DİJİTAL KÜTÜPHANE KANALI

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

https://rantey.org

Yedek ve Duyuru Kanallarımız
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

• Telegram: https://t.me/birkitapbir

• WhatsApp Kanalımız : https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4IvMoc0Y

ALTIN DİZİ — PEMBE SERİ

BİR GENÇKIZ YETİŞİYOR

betty smith

ALTIN DİZİ
PEMBE SERİ

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ALTIN KİTAPLAR

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

2.74. 14 - 6

BİR GENÇ KIZ YETİŞİYOR, Meşhur Romanlar Serisinin 94. kitabı olarak ALTIN KİTAPLAR YAYINEVİ tarafından ilk kez Şubat 1970'de yayınlanmıştır.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

BETTY SMİTH

BİR GENÇ KIZ YETİŞİYOR

6. Baskı

Dilimize Çeviren :
Nihal YEĞİNOBALI

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Brooklyn'de yetişen bir ağaç vardır. Bazı kimseler buna Tuba ağacı derler. Tohumları nereye düşerse düşsün, oradan gökyüzüne erişmeğe çalışan bir ağaç biter. Etrafı tahta perdeli arsalarda ve ihmal edilmiş süprüntü kümelerinin arasında büyür. Bodrum pencerelerinin parmaklıklarının arasından çıkar... Çimentoda bile yetişen tek ağaç odur. Kolayca yetişip, serpilir... Güneşsiz, susuz, adetâ topraksız yaşar. Buna güzel bir ağaç diyebilirsiniz, ama yazık ki luzumundan fazla yetişir.

Bu kitabı hazırlayan Dr. Turhan Bozkurt
Dilimize çeviren Nihal Yeğinobalı
Kapak resmi Oral Orhon
Dizgi - baskı Altın Kitaplar 1974

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

BETTY SMITH ÜZERİNE

«A Tree Grows'in Brooklyn - Bir Genç Kız Yetişiyor» romanının yazarı Betty Smith, 1906 yılında New York şehrinin Brooklyn semtinde doğdu. Daha çok genç olmasına rağmen, liseyi bitirir bitirmez hemen evlendi. Maamafih öğrenime devam etmeyi çok istiyordu. Onun için iki çocuğu okul çağına gelince kendisi de Michigan Üniversitesine yazıldı. Burada tam dört yıl, hem dinleyici olarak okudu, hem de bir taraftan evini idare etti. Bu güç bir işti, ama Betty yılmadı ve dört yıl okuduktan sonra da doktora öğrencisi olarak gene üniversitede kaldı.

Betty Smith küçüktenberi tiyatroya meraklıydı. Piyes seyretmesini sevdiği gibi, tiyatro yazarı olmayı da heves ederdi. Onun için üniversitedeki işi bitince bu arzusunu gerçekleştirmeyi tasarladı ve New Haven'deki tiyatro okuluna girdi. Burada üç yıl George P. Baker ve Walter P. Eaton'dan oyun yazarlığı üzerine dersler aldı.

Daha sonra hayatını bu yolda kazanmağa başladı. Önce gazetelerde tiyatro eleştirmeleri, tiyatro hakkında makaleler yazdı. Sonra çeşitli tiyatro birlikleri ile çalıştı. Birliğin elindeki piyesleri okuyor ve fikrini bildiriyordu. Aktörleri de gözden geçiriyordu. Bir gün tiyatronun okulunda da faaliyet göstermiş olmak için bir kaç piyeste rol aldı. Fakat bundan çabuk vazgeçerek tiyatro yazarı olmayı uygun buldu.

Betty Smith daha öğrenci iken hikâye ve piyeslerinden ötürü Avery Hoop Mükâfatını kazanmıştı. Bundan başka

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Rockfeller Cemiyetinin ve Dramatisler Birliğinin fahrî üyeliğine kabul edildi.

Tek perdelik altmış piyesi ve altı tane uzun dramı olmasına rağmen, «Bir Genç Kız Yetişiyor» Betty Smith'in ilk romanıdır. Doğma büyüme Brooklyn'li olan ve Brooklyn'i çok seven yazar, uzun zamandanberi Brooklyn hakkında bir kitap yazmak istiyordu. Bir gün eline bir deste kâğıt alıp oturdu ve bu romanı yazdı. Romanın içine Brooklyn ve Brooklyn'liler hakkında bütün bilip hissettiklerini, kendi çocukluğunu ve ilk gençliğini koydu.

Betty Smith'in diğer romanları arasında en güzeli, «Genç Kız Sevinci - Joey'in the Morning» dir.

Bu roman da yayınevimizce yayınlanmış ve kısa sürede tükenmiştir.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

I

New York'un Brooklyn semtinden söz ederken «sakin» kelimesini kullanabilirsiniz. Bilhassa 1912 yılının yazında. Kelime olarak «durgun» daha iyiydi, ama Brooklyn'in Williamsburg mahallesine uymazdı. Çayırlık da hoştu ve Shenandoach'un güzel bir ahengi vardı, fakat bu kelimeleri Brooklyn'i tasvir ederken kullanamazdınız. Kullanılabilecek tek kelime «sakin» di. Bilhassa yazın, bir cumartesi günü öğleden sonrası için.

Akşama doğru güneşin eğik ışınları, Francie Nolan'ların evine ait olan yosunlu avluya vurur ve eski tahta parmaklığı ısıtırdı. Güneşin ok gibi hüzmelerine bakan Francie'nin içinde, okulda ezberledikleri şiiri hatırladığı zamanlar duyduğu hisse benzeyen, ince bir his uyanırdı :

Vahşi, ihtiyar bir orman.
Alaca karanlıkta seçilmiyen
Mırıltılı çamlar ve baldıranlar,
Yolsun sakallarıyla, yeşil tıstanlarıyla,
Eski zamanlardaki Druid'ler (1) gibi duruyorlar.

Francie'lerin avlusundaki tek ağaç ne çamdı, ne de baldıran ağacı. Dallarından çıkan yeşil çubukların üstünde biten sivri uçlu yaprakları vardı. :Bu yapraklar bir dolu açılmış yeşil şemsiyeleri andıran ağaca benzerlerdi. Bazı

(1) Druid : Ateşe tapanların papazı.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

kimseler bu ağaca Tuba ağacı derlerdi. Tohumları nereye düşerse, düşsün, oradan gökyüzüne erişmeğe çalışan bir ağaç biterdi. Etrafı tahta perdeli arsalarda ve ihmal edilmiş süprüntü kümelerinin arasında büyürdü; ve çimentoda yetişen tek ağaç oydu. Gürdü ama, sadece fakir mahallerde biterdi.

Bir pazar günü öğleden sonra bir gezintiye çıkardınız ve hoş bir mahalleye gelirdiniz. Çok kibar bir mahalleye. Birisinin bahçe kapısının demir parmaklıkları arasından, bu cins küçük bir ağaç görürdünüz ve anlardınız ki yakında Brooklyn'in bu semti, fakirler için ucuz kira evleriyle dolacak. Bu ağacın herhalde bildiği birşey vardı. Oraya en evvel o gelirdi. Sonradan fakir muhacirler bir bir taşınırlardı, gösterişsiz eski kârgir evler birer apartman olup çıkıverir, kuş tüyü şilteleri havalansın diye pencerelerden aşağı sarkıtılır ve Tuba ağacı büyür, serpilirdi. İşte bu ağaç böyle bir ağaçtı; fakirleri severdi.

Francie'lerin avlusundaki ağaç da bu cinsten bir ağaçtı. Şemsiyeleri üçüncü katın yangın merdiveninin üstünde, etrafında ve altında kıvrılırdı. Bu yangın merdiveninde oturan on bir yaşında bir kız, bir ağacın içinde yaşadığını hayal edebilirdi. Zaten Francie de yazın, her cumartesi günü öğleden sonra böyle düşünürdü.

Ah, Brooklyn'de Cumartesi ne kadar harikulâde bir gündü! Herkes parasını cumartesi günü alırdı ve cumartesi, Pazarın resmiliğinden uzak bir tatil günü olurdu. Herkesin çıkıp öteberi alacak parası bulunurdu. Haftada bir defa iyi yerler, sarhoş olurlar, sevgilileriyle buluşurlar, sevişirler ve istedikleri kadar geç yatarlardı. Yarın sadece kendilerine ait boş bir gün olduğu için çalar, söyler, dövüşür, dansederlerdi. Sabah geç vakte kadar uyuyabilirlerdi, yani hiç olmazsa ikinci sabah ayinine kadar.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi — https://rantey.org

Bir çokları pazar günü saat onbirdeki ayini doldururdu. Pek azı da saat altıdaki sabah ayinine giderlerdi. Bu kimseler bunun için sözde takdir görürlerdi ama, aslında hiç takdire lâyık değildiler. Çünkü bunlar gece geç vakte kadar gezip de ancak sabahleyin evlerine dönerlerdi. Böylece ilk ayine giderler, o işi de aradan çıkarırlar ve gidip rahat bir vicdanla bütün gün uyurlardı.

Francie için Cumartesi, hırdavatçıya gitmekle başlardı. Francie'yle erkek kardeşi Neeley, öteki Brooklyn'li çocuklar gibi, paçavra, kâğıt maden parçaları, lâstik ve daha başka hırdavatlar toplar ve bunları kilerdeki kilitli kasalarda yahut yatağın altında saklı duran kutuların içinde biriktirirlerdi. Francie bütün hafta mektepten eve, gözleri sokakta, sigara paketlerinin içinden çıkan yahut çikletlerin etrafına sarılan tellerden arayarak, ağır ağır yürürdü. Bu hırdavatlar bir kavanozun kapağında eritilirdi. Hırdavatçı erimemiş tel külçelerini almazdı, içine demir parçaları korlardı.

Francie'yle Neeley her akşam bodruma iner ve o gün biriken döküntüleri raflardan indirirlerdi. Anneleri evin hizmetçisiydi. Onun için bu işi rahatça yapabilirlerdi. Raflardaki kâğıt, paçavra ve boş şişeleri yağma ederlerdi. Kâğıt pek para etmezdi. Beş kilo için sadece bir peni alırlardı. Paçavraların kilosu dört, demirin sekiz sent ederdi. Bakır iyi para getirirdi — kilosu yirmi sentti.

Cumartesi sabahları saat dokuzdan biraz sonra çocuklar bütün yan sokaklardan ana cadde olan Manhattan caddesine doğru akmağa başlarlardı. Ağır ağır caddeden yukarı, Scholer Sokağına doğru ilerlerlerdi. Bazıları hırdavatlarını kucaklarında taşırlardı. Bazılarının sabun kasalarından yapılma, kalın tahta tekerlekli arabaları vardı. Birkaçı da hırdavat yüklü çocuk arabaları sürerlerdi.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi — https://rantey.org

Francie'yle Neeley bütün hırdavatlarını çuvaldan yapılma bir torbaya doldururlardı. Herbiri torbanın bir ucundan tutar ve sürükleye sürükleye götürmeğe başlarlardı; Manhattan caddesinden yukarı, Scholer Sokağına doğru Manjer, Ten Eyck, Stagg sokaklarının önünden geçerlerdi. Güzel isimli çirkin sokaklar. Her yan sokaktan bir sürü küçük serseri çıkarak ana caddenin kalabalığını kabartırlardı. Yolda, elleri boş dönen başka çocuklarla karşılaşırlardı. Bunlar topladıkları hırdavatı satmış ve paralarını harcamışlardı bile. Şimdi çalımlı tavırlarla dönerlerken öteki çocuklarla alay ederlerdi :

— «Paçavracı! Paçavracı!»

Bu kelimeyi duyunca Francie'nin yüzü yanmağa başlardı. Alay edenlerin de paçavracı olduklarını bilmek onu teselli etmezdi. Kardeşi de biraz sonra kendi güruhuyla beraber, eli boş, avare dönerken, sonradan gelenlerle aynı şekilde alay edecekmiş, ne çıkar? Francie bu alaylardan utanırdı.

Carney hırdavatçılık işini harap bir ahırda yapardı. Köşeyi dönünce, Francie kapının iki kanadının da misafirperverane arkaya kadar açılmış olduğunu gördü ve terazinin büyük, parlak ibresinin hoş geldin demek ister gibi göz kırptığını tahayyül etti. Paslı saçları, paslı bıyığı ve paslı gözleriyle Carney'in, terazinin başında durduğunu gördü. Carney kızları oğlanlardan çok severdi. Yanağını çimdiklediği zaman kaçmazsa kızlara fazlalıktan bir peni de verirdi.

Bu ikramiye ihtimalini düşünen Neeley kenara çekildi ve Francie'ye, torbayı ahırın içine taşısın diye yol açtı. Carney hemen atıldı, torbanın içindekileri yere boşalttı ve

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi — https://rantey.org

Francie'nin yanağına bir başlangıç çimdiği attı. O, hırdavatı terazinin üstüne yığarken Francie gözlerini karanlığa alıştırmak için kırpıştırdı ve yosunlu havayla ıslak paçavra kokusunun farkına vardı. Carney gözlerini ibreye çevirdi ve iki kelime söyledi: Teklif ettiği para. Francie pazarlığın yasak olduğunu biliyordu. «Evet» demek ister gibi başını salladı. Carney hırdavatı teraziden indirdi ve Francie beklerken kâğıtları bir köşeye yığdı, paçavraları bir başka köşeye attı, maden parçalarını ayırdı. Ancak o zaman elini pantalonun cebine soktu. Ağzı sicimle bağlı eski deri bir cüzdan çıkardı ve eski, yeşil penileri saydı. Bu peniler de hırdavata benziyordu. Francie, «Teşekkür ederim,» diye fısıldarken Carney paslı, soluk bakışlarını onun yüzüne dikti ve yanağını iştahla çimdikledi. Francie hiç kıpırdamadı. Carney gülümsedi ve fazlalık bir peni daha ilâve etti. Sonra hali tavrı değişti, kaba ve sert oldu. Francie'den sonra gelen oğlana:

— «Haydi, gel bakalım,» diye bağırdı. «Kurşunları çıkar!» Sonra malûm şakasını yaptı: «Hırdavat istemem ha!» Çocuklar mecburen güldüler. Gülüşleri yolunu kaybetmiş, minik kuzuların melemelerine benziyordu ama Carney memnun görünüyordu.

Francie dışarı çıkıp kardeşine bildirdi. «On altı sent'le bir çimdik peni verdi.»

Neeley, eski bir anlaşma gereğince:

— «O peni senin» dedi.

Francie peniyi entarisinin cebine koydu ve paranın geri kalanını kardeşine devretti. Neeley on yaşındaydı, yani Francie'den bir yaş daha küçük. Ama erkekti, para işlerine o bakardı. Paraları dikkatle pay etti.

— «Sekiz peni kumbaraya.» Bu değişmez bir kaideydi. Nerden alırlarsa alsınlar, ellerine geçen paranın yarısı,

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi – https://rantey.org

dolabın en karanlık köşesine çakılmış olan teneke kutudan yapma kumbaraya giderdi. «Dört sent sana, dört sent bana.»

Francie kumbaraya atılacak parayı mendilinin ucuna düğümledi. Kendisine ait olan beş tane mangıra baktı ve bunların bütün bir nikel para yapılabileceğini sevinçle gördü.

Neeley torbayı katlayıp koltuğuna sıkıştırdı ve etraftaki çocukları iterek ucuzcu Charlie'nin dükkânına girdi. Francie de onun tam arkasındaydı. Ucuzcu Charlie, Carney'in yanıbaşındaki şekerci dükkânıydı. Hırdavatçılık işiyle beslenirdi. Cumartesi akşamları para çekmecesi yeşilimtrak paralarla dolardı. Yazılmamış bir kanuna göre burası erkek çocuklarının dükkânıydı. Onun için Francie tâ içeri kadar girmedi. Karşıda durdu.

Sekiz yaşından on dört yaşına kadar oğlan çocukları, eski kısa pantolonları ve kenarı yırtık kasketleriyle hep birbirlerine benziyorlardı. Elleri ceplerinde, zayıf omuzları mühim bir şey yapıyormuş gibi kısılmış, duruyorlardı. Büyüdükleri zaman da böyle olacaklardı. Başka sokak köşelerinde gene ayni vaziyette duracaklardı. Tek değişiklik, dudaklarından hiç eksilmeyen ve konuştukça tempoyla inip kalkan sigaralar olacaktı.

Şimdi, zayıf yüzlerini Charlie'den birbirlerine, sonra gene Charlie'ye döndürerek sinirli sinirli kıpırdaşıp duruyorlardı. Francie bazılarının saçlarını daha şimdiden yaz için kazıtmış olduklarını farketti; öyle fazla kazıtmışlardı ki, kafalarında, usturanın pek derin kestiği yerlerde, çizgiler görünüyordu. Bu talihliler kasketlerini ya ceplerine sokmuşlar yahut da arkaya itmişlerdi. Saçları enselerinde kıvrılan ve onlara hâlâ bebekmişler gibi bir hal veren kırpılmamış çocuklar utanıyorlardı. Onun için kasketlerini

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi — https://rantey.org

kulaklarına kadar öyle bir indirmişlerdi ki savurdukları pis küfürlere rağmen kız gibi bir halleri vardı.

Ucuzcu Çarli ucuzcu değildi aslında, adı da Charlie değildi. Bu ismi sonradan almıştı, dükkânın tabelâsında da böyle yazıyordu, onun için Francie buna inanırdı. Charlie bir peniye niyet çektirirdi. Tezgâhın arkasında, üstünde elli tane numaralı çengel olan ve her çengelden bir ikramiye sarkan bir tahta asılıydı. Bir kaç tane iyi ikramiye vardı; bir çift paten, bir çift eldiven, sahici saçlı bir bebek, filân. Öteki çengellerde kurutma kâğıtları, kurşun kalemler ve daha başka bir penilik şeyler asılıydı. Neeley niyet çekerken Francie baktı. Neeley eski püskü zarfın içindeki kirli kartı çıkardı. «Yirmi altı!» Francie ümitle tahtaya baktı. Neeley'e bir mürekkepli kalem ucu çıkmıştı!

Charlie : «İkramiye mi, şeker mi?» diye sordu.

— «Şeker. Ne sandındı?»

Hep ayni şey olurdu. Francie hiç kimsenin bir penilikten büyük ikramiye kazandığını duymamıştı. Sahiden de patenin tekerlekleri paslanmış ve bebeğin saçları bir toz tabakasıyla kaplanmıştı; sanki bu şeyler dükkânda uzun zamandanberi bekliyorlarmış gibi. Francie karar vermişti, bir gün elli penisi olduğu zaman bütün niyetleri çekecek ve tahtadaki herşeyi kazanacaktı. Bunun kârlı bir iş olacağını zannediyordu : Patenler, eldivenler, bebek ve bütün öteki şeyler elli peni'ye. Sade patenler bunun dört misli ederdi! Bu büyük günde Neeley'nin de gelmesi icap edecekti, çünkü kızlar Charlie'nin dükkânına nadiren giderlerdi. Gerçi bu Cumartesi içerde bir kaç kız vardı... Yaşlarına göre fazla gelişmiş olan, bağıra bağıra konuşan ve erkeklerle el şakaları yapıp oynaşan pervasız kızlar — komşuların : «Bu kızın sonu hayırlı değil,» kehanetinde bulundukları kızlar.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Francie sokağın karşı tarafındaki Gimpy'nin şekerci dükkânına gitti. Gimpy topaldı. Yumuşak yaradılışlı bir adamdı, küçük çocuklara şefkatli davrandı... Daha doğrusu herkes öyle sanırdı; bir güneşli gün küçük bir kızı karanlık arka odasına alıp iğfal edinceye kadar.

Francie kendi kendine: «Gimpy'nin hediyeli şeker torbalarından alıp da penilerimden birini feda etsem mi, etmesem mi,» diye sordu. Arada sırada arkadaşlık ettiği kız, Maudy Donovan, birşeyler almak üzereydi. Francie etrafındakileri ite ite Maudy'nin arkasına gelip durdu. Penisini harcıyormuş gibi yaptı. Maudy uzun zaman düşünüp taşındıktan sonra, içi bir edayla şişkin bir hediyeli torbayı işaret edince Francie'nin nefesi kesildi. Kendisi olsa daha ufak bir torba seçerdi. Arkadaşının omuzunun üstünden baktı ve Maudy'nin birkaç parça bayat şeker çıkarıp hediyesini muayene ettiğini gördü; kaba bir keten mendildi bu. Bir kere Francie küçük bir şişe ağır kokulu esans almıştı. Bir peni harcayıp hediyeli torba alsam mı, almasam mı, diye gene kendi nefsiyle mücadele etti. Şekerleri yiyemese bile, beklemediği şeylerle karşılaşmak hoştu. Ama Maudie torbasını alırken yanında bulunarak beklemediği birşeyle karşılaştığını düşündü. Bu da hemen hemen torbayı kendisi almış gibi birşeydi.

Francie önünden geçtiği sokakların güzel ahenkli isimlerini okuyarak Manhattan caddesinden yukarı doğru yürüdü. Scholer, Meserole, Montrose ve sonra Johnson sokağı. Bu son ikisi İtalyanların yerleşmiş olduğu sokaklardı. Yahudi Mahallesi denilen semt Seigel sokağıyla başlar, Moore, Mckibben sokaklarını içine alır ve Broadway'den öteye uzanırdı. Francie, Broadway'e yollandı.

Ya Brooklyn'in Williamsburg semtinin Broadway caddesinde ne vardı ki? Hiç bir şey — dünyanın en güzel ucuz-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

luk pazarından maada. Bu dükkân büyük ve pırıl pırıldı ve içinde dünyadaki herşey vardı... Daha doğrusu onbir yaşındaki kızlara öyle gelirdi. Francie bir nikel sahibiydi.

Dükkândan seçeceği hemen hemen herhangi bir şeyi alabilirdi! Bütün dünyada bunun mümkün olduğu tek dükkân buydu.

Dükkâna vardığı zaman, hoşuna giden herşeyi elleyerek tezgâhların arasında bir aşağı bir yukarı dolaştı. Ne kadar harikulâde bir histi, birşey alıp bir an elinde tutmak, şeklini muayene etmek, parmaklarını sathında gezdirmek sonra gene dikkatle yerine bırakmak! Nikel parası Francie'ye bu hakkı veriyordu. Tezgâhtarlardan biri : bir şey alacak mısın diye sorarsa, evet deyip alabilir ve adama haddini bildirebilirdi. Paranın harikulâde bir şey olduğuna kanaat getirdi. Herşeye dokunup bayram ettikten sonra önceden kararlaştırdığı şeyi aldı — beş sentlik penbeli beyazlı nane şekeri.

Eve yahudi sokağı olan Graham Caddesinden döndü. Herbiri başlı başına bir dükkân olan ağız ağıza dolu el arabaları, hararetle pazarlık eden yahudiler Francie'yi heyecanlandırırdı. Bu havalinin kendine has bir, kokusu vardı : Kızarmış balık, fırından yeni çıkmış ekşi çavdar ekmeği, bal kaynatılıyormuş gibi kokan başka bir şey. Francie yün takkeli, ipek ceketli sakallı adamları süzdü ve : Bunların gözlerini bu kadar ufak ve ateşli yapan şey ne acaba? diye düşündü. Duvarda bir oyuktan ibaret olan küçük dükkânların içine baktı ve tezgâhlara intizamsızca sıralanmış elbiselik kumaşları kokladı. Pencerelerden sarkan kuş tüyü yatakları, yangın merdivenlerinde kuruyan, Şark işi fistanlar gibi parlak renkli entarileri ve su akıntılarının içinde oynayan yarı çıplak çocukları gördü. Karnı büyümüş gebe bir kadın, sabırla, kaldırımın üstündeki tahta sandal-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi — https://rantey.org

yasında oturuyordu. Kızgın güneşin altında oturmuş sokaktaki hayata bakıyor ve kendi içinde, hayatın sırrını saklıyordu.

Francie, annesi İsa'nın yahudi olduğunu söylediği zamanki hayretini hatırladı. Francie o zamana kadar İsa'nın katolik olduğunu sanırdı. Ama annesi bilirdi. Annesi, yahudilerin İsa' ya hiçbir zaman, marangozluk mesleğine yerleşmeyen ve evlenip aile kurmayan utanmaz bir çıfıt çocuğundan başka gözle bakmadıklarını söylemişti. «Yahudiler Mesihlerinin henüz doğmadığına inanırlar,» demişti. Francie bunu düşünerek dikkatle gebe yahudi kadınına baktı.

— «Herhalde Yahudiler onun için bu kadar çok çocuk doğuruyorlar,» diye düşündü. «Onun için böyle sakin sakin oturuyorlar... bekleyerek. Onun için bu kadar şişmanlamalarından utanmıyorlar. Herbiri, belki de ben sahici küçük mesihi yaratıyorum diye düşünüyor. Onun için gebe oldukları zaman böyle mağrur yürüyorlar. Bak meselâ İrlandalı kadınlar daima öyle utanmış görünürler ki. Onlar hiç bir zaman bir İsa doğuramayacaklarını bilirler. Onlarınki sadece bir tane daha Mıck olur. Ben de Yahudi değilim ama büyüyüp de çocuğum olacağını anladığım zaman, ağır ağır gururlu gururlu yürümeyi unutmayacağım.»

*
**

Francie eve vardığı zaman saat onikiydi. Çok geçmeden annesi elinde süpürge ve kovasıyla geldi. Bunları, Pazartesiye kadar dokunmayacağını belli eden kararlı bir tavırla köşeye fırlattı.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Francie'nin annesi yirmi dokuz yaşındaydı. Siyah saçları, kahverengi gözleri vardı ve eline çabuktu. Vücudu da güzeldi. Hizmetçilik eder ve üç apartımanı temizlerdi. Onun, dört kişiyi geçindirmek için tahta ovduğuna kim inanırdı? Öyle güzel, öyle narin, öyle canlıydı ki! Her zaman içi içine sığmaz, neşeyle kaynaşırdı. Elleri, sodalı sudan kızarmış ve çatlamış olduğu halde, biçimliydi. Güzel, kavisli, yuvarlak tırnakları vardı. Herkes Katie Nolan gibi ufak, güzel bir kadının tahta ovmasının yazık olduğunu söylerdi. Ama öyle kocayla başka ne yapabilir, derlerdi. İtiraf ederlerdi ki, konuya hangi taraftan bakılırsa bakılsın Johnny Nolan mahalledeki bütün adamlardan daha üstün, yakışıklı, cana yakın bir adamdı. Ama ayyaştı. İşte böyle derlerdi ve hakları da vardı.

Francie sekiz senti teneke kutudan yapma kumbaraya atarken annesine de seyrettirdi. Kumbarada ne kadar para olduğunu tahmin ederek hoş bir beş dakika geçirdiler. Francie yüz dolara yakın olacağını zannediyordu. Annesi sekiz doların gerçeğe daha yakın olduğunu söyledi.

Annesi Francie'ye, gidip öğle yemeği için bir şeyler alsın diye talimat verdi.

— «Çatlak kâseden sekiz sent çıkar da yahudilerin çavdar ekmeğinden bir çeyrek al. Dikkat et ha, taze olsun. Sonra bir nikel alıp Sauerwin'in dükkânına git, bir nikellik dil artığı iste.»

Katie, kararlı bir tavırla : «Annen ne diyorsa onu söyle,» diye ısrar etti. Sonra bir şey düşündü. «Acaba beş sentlik tatlı çörek mi alsak, yoksa o parayı kumbaraya mı koysak?»

— «Aa, anne, bugün Cumartesi. Geçen haftadan beri önümüzdeki Cumartesi tatlı yiyebiliriz diyordun.»

— «Pekâlâ. Çörek al öyleyse...!»

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi — https://rantey.org

Yahudi börekçinin dükkânı, Yahudilerin çavdar ekmeğinden alan Hıristiyanlarla doluydu. Francie adamın, kendi çeyrek somununu bir kâğıda sarmasını seyretti. Kıtır kıtır hem de yumuşak olan harikulâde kabuğu ve unlu dibiyle, tazeyken pekâlâ dünyanın en nefis ekmeği sayılabilir, diye düşündü. Sauerwein'in dükkânına istemeye istemeye girdi. Sauerwein dil meselesinden bazan iyi davranır, bazan da davranmazdı. Kilosu yüzelli sentten dilinmiş dil sadece zenginlerin harcıydı. Ama hemen hepsi satıldığı zaman Mr. Sauerwein'la çekişirdiniz. Artık kısımda pek fazla dil olmazdı tabiî. Çoğu kısmı yumuşacık; ufak ufak kemikler ve kıkırdaklardan ibaretti. Etin hatırası olurdu, sadece.

Bugün Sauerwein'in iyi günlerinden biriydi. Francie'ya :

— «Dil dün bitti,» dedi. «Ama ben artanını senin için sakladım, çünkü bilirim annen dili sever, ben de anneni pek severim. Bunu annene söyle. Anladın mı?»

Francie: «Peki, efendim,» diye fısıldadı. Gözlerini yere indirdi, çünkü yüzünün yanmağa başladığını hissediyordu. Francie Mr. Sauerwein'dan nefret ederdi. Ne dediğini annesine söylemeyecekti işte.

Fırında, dikkatle en şekerlilerini seçerek dört tane çörek aldı. Dükkânın dışında Neeley'le karşılaştı. Neeley torbanın içine baktı ve çörekleri görünce sevincinden sıçramaya başladı. O sabah dört sentlik şeker yediği halde karnı çok açtı. Francie'yi eve gidinceye kadar koşturdu.

Babaları yemeğe gelmedi. Johnny Nolan serbest çalışan bir garsondu. Bu da her zaman çalışmıyor, demekti. Ekseriyetle, cumartesi sabahlarını Garsonlar Birliği Merkezinde ayağına iş gelsin diye beklemekle geçirirdi.

Ücretsiz PDF Kitap Avı – https://rantey.org

Francie, Neeley ve anneleri çok güzel bir yemek yediler. Her birine kalın bir dilim «dil» iki dilim üstüne tuzsuz tereyağı sürülmüş güzel kokulu çavdar ekmeği, birer şekerli çörek ve bir fincan sıcak sade kahveyle bir çay kaşığı koyu, şekerli süt düştü.

Nolan'ların kahve hakkında kendilerine mahsus bir telâkkileri vardı. Kahve onların bir tek lüksüydü. Anneleri her sabah bir cezve kahve pişirir ve öğle ve akşam yemekleri için tekrar ısıtırdı. Kahve gittikçe daha acılaşırdı. Çok su ve pek az kahveden ibaretti ama, anneleri için bir parça hindiba atardı. Bu da kahveye kuvvetli, acı bir tat verirdi. Hepsinin günde üçer fincan sütlü kahve içmeğe izinleri vardı. Başka zaman, ne vakit canları isterse, birer fincan kara ve acı kahve de olsa, içlerine gidecek bir şey olduğunu bilmek onlara harikulâde gelirdi.

Neeley'le Francie kahveye bayılırlar ama pek seyrek içerlerdi. Bugün de, her zamanki gibi, Neeley kahvesini sade bıraktı ve koyu sütünü ekmeğine sürüp yedi. Sırf içmiş olmak için acı kahveden birkaç yudum içti. Anneleri, çocuğun içmeyeceğini bildiği halde, Francie'nin kahvesini boşalttı ve içine süt koydu.

Francie kahvenin kokusunu ve sıcak oluşunu severdi. Ekmeğiyle etini yerken, bir eliyle fincanı kavrar ve sıcaklığının zevkine varırdı. Vakit vakit kahvenin acı tatlılığını koklardı. Bu, içmekten daha iyiydi. Yemeğin sonunda Francie'nin kahvesi musluktan aşağı giderdi.

Francie'nin annesinin, Francie'lere sık sık gelen iki kız kardeşi vardı, Sissy ve Evy. Kahvenin dökülüşünü her gördüklerinde Katie'ye müsriflik hakkında konferans verirlerdi.

Katie onlara bu durumun başka olduğunu anlatırdı: «Bizim gibi Francie'nin de her yemekte bir fincan kahve

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi — https://rantey.org

hakkı var. Eğer içecek yerde dökmek daha hoşuna gidiyorsa, pekâlâ. Bence bizim gibi insanların arada bir bir şeyler israf edebilmesi iyidir. Böylelikle bir çok paraya sahip olmanın ve yetti-artık meseleleriyle üzülmemenin nasıl olduğunu hissedebiliriz.»

Bu garip görüş Katie'yi mutlu kılar. Francie'nin hoşuna giderdi. Tamtakır fakirlerle, müsrif zenginlerin arasındaki bağlardan biriydi bu fikir sanki. Küçük kız, Williamsburg'daki bütün insanlardan daha az şeye sahip olduğu halde, nedense daha çok şeye sahip olduğunu hissederdi. Daha zengindi, çünkü israf edecek bir şeyi vardı. Şekerli çöreğini, tatlı lezzetinden ayrılmak istemeyerek, ağır ağır yerken, kahvesi buz gibi soğumuştu. Rasgele müsriflik yapıyormuş gibi hissederek, gururlu bir tavırla fincanı musluğa boşalttı. Bundan sonra, ailenin yarım haftalık bayat ekmeğini almak için Losher'in fırınına gitmeğe hazır demekti. Annesi bir nikel alabileceğini ve çok ezilmemişini bulabilirse bayat bir simit seçebileceğini söyledi.

Losher'in fırını civarındaki dükkânlara ekmek verirdi. Ekmekler çabucak bayatlardı. Fırın bu bayat ekmekleri satıcılardan geri alır ve yarı fiatla fakirlere satardı. Ekmek verilen dükkân fırına bitişikti. Uzun, dar tezgâh bir duvarı kaplardı. Öteki iki duvarın önünde de uzun, dar sıralar dururdu. Kasanın arkasında iki kanatlı, kocaman bir kapı vardı. Ekmek arabaları bu kapıya yanaşır ve ekmekleri doğrudan doğruya tezgâhın üstüne boşaltırlardı. İki ekmek bir nikele satılırdı ve arabalar boşaltıldığı zaman itişip kakışan bir kalabalık, ekmek alabilmek için mücadele ederdi. Hiçbir zaman kâfi derecede ekmek olmazdı ve bazıları alabilmek için üç, dört arabanın gelmesini beklerdi. Fiat ucuz olduğundan müşterilerin ekmek saracak şeylerini kendileri getirmeleri lâzımdı. Müşterilerin çoğu ço-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi — https://rantey.org

cuktu. Bazıları ekmeğini koltuklarının altına sıkıştırır ve fakir olduklarını utanmaksızın bütün dünyaya ilân ede ede eve giderlerdi. Mağrur çocuklar ekmeklerini sararlardı, kimisi eski gazete kâğıtlarına, kimisi kirli veya temiz un çuvallarına. Francie büyük bir torba getirmişti.

Ekmeği hemencecik almağa gayret etmedi. Bir sıranın üstüne oturdu ve etrafı tetkik etmeğe koyuldu. Tezgâhın önünde on beş kadar çocuk itişip bağırışıp duruyorlardı. Karşıki sırada dört ihtiyar adam uyukluyordu. Ailelerinin sırtından geçinen ihtiyar adamlar alışveriş eder ve ufak çocuklara bakarlardı; Williamsburg'da yıpranmış, ihtiyar adamların yapabileceği tek iş bunlardı. Ekmek almazdan evvel bekleyebildikleri kadar beklerlerdi, çünkü fırında, pişen ekmeğin aşina kokusu vardı ve pencerelerden giren güneş ihtiyar sırtlarına iyi gelirdi. Saatler geçerken oturup uyuklar ve zamanı dolduruyorlarmış gibi olurlardı. Bu beklemek onlara kısa bir müddet için bir gaye verirdi ve kendilerini gene hemen hemen gerekli kişiler hissederlerdi.

Francie en ihtiyar adamı süzdü. En sevdiği oyunu oynadı : İnsanlar hakkında tahminlerde bulunmak. İhtiyar adamın karışmış, seyrek saçları, çökük yanaklarındaki kıllar gibi kirli kurşunî renkteydi. Ağzının kenarlarında kurumuş salya tabakaları vardı. Esnedi. Hiç dişi yoktu. Ağzını kapayıp dudaklarını içine doğru çekti, öyle ki ağzı kalmadı ve çenesi hemen hemen burnuna değecekmiş gibi oldu. Francie hem büyülenmiş, hem tiksinmiş olarak seyrediyordu. İhtiyarın eski paltosunu tetkik etti. Paltonun içindeki pamuklu, yırtık kol astarının içinden sarkıyordu. Bacakları çaresiz bir gevşeklikle açılmıştı ve yağ tabakasiyle kaplı pantalonunun önündeki düğmelerden biri eksikti. Francie ihtiyarın ayakkabılarının yıpranmış ve burun taraflarının yırtılıp açılmış olduğunu gördü. Pabuçlardan

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi https://rantey.org

biri çok düğümlü bir papuç bağı, öbürü de bir parça kirli siçimle bağlanmıştı. Francie'nin gözleri pabucun yırtıklarından, çatlak, kurşunî tırnaklı iki kalın, pis parmağa takıldı. Zihni işlemeğe başladı...

— «İhtiyar. Yetmişini geçkin olmalı. Abraham Lincoln'un yaşadığı ve cumhurbaşkanı olmağa hazırlandığı zamanlarda doğmuş. Williamsburg o zamanlar küçücük bir yerdi, herhalde. Belki Faltburh'da hâlâ kızılderililer oturuyordu. Çok, çok eskiden.» Gözlerini ihtiyarın ayaklarından ayırmıyordu. «Bir zamanlar o da bir bebekti. Cici ve temizdi, herhalde; annesi de minik pembe ayaklarını öperdi. Belki de gece gök gürlediği zaman beşiğin yanına gelir, battaniyesini düzeltir ve : «korkma, annen burda,» diye fısıldardı. Sonra onu beşiğinden kaldırır, yanağını onun başına dayar ve «sen benim cici bebeğimsin,» derdi. Belki de Neeley gibi durmadan eve girip, çıkan ve kapıyı çarpan bir yerdi herhalde. Belki Flatbush'da hâlâ kızılderililer cumhurbaşkanı olur» diye düşünürdü. Sonra büyüdü, kuvvetli ve mutlu bir delikanlı oldu. Sokakta yürürken kızlar döner bakarlardı. O da gülerdi, belki de en güzel kıza göz kırpardı. Herhalde evlendi, çocukları oldu. Çocukları ona dünyanın en harikulâde babası derlerdi, çünkü çalışır ve Noel'de onlara hediye alırdı. Şimdi çocukları da kendi gibi ihtiyarlıyorlar, onların da çocukları var. İhtiyarı kimse istemiyor. Ölsün diye bekliyorlar. Ama o ölmek istemiyor. Çok ihtiyarlamış ve hayatında onu mutlu kılacak birşey yok, ama o hâlâ yaşamak istiyor.»

Dükkân sakindi. Yaz güneşi içeri giriyor ve pencereden yere kadar tozlu, meyilli yollar meydana getiriyordu. Yeşil bir sinek vızıldayarak güneşli tozun içine girip çıkıyordu. Dükkânda Francie'den ve uyuklayan ihtiyardan başka kimse kalmamıştı. Ekmek almak için bekleyen ço-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

cuklar dışarda oynamağa gitmişlerdi. Çığrışan tiz sesleri uzaktan geliyor gibiydi.

Francie ansızın sıçrayarak ayağa kalktı. Kalbi hızla çarpıyordu. Korkmuştu. Hiç sebepsiz aklına zengin bir ses çıkarabilmesi için sonuna kadar açılmış bir akordiyon geldi. İçinde öyle bir his vardı ki akordiyon kapanıyor... kapanıyor... kapanıyordu. Dünyadaki sevimli bebeklerin, bir gün bu ihtiyar adam gibi birşey olmak için doğduklarını anlayınca içini, anlamını bilmediği, müthiş bir korku kapladı. Bu yerden çıkıp gitmeliydi, yoksa kendisinin de başına gelecekti. Ansızın, ayakları herkesi iğrendiren, ağzı dişsiz ihtiyar bir kadın oluverecekti.

Tam o sırada bir ekmek arabası geldi ve tezgâhın arkasındaki çifte kanatlı kapı gürültüyle açıldı. Tezgâhın arkasına bir adam gelip durdu. Arabacı ona ekmek fırlatmağa başladı. O da ekmekleri tezgâhın üstüne yığıyordu. Kapının açıldığını duyan sokaktaki çocuklar içeri atıldılar ve tezgâha varmış olan Francie'nin etrafını doldurdular. Francie :

— «Ekmek istiyorum!» diye bağırdı. Büyük bir kız onu şiddetle itti ve «sen kendini ne zannediyorsun?» dedi. Francie ona :

Francie'nin sesindeki ısrar ve heyecanı farkeden tezgâhtar altı ekmekle bayat simitlerin en az ezilmişini itti ve Francie'nin parasını aldı. Etrafındakileri ite kaka dışarı çıkarken Francie ekmeklerden birini düşürdü. Almak için hayli zorluk çekti. Çünkü kalabalıkta eğilecek yer yoktu.

Dışarda kaldırıma oturdu ve ekmeklerle simidi torbaya yerleştirdi. Bir çocuk arabasını ite ite bir kadın geçti. Arabadaki bebek ayaklarını kaldırmış sallıyordu, Francie baktı ve çocuğun ayaklarını değil, kocaman, eski bir

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi — https://rantey.org

pabucun içinde iğrenç birşey gördü: İçini gene bir korku kapladı ve eve gidinceye kadar koştu.

Ev boştu. Annesi giyinmiş ve on sentlik balkondan piyes seyretmek için Sissy Teyzeyle birlikte tiyatroya gitmişti. Francie ekmekle simidi kaldırdı ve torbayı bir daha sefere kullanmak üzere güzelce katladı. Neeley'le kendisine ait olan ufacık, penceresiz yatak odasına girdi, kendi yatağının üstüne oturdu ve içine dolup duran korku dalgalarını dinsin diye karanlıkta bekledi.

Biraz sonra Neeley geldi, karyolasının altına girdi ve eski bir kaleci eldiveni çıkardı. Francie :

— «Nereye gidiyorsun?» diye sordu.

— «Arsada top oynamağa.»

— «Ben de geleyim mi?»

— «Hayır!...»

Francie onun peşinden sokağa gitti. Neeley'i arkadaşlarından üç çocuk bekliyordu. Birinin elinde bir beyzbol sopası, öbürünün elinde de bir beyzbol topu vardı. Üçüncünün eli boştu ama, beyzbolcuların giydiği gibi bir pantolon giymişti. Greenpont taraflarında bir arsaya doğru yollandılar. Neeley, Francie'nin, peşlerinden geldiğini gördü ama birşey demedi. Çocuklardan biri onu dürttü ve :

«Hey! Kardeşin arkamızdan geliyor,» dedi.

Neeley : «Evet,» diye başını salladı. Çocuk döndü ve Francie'ye bağırdı :

— «Haydi, çek arabanı!»

Francie : «Burası hür memleket,» dedi.

Neeley çocuğa : «Burası hür memleket!» diye tekrar etti. Ondan sonra Francie'ye artık önem vermediler. Francie onların peşinden gitmekte devam etti. Saat ikide mahalle kütüphanesi açılıncaya kadar yapacak iş yoktu çünkü...

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi — https://rantey.org

Ağır ağır, birbirleriyle şakalaşarak itişe kakışa yürüyorlardı. Oğlanlar sokakta teneke parçaları aramak ve sigara izmaritleri toplamak için duruyorlardı. Bu izmaritleri saklayacak ve bir daha sefere yağmur yağdığı zaman bodrum katlarında içeceklerdi. Havraya giden küçük bir yahudi çocuğunun hayatını başına dar etmek için biraz oyalandılar. Çocuğu tuttular ve ne yapalım, diye aralarında konuştular. Oğlan düşkün düşkün gülümseyerek bekliyordu. Nihayet, gelecek haftaki davranışları hakkında kesin emirler vererek çocuğu salıverdiler.

— «Bir daha Devoe sokağına adım atma,» diye emrettiler.

Oğlan : «Atmam,» diye söz verdi. Çocukların adeta canı sıkıldı. Daha fazla mücadele ummuşlardı. İçlerinden biri cebinden bir parça tebeşir çıkardı ve kaldırıma eğri büğrü bir çizgi çizdi.

— «Sakın bu çizginin üstüne basma ha!»

Küçük oğlan pek çabuk boyun eğerek çocukların canını sıktığını anladı ve onların istediği gibi hareket etmeğe başladı.

— «Bir ayağımı bile öbür tarafa basamaz mıyım, ağabeyler?»

— «Öbür tarafa tüküremezsin bile.»

Küçük yahudi yapmacık bir çaresizlikle içini çekti : «Peki.»

En büyük oğlanın aklına birşey geldi :

— «Hıristiyan kızlarından uzak dur. Anladın mı?»

Sonra uzaklaştılar. Çocuk gözlerini açmış, arkalarından bakıyordu.

Kocaman kahverengi gözlerini devirerek :

— «Vay a-nam!» diye fısıldadı. Bu çocukların onu, Hıristiyan olsun, yahudi olsun, kızlarla uğracak kadar bü-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi – https://rantey.org

yük bir adam yerine koymaları başını döndürmüştü. Tekrar tekrar «Vay an-nam!» diye söylenerek yoluna devam etti.

Çocuklar ağır ağır yürüyorlar ve yan yan yahudiye kızlardan bahseden büyük çocuğa bakarak, acaba açık, pis bir mevzudan bahsetmeğe başlayacak mı, diye düşünüyorlardı. Ama pis konuşma daha başlamadan Francie kardeşinin :

— «Ben o çocuğu biliyorum. Beyaz yahudidir o,» dediğini işitti. Neeley babasının, hoşlandığı bir Yahudi meyhaneciden bahsettiğini duymuştu.

Büyük çocuk : «Beyaz yahudi diye birşey yoktu ki,» dedi.

Neeley'nin bir huyu vardı. Başkalarına hak verir ama gene de kendi fikirlerinde ısrar ederdi. Bu ona uysal bir eda verirdi. «Yani,» dedi. «Beyaz Yahudi diye bir şey olsaydı, bu çocuk olurdu.»

Büyük çocuk : «Beyaz Yahudi diye bir şey olmaz ki,» dedi. «Yalancıktan bile.»

— «İsa Efendimiz de Yahudiymiş.» Neeley annesinden işittiklerini tekrarlıyordu.

Büyük çocuk kesinlikle : «Öteki Yahudiler de dönüp onu öldürmüşler,» diye cevap verdi.

Din konusuna daha fazla dalmalarına vakit kalmadan, kolunda bir sepet taşıyan küçük bir çocuğun Humbolt sokağından Ainslie sokağına saptığını gördüler. Sepetin üstüne eski, temiz bir bez örtülüydü. Köşesinden bir çomak çıkıyordu. Çomağın üstünde de, buruşuk bir bayrak gibi, altı tane tuzlu çörek vardı. Neeley'in gurubundaki büyük çocuk bir emir verdi ve hep birden koşarak çörekçinin üstüne atıldılar. Çocuk yerinden kıpırdamadı. Sadece ağzını açtı ve bağırdı :

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

— «Anne!»

İkinci katta bir pencere açıldı ve krapon kâğıdından yapılmışa benzeyen kimonusunu taşkın göğüslerinin üstünde sıkı sıkı kavuşturmuş bir kadın haykırdı.

— «Bırak onu, defolup gidin, sizi piç kuruları sizi.»

Günah çıkartırken papaza durup küfür dinlediğini söylemeğe mecbur kalmasın diye, Francie'nin elleri telâşla kulaklarını tıkadı.

Neeley, annesini daima yumuşatan o dostane tebessümüyle : «Birşey yapmıyoruz ki, teyze,» dedi.

Kadın : «Tabiî yapmıyorsunuz. Ben buradayken elbette birşey yapamazsınız,» dedi. Sonra sesinin ahengini değiştirmeden oğluna bağırdı: «Sen de yukarı gel bakalım. İnsanı uyurken rahatsız etmenin ne demek olduğunu öğretirim sana.» Çörekçi çocuk yukarı çıktı, öteki çocuklar da ağır ağır yollarına devam ettiler.

— «Belâlı bir kadın.» En büyükleri başını arkaya doğru atarak pencereyi işaret etti.

Ondan daha küçük olan bir başka çocuk : «Benim babam da belâlıdır,» dedi.

Büyük çocuk tembel tembel sordu : «Kime ne?»

Küçük çocuk : «Hiç öyle söyledim,» diye özür diledi.

Neeley : «Benim babam belâlı değildir,» dedi. Çocuklar güldüler.

Ağır ağır yürüyerek yollarına devam ettiler. Arada sırada da, dar, sıkışık yatağının içinde Grand sokağından yukarı doğru akan Newton Deresinin kokusunu derin derin içlerine çekmek için duruyorlardı. Büyük çocuk :

— «Amma kokuyor be!» diye fikir yürüttü.

— «Evet!» Neeley mutlu görünüyordu.

Bir başka çocuk : «Bahse giririm ki, dünyanın en pis kokusu budur,» diye övündü.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi — https://rantey.org

— «Evet.»

Francie de bu fikre katılarak, «evet» diye fısıldadı. Bu kokuyla iftihar ederdi. Bu koku ona yakınlarda, pis olmasına rağmen, denize karışan bir ırmakla birleşen bir derenin varlığını haber verirdi. Francie'nin aklına bu sersemletici koku, uzak enginlere yelken açan gemiler ve sergüzeştler getirirdi. Bu koku Francie'nin hoşuna giderdi.

Çocuk ortasına intizamsız bir beyzbol sahası çizilmiş olan sahaya tam varırken çalıların arasından küçük sarı bir kelebek uçtu. Erkeklere, koşan, uçan, yüzen veya yerde sürüklenen herhangi birşeyi yaklamak arzusu veren o içgüdüyle çocuklar onu kovalamağa başladılar ve kendileri yetişmezden evvel eski kasketlerini fırlatıp tutmağa çalıştılar. Kelebeği Neeley yakaladı. Çocuklar onu kısaca tetkik ettiler; duydukları merak çabucak söndü ve kendi uydurdukları dört kişilik bir beyzbol oyununa başladılar.

Küfrederek, terleyerek, birbirlerini yumruklayarak şiddetle oynuyorlardı. Ne zaman bir serseri geçerken bir an durup oyalansa, çocuklar yapmacık ve gösteriş yapıyorlardı. Brooklyn'de Cumartesi günleri sokaklarda gezip, arsalardaki oyunları seyreden ve istidatlı oyuncuları seçen yüz tane spor hafiyesi varmış, diye bir rivayet dolaşırdı. Ve bir tane bile Brooklyn'li çocuk yoktu ki Brooklyn takımında oynamayı Amerika Brileşik Devletlerinin Cumhurbaşkanı olmağa tercih etmesin.

Bir müddet sonra Francie oğlanları seyretmekten bıktı. Onların akşam yemeği için eve dönme vakti gelene kadar oynayıp dövüşeceklerini ve gösteriş yapacaklarını biliyordu. Saat ikiydi. Kütüphane memuru öğle yemeğinden dönmüş olmalıydı. Francie tatlı bir heyecanla kütüphaneye doğru yürüdü.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi — https://rantey.org

II

Kütüphane ufak, eski - püskü bir yerdi. Francie kütüphaneyi güzel bulurdu. Kütüphaneye karşı duyduğu his, kiliseye karşı duyduğu his gibi sıcak, ferahtı. Kapıyı itip açtı ve içeri girdi. Yıpranmış meşin ciltlerin, zamkın ve yeni mürekkeplenmiş mühürlerin birbirine karışan kokusunu büyük ayinlerde yakılan tütsünün kokusundan daha çok severdi.

Francie dünyadaki bütün kitapların bu kütüphanede bulunduğunu sanırdı ve dünyadaki bütün kitapları okumağa dair bir tasavvuru vardı. Alfabe sırasıyla günde bir kitap okuyor ve sıkıcılarını atlamıyordu. İlk okuduğu yazarın Abbott olduğunu hatırlıyordu. Uzun zamandan beri günde bir kitap okuyordu ve hâlâ B'lerdeydi. Şimdiye kadar **bee** (arı), **buffalo** (manda), Bermuda'daki tatil eğlenceleri ve Bizans Mimarisi hakkında kitaplar okumuştu. Bütün hevesine rağmen, B'lerden bazılarının güç okunduğunu itiraf etmek mecburiyetindeydi. Ama Francie okumak zevki için okudu. Ne bulursa okuyordu; fiat listesi. Bazı harikulâde şeyler okumuştu, Louisa Alcott kitapları, meselâ, Z'leri bitirdiği zaman bütün kitapları yeni baştan okumayı kuruyordu.

Cumartesi günleri müstesnaydı. Alfabe sırasında ayrı bir kitap okuyarak kendi kendine kitap ziyafeti çekerdi.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Cumartesi günü kütüphane memurundan bir kitap tavsiye etmesini rica ederdi.

Francie girip de kapıyı, kütuphanelerde yapılması icap ettiği gibi, usulcacık kapadıktan sonra çabucak, kütüphane memurunun yazı masasının ucunda duran ufak, sarıya çalar kahverengi vazoya baktı. Bu, mevsimi bildiren bir vazoydu. İçinde kışın bir iki dal itüzümü, Noel zamanı da pırnal meşesi bulunurdu. Francie vazoda kedi tırnağı gördüğü zaman, yerler karla örtülü olsa bile, baharın geldiğini anlardı. Ya bugün, 1912 senesi yazının bu Cumartesi gününde vazoda ne vardı? Bakışlarını yavaş yavaş vazodan ince yeşil saplara, küçük yuvarlak yapraklara kaldırdı ve... lâtin çiçekleri gördü! Kırmızı, sarı, altın rengi ve fildişi gibi beyaz. Bu harikulâde manzarayı görür görmez alnına bir başağrısı saplandı. Bu, bütün hayatınca hatırlanacak bir hadiseydi.

— «Büyüdüğüm zaman,» diye düşündü, «böyle kahverengi bir vazo alacağım ve Ağustos sıcağında içinde lâtin çiçekleri olacak.»

Elini cilâlı masanın ucuna koydu. Bu masaya dokunmak hoşuna giderdi. Yeni açılmış kalemlerin muntazam sırasına, dört köşeli temiz, pembe kurutma kâğıdına, kreme benzeyen zamkın şişkin, beyaz kavanozuna ve düzgün kart yığınıyla, raflara konmak için bekleyen geri getirilmiş kitaplara baktı. Üstünde tarih damgası olan o enteresan kalem, kurutma kâğıdının yanında, tek başına duruyordu.

— «Evet, büyüyüp kendi evim olduğu zaman ne kadife koltuk isterim ne tül perde. Ne de kauçuk ağacı. Salonumda böyle bir yazı masası, beyaz duvarlar, her cumartesi akşamı temiz pembe bir kurutma kâğıdı, yazmak için her zaman ucu sivri bir sıra parlak sarı kalem, içinde daima bir çiçek, yahut birkaç yaprak olan sarımtırak kahve-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi — https://rantey.org

rengi bir vazo ve bir çok kitap... kitap... kitap...»

Pazar günü için kitabını seçti, Brown adında bir yazarın birşeysi; Francie aylardır Brown'ları okuduğunu tahmin ediyordu. Hemen hemen bitirdiğini sandığı zaman öteki rafın da gene Brown'la başladığını gördü. Ondan sonra Brown'in geliyordu. C'lere başlamak için sabırsızlanarak içini çekti. C'lerde, Marie Corelli tarafından yazılmış bir kitap vardı. Francie bu kitaba şöyle bir göz gezdirmiş ve çok enfes bulmuştu. Acaba o kitaba hiç gelemeyecek miydi? Belki de günde iki kitap okuması lâzımdı. Belki de...

Kütüphane memuru ona bakmağa tenezzül edinceye kadar, Francie masanın önünde uzun zaman bekledi. En sonunda kütüphane memuru hanımefendi ters teres :

— «Evet?» diye sordu.

— «Bu kitabı istiyorum.» Francie kitabı, arka sayfası açılmış ve küçük kart, zarfından çıkarılmış olarak uzattı. Kütüphane memurları çocuklara kitapları böyle uzatmasını öğretmişlerdi. Bu onları günde yüzlerce kitap açmak ve yüzlerce zarftan bir o kadar kart çıkarmak zahmetinden kurtarırdı.

Kütüphane memuru kartı aldı, damgaladı ve masada bir delikten aşağı attı. Francie'nin kartını da damgaladı ve geri uzattı. Francie kartı aldı ama girmedi:

— «Evet?» Kütüphane memuru kendini zahmete sokup başını kaldırmadı.

— «Bir kız için bir kitap tavsiye edebilir misiniz?»

— «Kaç yaşında?»

— «On bir yaşında.»

Her hafta Francie ayni ricada bulunur ve her hafta kütüphane memuru ayni suali sorardı. Bir kartın üstündeki bir isim ona hiç birşey ifade etmezdi ve hiçbir zaman çocuğun yüzüne bakmadığı için, her gün bir ve her cu-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

martesi günü iki kitap alan küçük kızı hiç bir zaman tanımadı. Bir tebessüm Francie için büyük bir şey olurdu ve dostane bir kaç söz onu o kadar mutlu edebilirdi ki! Kütüphaneyi çok seviyordu ve kütüphane memuru hanıma tapınmağa hazırdı. Fakat kütüphane memurunun zihni başka şeylerle meşguldü. Hem çocuklardan da nefret ederdi, nedense.

Kadın elini masanın altına uzatırken Francie heyecandan titriyordu. Kitap meydana çıkınca ismini gördü. Mc. Carthy tarafından yazılmış olan. **Kral olsam**. Harikulâde. Geçen hafta **Beverly of Fraustark'**ı okumuştu. Ondan iki hafta evvel de öyle, Mr Carthy'nin kitabını sadece iki defa okumuştu. Kütüphane memuru bu iki kitabı tekrar tekrar tavsiye ederdi. Belki kendisi sadece onları okumuştu; belki bu kitaplar tavsiye edilebilecek kitaplar listesindeydi; belki de kadın bunların onbir yaşındaki kızların mutlaka hoşuna gittiğini keşfetmişti.

Francie kitapları göğsüne bastırdı ve önüne ilk çıkan kapı eşiğine oturup okumağa başlamak arzusuna göğüs gererek acele acele evin yolunu tuttu.

Şimdi bütün haftadır özlediği an gelmişti: Yangın merdiveninde oturmak. Yangın merdivenine ufak bir kilim serdi ve yatağından bir yastık alıp parmaklığa dayadı. Talihine, dolabda buz da vardı. Francie ufak bir parça kopardı ve bir bardak suyun içine attı. O sabah aldığı penbeli beyazlı nane şekerleri küçük bir kâseye konmuştu, çatlak ama tatlı mavi renkte bir kâse. Bardağı, kâseyi ve kitabı pencerenin kenarına yerleştirdi ve yangın merdivenine çıktı. Bir kere buraya çıktı mı, bir ağacın içinde yaşıyor demekti. Ne aşağıdan, ne yukarıdan, ne de yan taraftan hiç kimse onu göremezdi. Ama o yaprakların arasından bakar ve herşeyi görebilirdi.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Güneşli bir gündü. Tembel bir rüzgâr beraberinde ılık bir deniz kokusu getiriyordu. Ağacın yaprakları beyaz yastık kılıfının üzerinde uçucu şekiller meydana getiriyordu. Avluda kimsecikler yoktu, bu da iyi bir şeydi. Avlu, çoğu zaman, babası alt kattaki dükkânı kiralayan çocuk tarafından istilâ olunurdu. Bu çocuk sonu gelmeyen bir mezarcılık oyunu oynardı. Minik mezarlar kazar, ufak kibrit kutularına canlı canlı yakalanmış tırtıllar koyar, resmî bir merasimle gömer ve küçük tümseklerin başına çakıllardan mezar taşı dikerdi. Bütün bu oyuna da yapmacık hıçkırıklar ve göğüs geçirmeleriyle katılırdı. Ama bugün bu kötü ruhlu oğlan Bensonhurst'taki teyzesini ziyarete gitmişti. Onun evde olmadığını bilmek hemen hemen bir yaş günü hediyesi almak kadar güzeldi.

Francie okumasının arkasında sıcak havayı içine çekiyor, danseden yaprak gölgelerine bakıyor, şekerleri yiyor ve yudum yudum soğuk su içiyordu.

Kral olsam, sevgilim,
Ah, kral olsam...

François Villion'un hayatı okudukça daha harikulâdelesiyordu. Francie bazan kitap kütüphaneden kaybolacak da, bir daha hiç okuyamayacağım diye endişelenirdi. Bir kere kitabı yirmi kuruşluk bir deftere çekmeğe başlamıştı. Bir kitaba sahip olmayı o kadar istiyordu ki, deftere çekmekle bunu yapabileceğini sanmıştı. Ama kurşun kalemle yazılan kâğıtların ne görünüşü, ne de kokusu kütüphanedeki kitabın kokusuna benzemiyordu. Francie de büyüdüğü zaman çok çalışıp para biriktireceğine ve sevdiği her kitabı satın alacağına söz vererek kendini avutmuş ve bu işten vazgeçmişti.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi – https://rantey.org

Sadece, elinde iyi bir kitap, yanında küçük bir kâse şekerle evde yapayalnız olan küçük bir kızın olabileceği gibi, dünyasından memnun ve mutlu, kitabını okurken, yaprak gölgeleri yastığa vurmaz oldu ve zaman akıp geçti. Saat dört sularında Francie'lerin avlusunun karşısındaki apartıman katları hayat buldu. Francie yaprakların arasından açık, perdesiz pencerelere baktı, maşrabaların dışarı çıkarıldığını ve taşa taşa birayla dolu olarak geri getirildiğini gördü. Çocuklar girip çıkıyor; kasaba, bakkala, fırına gidiyor, yahut kasaptan, bakkaldan, fırından dönüyorlardı. Kadınlar ellerinde şişkin paketlerle geliyorlardı. Evin erkeğinin pazar günlük iyi elbiseleri geri alınmış demekti. Bu elbiseler pazartesi günü gene bir hafta için rehinciye götürülecekti. Rehinci haftalık faizlerle zenginleşiyordu. Pazartesi dışarı, Cumartesi içeri. Timmy amcaya on sentlik faiz. Elbiselerin takip ettiği devir işte buydu.

Francie, sevgililerıyle çıkmağa hazırlanan genç kızları gördü. Hiç bir katta banyo olmadığı için, kızlar gömlekleriyle, mutfaktaki muslukların başında duruyorlardı ve koltuklarının altını yıkarken başlarının üstüne doğru kaldırıp kıvırdıkları kollarının meydana getirdiği hat çok güzeldi. Pencerelerde de yıkanan o kadar çok kız vardı ki, bu yıkanma bir çeşit sessiz ayine benziyordu.

Francie, Fraber'in atıyla arabasının yan taraftaki avluya girdiğini duyunca okumayı bıraktı, çünkü bu güzel ata bakmak hemen hemen okumak kadar zevkliydi. Yan taraftaki avlu taş döşeliydi ve karşı tarafında güzel bir ahır vardı. İki kanatlı, oymalı bir demir kapı avluyu sokaktan ayırıyordu. Taş döşemenin ucunda, bir parça, iyice gübrelenmiş toprak görülüyordu. Buraya güzel bir gül fidanı ve bir sıra parlak kırmızı sardunya ekilmişti. Ahır mahalledeki bütün evlerden daha mükellefti ve avlu Williamsburg'-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi – https://rantey.org

un en güzel avlusuydu.

Francie bahçe kapısının çattadak kapandığını duydu. İlk önce, kuyruğuyla yelesi siyah, parlak doru at göründü. At, kenarlarında yaldızlı harflerle «**Dr. Fraber, Dişçi,**» ve dişçinin adresi yazılı, küçük siyah bir araba çekiyordu. Bu derli toplu araba ne birşey götürür ne de birşey taşırdı. Bütün gün reklâm olsun diye sokaklarda ağır ağır dolaşırdı. Nazlı nazlı gezinen bir ilân arabasıydı.

Kırmızı yanaklı hoş bir delikanlı olan Frank arabayı her sabah çıkarır ve her öğleden sonra geri getirirdi. İyi bir hayat sürerdi ve bütün kızlar onunla flört ederlerdi. Tek işi, insanlar, üstündeki isimle adresi okuyabilsinler diye arabayı ağır ağır sürmekti. Dişlerini kapattırmak, yahut çekmek icap etti mi, herkes arabanın üstündeki adresi hatırlar ve Dr. Fraber'e gelirdi.

Frank aheste aheste ceketini çıkardı ve meşin bir önlük taktı. Adı Bob olan at da, ağırlığını önce bir ayağına, sonra öbür ayağına vererek sabırla bekliyordu. Frank en nihayet onun eğerini çıkardı, sildi ve ahıra götürüp astı. Sonra büyük, ıslak, sarı bir süngerle atı yıkadı. At bundan zevk alıyordu. Güneş, üzerinde ışık benekleri yapıyor; yeri eşeleyen nalları arasıra taşlardan bir kıvılcım çıkarıyordu. Frank atın kahverengi sırtına su sıkıyor, sonra süngerle karnına doğru yayıyordu. Bütün bu müddet zarfında da büyük hayvanla durmadan konuşuyordu.

— «Sakin dur, Bob. Aferin, benim uslu oğlum. Şu arkanı da yıkayalım. Dur bakalım.»

Francie'nin hayatındaki tek at Bob değildi. Enistesi Willie Fittman, yanı teyzesi Evy'nin kocası da at sürücüydü. Atın adı Davulcu idi. Davulcu bir sütçü arabası çekerdi. Willie'yle Davulcu, Frank'la atının olduğu gibi dost değildiler. Willie Davulcu birbirleriyle yapacak kötülük dü-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi — https://rantey.org

şünür dururlardı. Willie Enişte saatlerce Davulcu'yu kötülerdi. Onu dinleseniz, atın geceleri sütçüler cemiyetinin ahırında hiç uyumadığını, uyanık durup Willie'ye yapılacak yeni eziyetler düşündüğünü sanırdınız.

Francie'nin sevdiği bir oyun vardı. Bu oyunda insanların besledikleri hayvanlara, hayvanların da efendilerine benzediklerini farzederdi. Brooklyn'de en çok beslenen hayvanlar ufak, beyaz finolardı. Fino besleyen kadınlar da çoklukla ufak tefek, tombul, beyaz, pis ve sulu gözlü olurlardı; tıpkı finolar gibi, Miss Tynmore, Francie'nin annesine musiki dersi veren minik, cıvıltılı, temiz ihtiyar kız, tıpkı mutfağında asılı duran, kafesteki kanarya gibiydi. Frank at haline girse Bob'a benzerdi, herhalde. Francie, Willie Enişte'sinin atını hiç görmemişti ama hayal edebiliyordu. Davulcu. Willie gibi ufak zayıf, akı çok, kırpışık gözlü birşey olacaktı. Evy teyzesinin kocası gibi mızmızdı herhalde. Francie düşüncelerini Flittman enişte'sinden güçlükle ayırdı.

Aşağıdaki sokakta on, on iki tane küçük oğlan çocuğu demirkapıya yapışmış, mahallenin bu tek atının yıkanmasını seyrediyorlardı. Francie onları göremiyordu ama, konuştuklarını duyuyordu. Çocuklar yumuşak başlı Bob hakkında korkunç şeyler uyduruyorlardı. Birisi :

— «Ne sakin, uslu görünüyor, değil mi?» dedi. «Ama bu sadece gösteriş. Frank bakmasın diye bekliyor. O zaman onu ısıracak, tekmeleyip öldürecek.»

Bir başka çocuk : «Evet,» dedi. «Dün küçük bir çocuğu çiğnediğini gördüm.»

Bir üçüncüsü «Kaldırımda elma satan bir kocakarının üstüne çişini etti,» dedi. Sonra ilâve etti : «Bütün elmaların da üstüne pisledi.»

— «O gözlükleri takıyorlar ki insanların ne küçük ol-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi — https://rantey.org

duğunu görmesin diye. Ne kadar ufak olduğunu görebilse hepsini öldürür.»

— «Demek atlar insanları küçük sanıyor?»

— «Karınca kadar.»

— «Vişş!»

Her çocuk kendisinin yalan söylediğini biliyordu. Ama öteki çocukların at hakkındaki söylediklerine inanıyordu. Biraz sonra yumuşak başlı Bob'un orada öylece duruşunu seyretmekten bıktılar. İçlerinden birisi yerden bir taş aldı ve ata attı. Bob'un taşın geldiği yerdeki derisi ürperdi ve çocuklar, şaha kalkmasını bekleyerek heyecanla titrediler. Frank başını kaldırdı ve tatlı bir Brooklyn şivesiyle :

— «Ne diye taş attınız sanki?» dedi. «At size birşey yapmadı ki?»

Çocuklardan biri öfkeyle : «yapmadı mı dersin?» diye bağırdı.

Frank : «Hayır,» diye cevap verdi.

En küçük oğlan malûm kibar cevabı yapıştırdı : «Cehennemin dibine git.»

Frank atın arkasından aşağı suları akıtılırken, tatlı bir sesle söylendi :

— «Siz burdan gidecek misiniz, yoksa gelip kafalarınızı kırayım mı, sizi eşekler sizi.»

— «Eşek sensin, biz değiliz.»

— «Ben size gösteririm eşek kimmiş!» Ansızın Frank eğildi yerinden oynamış bir kaldırım taşını kaptı ve atacak gibi kaldırdı. Çocuklar öfkeyle bağrışarak kaçıştılar.

— «Burası hür bir memleket. Değil mi?»

— «Evet. Fakat sokaklar babanızın malı değil.»

— «Benim amcam polis. Seni ona söyleyeyim de gör.»

Frank yavaşça : «Çekin arabanızı,» dedi. Kaldırım ta-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi — https://rantey.org

şını dikkatle yerine koydu.

Büyük çocuklar bu oyundan usanarak dağıldılar. Fakat küçük çocuklar hâlâ bekliyorlardı. Frank'in Bob'a yulaf verişini görmek istiyorlardı.

Frank atı yıkamasını bitirdi ve başı gölgede kalsın diye ağacın altına götürdü. Boynuna dolu bir yem torbası astı, sonra ıslıkla «Sana Sevgilim Diyeyim» şarkısını söyleyerek arabayı yıkamağa başladı. Bu bir işaretmiş gibi, Nolan'ların aşağıda oturan Flissie Gaddis başını pencereden uzattı. Şakrak bir sesle :

— «Hey, merhaba,» diye seslendi.

Frank kimin seslendiğini biliyordu. Bir süre konuşmadı, sonra başını kaldırmadan «Merhaba,» diye cevap verdi. Flossie onu takip etti. Neşeyle :

— «İşin bitti mi?» diye soruyordu.

— «Evet. Hemen hemen.»

— «Eminim gezmeğe gideceksin. Bu gece cumartesi gecesi.» Cevap yok... «Senin gibi yakışıklı bir delikanlının gezmeğe götürecek kız arkadaşı da yok değil ya.» Cevap yok... «Bu gece Shamrock kulübünde eğlence varmış.»

— «Ya?» Frank meraklanmışa benzemiyordu.

— «Evet. Bir biletim var. Bir kızla erkek için.»

— «Maalesef, boş değilim.»

— «Evet oturup annene arkadaşlık mı edeceksin?»

— «Belki.»

— «Aman, cehennemin dibine git!» Flossie pencereyi gürültüyle indirdi ve Frank bir oh çekti. Bu fasıl bitmişti :

Francie, Flossie'ye acırdı. Frank kaç defa terslese de kızcağız ümidini hiç kaybetmezdi. Flossie daima erkeklerin peşinden koşardı, erkekler de daima ondan kaçarlardı.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi — https://rantey.org

Francie'nin Sissy teyzesi de erkeklerin peşinde koşardı. Ama nedense erkekler de onu karşılamak için yolun yarısına kadar koşarlardı.

Aradaki fark şuydu ki, Flossie Gaddis erkekler için ölüyordu, Sissy ise erkekler için tam mânasıyla açtı. Bu da öyle büyük bir farktı ki...

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi — https://rantey.org

III

Francie'nin babası eve saat beşte geldi. O zamana kadar atla araba Fraber'in ahırına kilitlenmiş, Francie de kitabıyla şekerini bitirip, parmaklığın eski tahtalarına vuran ikindi güneşinin ne kadar soluk olduğunu farketmişti. Güneşten ısınmış ve rüzgârdan serinlemiş olan yastığı yatağına koymazdan evvel bir an yanağına dayadı. Babası eve en sevdiği halk türküsü «Molly Malone» u söyleyerek girdi. Eve geldiğini herkes anlasın diye, merdivenlerden çıkarken daima bu şarkıyı söylerdi.

Güzel Dublin şehirde,
Kızların hepsi yosma,
Oradayken gördüm...

Sevinçle gülümseyen Francie, babası öbür mısraı söylemeye vakit bulamadan kapıyı açmıştı bile. Babası :

— «Anne nerde?» diye sordu. Eve geldiği zaman hep bunu sorardı.

— «Sissy'le beraber tiyatroya gitti.»

— «Ha!» Üzüldüğü belliydi. Katie evde olmadı mı hep üzülürdü. «Bu gece Klommer'de çalışıyorum. Büyük bir düğün.» Melon şapkasını asmazdan evvel ceketinin koluyla sildi.

Francie : «Garsonluk mu, şarkıcılık mı?» diye sordu.

— «İkisi de. Temiz bir önlüğüm var mı, Francie?»

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

— «Temiz bir tane var ama, ütülü değil. Dur, ütüleyivereyim.»

Ütü tahtasını iki sandalyanın üstüne uzattı ve ütüyü ateşin üstüne koydu. Dört köşeli, keten şeritten askılı kalın, beyaz bir kumaş parçası çıkardı ve üstüne su serpti. Ütü kızsın diye beklerken kahveyi ısıttı ve babasına bir fincan kahve verdi. Babası kahveyi içti ve kendisi için ayırdıkları şekerli çöreği yedi. O gece iş bulduğu için ve o gün güzel bir gün olduğu için mutluydu.

— «Böyle bir günde insan birinden hediye almış gibi oluyor,» dedi.

— «Evet baba.»

— «Sıcak kahve harikulâde birşey, değil mi? Kahve bulunmazdan evvel insanlar nasıl yaşarlardı, bilmem.»

— «Kokusu hoşuma gidiyor.»

— «Bu çörekleri nerden aldın?»

— «Winkler'den. Neden sordun?»

— «Her gün daha iyi çıkarıyorlar da.»

— «Biraz da hamursuz kaldı. Bir parça.»

— «Güzel!» Dilimi aldı ve kenarına baktı. Ekmeğin etiketi bu parçadaydı. «İyi pişirilmiş güzel ekmek. Fırıncılar Birliği,» Etiketi çıkardı. Aklına birşey geldi, «Önlüğümdeki Birlik markası nerde?»

— «Duruyor, kenara dikilmiş. Ben onu ütüleyip açarım.»

— «Bu marka bir süs gibidir, yakaya takılan bir gül gibi. Garsonlar Birliği rozetime bak.» Yeşilli beyazlı solgun rozet yakasına iliştirilmişti. Johnny onu ceketinin koluyla parlattı. «Birliğe girmezden evvel patronlar bana canları ne isterse onu verirlerdi. Bazan hiç bir şey vermezlerdi. Bahşişler yeter, derlerdi. Hattâ bazı yerler, garsonluk etmeme izin verdikleri için benden para bile isterlerdi.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi — https://rantey.org

Bahşişler öyle büyük ki garsonluk hakkını pekâlâ satabiliriz, derlerdi. Sonra Birliğe girdim. Annenin verdiğim ücreti fazla görmesi yanlış. Birlik bana iş bulduğu zaman patronlar bana, bahşişleri hesaplamadan muayyen bir para vermeğe mecbur. Her mesleğin bir birliği olmalı.»

— «Evet, baba,» Francie artık önlüğü ütülemeğe başlamıştı. Babasının konuşmalarını dinlemeye bayılırdı.

Francie birlik merkezini düşündü. Bir kere babası işe gidebilsin diye Francie oraya bir önlük ve otomobil parası götürmüştü. Babasının birkaç adamla beraber oturup konuştuğunu görmüştü. Johnny her zaman smokin giyerdi. Zaten bir tek o elbisesi vardı. Siyah melon şapkasını çapkın bir edayla yan yatırmıştı ve bir püro içiyordu. Francie'nin girdiğini görünce şapkasını çıkarmış ve sigarasını atmıştı. İftiharla :

— «Kızım,» demişti. Garsonlar önce bu eski elbiseli zayıf kıza, sonra da birbirlerine bakmışlardı. Bu adamlar Johnny Nolan gibi değildiler. Hafta içinde devamlı işleri vardı ve cumartesi akşamları bir iş çıkarsa ayrıca para kazanırlardı. Johnny'nin davamlı bir işi yoktu. Şurda burda birer gece için çalışırdı.

— «Size birşey söyleyeyim mi arkadaşlar,» demişti. «Evde iki tane aslan gibi çocuğum, bir de güzel karım var. Hem şurası da muhakkak ki ben onlara lâyık değilim.»

Arkadaşlarından biri onun omzuna vurmuş ve :

— «Aldırma,» demişti.

Francie biraz ötede iki adamın babası hakkında konuştuğunu duymuştu. Kısa boylu adam :

— «Bu adamın karısıyla çocukları hakkında konuşmasını dinlemeni isterim,» demişti. «Dehşet. Tuhaf bir adam. Patrondan aldığı parayı karısına götürüyor ama, bahşişleri içki için alakoyuyor. McGarrity'le aralarında ga-

Ücretsiz PDF Kitap Ailesi – https://rantey.org

rip bir anlaşma var. Bu, bahşişleri McGarrity'ye veriyor, o da buna içki veriyor. McGarrity'nin mi kendisine borcu var, kendinin mi McGarrity'ye borcu var, bilmiyor. Bu usul kendi işine yarıyor, ama. Her zaman sarhoş.» Adamlar çekilip gitmişlerdi.

Francie'nin kalbine bir sızı çökmüştü. Fakat babasının etrafında duran adamların onu ne kadar sevdiklerini, söylediği şeylere nasıl güldüklerini ve onu nasıl hevesle dinlediklerini görünce bu sızı azalmıştı. O iki adamın önemi olamazdı. Babasını herkesin sevdiğini biliyordu.

Evet, Johnny Nolan'ı herkes severdi. Johnny Nolan güzel şarkılar söyleyen bir şarkıcıydı. Meslektaşları Johnny Nolan'ı hakikaten severdi. Patronları onu severlerdi. Karısı ve çocukları onu severlerdi. Hâlâ şen, genç ve yakışıklıydı. Karısı ona düşman olmamıştı ve çocukları ondan utanmaları gerektiğini bilmiyorlardı.

Francie, düşüncelerini Birlik Merkezini ziyaret ettiği o günden çekip ayırdı. Gene babasını dinledi. Babası geçmişi anıyordu.

— «Beni al meselâ. Ben bir hiçim.» Sakin sakin, bir sigara yaktı. «Anam, babam patates olmadığı yıl İrlândadan gelmişler. Buharlı gemi kumpanyası işleten bir adam varmış. Babama seni Amerikaya götüreyim, demiş. Orada hazır iş var, vapur parasını eline geçen ücretten alırım, demiş. Böylece babamla annem de buraya gelmişler.»

«Babam da benim gibiydi, hiç bir işi uzun zaman tutmazdı.» Bir süre sesini çıkarmadan sigara içti.

Francie sessiz sedasız, ütülüyordu. Babasının sadece yüksek sesle konuştuğunu biliyordu. Johnny anlaşılmak beklemiyordu. Yalnız onu dinleyecek birisini istiyordu. Her cumartesi hemen hemen aynı şeyleri söylerdi. Haftanın geri kalan kısmında içtiği için gider, gelir ve pek az konu-

Ücretsiz PDF Kitap — https://rantey.org

şurdu. Ama bugün cumartesiydi. Bugün onun konuşmak günüydü.

— «Ne annem ne babam, okumak yazmak nedir bilmezlerdi. Ben de sadece altıncı sınıfa kadar okudum... babam öldüğü zaman okulu bırakmağa mecbur kaldım. Siz talihli çocuklarsınız. Sizi mutlaka okutacağım.»

— «Evet, baba.»

— «O zaman on iki yaşında bir çocuktum. Barlarda şarhoşlara şarkı söylerdim, onlar da bana para atarlardı. Sonra barlarda ve lokantalarda çalışmağa, garsonluk etmeğe başladım...» Bir müddet düşünceye dalarak sessiz kaldı.

— «Küçükten beri gerçek bir şarkıcı olmak isterdim, hani giyinip kuşanıp da sahneye çıkan cinsten. Ama tahsilim yoktu. Sahne şarkıcısı olmak için işe ilk önce nasıl başlanılacağını bilmiyordum. Annem, «Sen kendi işine bak,» derdi bana. Yapacak bir işin olması ne büyük şanstır bilmezsin, derdi. Böylece ben de şarkıcı, garsonluk işine geçtim. Devamlı bir iş değil bu. Alelâde bir garson olsam halim vaktim daha iyi olurdu.» Sonra hiç âlâkası yokken ilâve etti : «İşte onun için içiyorum.»

— «İçiyorum, çünkü beş para etmem ve bunu biliyorum. Başka adamlar gibi kamyon süremem. Bu vücudumla polis de olamam. Bira dağıtmağa ve canım istediği zaman şarkı söylemeğe mecburum. İçiyorum, çünkü başa çıkamadığım mes'uliyetlerim var.» Uzun bir sessizlik daha oldu. Sonra Johnny «Mutlu bir adam değilim,» diye fısıldadı. «Karım var, çocuklarım var, ama çok çalışamıyorum. Keşke onlar olmasaydı!»

Francie'nin içine gene bir sızı çöktü. Babası onları istemiyor muydu?

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi — https://rantey.org

— «Benim gibi bir adamın çoluk, çocuk nesine? Ama Katie Rommely'ye âşık oldum.» Çabucak ilâve etti. «Annene kabahat bulmuyorum. O olmasa Hildy O'Dair olacaktı. Biliyor musun, zannedersem annen onu hâlâ kıskanır. Ama Katie'yi gördüğüm zaman Hildy'ye dedim ki, «Sen kendi yoluna git, ben kendi yoluma gideyim. Böylelikle annenle evlendim. Çocuklarımız oldu. Annen çok iyi kadın, Francie. Bunu hiç unutma.»

Annesinin iyi bir kadın olduğunu Francie biliyordu. Biliyordu. Babası da böyle diyordu. Öyleyse neden babasını annesinden çok seviyordu. Neden? Babası bir işe yaramazdı. Bunu kendisi de söylerdi. Ama Francie babasını daha çok seviyordu.

— «Evet, annen çok çalışıyor. Karımı seviyorum, çocuklarımı da.» Francie artık gene mutluydu. «Ama insan daha iyi bir hayat sürmemeli mi? Belki bir gün gelecek Birlikler insanın hem çalışıp, hem eğlenmesini temin edecekler. Ama benim zamanımda değil. Şimdi ya her zaman eşek gibi çalışırsın, ya da mahvolursun... ikisinin arası yok. Ben öldüğüm zaman kimse beni uzun zaman hatırlamayacak. Kimse «Bu, ailesini seven ve Birliğe inanan bir adamdı,» demeyecek. Sadece, «Çok kötü,» diyecekler. «Ne taraftan bakarsan bak bir ayyaştan başka bir şey değildi.» Evet böyle diyecekler.»

Oda sessizdi. Johnny Nolan yarısı içilmiş sigarasını öfkeli bir tavırla açık pencereden dışarı attı. İçinde hayatını çok çabuk harcayıp tüketiyormuş gibi bir duygu vardı. Başını eğmiş sessiz ütü yapan küçük kıza baktı ve çocuğun zayıf yüzündeki hüznü görünce içine bir bıçak saplandı.

— «Bana bak.» Gitti ve kolunu çocuğunun zayıf o-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

muzuna doladı. «Bu gece çok bahşiş alırsam; pazartesi günkü yarışta koşan iyi bir at var, parayı ona yatırırım. Bir iki dolar yatırır, on dolar kazanırım. Sonra bu on doları bildiğim bir başka ata yatırır yüz dolar kazanırım. Biraz kafamı kullanırsam, azıcık da şansım olursa, beş yüze çıkarırım.»

Çocuğuna bu kazanç hayallerinden bahsederken kendikendine, boş hayal bunlar, diye düşünüyordu. Ama, ah ne kadar harikulâde olurdu, diye düşünüyordu, söylediğimiz herşey hakikat olabilseydi. Konuşmakta devam etti.

— «Ne yapacağım biliyor musun, Prima Donna?» France babasının bu ismi kullanmasına sevinerek mutlu mutlu gülümsedi. Johny bu ismi kızına. Francie daha minicikken takmıştı. O zaman, Francie'nin ağlaması bir opera şarkısının sesi kadar değişik tonlu ve ahenkli, diye yemin ederdi.

— «Hayır. Ne yapacaksın?»

— «Seni seyahata çıkaracağım. Yalnız sen ve ben, Prima Donna. Ta, güneye pamuk çiçeklerinin dalgalandığı yerlere gideceğiz.» Bu son cümle çok hoşuna gitti. Tekrarladı. «Tâ, pamuk çiçeklerinin dalgalandığı yerlere.» Sonra bu cümlenin bildiği bir şarkıdan bir satır olduğunu hatırladı. Ellerini ceplerine soktu, ıslık çalmağa ve vals yapıp dönmeğe başladı. Sonra şarkıyı tutturdu.

kar gibi beyaz bir tarla.
Zencilerin hafif, şarkı söylediğini duyuyorum.
Oralarda olmak istiyorum, çünkü beni bir bekleyen var,
Pamuk çiçeklerinin dalgalandığı yerlerde.

Francie hafifçe babasının yanağını öptü : «Baba, seni o kadar çok seviyorum ki,» diye fısıldadı.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi – https://rantey.org

Johnny onu göğsüne bastırdı. Kalbi gene bir bıçak saplanmış gibi acıdı. Kendi kendine dayanılmaz bir azapla: «Allahım! Allahım!» diye tekrarladı. «Ne kötü bir babayım ben.» Fakat kızıyla tekrar konuştuğu zaman sesi oldukça sakindi.

— «Ütülendi bile, baba.» Francie önlüğü itinayla dört köşe halinde katladı.

— «Evde hiç para var mı, yavrum?»

Francie raftaki çatlak köşeye baktı. «Bir nikel, birkaç da peni.»

— «Yedi sent çıkar git bana bir önlükle bir kâğıt yakalık al, emi?»

Francie babasının cumartesi gecesi kullandığı «önlük» ve yakalık için manifaturacıya giderdi. «Önlük» iyice kolalanmış müslinden yapılma bir gömlek önüydü. Ensede düğmelenir ve yeleğin içine sokulurdu. Gömlek yerine kulanılırdı. Bir defa giyilir sonra atılırdı. Kâğıt yakalıklar ise hakikatte kâğıttan yapılma değildi. Fakirlerin, sadece ıslak bir bezle silinerek yıkanabiliyor diye giydikleri selüloit yakalıklardan ayırt etmek için, bu cins kâğıt yakalık denirdi. Sadece bir defa kullanılabilirlerdi.

Francie döndüğü zaman babası traş olmuş, saçlarını ıslatmış, pabuçlarını cilâlamış ve temiz bir fanila giymişti... Bu fanila ütüsüzdü ve arkasında büyük bir delik vardı, ama güzel ve temiz kokuyordu. Johnny bir sandalyanın üstüne çıktı ve dolabın en üst rafından küçük bir kutu indirdi. Bu kutunun içinde Katie'nin düğün hediyesi diye verdiği inci düğmeler vardı. Bu düğmeler Katie'ye bir aylık ücrete mal olmuştu. Johnny bunlarla pek iftihar ederdi. Nolan'lar ne kadar darda olurlarsa olsunlar, bu düğmeler hiç rehine konulmazdı.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi – https://rantey.org

Francie, babasının düğmeleri «önlüğüne» iliştirmesine yardım etti. Johnny yakasını altın bir yaka düğmesiyle iliştirdi. Bu, Johnny Katie'yle nişanlanmazdan evvel Hildy O'Dair'in verdiği bir hediyeydi. Johnny bundan da ayrılmazdı. Boyun bağı, bir parça ağır, siyah ipekli kumaş parçasıydı. Johnny ustaca bir fiyong yaptı. Başka garsonlar askılarına iliştirilmiş hazır fiyonglar takarlardı. Ama Johnny Nolan, asla. Başka garsonlar kirli beyaz gömlekler yahut baştan savma ütülenmiş temiz gömleklerle selüloit yakalıklar giyerlerdi. Ama Johnny asla. Gömleği ve yakası tertemiz kusursuzdu; gelip geçici olsa bile.

Nihayet giyinmişti. Dalgalı sarı saçları pırıldıyor ve yıkanıp traş olmaktan, cildi temiz ve taze kokuyordu. Ceketini giydi ve çalımlı bir tavırla düğmeledi. Smokinin saten yakaları iyice yıpranmıştı, ama elbisesi ona böylesine yaraşmışken, ceketinin yakasına kim bakardı? Francie onun iyice cilâlanmış siyah pabuçlarına baktı ve pantolonun düz paçalarının içeri doğru nasıl güzel bir şekilde döndüğünü farketti. Hiç kimsenin babasının pantolonu böyle durmazdı. Francie babasıyla iftihar ediyordu. Ütülenmiş önlüğü, bu maksatla saklanan bir parça temiz kâğıda, itinayla sardı.

Babasıyla birlikte otobüs durağına gitti. Kadınlar Johnny'ye gülümsüyorlardı, Johnny yakışıklı avare bir İrlândalı delikanlıya benziyordu; bir hizmetçi kadının kocasına ve herzaman aç olan iki çocuğun babasına değil.

Gabriel'in dükkânının önünden geçtiler ve durup vitrindeki patenlere baktılar. Francie'nin annesinin durup vitrine bakmağa hiç vakti olmazdı. Johnny bir gün Françie'ye bir çift paten alacakmış gibi konuşuyordu. Köşeye kadar yürüdüler. Bir otobüsün sahanlığına atladı. Otobüs gene

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi — https://rantey.org

hareket edince arka sahanlığa gelen Johnny adımlarını arabanın yavaşlayışına uydurdu ve durup parmaklığa tutundu ve Francie'ye elini sallamak için beline kadar sarktı. Francie hiç kimse babam kadar kibar ve canayakın değildir, diye düşünüyordu.

IV

Babasını geçirdikten sonra Francie, Flossie Gaddis'in o geceki baloda giyeceği elbiseyi görmeğe çıktı.

Flossie bir eldiven fabrikasında çalışarak annesiyle erkek kardeşine bakıyordu. Elidvenler ters taraftan dikilirdi. Bunları yüz tarafa çevirmek Flossie'nin işiydi. Çok zaman gece çevirmek için eve eldiven getirirdi. Kazanabildiği her meteliğe ihtiyaçları vardı çünkü erkek kardeşi çalışamıyordu. Veremdi.

Francie'ye Henny Gaddis'in yakında öleceğini söylemişlerdi ama Francie buna inanmıyordu. Henny ölecek gibi görünmüyordu ki! Bilâkis, harikulâde görünüyordu. Duru bir teni ve yanaklarının güzel, pembe bir rengi vardı. Gözleri iri ve siyahtı; rüzgârdan muhafaza edilmiş bir lamba gibi için için yanardı. Ama Henny öleceğini biliyordu. Ondokuz yaşındaydı ve yaşamak hırsıyla doluydu ve niçin ölüme mahkûm olduğunu anlayamıyordu. Mrs. Gaddis, Francie'yi görünce sevindi. Konuşacak birisi oldu mu, Henny kendi kendini dinlemekten vazgeçerdi Neşeyle :

— «Henny, bak Francie geldi,» diye seslendi.

— «Hoş geldin, Francie.»

— «Hoş bulduk, Henny.»

— «Henny iyi görünüyor, değil mi Francie? Söyle ona, iyi görünüyorsun, de.»

— «İyi görünüyorsun, Henny.»

Henny görünmeyen birisiyle konuşur gibi : «Yakında ölecek bir adama, iyi görünüyorsun, denir.»

— «Ama doğru.»

— «Hayır, değil. Sırf beni avutmak için söylüyorsun.»

— «Neden böyle, Henny. Bana bak... ne kadar cılızım ama ölmeği hiç aklıma getirmiyorum.»

— «Sen ölmeyeceksin, Francie. Sen bu mendebur hayata göğüs germek için doğmuşsun.»

— «Ne de olsa, gene de senin gibi güzel kırmızı yanaklarım olsun isterdim.»

— «Hiç de istemezdin, bu kırmızılığın nerden geldiğini bilsen.»

Mrs. Gaddis, «Güneşe daha çok çıkman lâzım, Henny,» dedi.

Henny görünmeyen biriyle konuştu gene: «Yakında ölecek bir adama, güneşe çıkman lâzım, diyor.»

— «Sana lâzım olan şey temiz hava ve güneş.»

— «Anne, rahat bırak beni.»

— «Kendi iyiliğin için.»

— «Anne, ne olur rahat bırak beni! Uğraşma benimle!»

Henny ansızın başını kollarına dayadı ve göğsünden, içi parçalanıyormuş gibi öksürükle karışık hıçkırıklar söktü. Flossie'yle annesi birbirlerine baktılar ve ses çıkarmadan, Henny'yi rahat bırakmağa karar verdiler. Onu mutfakta bıraktılar ve Francie'ye Flossie'nin elbiselerini göstermek için misafir odasına geçtiler.

Flossie her hafta üç şey yapardı. Eldivenlerle uğraşırdı, elbiseleriyle uğraşırdı ve Frank'le uğraşırdı. Her cumartesi gecesi bir kıyafet balosuna gider ve her seferinde bir başka elbise giyerdi. Elbiseler mahsus sağ kolunu giz-

leyecek şekilde yapılırdı. Çocukken mutfakta bırakılan kaynar su dolu bir camaşır kazanına düşmüştü. Sağ kolu feci halde yanmış ve derisi büzülüp morarmıştı. Her zaman uzun kollu elbise giyerdi.

Balo kıyafetlerinin dekolte olması gerektiğinden, ön kısmı taşkın göğsünü gösterecek kadar açık, arkasız bir kiyafet uydurmuştu. Bu kıyafetin Flossie'nin sağ kolunu gizleyen bir tek uzun kolu vardı. Hakemler bu bir tek bol kolun birşeyler ifade ettiğini sanırlardı. Flossie de hep, kıyafet müsabakasında birinciliği kazanırdı.

Flossie o geceki elbiselerini giydi. Bu, Kanadalı rakkaselerin giydikleri elbiselere benziyordu. Mor satenden yapılmış bol bir etek ve kiraz rengi tülden bir gömlekten ibaretti. Sol göğsünün kavislendirdiği yere siyah puldan bir kelebek iliştirilmişti. Tek kol yaprak yeşili şifondandı. Francie elbiseyi beğendi. Flossie'nin annesi dolabın kapağını açtı ve Francie içerdeki bir sıra parlak renkli kostüme baktı.

Flossie'nin değişik renkli altı tane elbisesi, bir o kadar gömleği ve insanın tasavvur edebileceği her renkten, en az yirmi tane şifon kolu vardı. Her hafta Flossie bunlardan yeni bir kıyafet meydana getirirdi. Gelecek haftaya kiraz renkli gömlek bir tek siyah şifon kollu, gök mavisi bir tuvaletin altından taşabilirdi. Dolapta yirmi, yirmi beş tane, hiç kullanılmayan sıkıca kapanmış ipek şemsiye vardı; Flossie'nin kazandığı mükâfatlardı bunlar. Bir atletin kupa biriktirdiği gibi, Flossie de bunları biriktirirdi. Francie bütün bu şemsiyelere bakarken kendini mutlu hissetti. Fakir kimselerin fazla olan şeylere karşı sevgileri vardır.

Francie elbiseleri seyrettikçe huzursuzluk duymağa başladı. O dalga dalga parlak turuncu, mavi, kırmızı ve sarı renklere bakarken içinde, bu elbiselerin arkasında sin-

si sinsi saklanan birşey varmış gibi bir his uyandı. Bu şey, uzun siyah bir cübbeye sarınmış, sırıtkan yüzlü, kemik elli bir şeydi. Ve bu parlak renklerin arkasına saklanmış, Henny'yi bekliyordu.

V

Francie'nin annesi saat altıda Sissy'le birlikte eve geldi. Francie, Sissy'yi görünce sevindi. Sissy en sevdiği teyzesiydi. Francie onu âdeta büyülenmiş gibi severdi. Şimdiye kadar Sissy maceralı bir hayat sürmüştü. Otuz beş yaşındaydı, üç defa evlenmiş ve hepsi de doğduktan biraz sonra ölen on çocuk dünyaya getirmişti. Sissy çok zaman Francie'yi kendi on çocuğunun yerine koyduğunu söylerdi.

Bir lâstik fabrikasında çalışırdı ve erkek meselelerinde pek yaramazdı. Çapkın siyah gözleri, kıvırcık kara saçları ve beyaz mat bir rengi vardı. Saçlarına kiraz rengi bir kordelâ takmasını severdi. Francie'nin annesi, cildine sütun üstündeki kaymak gibi bir renk veren yeşil şapkasını giymişti. Güzel ellerinin çatlaklığı bir çift beyaz keten eldivenin içinde gizlenmişti. Sissy'le beraber heyecanlı heyacanlı konuşarak ve tiyatroda işittikleri komik sözleri tekrarlayıp gülerek geldiler.

Sissy, Francie'ye bir hediye getirmişti, üflendiği zaman ucundaki lâstik tavuk şişen, mısır koçanından bir düdük. Bu düdük Sissy'nin çalıştığı fabrikadan geliyordu. Fabrika göz boyamak için birkaç lâstik oyuncak yapardı. Asıl büyük kazancını ise, fısıltıyla istenip satılan başka plâstik eşyalardan çıkarırdı.

Francie, inşallah Sissy akşam yemeğine kalır, diye dü-

şündü. Sissy evde olduğu zaman herkese, herşeye bir neş'e, bir güzellik gelirdi. Francie öyle hissediyordu ki Sissy küçük kızların halinden anlardı. Başka kimseler çocuklara birer sevimli ama önemsiz eşya muamelesi yaparlardı. Sissy onlara mühim birer insan muamelesi ederdi. Ama, Katie zorladığı halde, Sissy kalmadı. Eve gidip kocasının onu hâlâ sevip sevmediğini anlaması icap ettiğini söyledi. Bu Katie'yi güldürdü. Francie Sissy ayın birinde mecmuaları getireceğine söz verdikten sonra gitti. Sissy'nin şimdiki kocası mecmua çıkaran bir matbaada çalışıyordu. Her ay bütün mecmualardan birer tane alırdı; aşk hikâyeleri, kovboy hikâyeleri, polis hikâyeleri, hortlak hikâyeleri ve daha neler neler. Bu mecmuaların parlak renkli kapakları vardı ve Sissy'nin kocası onları uzun, sarı bir iple bağlanmış olarak alırdı. Sissy de olduğu gibi Francie'ye getirirdi. Francie hepsini iştahla okur, sonra mahalledeki kırtasiyeciye yarı fiyatla satar ve parasını annesinin teneke kumbarasına atardı.

Sissy gittikten sonra Francie annesine fırındaki iğrenç ayaklı ihtiyardan bahsetti. Annesi :

«Saçma,» dedi. «İhtiyarlık bu kadar büyük bir facia değildir. Dünyada ihtiyar olarak bir o adam olsaydı... neyse. Ama ona arkadaşlık edecek başka ihtiyar adamlar da var. İhtiyarlar bedbaht değildir. Bizim istediğimiz şeyleri arzulamazlar. Sadece vücutlarını sıcak tutmak, yumuşak şeyler yemek ve birbirleriyle eski zamanları anmak isterler. Muhakkak olan bir şey varsa o da şu: bir gün hepimiz ihtiyarlayacağız. Onun için kendini bu fikre mümkün olduğu kadar çabuk alıştır.»

Francie annesinin haklı olduğunu biliyordu. Ama gene de... annesi başka şeylerden bahsetmeğe başladığı zaman memnun oldu. Gelecek hafta bayat ekmekten ne gibi

yemekler yapacaklarını kararlaştırmağa başladılar.

Nolan'lar hemen hemen sadece bayat ekmekten öyle şaşılacak yemekler yapabilirdi ki! Bir somun bayat ekmek alır, üstüne kaynar su döküp ezer, tuz, biber, kekik eker, yumurta ucuzsa bir yumurta kırar ve fırında pişirirdi. Güzelce pişip kızardığı zaman; yarım fincan domates suyu, iki fincan kaynar su, baharat ve biraz acı kahveden bir salça yapar, bu salçayı unla koyulaştırır ve fırında pişen ekmeğin üstüne dökerdi. Bu iyi, sıcak, lezzetli bir yemek olur ve insanı tok tutardı. Geri kalanı ertesi gün ince ince dilinir ve sıcak pastırma yağında kızartılırdı.

Francie'nin annesi bayat ekmek dilimleri, şeker, kimyon ve ince dilinmiş bir elmadan güzel tatlı da yapardı. Bunlar kızardıktan sonra şeker eritilir ve üstüne dökülürdü. Bazan Katie **weg Geschmissen** dediği bir yemek yapardı. Bin güçlükle tercüme ettiği zaman bunun «ekseriya atılan ekmek parçalarından yapılma birşey» mânasına geldiği anlaşılırdı. Ekmek parçaları, un, su, tuz ve bir yumurtadan yapılma bir hamurun içine atılır, sonra kızgın yağda kızartılırdı. Bu hamur kızarırken Francie şekerci dükkânına koşup bir penilik kahverengi parça şeker alırdı. Bu, havanda dövülür ve yenmezden evvel weg Geschmissen'in üstüne dökülürdü. Şeker kristalleri tamamen erimez ve yemeğe harikulâde bir tat verirdi.

Cumartesi günkü akşam yemeği ise, müstesna bir yemekti. Nolan'lar kızarmış et yerlerdi! Bir somun bayat ekmek sıcak suyla ezilip hamur haline getirilir ve içine soğan kıyılmış azıcık kıymayla karıştırılırdı. Çeşni versin diye tuz ve maydanoz da ilâve edilirdi. Bunlar ufak yuvarlaklar haline sokulur, kızartılır ve sıcak salçayla birlikte sofraya getirirlerdi. Bu yuvarlakların bir adı vardı: **fri-**

kadelen. Bu isim Francie'yle Neeley'nin pek komiklerine giderdi.

Çoğu zaman bayat ekmekten yapılan bu yemekleri, koyultulmuş süt, kahve, soğan, patates ve çeşni versin diye son dakikada alınan bir peni'lik şeyleri yiyerek yaşarlardı. Kırk yılda bir muz alırlardı. Ama Francie'nin canı daima portakal, ananas ve bilhassa, sadece Noel zamanında yediği, mandalinleri çekerdi.

Bazan fazlalık bir peni'si olduğu zaman kırık bisküvi alırdı. Bakkal kâğıttan bir külâh yapar, içine kutuda kırılan ve artık bütün bisküvi olarak satılamayan tatlı bisküvileri doldururdu. Francie'nin annesi tembih ederdi : Bir peni'niz olduğu zaman şeker yahut pasta almayın, elma alın. Ama elma neydi ki? Francie çiğ patatesi de tıpkı elma gibi buluyordu ve çiğ patatesi bedava da alabiliyordu.

Mamafih, bilhassa uzun, soğuk ve karanlık bir kışın sonuna doğru öyle zamanlar olurdu ki, karnı ne kadar acıkırsa acıksın, Francie hiç bir şeyin tadını bulamazdı. Bu, büyük turşu zamanıydı. Francie bir peni alır ve Moore sokağında bir dükkâna giderdi. Bu dükkânda, bol baharlı sirkenin içinde yüzen şişman turşulardan başka bir şey yoktu. Başına siyah bir takke geçirmiş, uzun beyaz sakallı, dişsiz ihtiyar bir Yahudi, elinde, çengelli bir tahta sopayla kavanozların başında durur, Francie de öteki çocuklar gibi :

«Bir peni'lik çıfıt turşusu ver,» derdi.

Yahudi kırmızı kenarlı, ufak, ıstırap dolu, ateşli gözleriyle bu İrlânda'lı çocuğa bakardı. «Çıfıt» kelimesinden nefret ettiği için Francie'nin yüzüne tükürür gibi :

«Goyem! Goyem!» diye bağırırdı.

Francie'nin niyeti kötülük değildi. Kelimenin asıl manasını bilmiyordu. Bu, onca yabancı, fakat güzel şeyler

için kullanılan bir tabirdi. Yahudi bunu bilmiyordu, tabiî. Francie'ye ihtiyarın sadece Hıristiyanlar için kullandığı bir kavanozu olduğunu söylemişlerdi. Bu kavanoza günde bir defa tükürür, yahut daha kötü bir şey yaparmış, denirdi. Bu onun intikam almasıymış. Ama bu rivayet hiç isbat edilmemişti ve başkaları inansa da Francie inanmazdı.

Adam, lekeli sakalının arasından küfürler mırıldanarak, sopasıyla sirkeyi karıştırırken, Francie kavanozun dibindeki turşulardan birini isteyince, Yahudi çılgın bir öfkeyle kapılırdı. Bunu göz devirmeleri, sakal çekmeleri takip ederdi. En nihayet uçları katı katı, yeşilimtrak sarı, güzel, şişman bir salatalık çıkarılır ve kahverengi bir kâğıt parçasının üstüne konurdu. Hâlâ küfreden Yahudi Francie'nin peni'si için sirkeden çatlamış avucunu açar ve dükkânına arka tarafına çekilirdi. Burada başını sallaya sallaya memleketteki eski günleri anarken, öfkesi yavaş yavaş geçerdi.

Turşu akşama kadar bitmezdi. Francie salatalığı emer, kemirirdi. Tam mânasıyla, yiyor denemezdi; sadece elinde bulundururdu. Evde günlerce üst üste sade ekmek ve patates yemeğe başladıkları zaman Francie'nin aklına sulu, ekşi turşular gelirdi. Neden, kendi de bilmezdi ama, bir gün turşu yedikten sonra ekmekle patates gene lezzetli gelmeğe başlardı. Evet, turşu zamanı, dört gözle beklenecek bir zamandı.

VI

Neeley eve geldi ve Francie'yle birlikte hafta sonu için et almağa gittiler. Bu mühim bir merasimdi ve annelerinin inceden inceye talimat vermesiyle başlardı.

«Hassler'den beş sente bir çorbalık kemik alın. Ama kıymayı sakın ordan almayın. Werner'e gidin. On sent'lik dana eti kıydırın. Ama dikkat edin, et tahtasının üstünde duran etten vermesin. Yanınıza bir soğan da alın.»

Kasap onların farkına varıncaya kadar Francie'yle kardeşi uzun zaman beklediler sonunda kasap :

«Sizinki nasıl olacak?» diye sordu.

Francie : «On sentlik dana eti,» dedi.

«Kıyılmış mı?»

«Hayır...!»

«Demin bir hanım geldi. Kıyılmış dana eti aldı. Ama ben istediğinden fazla et kıymışım, işte geri kalanı burda, tahtanın üstünde. Tam on sent'lik. Vallahi daha yeni kıydım.»

Annelerinin sıkı sıkıya tembih ettiği tuzak işte buydu. Kasap ne derse desin, tahtanın üstünde duran eti alma.

«Hayır. Annem sadece on sentlik dana eti dedi.»

Kasap hiddetle bir parça et kesti ve tarttıktan sonra hırsla kâğıdın üstüne koydu. Tam sarmak üzereydi ki, Francie titrek bir sesle :

«Ha, unuttum,» dedi. «Annem kıyılmış, istiyor.»

«Allah sizin canınızı almasın e mi?» Kasap eti aldı ve makinaya koydu. Acı acı, gene yutturamadık, diye düşünüyordu. Et taze kırmızı helezonlar halinde çıktı. Kasap eti eliyle topladı. Tam kâğıdın üstüne koymak üzereydi ki...

«Annem bu soğanı da kıyıversin,» dedi. Francie evden getirdiği soğanı ürkek ürkek et tahtasının üstüne koydu. Neeley yanında duruyor ve hiç bir şey söylemiyordu... Onun vazifesi Francie'ye cesaret vermekti.

Kasap bomba gibi patlayıverdi: «Vay canına!» Ama iki bıçakla işe girişerek, soğanı kıymanın içine çentti. Bıçakların davul sesine benzeyen temposunu çok seven Francie onu seyrediyordu. Kasap eti gene topladı, hırsla kâğıdın üstüne çaldı ve dik dik Francie'ye baktı. Francie yutkundu. Bu sonuncu sipariş hepsinden zor olacaktı. Kasap başına geleceği tahmin ediyordu. Durduğu yerde öfkesinden titriyordu. Francie hepsini bir nefeste söyleyiverdi :

«Kızartmak için bir parça da iç yağı.»

Kasap dişlerinin arasından: «Köpoğlu köpek,» diye fısıldadı. Bir parça beyaz yağ kesti, intikam olsun diye yere düşürdü, aldı ve et yığınının üstüne koydu. Eti öfkesinden köpürerek sardı. Francie'nin elinden kaptığı parayı patrona verirken, onu kasap yapan kaderine küfrediyordu.

Kıyma alışverişinden sonra çorbalık kemik için Hassler'in dükkânına gittiler. Hassler kemik konusunda iyi bir kasap, kıyma konusunda ise kötü bir kasaptı. Çünkü eti kapalı kapının arkasından çekerdi ve ne eti verdiğini Allah bilirdi. Neeley et paketiyle dışarda bekliyordu, çünkü Hassler başka yerden et aldığınızı farkederse gururla «etinizi nereden aldınızsa, kemiğinizi de oradan alın,»

derdi.

Francie pazar günkü çorba için beş sentlik, üstü etli güzel bir kemik istedi. Hassler onu bekleterek o malûm, bayat hikâyesini anlattı : bir gün bir adam köpek için iki sentlik kemik almış da, Hassler de, sarayım mı, yoksa burada mı yiyeceksiniz? diye sormuş. Francie mahçup gülümsedi. Kasap memnun olarak buz dolabına gitti ve elinde pırıl pırıl beyaz bir kemikle döndü. Kemiğin içinde yağı ilik ve uçlarında kırmızı kırmızı ince et parçaları vardı. Hassler, Francie'nin hayranlık göstermesini bekledi. Sonra :

«Annen bunu pişirdikten sonra,» dedi. «Söyle iliğini çıkarsın, bir dilim ekmeğin üstüne sürüp tuz biber eksin de sana güzel bir sandeviç yapsın.»

«Olur, anneme söylerim.»

«Sen de iliği ye de biraz iliklen. Hah hah ha.!»

Kemik kâğıda sarıldığı ve parası verildiği zaman Hassler kalın bir dilim karaciğer kızartması kesip Francie'ye uzattı. Francie eti başka yerden alarak bu iyi kalpli adamı aldattığına üzüldü. Annesinin kıyma meselesinde Hassler'e itimat etmemesi de fenaydı.

Vakit hâlâ erkendi. Sokak lâmbaları yanmamıştı. Ama turp suyu satan kadın daha şimdiden Hassler'in dükkânının önüne oturmuş ve acı turpları rendeleyip sıkmağa başlamıştı. Francie evden getirdiği bardağı uzattı. İhtiyar nine iki sent'e bardağı yarısına kadar doldurdu. Et meselesi bittiği için sevinen Francie, manavdan çorba için on sentlik sebze aldı. Bayat bir havuç, buruşuk bir kereviz yaprağı, ezik bir domates ve bir demet taze maydanoz. Bunlar kemikle kaynatılır ve içinde et kırıntıları yüzen koyu bir çorba olurdu. İçine evde yapılmış, şişman şehriyeler konurdu ve üstüne ilik sürülmüş ekmekle bu iyi bir

akşam yemeği sayılırdı.

Kızarmış Frikadallen, patates ve kahveden ibaret bir akşam yemeğinden sonra Neeley arkadaşlarıyla oynamak için sokağa çıktı. Gerçi hiç bir işaret, hiç bir anlaşma yoktu ama, çocuklar her zaman yemekten sonra köşe başında toplanır ve elleri ceplerinde, omuzlar kısılmış, çekişerek, gülerek, itişerek ve ıslıkla çaldıkları havalara uyup dansederek, yatıncaya kadar orada dururlardı.

Maudie Donovan Francie'yle beraber günah çıkartmağa gitmek için geldi. Maudie Donovan öksüzdü. Evde çalışan iki evlenmemiş teyzesiyle beraber oturuyordu. İki teyze, cenaze levazımatı satan bir kumpanya için düzinesi şu kadardan kadın kefenleri yapıp geçinirlerdi. Satenden kefenler yaparlardı: Bakireler için beyaz, genç evliler için açık eflâtun, orta yaşlılar için mor ve ihtiyarlar için siyah. Maudie birkaç parça getirmişti. Francie belki parçalardan bir şeyler yapmak ister, diye düşünmüştü. Francie sevinmiş gibi göründü ama parıltılı parçaları kaldırırken içi ürperiyordu.

Kilise, buhurdanların ve bitmek üzere olan mumların dumanıyla sislenmişti. Rahibeler mihraplara taze çiçekler koymuşlardı. En güzel çiçekler Meryem Ananın mihrabındaydı. Meryem Ana rahibelerin arasında İsâ'dan da Yusuf Peygamberden de daha çok sevilirdi. Günah çıkarma hücrelerinin önüne insanlar sıralanmıştı. Kızlar ve delikanlılar sevgilileriyle buluşmazdan evvel günahlarını çıkartıp kurtulmak istiyorlardı. Rahip O'Flynn'in önündeki insan sırası en uzundu. Peder O'Flynn genç, merhametli, müsamahakârdı ve cezaları en hafiften seçerdi.

Kendi sırası gelince Francie ağır perdeyi açtı ve hücreye girip diz çöktü. Papaz kendini günahkârlardan ayıran ufacık kapıyı açıp da deliğin parmaklığı arkasında haç çı-

kardığı zaman Francie'nin içini gene o eski esrar bürüdü. Papaz gözlerini kapadı ve yeknesak bir ahenkle hızlı hızlı Lâtince bir dua okumağa başladı. Francie'nin burnuna tütsünün, mumların, çiçeklerin ve papazın traş sabunuyla, cübbesinin siyah kumaşının birbirine karışmış kokuları geliyordu.

«Beni takdis et, peder, çünkü günah işledim...»

Francie'nin günahları çabucak söylendi ve çabucak affedildi. Hücreden dışarı, başını göğsünde kavuşturduğu ellerine eğmiş olarak çıktı. Mihrabın önüne diz çöktü ve sedef tesbihini çekerek dua etti. Francie'den daha rahat bir hayat süren Maudie, itiraf edilecek daha az günahı olduğu için dışarı daha çabuk çıkmıştı. Francie dışarı çıktığı zaman Maudie merdivenlerde oturmuş onu bekliyordu.

Brooklyn'li kızların yaptıkları gibi kollarını birbirlerinin beline dolayarak, sokakta bir aşağı bir yukarı dolaştılar. Maudie'nin bir 'peni'si vardı. Dondurma aldı ve Francie'ye de bir lokma ısırttı. Biraz sonra Maudie'nin evine gitmesi lâzımdı. Akşam sekizden sonra dışarı çıkmağa izni yoktu. Kızlar bir daha cumartesiye günah çıkarmağa beraber gideceklerine dair karşılıklı birbirlerine söz vererek ayrıldılar.

Maudie geri geri yürüyerek uzaklaşırken

«Unutma ha!» diye bağırdı. «Bu sefer ben seni çağırdım, bir daha sefere sen beni çağıracaksın.»

Francie, «Unutmam,» diye söz verdi.

Francie eve gittiği zaman misafir odasında misafir vardı. Evy teyzesiyle kocası Willie Flittman gelmişlerdi. Francie, Evy teyzesini severdi. Evy, Katie'ye çok benzerdi. Hayat doluydu, tiyatrodaki artistler gibi insanı güldürecek şeyler söylerdi ve herkesin taklidini yapabilirdi.

Flittman enişteşi gitarını getirmişti. O çalıyor ve hep

birden şarkı söylüyorlardı. Flittman düz, siyah saçlı ipek gibi bıyıklı, zayıf, esmer bir adamdı. Sağ elinin üçüncü parmağı olmamasına rağmen, oldukça iyi gitar çalardı. O parmağını kullanması icap ettiği yere geldiğinde notanın çalınacağı müddetin yerini tutsun diye gitara eliyle vururdu. Bu onun şarkılarına tuhaf bir tempo verirdi. Francie geldiğinde konseri bitmek üzereydi. Francie ancak son parçaya yetişti.

Çalgı faslından sonra Willie gidip bir maşrapa bira aldı. Evy de bir somun ekmekle bir parçacık limburger peyniri çıkardı ve birayla sandviç yediler. Biradan sonra Flittman'ın içinden dertleşmek geldi. Francie'nin annesine:

«Bana bir bak, Katie,» dedi. «Şu anda karşıda hayatta başarı kazanmamış bir insan var.» Evy alt dudağını uzatarak gözlerini devirdi ve içini çekti. Willia: «Çocuklarım bana hürmet etmiyor,» dedi. «Karım beni istemiyor. Süt arabamı çeken atımın bile bana hıncı var. Daha geçen gün ne yaptı, biliyor musun?»

Öne doğru eğildi ve Francie, gözlerinin yaşlarla parladığını gördü.

«Ahırda Davulcu'yu yıkıyordum, karnının altını yıkıyorken, tuttu üstüme işedi.»

Katie'yle Evy birbirlerine baktılar. Gözleri gizli kahkahalarla parlıyordu. Katie, ansızın Francie'ye baktı. Gözleri hâlâ gülüyordu ama ağzının çizgisi sertleşti. Francie gözlerini indirdi ve içinden gülmesine rağmen suratını astı.

«İşte öyle yaptı. Ahırdaki bütün adamlar da bana güldü. Herkes bana gülüyor.» Bir bardak daha bira içti. Karısı :

«Böyle şeyler söyleme, Willie,» dedi.

Willie, Francie'nin annesine: «Evy beni sevmiyor,» dedi.

Evy kendine has o yumuşak sesiyle temin etti: «Seviyorum Will.»

«Evlendiğimiz zaman severdin, ama şimdi sevmiyorsun, değil mi?» Bekledi. Evy birşey demedi. Willie, Katie'ye: «Görüyorsun ya beni sevmiyor artık,» diye şikâyet etti.

Evy: «Eve gitmek zamanı geldi,» dedi.

Francie'yle Neeley yatmazdan evvel bir sayfa İncil ve bir sayfa Shakespeare okumağa mecburdular. Bu âdet bir kanundu. Büyüyüp kendileri okumağa başlayıncaya kadar iki sayfayı anneleri okumuştu. Şimdi vakit kaybetmemek için Neeley İncil sayfasını okurdu, Francie'de Shakespeare. Altı yıldır okuyorlardı. İncil'in yarısına ve Shakespeare külliyatından da **Macbeth**'e gelmişlerdi. İki sayfayı çabucak okuyup bitirdiler. Saat onbirde, işte olan Johnny'den başka, bütün Nolan'lar yatmışlardı.

Cumartesi geceleri Francie'nin, misafir odasında yatmasına izin verilirdi. Pencerenin önüne iki sandalya getirerek kendine yatak yapardı. Buradan, sokaktaki insanları seyredebilirdi. Yattığı yerden, apartımandaki bütün gürültülerin farkına varırdı. Katlardan kiracılar girip çıkalardı. Bazıları yorgun olurlar ve ayaklarını sürüklerlerdi. Bazıları merdivenlerden yukarı hafif hafif koşarlardı. Birisi sendeler ve sahanlıktaki yırtık muşambaya küfrederdi. Küçük bir bebek isteksiz ağlar ve aşağı katlardan birinde bir sarhoş, karısının sözde yaşadığı fena hayatı anlatırdı.

Gece yarısından sonra saat ikide, Francie babasının alçak sesle şarkı söyleyerek merdivenlerden yukarı çıktığını duydu.

...canım Molly Malone,
El arabasını gezdirirdi,
Geniş ve dar sokaklarda,
Bağırarak...

Katie, «bağırarak» kapıyı açtı. Bu Johnny'nin sevdiği bir oyundu. Şarkıyı bitirmezden evvel kapı açılırsa evdekiler kazanırdı. Şarkıyı sahanlıkta bitirebilirlerse, o kazanırdı.

Francie'yle Neeler de kalktılar. Babaları ikisine birer nikel verdi. Anneleri o gün hırdavattan da para kazandıklarını söyleyerek nikelleri kumbaraya attırdı. Sonra hep beraber masanın etrafına oturdular ve yemek yediler. Babaları, davetlilerden bazıları gelmediği için düğünde yenmeyen yemeklerden bir kese kâğıdı dolusu getirmişti. Gelin yenmeyen yiyecekleri garsonlar arasında bölmüştü. Izgarada pişmiş soğuk bir istakoz yarısı, beş tane taş gibi midye dolması, bir parça havyar ve bir dilim rokfort peyniri vardı. Çocuklar istakozu sevmediler, havyar fazla tuzluydu. Ama karınları o kadar açtı ki, masanın üstünde ne varsa yediler ve sabaha kadar hazmettiler de. Çiğneyebilseler, çiviyi bile hazmedeceklerdi.

Yemek yedikten sonra Francie, gece yarısında başlayan ve ertesi sabahki âyinden sonraya kadar sürmesi lâzım gelen orucu bozduğunu, kendi kendine itiraf etti. Şimdi artık komünyon'a iştirak edemezdi. İşte bu, bir daha hafta papaza çıkarttırılacak hakiki bir günahtı.

Neeley gidip yattı ve tekrar deliksiz bir uykuya daldı. Francie karanlık misafir odasına girdi ve pencerenin yanına oturdu. Uykusu yoktu. Annesiyle babası mutfakta oturuyorlardı. Orada otururlar ve şafak sökünceye kadar konuşurlardı. Babası geceki işini; gördüğü insanları anlatırdı; neye benzediklerini, nasıl konuştuklarını. Nolan'lar

imkânı yok hayatta doyamazlardı. Kendi hayatlarını ağzına kadar dolu olarak yaşarlardı ama bu kâfi değildi. Temas ettikleri insanların hayatlarına da iştirak etmeleri gerekirdi.

Böylece Johnny'le Katie sabaha kadar konuşurlardı ve seslerinin yükselip alçalması karanlığın içinde huzur verici ve teskin edici bir ninni gibi gelirdi. Şimdi saat sabaha karşı üçtü ve sokak çok sessizdi. Francie karşıki apartımanlardan birinde oturan bir kızın sevgilisiyle birlikte danstan döndüğünü gördü. Sahanlıkta birbirlerine sokulmuş duruyorlardı. Derken dışarı uzun iç donuyla babası çıktı ve gürültüsüz, fakat hırslı küfürlerle delikanlının sülâlesine okumağa başladı. Kız sinirli sinirli gülerek merdivenlerden yukarı koştu, oğlan da ıslıkla: «Bu gece seni yapayalnız elime geçirdiğim zaman» şarkısını söyleyerek uzaklaştı.

Rehinci dükkânının sahibi Mr. Tomony New-York'ta geçirdiği eğlenceli geceden sonra arabayla evine döndü. Babasından miras kalan rehinci dükkânının içine şimdiye kadar hiç adım atmamıştı. Hiç kimse Mr. Tomony'nin niçin dükkânın üstündeki katta oturduğunu bilmezdi; onun gibi paralı bir adamın. Williamsburg'un sefaleti içinde yüksek tabakadan gelme bir New-Yorklu'nun hayatını sürerdi. Onun evine gitmiş olan bir boyacı, odaların heykeller, yağlı boya resimler ve beyaz halılarla döşeli olduğunu anlatmıştı. Mr. Tomony bekârdı. Bütün hafta onu gören olmazdı. Cumartesi akşamları evden çıktığını da kimse görmezdi. Sadece Francie ve gece bekçisi onun eve geldiğini görürlerdi. Francie, tiyatro locasındaymış gibi bir hisse kapılarak onu seyretti.

Mr. Tomony'nin yüksek silindir şapkası bir kulağına doğru yatırılmıştı. Sokak lâmbasının ışığı koltuğuna sı-

kıştırdığı bastonun gümüş sapına vurdu. Para çıkarmak için beyaz saten astarlı pelerinini arkasına attı. Arabacı parayı aldı, kamçısıyla kasketinin ucuna dokundu ve atın dizginlerini sarstı. Araba boşuna giden bu hayatla kendi arasındaki bağın son halkasıymış gibi, Mr. Tomony onun uzaklaşmasını seyretti. Sonra yukarı, o dillere destan olan dairesine çıktı.

Mr. Tomony'nin, Reisenweber ve Wadorf gibi efsanevi eğlence yerlerinin müdavimi olduğu söylenirdi. Francie bir gün bu yerleri görmeğe karar vermişti. Bir gün Williamsburg köprüsünü geçip New-York'a, bu lüks yerlerin bulunduğu tarafa gidecek ve dış taraflarını bir güzel seyredecekti. O zaman Mr. Tomony'nin sürdüğü hayatı daha iyi düşünebilecekti.

Brooklyn'in üstünde, denizden gelen, taze bir rüzgâr esiyordu. Uzaktan, şehrin İtalyan'ların oturduğu kuzey kısmından bir horozun ötüşü geldi. Buna uzakta bir köpeğin havlaması ve ahırında rahat olan Bob'un bir şey sorar gibi kişnemesi cevap verdi.

Francie Cumartesi gününe minnettardı ve uyuyup da bu güne son vermek istemiyordu. Daha şimdiden, önündeki haftanın dehşeti, içine bir huzursuzluk veriyordu. Bu cumartesinin hatırasını zihnine nakşetti. Ekmek bekleyen o ihtiyardan başka kusuru olmayan bir gün.

Haftanın öteki gecelerinde kendi yatağında yatmağa mecbur olacaktı. Ve apartmanın ortasındaki hava aralığından, katlardan birinde oturan çocuk gibi minicik gelinle, canavara benzeyen kamyon şoförü kocasının pek anlaşılmayan seslerini işitecekti. Gelinin sesi yumuşak ve yalvarıcı, kocasınınki kaba ve emredici olacaktı. Bunu kısa bir sessizlik takip edecek, daha sonra erkek horlamağa baş-

layacak ve gelin hemen hemen sabaha kadar acı acı hıçkıracaktı.

Bu hıçkırıkları hatırlayan Francie titredi ve içinden gelen bir hisle elleriyle kulaklarını tıkadı. Sonra bugünün cumartesi olduğunu hatırladı; misafir odasındaydı, hava aralığından gelen sesleri duyamazdı. Evet hâlâ cumartesiydi. Ne kadar harikulâde! Pazartesine daha çok vardı. Araya huzur dolu pazar girecek ve Francie uzun, lâtin çiçeklerini, kahverengi vazoyu ve yıkanan atın yarı güneşte, yarı gölgede duruşunu düşünecekti. Bir an mutfakta konuşan Johnny'le Katie'yi dinledi. Eski günleri arıyorlardı. Katie :

«Seni gördüğüm zaman on yedi yaşındaydım,» diyordu. «Castle Kordon fabrikasında çalışıyordum.»

Johnny, «Ben o zaman dokuz yaşındaydım,» diyordu. «Senin en iyi arkadaşın Hildy O'Dair'le gezip tozuyordum.»

Katie; «Of, bırak şunu!» diyerek burun kıvırdı.

Güzel kokulu ılık rüzgâr hafifçe Francie'nin saçlarında dolaşıyordu. Kollarını pencereye koydu ve yanağını kollarına dayadı. Gözlerini kaldırınca ta yukardan, apartıman çatılarının üstünde yıldızları görebiliyordu. Biraz sonra uyudu.

VII

Johnny Nolan, Katie Rommely'yi gene bir Brooklyn yazında, ama on iki yıl önce görüp sevmişti. Johnny on dokuz yaşındaydı, Katie de on yedi. Castle Kordon fabrikasında çalışıyordu. En iyi arkadaşı Hildy O'Dair de öyle. Gerçi İrlândalıydı, Katie de Avusturyalı bir aileden gelmeydi ama, iyi geçiniyorlardı. Katie daha güzeldi, ama Hildy daha pervasızdı. Hildy'nin altın gibi sarı saçları vardı, boynuna kırmızı şifon eşarp bağlar, çiklet çiğner, en yeni şarkıların hepsini bilir ve iyi dansederdi.

Hildy'nin bir delikanlısı; onu cumartesi akşamları gezmeğe götüren bir sevgilisi vardı. Bazan fabrikanın dışarısında Hildy'yi beklerdi. Her zaman beraber beklemek için yanına bir kaç delikanlı alırdı. Köşede öylece dururlar ve birbirlerine komik hikâyeler anlatıp gülerlerdi.

Bir gün Hildy, Johnny'den, bir daha sefere gezmeğe gittikleri zaman arkadaşı Katie için de bir delikanlı getirmesini rica etti, Johnny Hildy'nin arzusunu yerine getirdi. Dördü birden otobüsle Canarsie'ye gittiler. Oğlanlar şeritli hasır şapkalar giymişlerdi. Şeritlerin bir ucu da paltolarının yakasına iliştirilmişti. Sert deniz rüzgârı şapkaları uçuruyordu ve çocuklar şeritleri asılıp çektikleri zaman hep birlikte gülüyorlardı.

Johnny sevgilisi Hildy'yle dansetti. Katie kendisi için çağrılan çocukla dansetmeyi reddetti. Bu, Katie tuvalete

gidip döndüğü zaman: «Kubura düştünüz sandım,» diye kaba şakalar yapan aptal bir gençti. Mamafih Katie onun bira ısmarlamasına müsaade etti. Masada oturmuş, Hildy' yle danseden Johnny'yi seyrediyor ve bütün dünyada Johnny'nin bir eşi daha olmadığını düşünüyordu.

Johnny'nin ayakları ince, uzun ve pabuçları parlaktı. Ayak burunlarını içeri doğru basa basa dansediyor ve topuktan tırnağa kadar güzel bir ahenkle sallanıyordu. Dans etmek insanı terletiyordu. Johnny ceketini sandalyasının arkasına astı. Pantalonu kalçalarına güzel oturuyor ve beyaz gömleği kemerinin üstünde kabarıyordu. Hasır şapkasındaki şeride uyan benekli bir kravat ve kolalı yüksek bir yakalık takmıştı.

Katie gözlerini ondan ayıramıyordu. Johnny, kıvırcık sarı saçları ve derin mavi gözleriyle genç ve pırıl pırıldı. Burnu, düz, omuzları geniş ve dikti. Katie yandaki masada oturan kızların, şu delikanlı sıkı giyinmiş, dediklerini duydu. Delikanlılar, sıkı da dansediyor dediler. Johnny ona ait değildi ama, Katie'nin koltukları kabardı.

Orkestra «Şeker Rosie, O'Gardy»yi çalarken Johnny nezaketen Katie'yle dansetti. Onun kollarını vücudunda hisseden ve kendini rahatça onun ahengine uyduran Katie anladı ki, Johnny aradığı adamdı. Ölünceye kadar Johnny' ye bakmak ve Johnny'yi dinlemekten başka bir şey istemezdi. Hemen orada ve o anda bütün bu özelliklerin hayatı boyunca köle gibi çalışmağa lâyık olduğuna karar verdi.

Belki de bu karar en büyük hatasıydı. Kendini bu şekilde seven bir adam çıkıncaya kadar beklemeliydi. O zaman çocukları az gezmezdi; kendisi geçimleri için tahta silmeğe mecbur olmazdı Johnny'nin hatırası tatlı, parlak bir anı olarak kalırdı. Ama Katie, Johnny'yi istiyordu, baş-

ka birisini değil. Onun için Johnny'yi elde etmek üzere işe girişti.

Seferberlik pazartesi günü başladı. Paydos düdüğünü çalınca Katie koşa koşa fabrikadan çıktı; köşeye Hildy'den önce geldi ve :

«Merhaba, Johnny Nolan,» diye seslendi.

Johnny: «Merhaba Katie'ciğim,» diye cevap verdi.

Ondan sonra Katie onunla her gün birkaç kelime konuşmayı başardı. Johnny de bir süre sonra köşe başında bu birkaç kelime için beklediğini anladı.

Bir gün Katie, kadınların malûm mazeretine dayanarak müdürüne hastalandığını ve kendini iyi hissetmediğini söyledi. Kapanma zamanından on beş dakika önce çıktı. Johnny köşebaşında arkadaşlarıyla bekliyordu. Vakit geçirmek için ıslıkla «Annie Rooney»'i çalıyorlardı. Johnny şapkasını bir kaşının üstüne yatırdı, ellerini cebine koydu ve oracıkta kaldırımların üstünde vals yaptı. Gelip geçenler durup hayran hayran seyrettiler. Nöbetçi polis seslendi :

«Burada boşuna vakit öldürüyorsun, ahbap. Sahneye çıkmalısın, sen.»

Johnny Katie'nin geldiğini gördü, durdu ve gülümsedi. Katie fabrikada yapılan kordonlarla süslenmiş, dar, kurşunî elbisesiyle pek çarpıcı görünmüyordu. Heyecanından ve bir erkeğin arkasından koşmasının ne fena görüneceğini düşünmekten yanakları pembeleşmişti. Ama kahverengi gözleri ışıl ışıl parlıyordu.

Johnny onu çağırdı. Öteki çocuklar dağıldılar. Katie'yle Johnny bu mühim günde birbirlerine ne dediler, ikisi de hatırlayamazdı. İçleri titreten duraklamalar ve heyecan verici gizli hislerle dolu olan bu maksatsız, fakat

mânalı konuşma sırasında birbirlerini deli gibi sevdiklerini anladılar.

Fabrika düdüğü çaldı ve kızları dışarı boşaldılar.

Çamur rengi bir elbise giymiş ve donuk sarı renkli buklelerine çirkin görünüşlü bir iğneyle siyah bir gemici şapkası iliştirmiş olan Hildy çıkageldi, Johnny'yi görünce: sen bana aitsin, der gibi gülümsedi. Fakat Johnny'nin yanında Katie'yi görünce tebessümü acı, korku ve sonra nefret ifade eden bir gerileme halini aldı. Şapkasının iğnesini çıkararak üzerlerine atıldı.

«Katie Rommely, Johnny benim sevgilim,» diye haykırdı. «Onu elimden alamazsın.»

Johnny o yumuşak, sesiyle: «Hildy, Hildy,» dedi.

Katie başını arkaya doğru atarak:

«Burası hür bir memleket değil mi?» dedi.

Hildy: «Hırsızlar için değil,» diye bağırarak elinde iğneyle Katie'nin üstüne atıldı.

Johnny iki kızın arasına girdi ve iğne onun yanağını sıyırdı. Fabrikadaki kızlar toplanmış, zevkle onları seyrediyorlardı. Johnny iki kızı da kolundan tuttu ve köşenin öbür tarafına götürdü. Onları bir kapı aralığına tıktı ve eliyle hapsederek konuştu.

«Hildy.» dedi. «Ben iyi bir insan değilim. Sana ümit vermemeliydim. Çünkü şimdi görüyorum ki seninle evlenemem.»

Hildy : «Kabahat hep onda,» diyerek ağlıyordu.

Johnny centilmence: «Hayır, bende,» dedi. «Katie'yi görünceye kadar gerçek aşkın ne demek olduğunu bilmiyordum.»

Hildy, Johnny sanki kendi annesi veya kardeşiyle evleniyormuş gibi acı acı :

«Ama Katie, benim en iyi arkadaşım,» dedi.

«Şimdi de benim sevgilim. Artık denecek başka bir şey yok.»

Hildy ağlıyor ve münakaşa ediyordu. Nihayet Johnny onu yatıştırdı ve Katie'yle aralarındaki sevgiyi anlattı. «Sen kendi yoluna git, ben kendi yoluma gideyim,» diyerek sözlerini bitirdi. Son sözlerinin uyumu hoşuna gitti. Bu durumdan zevk duyarak tekrar etti :

«Sen kendi yoluna git, ben de kendi yoluma.» Hildy acı acı : «Yani, ben kendi yoluma gideceğim, sen de onun yoluna gideceksin,» dedi.

Sonunda Hildy kendi yoluna gitti. Düşük omuzlarla uzaklaştı. Johnny onun arkasından koştu, hemen oracıkta, sokakta, kollarını onun boynuna doladı ve üzgün bir tavırla :

«Böyle olmasını istemezdi,» dedi.

Hildy sert : «Pek âlâ isterdin,» diye cevap verdi. «İstemezsen» — gene ağlamağa başladı — «ona yol verir, gene benimle gezmeğe başlardın.»

Katie de ağlıyordu. Ne de olsa Hildy O'Dair en iyi arkadaşıydı. Hildy'yi o da öptü. Hildy'nin, kendi gözlerine o kadar yakın olan ıslak gözlerinin nefretle kısıldığını görünce başını çevirdi.

Böylece Hildy kendi yoluna gitti, Johnny de Katie'nin yoluna.

Bir müddet gezip tozdular, nişanlandılar ve yeni yılın ilk gününde Katie'nin kilisesinde evlendiler. Evlendikleri zaman tanışalı daha dört ay olmamıştı.

Thomas Rommely kızını asla affetmedi. Doğruyu söylemek gerekirse, kızlarının hiç birinin evlenmesini affetmedi. Çocuklar hakkındaki felsefesi basit ve çıkarlıydı: Bir erkek, çocuk yaparken zevk duyar, çocukların büyümesi için mümkün olduğu kadar az para ve gayret sarfe-

der ve büyür büyümez babaları için para kazansınlar diye işe koyardı. Katie on yedi yaşında evlendiği zaman ancak dört yıldan beri çalışıyordu. Thomas Rommely'nin hesabına göre, babasına borcu var, demekti.

Rommely herkesten ve herşeyden nefret ederdi. Niçin kimse anlayamamıştı. Aslan başı gibi muhteşem başını kaplayan kıvırcık kır saçlı, iri yapılı, bir adamdı. Avusturyadan askere alınmamak için karısıyla birlikte kaçmıştı. Eski memleketinden nefret ettiği halde, yeni memleketini sevmeyi de inatla reddediyordu. İngilizceyi anlar ve istediği zaman konuşabilirdi. Fakat birisi kendine İngilizce hitap etti mi asla cevap vermezdi ve evinde İngilizce konuşulmasını yasak etmişti. Kızları Almancayı pek az anlarlardı. «Anneleri kızlarının evde sadece İngilizce konuşmalarında ısrar etmişti. Almancayı ne kadar az anlarlarsa, babalarının zalimliğini de o kadar az anlayacaklarını düşünmüştü.» Bunun neticesi olarak dört kız babalarıyla pek az temasta bulunarak büyüdüler. Babaları onlarla sadece küfretmek için konuşurdu. «**Gott verdammte**» (1) si bir merhaba ve allaha ısmarladık gibi kabul olunmağa başlandı. Çok kızdığı zaman karşısındakine «**Du Russe**» derdi. Bunu en çirkin bir küfür sayardı. Avusturyadan nefret ederdi. Amerikadan nefret ederdi. Hepsinden çok Rusya'dan nefret ederdi. Rusya'ya hiç gitmemişti ve hiç Rus görmemişti. Francie'nin ana tarafından dedesi olan işte buydu. Ondan kızları nasıl nefret ederse, Francie de öyle nefret ederdi.

Thomas Rommely'nin karısı ve Francie'nin anneannesi olan Mary Rommely bir melekti. Tahsili yoktu; kendi

(1) Allah belânı versin.

adını bile okuyup yazamazdı ama hafızasında binden fazla masal ve efsane vardı. Bazılarını çocuklarını eğlendirmek için kendisi uydurmuştu; ötekiler ona kendi annesinin ve ninesinin söylemiş olduğu masallardı. Bir çok eski halk türküleri bilir ve bütün ata sözlerini anlardı.

Çok dindardı ve bütün katolik azizlerinin hayatlarını bilirdi. Hortlaklara, perilere ve bütün tabiat üstü mahlûklara inanırdı. Otlardan anlardı ve hem ilâç, hem büyü yapmasını bilirdi... büyünün fena maksatla kullanılmaması şartıyla. Eski memleketteyken bu yüzden çok hürmet görür ve akıl verip nasihat etmesi için aranırdı. Kabahatsız günahsız bir kadındı, ama günah işleyen insanların halinden anlardı. Kendine karşı sert ve mutaassıp olduğu halde, başkalarının kusurlarını affederdi. Allaha hürmet eder ve İsa'yı severdi, fakat insanların niçin çok zaman bu ikisinden yüz çevirdiklerini bilirdi.

Evlendiği zaman bakireydi ve kocasının zalim cinsî ihtirasına ses çıkarmadan boyun eğmişti. Kocasının vahşiliği, içinde bekleyen arzuları çabucak öldürmüştü. Ama kızları —herkesin dediği gibi— fena yola saptıran ateşli aşk ihtiyacını anlardı. Irza tasallut yüzünden mahalleden kovulan bir delikanlının nasıl olup da hakikatte gene de iyi bir çocuk olabileceğini anlardı. İnsanların niçin yalan söylemeğe, çalmağa ve birbirlerini incitmeğe mahkûm olduklarını anlardı. Bütün insanî zaaflardan ve bir çok zalim kuvvetlerden haberdardı.

Halbuki ne okuması, ne de yazması vardı.

Gözleri yumuşak, kahverengi renkte, berrak ve masumdu. Parlak kahverengi saçlarını ortadan ayırır ve kulaklarının üstünden geçirip arkada toplardı. Teni solgun ve şeffaf, ağzı yumuşacıktı. Dinleyenlerin içine sükûn ve-

ren alçak, sıcak, musiki gibi bir sesle konuşurdu. Bütün kızların ve kız torunlarının sesleri onun sesine benzerdi.

Mary, hayatında bilmeden işlediği bir günahtan dolayı, şeytanın kendisiyle evlendirildiğine kanaat getirmişti. Buna hakikaten inanırdı, çünkü kocası öyle derdi. Sık sık, «Ben şeytanın kendisiyim,» diye övünürdü.

Mary, çok zaman ona bakar ve içini çekerek kendi kendine: «Evet,» derdi. «Şeytanın ta kendisi.»

Thomas'ın, karısının melek gibi gözlerinin içine bir bakışı ve yalancıktan tatlı bir sesle İsa'yı ağza alınmaz şeylerle bir itham edişi vardı. Bu Mary'yi öyle büyük bir dehşete düşürürdü ki, kapının arkasındaki çivide asılan atkısını alır, başına örter ve sokağa çıkıp, çocuklarının düşüncesi onu gene eve çekinceye kadar yürür, yürürdü.

Sonunda en küçük kızının devam ettiği okula geldi ve öğretmene kızlarının sadece İngilizce konuşturulmasını söyledi; bir tek Almanca kelime kullanmayacaklardı. Böylece, onları babalarından korudu. Çocukları altıncı sınıfta evlendikleri zaman da üzüldü. Çocukları kız doğurduğu zaman ağlardı, çünkü kadın doğmanın bir mahrumiyet hayatına mahkûm edilmek demek olduğunu biliyordu.

Francie, **Selâm sana, merhametli Meryem ana, Allah seninle beraberdir** duasına her başlayışında, gözünün önüne anneannesinin yüzü gelirdi.

Sissy, Thomas ve Mary Rommely'nin en büyük çocuğuydu. Annesiyle babası Amerika'ya geldikten üç ay sonra doğmuştu. Hiç okula gitmemişti. Okula başlaması gerektiği zaman, Mary kendileri gibi insanların bedava olarak okuyabileceklerini bilmiyordu. Çocukları okula göndermek hakkında kanunlar vardı, fakat kimse bu cahil insanları bulup da kanunları tatbik etmezdi. Öteki kızlar

okul çağına gelinceye kadar Mary'nin bunlardan haberi olmadı. Ama Sissy artık altı yaşındakilerle beraber okula başlayamazdı. Büyümüştü. Evde kaldı ve ev işlerinde annesine yardım etti.

On yaşına geldiği zaman Sissy otuz yaşındaki kadınlar kadar gelişti. Bütün oğlanlar Sissy'nin ve Sissy de bütün oğlanların peşindeydi. O iki yaşındayken, yirmi yaşında bir delikanlıyla arkadaşlığa başladı. Babası oğlanı döverek bu aşk macerasına son verdi. On dört yaşındayken Sissy yirmi beş yaşında bir ateşçiyle dolaşmağa başladı. Ateşçi Sissy'nin babasını tepelediği için ilki gibi olacağı yerde, bu aşk macerası ateşçinin Sissy'le evlenmesiyle sonuçlandı.

Belediyeye gittiler: Sissy on sekiz yaşında olduğuna yemin etti ve memurlardan biri nikâhlarını kıydı. Komşular ayıpladılar ama Mary cinsel duyguları kuvvetli olan kızı için evlenmenin en iyi şey olduğunu biliyordu.

Ateşçi Jim iyi bir adamdı. Orta okuldan çıktığı için aydın sayılabilirdi. İyi para kazanırdı ve eve seyrek gelirdi. İdeal bir kocaydı. Çok mutluydular. Sissy ondan, sık sık sevişmenin dışında, pek az şey isterdi. Bu da onu çok mutlu ederdi. Bazan karısı okuyup yazma bilmiyor diye biraz utanırdı. Ama Sissy öyle hazır cevap, öyle zeki ve sıcak kalpliydi ki, yaşamayı sevinçli bir hale koyardı. Zamanla Jim onun cehaletine aldırmaz oldu. Sissy, annesine ve küçük kardeşlerine karşı iyi davranırdı. Jim ona eve sarfetsin dive hayli para verirdi. O da bunu çok dikkatle harcardı ve hattâ annesine verecek parası artardı.

Evlendiğinden bir ay sonra gebe kaldı. Artık kadın olmasına rağmen, hâlâ on dört yaşında, yabancı bir kız çocuğuydu. Komşular onun karnındaki artık saklanmayacak hale gelen çocuğa aldırmadan, sokakta öteki çocuklar-

la ip atladığını görünce dehşet içinde kalırlardı.

Yemek pişirmeğe, ev temizlemeğe, sevişmeğe, ip atlamağa ve erkeklerle top oynamağa bakmadığı zamanlarda, Sissy doğacak çocuğu için hazırlıklar yapıyordu. Kız olursa, annesinin ismini verip Mary diyecekti. Oğlan olursa adına John diyecekti. Bilinmeyen bir sebepten dolayı, John ismine karşı büyük bir sevgisi vardı Jim'i de John diye çağırmağa başladı. «Sana çocuğumun ismini vermek istiyorum,» diyordu. Önceleri bu, sevgi ifade eden bir takma isimdi, fakat çok geçmeden adama herkes John demeğe başladı. Birçokları bunun onun asıl ismi olduğunu zannederlerdi.

Çocuk doğdu. Güzel bir kızdı. Doğum da çok kolay oldu. Sokak başındaki ebe çağırıldı, ama çocuk ölü doğmuştu.

Sissy bir süre çok üzüldü ve bu üzüntü onu değiştirdi. Evini lekesiz, tertemiz yapmak için daha çok çalışıyordu. Annesini eskisinden bile daha fazla düşünmeğe başladı. Afacan bir çocuk olmaktan çıktı. İp atlamanın çocuğuna mal olduğuna inanıyordu. Duruldukça daha küçük, daha çocuksu oluyor gibiydi.

Yirmi yaşına gelinceye kadar, hepsi ölü doğan dört çocuk dünyaya getirdi. Sonunda kocasının kabahatli olduğu neticesine vardı. Kendisi kabahatli değildi ki. Birinci çocuğundan sonra ip atlamaktan vazgeçmemiş miydi? Jim'e: Artık seni sevmiyorum dedi; madem ki sevişmelerinden ölümden başka bir şey doğmuyordu. Beni bırak, dedi. Jim önce itiraz etti ama sonunda gitti. Önceleri ara sıra para gönderiyordu. Bazan Sissy'nin canı erkek istedi mi, Jim'in çalıştığı yerin önünden geçerdi. Jim, sandalyasının arkasını tuğla duvara dayayıp dışarda otururdu. Sissy gülümseyip kalçalarını kıvırarak ağır ağır yürürdü.

Jim de kendi kendine izin verir, eve koşardı. Yarım saat kadar beraberce mutlu olurlardı.

Bir süre sonra Sissy kendisiyle evlenmek isteyen bir başka adamla tanıştı. Bunun hakikî ismi neydi, aileden kimse öğrenemedi, çünkü Sissy ona derhal John demeye başladı. İkinci defa evlenmek meselesi basit bir şekilde halledildi, boşanmağa taraftar değildi. Jim'le Belediyede bir memur tarafından nikâhları kıyılmıştı. Mademki kilisede kıyılan hakikî bir nikâh değildi, arzusuna niçin mani olsundu? İlk kocasının ismini kullandı ve birinci evliliğinden hiç bahsetmeyerek tekrar nikâh kıydırdı ama, başka bir memura.

Annesi Mary, Sissy kilisede evlenmedi diye üzülüyordu. Bu ikinci evlenme Thomas'ın eline, karısına işkence etmek için yeni bir âlet verdi. Sık sık, polis çağıracağını ve Sissy'yi iki kocalılık suçundan dolayı tevkif ettireceğini söyledi. Ama o bu işi yapıncaya kadar Sissy'nin ikinci John'la evlenmesinin üstünden dört yıl geçmiş, Sissy hepsi ölü doğan dört çocuk daha doğurmuş ve bu ikinci John'un da aradığı adam olmadığına karar vermişti.

Evliliğini sadece, bir protestan olan kocasına katolik dininin nikâhlarını tanımadığı için kendinin de tanımadığını ve hürriyetini ilân ettiğini söyleyerek, bozdu...

İkinci John buna dünden hazırdı. Sissy'yi seviyordu ve onunla mutlu olmuştu. Ama Sissy cıva gibiydi. İnsana dehşet veren samimiyeti ve baş döndüren saflığına rağmen, onun hakkında kocası hakikatta hiç bir şey bilmiyordu ve bir muammayla yaşamaktan bıkmıştı. Sissy'den ayrılmak ona pek de ağır gelmedi.

Sissy yirmi dört yaşına gelinceye kadar hiç biri yaşamayan sekiz çocuk doğurmuştu. Allahın, onun evlenmesine aleyhtar olduğuna kanaat getirdi. Bir lâstik fab-

rikasında iş buldu. Burada herkese hiç evlenmemiş bir kız olduğunu söyledi —Kimse de buna inanmadı, tabiî— ve annesiyle birlikte oturmağa başladı. İkinci ve üçüncü evlenmelerinin arasında, bir biri ardına, hepsine de John dediği bir sürü adamla sevişti.

Her doğumdan sonra çocuklara karşı duyduğu sevgi büyüyordu. Arasıra kendini yalnız hissetti. Bu anda sevecek bir çocuğu olmazsa delireceğini zannederdi. İçinde kalan analık duygusunu beraber yattığı erkeklere, iki kız kardeşi Katie'yle Evy'e ve onların çocuklarına verirdi. Francie ona tapardı âdeta. Komşuların: Sissy fena bir kız, diye fısıldadıklarını duymuştu ama, teyzesini gene de taparcasına seviyordu. Evy'le Katie günahkâr ablalarına kızmağa çalışırlardı, ama Sissy onlara öyle iyi davranırdı ki, uzun zaman kızmazlardı.

Francie onbir yaşına bastıktan sonra Sissy üçüncü bir defa olarak Belediyede evlendi. Üçüncü John matbaada çalışandı. Onun vasıtasıyla Francie her ay o güzel, yeni mecmuaları alıyordu. Bu mecmuaların yüzünden, Francie bu üçüncü evliliğin sona ermemesini istiyordu.

Thomas'la Mary'nin ikinci kızları Eliza öteki üç kardeşinin güzellik ve ateşinden mahrumdu. Çirkin, durgun ve hayata karşı isteksizdi. Kızlarından birini dine adamak isteyen Mary, buna Eliza'nın uygun olduğuna karar vermişti. Eliza manastıra on altı yaşında girdi. Çok sıkı bir rahibe sınıfı seçti. Anne veya babasının ölümünden başka hiç bir şekilde manastır duvarlarından dışarı çıkmağa izini yoktu. Ursula ismini aldı ve Ursula Hemşire adıyla, Francie için asılsız bir efsane olup bitti.

Francie onu bir kere, Thomas Rommely'nin cenazesinde hazır bulunmak için manastırdan çıkıp geldiği zaman gördü. Francie o zaman dokuz yaşındaydı. İlk ko-

münyonuna daha yeni gitmişti ve kendini dine o kadar içten vermişti ki, bir gün büyüyünce rahibe olmayı bile aklından geçiriyordu.

Ursula Hemşirenin gelmesini heyecanla bekledi. Bir düşünün! Rahibe bir teyze! Ne büyük şeref! Ama Ursula hemşire onu öpmek için eğildiği zaman Francie onun dudağının üstünde ve çenesinde tüy olduğunu gördü. Bu Francie'yi korkuttu ve içinde genç yaşta manastıra giren rahibelerin yüzünde tüy bittiği kanısını uyandırdı. O zaman rahibe olmamağa karar verdi.

Evy, Rommely ailesinin üçüncü kızıydı. O da küçük yaşta mahmur gözlü, ipek bıyıklı, kara saçlı, güzel bir adam olan Willie Flittman'la evlenmişti. Francie eniştesinin ismini pek gülünç bulur ve aklına her geldiğinde kendi kendine gülerdi.

Flittman de pek işe yaramazdı. Tam mânasıyla serseri değildi ama her zaman sızlanan zayıf iradeli bir adamdı. Fakat güzel gitar çalabiliyordu. Rommely ailesinin kadınlarında bir şey yaratan adamlara karşı bir zaaf vardı. Müzik, tiyatro, yahut edebiyat alanında herhangi bir kabiliyet onlar için harikulâde birşeydi. Bu istidatları besleyip korumanın kendi üzerlerine vazife olduğunu hissederlerdi.

Evy ailenin kibarıydı. Çok kibar bir mahallenin eteğinde, ucuz bir bodrum katında oturur ve yüksek tabakayı tetkik ederdi.

Birşeyler olmak; çocuklarına kendinin hiç görmediği şeyler vermek istiyordu. Üç çocuğu vardı; babasının ismini alan bir oğlan, Blossom adında bir kız ve Paul Jones adında ikinci bir oğlan, Evy'nin kibarlığa doğru ilk adımı çocuklarını Katolik Pazar okulundan almak ve Protestan Pazar okuluna vermek oldu. Protestanların Katoliklerden

daha kibar olduğunu aklına koymuştu.

Mu... sevdiği ve müziğe karşı istidadı olmadığı için, bunu ısrarla çocuklarında arıyordu. Blossom'un şarkı söylemek isteyeceğini, Paul Jones'un keman ve küçük Willie' nin piyano çalacağını umut ediyordu. Ama çocuklarda müzik hevesi yoktu. Evy kararını verdi. Çocuklar isteseler de istemeseler de müziği sevmeğe mecbur olacaklardı. İstidat yaradılışlarında yoksa, belki, saatı şu kadardan; zorla içlerine sokulabilirdi. Paul Jones'a müstamel bir keman aldı ve Profesör Allegretto denilen bir adamla, saati elli sente ders vermesi için konuştu. Profesör küçük Flittman'a korkunç gıcırtılar öğretti ve yılın sonunda çalsın diye «Humoresque» adlı parçayı verdi. Evy, Paul Jones'un şarkı öğrenmesini harikulâde buldu. Bu, durmadan o egzersizleri çalmaktan daha iyiydi... biraz daha iyi yani. Bundan sonra Evy'nin hırsı arttı. Kocasına

«Madem ki kemanımız var,» dedi. «Küçük Blossom da ders alsın bari. İkisi de ayni kemanı çalarlar.»

Kocası aksi aksi: «Başka başka zamanlarda, inşallah,» diye cevap verdi.

Evy hiddetle: «Ne sandındı?» dedi.

Böylece haftada elli sent biriktirildi ve Blossom'un eline sıkıştırıldı. Küçük kız da keman dersi almağa gönderildi.

Meğer Profesör, Alegretto'nun kız öğrencilerle ilgili garipçe bir huyu varmış. Kızların ayakkabılarıyla çoraplarını çıkartır ve testereler gibi keman çalarken, yerdeki yeşil halının üstünde yalınayak durdurturmuş. Tempo tutacak ya da keman tutuşlarını düzeltecek yerde ders saatını, onların çıplak ayaklarına bakarak vecd içinde geçirirmiş.

Evy bir gün Blossom'un derse gitmek için hazırlanmasını seyrediyordu. Çocuğun pabuçlarıyla çoraplarını çıkardığını ve itinayla ayaklarını yıkadığını gördü. Bunu biraz garip buldu.

«Ayaklarını neden yıkıyorsun?»

«Keman dersi için.»

«Profesörün önünde pis ayakla durunca utanıyorum.»

«Ayakkabının içinden ayaklarını görebiliyor mu acaba?»

«Zannetmem, çünkü pabuçlarımla çorapları çıkartıyor.»

Bu cümle Evy'yi sıçrattı. Evy Freud'dan habersizdi ve cinsiyet hakkında fazla bir bilgisi yoktu. Ama aklı selimi ona, Profesör Allegretto'nun elli sent alıp da sonra işiyle uğraşmamasının doğru olmadığını söylüyordu. Blossom'un musiki öğretimi hemen oracıkta, o an sona erdi.

Sordukları zaman Paul Jones, derste şapkasından başka hiç bir şeyini çıkarması icap etmediğini söyledi. Onun devam etmesine izin verildi. Beş yılda, ömründe hiç ders almamış olan babası ne kadar gitar çalabiliyorsa, o da hemen hemen o kadar keman çalmasını öğrenebildi.

Gitarı dışında Flittman enişte donuk bir adamdı. Tek konuşma konusu, süt arabasının atı Davulcu'nun ona yaptığı muameleydi. Flittman'la atın arasındaki düşmanlık beş yıllıktı. Evy birinden biri yakında ötekinin gazabına uğrasın diye dua ediyordu.

Evy kocasını severdi, ama taklidini yapmaktan kendini alamazdı. Nolan'ların mutfağında oturup at olur ve Flittman'ın Davulcunun yem torbasını bağlamağa çalışışını bir güzel taklit ederdi.

«At, işte böyle duruyor,» Evy, başı dizleriyle bir hizaya gelinceye kadar eğilirdi. «Will de elinde yem torba-

sıyla çıkageliyor. Tam başından geçireceği zaman, haydi, atın başı kalkıyor.» Burada Evy başını kaldırır ve at gibi kişnerdi. «Will bekliyor. Atın başı gene iniyor. Öyle ki bir daha havaya kaldıramaz, sanırsınız. Hiç kemiği yokmuş gibi oluyor.» Evy'nin başı korkunç derecede sarkıp sallanırdı. «Will yem torbasıyla geliyor, baş gene kalkıyor.»

Francie: «Sonra ne oluyor?» diye sorardı.

«Ben aşağı inip yem torbasını takıyorum. O oluyor işte.»

«Senin takmana müsaade ediyor mu?»

Evy, Katie'ye: «Müsaade ediyor mu?» diye tekrar ederdi. Sonra Francie'ye dönerdi. «Koşa koşa gelip beni karşılıyor, ben daha uzatmadan yem torbasının içine başını sokuyor.» Gururu incinmiş gibi tekrarladı: «Müsaade ha!» Gene Katie'ye dönerdi. «Biliyor musun, Katie, bazan kocam Davulcunun beni bu kadar sevmesini kıskanıyor, zannediyorum.»

Katie bir an, ağzı açık Evy'ye bakardı. Sonra gülmeğe başlardı. Evy de gülerdi, Francie de gülerdi. Rommely ailesinin iki kızı ve yarı Rommely olan Francie orada durur ve aralarında paylaştıkları, bir adamın zaafı hakkındaki bu sırra gülerlerdi.

İşte Rommely ailesinin kadınları bunlardı: Mary, ailenin annesi, kızları Evy, Sissy, Katie ve ismi Nolan olmasına rağmen Rommely ailesinin kadınlarından biri olarak büyüyecek olan Francie. Hepsi de yumuşak başlı, güzel sesli, narin ve ince yapılı yaratıklardı.

Ama ince, görünmez çelik kadar sağlamdılar...

VIII

Rommely ailesi kuvvetli, kişiliği olan kadınlar yetiştirirdi. Nolan ailesi de zayıf ve istidatlı erkekler. Johnny'nin ailesi tükeniyordu. Nolan ailesinin erkekleri her nesilde daha yakışıklı, daha zayıf iradeli ve daha cazip oluyorlardı. Aşık olmakla beraber evlenmekten kaçınmak huyları vardı. Tükenmelerinin asıl sebebi buydu.

Ruthie Nolan, evlendiklerinden az sonra yakışıklı, genç kocasıyla beraber İrlândadan gelmişti. Bir yıl arayla doğmuş olan dört oğulları vardı. Derken Mickey Nolan otuz yaşında öldü ve Ruthie hayat mücadelesine tek başına devam etti. Andy, Georgie, Frankie ve Johnny'yi altıncı sınıfa kadar okutmağa muvaffak oldu. Her çocuk on iki yaşına bastığı zaman okulu bırakmağa ve çıkıp birkaç kuruş kazanmağa mecburdu

Çocuklar büyüyüp çalgı çalan, dansedip şarkı söyleyen yakışıklı delikanlılar oldular. Bütün kızlar onlara hayrandı. Gerçi Nolanlar İrlanda mahallesinin en külüstür evinde otururlardı ama, çocuklar mahallenin en şık delikanlılarıydı. Ütü tahtası, mutfakta hep kurulu tutulurdu. Çocuklardan birinden biri muhakkak ya pantalonunu, gömleğini ütülüyor, yahut da kravatını düzeltiyor olurdu. Bu fakir mahalle, uzun boylu, sarı saçlı, yakışıklı Nolan delikanlıları ile iftihar ederdi. Daima iyice cilâladıkları pabuçları maharetli ayakları vardı. Pantolonları vücutların-

da kusursuz durur, şapkaları başlarına çalımla yatırılırdı. Ama hepsi otuz beş yaşına gelmeden öldüler... Hepsi de öldüler ve dört oğlandan sadece Johnny arkasında çocuk bıraktı.

Andy en büyükleri ve en güzelleriydi. Kızıla çalar sarı, dalgalı saçları ve itinayla çizilmiş yüz hatları vardı. Veremdi de. Francie Melaney adında bir kızla nişanlıydı. Andy iyileşsin diye evlenmelerini geri bırakıp duruyorlardı, ama Andy hiç iyileşmedi.

Nolan ailesinin delikanlıları şarkıcı garsondular. Andy çalışamayacak gibi hastalanıncaya kadar Nolan Kuartetiydiler. Sonra Nolan Trio'su oldular. Fazla bir şey kazanmıyorlar, kazandıklarını da içkiyle at yarışlarına veriyorlardı.

Andy, son defa olarak yatınca kardeşleri ona yedi dolara mal olan hakikî bir kuğu tüyü yastık verdiler. Ölmezden evvel lüks bir şeye sahip olsun istiyorlardı. Andy bu yastığı harikulâde buldu. Ama bu yastığı sadece iki gün kullanabildi. Sonra ağzından son defa olarak kan boşanıp o güzelim yeni yastığı paslı kahverengi bir renge boyadı ve öldü. Annesi cesedi üç gün yanından ayırmadı. Francie Melaney bir daha evlenmeyeceğine yemin etti. Nolan ailesinin geriye kalan üç erkeği de annelerini hiç bırakmayacaklarına yemin ettiler.

Altı ay sonra Johnny, Katie'yle evlendi. Ruthie, Katie'den nefret etti. Güzel çocuklarının hepsini, kendisi yahut onlar ölünceye kadar yanında tutacağını ümit etmişti. Şimdiye kadar hepsi de evlenmekten kaçınmışlardı. Ama o kız... o kız, Katie Rommely! Bu işi o yapmıştı! Ruthie, Johnny'nin hileyle evlendirildiğinden emindi.

Georgie'yle Frankie Katie'den hoşlandılar ama, Johnny'nin çekilip de, annelerine bakmayı onlara bırakmasını

çirkin bir hile söylediler. Gene de ellerinden geldiği kadar iyi davrandılar. Bir düğün hediyesi aradılar ve Katie'ye Andy için aldıkları, onun da azıcık kullanabildiği o güzel yastığı vermeğe karar verdiler. Ruthie, Andy'nin hayatının son kısmı olan o çirkin lekeyi gizlemek için yeni bir kılıf dikti. Yastık böylece Katie'yle Johnny'ye geçti. Gündelik yastık olarak kullanılmayacak kadar iyi olduğundan, biri hasta olduğu zaman çıkarılırdı. Francie buna (hasta yastığı) derdi ve ne Katie, ne de Francie bunun bir ölüm yastığı olduğunu bilmezlerdi.

Johnny'nin evlenmesinden bir yıl kadar sonra çoklarının Andy'den de daha güzel buldukları Frankie bir gece bir içki âleminden dönüyordu. Bir Brooklyn'linin, evinin önündeki bir kademlik çimenin etrafına çektiği gergin bir tele çarpıp ayağı dolaştı. Tel sivri uçlu, küçük küçük kazıklara bağlanmıştı. Frankie'nin ayağı dolaştığı zaman, kazıklardan biri karnını deşti. Frankie nasılsa kalktı ve eve gitti. Geceleyin öldü. Günahlarının affı için son defa bir papaz duasına yetişmeden, yapayalnız öldü. Annesi ölünceye kadar oğlunun, arafta dolaştığını bildiği için, ruhu huzur bulsun diye, her ay bir dua okudu.

Bir yıldan fazla bir süre içinde Ruthie Nolan üç oğlunu kaybetmişti; ikisi ölmüş, biri evlenmişti. Ruthie üçü için de yas tuttu. Annesinin yanından hiç ayrılmayan Georgie üç yıl sonra, yirmi sekiz yaşında öldü. O zaman yirmi üç yaşında olan ailesinin hayatta kalan tek erkeğiydi.

İşte bunlar Nolan ailesinin erkekleriydi. Hepsi gencecik öldüler. Hepsi de kendi çılgınlıklarının, yahut fena hayat tarzlarının sebep olduğu ani yahut fecî ölümlerle öldüler. İçlerinde otuz yaşını geçen bir Johnny çıktı.

Ve şimdi bu minicik Francie, bütün Rommely'lerin ve bütün Nolan'ların timsaliydi. Şarkıcı Nolan'ların zaaflarına ve güzelliğe karşı duydukları ateşli sevgiye sahipti. Dindarlığı, masal sevgisi her şeye karşı olan büyük inancı ve zayıf mahlûklara karşı olan merhametiyle, ninesi Mary Rommely'nin bir parçasıydı. Dedesi Rommely gibi zalim bir yönü vardı. Evy teyzesinin taklitçiliğinden ve Ruthie Nolan'ın sahip olmak hırsından birer parça kapmıştı. Sissy teyzesinin yaşama ve çocuk sevgisine sahipti. Johnny gibi güzel değildi ama Johnny gibi hassastı. Katie'nin yumuşak tavırlarının hepsi ve Katie'nin görünmez çeliğinin ancak yarısı Francie'de vardı. Bütün bu iyi ve kötü şeylerin hepsinden birden meydana gelmişti. Küçük Francie...

Hattâ daha fazla şeylerden meydana gelmişti. Francie okuduğu kitaplardı. Kahverengi vazonun içindeki çiçekti. Hayatının bir kısmı avluda büyüyen ağaçtan yapılmıştı. Francie, çok sevdiği kardeşiyle aralarındaki şiddetli kavgalardı. Katie'nin gizli, ümitsiz ağlamasıydı. Eve sendeleye sendeleye sarhoş gelen babasının utancıydı.

Francie bütün bunlar ve ne Rommely'leri ne de Nolan'lara ait olmayan başka birşeylerdi: okuyuşu, tetkik edişi, o günü o gün için yaşayışı. Bu onun içinde doğan ve sırf onun olan bir şeydi... İki ailedeki herkesten daha başka bir şey. Allahın, yahut Allahın karşılığı neyse O'nun, hayat bulan her ruha bahşettiği bir şeydi... dünya yüzündeki hiç bir parmak izini bir başkasına benzetmeyen, yegâne, değişik şey.

IX

Johnny'le Katie evlendiler ve Williamsburg'un Bogart isimli sâkin bir yan sokağına taşındılar. Johnny bu sokağı, insana heyecan veren, karanlık bir havası var, diye seçmişti. Evliliklerinin ilk yılında, orada çok mutlu oldular.

Katie, Johnny'le şarkı söyleyişini, dansedişini ve giyinmesini beğendiği için evlenmişti. Kadınlık gereği evlendikten sonra Johnny'yi değiştirmek için işe girişti. Onu şarkıcı garsonluk işini bırakmağa teşvik etti. Johnny işini bıraktı, çünkü âşıktı ve karısını hoşnut etmek istiyordu. Bir iş buldular. Beraberce bir okulun temizliğine bakıyorlardı. İşlerini çok seviyorlardı. Günleri, bütün dünyanın uykuya daldığı zaman başlıyordu. Akşam yemeğinden sonra Katie, fabrikadan son olarak aşırdığı kordonlarla süslenmiş, bol kollu siyah mantosunu giyer ve başına kiraz renkli, yün bir atkı atardı. Sonra Johnny'yle birlikte yola çıkarlardı.

Okul eski, küçük ve sıcaktı. Oraya gitmek için geceyi dört gözle beklerlerdi. Kolkola yürürlerdi; Johnny rugan dans iskarpinleriyle, Katie yukarı kadar düğümlenmiş keçi derisinden potinleriyle. Bazan, hava ayaz ve gök yıldız dolu olduğu zaman biraz koşarlar, biraz zıplarlar ve çok çok gülerlerdi. Okula girmek için hususî anahtarlarını kullanırlarken pek mühim kimselermiş gibi olurlardı. Okul

onların gecelik dünyalarıydı.

İş yaparken oyunlar oynarlardı. Johnny sıralardan birinde otururdu, Katie de hoca olurdu. Kara tahtaların üstüne birbirleri için mektuplar yazarlardı. Storlar gibi açılıp kapanan haritaları açarlar ve lâstik uçlu cetvelle yabancı memleketleri işaret ederlerdi. Yabancı diyarların ve bilinmeyen lisanların düşüncesi onları hayretle doldururdu. (Johnny on dokuz yaşındaydı, Katie de on yedi).

En çok toplantı salonunu temizlemesini severlerdi. Johnny piyanonun tozunu alır ve toz alırken parmaklarını tuşlarda gezdirirdi. Bir kaç notaya basardı. Katie ön sırada oturur ve ondan şarkı söylemesini isterdi. O da karısına şarkı söylerdi; o zamanki aşk şarkılarını: «Belki daha iyi günler görmüştür,» yahut da «Senin İçin Kendimi Yiyip Bitiriyorum,» gibi. Civarda oturanlar bu şarkılarla gece yarısı uykularından uyanırlardı. Sıcacık yataklarında yatarken mahmur mahmur dinlerler ve birbirlerine :

«Bu adam kimse, vakit kaybediyor, vakit kaybediyor, sahneye çıkmalı,» diye mırıldanırlardı.

Bazan Johnny, sahne farzettiği uzak plâtformun üstünde dans numaralarından birine başlardı. Öyle zarif ve yakışıklı sevgi ve sırf yaşamak arzusuyla o kadar doluydu ki, onu seyreden Katie saadetinden öleceğini sanırdı.

Saat ikide, hocaların yemek odasına giderlerdi. Burada bir gazocağı vardı. Kahve pişirirlerdi. Dolapta bir kutu süt tozu bulundururlardı. Odayı harikûlâde bir kokuya dolduran sıcak kahve hoşlarına giderdi. Çavdar ekmekleriyle salamlı sandviçleri pek tatlı gelirdi. Bazan, yemekten sonra, hocaların dinlenme odasına giderlerdi. Burada basma örtülü bir kanepe vardı. Buna uzanır ve bir süre birbirlerinin koynunda yatarlardı.

Son iş olarak çöp sepetlerini boşaltırlardı ve Katie

atılmış tebeşir parçalarının uzuncalarını ve pek de bodur olmayan kalemleri eve götürür ve bir kutuda biriktirirdi. Sonradan, Francie büyürken, kullanacak bu kadar çok tebeşiri ve kalemi olduğu için kendini zengin hissetti.

Şafakta okulu tertemiz, pırıl pırıl, sıcak ve gündüzkü hademe için hazır bir vaziyette bırakırdı. Yıldızların gökyüzünde olduğunu seyrederek evlerine giderlerdi. Fırıncının burunlarına yeni pişmiş francalaların kokusu gelirdi. Johnny koşar ve bir nikellik, fırından yeni çıkmış sıcak çörek alırdı. Eve gelince sıcak kahve ve tatlı çöreklerle kahvaltı ederlerdi. Sonra Johnny koşup sabahleyin çıkan Amerikan gazetesini alırdı. Katie odaları temizlerken o yüksek sesle gazeteyi okur, bir taraftan da fikir yürütürdü. Öğleyin sıcak güveç eti ve şehriye ya da buna benzer iyi bir şey yerlerdi. Öğle yemeğinden sonra iş vakti gelinceye kadar uyurlardı.

Ayda elli dolar kazanıyorlardı ki bu o zaman onların tabakasında insanlar için iyi paraydı. Rahat yaşıyorlardı ve iyi bir hayatları vardı... Ufak sergüzeştlerle dolu ve mutlu bir hayat.

O kadar gençtiler ki ve birbirlerini o kadar çok seviyorlardı ki!

Bir kaç ay sonra Katie gebe olduğunu anlayınca masum bir hayret ve endişeye kapıldılar. Katie, Johnny'ye hamile olduğunu söyledi. Johnny önce şaşırdı, ne yapacağını bilemedi. Katie'nin çalışmasını istemiyordu. Katie çok zamandan beri bundan şüphe ettiğini, fakat emin olmadığından çalıştığını ve hiç zarar görmediğini söyledi. Çalışmanın kendisi için iyi olduğuna ikna edince, Johnny razı oldu. Katie sıraların altına giremeyecek gibi oluncaya kadar çalıştı. Çok geçmeden kocasına yoldaşlık etmek için okula gitmekten ve artık sevişmek için kullanılmayan ci-

cili bicili kanepenin üstüne uzanmaktan başka bir şey yapamaz oldu. Bütün işi Johnny görüyordu, artık. Saat ikide karısı için beceriksizce hazırlanmış sandviçler ve fazla kaynamış kahve yapıyordu. Gerçi vakit geçtikçe Johnny gitgide daha endişeleniyordu, ama hâlâ çok mutluydular.

Kırağılı bir Aralık ayı gecesinin sonuna doğru, Katie'nin sancıları başladı. Katie kanepeye uzandı ve Johnny'ye işi bitinceye kadar söylemek istemediğinden, dişini sıktı. Eve dönerlerken içini parçalayan bir sancı geldi. Dayanamadı. İnledi ve Johnny çocuğun yola çıktığını anladı. Karısını eve getirdi, soymadan yatırdı ve ısınsın diye üstünü örttü. Sokak başına, ebe Mrs. Gindler'e koştu ve çabuk olması için yalvardı. O iyi hatuncağız da ağırdan alarak Johnny'yi deliye döndürdü.

Saçından düzünelerle bigudi çıkarması gerekiyordu. Takma dişlerini bulamadı ve onlar olmadan iş göremeyeceğini bildirdi. Johnny dişlerin aranmasına yardım etti. En nihayet pencerenin dışında bir bardak suyun içinde buldular. Su dişlerin etrafında buz tutmuştu. Kadının dişleri takabilmesi için buzların erimesi lâzımdı. Bu iş bitince kadın bir parça mukaddes palmiye yaprağından muska yaptı. Yaprağa Meryem Ananın bir madalyonunu, küçük bir mavi kuş tüyü, kırık bir çakı ucu ve bir parça ot ilâve etti. Bunlar, sadece on dakikalık sancıdan sonra ikiz doğuran bir kadının korsesinden koparılmış bir parça kirli bezle bağlandı. Ebe kadın bütün bunların üstüne, bir zamanlar Kudüste İsanın susuzluğunu giderdiği söylenen bir kuyudan geldiği rivayet edilen mukaddes su serpti. Delirmek üzere olan gence bu muskanın sancıları keseceğini ve ona güzel, sıhhatli bir bebek vereceğini söyledi. En son olarak timsah derisi çantasını aldı. —bu çantayı civardaki herkes

bilirdi ve bütün çocuklar tepine tepine bu çanta içinde getirildiklerine inanırlardı — ve gitmeğe hazırlandı.

Geldiklerinde Katie sancıdan haykırıyordu. Ev dua eden ve kendi lohusalıklarını anan komşu kadınlarıyla dolmuştu. Biri :

«Wincent'imi doğurduğum zaman,» diyordu, «ben...»

Bir başkası : «Ben, Katie'den de küçüktüm,» diyordu, «Sonra...»

Bir üçüncüsü iftiharla: «Yaşayacağımı ummuyorlarmış,» diyordu. «Ama...»

Ebeyi karşıladılar ve Johnny'yi dışarı attılar. Johnny kapının önüne oturdu. Katie'nin her bağırışında titriyordu. Şaşkına dönmüştü. Bu iş öyle ani oluvermişti ki! Şimdi saat sabahın yedisiydi. Pencereler kapalı olmasına rağmen karısının haykırışları kulağına gelip duruyordu. İşe giden adamlar geçiyorlardı. Çığlıkların geldiği pencereye bakıyorlardı, sonra da kapı önünde büzülmüş oturan Johnny'ye bakıyorlardı ve yüzlerinde ciddî bir ifade beliriyordu.

Katie'nin sancıları bütün gün devam etti. Johnny'nin yapabileceği hiç birşey yoktu, hiç birşey. Akşama doğru artık daha fazla tahammül edemedi. Teselli bulmak için annesinin evine gitti. Katie'nin doğuracağını söyleyince, annesi şikâyetleriyle neredeyse bütün evi ayağa kaldırıyordu.

«Artık seni bağladı,» diye feryat etti. «Hiç bir zaman bana dönemeyeceksin.» Ve asla teselli kabul etmedi.

Johnny ağabeysi Georgie'yi aradı, buldu. Georgie bir yerde dansediyordu. Johnny oturup içki içerek Georgie bitirsin diye beklemeğe başladı. Okula gitmesi gerektiğini unutmuştu. Georgie'nin o akşamlık işi bitince, sabaha kadar açık olan barlara gittiler, her gittikleri yerde bir iki

kadeh birşey içtiler ve herkese Johnny'nin ne çektiğini anlattılar. Adamlar anlayışlı bir tavırla dinliyor, Johnny'ye içki ısmarlıyor ve kendilerinin de ayni yolları geçtiklerini temin ediyorlardı.

Sabaha karşı iki kardeş annelerinin evine gittiler. Burda Johnny huzursuz bir uykuya daldı. Dokuzda, içinde bir felâket hissiyle uyandı. Katie'yi ve son olarak okulu hatırladı. Yıkandı, giyindi ve evin yolunu tuttu. Bir meyvacının önünden geçerken avokadolar gördü. Katie için iki tane aldı.

Karısının hemen hemen yirmi dört saat sancı çektikten sonra, geceleyin bir kız çocuğu doğurduğunu nerden bilsindi? Doğumun önemli bir yanı da şuydu; çocuk bir zar içinde doğmuştu. Bu zar kızın dünyada büyük şeyler yapmak için ayrıldığına işaretmiş. Ebe zarı gizlice aldı ve sonradan Brooklyn bahriyesinden bir gemiciye iki dolara sattı. Üstünde çocuk zarı taşıyanların hiç bir zaman boğulmayacakları söylenirdi. Gemici bunu bir torbaya koyup koynuna astı.

Gece Johnny içki için uyurken havanın iyice ayazlandığını okulun — kendisinin bakması gereken — ateşlerinin söndüğünü su borularının patladığını ve bodrum kata birinci katı su bastığını, bilmiyordu.

Eve gittiği zaman Katie'yi karanlık yatak odasında yatar buldu. Çocuk yanıbaşında, Andy'nin yatağında yatıyordu. Bütün kat kar gibi temizdi. Komşu kadınlar temizlemişlerdi .Talk pudrasıyla karışmış hafif bir asit karbolik kokusu vardı. Eve : «Hesabınız beş dolar. Kocan evimi biliyor,» demiş ve gitmişti.

Ebe gitmiş ve Katie yüzünü duvara çevirmiş ve ağlamamaya çalışmıştı. Geceleyin, Johnny okulda çalışıyor, diye kendi kendini temin etmişti. Saat ikideki yemek zama-

nında eve geleceğini ummuştu. Şimdi sabah vakit geçti. Johnny'nin gelmiş olması icabederdi. Ama belki geceleyin çalıştıktan sonra azıcık uyumak için annesine gitmişti. Kendi kendini inandırmıştı ki, Johnny fena birşey yapmıyordu ve gelip anlatınca Katie'nin içi rahat edecekti.

Ebe gittikten biraz sonra Evy geldi. Bir komşu çocuğuyla ona haber gönderilmişti. Biraz tuzsuz tereyağla bir paket bisküvi getirdi ve çay pişirdi. Bu, Katie'ye öyle tatlı geldi ki! Evy çocuğa baktı ve pek birşeye benzetemedi ama bunu Katie'ye söylemedi.

Johnny eve gelince, Evy onu azarlamağa başladı. Ama çocuğun ne kadar solgun ve korkmuş olduğunu görünce ve yaşını — Johnny daha yirmi yaşındaydı — hatırlayınca, boğazına birşeyler düğümlendi. Johnny'nin yanağını öptü, üzülmemesini söyledi ve ona taze kahve pişirdi.

Johnny bebeğe bakmadı, bile. Elindeki avokado'ları bırakmadan Katie'nin yatağının yanına diz çöktü ve hıçkıra hıçkıra içindeki korkuyu ve endişeyi boşalttı. Onunla birlikte Katie de ağladı. Geceleyin Johnny'yi yanında istemişti. Şimdi, keşke bu bebeciği gizlice doğurup bir yere gitseydim de, bu iş olup bittikten sonra gelseydim ve Johnny'ye her iş yolunda, deseydim, diye düşünüyordu. Kendisi sancı çekmişti; ölüp de işkenceden kurtulmadan, canlı canlı kızgın yağda kaynamış gibi olmuştu. Güzel Allahım! Bu yetmez miydi? Johnny'nin de mi ıstırap çekmesi lâzımdı? Johnny ıstırap çekmek için yaratılmamıştı, ama kendisi ıstırap çekmek için yaratılmıştı. Daha iki saat evvel bir çocuk doğurmuştu. Öyle zayıftı ki başını yastıktan kaldıramıyordu. Ama kocasını teselli eden, kocasına, merak etme, ben sana bakarım, diyen gene de o oldu.

Johnny kendini daha iyi hissetmeye başladı. Katie'ye bu olayın olağan bir şey olduğunu söyledi. Birçok koca-

ların bu yoldan geçtiğini öğrenmişti.

— «Şimdi ben de bu yoldan geçtim,» dedi. «Ben de erkek oldum artık.»

Ondan sonra bebeğe daha da fazla önem verdi. Onun teklifi üzerine Katie çocuğa Andy'le evlenmeyen Francie Belaney'in ismini vermeğe razı oldu. İsim anası olmak genç kızın kırık kalbini sevindirir, diye düşündüler. Çocuk Andy yaşasa onun taşıyacağı ismi alacaktı: Francie Nolan.

Johnny avokado'ların üstüne zeytin yağla sirke koydu ve salata yapıp Katie'ye götürdü. Salatanın tadı Katie'yi hayrete düşürdü. Johnny, zeytin gibi bunu da sevmek için alışmak lâzım geldiğini söyledi, Johnny'nin onu düşünmesi Katie'yi sevindirdi ve onun hatırı için salatayı yedi. Johnny Evy'nin de yemesi için ısrar etti. Evy yedi ve domates yemeği tercih ettiğini söyledi.

Johnny mutfakta kahve içerken okuldan bir çocuk geldi ve müdürden, Johnny'nin ihmalciliği yüzünden işten çıkarıldığını bildiren bir pusula getirdi. Müdür Johnny'ye gelip parasını almasını söylüyordu. Pusulanın sonunda okuldan tavsiye mektubu istememesi yazılıydı. Kâğıdı okurken Johnny'nin yüzü soldu. Çocuğa pusulayı getirdiye bir nikel verdi ve okula uğrayacağını söyledi. Pusulayı yırtıp attı ve Katie'ye hiç birşey bahsetmedi.

Johnny müdüre çıktı ve durumu izah etmeye çalıştı. Müdür Johnny'ye; çocuğun doğacağını bildiğin için daha dikkatli olacaktın, dedi. İyilik olsun diye, delikanlıya, patlayan boruların yaptığı hasarı ödemeye mecbur tutulmayacağını söyledi. Öğretmenler Meclisi bunun icabına bakarmış, Johnny teşekkür etti. Gelecek ayın aylığını müdüre devreden bir senet yazdı, müdür de onun parasını kendi cebinden ödedi. Doğruyu söylemek gerekirse, kendi görü-

şüne göre müdür elinden gelen herşeyi yapmıştı.

Johnny ebenin borcunu ödedi ve ev sahibine gelecek ayın kirasını verdi. Şimdi bir çocukları olduğunu, Katie'nin bir süre çalışamayacak kadar zayıf düştüğü ve işten atıldığı aklına gelince bir parça korktu. Ama kiranın verildiğini ve otuz gün için rahat olduklarını düşünerek kendini teselli etti. O zamana kadar elbet birşeyler yapacaktı.

Öğleden sonra çocuğa haber vermek için Mary Rommely'ye gitti. Yolda lâstik fabrikasına uğradı, işçi başını çağırttı. Adamdan Sissy'ye yeni doğan çocuğu bildirmesini ve işten sonra eve uğrayıversin diye söylemesini rica etti. İşçi başı peki dedi, göz kırptı ve «Aferin sana, Mac» diyerek Johnny'yi dürtükledi. Johnny güldü ve adama on sent bahşiş verdi.

— «İyi bir sigara al da, benim için iç.»

İşçi başı : «Sen hiç merak etme,» diye söz verdi. Tulumba çeker gibi Johnny'nin elini sıktı ve Sissy'ye söyleyeceğine dair gene teminat verdi.

Mary Rommely haberi işitince ağladı.

— «Zavallı çocuk! Zavallı yavrucak,» diye hayıflandı. «Bu keder dünyasına geldi; ıstırap ve yokluk çekmek için doğdu. Hayatında biraz mutluluk ama daha çok didişme, çalışma olacak. Evet, evet.»

Johnny, Thomas Rommely'ye de haber verecekti ama Mary söylememesi için yalvardı. Johnny İrlândalı olduğu için Thomas ondan nefret ederdi. Almanlardan nefret ederdi, Amerikalılardan nefret ederdi, Ruslardan nefret ederdi ama İrlândalılara imkânı yok tahammül edemezdi, kendi ırkına karşı duyduğu baş döndürücü nefrete rağmen ateşli bir ırkçıydı ve iki ırkın birleşmesinden doğan çocukların soysuz olacağına inanırdı.

— «Bir kanaryayla kargayı evlendirsem, doğacak şey ne olur?» derdi.

Johnny kaynanasını eve götürdükten sonra iş aramağa çıktı.

Katie annesini görünce sevindi. Kendi doğum sancılarının hâtırası daha aklından silinmediği için şimdi, kendisi doğarken annesinin nasıl acı çekmiş olduğunu anlıyordu. Annesinin yedi çocuk doğurduğunu, yetiştirdiğini ve yoksulluktan üç çocuğunun ölümüne şahit olduğunu düşündü. Kendi çocuğunu da böyle bir geleceğin beklediği aklına düşüverdi. Meraktan delirecek gibiydi. Annesine :

— «Ben ne biliyorum?» diye sordu, «Çocuğuma kendi bildiğimden fazla birşey öğretmem. Anne, sen fakirsin. Johnny'le ben de fakiriz. Çocuğum da fakir olacak. Bugün neysek ondan daha fazlasını olamayız. Bazan düşünüyorum da, şu geçen yıl ömrümüzün en iyi yılı olacak. Yıllar geçip Johnny'le ben ihtiyarladıkça hiç birşeyimiz daha iyileşmeyecek. Şimdi elimizde sadece gençliğimiz ve çalışacak kuvvetimiz var, zamanla onlar da kaybolacak.»

O zaman birden gerçeği anladı. «Demek istiyorum ki» diye düşündü, «Benim çalışacak kuvvetim var. Johnny'ye itimat edemem. Ona hep benim bakmam lâzım Yarabbim, bana daha fazla çocuk gönderme, yoksa Johnny'ye bakamam. halbuki Johnny'ye bakmam lâzım. Johnny kendi kendine bakamaz.»

Annesi Katie'nin düşüncelerinin akışını kesti. Mary:

— «Eski memlekette neyimiz vardı?» diyordu. «Hiç. Köylüydük. Açtık. Ondan sonra buraya geldik. Halimiz daha iyi olmadı, yalnız eski memleketteki gibi babanı askere almadılar. Hattâ burada hayat daha güç bile geldi. Vatanımı özlüyorum, ağaçları, geniş tarlaları, alıştığımız hayat tarzını, eski dostları.»

— «Madem ki daha iyi birşey ummuyordun, Amerikaya neden geldin?»

— «Çocuklarımın hatırı için.»

Katie acı acı güldü : «Çocukların pek birşey becerememediler anne.»

— «Burada, eski memlekette olmayan birşey var. Soğuk, yabancı şeylere rağmen burada... ümit var. Eski memlekette bir adam ne kadar çalışsa da babasından fazla birşey olamaz. Babası marangozsa, marangoz olabilir. Öğretmen ya da papaz olamaz. Yükselebilir... ama ancak babasının mevkiine. Eski memlekette bir adam maziye bağlıdır. Burada, istikbalin malıdır. İyi kalbi varsa, ve namusuyla iyi işler yaparsa, bu memlekette insan ne isterse olabilir.»

— «Öyle değil. Sizin çocuklarınız sizden iyi olmamışlar ki.»

Mary Rommely içini çekti. «O belki de benim suçum. Yüzlerce yıldanberi ailem bir lordun toprağında çalışmış. Arkamda bundan başka bir muhit olmadığı için çocuklarıma hiç bir şey öğretemedim. İlk çocuğumu okula göndermedim. Cahildim, bu memlekette bizim gibi insanların çocuklarına bedava tahsil yaptırıldığını bilmiyordum. Onun için Sissy benden daha iyi yaşayacak fırsat bulamadı. Ama öteki üç kızım... sen okula gittin.»

— «Altıncı sınıfa kadar okudum, tahsil demek istediğin buysa.»

— «Sonra senin Johnny'in de (j) harfini telâffuz edemezdi. Görmüyor musun?» Sesine bir heyecan geldi «Bak, bu daha şimdiden başlıyor... Yükseliyor». Çocuğu aldı ve ta yukarı kaldırdı. Sonra basit bir tavırla, «Bu çocuk okuma yazma bilen bir ana babadan doğdu,» dedi. «Bana göre bu büyük bir harika.»

— «Anne, gencim ve daha on sekiz yaşındayım. Kuvvetliyim. Çok çalışacağım, anne. Ama bu çocuğun sırf didinmek için büyümesini istemiyorum. Ne yapayım, anne, ona daha başka bir dünya yaratmak için ne yapayım? Nerden başlayayım?»

— «Bunun sırrı okuyup yazmakta. Okumasını biliyorsun. Her gün çocuğuna iyi bir kitaptan bir sayfa okumalısın. Çocuk okumasını öğreninceye kadar, her gün. Ondan sonra çocuk kendisi her gün okumalı. Yükselmenin sırrı budur, anlıyor musun?»

Katie : «Okurum» diye söz verdi. «Hangi kitap iyidir?»

— «İki tane büyük kitap vardı. Shakespeare büyük bir kitaptır. Duydum ki hayatın bütün sırrı o kitaptaymış. İnsanlar güzellik hakkında ne öğrenmişlerse, bilgelik ve yaşama hakkında ne öğrenebilirlerse, hepsi o sayfalardaymış. Bu büyük piyesleri gören bir kimseyle hiç konuşmadım. Ama Avusturya'dayken, tarlamızın sahibi bir gün, o sayfalardan bazılarının kendi kendilerine kuşlar gibi şakıdıklarını söylediydi.»

— «Shakespeare Almanca bir kitap mı?»

— «İngilizlerin kitabı. Çok eskiden efendimizin, Heildelberg üniversitesine giden oğluna böyle söylediğini işitmiştim.»

— «Ya öteki büyük kitap nedir?»

— «Protestanların okuduğu İncil.»

— «Bizim kendi İncilimiz var, Katolik İncili.»

Mary ürkek ürkek etrafına bakındı. «Bir Katoliğe böyle şeyler söylemek yakışmaz ama, zannediyorum ki, Protestanların İncilinde iki dünyadaki en büyük hikâyenin güzelliği daha çok belli. Çok sevdiğim bir Protestan

arkadaşım bir kere bana İncilden bir parça okumuştu. Bunu o zaman anladım.»

«İşte bu kitap, bir de Shakespeare'in kitabı. Her gün çocuğuna ikisinden de birer sayfa okumalısın, sen kendin yazılanı anlamasan ve kelimeleri iyi söyleyemesen bile. Bunu yapmalısın, çocuğun büyük şeyleri bilerek... bütün dünyanın Williamsburg'un fakir mahallesinden ibaret olmadığını anlayarak büyümeli.»

— Protestan'ların İnciliyle Shakespeare.»

— «Sonra çocuğa benim sana söylediğim efsaneleri söylemelisin; nasıl ki annem bana söylerdi, onun annesi de ona. Eski memleketin masallarını söylemelisin.

«Noel Babayı da unutmamalısın. Çocuk altı yaşına gelinceye kadar ona inanmalı.»

— «Anne, hortlak, peri gibi şeylerin olmadığını biliyorum. Çocuğa boş yalanlar öğretmiş olurum.»

Mary sert sert : «Bu dünyada hortlak ve peri, öbür dünyada da melek var mı yok mu bilmiyoruz elbet.»

— «Noel Babanın olmadığını biliyorum.»

— «Buna rağmen çocuğa bunların var olduğunu söyleyeceksin.»

— «Neden? Madem ki ben, kendim, inanmıyorum?»

Mary Rommely : «Çünkü,» diye izah etti. «Çocuğun muhayyele denen kıymetli bir cevheri olmalı. Çocuğun, içinde hiç mevcut olmayan şeyler yaşayan, gizli bir dünyası olmalı. Çocuğun inanması lâzım. Bu dünyada olmayan şeylere inanmakla başlamalı. Sonra, dünya yaşanmayacak kadar çirkinleştiği zaman, çocuk içine çekilip kendi hayâl âleminde yaşayabilir. Benim bu yaşta bile. Azizlerin mucizevî hayatlarını ve bu dünyada görülmüş büyük mucizeleri hatırlamaya ihtiyacım oluyor. Ancak bu şeyleri aklımda tutmakla, yaşamağa mecbur olduğum hayattan

daha sakin bir hayat sürebiliyorum.»

— «Çocuk büyüyecek ve herşeyi kendi kendine anlayacak. O zaman benim yalan söylediğimi bilecek. Hayâl kırıklığına uğrayacak.»

«Buna hakikatı öğrenmek derler. İnsanın hakikatı kendi kendisine öğrenmesi iyi birşeydir. İnsanın önce bütün kalbiyle inanması, sonra da inanmaması, daha iyidir. Bu hisleri besler ve geliştirir. Sonra bir kadın olduğu zaman insanlar ve hayat onu sukûtu hayale uğratırsa, bunu önceden tecrübe etmiş olduğundan o kadar zor gelmez. Çocuğunu yetiştirirken unutma ki acı çekmek de iyidir. İnsanın kişiliğini zenginleştirir.»

Katie acı acı güldü : «Öyleyse, Biz Rommely'ler çok zenginiz.»

— «Fakiriz, evet. Acı çekiyoruz. Yolumuz çetin. Ama bir çoğundan daha iyi insanlarız, çünkü sana söylediğim şeyleri biliyoruz. Okumasını bilmiyorum ama sana yaşarken ne öğrendimse hepsini söyledim. Sen de bunları çocuğuna söylemelisin ve yaşlandıkça öğrendiğin şeyleri de ilâve etmelisin.»

— «Çocuğa başka ne öğretelim?»

— «Bir çocuğa cennete inanmasını öğretmek lâzımdır. Tahta oturmuş Allaha, uçan meleklerle dolu bir cennet değil de,» Mary düşüncelerini güçlükle, yarı İngilizce, yarı Almanca ifade ediyordu — «İnsanlardan hayâl edebilecekleri harikulâde bir yer demek olan bir cennet... arzuların hakikat olduğu bir yer. Bu da başka bir din, herhalde. Bilmiyorum.»

— «Ya sonra? Daha başka?»

— «Ölmezden evvel bir parça toprağa sahip olmalı-

sın... belki de üstünde küçük bir ev olan bir toprak, çocuğuna yahut çocuklarına kalsın diye.»

Katie güldü : «Ben toprağa sahip olacağım ha? Evim olacak ha? Kirayı verebildiğimize şükrediyoruz.»

— «Öyle.» Mary kesin konuşuyordu. «Ama gene de bunu yapmalısın. Binlerce yıldan beri bizim atalarımız başkalarının toprağında çalışan köylülerdi. Bu, eski memleketteydi. Burada ellerimizle fabrikada çalışarak daha iyi yaşıyoruz. Her günün, efendiye ait olmayan bir parçası var; bu zamana işçi kendisi sahip. Bu iyi bir şey. Ama bir parça toprağa sahip olmak daha iyi; çocuklarımıza bırakabileceğimiz... bizi yeryüzünde yükseltecek bir parça toprak.»

— «Biz nasıl toprak sahibi olabiliriz? Johnny'le ben çalışıyoruz ve öyle kazanıyoruz ki! Bazan ev kirası ve sigorta parası verildikten sonra yemek için zor para artıyor. Toprak almak için nasıl para biriktirebiliriz?»

— «Boş bir süt tozu kutusu al ve iyice yıka.»

— «Kutu mu...?»

— «Üstünü güzelce çıkar. Kenarlarını parmak uzunluğunda şeritler halinde kes. Her şerit şu kadar olsun.» Parmaklarıyla beş, altı santimlik bir mesafe gösterdi. «Sonra şeritleri arkaya doğru bük, kutu biçimsiz bir yıldıza benzeyecek. Alt kısmına bir delik aç. Bunu üste getir ve kutuyu, her şeride bir çivi çakarak dolabının en karanlık köşesine çivile. İçine her gün beş sent at. Üç yılda küçük bir servetin olur, elli dolar. Parayı çıkar ve köyde bir arsa al. Böylece bir toprak sahibi olursun. İnsan bir kere toprak sahibi oldu mu bir daha esirliğe dönmez.»

— «Günde beş sent. Az gibi geliyor. Ama nerden bulacağım? Şimdi bile paramız yetmiyor, beslenecek bir insan daha...»

— «Şöyle yapacaksın. Manava gidip havuçların demeti kaça diye soracaksın. Adam üç sent diyecek. Etrafına bakıp o kadar taze, o kadar büyük olmayan bir başka demet seçeceksin. Bu fena demeti iki sent'e alabilir miyim? diyeceksin. Tatlılıkla iki sente alırsın. İşte bu geri kalan Sent'i yıldız kumbaraya atarsın. Kış gelmiş, farzet. Yirmibeş sente bir kilo kömür aldın. Hava soğuk. Sobayı yakmak istiyorsun. Ama bekle! Bir saat daha bekle. Bir saat soğuğa dayan. Omuzuna bir atkı al. Toprak almak için para biriktiriyorum da, ondan üşüyorum, de. O saat sana üç sentlik kömür kazandırır. İşte kumbara için üç sent. Gece yalnız olduğun zaman lâmbayı yakma. Karanlıkta otur ve biraz hayâl kur. Ne kadar yağ kâr ettiğini hesapla ve bedelini kumbaraya at. Para biriktir. Bir gün gelir elli dolar olur. Bu uzun adanın bir yerinde de elli dolara alabileceğin bir toprak parçası vardır.»

— «İşe yarar mı, bu biriktirmek?»

— «Mukaddes Meryem ananın başına yemin ederim ki yarar.»

— «Öyleyse sen neden hiç toprak alacak kadar para biriktirmedin?»

— «Biriktirdim. Buraya geldiğimiz zaman bir yıldız kumbaram vardı. O ilk elli doları biriktirmek için on yıl uğraştım. Parayı elime aldım ve mahallede bir adama gittim. Bu adamın toprak alan insanlara iyi mal verdiğini söyledilerdi. Bana güzel bir toprak parçası gösterdi ve : «Burası senin,» dedi. Paramı aldı, elime bir kâğıt verdi. Okumak bilmiyordum. Sonradan adamların benim toprağıma bir başkasının evini yaptıklarını gördüm. Kâğıdımı gösterdim. Acıyan gözlerle bana güldüler. Meğer o toprak bana satan adamın malı değildi. Yani beni... İngilizcede nasıl söylüyorsunuz... dolandırmış. Evet, eski memle-

ketten gelme budalalar diye tanınan bizim gibi insanlar, okumak bilmediklerinden ona benzer adamlar tarafından sık sık dolandırılırlardı. Ama sen tahsil gördün. Önce kâğıtta toprağın sana ait olduğunu okursun. Sonra da parayı verirsin.

— «Bir daha hiç biriktirmedin mi, anne?»

— «Biriktirdim. Gene yeni baştan. İkinci defa daha zor oldu, çünkü bir sürü çocuk vardı. Biriktirdim, ama evimizi değiştirirken baban kumbarayı buldu ve parayı aldı. Toprak, almağa razı olmadı. Eskiden beri kuş meraklısıydı, onun için parayla bir horoz ve bir sürü tavuk alıp arka bahçeye koydu.

Katie : «O tavukları hatırlıyor gibiyim,» dedi. «Çok çok eskiden.»

— «Yumurta çok para getirir diyordu. Ah şu erkeklerin hoş hayâlleri!... İlk gece yirmi tane aç kedi parmaklıktan içeri atladı ve bir sürü tavuğu öldürüp yedi. İkinci gece İtalyanlar parmaklıktan içeri atladı ve kedilerden daha fazlasını çaldı. Üçüncü gün bir polis geldi ve Brooklyn'de bahçede tavuk beslemek kanuna aykırıdır, dedi. Babanı karakola götürmesin diye beş dolar vermeğe mecbur olduk. Baban geri kalan tavukları sattı ve korkusuzca besleyebilirim, diye kanarya aldı. Böylece ikinci biriktirdiğim parayı da kaybettim. Ama gene biriktiriyorum. Belki bir gün...» Bir süre sessiz oturdu. Sonra kalktı ve atkısını omuzuna örttü.

— «Hava kararıyor. Baban nerdeyse işten döner. Mukaddes Meryem Ana seni ve çocuğunu korusun.»

Sissy işten çıkınca dosdoğru Katie'ye geldi. Saç kordelâsındaki kurşunî lâstik tozunu silmek için bile vakit kaybetmedi. Çocuğu görünce yarı gülüp yarı ağlayarak sevincini göstermeğe başladı. Francie'nin dünyanın en güzel

çocuğu olduğunu söyledi. Ama Johnny şüphelendi. Bebek ona mavi ve sıska görünüyordu ve Johnny bir tarafı hasta filân zannediyordu. Sissy bebeği yıkadı. (O ilk gün bu çocuk herhalde on, on iki defa yıkanmıştır.) Sonra bakkala koştu ve cumartesiye kadar veresiye vermesi için adamı kandırdı. İki dolarlık güzel yiyecek aldı : dilinmiş dil, fırında kurutulmuş somun pamuk gibi beyaz, mersin balığı dilimleri ve francala. Bir torba kömür aldı ve harıl harıl ateş yaktı. Katie'ye bir tepsi yiyecek götürdü, sonra Johnny'le mutfakta oturdular ve beraberce yediler. Evde bir sıcaklık; iyi yemek, tatlı pudra ve Sissy'nin boynuna taktığı zincirin ucunda asılan menevişli sahte gümüş kalbin içindeki katı, tebeşirimsi diskin, şeker kokusuna benzer kuvvetli kokusu vardı.

Johnny yemekten sonra sigarasını içerken Sissy'yi inceledi. İnsanlar hemcinslerine «iyi» veya «kötü» diye yafta yapıştırdıkları zaman hangi milyarları kullanıyorlar acaba? diye düşünüyordu. Sissy meselâ : Sissy kötüydü. Ama gene de iyiydi. Erkek konusunda kötüydü ama bunun dışında iyiydi. Çünkü o neredeyse, orada hayat olurdu; iyi, müşfik, baş döndüren, eğlence seven, güzel kokulu bir hayat. Johnny yeni doğan kızının biraz Sissy'ye benzemesini temenni etti içinden...

Sissy o gece orada kalacağını bildirince, Katie endişelendi ve Johnny'le kendisinin paylaştıkları yataktan başka yatakları olmadığını söyledi. Sissy de, Francie gibi güzel bir bebek vereceğini garantilerse, Johnny'le beraber yatmağa razı olacağını söyledi. Katie somurttu. Sissy'nin şaka yaptığını biliyordu, tabiî, Sissy'ye ahlâk hakkında bir konferans vermeğe başladı. Johnny de okula gitmesi gerektiğini söyleyerek münakaşayı yarıda kesti.

Katie'ye işlerini kaybettiklerini söylemeğe cesaret edememişti. O gece çalışan ağabeysi Georgie'yi arayıp buldu. İyi bir talih eseri olarak Georgie'nin çalıştığı yerde garsonluk edecek, arada şarkı söyleyecek birine ihtiyaç vardı. Johnny iş buldu ve gelecek haftaya başka iş vereceklerine dair söz aldı. Böylelikle şarkıcı garsonluk işine döndü ve o zamandan sonra başka hiç bir işte çalışmadı.

Sissy, Katie'nin yanına yattı. Gecenin çoğunu konuşmakla geçirdiler. Katie Johnny hakkında endişesini ve istikbal hakkındaki korkusunu anlattı. Mary Rommely'den Mary'nin Evy'ye Sissy'ye ve Katie'ye ne iyi annelik ettiğinden bahsettiler. Babaları Thomas Rommely'den bahsettiler. Sissy babalarının ihtiyar bir canavar olduğunu söyledi, Katie: daha fazla hürmet göstermen lâzım, dedi. Sissy: «Nah, hürmet!» dedi ve Katie güldü.

Katie, Sissy'ye o gün annesiyle konuştuklarını anlattı. Kumbara yapmak fikri Sissy'yi öyle etkiledi ki, gece yarısı olmasına rağmen kalktı, bir kutu sütü bir tasa boşalttı ve hemen orada bir kumbara yaptı. Çivilemek için içi dolu, dar dolaba girmek istedi ama geniş geceliği oraya buraya takıldı. O da geceliği çıkardı ve dolabın içine çırılçıplak emekledi. Bütün vücudu dolaba sığmadı. Dizüstü çöküp kumbarayı tahtaya çakarken geniş, parlak kalçaları dolabın kapısından dışarı çıkıyordu. Katie'yi öyle bir gülme tuttu ki, kanama olacak diye korktu. Gece yarısından sonra saat üçte bu patırtı öteki kiracıları uyandırdı. Aşağıdan tavana ve yukardan tabana vurdular. Sissy son çiviye müthiş bir gürültüyle vurdu ve : «Bu evde insan nasıl uyur?» diye söylendi.

Kumbara yerine konunca gene geceliğini giydi, kutuya bir nikel koyarak toprak parasının temelini attı ve tekrar yatağa girdi. Katie iki kitabı anlatırken heyecanla din-

ledi. Bu iki kitabı alacağına söz verdi; bunlar çocuğa vaftiz hediyesi olacaktı.

Francie yer yüzündeki ilk gecesini annesiyle Sissy arasında, sıcacık yatakta uyuyarak geçirdi.

Ertesi gün Sissy iki kitabı almak için işe girişti. Genel kütüphaneye gitti ve kütüphane memuruna Shakespeare'le İncili nasıl alabileceğini sordu. Memur, Sissy'nin İncili nasıl alabileceğini bilmiyordu ama kütüphanede atılmak üzere olan eski bir Shakespeare cildi olduğunu, Sissy'bunu alabileceğini söyledi. Sissy kitabı aldı. Bu, Shakespeare'in bütün piyes ve sonelerini içine alan eski, yırtık pırtık bir kitaptı. Küçük puntoyla dizilmişti; ince kâğıt üzerine, her sayfada iki sütundu. Sissy'ye yirmi beş sente mal oldu.

İncil bulmak daha kolay olmadı ama, sonunda daha ucuza çıktı. Doğruyu söylemek lâzım gelirse, Sissy İncili bedava aldı. Üstünde **Gideon** diye bir isim yazılıydı.

Shakespeare cildini aldıktan bir kaç gün sonra Sissy bir sabah uyandı ve sakin bir otelde geceyi beraber geçirdiği âşığını dürttü :

— «Johnny,» (Adamın adı Charli'ydi ama Sissy ona John derdi.) «Komodinin üstündeki o kitap ne?»

— «O İncil.»

— «Protestan İncili mi?»

— «Evet.»

— «Ben onu aşıracağım.»

— «Hiç durma. Zaten aşırılsın diye koyarlar.»

— «Yok canım!»

— «Vallahi!»

— «Alay etme.»

— «Müşteriler İncili çalarlar, okurlar, hayatlarını düzeltir ve tövbekâr olurlar. Sonra İncili geri getirirler. Hem

de başkaları da aşırsın, okusun ve ıslah olsun diye bir tane daha alırlar. Böylece, kitapları çıkaran firma da hiç birşey kaybetmez.»

— «İyi, ama bunu geri alamayacaklar.» İncili otelin havlularından birine sardı. Bu havluyu da aşıracaktı.

— «Hey!» Sissy'nin John'unu soğuk bir korku kapladı. «Sen de okuyup tövbekâr olursan ben gene karıma dönmeğe mecbur kalırım,» ürpererek Sissy'yi kucakladı. «Söz ver bana, tövbekâr olmayacağım, diye.»

— «Olmayacağım.»

— «Nerden biliyorsun, olmayacağını?»

— «İnsanların bana söylediklerine hiç kulak asmam, okumak da bilmem. Doğruyu yanlışı sadece hislerimle ayırtederim. Fena bir his duyarsam, yanlıştır. İyi bir his duyarsam doğru. Burada seninle beraber olmak da içime iyi bir his veriyor.» Kolunu âşığının boynuna doladı ve kulağının dibinde öper gibi dudaklarını şaplattı.

— «Seninle evlenmeyi öyle bir istiyorum ki Sissy.»

— «Ben de öyle John. Eminim mutlu olurduk.» Sonra samimiyetle ilâve etti. «Bir süre için hiç olmazsa.»

— «Ama ben evliyim. İşte Katolik dinin bu kötülüğü var. Boşanma yasak.»

Her zaman, boşanmadan tekrar evlenebilen Sissy: «Ben boşanma taraftarı değilim, zaten,» dedi.

— «Biliyor musun, Sissy?»

— «Neyi?»

— «Altın gibi kalbin var.»

— «Alay mı ediyorsun?»

— «Vallahi etmiyorum.» Adam, onun biçimli bacağına giydiği incecik ipek çorabın üstüne kırmızı bir lâstik

geçirişini seyretti. Sonra ansızın: «Öp beni,» diye yalvardı.

Sissy rahat bir tavırla : «Vaktimiz var mı?» diye sordu. Ama çorabını çıkardı.

İşte Francie Nolan'ın kütüphanesinin temeli böyle atıldı.

X

Francie pek yüzüne bakılabilecek bir bebek değildi. Cılızdı, düşkün bir hali vardı ve büyümüyordu. Komşu kadınlar sütünün çocuğa fena geldiğini söyledikleri halde Katie, Francie'yi emzirmekte ısrar ediyordu.

Maamafih Francie çok geçmeden şişeden süt içmeğe başladı, çünkü çocuk üç aylık olunca, Katie'nin sütü kesildi. Katie endişeye düştü. Annesine danıştı. Mary Rommely ona baktı, içini çekti ama birşey demedi. Katie akıl sormak için ebeye gitti. Ebe budalaca bir sual sordu :

— «Cuma günleri nerden balık alıyorsun?»

— «Paddy'nin dükkânından. Ne olmuş?»

— «Kendisi için morina balığı kafası alan bir koca karı görüyor musun, orada?»

— «Evet. Her hafta görüyorum.»

— «O yaptı öyleyse! Sütünü o kesti.»

— «Yok canım!»

— «Sana nazar değmiş.»

— «Ama neden?»

— «Sen o güzel İrlandalı delikanlınla pek mutlusun diye kıskanıyor.»

— «Kıskanıyor mu? O ihtiyar kadın ha?»

— «Büyücüdür o. Bizim eski memleketten bilirim. Buraya benimle ayni vapurda geldi. Gençliğinde County Kerry'li serseri bir delikanlıya âşıktı. Çocuk tutup bunu

gebe bırakmadı mı, sonra kızın babası üstüne düştüğü zaman kızla beraber papaza da gitmedi, geceleyin vapura binip Amerikaya sıvıştı. Kızın bebeği doğduğu zaman öldü. O zaman kız ruhunu şeytana sattı, şeytan da ona ineklerin, dişi keçilerin ve genç oğlanlarla evlenen kızların sütünü kesmek için kudret verdi.»

— «Hatırlıyorum, bana bir tuhaf bakıyordu zaten.»

— «İşte o zaman nazar değmiş.»

— «Sütümü nasıl geri getirebilirim?»

— «Dur, ben sana söyleyeyim. Dolunay'a kadar bekle. O zaman saçının bir buklesinden, bir parça kesilmiş tırnağından ve üstüne mukaddes su serpilmiş bir bezden bir bebek yap. Adına Nelly Grogan koy, bu büyücünün adıdır. Üstüne de üç tane paslı toplu iğne batır. Bu onun, senin üstündeki büyüsünü bozar, sütün de gene Shannon Nehri gibi akar, bak hele gör. Borcun bir çeyrek.»

Katie kadının parasını verdi. Dolunay zamanı ufak bir bebek yaptı ve iğneleri sapladı, şapladı. Sütü gelmedi. Francie de şişeden süt içmekten cılızlaşıyordu. Katie çaresizlik içinde Sissy'ye akıl danıştı. Sissy büyücü hikâyesini dinledi ve küçümseyerek :

— «Sen büyücüyü dedemin külâhına anlat» dedi. «Bu işi Johnny yapmış, hem de nazarla filân değil.»

Böylece Katie tekrar gebe olduğunu öğrendi. Johnny'ye söyledi, o da endişe etmeğe başladı. Şarkıcı garsonluk işine dönmekten memnundu. Sık sık iş buluyor, iyi çalışıyordu, fazla içmiyor ve parasının çoğunu eve getiriyordu. İkinci bir çocuklarının daha doğacağını duyunca bir tuzağa düşürülmüş gibi oldu. Kendisi daha yirmi yaşındaydı, Katie de on sekiz. Öyle gençtiler ki ve zaten şimdiye kadar öyle mağlûp olmuşlardı ki. Bu haberi alınca gidip sarhoş oluncaya kadar içti.

Ebe bir süre sonra büyünün ne işe yaradığını görmeğe geldi. Katie büyünün hiç bir işe yaramadığını, çünkü gebe olduğundan büyücüde bir kabahat bulunmadığını söyledi. Ebe eteklerini kaldırdı ve elini gömleğine dikilmiş geniş bir cebe soktu. İçinde çirkin görünüşlü koyu kahverengi su bulunan bir şişe çıkardı.

— «Bunda hiç merak edilecek birşey yok,» dedi. «Üç gün sabah akşam bundan içersen, gene eski halini bulursun.» Katie hayır, der gibi başını salladı.

— «Şişeye sadece bir dolar istiyorum.»

— «Eksik olma, ama istemiyorum.»

— «Sersemlik etme. Daha şu kadarcık kızsın, zaten elindekiyle başın kâfi derecede dertte. Kocan da güzel ama, dünyanın en durmuş oturmuş adamı, sayılmaz.»

— «Kocamın nasıl olduğu bana aittir. Çocuğum da hiç başıma dert değil.»

— «Sadece, sana yardım etmek için söylüyorum bunları.»

— «Eksik olma... güle güle.»

Ebe şişeyi gene gömleğinin cebine koydu ve kalktı. «Vakit gelince, evimi biliyorsunuz.» Kapıda son bir nasihat verdi. «Mardivenlerden çok çok inip çıkarsan, belki çocuğu düşünürsün.»

O güz, Brooklyn pastırma yazının yalancı sıcaklığında, Katie hep kapı önünde oturur ve cılız çocuğunu, yakında doğacak bir başka çocuk olan şişkinliğe bastırdı. Merhametli komşular durup Francie'nin haline acırlardı. Katie'ye :

— «Bunu büyütemeyeceksin,» derlerdi. «Rengi iyi değil. Allah bunu alırsa hayırlı olur. Fakir bir ailede hastalıklı bir bebek neye yarar? Dünyada zaten çocuk lüzumundan fazla; zayıf olanlara yer yok.»

— «Demeyin böyle,» derdi. «Ölmemek daha iyi. Ölmeği kim ister? Herşey yaşamak için çabalıyor. Şu parmaklığın arasından büyüyen ağaca bakın. Hiç gümüş yüzü görmüyor ve ancak yağmur yağdığı zaman sulanıyor. Katı, sert toprakta büyüyor. Ama kuvvetli. çünkü yaşamak çabası ona kuvvet veriyor. Benim çocuklarım da bu ağaç gibi kuvvetli olacak.»

— «Aman, sen de, birisi kesmeli o ağacı, biçimsiz şey.»

Katie : «Dünyada bunun gibi sadece bir ağaç olsaydı, o zaman güzel bulurdunuz,» derdi. «Ama bu kadar çok ağaç olduğu için onun güzelliğini göremiyorsunuz. Şu çocuklara bakın.» Katie sokakta oynayan bir sürü pis çocuğu gösterdi. «Bunlardan herhangi birini alsanız da iyice yıkasanız, giydirip kuşatsanız, mükellef bir eve koysanız, güzel çocuk derdiniz.»

Kadınlar : «Fakirlerin güzel ama çocuğun cılız, Katie,» derlerdi.

Katie şiddetle : «Bu çocuk yaşayacak,» diye cevap verirdi. «Zorla yaşatacağım.»

Ve Francie yaşadı. Öksüre, hıçkıra birinci yaşını doldurdu.

Birinci yıldönümünden bir hafta sonra da kardeşi doğdu.

Bu sefer sancısı tuttuğu zaman Katie iş yapmıyordu. Bu sefer dişini sıktı ve acısından haykırmadı. Sancının çaresizliği içinde bile dayanıklılığın temelini atacak kudretteydi.

Doğumdan sonra feryat eden kuvvetli, gürbüz oğlan çocuğunu kucağına verdikleri zaman bu yeni bebeğe karşı çılgın bir şefkat duydu. Yatağının yanındaki karyolada yatan öteki bebek, Francie ağlamaya başladı. Katie bir yıl

önce doğurduğu zayıf çocuğu bu yeni, güzel çocukla mukayese edince, Francie'ye karşı bir küçümseme yanıp söndü. Çabucak bu hissinden utandı. Kabahatin küçük kızda olmadığını biliyordu. «Kendime iyice dikkat etmeliyim,» diye düşündü. «Bu oğlanı kızdan daha çok seveceğim, ama Francie bunun asla farkına varmamalı. Bir çocuğu ötekinden daha çok sevmek yanlış, ama bu benim elimde olmayan birşey.»

Sissy, Katie'ye oğlana Johnny'nin ismini versin diye yalvardı ama Katie cocuğun, kendine ait bir ad taşımağa hakkı olduğunda ısrar etti. Sissy çok kızdı ve Ketie'ye bir iki lâf söyledi. Katie de kızgınlığından Sissy'yi, Johnny'ye âşık olmakla itham etti. Sissy, «belki» diye cevap verdi ve Katie sesini kesti. Daha fazla kavga ederlerse, Sissy'nin Johnny'yi sahiden sevdiğini öğreneceğinden korkuyordu belki de.

Çocuğa, sahnede gördüğü yakışıklı bir aktörün ismini vererek Cornelius dedi. Çocuk büyüdükçe isim Brooklyn'ceye çevrildi ve Cornelius Neeley diye anılmağa başladı.

Bundan sonra Katie'nin bütün dünyası oğlundan ibaret oldu. Johnny ikinci derecede bir yer işgal etti ve Francie annesinin kalbinin tâ gerisine gitti. Katie çocuğu seviyordu, çünkü Neeley, Johnny'den de Francie'den de daha çok kendine aitti. Neeley tıpkı Johnny'ye benziyordu. Katie onu, Johnny'nin olmasını istediği, bir adam yapacaktı. Neeley Johnny'nin bütün iyi taraflarına sahip olacaktı; Katie bunu teşvik edecekti. Johnny'nin fena tarafları çocukta başgösterdikçe de Katie bunları ezecekti. Neeley büyüyecek ve annesi onunla iftihar edecekti. Neeley ölünceye kadar annesine bakacaktı. Katie'nin dikkatle yetiştirmesi gereken tek kimse Neeley'di. Francie'yle Johnny na-

sıl olsa yaşayıp giderdi ama Katie oğlanı oluruna bırakmayacaktı. Neeley'in olup gitmekten fazla şeyler yapmasına dikkat edecekti.

Yavaş yavaş, çocuklar büyüdükçe, Katie bütün yumuşaklığını kaybetti, mamafih **kişilik** denilen şeyden kazandı. Becerikli, sert ve ileri görüşlü oldu. Johnny'yi pek çok seviyordu, ama bütün o eski deli gibi tapınma silindi. Küçük kızını acıdığı için seviyordu. Ona karşı duyduğu his sevgiden ziyade merhamet ve mecburiyet duygusuydu.

Johnny'le Francie, Katie'deki bu her gün artan değişikliği hissediyorlardı. Çocuk serpilip güzelleştikçe Johnny daha zayıf iradeli oluyor ve uçuruma gitgide daha fazla yuvarlanıyordu. Francie annesinin ona karşı duyduklarını sezmişti. Annesine karşı kalbinde bir katılık belirdi ve bu katılık onları, birbirlerine daha çok benzettiğinden, garip bir şekilde biraz daha yakınlaştırdı.

Neeley bir yaşını doldurduğu zaman Katie artık Johnny'nin eline bakmaktan vazgeçmiş bulunuyordu. Johnny çok içiyordu. Bir gecelik işler teklif edilince çalışıyordu. Aldığı ücretleri eve getiriyordu ama, bahşişleri alakoyup içkiye veriyordu. Johnny'nin hayatı süratle akıp gidiyordu. Daha reyini kullanacak yaşa gelmeden bir karısı ve iki çocuğu olmuştu. Hayatı başlamağa fırsat bulmadan sona ermişti. Esarete mahkûmdu ve bunu kimse Johnny Nolan'dan daha iyi bilemezdi.

Katie de aynı yokluklar içindeydi, hem de on dokuz yaşındaydı, Johnny'den iki yaş küçük. Denebilir ki o da esarete mahkûmdu. Onun da hayatı daha başlamadan bitmişti. Ama aralarındaki benzerlik burada sona eriyordu. Johnny mahkûm olduğunu biliyor ve kabul ediyordu. Ka-

tie, imkân yok kabul etmiyordu. Eski hayatının bittiği yerde bir yenisine başladı. Yumuşaklığını kudretle değiştirdi. Hayallerinden vazgeçti ve onların yerine katı hakikatleri kabul etti.

Katie'nin onu bir dövüşçü yapan şiddetli bir yaşama hırsı vardı. Halbuki Johnny'nin bir umursamaz yanı vardı ki bu onu bir hayalperest yapıyordu. Birbirlerini o kadar çok seven bu iki kişi arasındaki büyük fark işte buydu.

XI

Johnny, rey verme hakkını kazandığı günü sarhoş olarak kutladı. Üç gün durmadan içti. Ayılmağa başladığı zaman Katie onu içecek birşey bulamasın diye yatak odasına kilitledi. Johnny ayılacağı yerde, ağlayıp, yalvararak içki istiyordu. Istırap çektiğini söylüyordu. Katie bunun hayırlı birşey olduğunu, onu olgunlaştıracağını söyledi ve : sana öyle bir ders olur ki, içmekten vazgeçersin, dedi. Ama biçere Johnny bir türlü kendini toplayamıyordu. Aksine ağlayıp haykıran bir çocuk oldu.

Komşular kapıya vurup Katie'ye zavallı adamın bir çaresine bakmasına söylediler. Katie dudaklarını sert, soğuk bir çizgi halinde kıstı ve : Siz kendi işinize bakın, diye cevap verdi. Ama komşulara meydan okurken bile biliyordu ki ay biter bitmez başka eve taşınmağa mecbur kalacaklardı. Johnny kendilerini böyle rezil ettikten sonra artık bu mahallede oturamazlardı.

İkindiye doğru Johnny'nin acı bağırışları Katie'nin bile asabını bozdu. İki çocuğunu bir arabaya tıkıp fabrikaya gitti ve Sissy'nin sabırlı işçibaşından, ablasını çağırmasını rica etti. Sissy'ye Johnny meselesini anlattı, Sissy de işten çıkar çıkmaz gelip onun icabına bakacağını söyledi.

Sissy bir erkek arkadaşına Johnny hakkında akıl danıştı. Onun verdiği nasihata göre, yarım kiloluk iyi viski aldı, şişeyi dolgun göğüslerinin arasına sakladı, korsesini

sıktı ve elbisesini düğümledi.

Sonra Katie'lere gitti ve Johnny'le yalnız kalabilirse onu ayıltacağını söyledi, Katie Sissy'yi Johnny'nin yanına, yatak odasına kilitledi. Gene mutfağa gitti ve bütün geceyi, kollarını masaya, başını da kollarının üstüne dayayıp, bekleyerek geçirdi.

Sissy'yi gördüğü zaman Johnny'nin zavallı, karmakarışık aklı bir an için açıldı. Sissy'nin koluna yapıştı. «Sen benim arkadaşımsın, Sissy. Sen benim kardeşimsin. Allah aşkına bana biraz içki ver.»

Sissy o yumuşak, avutucu sesiyle: «Kendini üzme, Johnny,» dedi. «Ben sana içki getirdim.»

Düğmelerini çözdü ve entarisinin içinden işlemeli, köpük gibi beyaz firiller ve koyu pembe kordelâlar taştı. Odaya, kullandığı sıcak, kuvvetli esansın tatlı kokusu doldu. Sissy dolaşık bir bağı çözüp korsesini gevşetirken, Johnny gözlerini açmış bakıyordu. Zavallı delikanlı Sissy'nin şöhretini hatırladı ve yanlış bir düşünceye kapıldı.

— «Yok, yok, Sissy. Ne olur!» diye yalvardı.

— «Sersemlik etme, Johnny. Herşeyin bir vakti saati vardır. Şimdi sırası değil.»

Şişeşi koynundan çıkardı.

Jonny şişeyi kaptı. Şişe Sissy'nin teninden sıcacık olmuştu. Sissy, Johnny'nin içmesine müsaade etti, sonra şişeyi onun parmaklarının arasından çekip aldı. İçtikten sonra Johnny sakinleşti, mahmurlaştı ve Sissy'ye gitme, diye yalvardı. Sissy söz verdi. Kordelâlarını bağlayıp düğmelerini iliklemeğe filân kalkışmadan, yatağa, Johnny'nin yanına yattı. Kolunu Johnny'nin omzuna sardı ve Johnny'nin başını çıplak, ılık kokulu göğsüne dayadı. Johnny uyudu ve kapalı gözlerinden yaşlar döküldü, Sissy bunu tenin-de hissetti.

Sissy, kollarını ona sardı ve karanlığa bakarak uyanık kaldı. Çocukları yaşayıp da onlara karşı ne duyacaksa, Johnny'ye karşı da onu duyuyordu. Kıvırcık saçlarını düzeltti ve hafifçe yanağını okşadı. Johnny uykusunda inlediği zaman, onu çocuklarına karşı kulanabileceği sözlerle avuttu. Kolu tutulmuştu, kımıldatmağa çalıştı. Johnny bir an uyandı, ona sarıldı ve gitme diye yalvardı. Konuştuğu zaman Sissy'ye anne diyordu.

Johnny korkuyla uyanınca, Sissy ona bir yudum viski veriyordu. Sabaha karşı Johnny uyandı. Başı daha az dumanlıydı, ama ağrıyordu. Sissy'nin kollarından sıyrıldı ve inledi.

Sissy o yumuşak, çarpıcı sesiyle : «Annene gel,» dedi.

Kollarını açtı ve Johnny tekrar onun kucağına sokuldu. Yanağını onun cömert göğsüne dayadı. Sessizce ağladı. Hıçkıra hıçkıra korkularını, endişelerini ve hayatın karşısında duyduğu şaşkınlığı boşalttı. Sissy onu konuşturdu ve ağlattı. Onu göğsüne, annesinin nasıl bastırması icap ederse —ki hiç bastırmamıştı— öyle bastırdı. Bazen kendisi de onunla beraber ağladı. Johnny'nin konuşması bitince, Sissy ona viskinin geri kalan kısmını verdi. Ve sonunda, Johnny bitkin bir halde derin uykuya daldı.

Çekilip gittiğini Johnny hissetmesin diye, Sissy uzun süre hiç kıpırdamadan yattı. Şafak vaktine doğru, Johnny'nin eline sarılmış olan parmakları gevşedi; yüzüne sükûn geldi ve çocuksu bir hal verdi. Sissy onun başını yastığa koydu, gayet ustaca soydu ve üstünü örttü. Boş viski şişesini hava aralığından aşağı attı. Katie'nin, bilmediği birşey için üzülemeyeceğini düşünüyordu. Pembe kordelâlarını rastgele bağladı ve düğmelerini ilikledi. Dışarı çıkarken de kapıyı usulcacık kapadı.

Sissy'nin iki büyük meziyeti vardı : Büyük bir sevgili ve büyük bir anneydi. İçinde öyle çok sevgi vardı ki, parası, elbisesi, merhameti, anlayışı, arkadaşlığı yahut aşkı olsun; elinde nesi varsa, ihtiyacı olanlara vermeği isterdi. Önüne çıkan herşeyin annesiydi. Erkekleri severdi, evet. Kadınları da severdi, ihtiyarları da, ya hele çocukları. Çocukları öyle severdi ki! Herkesi mutlu kılmak isterdi. Bir gün günah çıkarmağa gittiği zaman derdini dinleyen papazı kandırmağa çalışmıştı, çünkü papaza acırdı. Papazın kendini bekârlık hayatına vererek dünyanın en büyük zevkinden mahrum kaldığını düşünürdü.

Sokaktaki bütün uyuz köpekleri sever ve Brooklyn yollarında düşkün düşkün dolaşıp yavrulayacak delik arayan aç, sıska kediler için ağlardı. Arsalarda büyüyen otları bile güzel bulurdu. Allahın yarattığı en güzel çiçek olduklarını düşünerek beyaz yonca çiçeklerinden buketler yapardı. Bir kere odasında bir sıçan görmüştü. Ertesi gece, içinde peynir kırıkları olan ufak bir kutu getirip koydu. Evet, o herkesin derdini dinlerdi ama kimse onun derdini dinlemezdi. Ama bu doğruydu çünkü Sissy vericiydi, asla alıcı değil.

Sissy mutfağa girdiği zaman Katie şüphe dolu, şişmiş gözlerle onun dağınık haline baktı. Acınacak bir gururla :

— «Kardeş olduğumuzu unutmuyorum,» dedi. «İnşallah sen de hatırlamışsındır.»

Sissy, Katie'nin ne demek istediğini biliyordu.

— «Böyle eşek gibi lâkırdı etme,» dedi ve Katie'nin gözlerinin tâ içine bakarak gülümsedi. Katie'nin derhal içi rahatladı.

— «Johnny nasıl?»

— «Uyandığı zaman hiç bir şeyi kalmamış olacak.

Ama İsa aşkı için, uyandığı zaman dırdır edip, başını yeme!»

— «Ama ona söylemek lâzım...»

— «Birşeyler duyarsam onu senin elinden alırım. Yemin ediyorum. Senin ablan bile olsam.»

Katie, Sissy'nin şaka yapmadığını anladı ve biraz korktu. «Bir şey söylemem öyleyse,» diye mırıldandı, «bu seferlik...»

Sissy onun bu halini beğendi ve yanağını öperek : «Şimdi artık büyüyüp kadın oluyorsun,» dedi. Johnny'ye acıdığı kadar Katie'ye de acıyordu.

Katie o zaman kendini bıraktı ve ağladı. Sert, çirkin sesler çıkararak hıçkırıyordu. Ağladığı için kendi kendinden nefret ediyordu, ama elinde değildi. Sissy dinlemeğe; Johnny'den dinlediklerini baştan dinlemeğe mecbur kaldı, yalnız bu sefer Katie'nin cephesinden. Katie'yle, Johnny'le uğraştığından daha başka türlü uğraştı. Johnny'ye bir anne gibi yumuşak davranmıştı, çünkü Johnny'nin ihtiyacı vardı. Ama Katie'nin içindeki çelik gibi sertliği bilirdi. Katie anlatacaklarını bitirdiği zaman Sissy de onun içindeki çeliğe uymak için serleşti.

— «İşte şimdi herşeyi biliyorsun, Sissy. Johnny ayyaş.»

— «Ee, ne yapalım, herkes birşeydir. Hepimizin bir kusuru var. Bana bak, meselâ : Ömrümde ağzıma bir yudum içki koymadım. Ama biliyor musun» büyük bir saflıkla ilâve etti, «benim hakkımda konuşan ve bana fena bir kadın diyenler var. Bunu aklın alıyor mu? Gerçi itiraf edeyim, arada sırada bir Sweet Corporal sigarası içiyorum. Ama fena...»

— «Ama, Sissy, senin erkeklerle düşüp kalkman herkesi...»

— «Katie! Sızlanma, gene! Hepimiz alnımıza ne yazıldıysa oyuz; herkes ne türlü hayat sürmek için yaratıldıysa öyle yaşar. İyi bir kocan var, Katie.»

— «Ama içiyor.»

— «Ölünceye kadar da içecek. İşte bu kadar. İçiyor, bunu da öteki taraflarıyle beraber kabul etmelisin.»

— «Hangi öteki tarafları? Çalışmamasını, gece eve gelmemesini, serserilerle arkadaşlık etmesini mi demek istiyorsun?»

— «Onunla evlendin. Demek ki onda gönlünü çeken birşey vardı. Bu şeye sarıl ve gerisini unut.»

— «Bazen onunla niçin evlendiğimi bilemiyorum.»

— «Yalan söylüyorsun! Pekâlâ biliyorsun neden evlendiğini. Onun seninle yatmasını istiyordun ama çok dindar olduğu için kilisede evlenmeden bu işe cesaret edemedin, onun için evlendin, işte.»

— «Çok tuhaf konuşuyorsun! Onu bir başkasının elinden almak istiyordum, bütün mesele oydu.»

— «Mesele yatmaktaydı, gene. Her zaman öyledir. O iyiyse izdivaç da iyidir, o kötüyse izdivaç da kötüdür.»

— «Hayır. Başka şeyler de var.»

— «Başka neler?» Sonra kardeşine hak verdi. «Evet, belki de vardır. Başka iyi şeyler de varsa ne mutlu.»

— «Yanılıyorsun. O senin için mühim olabilir ama...»

— «Herkes için mühimdir, yahut mühim olmalı. Herkes için mühim olursa, bütün evlenenler mutlu olur.»

— «Evet saklamıyorum, dansedişi hoşuma gitmişti, sonra şarkı söyleyişi... duruşu...»

— «Sen de benim dediğimi söylüyorsun ama, kendi kelimelerini kullanıyorsun.»

Katie, Sissy gibi birine nasıl söz dinletirim? diye düşündü. Herşeyi kendine göre düşünüp hesaplamış. Belki

de herşeyi onun gibi düşünmek iyi birşeydir.

Ansızın; Katie eğildi ve Sissy'yi yanağından öptü. Sissy, Katie'nin düşündüklerini bilmediği için şaşırmıştı.

— «Belki hakkı var, Sissy, belki de yanılıyorum. Mesele bence şundan ibaret, içmesinden maada Johnny'nin herşeyini seviyorum. Ona iyi davranmağa çalışacağım...»

Mutfaktaki masanın üstüne konmuş duran çamaşır sepetinde, Francie uyanık yatıyordu. Yattığı yerden de parmağını emiyor ve konuşulanları dinliyordu. Ama henüz iki yaşında olduğu için, bundan hiç birşey anlamıyordu.

XII

Johnny'nin büyük hadisesinden sonra Katie mahallede daha fazla kalmağa utandı. Komşulardan bir çoğunun kocaları Johnny'den daha hayırlı değildi, tabii, ama bu Katie için ölçü olamazdı. Katie Nolan'ların daha iyi olmasını istiyordu, herkesle bir olmasını değil. Sonra para meselesi de vardı ve şimdi de iki çocukları olmuştu. Katie kirasını parasıyla değil, çalışarak ödeyebilecekleri bir yer aradı. Hiç olmazsa, başlarının üstünde bir çatıları olurdu. Her tarafı temizlemek şartıyle içinde bedava oturabilecekleri bir ev buldu.

Jonny karısına hademelik yaptırmayacağına yemin etti. Katie ise o kararlı haliyle, kira parası vermenin her ay daha güçleşeceğinden ya hizmetçilik edeceğini ya da evsiz kalacaklarını söyledi. Johnny devamlı bir iş buluncaya kadar bütün hizmetçiliği kendinin yapacağına, iş bulur bulmaz da başka eve taşınacaklarına söz verdikten sonra razı oldu.

Katie pek az olan eşyalarını topladı: İki kişilik bir yatak, çocukların karyolası, eski bir çocuk arabası, yeşil bir koltuk takımı, pembe güllü bir halı, iki tane tül perde, bir kauçuk ağacı ve sardunya, bir yaldızlı kafesle kanarya, meşin kaplı bir resim albümü, bir yemek masası ve birkaç sandalye, tabak, dolu bir kasa, kurulunca «Ave Maria» yı çalan oyuncak bir gramofonun üstüne yapıştırılmış yaldız-

lı bir haç, annesinin Katie'ye vermiş olduğu sade, tahta bir haç, çamaşır dolu bir çamaşır sepeti, Johnny'nin notaları ve iki kitap; **İncil** ile **Shakespeare külliyatı**.

O kadar az eşyaları vardı ki, buz satan adam hepsini bir sefer de arabasına yükleyebildi ve bir tek cılız, ufak atıyla çekebildi. Nolan ailesinin dört ferdi yeni evlerine buz arabasının üstünde gittiler.

Eski evleri tam takır kalıp da, gözlüğünü çıkarmış miyop bir adama benzedikten sonra, Katie'nin yaptığı son iş teneke kutudan yapılma kumbarayı söküp çıkarmak oldu. Kumbaranın içinde üç dolar ve seksen sent vardı. Katie üzüntüyle, bunun bir dolarını eşyalarını taşıyan adama vermeğe mecbur olduğunu düşündü.

Yeni evlerinde de, Johnny eşyaları içeri taşımakta buzcuya yardım ederken, Katie'nin yaptığı ilk iş kumbarayı bir dolaba çivilemek oldu. İki dolarla seksen senti gene içine attı. Kendi kesesinden de birkaç para ilâve etti. Bu, buz satan adama vermeyeceği paraydı.

Williamsburg'da âdetti. Eşya taşıyanlara, işleri bittiği zaman birer bardak bira sunulurdu. Ama Katie : «Bu adamı bir daha görmeyeceğiz,» diye düşündü. «Hem sonra bir dolar yeter. Bir dolar kazanabilmek için ne kadar buz satması lâzım, bir hesaplasana.»

Katie tül perdeleri asarken, Mary Rommely geldi ve köşelerde saklanan şeytanlar varsa çıksın diye odalara mukaddes su serpti. Kim bilir? Belki burda eskiden Protestan'lar oturmuşlardı. Belki de bu odalarda bir Katolik, dinin son takdisine erişemeden ölmüştü. Mukaddes su evi temizleyecekti; Allah isterse içeri girebilsin, diye.

Ninesi sürahiyi kaldırdığı zaman güneş kristale vurup karşı duvarda küçük, şişman bir gökkuşağı çiziyor ve kü-

çük Francie sevinçten kahkahalar atıyordu. Mary de çocukla birlikte gülüyordu.

— «Schön! Schön (1)»

Francie : «Shame! Shame!» diye tekrar etti ve iki elini birden uzattı.

Mary, yarı dolu olan sürahiyi ona verdi ve Katie'ye yardım etmeğe gitti. Renkler kaybolunca Francie sûkutu hayale uğramıştı. Şişenin içinde gizli zannediyordu, sürahinin ağzından renklerin akmasını bekleyerek mukaddes suyu kucağına boşalttı. Sonradan Katie onun ıslanmış olduğunu farketti ve «artık büyüdün donuna yapmağa utanmıyor musun?» diyerek çocuğu hafifçe patakladı. Mary mukaddes su meselesini anlattı.

— «Çocukcağız kendini takdis etti, takdisin sonucu da dayak oldu.»

Katie o zaman güldü. Annesi artık kızgın değil diye Francie de güldü. Neeley de bir bebek tebessümüyle dişlerini gösterdi. Mary hepsine birden gülümsedi ve yeni evdeki hayata gülerek başlamanın uğurlu olduğunu söyledi.

Akşam yemeğine kadar yerleşmişlerdi. Johnny çocukların yanında kaldı, Katie de veresiye hesap açmak için bakkal dükkânına gitti. Bakkala, mahalleye yeni taşındıklarını söyledi. Cumartesiye kadar onlara ödünç bir iki şey verebilir miydi? Bakkal razı oldu. Katie'ye bir torba yiyecek ve içine, Katie'nin borç miktarını yazdığı küçük bir defter verdi. Veresiye almak için her gelişinde defteri getirmesini söyledi. Bu küçük merasimle, Katie'nin ailesinin gıdası, bir daha para alıncaya kadar temin edilmiş oldu.

---

(1) Güzel. Güzel.

Yemekten sonra Katie kitap okuyarak çocuklarını uyuttu. Shakespeare kitabının önsözünden bir sayfa ve İncil'in de peygamberlerin tarihçesini veren kısmından bir sayfa okudu. Henüz ancak buraya kadar gelebilmişti. Kitapların neden bahsettiğini ne bebekler anlıyordu, ne de Katie. Okumak çok uykusunu getiriyordu ama sebat ederek iki sayfayı da bitirdi. Çocukları dikkatle örttü, sonra Johnny'yle o da yattılar. Daha saat sekizdi ama taşınmak onları çok yormuştu.

Nolan'lar, hâlâ Williamsburg'da olan, fakat Greenpoint'in başladığı yere hemen hemen yakın sayılan Lorimer sokağındaki yeni evlerinde uykuya daldılar.

XIII

Lorimer Sokağı Bogart sokağından daha kibardı. Sakinleri; posta müvezzileri, ateşçiler ve dükkânlarının arkasındaki odalarda oturmağa mecbur kalmayacak kadar zengin olan dükkân sahipleriydi.

Francie'lerin oturdukları katta bir banyo vardı. Banyo, içi çinkoyla kaplı tahta bir sandıktı. Suyla dolduğu zaman Francie bu harikanın karşısında hayret ve hayranlık içinde kendini kaybederdi. Bu, o zamana kadar gördüğü en geniş su birikintisiydi. Francie'nin çocuk gözlerine bir okyanus gibi görünüyordu.

Francie'ler yeni evlerini sevdiler. Katie'yle Johnny kiraya karşılık bodrumu, sofaları ve evin önündeki kaldırımı buz gibi temiz tutuyorlardı. Hava aralığı yoktu. Her yatak odasında ve mutfakla misafir odasında üçer pencere vardı. Orada geçirdikleri ilk sonbahar güzeldi güneş bütün gün evin içindeydi. O ilk, kış iyi ısındılar. Johnny oldukça devamlı çalıştı, fazla, içmedi ve kömür almak için para bulabildiler. Yaz gelince çocuklar günün çoğu kısmını dışarda, kapının önünde geçirirlerdi. Dördüne basmak üzere olan Francie, üçüne basmak üzere olan Neeley'e göz göz kulak olurdu. Kapının önünde zayıf kollarını zayıf bacaklarına dolayıp saatlerce otururdu. Düz, kahverengi saçları ağır esen, denizin tuzlu kokusuyla yüklü rüzgârda uçuşurdu; o kadar yakın olduğu halde hiç görmediği deniz.

Merdivenlerden inip çıkan Neeley'e göz kulak olurdu. Oturduğu yerde öne arkaya sallanır ve merakla bir çok şeyler düşünürdü : Rüzgârın niçin estiğini, otların ne olduğunu ve Neeley'nin neden kendisi gibi kız değil, erkek yaratıldığını.

Bazan Francie'yle Neeley oturur ve ciddî gözlerle birbirlerine bakarlardı. Neeley'in gözleri de biçim ve derinlik bakımından tıpkı Francie'ninkiler gibiydi, ama rengi parlak, berrak maviydi, Francie'ninkilerse koyu, duru kurşunî. Bu iki çocuğun arasında hiç kesilmeyen, devamlı bir anlaşma vardı. Neeley pek az konuşurdu, Francie.yse pek çok. Bazan saatlerce konuşur, konuşurdu. Öyle ki sonunda neşeli küçük oğlan merdivenlerin üstünde, oturduğu yerden başını demir parmaklığa dayar ve uyur kalırdı.

Francie o yaz «nakış» işledi. Katie onun için bir peni'ye dört köşeli bir kumaş parçası aldı. Bu kumaş parçası bir kadın mendili büyüklüğündeydi ve üstüne bir örnek çizilmişti; dili sarkmış oturan bir köpek. İkinci bir peni ile ufak bir kırmızı nakış ipliği yumağı alındı. Anneannesi Francie'ye nakış işlemesini öğretti. Çocuk gitgide nakışta ustalaşıyordu. Gelip geçen kadınlar durup, sağ kaşının iç tarafında daha şimdiden derin bir çizgi görünen küçük kızın oturmuş, iğneyi gergin kumaşa sokup çıkarmasına bakarlar ve acıyan ama hayranlık gösteren sesler çıkarırlardı. Neeley ablasının başında durur ve parlak çelik kıymığının büyülenmiş gibi kayboluşunu sonra gene kumaşın içinden çıkışını seyrederdi. Sissy, Francie'ye iğneyi temizlemek için, kumaştan yapılma minik çilek vermişti. Neeley'nin canı sıkıldı mı, Francie onun iğneyi bir süre çileye sokup çıkarmasına izin verirdi. Bu dört köşeli kumaş parçalarından yüz tanesi filân birbirine dikilecek

ve bir yatak örtüsü yapılacaktı. Francie bazı hanımların hakikaten böyle yatak örtüleri yaptıklarını duymuştu. Bu en büyük emeliydi. Fakat bütün yaz işlediği halde sonbaharda ilk parçayı sadece yarı tamamlamış buldu. Yatak örtüsü yakın bir gelecekte tamamlanacaktı.

Güz gene geldi, sonra kış, ilkbahar yaz. Francie'yle Neeley her mevsimde biraz daha büyüyorlardı; Katie biraz daha fazla çalışıyor, Johnny biraz daha az çalışıyor ve biraz daha çok içiyordu. Kitapların okunması devam ediyordu. Katie, yorgun olduğu bazı geceler bir sayfa atlıyordu ama, çoklukla iki sayfayı da okuyordu. Şimdi «Julius Ceasar» daydılar ve aktörlere verilen talimatlar arasında geçen «alarm» kelimesi Katie'yi çok şaşırtıyordu. Bunu itfaiyeyle alâkadar birşey sanıyor ve her rastlayışında «dang - dang!» diye bağırıyordu. Çocuklar bunu harikulâde buluyorlardı.

Teneke kutuda paralar birikiyordu. Bir kere, Francie dizine paslı bir çivi batırdığı zaman, kumbarayı açmak ve eczaneye vermek için iki dolar çıkarmak icap etti.

İyi havalarda Francie kapı önünde veya sokakta tek başına oynuyordu.. Arkadaşları olsun diye içi gidiyordu ama öteki kız çocuklarıyla nasıl dost olacağını bilemiyordu. Başka çocuklar, tuhaf konuşuyor diye ona sokulmuyorlardı. Katie'nin geceleyin okuduklarının yüzünden, Francie'nin garip bir konuşması vardı. Bir kere kendini üzen bir çocuğa :

— «Amaan, sen ne dediğini bilmiyorsun,» diye çıkışmıştı. «Sade ses ve şiddet dolusun, hiç bir anlamın yok (1)».

(1) Shakespeare'in «Macbeth» piyesinden.

Çok zaman yalnızlığından ağlardı. Yaramaz, terbiyesiz çocuklar onu pek uslu buluyorlardı, daha terbiyeliler de ondan kaçınıyorlardı. Francie bütün bunların kendi kabahatı olmadığını hissediyordu. Bunun, evlerine sık sık gelen Sissy Teyzesiyle Sissy'nin tavrıyla, Sissy geçerken mahalledeki erkeklerin ona bakmasıyla bir alâkası vardı. Babasının bazan düz yürümeyip de, eve gelirken sokakta yan yan yürümesiyle bir alâkası vardı. Komşu kadınların Francie'ye babası, annesi ve Sissy hakkında sual sormalarıyla bir alâkası vardı. Komşu kadınların tatlı sesle hiç önem vermiyormuş gibi sordukları sualler Francie'yi aldatmıyordu. Annesi «Komşuların, ağzından lâf almasına meydan verme, ha!» diye ihtar etmemiş miydi?

Böylece sıcak yaz günlerinde çocuk, yapayalnız kapı eşiğinde oturur ve sokakta oynayan çocukların arasına karışmağa tenezzül etmiyormuş gibi yapardı. Hayalindeki arkadaşlarla oynar ve bunların sahici çocuklardan daha iyi olduklarını farzederdi. Ama gene de kalbi, elele vermiş halka halinde dönen çocukların söylediği şarkıda içe işliyen hüznün âhengine kapılarak çarpardı.

Walter, Walter, Kırçiçeği
Büyümüş de boy atmış.
Biz hepimiz genç kızlarız
Ve birgün öleceğiz.
En nazlı çiçek olan
Lizzie Wehner'den başka.
Utan, utan, saklan
Arkanı dön,
Sevgilinin ismini söyle.

Çocuklar dururlardı. Seçilen kız bir çok teşvikten sonra, en nihayet bir oğlanın ismini fısıldardı. Francie : aca-

ba birgün beni de oyuna alsalar ben ne isim veririm? diye düşünürdü. Johnny Nolan diye fısıldasa, alay ederler miydi?

Lizzie bir isim fısıldayınca kızlar sevinçle bağırışırlardı. Gene elele verirler ve neşeyle oğlanın ismini ilân ederek bir halka çevirirlerdi.

Hermy Bachmeier
Yakışıklı gençtir.
Elinde şapka
Kapıya gelir.
Lizie ipekler giymiş
Merdivenden iner.
Yarın, yarın, yarın,
Düğünümüz başlıyor.

Kızlar durur ve sevinçle el çırparlardı. Sonra birden değişiverirler başlarını eğerler ve daha ağır dönmeğe başlarlardı. O zaman şarkının ritmi ve sözleri de değişirdi.

Anne, anne, hastayım.
Bir doktor çağır,
Çabuk, çabuk çabuk!
Doktor, doktor, ben ölecek miyim?
Evet, yavrum,
Vaktin gelince.
Cenazemde kaç araba olacak?
Sana da yeter,
Ailene de yeter.

Başka mahallelerde şarkının sözleri başka başka olurdu ama oyun aynı oyundu. Kelimelerin nereden çıktığını

kimse bilmezdi. Küçük kızlar bunları başka küçük kızlardan öğrenmişlerdi. Brooklyn'de en çok oynanan oyun buydu.

Başka oyunlar da vardı, meselâ iki küçük kızın kapı önündeki merdivenlerde oturup oynayabileceği fırdöndü. Francie önce kendisi sonra da karşısındaki olup tek başına fırdöndü oynardı. Hayali arkadaşıyla konuşur, «Ben üçlerdeyim, sen ikilerdesin,» derdi.

Kutucuk oyunu, oğlanların başlayıp kızların bitirdiği bir oyundu. Bir iki çocuk tramvay yoluna teneke bir kutu koyarlar ve kaldırıma oturup, tramvay tekerleklerinin tenekeyi ezişini seyrederlerdi. Sonra kutuyu kıvırır ve gene yola koyarlardı.. Kutu gene ezilir, kıvrılır ve bir defa daha ezilirdi. Çok geçmeden dört köşeli, ağır, yassı bir maden parçası haline gelirdi. Düz kaldırımlara kareler çizilir ve oyun kızlara devredilirdi. Kızlar da «kutucuğu» kareden kareye sektirerek tek ayak üstünde sıçrarlardı. Kim kareleri en az sıçrayarak biri bitirirse oyunu o kazanırdı.

Francie de kutucuk yapardı. Tramvay yoluna bir teneke kutu koyardı. Arabanın kutuyu çiğneyişini, bir mütehassıs gibi kaşlarını çatarak seyrederdi. Çatırdıyı duyunca sevinçli bir dehşetle ürperirdi. Acaba vatman kızıyor mu, diye düşünürdü? Kareleri çizerdi ama sadece birle yedi yazabilirdi. Tenekeyi sektirirken bir oyun arkadaşının olmasını şiddetle arzulardı, çünkü oyununu bütün dünyadaki küçük kızlardan daha az sıçrayarak bitirdiğine emindi.

Bazan sokaklardan çalgıcılar geçerdi. Çalgı olurdu. Bu, Francie'nin arkadaşsız zevkine varabileceği birşeydi. Haftada bir üç kişilik bir bando gelirdi. Çocukların, «Bettelbubber'ler geliyor» diye bağırdığını duyunca Francie sokağa fırlar, bazan Neeley'i de beraberinde sürüklerdi.

Bando bir keman, bir davul ve bir borazandan ibaret-

ti. Adamlar eski Viyana havaları çalarlardı ve güzel çalmasalar bile hiç olmazsa yüksek sesle çalarlardı. Sıcak yaz yollarında küçük kızlar birbirleriyle vals yaparak döner, dönerlerdi. İki oğlan vardı, daima kızları taklit ederek gülünç bir şekilde dansederler ve vals yapanlara kabaca çarparlardı. Kızlar kızdıkları zaman bu oğlanlar (kıçlarının danseden başka bir çifte çarpacağından emin olduktan sonra) aşırı bir nezaketle eğilirler ve kibar, süslü bir lisanla af dilerlerdi.

Francie dansa karışmayıp da borazanın dibinde duran ve ağızlarını şaplata şaplata, büyük, sulu turşular emen cesur çocuklardan biri olabilmeyi isterdi. Bu çocukların tükürükleri borazanın içine kaçar, borazancı da müthiş kızardı. Fazla hiddetlenirse **Gott verdammte Ehrlandiger jude**'ye benzer kelimelerle biten bir dizi Almanca küfür savururdu. Ekseri Brooklyn'li Almanların canlarını sıkan herkese **Yahudi** demek âdetleri vardı.

İşin para tarafı Francie'nin pek hoşuna giderdi. İki şarkıdan sonra kemancıyla borazancı yalnız başlarına çalarlar, davulcu da şapkası elinde etrafı dolaşır ve verilen paraları nezaketsizlikle kabul ederdi. Sokağı dolaştıktan sonra kaldırımın kenarında durur ve evlerin pencerelerine bakardı. Kadınlar bir parça gazete kâğıdına iki peni sarıp atarlardı. Gazete kâğıdı şarttı. Sarılmadan atılan peni'ler çocuklarca serbest av sayılırdı. Paraların üstüne atılır, kapar ve kaçıp giderlerdi. Kızgın çalgıcı da peşlerinden koşardı. Bilinmeyen bir sebepten ötürü gazeteye sarılı penileri kapmağa çalışmazlardı. Hattâ bazan yerden alır ve çalgıcılara verirlerdi. Bu, hangi penilerin kime ait olduğunu belli eden tuhaf bir kanundu sanki.

Çalgıcılar yeteri kadar para toplarsa, bir şarkı daha çalarlardı. Kârları azsa, daha verimli sahalar bulmak ümi-

diyle göçerlerdi. Neeley'i beraberinde sürükleyen Francie çok zaman çalgıcıları duraktan durağa, sokaktan sokağa takip ederdi, hava kararıp da bandonun dağılma vakti gelinceye kadar Francie sadece büyük kalabalığın bir tanesiydi, çünkü bandoyu Fareli Köyün Kavalcısı gibi birçok çocuklar takip ederdi. Kızlardan çoğu küçük kardeşlerini de beraberinde gezdirirlerdi, kimi evde yapılmış arabalarda, kimi de eski püskü çocuk arabalarında. Müzik onları öyle bir büyülerdi ki evlerini de karınlarını doyurmayı da unuturlardı. Ve küçük bebecikler ağlarlar, donlarını ıslatırlar, uyurlar, uyanıp gene ağlar, gene donlarına ederler ve gene uyurlardı. Ve «Mavi Tuna» devam eder dururdu.

Francie'ye göre çalgıcıların güzel bir hayatları vardı. Francie plânlar kurardı. Neeley büyüdüğü zaman sokatta hot-hot (Neeley akordeona böyle derdi,) Francie de tef çalacaktı, insanlar onlara para verecekti, zengin olacaklardı ve anneleri çalışmaya mecbur kalmayacaktı.

Bandoyu takip etmesine rağmen Francie sokak orgcusunu daha çok severdi. Arada bir, üstüne bir maymun lirdi. Maymunun sırma kordonlu kırmızı bir ceketi ve çenesinin altında bağlanan, öksürük hapı kutusuna benzer kırmızı bir şapkası vardı. Kırmızı pantolonunda, kuyruğu çıksın diye elverişli bir delik açılmıştı. Francie bu maymuna bayılırdı. Sırf maymunun kendine şapkasını çıkardığını görmek saadetine erişebilmek için, kıymetli şeker parasını ona verirdi. Annesi oralardaysa, kumbaraya atılması icap eden bir peni alıp çıkar ve peniyi adama vererek sert sert, maymuna kötü muamele etmemesini, tembih eder; kendisi de görürse polise haber vereceğini söylerdi. İtalyan olan adam Katie'nin söylediklerinden bir kelimesini bile anlamaz ve daima ayni cevabı verirdi. Şapkasını çıka-

rır, ayağını hafifçe bükerek eğilir ve sevinçle, «Si, Si,» diye bağırırdı.

Büyük org bambaşkaydı. O geldiği zaman etraf bayram yerine dönerdi. Büyük orgu bembeyaz dişli, kıvırcık siyah saçlı bir adam çekerdi. Yeşil kadifeden bir pantolon ve kahverengi kadifeden bir ceket giyerdi. Bir kulağına da halka şeklinde bir küpe takardı. Orgu çekmesine yardım eden kadın bol, kırmızı bir eteklik, sarı bir blûz giyer ve büyük, halka küpeler takınırdı.

Org tiz bir sesle **Carmen** veya **İl Travatore**'den parçalar çalardı. Kadın pis, kordelâlı bir tef şıngırdatır ve tempo tutmak için isteksiz, dirseğiyle tefe vururdu. Şarkının sonunda ansızın dönüverir ve pis beyaz çoraplı şişman bacaklarıyla rengârenk gömleklerinin parıltısını gösterirdi.

Ama Francie hiç bir zaman bu pisliği ve isteksizliği farketmezdi. Çalgıları duyar, yanıp sönen renkleri görür ve bu resim gibi kıyafetli insanları seyretmenin romantikliğini hissederdi, Katie ona büyük orgun asla peşinden gitmemesini tembih etmişti. Katie süslü giyinen o çalgıcıların Sicilyalı olduğunu söylerdi. Ve bütün dünya da bilirdi ki Sicilyalılar Kara El'e dahildiler. Kara El de küçük çocukları kaçıran ve geri vermek için para istiyen bir cemiyetti. Çocuğu alırlar ve mezarlığa yüz dolar bırakılmasını söyleyen bir kâğıt yazıp, kara bir el resmiyle imza ederlerdi. İşte o orgcular hakkında Francie'nin annesi bunları söyledi.

Org geldikten sonra günlerce Francie orgculuk oynardı. Verdi'den aklında ne kaldıysa mırıldanır ve dirseğini tef farzettiği eski bir tabağa vururdu. Bu oyununu, bir kâğıda elinin dış hatlarını çizip içini siyah kurşun kalemiyle doldurarak bitirirdi.

Bazan Francie tereddüde kapılırdı. Büyüyünce bando mu yoksa orgcu kadın mı olmanın daha iyi olacağını bilemezdi. Neeley'le beraber küçük bir org ve cici bir maymun alabilseler ne güzel olurdu. Bütün gün bedavadan maymuna bakıp eğlenirler, org çalıp maymunun şapkasını çıkarmasını seyrederlerdi. İnsanlar onlara bir dolu para verirlerdi, maymunu da onlarla beraber yemek yer, belki geceleri Francie'nin yatağında yatardı. Bu meslek öyle güzel göründü ki Francie arzusunu annesine bildirdi, fakat Katie sersemlik etmemesini, maymunların pireli olduğunu ve tertemiz yataklarının birinde maymun yatmasına izin vermeyeceğini söylerek kızın hevesini kırdı.

Francie tef çalan bir kadın olmayı da aklından geçirdi. Ama o zaman Sicilyalı olup küçük çocukları kaçırması icap ederdi ki, kara bir el çizmek çok eğlenceli olduğu halde Francie bunu istemiyordu.

Hep müzik vardı. O eski yazlarda Brooklyn sokakları şarkı ve raksla dolardı ve günlerin sevinçli olması lâzımdı. Ama o yaz günlerinde gene de hüzünlü birşey vardı; elele vermiş halka çevirirken şarkı söyleyen çocuklarda hüzünlü birşey vardı. Daha dört, beş yaşında birer bebecikken bile büyümüş de küçülmüş gibi kendi kendilerini idare etmeleri hazindi. Bandonun çaldığı «Mavi Tuna» kötü olduğu kadar da maymunun parlak kırmızı şapkasının altında hüzünlü gözleri vardı. Orgun çaldığı hava yüksek, tiz nağmelerinin altında bir hüzün saklardı.

Arka avlulara gelen ve,
Benim elimde olsaydı,
Sen hiç ihtiyarlamazdın;

diye şarkı söyleyen gezgin şarkıcılar bile hüzünlüydü. Birer serseriydiler, karınları açtı ve şarkı uydurmayı iyi be-

ceremezlerdi. Ellerinden gelen tek şey, elinde kasket, bir arka avluda durup yüksek sesle şarkı söylemeğe cesaret edebilmekti. Hazin olan taraf da bütün cesaretlerine rağmen hiç birşey yapamayacaklarını bilmek, çaresizliklerini hissetmekti.

XIV

Lorimer sokağında hayat hoştu ve Sissy'nin büyük fakat yanılmış kalbi olmasa, Nolan'lar orda oturmağa devam edecekti. Nolan'ları rezil eden Sissy'le üç tekerlekli bisiklet ve balon meselesi oldu.

Bir gün Sissy işten erken çıkmıştı. Gidip Katie işteyken Francie'yle Neeley'e bakmağa karar verdi. Nolan'ların evlerine varmazdan biraz evvel, güzel bir üç tekerlekli bisikletin pirinç gidonlarına vurmuş olan güneş gözlüklerini kamaştırdı. Bu bisiklet şimdi artık görülmeyen bir bisikletti. İki küçük çocuğu alacak kadar geniş arkalıklı meşin bir oturacak yeri ve küçük ön tekerleğe bağlı demir bir çubuğu vardı. Arkasındaki iki tekerlek daha büyüktü. Demir çubuğun ucunda pirinçten yapılma bir gidon duruyordu. Pedallar oturacak yerin önünde olduğu için çocuk rahat rahat oturup arkasına yaslanır ve bir taraftan gidonlarla bisikleti idare edip dururken, bir taraftan da pedala basabilirdi.

Sissy bisikletin bir kapı önünde öylece durduğunu görünce, alıp Nolan'ların evinin önüne çekti, çocukları çıkardı ve bisiklete bindirdi.

Francie bunu harikulâde buldu!. Neeley'le ikisi oturdular, Sissy de onları gezdirdi. Oturacak yerin meşini güneşten ısınmıştı ve zengin, pahalı bir kokusu vardı. Sıcak güneş pirinç gidonlarının üstünde raksediyor ve madeni

canlı bir ateş parçasına döndürüyordu. Francie elini sürerse yanacağını sandı. Sonra birşey oldu.

En başta haykırıp bağıran bir kadınla ağlayan bir çocuk olmak şartıyla küçük bir kalabalık üzerlerine doğru geliyordu. Kadın. «Hırsız!» diye bağırarak Sissy'nin üstüne atıldı. Sissy bisikleti bırakmıyordu. Francie nerdeyse düşecekti. Köşedeki polis koştu geldi.

— «Ne oldu? Ne oldu?» diyerek hâkimiyeti eline aldı.

Kadın «Bu hanım hırsız,» dedi. «Oğlumun üç tekerlekli bisikletini çaldı.»

Sissy o yumuşak, tatlı sesiyle : «Çalmadım, polis efendi,» dedi. «Oracıkta durup oturuyordu, ben de çocukları bindirmek için azıcık aldım. Çocuklar ömürlerinde hiç böyle güzel bisiklete binmemişlerdi. Çocuklar için bisiklete binmek ne demektir, bilirsiniz. Dünyaları vermişsiniz gibi sevinirler.»

Polis bisikletin üstündeki sessiz çocuklara baktı. Francie korkudan titreyerek ona gülümsedi.

— «Sadece çocukları şöyle bir dolaştıracaktım, sonra da geri getirecektim **Vallahi,** polis efendi.»

Polisin gözlerinin, Sissy'nin giydiği dar korselerle bile bozulmayan güzel şekilli göğsünde durmasına müsaade etti. Sonra dertli anneye döndü :

— «Neden böyle cimrilik yapıyorsun, hanım?» diye sordu. «Bırak bu hanım çocukları biraz gezdirsin. Bisikletin aşınmaz, biraz çocukları gezdirsin, ben bisikleti sapa sağlam sana teslim ederim.»

Polis kanun demekti. Kadın ne yapabilirdi? Polis ağlayan çocuğa para verdi ve sesini kesmesini söyledi. Kalabalığı da. basıp gitmezlerse ekmekçinin arabasını getirip hepsini karakola götüreceğini söyleyerek basit bir şekilde dağıttı.

Herkes evine gitti. Polis, sopasını sallaya sallaya, nezaketle Sissy'yle çocuklara refakat etti. Sissy gözlerini ona kaldırdı ve gözlerinin içine bakarak gülümsedi. Bunun üzerine polis sopasını kuşağına soktu ve bisikleti kendisi çekmekte ısrar etti. Sissy yüksek ökçeli minnacık ayakkaplarıyla onun yanında yürüyor ve ahenkli sesiyle onu büyülüyordu. Meydanlıkta üç defa döndüler. Polis, insanların üniformalı bir polisin bu halini görünce tebessümleri saklamak için ağızlarına götürdükleri ellerini farketmezlikten geliyordu. Hevesli hevesli Sissy'le konuşuyor, çoğu zaman karısından bahsediyordu. Karısı çok iyi bir kadın olmakla beraber, anlarsınız ya, kötürüm gibi birşeydi.

Sissy anladığını söyledi.

Bisiklet meselesinden sonra komşular dedikoduya başladılar. Zaten Johnny'nin arada bir eve sarhoş gelmesi ve erkeklerin Sissy'ye nasıl baktığı yeteri kadar bahaneydi. Şimdi üstüne bir de bu çıkmıştı. Katie taşınmayı tasarladı. Bogart sokağındaki gibi, komşular Nolan'lar hakkında pek fazla şey bilmeğe başlamışlardı. Katie başka bir yer aramayı düşünürken ani bir olaydan ötürü derhal taşınmağa mecbur kaldılar. Onları sonunda Lorimer sokağından çıkaran şey tamamen ve doğrudan doğruya cinsiyetle âlâkadardı. Yalnız iyimser bir açıdan bakılırsa, masum birşey olduğu anlaşılırdı.

Bir cumartesi günü Katie, Williamsburg'daki büyük Gorling mağazasında ufak bir iş bulmuştu. Mağaza sahibi tezgâhtar kızlara bir yemek veriyordu. Katie de kahve ve sandviç hazırlayacaktı. Johnny, Cemiyet Merkezinde bir işin gelip kendini bulmasını bekliyordu. Sissy'nin o gün işi yoktu. Çocukların yapayalnız evde kapatılacaklarını bildiğinden gidip onlara arkadaşlık etmeğe karar verdi.

Kapıya vurarak Sissy teyzeleri olduğunu söyledi, Francie, Sissy'yi sokmazdan evvel emin olmak için zinciri çıkarmadan kapıyı araladı. Sonra iki kardeş Sissy'nin kollarına atılarak boğacakmış gibi boynuna sarıldılar. Sissy'yi çok severlerdi. Sissy onlarca daima güzel kokan, güzel entariler giyen ve harikulâde hediyeler getiren güzel bir kadındı.

Bugün, tatlı kokulu sedir ağacı tahtasından bir sigara kutusu, kimisi kırmızı, kimisi beyaz olmak üzere bir kaç tabaka ipek kâğıt ve bir kavanoz zamk süslemeğe başladılar. Sissy kâğıdın üstüne yuvarlaklar çiziyor, Francie de yuvarlakları kesiyordu. Sissy ona yuvarlakları nasıl, bir kalemin dibinde kalıp verecek küçük, kâğıt bardaklar haline getirebileceğini gösterdi. Bir sürü bardak yaptıktan sonra Sissy kutunun kapağına bir kâlp çizdi. Her kırmızı bardağın dibine biraz zamk sürüldü ve kâlb resminin üstüne yapıştırıldı. Kalbin içi de kırmızı bardaklarla doldurudu. Kapağın geri kalan kısmı beyaz bardaklarla örtüldü. Bütün kapak bittiği zaman, ortasında kırmızı karanfillerden kalbi olan, sık, beyaz karanfillerle dolu bir çiçek yatağına benzedi.

Kutunun yan tarafları beyaz bardaklarla kaplandı ve içine kırmızı kâğıt sıvandı. Bunun bir sigara kutusu olduğunu imkânı yok anlayamazdınız, o derece güzelleştirmişti.

Sissy'nin saat beşte randevusu vardı. Gitmeğe kalktı, ama Francie, ona sarıldı ve gitmemesi için yalvardı. Sissy'nin içi de onları bırakmağa razı olmuyordu, fakat randevusunu kaçırmak da istemiyordu. Kendi yokluğunda çocukları eğlendirecek bir şey bulmak için çantasını karıştırdı. Onlar da teyzelerinin dizine sokulup araştırmağa yardım ettiler. Francie bir sigara kutusu gördü ve çekip çıkardı. Kapakta bacak bacak üstüne atmış kanepede yatan

genç bir adam resmi vardı. Bacaklarının biri havada sallanıyordu. Ağzında bir sigara vardı. Sigaranın dumanı başının üstünde büyük bir halka meydana getirmişti. Halkanın içinde de, saçları gözüne girmiş ve göğüsleri elbisesinden fırlamış bir kız resmi vardı. Kutunun üstündeki isim **Amerika Rüyaları**'ydı. Sissy'nin fabrikasından geliyordu.

Çocuklar ille de kutuyu isteriz, diye tutturdular. Sissy de istemeye istemeye verdi. Ama önce kutunun içinde sigara olduğunu ve sadece elleyip bakmalarını, asla açmamalarını tembih etti. Kenardaki kâğıtlara dokunmamalarını söyledi.

O gittikten sonra çocuklar bir süre resme bakarak vakit geçirdiler. Sonra kutuyu salladılar. Ağır, esrarengiz bir hışırtı oldu. Neeley :

— «İçerdekiler yılan, sigara değil,» dedi.

Francie : «yok,» diye düzeltti : «kurtlar var. Canlı, canlı.

Münakaşaya giriştiler; Francie kutunun çok küçük olduğunu, içine yılan sığmayacağını söylüyor, Neeley de bunların halkalanmış yılan olduğunda ısrar ediyordu. Merakları o kadar arttı ki Sissy'nin tenbihleri unutuldu: Yanlarındaki kâğıtlar çok hafif zamklanmıştı; çekip çıkarmak basit bir işti. Francie kutuyu açtı. İçerde bir tabaka kararmış telli kâğıt vardı. Francie teli itinayla kaldırdı. Neeley, yılanlar faaliyete geçtiği takdirde masanın altına kaçmağa hazırlandı. Fakat kutudakiler ne yılan, ne kurt ne de sigaraydı. Hiç de merak etmeğe deymeyecek şeylerdi.

Bunlarla basit oyunlar icat etmeğe çalıştıktan sonra, Francie'yle Neeley usanç getirdiler, hepsini bir ipe bağlayıp ipi pencereden dışarı sarkıttılar ve camı da ipin üstüne indirdiler. Sonra boşalmış kutunun üstünde sırayla sıçramağa başladılar ve kutuyu parça parça etmeğe o ka-

dar daldılar ki pencerenin dışarsında sarkan ipi unutup gittiler.

O akşamki iş için temiz bir «önlük» ve yaka almak maksadıyla eve gelen Johnny'yi büyük bir sürpriz bekliyordu. Şöyle bir baktı ve yüzü utançtan kıpkırmızı oldu. Eve gelince Katie'ye de söyledi.

Katie, Francie'yi inceden inceye sorguya çekti ve herşeyi anladı. Sissy'nin suçlu olduğu anlaşıldı. O gece çocuklar yattıktan sonra Johnny de dışarda, işteyken Katie karanlık mutfağında tek başına oturdu. Durup durup yüzünü ateş kaplıyordu.

Daha sonra Evy geldi. Katie'yle beraber Sissy'den bahsettiler. Evy :

— «Bu artık son, Katie,» dedi, «En son. Sissy kendi hareketlerinden kendisi mes'uldür, ama hareketleriyle böyle şeye sebep oluncaya kadar. Benim büyüyen bir kızım var, senin de öyle. Sissy'nin evlerimize gelmesine izin vermemeliyiz. Sissy kötü bir kız, bunu inkâr edemeyiz.»

Katie bu bahisten kaçınmak için :

— «Bir çok cihetlerde de iyi,» dedi.

— «Sana bugün yaptıktan sonra da mı böyle diyorsun?»

— «Bilmem ki... Hakkın var galiba. Yalnız anneme söyleme. Sissy'nin nasıl hayat sürdüğünü bilmediğinden, Sissy onun gözbebeği.»

Johnny eve geldiği zaman Katie, Sissy'nin bir daha evlerine ayak basmayacağını söyledi. Johnny içini çekti ve : yapacak tek şey bu, herhalde, dedi. Bütün gece konuştular. Sabahleyin ay sonunda taşınmaları için bütün plânları hazırdı.

Katie, Williamsburg'un Grant sokağında bir hizmetçilik buldu. Taşındıkları zaman teneke kumbarayı döktü.

İçinde sekiz dolardan biraz fazla vardı. İki dolar arabacılara gitti, gerisi yeni eve vardıkları zaman tekrar kumbaraya kondu. Mary Rommely gene geldi ve odalara mukaddes su serpti. Gene yerleşme meselesi ve mahalledeki dükkânlara veresiye hesap açma merasimi oldu.

Yeni evliler Lorimer sokağındaki evleri kadar güzel değil diye üzülüyorlardı. Burada en aşağı kat yerine en üst katta oturuyorlardı. Birinci kat bir dükkân olduğu için kapı önünde oynanacak yer yoktu. Banyoları da yoktu. helâ sofadaydı ve başka bir kiracıyla beraber kullanılıyordu.

Tek iyi nokta, damın kendilerine ait olmasıydı. Yazılı olmayan bir anlaşmaya göre, dam en üst katta oturanlara, avlu da en alt katta oturanlara ait olurdu. Başka bir iyi tarafı da şuydu ki üstlerinde tavanı sarsacak ve gaz lâmbasını tuzla buz edecek kimse yoktu.

Katie arabacılarla uğraşırken Johnny, Francie'yi dama çıkardı Francie buradan yepyeni bir dünya gördü. Biraz ötede Williamsburg köprüsünün güzel şekli vardı. East River'ın ötesinde, gümüş yaldızlı kartondan yapılmış bir peri şehri gibi, yüksek apartmanların berrak çizgileri yükseliyordu. Daha ötede, Williamsburg köprüsünün bir aksi gibi duran Brooklyn köprüsü vardı. Francie :

— «Güzel,» dedi. «Kartpostallar nasıl güzelse, bu da öyle güzel.»

Johnny : «Bazan ben işe giderken bu köprünün üstünden geçiyorum,» dedi.

Francie harikulâde birşeymiş gibi babasına baktı. Babası o sihirli köprünün üstünden geçiyor da, gene de hergünkü gibi konuşup hareket ediyordu ha? Francie'nin aklı bunu almadı. Elini uzattı ve babasının koluna dokundu. Ama o köprüden geçmek gibi harikulâde bir hâdise'nin

onu mutlak değiştirmesi lâzım değil miydi? Babasının kolu parmaklarına gene her zamanki gibi geldiği için hâyâl kırıklığına uğradı.

Çocuk koluna dokununca, Johnny onu kucakladı ve yüzüne bakıp gülümsedi : «Kaç yaşındasın, Prima Donna?»

— «Altı, yakında yedime basacağım.»

— «Aman Yarabbim, Eylülde okula gireceksin.»

— «Hayır. Annem Neeley'in büyümesini bekliyor. okula beraber girecekmişiz.»

— «Niye?»

— «Büyük çocuklara karşı birbirimizi koruyalım diye. Tek başımıza olursak bizi ezerlermiş.»

— «Annen zaten her şeyi düşünür.»

Francie döndü ve öteki damlara baktı. Biraz ötedeki bir damda bir güvercin kümesi vardı. Güvercinler içeri kapatılmışlardı. Ama on yedi yaşlarında bir çocuk olan sahipleri, elinde uzun bir kamışla damın kenarında oturuyordu. Kamışın ucunda bir bez parçası vardı. Çocuk kamışla havada daireler çevirip duruyordu. Bir başka güvercin sürüsü döne döne uçuyordu. Bu güvercinlerden biri sürüyü bıraktı ve bez parçasını takip etmeğe başladı. Çocuk kamışı dikkatle indirdi, aptal güvercin de bezin arkasından geldi. Çocuk onu kaptığı gibi kümese tıktı. Francie'nin içi burkuldu.

— «Çocuk bir güvercin çaldı.»

Johnny : «Ben olsam ağlamazdım» dedi. «Belki de güvercin ailesinden uzaklaşmak istiyordu. Yeni kümesi beğenmezse, çıktığı zaman gene eskisine döner.» Francie biraz avunmuştu.

Uzun süre hiç birşey söylemediler. Damın kenarında elele durmuşlar New York'a bakıyorlardı. Nihayet Johnny

kendi kendine konuşur gibi, «yedi yıl,» dedi.

— «Ne, baba?»

— «Annenle evlendiğimiz yedi yıl olmuş bile.»

— «Evlendiğiniz zaman ben var mıydım?»

— «Hayır.»

— «Neeley geldiğinde buradaydım, ama.»

— «Doğru.» Johnny gene yüksek sesle düşünmeğe başladı. «Yedi yıldır evliyiz ve üç ev değiştirdik. Bu benim son evim olacak.»

Francie, babasının **bizim son evimiz** değil de **benim son evim** dediğini farketmedi.

XV

Yeni katları dört odalıydı. Hepsi birbirine açılıyordu ve isimleri tren odalarıydı. Yüksek tavanlar, dar mutfak koridora bakıyordu. Aşağıda uzanan avlu; dört köşeli çimentoya benzer katı bir toprak parçasının etrafını çeviren büyük taşlarla döşeli bir yoldu. Ortadaki bu toprakta hiç bir şey bitmesinin imkânı yoktu.

Ama gene de avluda bir ağaç büyüyordu.

Francie ilk gördüğü zaman ağaç ancak ikinci kata erişmişti. Francie penceresinden onun tepesini görebiliyordu. Ağacın dalları, yağmurda sıkışık sıkışık durmuş şemsiyeli bir kalabalığa benziyordu.

Avlunun arka tarafında ince bir direk vardı. Uçları makaralı altı çamaşır ipi direkle altı tane mutfak penceresini birleştiriyordu. Mahallenin çocukları, direğe çıkıp, kaymış olan ipleri tekrar yerli yerine getirerek cep harçlığı çıkarırlardı. Çocukların ertesi günkü parayı garantilemek için geceleyin direğe tırmandıkları ve ipleri çözdükleri söylenirdi.

Güneşli rüzgârlı bir günde, iplerin dolu olduğunu, dört köşeli beyaz çarşafların masal kitaplarındaki yelkenler gibi rüzgârla şiştiğini ve kırmızı, yeşil, sarı entarilerin mandallardan kurtulmak için canlıymışlar gibi çırpındıklarını seyretmek güzel olurdu.

Direk, mahalledeki okulun penceresiz yanı olan tuğla

bir duvarın önündeydi. Francie, dikkatle bakılırsa hiç bir tuğlanın ötekine benzemediğini keşfetmişti. Tuğlaların ince, pürüzlü beyaz harç çizgileriyle birleştirilmesinde insana huzur veren bir uygunluk vardı. Güneş vurduğu zaman parlarlardı. Francie yanağını dayadığı zaman sıcak ve nemli kokarlardı. Yağmuru herşeyden evvel onlar içerler, ve etrafa hayatın kendi kokusu gibi gelen ıslak bir toprak kokusu dağıtırlardı. Kışın, ilk kar sokaklarda birikmeyecek kadar az olduğu zaman tuğlaların pürüzlü sathına yapışır ve peri dantellerine benzerdi.

Okul bahçesinin dört metrelik bir bölümü Francie'lerin avlusuna bakıyordu ve avludan demir bir parmaklıkla ayrılmıştı. Francie de avluda oynadığı zamanları, (avlu, alt katta oturan oğlan tarafından işgâl edilmişti; bu çocuk kendi varken avluya hiç kimseyi sokmazdı,) okulun teneffüs zamanına raslamaya çalışır ve çocukların okul bahçesinde oynayışlarını seyrederdi. Teneffüs, çocukları bu küçük, taş döşeli aralığa sokmak sonra gene dışarı çıkarmaktan ibaretti. Oyun oynayacak yer yoktu. Çocuklar kızgın kızgın itişir kakışırlar ve seslerini beş dakika hiç durmadan haykırış halinde yükseltirlerdi. Ders zili çalınca bu haykırış keskin bir bıçak değmiş gibi kesiliverdi. Zilden sonra itişip kakışmalar artardı. Çocuklar bahçeye çıkmak için nasıl deli gibi sabırsızlık gösterdilerse, sınıfa girmek için de öyle sabırsızlık gösterirlerdi.

Francie bir gün öğleden sonra avluda yalnızken okul bahçesine küçük bir kız çıktı ve önemli işler gören bir insan tavrıyla iki tahta silgisini tebeşir tozları uçsun diye birbirine vurdu. Yüzünü parmaklığa yapıştırmış seyreden Francie'ye, bu, dünyada icat edilen işlerin en harikulâdesi geldi. Annesi bunun, öğretmenlerin sevdikleri öğrencilerine has bir iş olduğunu söylemişti. Francie, büyüyüp oku-

la gittiği zaman çalışkan olup silgileri birbirine vurmak için elinden geleni yapacağına yemin etti.

Şimdi bu işi hayranlık dolu kalbi, gözlerine vurmuş olarak seyrediyordu. Francie'nin hayran bakışlarının farkına varan bir kız da gösteriş yapıyordu. Silgileri tuğla duvara, taş döşemeye ve son olarak kıçına vurdu. Sonra Francie'ye :

— «Yakından görmek ister misin?» diye sordu.

Francie evet demek ister gibi mahçup mahçup başını salladı. Kız silgilerden birini parmaklığa yaklaştırdı. Francie bir tebeşir tozu tabakası altından görünen renk renk kumaş katlarına dokunmak için parmağını uzattı. Tam bu yumuşak güzelliğe dokunmak üzereydi ki kız silgiyi çekti ve Francie'nin tam yüzüne tükürdü. Francie, kalbinin kırgınlığından doğan acı göz yaşları dökülmesin diye gözlerini sıkı sıkı yumdu. Kız durmuş merakla Francie'nin ağlamasını bekliyordu. Ağlamayınca, üzmek için :

— «Neden ağlamıyorsun, sersem?» dedi. «Gene yüzüne tüküreyim mi istiyorsun?»

Francie dönüp bodruma indi ve uzun müddet karanlıkta oturarak kalbini saran kırgınlık dalgalarının dinmesini bekledi. Bu, duyguları geliştikçe karşılaşacağı hayâl kırıklıklarının birincisiydi. Francie, o günden sonra tahta silgilerini hiç sevmedi.

Mutfakları hem oturma odası, hem yemek odası, hem de mutfaktı. Kömür ocağı bir başka duvara oyulmuştu. tuğladan yapılmış ve kaymak gibi beyaz badanalanmıştı. Üstü taş ve önü siyah mermerdendi. Francie bunun üstüne tebeşirle resimler çizebiliyordu. Sobanın yanında, ateş yandığı zaman ısınan bir su kazanı vardı.

Çok zaman, soğuk havalarda, Francie üşümüş olarak

gelir, kollarını kazana dolar ve üşüyen yanağını onun sıcak gümüşüne dayardı.

Kazanın yanında üstü tahta kapaklı iki tane sünger taşından çamaşır kazanı vardı. Aralarındaki bölme kaldırılabilir ve iki tekne bir tekne haline getirilip banyo olarak kullanılabilirdi. Ama bu iyi bir banyo olmazdı. Bazan Francie içinde otururken kapak pattadak başına düşerdi. Teknelerin dibi de pürüz pürüzdü. Francie, tezlik vermesi gereken banyodan, o ıslak katılığın üstünde oturmaktan her tarafı kızarmış olarak çıkardı. Uğraşılacak bir de dört tane musluk vardı. Çocukcağız onların varlığını ne kadar hatırlamağa çalışsa, daima sabunlu sudan birdenbire fırlayıverir ve arkasını bir musluğa çarpardı.

Mutfaktan sonra birbirine açılan iki yatak odası gelirdi. Yatak odalarından, bir tabut genişliğinde olan hava aralığı görülürdü. Pencereler ufak ve isli bir kurşunî renkteydi. Çekiçle keski kullanırsanız, bu pencereleri belki açabilirdiniz. Ama açtığınız zaman mükâfat olarak odaya soğuk, rutubetli bir hava dolardı. Hava aralığının üstünde küçük, meyilli bir pencere vardı. Bu pencerenin şeffaf olmayan, ağır buzlu camının üstüne kırılmasını önlesin diye sık demir bir kafes geçirilmişti. Yan tarafları oluklu demir levhalardı. Bu tertibat sözde yatak odalarına ışık ve hava temin ediyordu. Ama o ağır cam, demir kafes ve bir çok yılların pisliği, içeri ışık sızdırmayı reddederdi. Yan taraftaki yarıklar toz kurum ve örümcek ağıyla tıkanmıştı. Hava giremezdi ama, yağmur ve kar ısrarla girerlerdi. Fırtınalı günlerde hava aralığının ahşap zemini ıslatıp dumanlanır ve bir mezar kokusunu andırırdı.

Bu hava aralıkları korkunç bir icattı. Pencereler sıkıca kapalı olduğu halde bile bütün sesleri aksettirdiği için, apartmandakilerin hepsinin ne yaptığını duyabilirdiniz.

Dipte fareler koşuşurdu. Her zaman bir yangın çıkması tehlikesi vardı. Sarhoş bir şoför tarafından, sokağa yahut avluya atıyorum zannıyla hava aralığına fırlatılıveren bir kibrit evi bir an içinde tutuştururdu. Aşağıda yığılmış duran iğrenç şeyler vardı. Hiç kimse dibe varamadığı için (pencereler vücut sığmayacak kadar küçüktü) hava aralığı, kiracıların hayatlarında atmak istedikleri şeyler için mahzen vazifesini görürdü. Paslı traş bıçakları ve kanlı bezler en masum eşyalardı. Bir kere Francie hava aralığının dibine bakmıştı. Papazın cehennem hakkında söylediklerini hatırlamış ve herhalde cehennem de de bu hava aralığı gibidir, yalnız daha büyüktür, diye düşünmüştü. Misafir odasına giderken, yatak odalarından gözlerini kapayıp ürpererek geçerdi.

Salon veya misafir odası odaydı, işte. Dar yüksek pencereleri heyecan verici sokağa bırakırdı. Üçüncü kat sokaktan o kadar yüksekti ki, gürültüler yumuşayarak avutucu bir seda haline gelirdi. Sofaya açılan ayrı bir kapısı vardı. Misafirler mutfaktan ve yatak odasından geçmeğe mecbur kalmadan içeri alınabilirdi. Yüksek duvarlar koyu kahverengi renkte, yaldız çizgili ağır başlı bir duvar kâğıdıyla kaplanmıştı. Pencerelerin iç tarafında çabuk çabuk tahtalardan yapılma pancurlar vardı. Açıldıkları zaman, pencereleri yan taraflarında ince, uzun birer teleskoba benzerlerdi. Francie bu pancurları kapar ve bir dokununca gene bükülüp açılmalarını seyrederek bir çok mutlu saatler geçirirdi.

Misafir odasındaki alçak soba siyah mermerden bir ocak içine kurulmuştu. Sadece yarısı meydandaydı. Yuvarlak tarafı dışta olan dev gibi bir yarım kavuna benziyordu. Oymalı, ince demir bir çerçeve ve balık tutkalından yapılmış, sayısız pencerelerden ibaretti. Katie'nin misafir

odasında ateş yakabildiği tek zaman, yani Noelde bütün o küçük küçük pencereler ışıldadı ve Francie orada oturup ateşin sıcaklığını hissetmekten ve gece ilerledikçe pencerelerin ateş kırmızı rengini kehribar rengine dönmesini seyretmekten büyük bir sevinç duyardı. Ve Katie gelip de gazlâmbasını yakarak gölgeleri kovup, sobanın pencerelerindeki ışığını soldurdu mu, büyük bir günah işlemiş gibi olurdu.

Ama misafir odasındaki en harikulâde piyanoydu. Bu, bütün hayatınızca dua etseniz bile asla hakikat olmayan bir mucizeydi. Ama orada, Nolan'ların misafir odasında duruyordu, işte; duasız filân gelmiş olan hakikî, sahici bir mucize. Piyanoyu, taşıttıracak kadar paraları olmayan evvelki kiracılar bırakmıştı.

O günlerde piyano taşımak bir meseleydi. O dik, dar merdivenlerden hiç bir piyano indirilmezdi. Piyanonun sarılıp bağlanması ve çatıya konan koskocaman bir makara vasıtasiyle pencereden aşağı sarkıtılması lâzım gelirdi. Arabacı ve hammalların patronu da bir dolu bağırıp elini kolunu sallamağa mecbur kalırdı. Sokak başlarına ipler gerilir, polisin kalabalığı baskı altında tutması gerekir ve çocuklar piyanoyu görmek için okuldan kaçarlardı. Sarılıp sarmalanmış eşyanın pencereden sıyrılıp da, doğrulmazdan evvel bir an için havada başdöndürecek gibi yan yatması büyük bir andı. Sonra ağır, tehlike dolu alçalış başlardı. Çocuklar buna sesleri kısılana kadar bağırarak katılırlardı.

Piyano taşımak on beş dolara malolan bir işti, bütün öteki eşyaların taşınma masraflarının üç misli. Onun için piyanonun sahibi Katie'ye piyanoyu burada bırakabilir miyim,» diye sormuştu. Katie söz verdi. Kadın mahzun mah-

zun Katie'ye piyanoyu soğuk veya rütubette bırakmamasını ve kışın mutfaktan azıcık sıcaklık gelsin de soğuktan bozulmasına mani olsun diye yatak odalarının kapılarını açık tutmasını rica etti. Katie kadına :

— «Çalabiliyor musunuz?» diye sordu.

Kadın hüzünlü bir tavırla : «Hayır,» dedi. «Hiç birimiz çalamıyoruz. Çalmasını bilmek isterdim.»

— «Öyleyse ne yapmağa aldınız?»

— «Bir zenginin evindeydim. Ucuza satıyorlardı. Öyle içim çekti ki! Gerçi çalamıyordum ama... O kadar güzeldi ki... bütün odayı dolduruyordu.»

Katie, kadının aldırtacak parası oluncaya kadar piyanoya iyi bakacağına söz verdi. Ama nedense kadın piyanoyu hiç bir zaman aldırtmadı ve güzel şey temelli Noan'ların oldu.

Küçüktü ve karanlık ışıltılar yapan siyah cilâlı ağaçtandı. Üst kısmının ön tarafı oyulup kesilerek güzel şekiller meydana getirilmişti ve bu oymaların arkasında gül kurusu bir ipek kumaş vardı. Kapağı başka piyanoların kapakları gibi birkaç yerinden katlanarak açılmıyordu. Sadece arkaya doğru kalkıyor ve güzel, siyah, cilâlı bir deniz kabuğu gibi oymalara yaslanıyordu. Her iki tarafta da birer şamdan vardı. İsterseniz bu şamdanlara saf, beyaz mumlar koyar ve fildişi tuşlara rüyalı gölgeler serpen mum ışığında piyano çalabilirdiniz. Hem sonra tuşları siyah kapakta görebilirdiniz.

Nolan'lar evlerini ilk defa gezerken misafir odasına girdikleri zaman, Francie, sadece piyanoyu gördü. Kollarını dolamak istedi ama piyano pek kocamandı. Gül kurusu sırmalı piyano iskemlesini göğsüne basmakla yetinmeğe kaldı.

Katie piyanoya ışıl ışıl yanan gözlerle bakıyordu.

Aşağı katın penceresinde «Piyano dersleri» yazılı beyaz bir kart görmüştü. Aklına parlak bir fikir geldi.

Johnny, dönen ve oturanın boyuna göre yükselip alçalan sihirli iskemleye oturdu ve piyano çalmağa başladı. Çalamıyordu tabiî. Bir kere nota okumasını bilmezdi, ama tuşlardan bazılarını tanıyordu. Şarkı söylerken ara sıra bir tuşa basardı ve sahiden de hem çalıp söylüyormuş gibi olurdu. Yumuşak bir notaya bastı büyük çocuğunun gözlerinin içine baktı ve yan yan gülümsedi. Francie de gülümsedi. Kalbi ümitle dolu, bekliyordu. Johnny gene o notaya bastı; parmağını tuştan çekmedi ve notanın yumuşak sesine uyarak o berrak, tatlı sesiyle şarkıya başladı :

Maxwelton'un tepeleri güzeldir,
Erken erken çiğler düşer çimene.
(nota — nota)
İşte orda Annie Laurie bir sabah,
Evlenirim, diye söz verdi bana.
(nota — nota — nota — nota)

Francie başını çevirdi. Gözlerindeki yaşları babasının görmesini istemiyordu. Babasının: neden ağlıyorsun? diye soracağından ve kendinin de cevap veremeyeceğinden korkuyordu. Babasını seviyordu, piyanoyu da seviyordu. Ama kolaycacık akan gözyaşlarına bir mazeret bulamıyordu.

Katie konuştu. Sesinde Johnny'nin şu son bir iki yıldır özlediği o eski yumuşaklık vardı. «İrlanda şarkısı mı Johnny?»

— «Hayır, İskoç.»

«Söylediğini hiç duymamıştım.»

— «Herhalde. Basit bir şarkı. Hiç söylemiyorum, çünkü çalıştığım yerlerdeki insanlar böyle şarkılardan hoşlan-

mıyorlar. (Yağmurlu bir günde beni ara) şarkısını dinlemeyi tercih ederler. Ama sarhoş oldukları zaman değil. O zaman (Güzel Adeline) den başkasını istemezler...

Yeni evlerine çabucak bir sandalyaya oturur ve sandalyanın tıpkı Lorimer sokağındaki gibi olmasına hayret ederdi. **Kendisi** bile, kendi kendine değişik geliyordu. Öyleyse sandalya niçin değişik gelmiyordu?

Dayanıp, döşendikten sonra misafir odası çok güzel oldu. Yerde büyük, pembe güllü yeşil bir halı vardı. Pencerelerde krem renginde, kolalı tül perdeler, odanın ortasında duran üstü mermerli bir masa ve üç pencereden ibaret yeşil bir koltuk takımı. Köşedeki bambu sehpanın üstünde maroken kaplı bir albüm duruyordu. Bu albumün içinde Rommely hemşirelerin pöstekilerin üstüne yüzü koyun yatarak çıkarılmış çocukluk resimleri ve kanapelerde oturan kocaman bıyıklı kocalarının yanında ayakta durmuş asil görünüşlü büyük teyzelerin fotoğrafları vardı. Dar raflarda küçük yadigâr bardaklar sıralanmıştı. Bu bardakların renkleri pembe ve maviydi, üzerlerinde kenarı yaldızlı mavi mine ve kırmızı gül resimleri vardı. Yaldızlı harflerle **Beni Hatırla** ve **Hakikî Arkadaşlık** gibi kelimeler yazılmıştı. Bu küçük bardak ve tabaklar Katie'nin eski kız arkadaşlarının hâtıralarıydı ve Francie'nin bunlarla evcilik oynamasına asla izin verilmezdi.

En aşağıdaki rafa, içi hafif pembe olan, helezonî kıvrıntılı, kemik gibi beyaz bir deniz kabuğu konmuştur. Çocukları bu kabuğu candan severlerdi ve ona sevgi ifade eden bir isim de takmışlardı : Toostsy. Francie onu kulağına dayadığı zaman, kabuk büyük denizden bahseden şarkılar söylerdi. Johnny bazan, çocuklarını eğlendirmek için kabuğu diler, sonra dramatik bir tavırla elinde tutar, hülyalı gözlere bakar ve :

Sahilde bir kabuk buldum.
Alıp kulağıma koydum.
Söylediği tatlı berrak deniz,
Şarkısını büyük zevkle dinledim,

diye şarkı söylerdi.

Sonradan, Johnny onları Canarsie'ye götürdüğünde Francie denizi ilk defa olarak gördü. Denizin tek şaşılacak tarafı, helezonî kabuk Tootsy'nin hafif, tatlı uğultusu gibi bir uğultu çıkarmasıydı.

XVI

Mahalledeki dükkânlar bir şehir çocuğunun hayatında önemli yer tutar. Bu dükkânlarda ruhunun özlediği güzellik vardır; sadece isteyip hülyalarında elde edebileceği erişilmiş şeyler vardır.

Francie rehinci dükkânlarını da çok severdi. Ama demir parmaklıklı vitrinlerine serpilmiş hazinelerden ve yan kapılardan sessizce giren omuzu şallı kadınların verdiği gölgeli macera hissesinden dolayı değil de, dükkânın tâ üstünde asılan ve güneşte ışıldayıp rüzgâr estiği zaman ağır, altın elmalar gibi ağır ağır sallanan o üç tane, büyük altın renkli top için.

Rehincinin bir yandan bir çörekçi dükkânı vardı ki alabilecek kadar zengin olanlara, üzerlerindeki kremalara kırmızı kiraz şekerlemeleri konmuş pastalar satardı.

Öbür taraftan Gollender'in boya dükkânı vardı. Vitrinde çatlağı göze batacak şekilde yapıştırılmış bir tabak asılırdı. Bu tabağın alt tarafında bir delik açılmış, bu deliğe de ucuna ağır bir kaya parçası olan bir ip bağlanmıştı. Bu, Majör tutkalının ne kadar sağlam olduğunu ispat ediyordu. Bazıları tabak demirden yapılmış da, çatlak porselene benzetilerek boyanmış, derlerdi. Ama Francie onun kırılmış ve tutkalın mucizesiyle gene bir bütün haline gelmiş hakikî bir tabak olduğuna inanmayı tercih ederdi.

En merak edilecek dükkân, kızılderililerin Williams-

burg'da dolaştığı zamanlardan kalma küçük bir kulübeydi. Küçücük camlı pencereleri, ahşap duvarları ve dik meyilli çatısıyla, apartımanların arasında çok garip dururdu. Dükkânın, büyük bir cumbası vardı. Bunun arkasında bir adam vakarla oturup sigara yapardı... bir nikele dört tane satılan ince uzun, koyu kahverengi sigaralar. Dış yaprağı bir tütün destesinin içinden dikkatle seçer, çeşit kahverengi renkteki tütün parçalarıyla ustaca doldurur ve güzel bir şekilde sarardı, öyle ki sigara düzgün uçlu, sımsıkı ve incecik olurdu. Eski kuşaktan bir sanatkâr olan bu adam yeni buluşları küçümserdi. Dükkânına havagazı almağa razı olmazdı. Bazen, erkenden akşam olmağa başladığı zaman yapacak hâlâ bir dolu sigarası olursa, mum ışığında çalışırdı. Dükkânının önünde tahta bir kaide üstünde duran tahtadan bir Kızılderili heykeli vardı. Bu Kızılderili tehdit eder gibi bir vaziyetteydi. Bir elinde bir mızrak öbür elinde de bir deste tütün tutuyordu. Ayağına, bağcıkları dizine kadar gelen bir Romalı sandalı sırtına tüyden yapılma kısa bir etek ve başına, parlak kırmızı, mavi ve sarı renklere boyanmış bir cenk başlığı giymişti. Sigaracı bu tahta adamı yılda dört defa boyar ve yağmur yağdığı zaman içeri alırdı. Mahalledeki çocuklar kızılderiliye «Maimie Teyze» derlerdi!

Francie'nin en fazla sevdiği dükkânlardan biri de çay, kahve ve baharattan başka hiç birşey satmayan dükkândı. Bu dükkân sıra sıra cilâlı kutular ve insanın aklına yabancı yerler getiren garip, romantik kokularla dolu heyecan verici bir yerdi. Bir taraftan üstüne siyah çini mürekkebiyle etrafa bir macera hissi veren kelimeler yazılmış on, on iki tane kahve kutusu vardı: Brezilya! Arjantin! Türk! Cava! Karışık! Çay daha küçük kutularda dururdu, kapakları meyilli, güzel kutular. Bu kutuların üze-

rinde: Formoza! Çin! Badem çiçeği, Yasemin! İrlânda çayı! diye yazardı. Baharlar, tezgâhın arkasındaki minicik kutuların içindeydiler. İsimleri raf boyunca dibilip yürüyüşe çıkmış gibi görünürdü: kimyon karanfil tarçın - hint biberi - zencefil - karabiber - adaçayı - kekik - nane hintcevizi. Alınan biberler mutlaka ufacık bir değirmende çekilirdi.

Elle çevrilen büyük bir kahve değirmeni vardı. Çekirdek kahve, parlak pirinçten bir huniye konur ve büyük tekerlek iki elle çevrilirdi. Güzel kokulu dövülmüş kahve, arkadaki kepçe şeklindeki kırmızı kutuya dökülürdü.

Çay satan adamın nefis bir terazisi vardı: yirmibeş yıldan fazla bir zamandır her gün silinip parlatıla parlatıla, artık incelmiş olan altın gibi parlak iki pirinç kefeyi Francie biraz kahve veya kara biber aldığı zaman dikkatle izlerdi. Üstünde kilo yazılı parlak gümüş renkli ağırlık terazinin bir kefesine konur, alınan güzel kokulu madde de gümüş gibi parlayan bir kepçe vasıtasıyla hafifçe öbür kefeye boşaltırdı. Kepçe bir iki tane daha ilâve eder veya usulcacık bir iki tane daha çıkarırken Francie nefesini tutardı. İki altın renkli kefede hareketsiz kalıp kusursuz bir denge temin edildiği an, çok güzel bir andı. İnsana eşyanın bu kadar durgun bu kadar dengeli olduğu bir dünyada yolsuz hiç birşey olmayacakmış gibi gelirdi.

Francie için, bütün esrarengiz şeylerin en esrarlısı Çinlinin tek pencereli dükkânıydı. Çinli saç örgüsünü başına dolardı. Katie onun bunun, istediği zaman Çine dönebilsin diye yaptığını söylerdi. Örgüsünü bir defa kesti mi, onun bir daha Çin'e dönmesine hiç bir zaman izin vermezlermiş. Çinli, siyah terlikli ayaklarını sürüye sürüye sessizce gider ve gelir ve gömlekler hakkında verilen talimatları sabırla dinlerdi. Francie birşey söylediği zaman (Çinli

ellerini uzun ceketinin geniş kollarına sokar ve gözlerini yere indirirdi. Francie onun bilgili ve anlayışlı bir adam olduğunu ve bütün kalbiyle dinlediğini zannederdi. Ama Çinli pek az İngilizce bildiği için, onun söylediklerinin hiç birini anlamazdı. Bildiği bütün İngilizce **shortee** (1) kelimesinden ibaretti.

Francie babasını kirli gömleklerinden birini dükkâna getirdiği zaman, Çinli gömleği tezgâhın altına atar, esrarengiz bir kâğıt parçası alır, ince bir fırçayı bir Hindistan Mürekkebi hokkasına batırır, bir kaç çizgi çizer ve bu sihirli vesikayı adî, pis bir gömleğe karşılık olarak verirdi. Francie'ye bu, fevkalâde bir alış veriş gelirdi.

Dükkânının içinde temiz, ılık ama uçucu bir koku vardı, sıcak bir odadaki kokusuz, çiçekler gibi. Çinli gömlekleri esrarengiz bir arka odada yıkardı. Herhalde geceleyin yıkıyordu çünkü sabahın sekizinden akşamın onuna kadar bütün gün dükkânında, tertemiz ütü tahtasının başında olur ve ağır, siyah ütüsünü ileri geri sürer dururdu. Ütünün içinde, ısıtmak için ufak bir gazolin vardı herhalde, Francie bunu bilmiyordu. Hiç sobanın üstüne koyup ısıtmadığı bir ütüyle durmadan ütüleyebilmesini, Çinlinin ırkına has esrarın bir parçası sayardı.

Francie Çinlinin verdiği kâğıdı parçayla beraber geri getirdiği zaman, Çinli ona kâğıda sarılmış gömlekle iki tane garip fındık verdirdi. Francie bu fındıklara bayılırdı. Çabucak kırılan çıtır çıtır kabukları ve yumuşacık, tatlı içleri vardı. En ortasından da sert bir çekirdek çıkardı. Bu çekirdeği daha hiç bir çocuk kıramamıştı. Denildiğine göre bu çekirdeğin içinde daha küçük bir çekirdek, daha kü-

(1) Shortee (aslı : shirt) gömlek, bluz.

çük çekirdeğin içinde daha küçük bir çekirdek ve bu çekirdeğin içinde de, ortasından daha küçük bir çekirdek olan büsbütün küçük bir çekirdek varmış ve çekirdekler böylece sürüp gidermiş. Derinliğine göre, çok geçmeden çekirdekler öyle küçülürmüş ki pertavsızdan başka birşeyle göremezmişsiniz. Bu küçükler de gitgide daha da küçülürmüş, öyleki nihayet hiç birşeyle göremez olurmuşsunuz, ama çekirdekler hep oradalarmış ve sonları hiç gelmezmiş. Francie'nin sonsuzlukla ilk teması bu oldu.

Bu eğlenceli dakikalar Çinlinin para bozması icap ettiği zamanlardı. Üstüne mavi, kırmızı, sarı ve yeşil küreler geçirilmiş ince çubuklardan yapılma ufak, tahta bir hesap oyuncağı çıkarırdı. Küreleri pirinç çubukların üstünde kaydırır, süratle hesaplar, küreleri gene aynı tarafa iter ve bildirirdi: «otuz dokuz sent.» O minik minik küreler ona ne kadar para hesaplamak için bu kadar güzel bir oyuncağa sahip bulunmak; ah, garip fındıklardan cam istediği kadar yemek ve hiç sobanın üstünde durmadığı halde hep sıcak olan ütüdeki sırrı bilmek. Ah, bileğin sür'atli bir hareketiyle, küçücük bir fırçayla o siyah şekilleri boyayabilmek ve bir kelebek kanadı kadar narin, berrak, siyah çizgileri çizmek! İşte bu, Brooklyn'deki Şark esrarıydı.

XVII

Piyano dersi! Sihirli notalar!. Nolan'lar yerleşir yerleşmez Katie piyano dersleri veren hanımı ziyaret etti. İki tane Miss Tynmore vardı. Miss Lizzie piyano öğretiyor ve Miss Maggie sesi terbiye ediyordu. Derslerin ücreti yirmibeş sentti. Katie bir alış veriş usulü teklif etti. Her hafta dersin karşılığı olarak Tynmore'ların evinde bir saat temizlik yapacaktı. Miss Lizzie kendi vaktinin Katie'nin vaktinden daha değerli olduğunu iddia ederek nazlandı. Katie buna itiraz ederek, zamanın zaman olduğunu söyledi. Ve sonunda bunu Miss Lizzie'ye de kabul ettirdi.

O tarihî, ilk ders günü geldi çattı. Francie'yle Neele'ye ders esnasında misafir odasında oturup gözlerini ve kulaklarını iyice açmaları tembih edildi. Öğretmen için bir sandalya kondu. Çocuklar piyanonun bir tarafına yanyana oturdular ve üçü birden beklemeğe başladılar. Katie sinirinden sandalyayı düzeltip duruyordu.

Miss Tynmore saat tam beşte geldi. Hemen aşağı kattan gelmesine rağmen resmi, sokaklık elbiselerini giymişti. Yüzüne benekli, gergin bir tül sarılmıştı. Şapkası kırmızı bir kuşun, iki şapka iğnesiyle azap verici bir şekilde delinmiş bağrı ve kanadıydı. Francie gözlerini açıp bu zalim şapkaya baktı. Katie de onu yatak odasına çekti ve kuşun sahici bir kuş değil de sadece birbirine yapıştırılmış bir kaç tüy olduğunu ve öyle bakmamasını fısıl-

dadı. Francie annesine inandı ama gene de gözleri elinde olmadan, o işkence timsaline kayıp duruyordu.

Miss Tynmore piyanodan başka herşeyi beraberinde getirmişti. Nikelden yapılma bir çalar saatı ve eski bir metronom'u vardı. Saat beşti. Miss Tynmore onu altı için kurdu ve piyanonun üstüne koydu. Kıymetli saatın bir kısmını harcamak hakkını kullandı. Dar, kurşunî glâse eldivenlerini çıkardı, her parmağın içine üfledi, düzeltip katladı ve piyanonun üstüne koydu. Tülünü çözdü ve arkaya, şapkasının üstüne attı. Parmaklarını büküp açtı, saate baktı, yeteri kadar vakit geçirdiğine inanç getirdi, metronom'u işletti ve oturdu. Ders başlamıştı.

Metronom Francie'yi öyle büyüledi ki Miss Tynmore'un dediklerini dinlemek ve annesinin ellerini tuşların üstüne koyuşuna bakmak güç geldi. Francie bu huzur verici, yeknesak tıkırtının âhengiyle hülyalar örüyordu. Neeley'e gelince; yuvarlak mavi gözleri sallanan küçük ibreyi takip ederek bir yandan bir yana yuvarlanıyordu. Öyle ki nihayet ipnotize edilmiş gibi kendinden geçti. Ağzı gevşedi ve sarışın başı omuzuna düştü. Islak ıslak nefes alırken dudağının ucunda bir tükürük kabarcığı belirip sönüyordu. Miss Tynmore bir kişinin parasına karşılık üç kişiye birden ders öğrettiğini anlamasın diye. Katie onu uyandırmağa cesaret edemedi.

Metronom rüyalı, saat da kavga eder gibi huysuz huysuz tıkırdayıp duruyordu. Miss Tynmore da bir, ki üç bir ki, üç, diye ilk defa olarak notalarla uğraşıyordu. Vakit geçmiş ve oda karanlık olmuştu. Ansızın çalar saatin zili sessizliği parçalayarak çınladı. Francie'nin yüreği ağzına geldi ve Neeley sandalyasından yere yuvarlandı. İlk ders sona ermişti. Sevincinden Katie'nin dili dolaşıyordu.

«Bir daha hiç ders almasam da bugün sizin öğrettiğinizle piyanoya devam edebilirim. Çok iyi hocasınız.»

Miss Tynmore bu iltifattan hoşlanmakla beraber Katie'ye durumu açıkladı. «Çocuklar için para istemeyeceğim. Ama beni aldatmadığınızı bilesiniz istedim.» Katie kızardı ve çocuklar foyalarının meydana çıkmasından utanarak gözlerini yere indirdiler. «Çocuklar odada durabilirler.»

Katie teşekkür etti. Miss Tynmore ayağa kalktı ve bekledi. Katie Miss Tynmore'a işlerinden sözetmeğe devam ediyordu. Miss Tynmore hâlâ bekliyordu. Katie kendinden bir şey beklediğini sezdi. Çekine çekine sordu

«Evet?»

Miss Tynmore'un yüzü bir deniz kabuğunun içi gibi pembeleşti. Mağrur bir tavırla «Ders verdiğim yerlerdeki... hanımlar...» dedi, «ayni... bana dersten sonra bir fincan çay verirler.» Elini kalbine götürdü. «Şu merdivenler yok mu...»

Katie : «Kahve olsa içer misiniz?» diye sordu. «Çayımız yok da...»

«Elbette!.» Miss Tynmore ferahlayarak oturdu.

Katie hemen mutfağa koştu ve daima sobanın üstünde duran kahveyi ısıttı. Kahve ısınırken, yuvarlak bir teneke tepsiye şekerli bir çörekle bir kaşık koydu.

Bu sırada Neeley kanepenin üstünde uyuyakalmıştı. Miss Tynmore'la Francie de oturdukları yerde bakışıp duruyorlardı. Miss Tynmore sordu

«Ne düşünüyorsun, küçük kız?»

Francie : «Öyle düşünüyorum,» dedi.

«Bazan seni görüyorum, kapının önünde saatlerce oturuyorsun. O zamanlar ne düşünüyorsun?»

«Hiç, kendi kendime hikâyeler uyduruyorum.»

Miss Tynmore kesin bir tavırla parmağını salladı.

«Küçük kız, sen büyüyünce yazar olup hikâye yazacaksın.» Bu fikir yürütmekten çok bir emirdi...

Francie nazik bir sesle... «Evet efendim,» diyerek kadının sözlerini doğruladı.

Bu sırada Katie elinde tepsiyle geldi : «Belki sizin alıştığınız kadar güzel değildir ama,» diye özür diledi. «Evde olan bu.»

Miss Tynmore : «Çok güzel,» dedi. Sonra, tepsidekileri çiğnemeden yutmağa gayret ederek yemeğe koyuldu.

Doğruyu söylemek gerekirse Tynmore'lar öğrencilerinin verdikleri çaylarla besleniyorlardı. Saatı çeyrek dolardan günde bir iki ders insanı zengin etmez. Kiralarını verdikten sonra yemekleri için pek az para kalırdı. Çoğu hanımlar onlara hafif çay ve adi bisküvi çıkarırlardı. Nezaketin gerektirdiğini bilirdi ama hem ders parası verip hem de yemek çıkarmağa niyetleri yoktu. Onun için Miss Tynmore Nolan'lardaki saatı dört gözle beklemeğe başladı. Kahve insana canlılık veriyordu ve yanında daima bir çörek veya salamlı sandviç oluyordu.

Her dersten sonra Katie çocuklara kendi öğrendiğini öğretiyordu. Her gün yarım saat talim yaptırıyordu. Zamanla üçü de piyano çalmasını öğrendiler.

Johnny, Maggie Tynmore'un şan dersleri verdiğini duyunca Katie'den geri kalmamağa karar verdi. Francie için iki şan dersine karşılık, Tynmore'ların pencerelerinden birinin kırılmış çerçevesini tamir etmeyi teklif etti. Ömründe hiç böyle bir şey yapmamış olduğu için bir çekiç ve tornavida alarak bütün çerçeveyi yerinden çıkardı. Elinden çerçeveye bakmaktan başka birşey gelmiyordu. Bir kaç tecrübeye girişti ama hiç birşey beceremedi. Çerçeveyi ne yapacağını düşünürken odaya dolan soğuk kış

yağmuruna mani olmak için pencereyi yerine takayım dedi, bu sefer de camı kırdı. Pazarlık bozuldu. Tynmore'ların çerçeve için bir camcı getirmeleri gerekti. Katie'nin de bunu telâfi için bedavadan iki defa çamaşır yıkaması lâzım geldi ve Francie'nin şan derslerinden böylece vazgeçilmiş oldu.

XVIII

Francie okul günlerini dört gözle bekliyordu. Yalnız bir çocuktu ve başka çocukların arkadaşlığını özlüyordu. Okul bahçesindeki çeşmelerden su içmek istiyordu. Çeşmelerin muslukları havaya dönüktü ve Francie bunlardan su yerine gazoz aktığını zannederdi. Annesiyle babasının sınıflardan bahsettiğini işitmişti. Perde gibi aşağı doğru açılan haritayı görmek istiyordu. Ve herşeyden çok «okul eşyaları» istiyordu; bir defter, bir taş tahta ve içinde yeni kalemler, bir silgi, top şeklinde ufak, teneke bir kalemtraş ve yumuşak tahtadan yapılma, onbeş santim uzunluğunda sarı bir cetvel, kapağı kayarak açılıp kapanan bir kalem kutusu.

Okula girerken aşı olunmak lâzımdı. Kanun buydu. Bu insanlara öyle bir dehşet verirdi ki! Sağlık memurları fakir ve cahillere aşının, kan öldürücü mikropla mücadele etsin diye zararsız çiçek mikrobu vermek olduğunu anlatmağa çalıştıkları zaman anne ve babalar buna inanmazlardı. Anlatılanlardan akıllarına sadece, sıhhatli bir çocuğun vücuduna mikrop aşılanacağı girerdi. Bazı ecnebi ana babalar çocuklarının aşılanmasına izin vermezlerdi. Aşısız çocukların okula alınması yasaktı. Bu defa, çocuklarını okula göndermiyorlar diye kanun yakalarına yapışırdı. Onlar da : Burası hür memleket ha? diye sorarlardı; alnını karışlayayım. Bunun hürlük neresinde? diye fi-

kir yürütürlerdi, madem ki kanun için hayatlarını tehlikeye koyuyor? İki gözü iki çeşme analar, bağıra bağıra ağlayan çocuklarını aşılatmak için sağlık memurluğuna getirirlerdi. Yavrularını kurban edilmeğe getiriyorlarmış gibi hareket ederlerdi. Çocuklar iğneyi görür görmez deli gibi haykırır ve bekleme odasında bekleyen anneler şallarını başlarına örterek bir ölü için feryat ediyormuşcasına acı acı ağlarlardı.

Francie yedi yaşındaydı. Neeley de altı. Katie birbirlerini daha büyük çocuklara karşı koruyabilsinler diye çocuklarını okula beraber başlamalarını istediğinden, Francie'yi bir yıl geri bırakmıştı. Ağustosta feci bir cumartesi günü, işe gitmezden önce çocuklarla konuşmak için yatak odasına uğradı. Çocukları uyandırdı ve talimat verdi.

«Kalktığınız zaman güzelce yıkanın. Sonra saat onbir oldu mu sağlık memurluğuna gidin ve bize aşı yapın, çünkü Eylülde okula gidiyoruz, deyin.»

Francie titremeğe, Neeley de ağlamağa başladı. Francie :

«Sen de bizimle geliyorsun, değil mi, anne?» diye yalvardı.

Katie yapma bir hiddetle cevap verdi :

«Benim işe gitmem lâzım. Ben yapmazsam sonra işimi kim yapar?»

Francie başka birşey söylemedi. Katie onları yüzüstü bırakıverdiğini biliyordu. Ama elinde değildi ki, elinde değildi. Evet teselli vermek için onlarla beraber gitmeliydi ama o işkenceye dayanamayacağını biliyordu. Mamafih çocukların aşı olması şarttı. Katie'nin onlarla beraber, yahut başka bir yerde olması bunu değiştiremezdi. Öyleyse üçünden biri bu işkenceden kurtulsa ne olurdu? Katie

kendi kendine hem sonra, dedi hayat güç ve acıdır. Çocuklar da böyle bir hayat sürecekler. Bırak, daha küçükken kendi başlarının çaresine bakıp pişsinler.

Francie ümitle : «Babam gelir, öyleyse,» dedi.

«Babanız Merkezde iş bekliyor. Bütün gün eve gelmeyecek. Artık büyüdünüz, yalnız başınıza gidebilirsiniz. Hem sonra acımayacak ki.»

Neeley daha yüksek perdeden feryada başladı. Katie buna güç dayandı. Oğlunu o kadar çok seviyordu ki! Onlarla beraber gitmemesinin bir sebebi de buydu: oğlunun incindiğini görmeğe tahammül edemeyecekti... inciten, bir iğne bile olsa. Az kalsın onlarla gitmeğe karar veriyordu. Ama, hayır. Giderse yarım günlük vakit kaybederdi, sonra bunu pazar sabahı telâfi etmesi gerekecekti. Hem sonra, üzüntüden hasta olurdu. Çocuklar nasıl olsa onsuz da bu işi becerebilirlerdi. Böyle düşünerek acele acele işine gitti.

Francie dehşetli korkmuş olan Neeley'i avutmağa çalıştı. Daha büyük oğlanlardan bazıları Neeley'e sağlık memurluğundan insanın kolunu kestiklerini söylemişlerdi. Bunu unutturmak için Francie onu alıp avluya indirdi. Beraberce çamurdan pideler yapmağa başladılar. Yıkanmayı unuttular.

Çamurdan pide yapmak öyle zevkliydi ki neredeyse saat on birdeki işlerini de unutuyorlardı. Çamurda oynamaktan elleriyle kolları adamakıllı kirlenmişti. Saat on bire on kala Mrs. Gaddis pencereden eğildi ve; anneniz saat on bire gelirken çocuklara haber veriver, dediydi, diye bağırdı. Neeley çamuru gözyaşlarıyla yoğurarak son pidesini yaptı. Francie onu elinden tuttu ve zoraki sürüklenen adımlarla köşeyi döndüler.

Bir sıraya oturdular. Yanlarında kucağında altı yaşında bir oğlan tutan ve zaman zaman ağlayıp hararetle oğlanın alnını öpen yahudi bir anne oturuyordu. Yüzlerine derin acı çizgileri çizilmiş başka anneler de vardı. Buzlu cam kapının arkasından, keskin bir feryat ve sonra bir ağlama sesi geliyordu. Nihayet sol koluna kar gibi beyaz gazbezi bağlanmış sapsarı bir çocuk çıkıyordu. Annesi atılıp çocuğunu kapıyor ve buzlu cam kapıya yabancı bir lisanla küfür savurup yumruğunu sallayarak çocuğunu işkence odasından acele acele çıkarıyordu.

Francie içeri titreye titreye girdi. Küçücük hayatında daha ne bir doktor ne de bir hasta bakıcı görmüştü. Gömleklerin beyazlığı, bir tepsinin üstündeki peçetenin üzerinde sıralanan parlak, zalim âletler, antiseptiklerin kokusu ve üstündeki kan gibi kızıl haçıyla o buğulu ecza kutusu içini korkuyla doldurdu. Dili tutuldu.

Hastabakıcı Francie'nin entarisinin kolunu sıyırdı ve sol kolunda bir noktayı pamukla temizledi. Francie beyaz doktorun, iğnesini zalim bir şekilde kaldırmış olarak kendine doğru geldiğini gördü. Doktor, gitgide büyüdü, büyüdü öyle ki nihayet büyük bir iğne haline girmiş gibi oldu. Francie ölümü bekleyerek gözlerini kapadı. Hiç birşey olmadı, hiç birşey hissetmedi. Herşeyin olup bittiğini ummağa bile cesaret edemeyerek ağır ağır gözlerini açtı. Doktorun, elinde iğneyle, hâlâ olduğu yerde durduğunu, içi kararak gördü. Doktor yüzünü buruşturmuş Francie'nin koluna bakıyordu. Francie de baktı. Pis, koyu, esmer bir kolun üstünde beyaz bir saha gördü. Doktorun hastabakıcıyla konuştuğunu duydu.

«Sabahtan akşama kadar kir, kir, kir. Fakir olduklarını biliyorum, ama yıkanabilirler. Su bedava, sabun da ucuz. Şu kola bakın, hemşire hanım.»

Hastabakıcı baktı ve dehşet ifade eden sesler çıkardı. Francie'nin yüzünde sıcak utanç alevleri yanıyordu. Doktor o çevredeki hastanede staj gören bir Harvard mezunuydu. Haftada bir saat, bedava halk kliniklerinden birinde çalışmağa mecburdu. Stajyerliği bittiği zaman Boston'da kibar bir semtin doktorluğunu yapacaktı. Boston' daki sosyetede yüksek bir mevki sahibi olan nişanlısına mektup yazdığı zaman, o çevrenin lisanını kullanarak Brooklyn'deki stajyerliğinden «cehennemden geçiş» diye bahsederdi.

Hastabakıcı Williamsburg'lu bir kızdı. Bunu şivesinden anlayabilirdiniz. Fakat Polonyalı muhacirlerin çocuğuyken yükselmeğe karar vermiş, gündüzleri esir gibi çalışmış ve geceleri okula gitmişti. Nasıl etmişse etmiş, hastabakıcılık kursunu bitirmişti. Bir gün bir doktorla evlenmeyi ümit ediyordu. Kenar mahallelerden geldiğini kimsenin bilmesini istemezdi. Doktorun feveranından sonra Francie başını eğip öylece durdu. Pis bir kızdı. Doktorun demek istediği buydu. Doktor şimdi daha sakin konuşuyor, hastabakıcıya böyle insanların nasıl yaşayabildiklerini, hepsi kısırlaştırılsa da bir daha çocuk doğurmasalar daha iyi olup olmayacağını soruyordu. Bu, Francie' nin ölmesini mi istiyor demekti? Çamur pide yapmaktan elleriyle kolları kirlendi diye onu öldürecek bir şey mi yapacaktı.

Francie, hemşireye baktı. Francie'ye göre bütün kadınlar kendi annesi ve Sissy ve Evy teyzeleri gibi birer anneydi. Hastabakıcının

«Belki bu küçük kızın annesi çalışıyordur da onu bu sabah yıkayacak vakti olmamıştır,» gibi birşeyler söyleyeceğini, yahut «Siz de bilirsiniz, doktor bey, çocuklar çamurla oynamayı severler,» diyeceğini zannetti. Ama has-

tabakıcı, «Biliyorum. Ne feci değil mi? Derdinizi anlıyorum, Doktor Bey. Bu insanların pislik içinde yaşamalarına hiç sebep yok,» dedi.

Kendini binbir çabayla aşağı bir muhitten çekip yükselten bir insan iki türlü hareket edebilir. Yükselince eski muhitini unutabilir; ya da yükselir ama muhitini asla unutamaz ve bin güçlükle yükseldiği sırada geride bıraktıkları için kalbinde bir şefkat ve anlayış saklar. Hastabakıcı unutmak yolunu seçmişti. Ama gene de, orada dururken biliyordu ki, yıllar sonra şu aç, sıska çocuğun yüzündeki hüzün ona huzur vermeyecekti ve acı acı, o zaman avutucu bir söz söylemiş olmasını isteyecekti. Küçüklük ettiğini biliyordu ama başka türlü olmağa cesareti yoktu.

İğne battığı zaman, Francie duymadı bile, Doktorun sözleriyle başlayan kırgınlık dalgaları vücudunu sarmıştı. İçinde başka hiç his kalmamıştı. Hastabakıcı koluna ustaca bir gaz bezi sarıyordu. Doktor da âletini bir ecza kabının içinde koymuş, yeni bir iğne çıkarırken, Francie sesini yükseltti :

«Şimdi sıra benim kardeşimde. Onun kolu da benimki kadar pis, onun için hiç şaşmayın. Hem ona söylemenize lüzum yok. Bana söylediniz.» Doktorla hemşire hayretle, böyle garip bir şekilde dile gelmiş olan bu insan zerresine bakıyorlardı. Francie'nin sesi bir hıçkırıkla kısıldı. «O oğlandır, pisliğe aldırmaz.» Döndü, ayakları bir parça birbirine dolaştı, sonra odadan çıktı. Kapı kapanırken doktorun şaşkın sesini duydu.

«Söylediklerimi anladığını hiç tahmin etmemiştim.» Hastabakıcı içini çekti. «Ne yaparsınız?»

Çocuklar döndüğü zaman Katie öğle yemeği için eve gelmişti. Çocuklarının sarılı kollarına acıyla baktı. Francie hırsla :

«Neden, anne, neden?» diye sordu : «Neden öyle şeyler söylüyorlar insanın koluna iğne batırırken?»

Artık herşey olup bittiği için Katie, rahat bir tavırla: «Aşı, çok iyi birşeydir,» dedi. «İnsanın sol elini sağ elinden ayırt etmesine yarar. Okula gittiğin zaman sağ elinle yazman lâzım. Bu aşı yeri de orda durup sana, a'a, bu el değil, öteki elini kullan, diyecek.»

Bu açıklama Francie'ye yetti, çünkü sol elini sağ elinden hiç ayırt edemezdi. Sol eliyle yemek yer ve resim çizerdi. Katie durmadan bunu düzeltiyor ve tebeşiri, ya da iğneyi sol elinden alıp sağ eline veriyordu. Annesi izahat verdikten sonra Francie, aşı belki de güzel birşeydir, diye düşünmeye başladı. Böyle büyük bir dâvayı hallediyor ve insana hangi elin hangi el olduğunu öğretiyordu; buna karşılık acısı az birşeydi. Francie aşıdan sonra sol elinin yerine sağ elini kullanmağa başladı ve artık hiç güçlük çekmedi.

O gece Francie'nin ateşi yükseldi, aşı yeri de fena halde kaşınıyordu. Annesine söyledi. Annesi müthiş korktu ve sıkı tembihlerde bulundu.

«Ne kadar kaşınırsa kaşınsın, sakın kaşımayacaksın, ha.»

«Neden kaşımayacağım?»

«Kaşırsan bütün kolun şişip simsiyah olur ve düşer. Onun için kaşıma.»

Katie çocuğu dehşete düşürmek istemiyordu. Kendisi de fena halde korkmuştu. Kola dokunulursa kanın zehirleneceğini zannediyordu. Onun için çocuğu korkutup da kaşımasını önlemek istemişti.

Acı acı kaşınan yeri tırnaklamamak için Francie'nin kendini sıkması gerekti. Ertesi gün koldan yukarı doğru ağrı okları saplanıyordu. Yatmağa hazırlanırken Francie

sargının altına baktı ve iğnenin girdiği yerin şişmiş, koyu yeşil bir renk almış ve sarı sarı cerahat toplamış olduğunu gördü; dehşet içinde kaldı. Hem de kaşımamıştı. **Kaşımadığını biliyordu.** Ama belki dün akşam uykusunda kaşımıştı. Evet, o zaman yapmış olacaktı. Annesine söylemeğe korktu. Annesi muhakkak :

«Sana kaç kere söyledim, ama dinlemedin. Şimdi gör bakalım işte,» diyecekti.

Pazar akşamıydı. Babası işteydi. Francie uyuyamıyordu. Yatağından kalktı, misafir odasına gitti ve pencereye oturdu. Başını kollarına dayadı ve ölümü bekledi.

Sabaha karşı saat üçte Graham caddesinden geçen bir tramvay gıcırdayarak köşede durdu. Bu birisi iniyor demekti. Francie pencereden eğildi. Evet, babasıydı. Islıkla, «Sevgilim Aydaki adamdır,» şarkısını çala çala, danseder gibi hafif adımlarla sokaktan aşağı doğru geliyordu. Katlanmış garson önlüğünü güzel bir paket yapıp kolunun altına sıkıştırmış olan bu smokinli ve melon şapkalı karaltı Francie'ye hayatın kendisi gibi göründü. Johnny kapıya geldiği zaman Francie seslendi. Johnny yukarı baktı ve büyük bir nezaketle şapkasını çıkardı. Francie ona mutfak kapısını açtı. Johnny :

«Bu geç vakitte senin burada ne işin var, Prima Donna?» diye sordu. «Cumartesi gecesi değil, biliyorsun.»

Francie : «Pencerenin önünde oturuyordum,» diye fısıldadı. «Kolumun kopup düşmesini bekliyorum.»

Johnny gülmemek için yutkundu. Francie kolunun durumunu anlattı. Johnny yatak odalarına açılan kapıyı kapadı ve gazı yaktı. Sargıyı açtı ve şişmiş, cerahatlanmış kolu görünce midesi altüst oldu. Ama kızına hiç belli etmedi.

«Aman yavrum, bu birşey değil, hiç birşey değil. Sen ben aşı olduğum zaman kolumu görseydin. Seninkinin iki misli daha şişmişti, hem de seninki gibi yeşille sarı değil, kırmızı, beyaz ve maviydi: Halbuki bak şimdi ne sıkı, hem de kuvvetli.» Johnny kızının hatırı için yalan söylüyordu, çünkü hiç aşı olmamıştı.

Bir leğene ılık su koydu ve bir iki damla asit karbonik ilâve etti. Çirkin şişi tekrar tekrar yıkadı. İlâç yaktığı zaman Francie yüzünü buruşturuyordu, ama Johnny yanmanın iyileşmek demek olduğunu söyledi. Kolu yıkarken fısıltıyla şarkı söylüyordu.

Sargı yerine kullanılabilecek temiz bir kumaş parçası bulmak için etrafına bakındı. Bulamayınca ceketiyle önlüğünü çıkardı, gömleğini de çıkardı ve ucundan artistvari bir tavırla bir parça kumaş yırttı. Francie :

«Ama bu en iyi gömleğin,» diye itiraz etti.

«Aldırma, nasılsa delik deşikti.»

Kolu sardı. Kumaş Johnny gibi kokuyordu, ılık ılık ve tütünlü. Ama çocuk için teselli verici birşeydi. Himaye ve sevgi doluydu.

«İşte! Oldu bitti Prima Donna. Kolunun kopup düşeceği de nereden aklına geldi?»

«Annem, kaşırsan kopup düşer, dedi. Kaşımak istemiyordum, ama, uyurken kaşıdım, herhalde.»

«Belki.» Johnny kızın zayıf yanağını öptü. «Haydi, şimdi gene git yat.» Francie gitti ve sabaha kadar mışıl mışıl uyudu. Sabahleyin zonklama durmuştu. Bir iki gün içinde kol gene eski halini buldu.

Francie gidip yattıktan sonra Johnny bir sigara daha içti. Sonra ağır ağır soyundu ve Katie'nin yatağına girdi.

Katie uykusunun arasında onun geldiğinin farkına vardı ve kolunu kocasının boynuna doladı. Johnny bu kolu hafifçe çekti ve karısından mümkün olduğu kadar uzaklaştı. Duvarın dibine yattı. Kollarını başının altına koydu ve bütün gece yattığı yerden sabit gözlerle karanlığa baktı.

XIX

Francie okuldan büyük şeyler umuyordu. Aşı ona derhal sağla solun arasındaki farkı öğrettiği için, okulda daha da büyük mucizelerle karşılaşacağını sanıyordu. Okula gittiğinin birinci günü eve okumayı ve yazmayı öğrenmiş olarak dönecekti, belki de. Ama eve sadece kanayan bir burunla döndü. Bunu, musluktan su içmek isterken, daha büyük bir çocuğun başına vurmasıyla kazanmıştı. O musluklardan gazoz akmadığını da öğrenmişti.

Bir kişilik olan sırasını başka bir kızla paylaşmaya mecbur olduğu için Francie kırılmıştı. Kendi başına bir sıra istemişti. Sabahleyin bir hademenin uzattığı kalemi gururla kabul etti ve saat üçte istemeye istemeye bir başka hademeye geri verdi.

Okula gireli daha ancak yarım gün olduğu halde Francie hiç bir zaman öğretmenin gözdesi olamayacağını anlamış bulunuyordu. Bu hak ancak bir kısım zengin kızlara verilmişti, yeni kıvrılmış saçları, ütülü temiz önlükleri ve yeni ipekli saç kordelâları olan kızlar. Bunlar civardaki dükkân sahiplerinin kızlarıydı. Francie öğretmenleri Miss Briggs'in onlara nasıl gülümsediğini ve ön sırada en iyi yerleri verdiğini farketti. Bu kıymetliler sıralarını başkalarıyla paylaşmıyorlardı.

Kendi gibi başka çocuklarla bir köşeye sıkışan Francie o ilk gün kendi farkına vardığından çok şey öğrendi.

Büyük Demokrasinin sınıf sistemini öğrendi. Öğretmenin bu türlü davranışı onu hem şaşırtmış, hem kırmıştı.

İnsana bütün bu istenmeyen çocuklar birbirlerine yaklaşacaklar ve kendileri aleyhine olan şeylere karşı tek bir kitle olacaklar gibi, gelir. Ama böyle olmuyordu.

Tabiî, öğretmenlerin hepsi de fena değil. Bazan çocuklarla aynı acıyı duyan ve çocuklara yardım etmek isteyen tatlı kadınlar da çıkardı. Ama bu kadınların öğretmenlikleri uzun sürmezdi. Ya çabucak evlenip işten çıkar, yahut ötekilerin davranışlarına dayanamayıp meslekten ayrılırlardı.

Aradan haftalar geçti Sissy fabrikadaki kızlardan birine Katie için bir kartpostal yazdırdı. Kardeşinden eskileri unutmasını ve hiç olmazsa çocukları görmek için arada bir eve gelmesine izin vermesini rica etti. Katie kartı hiç almamış gibi yaptı.

Mary Rommely, Sissy adına konuşmağa geldi. Katie'ye :

«Ablanla aranızdaki kırgınlık nedir?» diye sordu.

Katie, «Sana söyleyemem,» diye cevap verdi.

Mary Rommely, «Affetmek,» dedi. «Allahın kıymetli bir bağışıdır ama gene de bedavadır.»

Katie, «Benim kendime göre düşüncelerim var,» dedi.

Annesi, «Öyle görünüyor,» diyerek onu tasdik etti. İçini çekti ve başka birşey söylemedi.

Katie itiraf etmiyordu ama Sissy'yi özlemişti. Sissy'nin pervasız fikirlerini ve karışık meseleleri temiz bir şekilde halledişini arıyordu. Evy Katie'yi görmeğe geldiği zaman Sissy'den hiç bahsetmezdi. Kardeşleri barıştırmak için giriştiği bir tek teşebbüsten sonra Mary Rommely de Sissy'nin adını hiç anmadı.

Katie, ailenin habercisi olan sigorta memuru aracılığıyle şirket tarafından sigorta edilmişlerdi ve kızkardeşlerden haftalık sigorta parasını ayni adam toplardı. Bu adam haber getirir, dedikodu yetiştirir ve ailenin postacılığını yapardı. Bir gün Sissy'nin bir çocuk daha dünyaya getirdiğini, fakat bu çocuğu sigorta edemediğini çünkü çocuğun sadece iki saat yaşadığını haber verdi. Katie zavallı Sissy'ye karşı bu kadar kırgınlık gösterdiği için kendinden utandı. Tahsildara :

«Ablamı bir daha gördüğün zaman,» dedi. «Söyle, o kadar uzak kalmasın!...»

Tahsildar af haberini götürdü ve Sissy gene Nolan ailesine karıştı.

XX

Katie'nin bit ve hastalığa karşı seferberliği çocukların okula girdiği gün başladı. Çarpışma şiddetli, kısa oldu ve zaferle son buldu.

Sıkışık sıkışık oturdukları için çocuklar haberleri olmadan birbirlerinden böcek alıp bitleniyorlardı.

Haftada bir okulun hastabakıcısı gelir ve pencereye arkasını dönüp dururdu. Küçük kızlar sıra olurlar ve onun önüne geldikleri zaman döner, ağır saç örgülerini kaldırır ve başlarını gösterirlerdi. Hastabakıcı ince, uzun bir çubukla, çocukların saçlarını karıştırırdı. Bit yahut sirke görülürse küçüğe kenara çekilip durması söylenirdi. Muayenenin sonunda bu paryalar sınıfın önünde dururlardı, hastabakıcı da bu küçük kızların ne kadar kirli ve onlardan kaçmanın ne kadar lüzumlu olduğu hakkında bir konferans verirdi. Sonra, Knipe'nin Eczanesinden «mavi yağ» almaları ve annelerine başlarını temizlemeleri tembih edilerek bu toplum düşmanlarına izin verilirdi. Okula döndükleri zaman öteki çocuklar bunların hayatlarını zindan ederlerdi. Her suçlunun arkasında :

«Bitli, bitli!...» diye bağıra bağıra evine kadar gelen bir çocuk grupu olurdu.

Belki bitli çocuk gelecek muayenede temiz çıkardı. Bu sefer de kendi çektiği acıları unutarak yeni suçlulara zulüm ederdi. Kendi acıları onlara başkalarına merhamet

etmeyi öğretmiyordu. Onun için çektikleri acılar boşa gidiyordu.

Katie'nin kalabalık hayatında başka dert ve endişe için yer yoktu. Francie okuldan gelip de, saçının yollarında beş aşağı beş yukarı bitler dolaşan bir kızın yanında oturduğunu haber verir vermez, Katie harekete geçti. Francie'nin saçını kendi kuvvetli, kaba, sarı tahta sabunuyla, kızın başını sızlatıncaya kadar yıkadı. Ertesi sabah saç fırçasını bir kâse gaz yağına batırdı ve Francie'nin saçını iyice fırçaladı ve öyle sıkı ördü ki kızın şakağındaki damarlar şişti. Katie ona ateşten uzak durmasını tembih etti, okula gönderdi.

Francie'nin kokusu bütün sınıfı doldurdu. Yanındaki kız ondan mümkün olduğu kadar uzağa çekildi. Öğretmen, eve Francie'nin saçına gaz sürülmesini meneden bir kâğıt yazdı. Katie, Amerika'nın hür bir memleket olduğunu söyledi ve kâğıda aldırış etmedi. Haftada bir Francie'nin başını sarı sabunla oğdu ve her gün gazla yağladı.

Okulda kabakulak salgını çıktığı zaman, Katie sarî hastalıklara karşı harekete geçti. Fanilâdan iki torba yaptı, ikisinin de içine birer diş sarımsak koydu ve çocukların boynuna, gömleklerinin içine astı.

Francie okula buram buram sarımsak ve gazyağı kokarak gidiyordu. Herkes ondan kaçıyordu. O kalabalık bahçede, Francie'nin etrafında daima boş bir saha kalıyordu. Kalabalık tramvaylarda halk bu Nolan çocuklarından uzaklaşmak için sıkışıyordu.

Ama bu işe yaradı!... Acaba sarımsakta bir sihirbaz büyüsü olduğu için mi, kuvvetli gazlar mikropları öldürdüğü için mi, hastalar hiç bir zaman yanına sokulmuyor diye Francie mikrop kapmaktan kurtulduğu için mi, yoksa Neeley'le onun kuvvetli bünyeleri olduğu için mi, kimse

bilmiyor. Ama şurası gerçek ki bütün okul hayatlarınca, Katie'nin çocukları hiç hasta olmadılar. Hattâ soğuk alıp yattıkları bile olmadı. Ve hiç bitlenmediler.

Francie, kokusu yüzünden yalnız bırakılan bir yabancı haline geldi. Ama zaten yalnızlığa alışmıştı. Yalnız yürümeğe ve «başka sayılmağa» alışmıştı. Pek fazla acı çekmedi.

XXI

Bütün acılarına, üzüntülerine, kızgınlıklarına rağmen Francie okulu seviyordu. Hep ayni şeyi yapan bir çok çocuğun tabi tutulduğu sıkı ve düzenli program içine emniyet hissi veriyordu. Birşeyin muayyen bir parçası, bir tek maksat için toplanmış bir toplumun bir parçasi olduğunu hissediyordu. Nolan'lar ferdiyetçiydiler. Dünyalarında yaşayabilmeleri için elzem olan şeylerden başka hiç birşeye boyun eğmezlerdi. Kendi kendilerinin yaşama tarzlarına uyarlardı. Hiç bir belirli sosyal grubun parçası değildiler. Bu, ferdiyetçilerin teşekkülü için iyi birşeydir ama bazan küçük bir çocuğun aklını karıştırır. Francie okulda emniyet ve huzur buluyordu. Herşeye rağmen okul hayatının bir maksadı ve ilerleyişi vardı.

Okul hayatının güzel yanlarından biri de Mr. Morton'du. Mr. Morton her hafta müzik dersi vermek için Francie'nin sınıfına geldiği zaman, yarım saat süren altın gibi parlak bir ihtişam devri olurdu. Mr. Morton o çevredeki bütün okulları dolaşan ihtisas sahibi bir öğretmendi. O geldiği zaman bayram olurdu. Kırlangıç kuyruklu bir ceket giyer ve kabarık bir kravat takardı. Öyle içi içine sığmaz, şen ve sevimliydi ve yaşamak zevki öyle başına vurmuştu ki bulutlardan inmiş bir ilâh gibiydi. Kibar ve hareketliydi. Çocukları anlar, sever, çocuklar da ona hayran kalırlardı. Öğretmenler bile ona bayılıyorlardı. Onun

geleceği gün sınıfta bir bayram havası eserdi. Öğretmen hanım saçlarını kıvırır ve esans sürünürdü. Mr. Morton hanımları bu hale sokardı işte.

Fırtına gibi gelirdi. Kapı anzısın ardına kadar açılır ve Mr. Marton ceketinin kuyrukları, arkasında havalana havalana içeri dalardı. Kürsüye atlar ve tatlı bir sesle : «Günaydın, günaydın,» diye gülümseyerek etrafına bakınırdı. Çocuklar oturdukları yerde sevinçlerinden gülerler, gülerlerdi, öğretmen de gülümser, gülümserdi.

Mr. Morton tahtaya notalar çizerdi; çizgilerden dışarı doğru koşuyorlarmış gibi olsun diye uçlarına minik minik bacaklar da yapardı. Diyez notaları yusyuvarlak yapardı. Bemol notaların ince, gaga gibi burunları olurdu. Ve odada kaldığı müddetçe Mr. Morton bir kuş gibi, içinden gelerek şarkı söyler dururdu.

Çocuklara, iyi ve ağır olduğunu söylemeden iyi ve ağır müzik öğretirdi. Büyük klâsiklere kendisi güfte uydurur ve «Ninni,» «Serenat», «Sokak Şarkısı» ve «Güneşli Bir Günün Şarkısı» gibi basit isimler verirdi. Çocuklar olgunlaşmamış, incecik sesleriyle Hendel'in «Largo» sunu söylerler ve bu besteyi sadece «İlâhi» diye bilirlerdi. Oğlan çocukları bilye oynarken ıslıkla Dvorak'ın **Yeni Dünya Senfonisi**'nden parçalar söylerlerdi. Şarkının ismini soran olursa, «Bu mu? **Eve Giderken,**» diye cevap verirlerdi. Kendilerinin «Şan» dedikleri, **Faust**'un «Askerler Korosu» nu mırıldanarak kutucuk oynarlardı.

Mr. Morton kadar fazla sevilmemekle beraber, onun kadar sayılan bir başka öğretmen de Mr. Morton gibi haftada bir gelen resim hocası Miss Bernstone'du. Ah, Miss Bernstone başka bir dünyanın sakiniydi; soluk yeşil renkli güzel elbiselerle dolu bir dünya. Yüzü tatlı ve yumuşaktı

ve Mr. Morton gibi o da istenmeyen çocukları, itinayla bakılanları sevdiğinden daha çok severdi.

Yağmurlu günlerde Miss Bernstone ders vermezdi. Bir tabaka kâğıtla bir parça kömür alır ve sınıftaki en fakir, en düşkün çocuğun resmini çizerdi. Resim bittiği zaman pisliği yahut düşkünlüğü görmezdiniz; sadece masumiyetin ihtişamını ve bir bebeğin vaktinden evvel büyüyüşünün iç sızısını görürdünüz. Evet, Miss Bernstone harikulâdeydi!

XXII

Ah, bir çocuğun yazılı kelimeleri okuyabildiği o ilk büyülü an!

Uzun süreden beri Francie harfleri okuyor, seslerini buluyor ve sonra bu sesleri birleştirerek bir kelime meydana getiriyordu. Ama birgün bir sayfaya baktı ve «fare» kelimesi ona bir mâna ifade etti. Kelimenin yazılışına baktı ve zihninden kurşunî bir farenin resmi geçti. Daha öteye ve «at» kelimesini görünce, atın nal seslerini işitti ve parlak sırtına güneşin vurduğunu gördü. «Koşuyor» kelimesi ansızın gözüne çarptı ve kendisi de koşuyormuş gibi hızlı hızlı nefes almağa başladı. Her harfin özel sesiyle bütün kelimenin mânası arasındaki engel kalkmıştı ve yazılı olan kelime bir bakışta çabucak bir mâna ifade ediyordu. Francie çabucak bir kaç hafta okudu ve heyecanından nerdeyse hastalanacak gibi oldu. Bağırıp dünyaya ilân etmek istiyordu. Okuyabiliyordu! Okuyabiliyordu!

Artık bundan sonra okuyarak bütün dünyayı tanıyabilir demekti. Bir daha hiç yalnızlık çekmeyecekti, samimî arkadaşlarının olmadığını hiç hissetmeyecekti. Kitaplar onun arkadaşları oldu. Her duyguya cevap veren bir kitap vardı. Sakin bir dostluk için şiir vardı. Genç kızlığa eriştiği zaman aşk hikâyeleri olacaktı. Birisine karşı bir yakınlık duymak istedi mi o biyografi okuyabilirdi. Okuyabildiğini anladığı o ilk gün, hayatının sonuna kadar günde bir kitap okumağa karar verdi.

Francie rakamları ve sayıları severdi. Bir oyun uydurmuştu. Numaralar bir ailenin fertleriydi ve mesele halledilince çıkan adet bir aile toplantısı meydana getiriyordu. Her toplantının da kendine göre bir hikâyesi vardı. Sıfır kucakta bir bebekti. Hiç sıkıntı vermezdi. Meydana çıktığı zaman onu sadece taşırdınız. Bir rakamı yürümesini yeni öğrenen, çevirmesi kolay, cici bir kız çocuğuydu. Aile hayatına (toplamalara, filân) pek az güçlük çıkararak karışırdı. 3 de ana okuluna giden daha büyükçe bir oğlandı. Ona biraz dikkat etmek lâzımdı. Sonra 4 vardı, Francie'yle yaşıt bir kız. Bununla uğraşmak hemen hemen 2 ile uğraşmak kadar kolaydı. Anne olan 5, yumuşak huylu ve müşfikti. Büyük meselelerde gerçek bir anne gibi, her şeyi kolaylaştırırdı. Ailenin babası 6, ötekilerden daha sertti ama hakseverdi. 7 pek huysuzdu. Garip huylu bir ihtiyar dedeydi ve işin sonunda neler çıkacağı hiç kestirilemezdi. Nine olan 8 de sertti ama, 7'den daha kolay anlaşılırdı. Hepsinden güç de 9 du. Dokuz komşuydu ve onu aile hayatına sokmak o kadar güçtü ki!

Francie toplama yaptımı, çıkan sonuca uyacak ufak bir hikâye uydururdu. Sonuç 924 se, başkaları gezmekteyken küçük oğlanla kıza bir komşu bakıyor, demekti. Meselâ 1024 gibi bir rakam çıktı mı bütün çocuklar avluda oynuyorlar demekti. Atmışiki, baba küçük oğlanı gezmeğe götürüyor demekti; 50, anne en küçük bebeği arabasına koymuş güneşliyor ve 78 de dedeyle nine bir kış gecesi evde ocak başında oturuyorlar, demekti.

Francie bu oyunu sonradan cebire de uyguladı. X, oğlanın aile hayatına giren ve herşeyi alt üst eden sevgilisiydi. Y, başlarına dert açan bir erkek arkadaştı. Böylece hesap Francie için sıcak ve insancıl birşeydi ve hayatının bir çok yalnız saatlerini doldururdu.

XXIII

Okul günleri geçip gidiyordu. Bazıları kötü ve kırgınlık doluydu. Bazıları da Miss Bernstone'la Mr. Morton'un yüzünden parlak ve güzeldi. Ve daima birşeyler öğrenmenin büyüsü vardı.

Ekim ayında bir cumartesi günü gezinirken Francie, tanımadığı bir mahalleye geldi. Burada fakirler için ucuz apartmanlar ve kaba saba, külüstür dükkânlar yoktu. Washington zamanından kalma eski evler vardı. Eski ve haraptılar ama etraflarında tahta parmaklıklar ve Francie'ye üstünde sallanmak arzusu veren kapıları vardı. Ön bahçede parlak renkli güz çiçekleri ve kapı önlerinde kızıl ve sarı yapraklı akçe ağaçlar vardı. Cumartesi güneşinin ışığında bu ihtiyar mahallede hissedilen dalgın bir hava vardı. İnsana ezelî ebediymiş gibi gelen sakin, derin ve pejmürde bir huzur. Masal kitabındaki Alicevari, sihirli bir aynadan geçmiş gibi, Francie kendini mutlu hissetti. Büyülü bir diyardaydı.

Biraz daha yürüdü ve küçük, eski bir okul gördü. İkindi güneşinde duvarların eski tuğlaları ateş gibi ışıldıyordu. Bahçesinin etrafında parmaklık yoktu ve oynayacak yerler çimendi, çimento değil. Okulun karşısı yabanî çiçekleri ve yonca kaplı bir çayırdı.

Francie'nin kalbi bir an için durdu. İşte buydu! Gitmek istediği okul buydu! Ama nasıl gidebilirdi? Herkesin

kendi mahallesine en yakın okula gitmesini zorunlu kılan çok sıkı bir kanun vardı. Francie o okula gitmek isterse, ailesinin o mahalleye taşınması lâzımdı. Francie biliyordu ki sırf kendisinin canı o okula gitmek istiyor diye annesi imkânı yok ev değiştirmezdi. Bu meseleyi düşünerek ağır ağır eve döndü.

O gece yatmadı ve babasının işten dönmesini bekledi. Johnny koşarak merdivenlerden çıkarken ıslıkla, «Molly Malone» unu söyledi gene. Hepsi beraber onun getirdiği istakozu, havyarı ve ciğer kızartmasını yedikten sonra Katie'yle Neeley yattılar. Babası son sigarasını içerken Francie ona arkadaşlık etti. Okul meselesini babasının kulağına fısıldadı. Johnny ona baktı, başını salladı ve, «yarın görüşürüz,» dedi.

— «Yani o okulun civarına taşınabilir miyiz?»

— «Hayır ama başka bir yolu vardı, muhakkak. Yarın seninle oraya gideriz de göreceğimizi görürüz.»

Francie öyle heyecanlıydı ki sabaha kadar uyuyamadı. Yedide kalktı ama Johnny hâlâ mışıl mışıl uyuyordu. Francie sabırsızlıktan ter dökerek bekledi, Johnny uykusunun arasında her çekişte, bakalım uyanıyor mu, diye içeri koşuyordu.

Johnny öğleye doğru uyandı ve Nolan'lar öğle yemeğine oturdular. Francie yiyemiyordu. Durmadan babasına bakıp duruyordu ama Johnny hiç oralı değildi. Unutmuş muydu? Hayır, çünkü Katie kahve boşaltırken o hiç önem vermiyormuş gibi bir tavırla :

— «Biraz sonra Prima Donna'yla biz biraz gezmeğe çıkacağız,» dedi.

Francie'nin kalbi duracak gibi oldu. Unutmamıştı demek. Francie bekledi. Annesinin cevap vermesi lâzımdı. Annesi hayır diyebilirdi. Annesi neden diye sorabilirdi. An-

nesi ben de geleyim bari, diyebilirdi. Ama annesi sadece, «Peki,» dedi.

Francie kapları yıkadı. Sonra Pazar gazetesini almak için şekerci dükkânına, babasına Corona almak için de sigaracıya gitmek lâzımdı. Sonra Johnny'nin gazeteyi okumasını bekleyecekti. Sosyete sütunu da dahil olmak üzere bütün sütunları okudu ki sosyete yazıları herhalde onu alâkadar edemezdi. Bunun daha da beteri, okuduğu her haber hakkında Katie'ye izahat verdi. Her defasında gazeteyi indirip Katie'ye dönerek : «Gazetelerde pek tuhaf havadisler çıkıyor, bugünlerde. Şuna bak, meselâ» deyişinde Francie ağlayacak gibi oluyordu.

Saat dört oldu. Sigara çoktan içilmişti ve gazete yere atılmış duruyordu. Havadisleri dinlemekten usanmış olan Katie, Neeley'i alıp Mary Rommley'yi ziyarete gitmişti.

Francie'yle babası elele yola çıktılar. Johnny tek elbisesi olan smokiniyle melon şapkasını giymişti ve pek zarif görünüyordu. Nefis bir Ekim günüydü. Her sokak köşesine denizin tuzlu tadını getirmek için beraberce çalışan ılık bir güneş ve insana sükün veren bir rüzgâr vardı. Bir süre yürüdüler, bir köşeyi döndüler ve kendilerini o mahallede buldular. Ancak Broklyn gibi büyük, dağınık bir yerde iki havaliyi böyle keskin bir hat birbirinden ayırabilirdi. Burası beşinci ve altıncı kuşaktan Amerikalılarla dolu bir mahalleydi.

Doğruyu söylemek gerekirse sınıfta, annesiyle babası Amerika'da doğmuş olan tek kişi Francie'ydi. Yıl başında öğretmen yoklama yapmış ve her çocuğa ailesini sormuştu. Verilen cevaplar tipikti:

— «Polonyalı Amerikanım. Babam Varşova'da doğmuş.»

— «İrlândalı Amerikanım. Babamla anam County Cork'ta doğmuşlar.»

Nolan denince Francie iftiharla cevap vermişti: «Amerikalıyım.»

Çabucak sinirlenivеren öğretmen, «Amerikalı olduğunu biliyorum,» demişti. «Ama milliyetin nedir?»

Francie daha da büyük bir iftiharla, «Amerikan!» diye ısrar etmişti.

— «Annenle babanın nereli olduğunu söyleyecek misin, yoksa seni müdire hanıma mı göndereyim?»

— «Annemle babam da Amerikalı. Brooklyn'de doğmuşlar.»

Bütün çocuklar dönmüşler ve annesiyle babası eski memleketlerden gelmemiş olan küçük kıza bakmışlardı. Ve öğretmen «Brooklyn ha? Hımm. Seni Amerikalı sayabiliriz zannedersem,» dediği zaman Francie gurur ve mutluluk hissetmişti. Brooklyn ne kadar harikulâde bir yer diye düşünmüştü, sadece Brooklyn'de doğmuş olmak bile insanı Amerikalı yapmağa yetiyor.

Babası ona bu garip mahalleden bahsetti; buradaki aileler yüz yıldan fazla bir zamandan beri Amerikanmışlar; çoğu İskoç, İngiliz ve İrlândalı soyundan gelmeymiş. Erkekleri eşya yapar ve ince marangozluk ederlermiş. Madenlerle uğraşırlarmış, altın, gümüş ve bakır gibi.

Johnny, Francie'yi bir gün de Brooklyn'in İspanyol semtine götüreceğini vadetti. Orada erkekler sigaracılık yaparlarmış ve hepsi de çalışırlarken kendilerine kitap okusun diye bir adam tutmak için günde bir iki peni ayırırlarmış. Özellikle ağır ve ebedî eserleri seçerlermiş.

Pazar gününün tenha yollarında ağır ağır yürüyorlardı. Francie bir ağaçtan bir yaprak düştüğünü gördü ve onu almak için seke seke koştu. Yaprak, kenarı altın zırhlı, kı-

zıl bir renkteydi. Francie, acaba bir daha bunun kadar güzel bir şey görecek miyim? diye düşünerek uzun uzun yaprağa baktı. Yolun köşesinden bir kadın geldi. İyice boyanmıştı ve boynunda tüyden yapılma bir kürk vardı. Johnny'ye gülümsedi ve :

— «Yalnız mısın?» dedi.

Johnny bir an ona baktı, sonra rahat bir tavırla, «Hayır, bayan,» diye cevap verdi.

Kadın kendi yoluna gitti. Francie koşarak geri geldi ve babasının elini tuttu. Merakla :

— «Fena bir kadın mıydı, baba?» diye sordu.

— «Hayır.»

— «Dünyada fena insan pek azdır. Yalnız kaderleri fena olanlar çoktur.»

— «Ama boyalıydı, hem de...»

— «İyi günler görmüş biriydi.» Johnny bu cümleyi beğendi. «Evet, iyi günler görmüştü.» Johnny düşünceye daldı. Francie seke seke koşarak yaprak toplayıp duruyordu.

Okula geldiler ve Francie okulu sevinerek babasına gösterdi. İkindi güneşi duvarların yumuşak renkli tuğlalarını ısıtmıştı ve küçük küçük camlı pencereler güneşte oynaşıyor gibiydi Johnny okula uzun uzun baktı ve,

— «Evet ,işte bu! İşte okul bu okul,» dedi.

Sonra her hislendiği ya da heyecanlandığı zaman gibi, içindekileri bir şarkıyla boşaltmak ihtiyacını duydu. Yıpranmış şapkasını kalbine bastırdı, dimdik durup okula baktı ve şarkıya başladı :

Okul günleri, okul günleri
Eski, sevgili günler
Okuma, yazma ve hesap...

Johnny'nin yeşilimtrak smokini ve beyaz gömleğiyle orda, sokakta durup pejmürde kılıklı, zayıf bir çocuğu elinden tutmuş, hiç sıkmaksızın bu hayat şarkıyı söylemesi, gelip geçen bir yabancıya gülünç görünebilirdi ama Francie için bu yerinde ve güzel bir şeydi.

Sokağın öte tarafına geçtiler ve herkesin «arsa,» dediği çayırlıkta dolaştılar. Francie eve götürmek için bir demet kır çiçeği topladı. Johnny burasının eskiden bir kızılderili mezarlığı olduğunu ve kendisi çocukken sık sık buraya, ok ucu aramaya geldiğini anlattı. Francie kendilerinin de aramalarını teklif etti. Yarım saat aradılar ama birşey bulmadılar. Johnny küçükken kendisinin de bulamadığını hatırladı. Bu Francie'ye pek komik geldi. Güldü. Johnny burasının belki de bir Kızılderili mezarlığı olmadığını itiraf etti; belki de bu rivayeti birisi uydurmuştu. Johnny'nin söylediği çok doğruydu, çünkü bunu kendisi uydurmuştu.

Biraz sonra eve dönme vakti geldi ve Francie'nin gözlerinde yaşlar belirdi, çünkü babası onu bu yeni okula sokmak hakkında hiç bir şey söylememişti. Johnny kızının gözlerindeki yaşları gördü ve derhal bir plân kurdu.

— «Bak ne yaparız, sana söyleyeyim, sevgilim. Şöyle bir dolaşıp güzel bir ev seçeriz ve numarasını alırız. Ben sizin müdireye senin bu eve taşındığını ve bu okula naklet-mek istediğini yazarım.»

Bir ev buldular — bahçesinde kasımpatıları açmış, çatısı meyilli, tek katlı beyaz bir ev — Johnny adresi dikkatle yazdı.

— «Yapacağımız şeyin hatalı bir iş olduğunu biliyor musunuz?»

— «Hatalı mı baba?»

— «Ama daha büyük bir iyilik kazanmak için yapılan hata. Birisinin derdini halleden bir yalan gibi. Bunu telâfi etmek için iki misli daha iyi bir kız olmalısın. Hiç bir zaman geç kalmamalısın. Eve postayla mektup göndermelerine sebep olacak hiç bir şey yapmamalısın.»

— «O okula gidebilirsem hep uslu dururum, baba.»

— «İyi. Şimdi sana okula gitmek için küçük bir parktan geçen bir yol göstereyim. Nerede olduğunu biliyorum.

Johnny Francie'ye parkı ve parktan nasıl kestirme geçip okula gidebileceğini gösterdi.

Katie onların plânını duyunca, «Siz bilirsiniz,» dedi. «Ama ben hiç karışmam. Polisler gelir de yanlış adres verdin diye seni tevkif ederlerse, doğruyu söylerim, benim bu işle hiç alâkam yok derim. Bir okul ne kadar iyi veya kötüyse öteki de öyledir. Francie'nin niçin okulunu değiştirmek istediğini anlayamıyorum. Hangi okula gidersen git, yapılacak ödev aynıdır.»

Johnny, «Bu iş oldu bitti öyleyse,» dedi. «Francie işte sana bir peni. Şekerciye koş da bir mektup kâğıdıyla bir zarf al.»

Francie koşa koşa gidip, geldi. Johnny, Francie'nin şu adreste oturan bir akrabasının yanında kalacağını ve bir nakil kâğıdı istediğini bildiren bir mektup yazdı. Neeley'nin ise evde kalacağını ve nakil kâğıdı istemediğini de ilâve etti, altını da imzaladı.

Ertesi sabah Francie mektubu titreye titreye müdireye uzattı. Kadın, nakil kâğıdını yazdı, Francie'ye karnesini verdi ve gidebileceğini söyledi; zaten okul lüzumundan fazla kalabalıktı.

Francie evraklarıyla beraber yeni okulun müdürünün karşısına çıktı. Müdür onun elini sıktı ve inşallah bizim okulu seversin, dedi. Bir hademe Francie'yi sınıfa çıkar-

dı. Öğretmen dersi durdurdu ve Francie'yi öğrencilerine tanıştırdı. Francie önündeki sıra sıra küçük kızlara baktı. Kızların hepsi pejmürdeydi ama, çoğu temizdi Francie kendi başına bir sıraya oturdu ve sevinçle yeni okulun hayatına karıştı.

Buradaki öğrenciler eski okuldaki kadar zalim değildiler. Evet, bazı çocuklar yaramazdı ama bu olağan bir çocuk yaramazlığıydı.

Francie bu okuldaki değişik havanın daha çok bina işlerine bakan adamdan geldiğini anladı. Bu müdürün **Mister** Jenson diye hitap ettiği kırmızı yanaklı, beyaz saçlı bir adamdı. Bir çok çocukları ve torunları vardı ve hepsini de candan severdi. Bütün çocuklara babalık ederdi. Yağmurlu günlerde çocuklar okula iliklerine kadar ıslanmış olarak geldikleri zaman aşağı gidip kazan dairesinde kurunmalarında ısrar ederdi. Islak pabuçlarını çıkartır ve ıslak çoraplarını kurusun diye bir ipe asardı. O minik eski pabuçlar bir sıra halinde sobanın karşısında dururdu.

Kazan dairesi çok hoştu. Duvarları beyaz badanalıydı ve kırmızı boyalı büyük soba insanın içine bir rahatlık verirdi. Pencereler duvarların tâ yukarılarındaydı. Francie orda oturup, küçük siyah kömürlerin dört beş santim yukarısında rakseden turuncu ve mavi alevlerin dansını seyrederek sıcaklığın tadını çıkarmayı çok severdi. (Mr. Jenson, çocuklar kurunurken sobanın kapısını açık bırakırdı.) Yağmurlu günlerde, kazan dairesinde kurunmak hakkını kazanmak için iliklerine kadar ıslansın diye Francie evden daha erken çıkar ve okula ağır ağır yürürdü.

Mr. Jenson'un çocukları, kurusunlar diye dersten alakoyması doğru değildi ama, herkes onu o kadar sever ve

sayardı ki kimse itiraz edemezdi. Francie okulda Mr. Jenson hakkında rivayetler duyardı. Onun koleje gitmiş olduğunu ve müdürden çok şey bildiğini işitmişti. Bir kere Francie onu müdürün odasında gördü. Sırtındaki temiz, damalı işçi tulumuyla bacak bacak üstüne atıp oturmuş, siyasetten bahsediyordu. Francie müdürün de çok zaman Mr. Jenson'un kazan dairesine indiğini ve bir kaç dakika oturup konuşarak pipo içtiğini duymuştu.

Bir oğlan yaramazlık ettiği zaman dövülmek için müdürün odasına gönderilmezdi; konuşmak için Mr. Jenson'un odasına gönderilirdi. Mr. Jenson yaramaz çocukları hiç bir zaman azarlamazdı. Çocuğa, Brooklyn takımında oynayan kendi en küçük oğlundan bahsederdi. Demokrasiden, iyi vatandaşlıktan ve içinde herkesin toplum yararına çalıştığı güzel bir dünyadan bahsederdi. Mr. Jenson'la bir defa konuştuktan sonra çocuğun bir daha mesele çıkarmayacağına güvenebilirdiniz.

Mezun olurken çocuklar hürmet göstermiş olmak için müdürden hatıra defterlerinin ilk sayfasını imza etmesini rica ederlerdi ama M. Jenson'un imzasına daha çok kıymet verirler ve ona daima ikinci sayfayı imzalatırlardı. Müdür, büyük, geniş bir yazıyla çabucak imza atardı. Ama Mr. Jenson böyle yapmazdı. İmza atmayı bir merasim haline koyardı. Defteri büyük yazı masasına götürür ve üstündeki lâmbayı yakardı. Oturup gözlüklerini dikkatle parlatır ve bir kalem seçerdi. Bu kalemi mürekkebe batırır, gözleriyle süzer, mürekkebini siler ve gene batırırdı. Sonra ince, hattat tarafından çelik üzerine çizilmiş gibi harflerle imzasını atar ve itinayla kuruturdu. İmzası daima defterdeki imzaların en güzeli olurdu. İstemeğe cesaret edebilirseniz, defteri evine götürür ve takımda oynayan

oğluna da imza attırırdı. Bu, erkek çocukları için harikulâde birşeydi. Kızlar aldırmazlardı.

Mr. Jenson'un yazısı o kadar güzeldi ki çocukların isteği üzerine, bütün diplomaları o yazardı.

Mr. Morton'la Miss Bernston bu okula da geliyorlardı. Onlar ders verdikleri zaman çoğu vakit Mr. Jonson da gelip arka sıralardan birine sıkışır ve dersi zevkle dinlerdi. Soğuk günlerde Mr. Morton'u yahut Miss Bernstone'u bir fincan kahve içsinler diye aşağı sobanın başına götürürdü. Küçük bir masanın üstünde bir gaz ocağı ve kahve takımları dururdu. Mr. Jenson kalın kenarlı fincanlar içinde sıcak, acı kahve verirdi ve misafir öğretmenler onun kalbinin iyiliğine dua ederlerdi.

Francie bu okulda mutluydu. Uslu bir kız olmağa çok dikkat ediyordu. Numarasını kendine mal edinmiş olduğu eve, her önünden geçişte sevgiyle bakardı. Rüzgârlı günlerde evin önünde kâğıtlar uçtu mu, Francie bu süprüntüleri toplar ve ızgara deliğine atardı. Sabahları çöpçu evin çöp çuvalını boşaltıp da, bahçeye atacağı yerde rasgele sokağa fırlatmışsa, Francie bu boş torbayı alır, katlar ve parmaklığa asardı. Evde oturan insanlar ona intizam konusunda tuhaf bir titizlik gösteren kendi halinde bir çocuk gözüyle bakmağa başladılar.

Francie okulunu seviyordu. Bu, her gün bir hayli yol yürümesi lâzım, demekti ama, Francie yürümesini de seviyordu. Sabahları evden Neeley'den daha erken çıkıyor ve çok daha geç dönüyordu. Aldırmıyordu, yalnız yemek meselesi biraz güçtü. Bir saatin içinde eve gidip dönmesi lâzımdı. Yemek yemek için pek az vakit kalıyordu. Annesi okula yemek götürmesine razı olmuyordu. Gösterdiği sebep şuydu :

— «Zaten büyüyor, yakında evinden ve ailesinden ayrılacak. Ama çocuk olduğu müddetçe çocuk gibi hareket etmeli ve yemeğini eve gelip de yemeli, çocukların böyle yapması lâzım. O kadar uzak okula gidiyorsa kabahat benim mi? Kendisi seçmedi mi?»

Johnny, «Ama, Katie,» derdi, «Öyle iyi bir okul ki!»

— «Öyleyse iyiyle beraber kötüyü de kabul etsin.»

Yemek meselesi kararlaştırılmıştı. Francie'nin yemek yemek için beş dakika kadar vakti kalıyordu. Ama Francie hiç bir zaman bunu yorgunluk saymazdı. Yeni okulun da o kadar mutluydu ki buna karşılık bir şeyler yapmağa can atıyordu.

Kendini bu yeni okula aldırması iyi oldu. Bu ona, kendi içinde doğmuş olduğu dünyalardan başka dünyalar olduğunu ve bu dünyalara erişebileceğini gösterdi.

XXIV

Francie yılların geçişini günler ya da aylarla değil, bayramlarla sayardı. Francie'nin yılı Temmuzun dördüyle (1) başladı, çünkü bu okul kapandıktan sonra gelen ilk bayramdı. Bayramdan bir hafta evvel Francie bomba biriktirmeğe başlardı. Eline geçen her parayı küçük bomba paketlerine verirdi. Bunları yatağının altında bir kutunun içine koyardı. Günde en az on defa kutuyu çıkarır, bombaları yeniden yerleştirir ve açık kırmızı kâğıtlarıyla, beyaz burulmuş saplarına bakarak, acaba neden yapılmışlar? diye düşünürdü.

Büyük gün geldiği zaman da bombaları patlatmayı canı istemezdi. Bunlara sahip olmak, kullanmaktan daha iyiydi. Bir yıl her zamankinden daha fazla darlık olduğu ve bomba alacak peni bulunamadığı zaman Francie'yle Neeley sürülerle kese kâğıdı biriktirmiş, bayramda suyla doldurup ağızlarını bükerek kapamış ve çatıdan sokağa atmışlardı. Kesekâğıtları hemen hemen bomba sesine benzeyen güzel bir patırtı çıkarıyorlardı. Tam yanlarına bir kesekâğıdı düştü mü gelip geçenler sinirleniyor ve kızgın kızgın yukarı bakıyorlardı. Ama fakir çocukların Dört Temmuzu bu şekilde kutlamağı adet edindiklerini kabul

(1) Amerika Birleşik Devletleri Cumhuriyetinin kuruluş günü.

ederek hiç bir şey yapmıyorlardı.

Bundan sonra gelen bayram, Halloween'di (1). Neeley yüzünü isle karartır ve kasketinin önünü arkasına, ceketinin de içini dışına giyerdi. Annesinin uzun siyah çoraplarından birini kumla doldurur ve arkadaşlarıyla beraber, bu masum baltasını sallayıp zaman zaman vahşî çığlıklar koparârak sokaklarda gezerdi.

Francie, başka küçük kızlarla beraber elinde bir parça tebeşir, etrafta dolaşır ve gördüğü her paltolu karaltının arkasına çabucak, büyük bir haç çizerdi. Çocuklar bu merasimi, mânasını bilmeden yaparlardı. Sembol hatırlardaydı ama sebep unutulmuştu. Bu orta zamanlardan kalma birşey olabilirdi. O zamanlar içinde sarı hastalık olan evleri, hattâ belki de hasta insanları belli etmek için bu işaret kullanılırmış.

Francie'ye Seçim. Bütün bütün bayramların en büyüğüymüş gibi gelirdi. Bu bayram, öteki bayramlardan daha çok, bütün herkese aitti. Francie, belki memleketin başka yerlerinde de halk oy veriyordu ama, diye düşünüyordu, Brooklyn'de olduğu gibi değildir, herhalde.

Johnny ona Scholes sokağında bir midyeci dükkânı göstermişti. Bu dükkân asırlık bir binaydı. Tavada kızartılmış midyeleri bütün eyalette meşhurdu. Ama bu yeri meşhur eden başka bir şey daha vardı. Dükkân büyük siyaset adamlarının gizli toplantı yeriydi. Parti büyükleri hususî yemek salonunda gizli bir meclis toplarlar ve bir taraftan nefis midyeleri atıştırırken, bir taraftan da kimin seçilip kimin atılacağını kararlaştırırlardı.

---

(1) Ekim ayının 31. gecesine rastlayan bir bayram.

Francie sık sık bu dükkânın önünden geçer, bakar ve içi heyecanla ürperirdi. Kapının üstünde tabelâ yoktu ve penceresinde de sadece bir benekli eğrelti otu saksıyla, arka taraftaki pirinç çubuğa geçmiş yarım bir kahverengi keten perde vardı. Bir kere Francie birisinin içeri girebilmesi için kapının açıldığını gördü. Gözüne donuk, kırmızı abajurlu lâmbalarla yarı aydınlanmış ve sigara dumanıyla sislenmiş basık tavanlı bir oda çarptı.

Annesiyle babasının arasında, partinin meziyetleri ve kusurları hakkında yapılan münazaraların meraklı bir dinleyicisiydi. Babası ateşli bir Demokrattı ama annesi hiç aldırmazdı. Partiyi tenkit eder ve Johnny'ye oyunu yazık ettiğini söylerdi. Johnny :

— «Böyle deme, Katie,» diye itiraz ederdi. «Şöyle böyle ama halkın iyiliği için çok şey yapıyor.»

Katie burun kıvırarak, «Hiç aklım almıyor,» derdi.

— «İstedikleri tek şey, ailenin erkeğinin oyu, sonra buna karşılık da neler veriyorlar.»

— «Verdikleri şeylerden birini söylesene.»

— «Meselâ kanunî bir mesele hakkında akıl danışmak istiyorsun. Avukata lüzum yok. Sizin partinin milletvekiline sorarsın.»

— «Körün köre yol göstermesi.»

— «Böyle lâflara inanma. Bir çok bakımdan aptaldırlar belki ama, Hükümetin nizamnamelerini ezbere bilirler.»

— «Bir şey için hükûmetten dâva aç da gör bakalım, sana ne kadar yardım ederler...»

Johnny başka bir taraftan hücuma geçerdi: «Polislik itfaiyecilik ve müvezzilik imtihanlarını ne zaman olacağını bilirler. Partiden birisi sorunca da hemen söylerler.»

— «Mrs. Lavey'nin kocası müvezzilik imtihanına üç

yıl önce girdi. Hâlâ kamyon sürüyor.»

— «Aa! İşte o Cumhuriyetçi, diye. Demokrat olsaydı ismini alırlar ve listenin en üstüne koyarlardı. Duymuştum, bir kadın öğretmen başka bir okula nakletmek istiyormuş, işini halletmiş.»

— «Ne diye? Kadın güzeldi, herhalde.»

— «Mesele orda değil. Kurnazca bir manevra yapmışlar. Farzet ki Francie işçi kâğıdı çıkarmak istiyor ama, yaşı çok küçük.»

— «Parti adamları işçi kâğıdı çıkarıverirler, herhalde.»

— «Tabiî.»

— «Küçük çocukların fabrikada çalışmalarına yol açmayı doğru mu buluyorsun?»

— «Ama, farzet ki fena bir oğlun var, hep okuldan kaçıyor ve sokak köşelerinde gevezelik ede ede serseriliğe alışıyor, lâkin kanun çalışmasına müsaade etmiyor. Bu çocuğun sahte işçi kâğıdı çıkarması daha iyi değil mi?»

Katie, «Böyle olursa, evet,» diyerek kocasına hak verdi.

— «Ne dersen de, bizim parti fakirlere iyi davranıyor. Meselâ bir adam hasta, evinin kirasını veremiyor. Zannediyor musun parti ev sahibinin onu kapı dışarı atmasına müsaade eder? Ne münasebet, efendim. Kiracı Demokratsa, asla.»

Katie — «Öyleyse ev sahipleri bütün Cumhuriyetçi, demek,» dedi.

— «Hayır. Bu sistem iki taraflıdır. Farzet ki ev sahibinin serseri bir kiracısı var da kira vereceği yerde adamın burnunu kırıyor. O zaman ne olur? Parti ev sahibinin selâmeti için kiracıyı çıkartıp atar.»

— «Parti halka verdiğini iki misli olarak geri alıyor.

Sen bekle hele biz kadınlar seçimlere iştirak edelim.» Johnny'nin kahkahası Katie'nin sözünü kesti. Ama genç kadın sert sert kocasına baktı «Edeceğimize inanmıyor musun? O gün de gelecek. Sözümü iyi dinle. Biz bütün bu hilebaz siyaset adamlarını göndereceğimiz yeri biliyoruz hapishanelere.»

— «Eğer o gün gelir de kadınlar da seçime iştirak ederlerse, sen de benimle kol kola geleceksin ve ben oyumu nasıl kullanırsam sen de öyle kullanacaksın.» Kollarını karısının omuzuna doladı, onu göğsüne bastırdı.

Katie ona bakarak gülümsedi. Francie annesinin sevgiyle gülümsediğini farketti; okulun müsamere salonunda asılan resimdeki o kadının, hani **Mona Lisa** dedikleri kadının, gülümsediği gibi.

Particiler kudretlerini, çocukları küçükken elde edip parti prensiplerine göre yetiştirmelerine borçluydular. En aptalları bile, zamanın akıp geçtiğini ve bugünün çocuğunun yarının seçmeni olacağını bilecek kadar zekiydi. Oğlanları kendi taraflarına çevirirlerdi, kızları da. O zamanlarda kadınlar seçimlere giremezlerdi ama, siyaset adamları Brooklyn'li kadınların erkeklerine çok tesir ettiklerini biliyorlardı. Bir kızı parti prensiplerine göre yetiştirdin mi, kız evlenince erkeğinin parti listesine oy vermesini temin ederdi. Çocukları kazanmak için Mattie Mahony Cemiyeti her yaz çocuklar ve anne, babaları için bir gezinti tertip ederdi. Gerçi Katie, bu Cemiyeti küçümserdi ama içinde eğlenceden istifade etmemeleri için bir sebep göremiyordu. Francie gideceklerini duyduğu zaman, ancak ömründe hiç vapur görmemiş on yaşında bir çocuğun heyecanlanabileceği kadar heyecanlandı.

Johnny gitmeyi kabul etmedi. Katie'nin de niçin gitmek istediğini anlayamıyordu.

Katie'nin cevabı, «Hayatı seviyorum da onun için gidiyorum,» oldu.

Johnny : «O curcuna hayatsa, üstüne para verseler almam» dedi.

Ama gene de gitti. Vapur gezintisinin çocuklara bir şeyler öğreteceğini düşünmüştü.

Sıcak, bunaltıcı bir gündü. Güverteler bir aşağı bir yukarı koşuşan ve Hudson Nehrine düşmeğe çalışan, heyecandan deliye dönmüş çocuklarla kaynaşıyordu. Francie akıp geçen sulara dikkatle bakıyor, bakıyordu, öyle ki ömründe ilk defa olarak başına ağrı girdi. Johnny çocuklarına Hendrik Hudson'un yıllar önce gemileriyle nasıl bu nehirden yukarı doğru gittiğini anlattı. Francie merak etti, acaba Mr. Hudson da kendisi gibi midesinden hastalanmış mıydı? Güvertede oturan annesi yeşil şapkası ve Evy'den ödünç aldığı sarı benekli elbisesiyle çok güzel görünüyordu. Etrafındaki insanlar gülüyorlardı. Katie çok canlı konuşuyordu ve herkes onun konuşuşunu dinlemeyi pek severdi.

Öğleden hemen sonra vapur eyaletin şimal kısımlarında koruluk bir vâdiye yanaştı. Demokratlar vapurdan indiler ve vadiyi işgal ettiler.. Çocuklar etrafta koşuşup biletlerini harcediyorlardı. Bir hafta evvel çocuklara üzerlerinde «sucuklu sandviç,» «gazoz,» «atlıkarınca», filân yazan birer bilet şeridi vermişlerdi. Francie'yle Neeley'ye de birer tane vermişlerdi ama Francie bir kaç kurnaz oğlan çocuğuna kapılarak biletlerini bir bilye oyununa koymuştu. Çocuklar ona belki de elli şerit kazanıp gezintide harikulâde bir vakit geçirebileceğini söylemişlerdi. Francie iyi bilye oynayamadığı için biletlerini çabucak kaybetmişti. Beri taraftan Neeley'nin üç şeridi vardı. Onun talihi var olmuştu. Francie annesine, Neeley'nin şeritlerinden birini

alabilir miyim, diye sordu. Annesi, fırsattan istifade, ona kumar hakkında bir konferans verdi.

— «Senin de biletlerin vardı ama akıllılık edip hakkın olmayan bir şeyi almak istedin. İnsanlar kumar oynadılar mı sadece kazanmayı düşünürler. Kaybetmeyi hiç akıllarına getirmezler. Bunu unutma, birisinin kaybetmesi lâzım ve bu kaybeden karşındaki insan kadar sen de olabilirsin. Eğer bu dersi birkaç bilet vererek öğrenirsen, çok ucuza öğreniyorsun, demektir.»

Annesinin hakkı vardı. Annesinin haklı olduğunu Francie biliyordu. Ama bu onu hiç de mutlu etmiyordu ki! O öteki çocuklar gibi atlı karıncaya binmek istiyordu. Gazoz içmek istiyordu. Sandviççinin yanında durmuş, öteki çocukların tıkınmalarını meyus meyus seyrediyordu ki bir adam onunla konuşmak için durakladı. Sırtında polis üniforması vardı ama bayağı polis üniformalarından daha çok yaldızlı bir üniforma.

— «Biletin yok mu, küçük kız?» diye sordu.

Francie : «Evde unuttum,» diye bir yalan attı.

— «Tabiî, zaten küçükken ben de bilye oynamasını hiç beceremezdim,» Cebinden üç şerit çıkardı. «Her yıl bir miktar şerit kaybolacağını göze alırız. Ama kaybedenlerin kız olduğu nadirdir. Kızlar ne kadar küçük olursa olsun ellerindeki şeye sıkı sıkı sarılırlar.» Francie biletleri aldı ve teşekkür etti. Çekilmek üzereydi ki adam, «Şurada oturan yeşil şapkalı hanım senin annen mi oluyor?» diye sordu.

— «Evet.» Francie bekledi. Adam bir şey söylemedi. Bunun üzerine Francie, «Neden sordunuz?»

— «Her sabah İsa Hazretlerine dua et de büyüdüğün zaman annenin yarısı kadar güzel olasın. Unutma, emi?»

— «Annemin yanındaki de babam.» Francie adam,

babasının da yakışıklı olduğunu söylesin, diye bekledi. Adam Johnny'yi süzdü ama bir şey demedi. Francie de koşup uzaklaştı.

Francie'ye yarım saat arayla annesine görünmesi tembih edilmişti. Francie geri geldiği zaman babası bedava bira fıçısının başındaydı. Annesi Francie'yle şakalaştı.

— «Sen de Sissy Teyzen gibisin... daima üniformalı erkeklere hayransın.»

— «Bana bilet verdi.»

— «Gördüm.» Katie'nin suali rasgele sorulmuş gibiydi : «Ne sordu sana?»

— «Sen benim annem misin diye sordu.»

— «Evet. Bunun sorduğunu tahmin etmiştim.» Katie ellerine baktı. Bu eller kaba ve kırmızıydı, tahta silmek, çamaşır için kullandığı sulardan çatlak çatlak olmuştu. Katie çantasından bir çift yamalı keten eldiven çıkardı. Hava sıcak olduğu halde eldivenleri giydi. Sonra içini çekti. «O kadar çok çalışıyorum ki bazan kadın olduğumu unutuyorum.»

Francie şaşalamıştı. Annesinden şimdiye kadar işittiği şikâyete en yakın şey buydu. Annesinin niçin böyle ansızın ellerinden utandığını merak etti. Sıçraya sıçraya uzaklaşırken annesinin yanındaki hanıma,

— «Şu adam kim oluyor Allahaşkına... bu tarafa bakan üniformalı adam?» diye sorduğunu duydu.

— «Komiser Michael Shane. Çok tuhaf, kim olduğunu bilmiyorsun, halbuki sizin bölgenin karakolundadır.»

Sevinçli gün devam ediyordu. Her uzun masanın ucunda bir bira varili ve bira bütün Demokratlara bedavaydı, Francie de etrafındaki heyecana kapılmış oraya buraya

koşuyor ve öteki çocuklar gibi bağırıp çağırıyordu. Bira, Brooklyn sokaklarındaki seller gibi akıyordu. Teneke bir bando inatla çalıp duruyordu.

Bando şefi her parçayı, «Mattie Mahony'nin Bandosu şimdi size...» diye takdim ediyordu. Her şarkı çalgıcıların hep bir ağızdan, «Yaşasın Mattie Mahony,» diye bağırmasıyla bitiyordu. Her bira boşaltışta garsonlar, «Mattie Mahony'nin selâmlarıyla,» diyorlardı. Her olay, «Mattie Mahony Simit Yarışı.» «Mattie Mahony Fıstık Yarışı,» ismiyle damgalanmıştı. Akşam oluncaya kadar Francie, Mattie Mahony'nin çok büyük bir adam olduğuna kanaat getirmiş bulunuyordu.

İkindiye doğru Francie'nin aklına geldi, Mr. Mahony'yı bulmalı ve çok iyi vakit geçirdiği için teşekkür etmeliydi. Aradı, aradı, önüne çıkanlara sordu, sordu ve garip bir şeyle karşılaştı. Mattie Mahony'yi kimse bilmiyordu; kimse görmemişti. Mr. Mahony'nin gezintide olmadığı belliydi. Varlığı her tarafta hissediliyordu ama kendisi görünürlerde yoktu. Bir adam, Mattie Mahony diye birisinin olmadığını ve bunun sadece Cemiyetin başındaki adam tarafından verilen bir isim olduğunu söyledi.

— «Kırk yıldan beri reyimi Demokrat Partiye veriyorum» dedi. «Galiba gösterilen namzet hep aynı adam. Mattie Mahony; ya da başka adam ama isimler aynı. Bu adam kimdir bilmiyorum, kızcağızım. Bütün bildiğim şu ki, ben reyimi Demokrat Partiye veririm.»

Mehtaplı Hudson nehrinin üstündeki dönüş seyahatinin tek enteresan tarafı, erkekler arasında sık sık çıkan kavgalardı. Çocukların çoğu güneşten yanmışlar, hastalanmışlardı. Neeley annesinin kucağında uyudu kaldı. Francie güverteye oturdu ve annesiyle babasının konuşmalarını dinledi. Katie :

— «Komiser Me Chane'i biliyor musun?» diye sordu.

— «Kim olduğunu biliyorum. Dürüst Polis diyorlar. Partinin onda gözü var. Bölge amirliğine aday gösterirlerse şaşmam.»

Yakınlarında oturan bir adam eğildi ve Johnny'nin koluna dokundu. «Baş komiser olması daha muhtemel,» dedi.

Katie, «Hayatı nasıl geçmiş?» diye sordu.

— «Hikâye gibi. Yirmi beş yıl evvel İrlândadan geldiğinde bir bavulundan başka birşeyi yokmuş, o da o kadar küçükmüş ki sırtında taşıyormuş. İşçilik yapmış, geceleri okumuş ve polis olmuş. Okuyup imtihan vermekte devam etmiş ve bugünkü rütbesine erişmiş.»

— «Kendisine yardım eden tahsilli bir kızla evlenmiş, herhalde.»

— «Hayır. Buraya ilk geldiği zaman İrlandalı bir aile bunu almış ve eli ekmek tutuncaya kadar bakmış. Ailenin kızı bir serseriyle evlenmişmiş. Adam balayından sonra kızı bırakıp kaçmış ve bir kavgada ölmüş. Meğer kız gebeymiş ama komşular onun evli olduğuna bir türlü inanmıyorlarmış. Aile rezil olacakmış, neyse ki Mc Shane kızla evlenmiş ve çocuğa kendi ismini vermiş, aileye olan minnet borcunu ödemek için. Bu bir aşk izdivacı değilmiş ama, Mc Shane kadına çok iyi bakıyormuş, diye işitiyorum.»

— «Çocukları olmuş mu?»

— «On dört tane, diye duydum.»

— «On dört mü?»

— «Ama ancak dördünü büyütebilmiş. Hepsi de büyümeden ölüyorlarmış. Zira hepsi veremli olarak doğuyorlarmış. Annelerinden alıyorlarmış, o da bir kızdan almışmış.» Johnny dalgın dalgın, «Kendi payına düşenden çok eziyet çekmiş» dedi. «Hem de iyi bir adam.»

— «Karısı hayatta mıymış?»

— «Evet, ama çok hastaymış. Fazla yaşamaz, diyorlar.»

— «A, a, öyleleri bir türlü ölmezler.»

— «Katie!» Karısının bu düşüncesi Johnny'yi şaşırtmıştı.»

— «Ne yapayım! Kadına kabahat bulmuyorum, bir serseriyle evlendi de ondan çocuğu oldu diye. Bu onun bileceği iş. Ama vakti gelince kendi çaresine bakmamasını affetmem. Niçin kendi dertlerini iyi bir adamın sırtına yükledi?»

— «Böyle konuşmak doğru değil.»

— «İnşallah ölür, hem de yakında ölür.»

— «Sus, Katie.»

— «Evet, inşallah. O zaman adam gene evlenebilir... ona büyüyüp yaşayacak çocuklar verebilecek şen, sağlam bir kadınla. Bu her iyi adamın hakkıdır.»

Johnny bir şey demedi. Annesinin konuşmasını dinlerken Francie'nin içinde isimsiz bir korku belirmişti. Kalkıp babasının yanına gitti, babasının elini tuttu ve sıktı. Mehtapta Johnny'nin gözleri hayretle açıldı. Çocuğu kendine çekti ve göğsüne bastırdı. Ama sadece,

— «Bak, ay suyun üstünde nasıl yürüyor,» dedi.

Bu gezintiden az sonra Cemiyet, seçim günü hazırlıklarına başladı. Mahalledeki çocuklara üstünde Mattie'nin resmi olan parlak beyaz rozetler dağıtıldı. Francie birkaç tane aldı ve uzun uzun üstündeki yüze baktı. Mattie onun için o kadar esrarengiz bir mahiyet almıştı ki Ruhül Kudüs gibi bir varlığın yerine tutmuştu... hiç görünmüyordu ama varlığı hissediliyordu. Resim sakin yüzlü burma bıyıklı bir adamı gösteriyordu. Bu, herhangi bir adamın

yüzü gibiydi. Francie onu görmeyi çok arzu ediyordu, bir defacık, sahiden görmeyi.

Bu rozetler çok heyecan uyandırdı. Çocuklar bunları ticaret oyunlarında para olarak kullanıyorlardı. Neeley topacını on rozete bir başka oğlana sattı. Şekerci Gimpy bir penilik şeker için Francie'nin rozetlerinden onbeş tanesini aldı. (Gimpy'nin Cemiyetle bir anlaşması vardı, götürdüğü rozetlerin parasını alıyordu.) Francie, Mattie'yi aramağa çıkıyor ve onu her yerde buluyordu. Oğlan çocuklarının onun yüzünü top gibi birbirlerine atarak oynadıklarını görüyordu. Mattie'nin kutucuk yapılmak için tramvay yolunda ezildiğini görüyordu. Mattie, Neeley'nin cebindeydi. Francie lâğım çukuruna bakıyor ve içerde Mattie'nin yüzdüğünü görüyordu. Mattie'yi ızgara deliklerinin dibindeki katı toprakta buluyordu. Kilisede yanında oturan Punky Perkins'in tabağa annesinin verdiği iki peni yerine iki rozet attığını gördü. Duadan sonra Punky'nin şekerci dükkânına gittiğini ve o iki peniyle dört tane Sweet Caporal sigarası aldığını da gördü. Mattie'nin yüzünü her yerde görüyordu ama, Mattie'yi bir türlü göremiyordu.

Seçimden bir hafta önce Francie, Neeley ve başka oğlanlarla beraber «seçim» toplamağa gitti. Bu, seçim gecesi yakılacak büyük meydan ateşleri için hazırlanan tahta parçalarına verilen isimdi. Francie, seçimin bodruma yığılmasına yardım etti.

Seçim günü erkenden kalktı ve gelip kapıları çalan adamı gördü. Johnny kapıyı açınca adam :

— «Nolan mı?» diye sordu.

Johnny, «Evet,» dedi....

— «Saat on birde sandık başında.»

Listede Johnny'nin isminin yanına bir işaret koydu ve Johnny'ye bir sigara uzattı. «Mattie Mahony'nin selâm-

larıyla.» Sonra başka bir Demokratın evine yollandı.

Francie, «Söylemeselerdi de sen zaten gitmeyecek miydin?» diye sordu.

— «Evet ama hepimize bir saat veriyorlar ki seçim parça parça olsun da herkes aynı zamanda gelmesin,» diye.»

Francie, «Neden?» diye ısrar etti.

Johnny cevap vermekten kaçınarak «çünkü,» dedi.

Katie, «Ben söyleyivereyim, neden,» diye lâfa karıştı. «Kimin ne tarafa rey verdiğini kontrol etmek istiyorlar. Her adamın ne zaman sandık başına geleceğini biliyorlar. Mattie Mahony'ye rey vermeyenin Allah yardımcısı olsun.»

Johnny, Mattie'nin sigarasını yakarak, «Kadınlar siyasetten anlamazlar ki,» dedi.

Francie, Seçim gecesi Neeley'nin kendi tahtalarını dışarı çıkarmasına yardım etti. Tahtalarını mahallenin en büyük meydan ateşine kattılar. Sonra öteki çocukların arasına girdiler ve «Tammany» şarkısını söyleyerek Kızılderililer gibi ateşin etrafında raksettiler. Ateş bir yığın kor haline geldiği zaman, oğlanlar yahudilerin el arabalarını yağma ettiler ve patates çalıp külde közlediler. Böyle peşin patateslere «micky» denirdi. Herkese yetecek kadar patates olmadığından Francie alamadı.

O yıl başa Demokrat bir Cumhurbaşkanı getirilmiş ve eyaletin Demokrat olan valisi tekrar seçilmişti, ama Francie'nin bildiği tek şey, Mattie Mahony'nin gene kazanmış olmasıydı.

Seçimden sonra, siyaset adamları saatleri unuttular ve Yılbaşına kadar hakları olan bir tatil yaptılar. Yılbaşından sonra da, gelecek seçim için uğraşmağa başladılar. İki Şubat, Demokrat Partinin Merkezinde Kadınlar Günüydü. Ancak o gün, tamamen erkeklere mahsus olan bu bi-

naya kadınlar alınırdı. Hanımlara hafif beyaz şarap ve ufak ufak pastalar ikram edilirdi. Bütün gün kadınlar bir bir gelirler ve Mattie'nin adamları tarafından ağırlanırlardı. Mattie ise hiç görünmezdi. Hanımlar giderlerken, üstlerine isimleri yazılmış olan küçük, süslü kartlarını, sofadaki masanın üzerinde duran billûr kâseye bırakırlardı.

Siyaset adamlarına karşı duyduğu küçümseme Katie'nin her yıl Merkezi ziyaret etmesine mani olmazdı. Üstü kordonlu kurşunî elbisesini fırçalayıp ütüleyerek giyer ve yeşil kadife şapkasını sağ kaşının üstüne yatırırdı. Hattâ merkezin önündeki yazıcıya bir kart yapıversin diye para bile verirdi. Yazıcı, baş harflerinden çiçekler ve melekler taşan bir **Mrs. John Nolan** yazardı. Buna verilen para kumbaraya gitmesi gereken paraydı, ama Katie kırk yılda bir müsriflik edebileceğini düşünürdü.

Onun eve dönmesini bütün aile beklerdi. Merkezde neler olup bittiğini öğrenmek isterlerdi. Johnny :

— «Bu yıl nasıl?» diye sorardı.

— «Her zamanki gibi. Kadınların sırtında hep yeni elbiseler vardı, eminim bugün için almışlardı.» Katie o her zamanki açıksözlülüğüyle ilâve ederdi, «En şık giyinmiş olanlar fahişelerdi tabiî ve her zamanki gibi, fahişelerin sayısı namuslu kadınların iki misliydi.»

XXV

Johnny esintili bir adamdı. Aklına hayatın kendine güç geldiği eser ve bunu unutmak için daha fazla içmeğe başlardı. Francie onun ne zaman içtiğini öğrenmişti. Johnny böyle zamanlarda eve gelirken daha düz yürürdü. Dikkatli ama yan yan adım atardı. Sarhoşken sanki bir adam olurdu. Kavga etmez, şarkı söylemez, romantikleşmezdi. Düşünceli bir hâl alırdı. Tanımayanlar onu ayık olduğu zaman sarhoş zannederlerdi, çünkü ayıkken, içinden şarkı ve heyecan taşırdı. Sarhoş olduğu zaman yabancılar ona, kendi halinde, sessiz sedasız hep düşünen bir adam gözüyle bakarlardı.

Francie onun bu sarhoşluk zamanlarını hiç sevmezdi, çünkü babası, hiç tanımadığı bir insan oluyordu. O günlerde babası ne onunla ne de başkasıyla hiç konuşmazdı. Ona bir yabancının gözleriyle bakardı. Katie bir şey söyledi mi başını çevirirdi.

Bir sarhoşluk, devresini bitirince de Johnny'nin aklına, çocuklarına daha iyi babalık etmesi lâzım geldiği eserdi. Bir süre için içmekten vazgeçerdi. Aklına çok çalışıp bütün hoş vaktini Francie'yle Neeley'ye hasretmek eserdi. Öğrenim konusunda, Katie'nin annesi Mary Rommely nasıl düşünüyorsa o da öyle düşünüyordu. Çocuklarına kendi bütün bildiklerini öğretmek istiyordu, öyle ki kendisi otuz yaşında ne kadar şey biliyorsa ,onlar da on dört, on beş

yaşında o kadar şey bilmelilerdi. Ondan sonra çocuklar kendi kendilerine yollarına gidecekler ve otuz yaşına vardıklarında, kendisinin otuz yaşındaki bilgisinin iki katı bilgili olacaklardı.

Kendi aklından geçen şeyler için, çocuklarının coğrafya, yurt bilgisi ve sosyoloji derslerine ihtiyaç olduğunu seziyordu. Onun için onları Bushwick caddesine götürdü.

Bushwick caddesi, eski Brooklyn'in yüksek tabakasına ait caddeydi. Geniş, gölgelikli bir caddeydi. Evler de granitten yapılma, önü bahçeli, kocaman binalardı. Buralarda büyük siyaset adamları, paralı fabrikatörler aileleri ve Amerikaya ambarda değil de birinci mevkide gelebilmiş olan zengin muhacirler otururlardı. Paralarını, heykellerini ve yağlı boya tablolarını alıp Amerikaya gelmiş ve Brooklyn'de yerleşmişlerdi.

Otomobiller kullanılmağa başlamıştı ama ailelerin çoğu hâlâ güzel atlarını ve muhteşem arabalarını kullanıyorlardı. Johnny, Francie'ye muhtelif arabaları gösterip tarif etti. Arabalar çalımlı çalımlı geçerken Francie zevkle seyrediyordu. Büyük, püsküllü bir şemsiyesi olan, beyaz saten zıhlı, küçük, parlak arabalar vardı. Bunları zengin ve nazlı hanımlar kullanırdı. İki tarafında birer sıra bulunan, sevimli arabalar vardı. Bunların sıralarının üstüne talihli çocuklar otururlardı. Arabayı bir kısrak çekerdi. Francie bu çocukların yanında giden mürebbiyelere dikkatle bakardı... kısrağı sürerken sırada yan oturan, başka dünyadan gelme, kolalı başlıklı, pelerinli kadınlar.

Francie, ayaklarını yüksek yüksek kaldıran tek bir atın çektiği iki kişilik siyah arabalar gördü. Bu arabaları, ters çevrilmiş gömlek kollarına benzesin diye, kenarları

dışarı dönük glâse eldivenler giyen züppe delikanlılar sürerdi.

Francie uslu atların çektiği büyük, rahat aile arabaları gördü. Bu arabalar Francie'nin üzerinde büyük bir tesir bırakmadı, çünkü Williamsburg'da cenaze işleriyle uğraşan her dükkânda bu arabalardan bir sürü vardı.

Francie en çok kupa arabalarını beğenirdi. Sadece iki tane tekerlekleri ve yolcu binip arkasına yaslanınca kendiliğinden kapanan o tuhaf kapılarıyla, ne büyüleyici şeylerdi! (Francie, kapıların, yolcuyu uçuşan at tersinden korumak için yapıldığını sanmıştı.) Erkek olsaydım, diye düşündü, yapmak istediğim iş bu olurdu, bunlardan birini sürmek. Ah, elinin yanıbaşında duran pervasız bir kamçıyla, arkada ta yukarda oturmak. Ah, böyle, büyük düğmeli kadife yakalı yüksek bir şapka giymek! Ah, dizlerine böyle pahalı bir battaniye örtmek!... Francie alçak sesle arabacının bağırışını taklit etti.

— «Araba istiyor musunuz, beyim? Araba?»

Johnny kendi Demokrasi hülyalarının tesiriyle coşarak, «Bu kupa arabalarına herkes binebilir,» dedi. Sonra ilâve etti: «Paraları olmak şartıyla tabiî. Burasının ne kadar hür bir memleket olduğunu görebilirsin.»

Francie: «Para vermeğe mecbur olduktan sonra bunun neresi hür?» diye sordu.

— «Şurası hür : Paran varsa, kim olursan ol, arabaya binebilirsin. Bazı memleketlerde insanlar, paraları olsa bile arabaya binemezler.»

Francie, «Arabaya bedava binebilseydik daha hür bir memleket olmaz mıydı? diye ısrar etti.

— «Hayır.»

— «Neden?»

— «O Bolşeviklik olur,» Johnny sözünü şöyle bitirdi :

«Biz de memleketimizde Bolşeviklik istemeyiz.»

— «Neden istemeyiz?»

Johnny, «Çünkü biz Demokratız, Demokrasi de dünyanın en iyi şeyidir,» diye kesti attı.

New York şehrinin yeni Valisinin, Brooklyn'in Bushwick caddesinden gelme biri olacağı söyleniyordu. Bu söylenti Johnny'ye heyecan verdi. «Bu sokağa bir bak, sonra da bana müstakbel Valimizin nerede oturduğunu göster Francie.»

Francie baktı ve başını eğip, «Bilmiyorum, baba,» demeğe mecbur kaldı.

Francie'nin Bushwick Caddesiyle ilgili bir başka hatırası daha vardı. Bu hâtıra gül kokusuyla karışmıştı. Güller... güller vardı... Bushwick Caddesi... kaldırımlardaki kalabalık, kalabalığı baskı altında tutan polisler. Daima etrafta bir gül kokusu. Sonra geçit alayı: atlı polisler ve içinde boynunda bir gül çelengi asılmış, şen, iyi yüzlü bir adam oturan açık bir otomobil. Bazı kimseler bu adama baktıkça sevinçten ağlıyordu. Francie babasının eline sıkı sıkı sarılmıştı. Etrafındakilerin konuşmalarını dinliyordu.

— «Bir düşün! Hem de Brooklyn'li çocuktu.»

— «Çocuktu mu? Sersem, hâlâ Brooklyn'de oturuyor.»

— «Sahi mi?»

— «Sahi ya. Şuracıkta, Bushwick Caddesinde oturuyor.»

Kadının biri, «Bakın! Bakın!» diye bağırdı. «Bu kadar büyük birşey yaptığı halde, kocam gibi bir insan, yalnız daha yakışıklı.»

Bir adam, «Orası soğukmuş herhalde,» dedi.

Terbiyesiz bir oğlan. «Bilmem neresinin soğuktan donup düşmediğine şaşıyorum,» dedi.

Tam o sırada küçük bir oğlan, «Geliyor!» diye bağırdı.

«A-aa-aa-aa-aa!»

Otomobil kendi durdukları yerin önünden geçerken kalabalığı dalgalandıran hayranlık sesleri Francie'nin içini titretti. Etrafın heyecanına kapılarak o da tiz bir sesle bağırmağa başladı :

— «Yaşasın Dr. Cook! Yaşasın Dr. Cook!»

XXVI

Birinci Dünya Savaşından önce Brooklyn'de büyümüş olan çocuklar Şükran Gününü (1) büyük bir sevgiyle anarlar. Bu, çocukların suratlarına ucuz maskeler takarak «haydutluğa» yahut «kapı kırmağa» çıktıkları gündü.

Francie maskesini büyük bir titizlikle seçti, ip bıyıklı sarı bir Çinli yüzü aldı. Neeley de sırıtık siyah dişli, kireç gibi beyaz bir iskelet yüzü seçti. Babaları en son dakikada ikisine de birer teneke borazan aldı; Francie'ye kırmızı, Neeley'e yeşil.

Neeley'yi giydirene kadar Francie neler çekti! Neeley annesinin eski entarilerinden birini giyiyordu. Yürüyebilmesi için elbisesinin önünü ayak bileğinin hizasından kesmişti. Kesilmemiş olan arka etek yerde sürüklenen, pis bir kuyruk meydana getiriyordu. Kocaman bir göğüs yapmak için Neeley önüne gazete kâğıdı doldurdu. Elbiselerinin önünden eski püskü pabuçları çıkıyordu. Belki üşürüm diye de bütün bunların üstüne yırtık bir süeter geçirdi. Yüzüne iskelet maskesini taktı ve başına babasının eski şapkalarından birini yan yatırdı. Yalnız şapka büyük geldiği için yan yatmıyor ve kulaklarına kadar iniyordu.

---

(1) Amerikaya gelen göçmenlerin Amerika toprağında ilk defa mahsul almalarını kutlamak için yaptıkları bayram.

Francie annesinin sarı kuşaklarından birini taktı, parlak mavi bir eteklik giydi ve boynuna kırmızı bir eşarp sardı. Çinli maskesini ancak, başına kırmızı bir mendil bağlayıp çenesinin altında düğümleyerek yerli yerinde tutabiliyordu. Hava soğuk olduğu için annesi bu baş tuvaletinin üstüne yün bir bere de giydirdi. Francie geçen yıldan kalma Yumurta sepetine nevale olarak ceviz koydu ve çocuklar yola çıktılar.

Sokak, teneke borazanlarıyla sağır edici bir gürültü çıkaran maskeli ve garip kıyafetli çocuklarla doluydu. Bazı çocuklar maske alamayacak kadar fakirdiler. Yüzlerini yanmış mantarla siyaha boyamışlardı. Aileleri daha zengin olan çocukların hazır alınma kıyafetleri vardı: uydurma kızıl derili kıyafetleri, kovboy takımları ve krapon kâdından yapılma Holandalı kız entarileri.

Francie kalabalık bir çocuk grubunun içine doğru itildi ve onlarla beraber dolaştı. Bazı dükkâncılar kapılarını kilitlemişlerdi, ama çoğunun çocuklara verecek bir şeyleri vardı. Şekerci haftalardır kırık şeker parçaları biriktirmişti. Şimdi bunları ufak kese kâğıtlarına koyarak, dilenmeğe gelenlere veriyordu. Bunu yapmağa mecburdu, çünkü çocukların penileriyle geçiniyordu ve boykot edilmek istemiyordu. Fırınlar, sürü sürü hamur gibi yumuşak çörekler pişirerek çocuklara dağıtıyordu. Mahallenin vekilharçları çocuklardı ve sadece kendilerine iyi davranan dükkânlardan alış veriş ederlerdi. Fırıncılar bunun farkındaydılar. Manav çürümek üzere olan muzlar ve yarısı çürümüş elmalar takdim etti. Çocuklardan istifadesi olmayan bazı dükkânlar da kapılarını kapamışlardı, bunlar, çocukların ön kapıya şiddetle ve devamlı darbeler indirmesiyle mükâfatlandırıldılar. Kapı kırmak tâbiri de buradan geliyordu.

Öğleye kadar herşey olup bitti. Francie taşıması güç olan kıyafetinden bıkmıştı. Maskesi buruş buruştu. (Maske zaten iyi kolalanarak bir kalıbın üstüne geçirilip şekil verilen gaz bezinden yapılmaydı). Teneke borazanını bir oğlan almış ve dizine vurup kırmıştı. Yolda burnu kanamış olan Neeley'ye rasladı. Neeley sepetini almak isteyen bir başka oğlanla dövüşmüştü. Kimin kazandığını söylemiyordu, ama elinde kendi sepetiyle öteki oğlanın sepeti de vardı. Eve giderek et kızartması ve şehriyeden ibaret güzel bir Şükran Günü yemeği yediler. Öğleden sonrayı da babalarının küçükken Şükran Gününde ne yaptığını dinleyerek geçirdiler.

Francie ilk defa olarak, bir Şükran Gününde bile bile yalan söyledi, yakalandı ve büyüyünce yazar olmağa karar verdi.

Şükran Gününden bir gün önce Francie'lerin sınıfında müsamere verilirdi. Önceden seçilen dört kız Şükran Gününe dair şiir okurlar ve ellerinde o günün birer sembolünü tutarlardı. Birisi, bir koçan mısır, öbürü, bütün hindiyi temsil eden bir hindi bacağı tutardı. Üçüncü kız bir sepete elma, dördüncüsü de fincan tabağı büyüklüğünde bir tabak tatlısı tutardı.

Şiirlerden sonra hindi bacağıyla mısır çöp sepetine atıldı. Öğretmen elmaları eve götürmek isteyen birinin olup olmadığını sorardı. Otuz ağzın suları akardı; otuz el kalkmak isteyerek karıncalanırdı, ama kimse kımıldamazdı. Bazıları fakir ve çoğu açtılar ama hepsi de sadaka kabul edemeyecek kadar gururluydular. Kimse cevap vermeyince öğretmen kabak tatlısının atılmasını söylerdi.

Bir defasında Francie dayanamadı; bu güzelim tatlı çöp sepetine atılacaktı, kendisi de hiç kabak tatlısı tat-

mamıştı. Francie'ye göre bu, Amerikaya gelen ilk muhacirlerin ve Kızıl Derili cengâverlerin yiyeceğiydi. Bir an içinde bir yalan uydurdu ve hemen elini kaldırdı, öğretmen :

— «Tatlıyı isteyen birisinin çıktığına memnun oldum,» dedi.

Francie gururla : «Kendim için istemiyorum,» diye bir yalan attı. «Çok fakir bir aile tanıyorum. Tatlıyı onlara vermek istiyorum.»

Francie tatlıyı o gün akşam üzeri eve giderken yedi. Rahat olmayan vicdanından mı, yoksa tatlının alışmadığı lezzetinden mi nedir, kabak hoşuna gitmedi. Pazartesi günü öğretmen onu sınıfa girmezden evvel sofrada gördü ve fakir ailenin tatlıyı beğenip beğenmediklerini sordu. Francie :

— «Müthiş beğendiler,» dedi. Sonra öğretmenin ilgilendiğini görünce yalanını süsledi. «Bu ailenin altın bukleli, iri mavi gözlü iki küçük kızı var.»

Öğretmen : «Ee?» diye onu teşvik etti.

«Bunlar... bunlar ikiz.»

— «Ne güzel.»

Francie'ye ilham geldi. «Birinin adı Pamela, öbürünün adı Camille.» (Bunlar bir zamanlar Francie'nin mevcut olmayan bebekleri için seçtiği isimlerdi.)

Öğretmen, «Demek bunlar çok fakir,» dedi.

— «Evet, çok fakir. Üç gündür hiç bir şey yememişler, doktor da dedi ki, ben o tatlıyı götürmeseymişim öleceklermiş.»

Öğretmen yumuşak bir sesle, «Halbuki o tatlı iki hayatı kurtaramayacak kadar küçüktü!» diye fikir yürüttü.

Francie o zaman ileri gittiğini anladı. İçindeki, onu böyle yalanlar uydurmağa sevkeden şeyden nefret etti. Öğretmen eğildi ve kollarını Francie'nin omuzuna doladı. Francie, kadının gözlerinde yaşlar birikmiş olduğunu gördü. Utancından yerlere geçti pişmanlık duygusu yükseldi.

— «Söylediklerimin hepsi kocaman birer yalandı,» diye itiraf etti. «Tatlıyı kendim yedim.»

— «Biliyorum.»

— «Öyleyse şimdi bana ceza vereceksiniz?»

— «Hayalin kuvvetli diye sana ceza vermeyeceğim.»

Öğretmeni, yalan söylemekle, hikâye uydurmak arasındaki farkı anlattı. Yalan insanın fena kâlpli ya da korkak olduğu için söylediği bir şeydi. Uydurma hikâye de insanın olabilecek birşeyi anlatmasıydı. Yalnız insan olayı olduğu gibi anlatamaz, olmasını istediği gibi anlatırdı.

Öğretmen konuşurken Francie'nin içinden büyük bir derdin yükü kalktı. Son zamanlarda herşeyde aşırı konuşmağa başlamıştı. Olayları olduğu gibi değil de bir renk, heyecan vererek anlatıyordu. Katie kızının bu hallerine sinirleniyor ve Francie'ye doğruyu söylemesini, hayâl kurmaktan vazgeçmesini tenbihliyordu. Ama Francie kuru, süssüz gerçeği imkânı yok olduğu gibi söyleyemiyordu. İçine birşeyler katması gerekti.

Gerçi Katie'den olaylara renk verme alışkanlığı vardı ve Johnny yarı yarıya bir hayâl âleminde yaşıyordu ama bu şeyleri çocuklarında görünce ezmeğe çalışıyorlardı. Belki de haklıydılar. Belki de kendi hayallerinin, hayatlarındaki yoksulluğu gereğinden fazla pembe göstererek, bunlara tahammül etmelerine sebep olduğunu biliyorlardı. Belki de Katie bu özelliğe sahip olmasalardı zihinlerinin berrak olacağını herşeyi olduğu gibi göreceklerini ve gö-

rünce de hayatlarından nefret ederek ne yapıp yapıp yaşayışlarını düzeltmek için bir çare bulacaklarını, biliyordu.

O iyi kalpli öğretmenin söylediklerini Francie hiç unutmadı. «Biliyor musun, Francie, birçokları senin daima uydurduğun bu hikâyelere müthiş bir yalan gözüyle bakarlar. Bundan sonra böyle bir şey olacak olursa, olayı olduğu gibi anlat, ama olayın nasıl olmasını istiyorsan öyle bir hikâye yaz. Gerçeği söyle, hikâyeyi yaz. O zaman hiç karıştırmazsın.»

Bu, Francie'ye verilen nasihatların en iyisiydi. Her yalnız çocuğun zihninde olduğu gibi, onun da zihninde hayalle gerçek öylesine birbirine karışmıştı ki, hangisinin hangisi olduğunu bilemiyordu. Ama öğretmen bu iki şeyi aydınlatmıştı. Ondan sonra Francie gördüğü, duyduğu ve yaptığı şeyler hakkında küçük hikâyeler yazmağa başladı. Zamanla, gerçekleri olduğu gibi ama süslü olarak anlatmağa alıştı.

Francie yazı yazmağa başladığı sırada on yaşındaydı. Yazdığı şeylerin o kadar önemi yoktu. Önemli olan o, hikâye yazmak arzusunun, onu hayalle hakikatı birbirinden ayıran yoldan çıkarmamasıydı.

Hâyâl gücü yazı yazmakta öyle bir mecra bulmamış olsaydı, Francie büyük bir yalancı olarak büyüyebilirdi.

XXVII

Brooklyn'de Noel büyük bir gündü. Gelmezden çok daha önce havada hissedilirdi. Noelin geleceğine dair ilk belirti, Mr. Morton'un okul okul dolaşıp Noel İlâhileri öğretmesiydi, ama ilk kesin belirti dükkânların vitrinleriydi.

Bebekler, kızaklar ve daha başka oyuncularla dolu bir vitrinin ne kadar güzel olduğunu anlayabilmeniz için bir çocuk olmanız gerekir. Ve bu harikanın zevkini tatmak Francie için bedavaydı. Vitrinin camından bakmak, hemen hemen oyuncuklara sahip olmak kadar zevkliydi.

Sokağın köşesini dönüp de bir başka dükkânın da Noel için hazırlanmış olduğunu görünce Francie'nin nasıl içi titrerdi! Ah, içine halı diye yaldız serpintili pamuk serilmiş, temiz, pırıl pırıl vitrinler! Francie'nin çok sevdiği, koyu kahverenginde lepiska saçları olan bebekler. Yüzleri kusursuz bir şekilde boyanmıştı ve üzerlerinde Francie'nin ömründe görmediği elbiseler vardı. İnce, karton kutuların içinde dururlardı. Boyunlarına ve bileklerine bağlanıp, kutunun arkasındaki deliklerden geçen birer kordelânın yardımıyla düşmekten korunurlardı. Ah, küçük kızların ta kalbinin içine bakan sık kirpiklerle çevrili derin mavi gözler, ve «ne olur sen benim annem olmaz mısın?» diye yalvararak uzanan o kusursuz, minyatür eller! Francie'ye şimdiye kadar beş santim boyunda ucuz bir bebekten başka bir bebek alınmamıştı.

Ya o kızaklar! Kızaklar, bir çocuğun cennet hakkındaki hayallerinin gerçekleşmiş şekliydi. Üstüne, birisinin hayalinde gördüğü bir çiçek... parlak yeşil yapraklı koyu mavi bir çiçek çizilmiş yeni bir kızak... siyah abanoz rengindeki tahtası... sağlam keresteden yapılma tutunacak yeri... ve hepsinin üstüne vurulan parlak cilâ!... Sonra üzerlerine yazılan o isimler! «Gül Goncası!» «Manolya,» «Kar Kralı!» Francie, «Bunlardan bir tanesi benim olsaydı,» diye düşünürdü. «Allahtan ölünceye kadar başka hiç birşey istemezdim.»

Bulut gibi pamukların arasında, pırıl pırıl nikelden yapılma, iyi, kahverengi meşin tokalı, üstüne mikadan kar serpilmiş patenler dururdu. Birbirinin üstüne çaprazlama konmuş olan bu patenlerin, çevrilmeğe başlamak için bir nefes bekleyen, dönmeye hazır gergin ve asabî, gümüş yaldızlı tekerlekleri vardı.

Daha başka harikulâde şeyler de vardı. Francie bütün bunları içine sindiremezdi. Vitrindeki oyuncakları görmekten ve hepsi hakkında hikâyeler uydurmaktan bazı döner ve gözleri kararırdı.

Çam ağaçları mahalleye Noelden bir hafta önce gelmeğe başladı. Dalları, taşınmalarını kolaylaştırmak için bağlanır ve yayıldıkları zaman meydana getirdikleri ihtişam böylelikle gizli kalırdı. Satıcılar bir dükkânın önündeki kaldırımda bir yer kiralar ve bir direkten öbürüne ip gererek ağaçları bu ipe dayarlardı. Bütün gün soğuktan donan eldivensiz ellerini hohlayıp, duraklayanlara bir ümit kırıntısıyla bakarak, ağaçların meydana getirdiği bu tek taraflı bahçede bir aşağı bir yukarı yürürlerdi. Duraklayanlardan bir kaçı Noel için bir ağaç ayırtırlardı; bazıları da pazarlık etmek ve acaba alabilir miyiz diye düşünmek için dururlardı. Ama çoğu dallara dokunmağa ve koku

çıkarsın diye çam çöplerini ezmeğe gelirlerdi. Hava soğuk ve durgun olursa sokak, çam kokusuyla dolardı. Bu fakir bir sokak için bilseniz ne harikulâde bir değişiklikti.

O çevrede, Noel gecesi geç vakte kadar satılmayan ağaçlar hakkında bir âdet vardı. Gece yarısına kadar beklenirse Noel ağacı almağa hacet kalmayacağını, ağaçları insanın «kafasına fırlatacaklarını» söylerlerdi. Ve bu rivayet tamamen doğruydu.

Sevgili İsa'nın doğduğu gecenin yarısında, çocuklar nerde satılmamış ağaç varsa oraya toplanırlardı. Adam en büyüğüyle başlayarak sırayla bütün ağaçları atardı. Çocuklar ağaca karşı düşmezse, ağaç onun olurdu. Düşerse ağaç kazanmak hakkını kaybederdi. Büyük ağaçların karşısında durmayı sadece en kuvvetli çocuklar ve bazı delikanlılar göze alırlardı. Ötekiler kurnazlık ederek, çarpmasına dayanabilecekleri bir ağacın gelmesini beklerlerdi. En küçük yavrular da otuz, otuzbeş santimlik ağaçları beklerler ve kazandılar mı sevinçlerinden bağırırlardı.

Bir Noel gecesi, Francie on, Neeley de dokuz yaşındayken, anneleri gidip ilk defa olarak bir ağaç almağa gayret etmelerine izin verdi. Francie ağacını daha önceden seçmişti. Kimse almasın diye dua ederek bütün gün öğleden sonra yanıbaşında durmuştu. Gece yarısı da ağacın hâlâ orada durduğunu sevinçle gördü. Bu, mahalledeki en büyük ağaçtı ve fiatı o kadar yüksekti ki, kimse alamamıştı. Üç dört metre yüksekliğindeydi. Dalları yeni beyaz bir ipliğe bağlanmıştı ve tepesi sipsivriydi.

Adam önce bu ağacı çıkardı. Francie daha sesini çıkaramadan, mahallenin kabadayılarından Punky Perkins adlı on sekiz yaşında bir oğlan ilerledi ve adama, ağacı ona atmasını emretti. Punky'nin kendinden bu kadar emin olması adamı kızdırdı. Etrafına bakındı ve;

«Şansını denemek isteyen başka biri var mı?» diye sordu.

Francie ortaya çıktı. «Ben, efendim.»

Adam bir kahkaha attı. Çocuklar kıkırdaştılar. Eğlenceyi seyretmek için toplanmış olan bir kaç büyük, yüksek sesle güldüler.

Adam, «Haydi kızım, sen işine git. Pek küçüksün,» dedi.

«Kardeşim de var... Onunla beraber küçük olamayız.»

Francie, Neeley'yi yanına çekti, adam onlara baktı... yanakları açlıktan çökmüş, ama çenesi hâlâ yuvarlacık, on yaşında, zayıf bir kız. Sonra sarı saçları ve toparlak mavi gözleriyle oğlana baktı...

Punky, «İki kişi birden haksızlık olur,» diye bağırıyordu.

O anda herkesten kudretli olan adam,

«Kapa o pis ağzını, ulan,» diye çıkıştı. «Bu çocuklarda cesaret var. Geri çekilin, hepiniz. Bu çocuklar talihlerini deneyecekler.»

Öteki çocuklar dalgalı bir yol meydana getirdiler. Francie'yle Neeley bu yolun bir ucunda duruyorlardı, elinde kocaman ağacı tutan adam da öbür ucunda. Bu, Francie'yle Neeley'in dar ağzını meydana getirdiği, insanlardan yapılma bir huniydi. Adam ağacı atmak için kollarını kaldırdı. Çocukların bu kısa yolun sonunda ne kadar ufacık kaldıklarını farketti. Bir dakikanın binde biri kadar bir zaman için, bir işkence ve acı ülkesinden geçti. Ruhu üzüntü içinde;

«Hey güzel Allahım,» diye kıvranıyordu, «sanki neden ağacı şu çocuklara öylece verip, Noeliniz kutlu olsun diyerek evlerine göndermiyorum? Bu ağacın bence ne kıy-

meti var? Bu yıl artık satamam, gelecek yıla kadar da dayanmaz.»

Adam durmuş düşünürken, çocuklar ciddî ciddî onu seyrediyorlardı. Adam «Ama,» diye makûl bir mahkeme yürüttü, «öyle yaparsam, ötekiler de ağaçları ellerine vermemi beklerler. Sonra gelecek yıl kimse benden ağaç almaz. Herkes bedavadan verilsin diye bekler. Ben bu ağacı öylece verecek kadar zengin bir adam değilim. Kendimi, kendi çocuklarımı düşünmem lâzım.» Ve sonunda şu karara vardı: «Adam, sen de! Bu iki çocuğun bu dünyada yaşaması lâzım. Buna alışmaları gerek. Ceza vermesini ve çekmesini öğrenmeliler. Hem Allah bilir ya, bu dünyada ceza verilmez, bütün gün ceza çekilir, çekilir, çekilir.» Ağacı bütün kuvvetiyle fırlatırken kalbi, «canına yandığım pis kancık dünya!» diye haykırıyordu.

Francie ağacın adamın ellerinden ayrıldığını gördü. Bir an için zaman ve mekân yok oldu, silindi. Havadan koyu renkli, canavar gibi birşey gelirken, bütün dünya hareketsiz kaldı. Ağaç Francie'ye doğru geliyor ve şimdiye kadar yaşamış olduğunu aklından siliyor, unutturuyordu. Hiçbir şey yoktu, hiç birşey... Keskin kokulu bir karanlıktan ve kendine doğru gelirken gitgide daha daha büyüyen bir cisimden başka. Ağaç çarptığı zaman Francie sendeledi. Neeley dizüstü çöktü ama düşmesine vakit kalmadan Francie onu şiddetle yukarı kaldırdı. Ağaç yere düşerken büyük bir hışırtı çıktı. Herşey karanlık, yeşil ve dikenliydi. Sonra Francie başının yan tarafında, ağacın gövdesinin çarptığı yerde keskin bir acı duydu. Neeley'nin titrediğini hissetti.

Büyük oğlanlardan birkaçı ağacı çektikleri zaman Francie'yle kardeşinin elele, dimdik durduklarını gördüler, Neeley'nin yüzündeki sıyrıklardan kan akıyordu. Şaş-

kın mavi gözleri, akan kızıl kan yüzünden büsbütün meydana çıkan sarışınlığıyla, her zamankinden çok, küçük bir bebeğe benziyordu. Ama iki kardeş de gülümsüyorlardı. Mahallenin en büyük ağacını kazanmamışlar mıydı? Çocuklardan bazıları, «Hurra!» diye bağırdılar. Büyüklerden bazıları alkışladılar. Ağaççı:

«Ağacınızı alın da cehennem olun buradan, piç kuruları!» diye bağırarak onlara bir methiye okudu.

Francie kendini bildi bileli küfür işitmişti. Küfürbazlık ve pis ağızlılık bu insanların arasında kötü anlamlara gelmezdi. Bunlar, iyi konuşmasını bilmeyen insanların hislerini ifade etmek için kullandıkları usuldü. Bir lehçe gibiydiler. Cümleler, söylenirken kullanılan ifade ve ses tonuna göre bir çok şey ifade edebilirdi. Onun için şimdi Francie piç kuruları diye çağırıldıklarını duyunca bu iyi kalbli adama bakıp dudakları titreyerek gülümsedi. Adamın aslında «Güle güle... Allaha emanet olun,» demek istediğini biliyordu.

O ağacı eve sürüklemek kolay değildi. Santim santim sürüklemeleri lâzımdı. Yanlarına koşup, «Binmesi bedava! Tamam!» diye bağıran ve ağacın üstüne sıçrayıp kendini de ağaçla beraber taşıtan bir çocuk hızla gitmelerine mani oldu. Ama çocuk az sonra bu oyundan bıktı ve çekilip gitti.

Bir bakıma ağacı eve götürmelerinin o kadar uzun sürmesi iyi oldu. Zaferleri daha fazla uzadı. Bir hanımın, «Ömrümde bu kadar büyük ağaç görmediydim,» dediğini duyunca Francie'nin içi sıcacık oldu. Bir adam arkalarından «Böyle büyük ağacı alabilmek için banka soydunuz herhalde, yumurcaklar,» diye seslendi. Sokaklarının köşesindeki polis onları durdurdu, ağacı evirip çevirdi ve ciddî ciddî; on sente almayı teklif etti, evine kadar götü-

rürlerse on beş sent. Polisin şaka yaptığını bildiği halde Francie'nin koltukları kabardı. Bir dolara bile satmayacağını açıkladı. Polis başını salladı ve böyle bir fırsatı kaçırdığı için Francie'nin sersemlik ettiğini söyledi. Yirmibeş sente kadar çıktı ama Francie gülümseyip başını sallayarak, «olmaz», demekte ısrar ediyordu.

Ağacı dar merdivenlerden yukarı çıkarmalarına yardım etsin diye babalarını çağırmağa mecbur kaldılar. Johnny koşa koşa aşağı indi. Onun yan yan değil de dümdüz indiğini gören Francie'nin içine su serpildi. Bu, babasının sarhoş olmadığını gösteriyordu.

Johnny'nin, ağacın büyüklüğü karşısında gösterdiği hayret, aslında açık bir iltifattı. Ağacın kendilerine ait olduğuna inanmıyorum gibi yaptı. Bütün bunların yalancıktan olduğunu bildiği halde, onu ikna etmeğe çalışırken Francie bir dolu eğlendi. Johnny önden çekti, Francie'yle Neeley de arkadan iterek büyük ağacı üç kat dar merdivenden yukarı çıkarmağa başladılar. Johnny öyle heyecanlıydı ki vaktin geç olduğuna aldırmayarak şarkı söylemeye başladı. «Mübarek Gece» yi söylüyordu. Duvarlar tatlı sesini kapıyor, bir an tutuyor sonra iki misli tatlılıkla yansıtıyorlardı. Kapılar gıcırdayarak açıldı ve sahanlıklarda aileler birikti. Hepsi de hayatlarının o ânına beklenmedik bir şey eklendi diye hem şaşırmış, hem sevinmişlerdi.

Francie, kapılarının önünde yan yana duran Tynmore hemşireleri gördü. Kır saçlarını bigudilere sarmışlardı ve bol şalllarının altından fırfırlı, kolalı gecelikleri gözüküyordu. İnce, içli sesleriyle Johnny'ye katıldılar. Floss Gaddis annesi ve yakında veremden ölecek olan kardeşi Henny kendi kapılarında duruyorlardı. Henny ağlıyordu ve Johnny onu görünce şarkıyı bıraktı; ilâhinin belki de

Henny'ye çok dokunduğunu düşünmüştü.

Flossie elbisesini giymiş, kendini gece yarısından sonra başlayan bir maskeli baloya götürecek olan kavalyesini bekliyordu. Kanadalı rakkase kızların elbiselerine benzeyen kıyafetiyle orada duruyor ve elinde siyah bir maske sallıyordu. Bacaklarında incecik siyah çoraplar vardı ve kırmızı jartiyerlerinden biri dizinden aşağı sarkmıştı. Johnny, daha çok, Henny'yi güldürmek için,

«Floss, bu Noel ağacının tepesine koyacak meleğimiz yok. Sen lûtfedip bu işi yapamaz mısın?» dedi.

Katie, ellerini önünde kavuşturmuş, merdivenin en üstünde duruyordu. Şarkıyı dinliyordu. Aşağı bakıyor ve ağaçla çocuklarının ve kocasının ağır ağır yukarı çıkışını seyrediyordu. Derin bir düşünceye dalmıştı :

«İyi bir şey zannediyorlar,» diye düşünüyordu. «İyi bir şey zannediyorlar... bedavadan aldıkları ağaç, babalarının kendilerine uyuşu, söylenen şu şarkılar, komşuların saadeti, yaşadıkları şu Noel gecesi onları mutlu kılmaya yetiyor. Pis bir sokakta, pis bir evde, hiç bir işe yaramayan insanların arasında oturduklarını göremiyorlar. Çocuklarım bu hayattan kurtulmalı. Johnny'den, benden ve etrafımızdaki bütün bu insanlardan daha fazla birşeyler olmalılar. Ama bu nasıl olacak? Her gün o kitaplardan birer sayfa okumak ve teneke kumbarada para biriktirmek yetmiyor. Para! Bu onların hayatlarını düzeltebilir mi? Evet, daha kolaylaştırır. Ama yok, para kâfi değil. Mc Garrity köşedeki meyhanenin sahibi ve bir sürü parası var. Karısı elmas küpeler takıyor. Ama çocukları benim çocuklarım kadar iyi ve akıllı değil. Fakir çocukları üzecek şeyleri var diye başkalarına karşı hain ve aç gözlü davranıyorlar. Mc. Garrity'nin kızının sokakta şeker yediğini gördüm. Bir sürü aç çocuk halka olmuş onu seyrediyor-

lardı. Bu çocukların ona baktığını ve içlerinin kan ağladığını gördüm. Sonra kız daha fazla yiyemeyecek kadar doyunca, şekerlerin gerisini onlara vermektense ızgara deliğinden aşağı attı. Hayır, lâzım olan yalnız para değil. Mc. Garrity'nin kızı saçına her gün bir başka kordelâ takıyor. Her kordelâ elli senttir ki, bu para bizim dördümüzü bu gün besler, Ama onun saçları seyrek ve soluk kızıl renkte. Benim Neeley'min kasketinin üstünde bir de büyük delik açılmış. Ama koyu sarı, bol, kıvırcık saçları var. Francie'min saçına bağlayacak kordelâsı yok ama, saçı uzun ve parlak. Para böyle şeyleri satın alabilir mi? Hayır. Demek paradan da önemlisi var!. Miss Jackson Müsamere Müessesesinde ders veriyor ve hiç parası yok. İyilik olsun diye yapıyor. Tavan arasında küçük bir odada oturuyor. Sadece bir elbisesi var ama bunu hep temiz ve ütülü tutuyor. Onunla konuşurken gözleri insanın gözünün tâ içine bakıyor. Onu dinlediğiniz zaman, sanki hastaymışsınız da, onun sesini duyunca iyileşmişsiniz gibi oluyorsunuz. Miss Jackson, hayatı, insanları biliyor. Pis bir mahallenin ortasında oturduğu halde, tiyatrodaki artistler gibi ince ve temiz olmasını biliyor; bakabileceğiniz, fakat çok ince olduğu için dokunamayacağınız bir insan. Miss Jackson'la o kadar parası olduğu halde kocasına bira getiren kamyonların şoförleriyle pis münasebetlerde bulunan şişko Mrs. Mc Garrity arasında fark var. Öyleyse Mrs. Mc. Garrity'yle, hiç parası olmayan bu Miss Jackson arasındaki bu fark ne?

Katie'nin aklına bir cevap geldi. Bu cevap o kadar basitti ki, başına acı veren bir hayret şimşeği saplandı. Öğrenim. İşte buydu! Aradaki farkı yapan öğrenimdi. Onları bu pislik ve sefaletten ancak öğrenim çekip çıkarabilirdi. Misâl mi? Miss Jackson okumuştu, Mrs. Mc Garrity

cahil. Evet, annesi Mary Rommely'nin ona yıllardan beri söylediği şey buydu. Ama annesi bu tek, basit kelimeyi bilmiyordu : Öğrenim!...

Çocukların ağaçlarıyle beraber yukarı çıkmağa çabalayışlarını seyreder ve hâlâ o kadar çocuksu olan seslerini dinlerken aklına öğrenim hakkında fikirler geliyordu.

«Francie akıllı kız,» diye düşünüyordu. «Orta okula gitmeli, hattâ daha yüksek okullara. Herşeyi öğrenmesini seviyor, birgün herhalde birşeyler olacak. Ama öğrenim gördüğü zaman benden uzaklaşacak. Şimdi bile benden uzaklaşıyor. Beni oğlanın sevdiği gibi sevmiyor. Benden yüz çevirdiğini seziyorum. Beni anlamıyor. Sadece benim onu anlamadığımı anlıyor. Belki de yüksek tahsil yaparsa benden utanır... benim konuşmamdan. Ama karakteri çok sağlam olduğu için bunu belli etmez. Onun yerine beni değiştirmeye çalışır. Beni görmeğe ve bana daha iyi bir hayat sürdürmeğe gayret eder. Ben de onun benden üstün olduğunu bildiğim için ona fena muamele ederim. Francie büyüdükçe herşeyi fazla eleyip sık dokuyacak: o kadar çok şey bilecek ki, kendi mutluluğunu tehlikeye koyacak. Onu oğlumu sevdiğim kadar çok sevmediğimi anlayacak. Bunun böyle olması benim elimde değil. Ama Francie bunu anlayamaz. Bazen şimdiden bildiğini zannediyorum. Daha şimdiden, benden uzaklaşıyor; çok geçmeden benden kurtulmak için mücadele edecek. O uzak okula gitmesi, benden uzaklaşmak için attığı ilk adımdı. Ama Neeley beni asla bırakmayacak; onun için en çok onu seviyorum. O bana sarılacak ve beni anlayacak. Onun doktor olmasını istiyorum. Mutlaka doktor olmalı. Belki keman da çalar. Müziğe karşı istidadı var. Babasından almış. Piyanoda benden de, Francie'den ileriye gitti. Evet, babasının da istidad var ama, bu ona fayda getirmiyor. Onu mahvediyor.

İyi şarkı söylemese o içki ısmarlayan adamlar onu yanlarına almazlardı. Onun yahut bizim hayatımıza daha iyi bir yön vermedikten sonra güzel şarkı söylemesinin ne faydası var? Ama oğlan başka olacak. Oğlan okuyacak. Çareler düşünmeliyim. Johnny yanımızda daha uzun zaman kalmayacak. Yarabbi, onu bir zamanlar nasıl severdim... Bazen gene de seviyorum. Ama değersiz bir adam, değersiz. Bunu keşfettiğim için Allah beni affetsin.»

Çocuklarla Johnny'nin yukarı tırmanmak için harcadıkları zaman içinde, Katie böylece herşeyi halledip kararlaştırdı. Aşağıdan, onun düzgün, güzel, canlı yüzüne bakanlar, zihninde güçlükle toparladığı kararların şekillendiğini bilemezlerdi.

Pembe güllü halıyı çam dikenlerinden korumak için bir çarşafla örttükten sonra, ağacı misafir odasına koydular. Ağaç büyük eski bir teneke kovanın içinde duruyordu ve dik dursun diye etrafına kırık tuğlalar dayanmıştı. İp kesilince dalları yayıldı ve bütün odayı doldurdu. Piyanonun üstüne yayılıyor ve âdeta bazı sandalyeler dalların arasında duruyorlardı. Ağaç için süs veya mum alacak para yoktu. Ama büyük ağacın orada durması yetiyordu. Oda soğuktu. Etraf kıtlıktı, o yıl misafir odasındaki soba için ayrıca kömür alamamışlardı. Odada soğuk, temiz bir koku vardı. Ağacın orada durduğu bir hafta boyunca Francie hergün süveteriyle beresini giydi ve gidip ağacın altına oturdu. Orada oturur ve ağacın kokusuyla yeşil karanlığının zevkine varırdı.

Ah, harap bir apartmanın misafir odasında, bir çamaşır kovasının içinde hapis duran büyük bir ağacın esrarı!

O yıl, çok fakir olmamalarına rağmen, hoş bir Noel geçirdiler ve çocuklar hediyeden mahrum kalmadılar. Ka-

tie onlara bir çift arkadan açılan, uzun yünlü donla, insanı kaşındıran uzun kollu birer yün fanilâ verdi. Evy ikisine bir hediye almıştı; bir domino kutusu. Babaları onlara dominonun nasıl oynanacağını öğretti. Neeley oyunu sevmedi, onun için Johnny'yle Francie oynuyorlardı ve Johnny kaybettiği zaman çok kızıp sinirlenmiş gibi yapıyordu.

Nineleri Mary Rommely kendi eliyle yaptığı çok hoş bir şey getirdi. İkisine de birer muska verdi. Muskayı yapmak için parlak kırmızı yünlü kumaştan iki küçük yuvarlak kesmişti. Yuvarlaklardan birinin üstüne parlak mavi iplikle bir haç, öbürünün üstüne de kahverengi dikenlerle taçlı, altın renkli bir kalp işlemişti. Kalbe siyah bir hançer saplanmıştı ve hançerin ucundan iki damla koyu kırmızı kan damlıyordu. Haçla kalp çok ufaktılar ve gözle görünmeyecek kadar küçük ilmiklerle işlenmişlerdi. Sonra iki yuvarlak birbirine dikilmiş ve bir parça korse şeridi iliştirilmişti. Mary Rommely muskaları getirmezden evvel, takdis etsin diye papaza götürmüştü. Muskayı Francie'nin koynuna asarken, «**Heiliges Weihnachten** (1)» dedi. Sonra «Hep meleklerle beraber yürü, inşallah,» diye ilâve etti.

Sissy Teyzesi Francie'ye minnacık bir paket verdi. Francie paketi açtı ve küçücük bir kibrit kutusu buldu. Çok inceydi ve üstüne ufak mavi bir çiçek demeti dizilmiş pürüzlü bir kâğıtla kaplanmıştı. Francie kutuyu açtı. İçerde her biri birer parça pembe ipek kâğıda sarılmış on tane disk vardı. Bu diskler on tane parlak, altın paraymış meğer. Sissy biraz yaldız boyası aldığını ve birkaç damla muz yağıyla karıştırıp paraları boyadığını anlattı. Francie Sissy'nin hediyesini, aldığı bütün hediyelerden çok sevdi. Al-

(1) Kutsal Noel.

dıktan sonra bir saat içinde belki on defa kutuyu açtı. Kutuyu tutmaktan, kutuya bakmaktan ve iç kısmının koyu mavi kâğıdıyla temiz, kabuk gibi ince tahtasının ağır ağır meydana çıkmasını seyretmekten yudum yudum zevk alıyordu. Rüya gibi pembe ipek kâğıda sarılı altın paralar, büyüsü hiç geçmeyen bir mucizeydi. Herkes bu güzel penileri harcamanın günah olacağını söyledi. O gün Francie paralarından iki tanesini kaybetti. Annesi paralar için en emin yerin teneke kumbara olduğunu söyleyerek, kumbara açılınca paraları geri alabileceği konusunda Francie'ye söz verdi. Francie annesinin haklı olduğunu, paralar için en emin yerin kumbara olacağını biliyordu, ama gene de o altın paraları karanlığın içine atarken, içinde birşey kopuyormuş gibi bir acı duydu.

Johnny, Francie'ye özel bir hediye getirmişti. Bu üstünde kilise resmi olan bir kartpostaldı. Çatısına toz halinde balık pulu tutkalla yapıştırılmıştı ve hakikî kardan daha fazla parlıyordu. Kilise pencereleri dört köşe küçük, parlak turuncu kâğıttan yapılmaydı. Bu kartın sihri şuradaydı ki, yukarı kaldırıldığı zaman kâğıt camlardan ışık geçiyor ve pırıltılı karların üstüne altın renkli gölgeler serpiyordu. Çok güzel birşeydi. Katie üstü yazılı olmadığı için Francie'nin bunu gelecek yıla salkayıp birisine gönderebileceğini söyledi.

Francie, «Yok, yok!» dedi. Kartı iki eliyle sıkı sıkı tuttu ve göğsüne bastırdı.

Annesi güldü. «Şakadan anlamasını öğrenmen lâzım, Francie, yoksa hayat insana güç gelir.»

Johnny, «Noel günü ders verilmez,» dedi.

Katie, «Ama sarhoş olunur, değil mi?» diye parladı.

Johnny yalvarır gibi, «İki kadehcik birşey içtim, Katie,» dedi. «Noel diye müşteriler ısmarladı.»

Francie yatak odasına gitti ve kapıyı kapadı. Annesinin babasını azarlamasına dayanamazdı.

Akşam yemeğinden hemen önce Francie kendi hazırladığı hediyeleri dağıttı. Annesine şapka iğnelerini koyacak bir mahfaza verdi. Bunu Knipe'nin Eczanesinden aldığı bir cam tüpten yapmıştı. Tüpün etrafına mavi saten bir kurdele geçirmişti. Üstüne de bebek entarilerinde kullanılan kurdelelerden dikmişti. Komodinin yan tarafına asılacak ve içine şapka iğneleri konacaktı.

Francie babası için, ucuna cep saatı takılacak bir kurdele hazırlamıştı. Bu kurdeleyi, üstüne dört tane çivi çakılmış bir makarada okumuştu. İki ayakkabı şeridinden yapılmıştı. Bu şeritler çivilerin üstüne ve etrafına dolanmıştı ve Francie çalıştıkça, çivilerin dibinden doğru kalın örgülü bir kurdela meydana çıkmaya başlamıştı. Johnny'nin cep saati yoktu, ama yuvarlak bir demir parçası aldı, kurdelenin ucuna bağladı ve gerçek bir saat gibi bütün gün yelek cebinde taşıdı. Francie'nin Neeley için çok güzel bir hediyesi vardı: bilyeden ziyade iri bir billûr parçasına benzeyen bir «miggy». Francie onun işaret parmağını kıvırıp bilyeyi bu kıvrığın içine koyuşunu ve baş parmağını bilyeye dayayışını seyretti. Bilye Neeley'nin eline yakışıyor ve tabiî görünüyordu. Francie önce almayı düşündüğü nikel tabancanın yerine bunu aldığına memnun oldu.

Neeley bilyeyi cebine koydu ve kendisinin de verecek hediyeleri olduğunu bildirdi. Yatak odasına koştu yatağının altına girdi ve eline yapışkan bir kesekâğıdıyla çıka geldi. «Sen bölüştür,» diyerek kesekâğıdını annesinin eline tutuşturdu. Gitti bir köşede durdu. Katie kese kâğıdını açtı. Her biri için baston şeklinde, çizgili bir şeker vardı.

Katie müthiş sevindi. Ömründe bu kadar cici hediye almadığını söyledi ve Neeley'yi üç defa öptü. Francie, annesi Neeley'nin hediyesine kendi hediyesinden daha çok önem verdi, diye kıskanmamağa gayret etti.

Aynı hafta içinde Francie büyük bir yalan daha söyledi. Evy teyzesi iki bilet getirmişti. Bir protestan cemiyeti, her dinden fakir çocuklar için bir Noel temsili veriyormuş. Sahnede süslü bir Noel ağacı olacak, bir Noel piyesi oynanacak, ilâhiler söylenecek ve her çocuğa bir hediye verilecekmiş. Katie bunu kabul edemiyordu... Fakat Evy çok ısrar etti. Nihayet Katie razı oldu ve Francie'yle Neeley toplantıya gittiler.

Toplantı geniş bir salonda yapılıyordu. Oğlanlar bir tarafa oturdu, kızlar bir tarafa. Herşey iyiydi, yalnız piyes tamamen din üzerine idi ve can sıkıyordu. Piyesten sonra kilisede çalışan kadınlar salona girdiler ve her çocuğa birer dama tahtası verdiler. Biraz daha ilâhi söylendi. Daha sonra sahneye bir hanım çıktı ve çocuklar için büyük bir sürprizleri olduğunu bildirdi.

Bu sürpriz, sahnenin yan tarafından gelen, şık giyinmiş çok güzel bir kız çocuğuydu. Kucağında güzel bir bebek taşıyordu. Bebek otuz, kırk santim boyundaydı, sarı saçları ve açılıp kapanan mavi gözleri vardı. Kadın çocuğu sahnenin önüne getirdi ve birkaç söz söyledi.

«Bu küçük kızın adı Mary.» Küçük Mary gülümseyerek eğildi. Salondaki küçük kızlar da ona bakıp gülümsediler. Bülûğa ermek üzere olan oğlanlardan bazıları tiz birer ıslık çaldılar. «Mary'nin annesi bu bebeği almış ve tıpkı küçük Mary'nin giydiği elbise gibi bir elbise yapmış.»

Küçük Mary ilerledi ve bebeği havaya kaldırdı. Sonra bebeği hanıma vererek eteklerini açtı ve reverans yaptı. Francie kadının söylediklerinin doğru olduğunu gördü.

Bebeğin dantelli mavi elbisesi, saçındaki pembe kurdele, siyah rugan pabuçları ve beyaz ipek çorapları güzel Mary'nin giydiklerinin eşiydi.

Kadın, «Şimdi,» dedi. «Bebeğin ismi de, onu hediye eden iyi kalbli küçük kızınki gibi Mary.» Küçük kız gene gülümsedi. «Mary bu bebeği, seyircilerin arasından Mary isimli fakir bir küçük kıza vermek istiyor.» Salondaki bütün küçük kızlardan, taze mısır tarlalarının üstünde esen rüzgâr gibi bir mırıltı geldi. «Salonda Mary isimli fakir bir kız var mı?»

Derin bir sessizlik oldu. O salonda en aşağı yüz tane Mary vardı. Dillerini bağlayan bu «fakir» sıfatıydı. Bebeği ne kadar çok isterse istesin hiç bir Mary ayağa kalkıp da salondaki bütün fakir kızların temsilcisi olamazdı. Birbirlerine, fakir olmadıklarını, evlerinde daha güzel bebekleri olduğunu, hattâ o kızınkinden daha güzel elbiseleri de olduğu halde sokağa giymek istemediklerini söyleyerek fısıldaşmağa başladılar. Francie bebeği bütün kalbiyle isteyerek, ses çıkarmadan oturuyordu.

Kadın, «Ne?» dedi. «Hiç Mary yok mu?» Bekledi, sonra küçük kızın teklifini tekrar etti. Cevap veren olmadı. Kadın üzülerek, «Aranızda hiç Mary olmaması çok fena,» dedi. «Küçük Mary bebeği eve götürmeğe mecbur kalacak.» Küçük kız gülümseyip eğildi ve kucağında bebekle dönüp sahneden çıkmağa hazırlandı.

Francie buna dayanamadı; dayanamadı işte. Öğretmenin kabak tatlısını çöp sepetine atacağı zamanki gibi olmuştu. Ayağa kalktı ve elini havaya kaldırdı. Kadın bunu gördü ve küçük kızın sahneden çıkmasına mani oldu.

«Aaa, aramızda bir Mary varmış meğer. Pek mahcup bir Mary ama, ne de olsa Mary. Sahneye gel, Mary.»

Bir utanç alevi içinde olan Francie, uzun salon boyunca yürüdü ve sahneye çıktı. Sahnenin basamağına ayağı takıldı. Bütün kızlar kıkırdadılar. Oğlanlar da yüksek sesle güldüler. Kadın :

«İsmin ne senin?» diye sordu.

Francie, «Mary Frances Nolan,» diye fısıldadı.

«Daha hızlı söyle, hem yüzünü salona dön.»

Francie utanarak salondakilere döndü ve yüksek sesle, «Mary Frances Nolan,» diye fısıldadı.

«Daha hızlı söyle, hem yüzünü salona dön.»

Francie utanarak salondakilere döndü ve yüksek sesle, «Mary Frances Nolan,» dedi. Karşısındaki bütün yüzler kalın iplere bağlanmış, şişkin balonlara benziyordu. Francie'ye öyle geldi ki, bakmakta devam ederse yüzler havalanıp tavana doğru uçacaklardı.

Güzel kız ilerledi ve bebeği Francie'nin kucağına verdi. Francie'nin kolları bebeğin vücuduna dolandı. Güzel Mary Francie'yle tokalaşmak için elini uzattı. Utancına ve zihninin karışıklığına rağmen, Francie solgun mavi damar çizgileri belli olan beyaz eli ve incecik pembe deniz kabukları gibi pırıldayan yuvarlak tırnakları farketti.

Francie adımlarını şaşırarak yerine dönerken kadın konuşuyordu.

«Hepiniz Noel'e yakışan hareketlerin iyi bir örneğini gördünüz. Küçük Mary çok zengin ve Noel hediyesi olarak bir çok güzel bebekler almış. Ama hodbinlik etmemiş. Kendi kadar talihli olmayan küçük fakir bir Mary'yi de sevindirmek istemiş. Onun için bebeği, ismi Mary olan o küçük fakir kıza verdi.»

Francie'nin gözleri sıcak yaşlarla yanıyordu. Acı acı, «Neden,» diye düşündü. «Neden bebeği, benim fakir, onun zengin olduğunu söylemeden vermiyorlar?»

Francie'yi utandıran şey sadece bu değildi. Salon boyunca ilerlerken kızlar ona doğru eğiliyorlar ve yılan ısı-

ğını andıran seslerle, «Dilenci, dilenci, dilenci,» diye fısıldıyorlardı.

Bütün salon boyunca, dilenci, dilenci, dilenci. Bu kızlar kendilerini Francie'den daha zengin hissediyorlardı. Onlar da Francie kadar fakirdiler ama, Francie'de bulunmayan birşeyleri vardı; gurur. Bunu Francie de biliyordu. Yalan söylediği ve bebeği sahtekârlıkla aldığı için hiç pişmanlık duymuyordu. Hem yalanın hem de bebeğin kefaretini gururunu çiğneyerek ödüyordu.

Ona yalanlarını söyleyeceği yerde yazmasını tavsiye eden öğretmenini hatırladı. Belki de bebeği isteyeceği yerde bebek hakkında bir hikâye yazmış olsaydı, daha iyi olacaktı. Ama yok, yok, hayır! Bebeğe sahip olmak, bebeğe sahip olmak hakkında yazılan bütün hikâyelerden daha iyiydi. Toplantının sonunda «Yıldız Benekli Bayrak» şarkısını söylemek için ayağa kalktıkları zaman Francie yüzünü eğip bebeğin yüzüne dayadı. Burnuna boyalı porselenin ve bebek saçlarının o unutulmaz, harikulâde kokusu geliyordu. Parmakları bebeğin yeni ipek elbisesine değdi. Bebeğin sahici kirpikleri yanağına dokunuyordu, Francie sevinç içindeydi. Çocuklar :

Cesurların yuvası
ve hürlerin ana yurdu üstünde...

diye şarkı söylüyorlardı. Francie bebeğin minik ellerinden birini sıkı sıkı tuttu. Parmağında bir damar atıyordu. Bebeğin eli oynuyor sandı. Bebeğin canlı olduğuna neredeyse inanacağı geliyordu.

Annesine kendine mükâfat olarak verildiğini söyledi. Doğruyu söylemeye cesareti yoktu. Annesi sadaka kokan herşeyden nefret ederdi. İşin doğrusunu öğrenirse bebeği muhakkak atardı. Neeley de onu ele vermedi. Francie'nin şimdi bir bebeği olmuştu ama vicdanına yüklenmiş bir ikinci yalan daha vardı. O gün öğleden sonra küçük bir kız hakkında bir hikâye yazdı. Bu küçük kız bir bebeğe

sahip olmayı o kadar istiyordu ki bebeği olursa ruhunun ilelebet cehennemde dolaşmasına razıydı. Bu kuvvetli bir hikâye oldu ama Francie baştan okuduğu zaman, «Hikâyedeki kızı bilmem ama,» diye düşündü, «bu benim içimi rahatlandırmadı ki!»

Bir daha cumartesiye günah çıkartacağını hatırladı. Rahip ne kadar büyük bir ceza verirse versin, üç misli ağırlaştırmaya karar verdi. Ama içi hâlâ rahat değildi.

Sonra birşey hatırladı! Belki de yalanını gerçekleştirebilirdi! Katolik çocuklarının Konfirmasyon âyinine iştirak ettikleri zaman, bir aziz ismi seçmeleri lâzım olduğunu biliyordu. Ne basit bir hâl çaresi! Kendisi konfirmasyonda Mary (1) ismini alıverirdi.

O gece İncil'den ve Shakespeare'den birer sayfa okunduktan sonra, Francie annesine danıştı.

«Anne, konfirmasyon merasiminde Mary ismini alabilir miyim?»

«Hayır.»

Francie'nin içi karardı. «Neden?»

«Çünkü vaftiz edildiğin zaman sana Andy'nin sevgilisinin ismi verildi ve Francie denildi.»

«Biliyorum.»

«Ama göbek adı olarak da benim annemin ismi verildi. Yani senin hakikî adın Mary Frances Nolan.»

Bu ne beklenmedik bir sürprizdi, tanrım!...

Francie bebeğini kendi yatağına yatırdı ve rahatsız etmemek için hiç kıpırdamadan uzandı. Geceleyin arada bir uyanıyor ve «Mary» diye fısıldayarak bebeğin mini mini patiğine hafifçe dokunuyordu. Parmaklarıyla bu ince yumuşak, düzgün deri parçasını hissedince bütün vücudu ürperiyordu.

Mary onun ilk ve son bebeği oldu.

---

(1) Meryem.

XXVIII

Katie'ye göre istikbal yakın birşeydi. «Göz açıp kapayıncaya kadar Noel gelir,» yahut, tatilin başında «Göz açıp kapayıncaya kadar okul gene açılır,» demek âdetiydi. Baharda Francie uzun donunu çıkarıp neşeyle bir tarafa fırlatınca, annesi yerden kaldırılmasını söyler ve «Yakında gene lâzım olacak. Göz açıp kapayıncaya kadar gene kış gelir,» derdi.

Annesi neden sözediyordu? Bahar yeni başlamıştı. Kış bir daha hiç gelmeyecekti.

Küçük bir çocuk istikbali pek az idrak edebilir. Onun en uzak istikbali gelecek haftadır ve bu Noel'le gelecek Noelin arasındaki yıl bir ebediyettir. On birinci yaşına kadar zaman Francie için de böyleydi.

On birinci yaş günüyle on ikinci yaş günü arasında herşey değişmeğe başladı. İstikbal daha çabuk geliyordu; günler daha kısa görünüyordu ve haftalarda daha az gün var gibiydi. O sırada Henny Gaddis öldü. Bunun da zaman meselesiyle ilgisi vardı. Francie Henny'nin öleceğine hep inanmıştı. Ama bu çok, çok sonra olacaktı. İşte şimdi o çok çok sonra gelmişti. İstikbal olan şey şimdi haldi ve az sonra da mazi olacaktı. Francie, acaba bunu bir çocuğun açıkça anlayabilmesi için birinin ölmesi mi lâzım? diye düşündü. Ama hayır, Francie dokuz yaşındayken, ilk komünyonundan bir hafta sonra Rommely dedesi ölmüştü ve hatırladığına göre o zaman Noele hâlâ çok, çok vakit var gibi gelmişti.

Francie'nin etrafındaki şeyler şimdi o kadar çabuk değişiyordu ki aklını şaşırıyordu. Ondan bir yaş küçük olan Neeley ansızın büyüdü ve Francie'nin tepesinden bakmağa başladı... Maudie Monovan'lar başka yere taşındı-

lar. Üç ay sonra Maudie gelip Francie'yi ziyaret ettiği zaman Francie onu bambaşka buldu. O üç ayın içinde Maudie değişik bir kadın olmuştu.

Annesinin her zaman haklı olduğunu bilen Francie, Katie'nin de arada bir yanıldığını keşfetti. Babasının kendinin o kadar sevdiği bazı taraflarının başkalarına gülünç geldiğini gördü. Çaycı dükkânındaki terazi artık o kadar fazla parlamıyordu. Francie kutuların da çatlak ve eski püskü olduğunu farketti.

Mr. Tomony'nin cumartesi geceleri New York'taki âlemlerden dönüşünü bekleyip seyretmekten vazgeçti. Onun böyle yapayalnız yaşayıp da sonra New York'a gitmesini ve gittiği yerleri içi çeke çeke eve dönmesini saçma buldu. Parası vardı. Madem New York'u da o kadar çok seviyordu, niçin doğrudan doğruya gidip orada oturmuyordu?

Herşey değişiyordu. Francie panik içindeydi. Alıştığı dünya ellerinden sıyrılıp gidiyordu. Bu dünyanın yerini ne tutacaktı? Acaba değişen şey neydi? Her zamanki gibi geceleri Shakespeare'den ve İncil'den birer sayfa okuyordu. Her gün bir saat piyano çalıyordu. Teneke kutudan yapılma kumbaraya peniler atıyordu. Hırdavatçı dükkânı hâlâ yerli yerindeydi, bütün dükkânlar eskisi gibiydi. Hiç birşey değişmiyordu. Değişen kendisiydi.

Babasına bundan bahsetti. Babası ona dilini çıkarttı. nabzını yokladı. Hazin hazin başını salladı.

«Hastalığın fena,» dedi, «çok fena.»

«Nedir?»

«Büyümek.»

Büyümek bir çok şeylerin tadını kaçırıyordu. Evde yiyecek birşey olmadığı, paraları bittiği ve yiyecekleri azaldığı zaman Katie'yle çocuklar Kuzey Kutbunu keşfe çıkan ve kar fırtınasına yakalanıp pek az yiyecekle bir mağaraya sığınan kâşifler olduklarını farzederlerdi. Yiyeceklerini yardım gelinceye kadar idare etmeleri lâzımdı.

Katie dolapta ne yemek varsa, bunu bölerdi ve yemekten sonra çocuklar hâlâ açız dedikleri zaman, «Cesaret, arkadaşlar, yakında yardım gelecek,» derdi. Biraz para geldiği zaman da bir dolu yiyecekle beraber şerefine küçük bir de pasta alır, üstüne bir bayrak batırır ve «Başardık, arkadaşlar. Kuzey Kutbuna vardık,» derdi.

Bir gün bu hayali seyahatlerden birinden sonra Francie annesine sordu :

«Kâşiflerin böyle aç kalıp ıstırap çekmelerinin bir sebebi vardır. Bu güçlükten büyük sonuçlar doğar. Bir şeyler keşfederler. Bizim böyle aç kalmamızdan hangi büyük sonuç doğar?»

Katie ansızın yorulmuş gibi oluverdi ve Francie'nin o zaman anlamadığı bir şey söyledi: «Püf noktasını buldun,» dedi.

Büyümek, Francie'nin tiyatrodan aldığı zevki de kaçırdı... tam mânasıyla tiyatrodan değil de, piyeslerden aldığı zevki. Francie piyeslerde herşeyin tam zamanında oluvermesinin onu tatmin etmemeğe başladığını farketti.

Francie tiyatroyu çok severdi. Bir zamanlar orgcu, sonra da öğretmen olmak istemişti. İlk komünyonundan sonra rahibe olmak istedi. Onbir yaşındayken de aktris olmak istiyordu.

Williamsburg'lu çocuklar başka bir şey bilmeseler bile tiyatroyu bilirlerdi. O zamanlar çevrede bir çok iyi tiyatro kumpanyaları vardı : Blanoy, Corse Peyton ve Philip'se Lpcuem. Francie para bulabildiği zaman (tiyatronun yaz için kapandığı zaman dışında) her hafta cumartesi günü öğleden sonra oraya giderdi. Önde yer bulabilmek için bazen temsil başlamazdan önce bir saat sırada beklediği olurdu.

Hep kahraman rollerine çıkan artist Harold Clarence'e âşıktı. Cumartesi matinesinden sonra artistlerin çıktığı kapıda bekler ve Harold Clarence'i oturduğu eski, kârgir eve kadar takip ederdi. Artist burada, mütevazi döşen-

miş bir odada hiç de tiyatrovarî olmayan bir hayat sürüyordu. Sokakta bile, eski zaman artistlerinin o ayakları tutulmuş gibi yürüyüşüyle, dizlerini âdeta bükmeden yürürdü ve yüzü, üstünde hâlâ boya varmış gibi, bir bebek yüzü kadar pembeydi. Püro içerek, dizlerini bükmeden, sağa sola bakmadan ağır ağır yürürdü. Evine girmezden evvel pürosunu atardı, çünkü ev sahibesi bu büyük adamın içerde sigara içmesine müsaade etmezdi. Francie kaldırımda durur ve sokağa atılmış olan izmarite zevkle bakardı. İzmaritin üstündeki kâğıt halkayı çıkarır ve Harold'un kendine verdiği nişan yüzüğü farzederek bir hafta koynunda taşırdı.

Bir cumartesi Harold'la kumpanyası Papazın Sevgilisi'ni oynadılar. Piyeste yakışıklı köy papazı, kumpanyanın kadın yıldızı olan Gerry Morehouse'a âşıktı. Nasılsa kız bir bakkal dükkânında çalışmağa mecbur kalırdı. Yakışıklı genç papaza âşık olan ve kızı ezmeğe çalışan bir de fena kız vardı. Dükkâna, kendine hiç yakışmayan kürkler ve elmaslar içinde cakayla girer ve muhteşem bir tavırla kahve ısmarlardı. «Kahveyi çek!» Fena kızın, bu müthiş sözleri söylediği an korkunç bir andı. Seyirciler inlerdi. Güzel, nazlı kızın büyük tekerleği döndürecek kuvveti olmadığı da bildirilmişti. Kızcağız çalışır, çabalar ama tekerleği bir defa bile döndüremezdi. Fena kıza yalvarır, kendisini işten atacaklarını söylerdi. Fena kız tekrar ederdi: «Kahveyi çek!» Herşey bitti zannedildiği an, içeri pembe yüzü ve papaz cübbesiyle, Horald Clarence girerdi. Güzel kızın anlayarak papaz şapkasını dramatik, fakat biçimsiz bir hareketle sahnenin öbür ucuna fırlatır, dizlerini bükmeden değirmene gidip kahveyi çeker ve böylece kızı kurtarırdı. Yeni çekilmiş kahve kokusu tiyatroya yayılırken his dolu bir sessizlik olurdu. Sonra curcuna kopardı. Sahici kahve! Tiyatroda realizm! Herkes kahve çekilişini belki bin defa görmüştü, ama sahnede hayır; bu ihtilâl gibi bir şeydi. Fena kız dişlerini gıcırdatır ve «Gene kaybettik!»

derdi. Harold, Gerry'yi seyircilere arkasını döndürterek kucaklar ve perde kapanırdı.

Antrakta Francie öteki çocukların adi bir zevki olan, aşağıdaki otuz sentlik yerde oturan zenginlere tükürmek oyununa katılmazdı. Onun yerine, perde kapanırken durumu düşünürdü. Kahramanın en son dakikada, tam vaktinde yetişip kahveyi çekmesi pek iyiydi. Ama ya dükkâna uğramasaydı ne olacaktı? Kız kovulacaktı. Pekâlâ, ne olmuş? Aç kalınca gidip başka iş bulacaktı. Francie'nin annesi gibi tahta silmeğe gidecekti, yahut Floss Gaddis gibi erkek arkadaşlarından yemek koparmağa bakacaktı. Bakkal dükkânındaki iş, sadece piyeste öyle yazıldığı için önemliydi.

Ertesi cumartesi gördüğü piyes de onu tatmin etmedi. Çoktandır ortalarda olmayan âşık tam zamanında dönerek kirayı ödedi. Ya yolda oyalansaydı ya yetişmeseydi? Ev sahibi, kiracılara çıkmak için otuz gün mühlet verecekti — Brooklyn'de âdet böyleydi. Bu ay zarfında birşeyler olabilirdi. Olmazsa çıkmağa mecbur kalacaklardı, ne yapalım, başlarına geleni çekeceklerdi. Güzel kız fabrikada bir iş bulmağa mecbur olacak; kızın o hassas oğlan kardeşinin gazete satması gerekecekti. Anne de her gün hizmetçilik edecekti. Ama yaşayacaklardı. Francie acı acı, elbet yaşarlar, diye düşündü. Ölmek kolay iş değil.

Francie kızın niçin fena oğlanla evlenmediğini anlayamıyordu. Bu, kira meselesini hallederdi, hem sonra kız kendini istemiyor diye başını bir dolu belâlara sokmağa razı olan bir adam yabana atılacak bir adam değildi.

Francie kendine göre piyesin üçüncü perdesini yeniden yazdı. Hikâyede insanların niçin oldukları gibi yaşadıklarını ve onları böylece kabul etmek gerektiğini anlattı. Francie diyaloglarla, istediklerini açıklamakta hiç güçlük çekmedi. Büyüyünce seçeceği meslek bakkındaki fikrini bir daha değiştirdi. Aktris olmamağa karar verdi. Tiyatro yazarı olacaktı.

XXIX

O yılın yazıda, Johnny'nin aklına esti : Çocukları, Brooklyn'in sahillerini yalayan büyük okyanusu hiç tanımadan büyüyorlardı. Johnny çocukların bir gemiye binip denize açılmaları gerektiğini düşünüyordu. Onun için onları Canarsie'de bir sandal gezintisine götürmeğe ve ayni zamanda da derin sularda biraz balık tutmağa karar verdi. Ömründe hiç balık tutmamıştı ve hiç sandala binmemişti. Ama aklına esmişti bir kere...

Küçük Tilly'yi de götürmek fikri, bilmedikleri bir şekilde bu gezinti fikrine bağlanmıştı. Küçük Tilly komşuların dört yaşındaki kızıydı. Johnny, Tilly'i tanımıyordu, daha doğrusu Tilly'yi ömründe görmemişti. Ama, ağabeysi Gussie yüzünden, Tilly'ye birşeyler borçlu olduğu aklına esti. Bütün bunlar Canarsie'ye gitmek plânıyla ilgiliydi.

Altı yaşındaki Gussie mahallenin içinde karanlık bir efsane halini almıştı. Alt dudağı lüzumundan fazla büyük, bir canavardı. Başka bebekler gibi dünyaya gelmiş ve annesinin büyük memelerini emmişti. Ama bu noktada, öteki çocuklarla arasındaki benzerlik sona eriyordu. Gussie ister hayatta olsun, ister ölü, hiç bir çocuğa benzemezdi. Dokuz aylıkken annesi onu memeden kesmek istedi ama Gussie bunu kabul etmedi. Meme verilmeyince süt şişesini de, başka mamaları da, suyu da reddetti. Beşiğinde yatıp tepiniyordu. Çocuğu açlıktan ölecek diye korkan annesi onu tekrar emzirmeğe başladı. Gussie hayatından memnun bir şekilde emiyor ve başka yiyecekleri reddedi-

yordu. Hemen hemen iki yaşına kadar anasının sütüyle beslendi. O zaman süt kesildi çünkü annesi gene gebe kalmıştı. Gussie dokuz uzun ayı somurtarak geçirdi. Ne şekilde, ne türlü kapta verilirse verilsin inek sütü istemiyordu. Sade kahve içmeğe dadandı.

Tilly doğunca annesinin göğüsleri sütle doldu. Bebeğin meme emdiğini gördüğü zaman Gussie çılgına döndü. Kendini yere atıp kafasını tahtalara çarparak haykırmağa başladı. Dört gün yemek yemedi. Helâya da gitmiyordu. İyice sıskalaştı. Annesi de korktu. Bir defacık meme vermenin hiç zarar getirmeyeceğini düşündü. En büyük hatası bu oldu. Gussie uzun zaman ayrı kaldıktan sonra tekrar afyon bulan bir esrarkeş gibiydi. Memeyi bırakmadı.

Bundan sonra annesinin sütünü o emdi ve zayıf bir bebecik olan küçük Tilly şişeden süt içmeye mecbur kaldı.

Gussie o zaman üç yaşındaydı ve yaşına göre iriydi. Öteki oğlanlar gibi kısa pantolon ve burunları demir ağır pabuçlar giyerdi. Annesinin elbisesinin düğmelerini çözdüğünü görür görmez hemen koşardı. Meme emerken ayakta dururdu. Bir dirseğini anasının dizine dayar, ayaklarından birini cakalı bir şekilde, dizinden büküp, çaprazlama koyar ve emdiği sürece gözleri dört dönerek odada dolaşırdı. Ayakta meme emmek pek o kadar büyük marifet değildi, çünkü annesinin memeleri dağ gibiydi ve elbisesini çözdüğü zaman hemen hemen kucağına kadar inerdi.

Komşular Gussie'nin durumunu öğrendiler ve bunu aralarında tartışmağa başladılar. Gussie'nin babası öyle kızmıştı ki, karısıyla yatmamağa başladı canavar yetiştiriyorsun, diyordu. Zavallı kadın durmadan Gussie'yi memeden kesecek bir çare arıyordu. Gussie artık meme emmeyecek kadar büyüktü. Yakında dört yaşına basacaktı. Annesi oğlanın dişlerinin doğru çıkmayacağından korkuyordu.

Bir gün bir kutu soba boyasiyle bir fırça aldı, yatak

odasına kapandı ve sol memesini siyaha boyadı. Rujuyla da meme başının üstüne korkunç dişli geniş, çirkin bir ağız çizdi. Elbisesini iliklediı ve mutfağa gidip meme verirken oturduğu salıncaklı sandalyaya oturdu. Gussie onu görünce oynadığı zarları teknenin altına attı ve meme emmeğe geldi. Ayağını çaprazlama koydu, dirseğini annesinin dizine dayadı ve bekledi.

Annesi gayet tatlı bir sesle, «Gussie meme mi istiyor?» diye sordu.

«Evet.»

«Peki. Gussie cici meme emecek.»

Kadın ansızın elbisesini açtı ve korkunç bir şekilde boyanmış olan memeyi Gussie'nin burnunun dibine soktu. Gussie biran korkudan şaşırdı, sonra haykıra haykıra kaçıp yatağın altına saklandı ve yirmi dört saat orada kaldı. Nihayet titreye titreye çıktı. Gene kahve içmeğe başladı. Gözleri annesinin göğsüne kayınca ürperiyordu. Gussie memeden kesilmişti!

Annesi başarısını bütün komşulara yaydı. Bu, bebekleri memeden kesmek için, «çocuğa Gussie vermek» denilen yeni bir usul çıkardı.

Johnny de bu olayı duydu ve Gussie'yi zihninden sildi. Ama küçük Tilly'ye üzüldü. Tilly'nin önemli birşeyden hileyle mahrum edildiğini ve hastalıklı olarak büyüyebileceğini düşünüyordu. Canarsie'de sandalla gezinmek, ağabeysinin Tilly'ye yaptığı zararın bir kısmını belki giderir, diye düşündü. Küçük Tilly de gelebilir mi? diye sormak üzere Francie'yi gönderdi. Zavallı anne sevinçle kabul etti.

Ertesi Pazar Johnny'le üç çocuk Canarsie'ye yollandılar, Francie onbir yaşındaydı, Neeley on, Küçük Tilly de üç, Johnny smokiniyle şapkasını giymiş ve yeni bir yakayla «önlük» takmıştı. Francie'yle Neeley her günlük elbiselerini giymişlerdi. Küçük Tilly'nin annesi, bugünün şerefine, çocuğuna koyu pembe kurdeleli, ucuz ama süslü dantel bir elbise giydirmişti.

Tramvayda ön sıraya oturdular. Johnny vatman'la ahbap oldu ve siyasetten konuştular. Canarsie'de biraz dolaştıktan sonra küçük iskeleye geldiler. İskelede ufacık bir baraka ve kendilerini iskeleye bağlayan aşınmış halatların ucunda inip çıkan iki külüstür sandal vardı. Barakanın üstündeki tabelâda şöyle yazılıydı :

«Kiralık balık malzemesi ve sandal.»

Bunun altında :

BURADA EVE GÖTÜRMEK İÇİN TAZE BALIK SATILIR

yazısı okunmaktaydı...

Johnny barakadaki adamla pazarlığa girişti ve kısa zamanda onunla ahbap oldu. Adam onu gözünü açtıracak birşeyler içmek için barakaya davet etti. Kendisinin içkiyi sadece yatarken kullandığını söylüyordu. Bu onun gece takkesiydi.

Johnny içerde gözlerini açtırırken, Neeley'le Francie gece takkesinin insanın gözlerini nasıl açabileceğini düşünüyorlardı. Küçük Tilly dantelli entarisiyle öylece duruyor ve hiç bir şey söylemiyordu.

Johnny elinde bir balık oltası ve çamur içinde kıvranan solucanlarla dolu paslı bir teneke kutuyla barakadan çıktı. Pek samimi olan adam sandalların az külüstür olanının ipini çözdü. Johnny'nin eline verdi, şansın açık olsun, dedi ve barakasına döndü.

Johnny balıkçı takımlarını kayığın dibine koydu ve çocukların binmesine yardım etti. Sonra elinde ip, iskelenin üstünde durup sandallar hakkında bilgi verdi. Ömründe, tenezzüh vapurundan başka hiçbir gemiye ya da sandala binmemiş olan Johnny;

«Sandala binmek için bir yanlış bir de doğru usul vardı,» dedi. «Doğru usul sandalı itmek, sonra da sandal açılmazdan evvel içine atlamaktır. İşte böyle.»

Doğruldu, sandalı itti, atladı... ve denize düştü. Taş kesilmiş gibi olan çocuklar ona bakıyorlardı. Bir an önce babaları iskelede duruyordu. Şimdi, aşağılarındaki sudaydı. Su boğazına geliyordu, Johnny bir an şaşkın gözlerle onlara baktı, sonra :

«Sakın hiç biriniz güleyim demeyin ha, veletler,» dedi.

Kayığı neredeyse alt üst ederek bindi. Çocuklar yüksek sesle gülmeğe cesaret edemiyorlardı, ama Francie içinden o kadar çok gülüyordu ki, kaburga kemikleri ağrıyordu. Neeley ablasına bakmağa korkuyordu. Biliyordu ki gözleri karşılaşırsa, kahkahaları salıverecekti. Küçük Tilly hiç bir şey söylemiyordu. Johnny'nin yakasiyle «önlüğü» şimdi ıslak kâğıt gibi birşey olmuştu. Johnny bunları çekti çıkardı ve denize attı. Çekingen bir tavırla, fakat sessiz bir ağırbaşlılıkla engine doğru kürek çekmeğe başladı. Uygun bir yere geldikleri zaman, demir atacağını bildirdi. Bu deyimin sadece bir ipin ucundaki maden parçasını denize fırlatmak demek olduğunu anlayınca çocuklar hayal kırıklığına uğradılar.

Dehşet içinde, babalarının, oltaya çamurlu bir solucan geçirişini seyrettiler. Sonra balık avı başladı. Bu av oltaya yem takmaktan, oltayı denize sarkıtmaktan, biraz bekleyip oltayı hem solucansız hem balıksız olarak çekmekten ve bütün bu işe yeniden başlamaktan ibaretti.

Güneş gitgide parlaklaşıp sıcaklaşıyordu. Johnny'nin smokini kuruyup kaskatı, buruşuk, yeşilimtrak bir şey olmuştu. Çocukların başına güneş geçmeğe başlıyordu. Günler kadar uzun gelen bir zamandan sonra babaları yemek vaktinin geldiğini bildirdi. Çocuklar sevinçle oh çektiler. Johnny oltayı toplayıp kaldırdı, demir aldı, iskeleye doğru kürek çekmeğe başladı. Ama sandal iskeleyi gitgide uzaklaştıran bir daire çeviriyor gibiydi. Nihayet iskelenin birkaç yüz metre aşağısında sahile yanaştılar. Johnny sandalı bağladı, çocuklara: Burada bekleyin, dedi ve karaya çıktı. Onlara güzel bir yemek yedireceğini söylüyordu.

Bir süre sonra kucağında sıcak sucuklu sandviçler, hamur tatlıları ve bir şişe çilek şurubuyla, yan yan yürüyerek döndü. Çürük iskeleye bağlanmış sallanıp duran sandala oturdular ve bayat balık kokan iğrenç, yeşilimtrak suya baka baka yediler. Johnny az önce bir iki kadeh atıştırmış, bu da onu çocukları azarladığına pişman etmişti. İsterlerse kendisinin suya düşmesine gülebileceklerini söyledi. Ama nedense, çocuklar gülemediler. Onun zamanı geçmişti. Francie, babam çok neşeli diye düşünüyordu.

Johnny, «İşte hayat bu hayat,» dedi. «İnsanı çıldırtan kalabalıktan uzak. Ah, gemiyle denize açılmak kadar güzel şey yoktur.» Sonra bilmece gibi bir şeyler söyledi: «Herşeyden uzaklaşıyoruz.»

Yemekten sonra Johnny gene denize doğru kürek çekti. Şapkasının altından terler akıyordu. Bıyığının uçlarındaki mum erimiş ve bu muntazam süs, dudağının üstünde karmakarışık birkaç tüy haline girmişti. Ama Johnny hayatından memnundu. Kürek çekerken neşeyle :

Yelken açmak, yelken açmak, sonsuz deniz üstünde; diye şarkı söylüyordu. Durmadan kürek çekiyor. durmadan bir daire çeviriyor ve asla denize açılamıyordu. Bir süre sonra elleri o kadar acıdı ki daha fazla kürek çekmeyi canı istemedi, sahile döneceğini bildirdi. Küreklere asıldı, asıldı ve nihayet, sandalla gitgide küçülen daireler çevirerek sahile vardı. Üç çocuğun da güneşten pancar gibi kıpkırmızı olmayan yerlerinin yemyeşil olduğunu hiç farketmedi.

Yanaştıkları zaman Johnny iskeleye atladı, çocuklar da onu takip ettiler. Hepsi rıhtıma atladılar; suya düşen Tilly'den başka. Johnny yüzüstü rıhtıma uzandı, ezildi ve Tilly'yi çıkardı. Küçük Tilly, dantelli elbisesi sırılsıklam öylece duruyor, fakat hiç bir şey söylemiyordu. Sıcak, bunaltıcı bir gün olduğu halde, Johnny smokin ceketini çıkardı, çömeldi ve ceketi çocuğa sardı. Ceketin kolları kumlara sürünüyordu. Sonra Johnny çocuğu kucağına aldı ve

avutmak için arkasını okşayıp ninni söyleyerek rıhtımda bir aşağı bir yukarı dolaşmağa başladı. Küçük Tilly o gün olanlardan hiçbir şey anlamıyordu. Neden sandala bindirildiğini, neden denize düştüğünü ve bu adamın neden böyle kendisiyle uğraştığını nasıl anlayabilirdi?

Johnny avunduğuna kanaat getirince çocuğu yere koydu ve barakaya girip gözlerini açtırdı, çeyrek dolara üç dilbalığı aldı. Islak balıkları bir gazete kâğıdına sarmış olarak çıktı ve çocuklarına, Katie'ye taze balık getireceğim, diye söz vermiş olduğunu söyledi.

«Önemli olan şey şu ki,» dedi, «eve Canarsie'de tutulmuş balık götürüyorum. Balıkları kimin tuttuğu önemli değil. Asıl mesele şu ki, balık tutmağa gittik ve eve balık götürüyoruz!»

Annelerinin balıklarını onun tuttuğunu zannetmesini istediğini çocukları biliyorlardı. Babaları onların yalan söylemesini rica etmiyordu. Sadece hakikate pek önem vermemelerini istiyordu. Çocuklar anladılar.

Karşılıklı iki uzun sırası olan tramvaylardan birine bindiler. Garip bir grup meydana getirmişlerdi. Önce, deniz tuzundan kaskatı kesilmiş, buruşuk yeşil pantolonuyla büyük deliklerle dolu gömleği, şapkası ve karmakarışık bıyığıyla Johnny vardı. Sonra Johnny'nin ceketine gömülmüş olan küçük Tilly geliyordu. Ceketin altından deniz suyu damlıyor ve yerde tuzlu bir göl meydana getiriyordu. Yanında da Francie'yle Neeley, yüzleri tuğla gibi kıpkırmızı ve kusmamağa gayret ederek dimdik oturuyorlardı.

Tramvaya insanlar biniyor, karşılarında oturuyor ve hayretle bakıyorlardı. Johnny gömleğindeki delikleri düşünmemeğe çalışarak dimdik oturuyordu. Yolcuların başlarının üstünden camlara bakıyor ve ilânları inceler gibi yapıyordu.

Tramvaya daha fazla insanlar bindi, vagon kalabalıklaştı ama kimse onların yanına oturmuyordu. Nihayet ba-

lıklardan birisi ıslak gazetenin arasından kaydı, yere düştü ve tozların içinde yapışkan yapışkan yattı kaldı. Bu küçük Tilly'ye fazla geldi. Balığın cam gibi donuk gözlerine baktı ve birşey söylemedi ama, Johnny'nin smokin ceketinin üstüne, sessiz sessiz bütün içindekileri boşalttı.

Bu işareti bekliyorlarmış gibi Francie'yle Neeley de boşalttılar. Johnny, kucağında iki, ayağının dibinde bir balıkla orada oturuyor ve gözlerini ilâna dikmiş bakıyordu; ne yapacağını bilemiyordu ki!

Bu korkunç seyahat sona erdiği zaman, herşeyi açıklamak sorumluluğunun kendinde olduğunu düşünerek Tilly'yi eve götürdü. Ama çocuğun annesi buna fırsat vermedi. Üstünden sular damlayan çocuğunu görünce bir feryat kopardı. Ceketi çekip aldı. Johnny'nin yüzüne fırlattı ve küfretti. Johnny kaç defa anlatmağa çalıştı ama kadın dinlemiyordu. Küçük Tilly de birşey söylemiyordu. Sonunda Johnny araya başka taraftan bir lâf sokabildi.

«Zannedersem kızınızın dili tutuldu.»

Bunun üzerine kadın kendini kaybetti. Johnny'ye, «Sen yaptın, sen yaptın!» diye bağırmağa başladı.

«Acaba bir şeyler söyletmez misin?»

Anne çocuğunu kavradı ve sarstı. «Konuş!» diye bağırdı. «Bir şey söyle.» Küçük Tilly ağzını açtı, neşeli neşeli gülümsedi ve :

«Teşekkür ederim,» dedi.

Katie, Johnny'yi bir güzel azarladı ve çocuklara babalık etmeğe lâyık olmadığını söyledi. Çocukların başına güneş geçmişti, bu yüzden tiril tiril titriyor, bir ateş gibi yanıyorlardı. Katie, Johnny'nin tek elbisesinin nasıl harap olduğunu görünce ağlamaklı oldu. Kostümünün temizlenip ütülenmesi bir dolara mal olacaktı ve Katie elbisesinin hiç bir zaman eskisi gibi olmayacağını biliyordu. Balıklara gelince, adamakıllı kokmuş oldukları anlaşıldı ve çöp tenekesine atıldılar.

Çocuklar yattılar. Titreme, ateş ve bulantı nöbetleri arasında başlarını örtülerinin altına sokuyor ve babalarının suda durmasını hatırlayıp yatakları sarsarak, sessiz sessiz gülüyorlardı.

Johnny herşeyin niçin bu kadar aksi gittiğini anlamağa çalışarak geceleyin geç vakte kadar mutfak penceresinde oturdu. Gemiler ve gemiciler üzerine ne de güzel şarkılar söylemişti. Acaba kendi gezintileri neden şarkılarda söylendiği gibi olmamıştı? Çocuklar, içleri açılmış ve denize karşı derin ve sönmez bir aşk dolu, kendisi de bir sürü balık tutmuş olarak dönmeliydi. Neden, ah neden, şarkılardaki gibi olmamıştı? Ellerinin çatlaması, elbisesinin berbat olması, o kokmuş balıklar ve iç bulantısı nereden çıkmıştı? Niçin küçük Tilly'nin, onun arzularını bilememişti, Johnny anlamıyordu... anlayamıyordu.

Deniz türküleri onu aldatmıştı.

XXX

On üç yaşına girdiği yaz Francie, hatıra defterine, «Bugün artık bir kadın oldum,» diye yazdı. Yazdığı cümleye baktı ve dalgın dalgın, çıplak bacağındaki bir sivrisinek ısırığını kaşıdı. Bu uzun, ince ve henüz şekilsiz bacağı süzdü. Cümleyi çizdi ve yeniden başladı. «Yakında kadın olacağım.» Tahta gibi dümdüz olan göğsüne baktı ve sayfayı çekip kopardı. Yeni bir sayfaya başladı.

Kalemi iyice bastırarak **«Taassup,»** diye yazdı, «savaşlara, çarmıha germelere, linçlere sebep olan birşeydir. İnsanları küçük çocuklara ve birbirine karşı zalim davranmağa sevkeder. Dünyadaki fenalıkların, şiddetin, korkunun, kalp kırıklığının çoğundan **taassup** sorumludur.»

Francie yazdığı kelimeleri yüksek sesle okudu. Bu kelimeler konserve kutusundan çıkan kelimelere benziyordu... tazelikleri gitmişti. Francie defteri kapadı ve kaldırdı.

O cumartesi, hâtıra defterine hayatının en mutlu günü diye yazılması icap eden bir gündü. İsmini ilk defa olarak basılmış görmüştü. Okul, yıl sonunda bir dergi çıkarıyordu. Bu dergide her sınıfın en iyi kompozisyon ödevi basılırdı. Francie'nin «Kış Günleri» isimli ödevi yedinci sınıfın en iyi yazısı seçilmişti. Dergi paralı olduğundan Francie'nin alabilmesi için cumartesiye kadar beklemesi gerekmişti. Yaz tatili bir gün önce başladığından Francie dergiyi alamayacağım diye üzülmüştü. Ama Mr. Jenson, cumartesi günü okulda iş olduğunu ve parasını getirirse

Francie'ye dergi vereceğini söylemişti.

Şimdi, öğleden biraz sonra dergiyi, kendi hikâyesinin sayfasını açmış, kapının önünde duruyor ve dergiyi gösterebileceği birinin gelmesini temenni ediyordu.

Yemekte, annesine göstermişti ama, annesinin işe gitmesi icap ettiğinden okuyacak vakti olmamıştı. Francie yemek esnasında en az beş defa bir hikâyesinin basıldığını söylemişti. Nihayet annesi :

«Evet, evet, biliyorum,» demişti. «Zaten bekliyordum. Sonradan başka hikâyelerin de basılır, alışırsın. Böyle başına vurmasın. Yıkanacak tabaklar var.»

Johnny Birlik Cemiyetindeydi. Hikâyeyi Pazar gününe kadar görmeyecekti ama Francie onun bu işe memnun olacağını biliyordu. Zaferini koltuğunun altına kıstırmış, sokakta duruyordu. Dergiyi bir dakika bile elinden ayıramıyordu. Ara sıra ismine bakıyordu. Bunun verdiği heyecan hiç azalmıyordu.

Johanna isimli kızın bir kaç kapı ötedeki evinden çıktığını gördü. Johanna çocuğunu arabasıyla hava aldırmağa çıkarıyordu. Alış veriş için gidip gelirken dedikodu etmek üzere kaldırımda toplanmış olan ev kadınlarından bir hayret mırıltısı yükseldi. Çünkü sizin anlayacağınız Joanna evli değildi. İğfal olunmuş bir kızdı. Çocuğu da meşru değildi —mahallede kullanılan kelime ise «piç» ti— ve bu iyi kadınlar Joanna'nın mağrur bir anne gibi hareket edip çocuğunu güneş ışığına çıkarmağa hakkı olmadığı kanısındaydılar. Çocuğu karanlık bir yere saklaması lâzım, diye düşünüyorlardı.

Francie, Joanna'yla bebeğini merak ediyordu. Annesiyle babasının onlardan bahsettiğini işitmişti. Araba önünden geçerken dikkatle bebeğe baktı. Bu, arabada neşeli neşeli oturan güzel, minik birşeydi. Belki Joanna hakikaten fena bir kızdı ama bebeğine o iyi kadınların kendi bebeklerine baktıklarından çok daha temiz ve dikkatle bakıyordu. Çocuk çok güzel bir başlık ve temiz beyaz bir

elbiseyle önlük giymişti. Arabanın örtüsü lekesizdi ve işlemelerinde sevgi dolu bir el emeği görülüyordu.

Joanna bir fabrikada çalışıyor, annesi de bebeğe bakıyordu. Annesi dışarı çıkarmaya utandığından, çocuk sadece hafta sonlarında, Joanna çalışmazken temiz hava alıyordu.

Francie, evet, diye kanaat getirdi, çok güzel bir bebek. Tıpkı Joanna'ya benziyor. Annesiyle Joanna'dan bahsettikleri gün babasının kızı nasıl tarif ettiğini hatırladı. «Manolya yaprağı gibi bir cildi var.» (Johnny hiç manolya görmemişti). «Saçları kuzgun kanadı gibi kara.» (Ömründe böyle bir kuş da görmemişti.) «Ve gözleri ormandaki göller gibi derin ve koygun.» (Johnny hiç ormana girmemişti. Gördüğü tek göl de bir su birikintisiydi. Buraya herkes bir para atıp beyzbol maçının neticesini tahmin ederdi ve kim bilirse bütün paraları alırdı.) Ama Johnny, Joanna'yı olduğu gibi tarif etmişti. Joanna güzel bir kızdı.

Katie, «Olabilir,» diye cevap vermişti. «Ama güzelliğinin ne faydası var? Bilâkis başına belâ. Duydum ki annesi de hiç evlenmemiş ama gene de iki çocuk doğurmuş. Şimdi oğlu Sing Sing'deymiş. İşte kızının da bir çocuğu var. Bütün soylarında fena kan olacak. Bunu da romantikleştirmenin lüzumu yok.» Sonra da «Tabiî,» diye ilâve etmişti. «Bu beni hiç alâkadar etmez. Ne bu türlü ne öbür türlü, bu mesele hakkında hiç bir şey yapmama hacet yok. Hata etti diye çıkıp kızın yüzüne tükürmem gerekmez. Ama hata etti diye evime alıp evlât edinmem de icap etmez. O çocuğu doğururken evli kadınların çektiği kadar acı çekti. Eğer hakikatte iyi bir kızsa bu işin acısından ve utancından ders alır da bir daha yapmaz. Eğer yaradılıştan fenaysa, herkesin nasıl muamele ettiği ona dokunmaz. Onun için ben senin yerinde olsaydım, ona pek acımazdım, Johnny.» Sonra ansızın Francie'ye dönmüş ve «Joanna sana ders olsun,» demişti.

Bu Cumartesi Francie, Joanna'nın bir aşağı bir yukarı dolaşışını seyretti ve acaba bana ne bakımdan ders olacak, diye merak etti. Joanna bebeğiyle iftihar ediyordu. Joanna daha ancak on yedi yaşındaydı. Samimiydi ve herkesin de kendisiyle samimi olmasını istiyordu. O somurtkan namuslu kadınlara gülümsedi ama onların suratlarını buruşturarak cevap verdiklerini görünce tebessümü kayboldu. Sokakta oynayan küçük çocuklara gülümsedi. Bazıları da ona gülümsediler. Joanna, Francie'ye gülümsedi. Francie de gülerek karşılık vermek istedi, ama gülümsemedi. Alacağı ders, Joanna'ya yakınlık göstermemesi miydi, acaba.

Kolları sebze torbaları ve kahverengi et paketleriyle dolu olan namuslu ev kadınlarının o gün yapacak pek az işleri var gibiydi. Küçük kümeler halinde birikip duruyor ve birbirleriyle fısıldaşıyorlardı. Fısıltı Joanna geldiği zaman kesiliyor ve geçtiği zaman gene başlıyordu.

Her geçişinde, Joanna'nın yanakları biraz daha kızarıyor, başı daha yükseliyor ve etekleri daha fazla meydan okur gibi hışırdıyordu. Yürüdükçe daha güzelleşiyor, daha mağrurlaşıyor, gibiydi. Bebeğinin yorganını düzeltmek için lüzumundan sık duraklıyordu. Çocuğun yanağını okşayıp, şefkatle gülümseyerek kadınları deli ediyordu. Ne cesaretle! Ne cesaretle diye düşünüyorlardı, bütün bunlara hakkı varmış gibi hareket ediyor?

Bu namuslu kadınlardan, çoğunun, bağırmak ve tokatla büyüttükleri çocukları vardı. Bir çokları gece yanlarında yatan kocalarından nefret ediyorlardı. Aşk münasebetlerinde artık onlar için büyük bir zevk ve sevinç yoktu. Kocalarının cinsî arzularına, inşallah bundan bir çocuk çıkmaz diye dua ederek, kaskatı tahammül ediyorlardı. Bu acı teslimiyet adamı çirkin ve vahşî hareketlere sürüklüyordu. Çokları için cinsî münasebet iki taraflı bir vahşilik halini almıştı; ne kadar erken biterse, o kadar iyi. Bu kıza düşmanlık besliyorlardı, çünkü hissediyorlardı ki Jo-

anna'yla çocuğunun babası arasındaki sevişme böyle olmamıştı.

Joanna onların nefretini anlıyor, fakat bu nefretin önünde sinmiyordu. Mağlûp olup da bebeği içeri götürmüyordu. İki taraftan birinin birşeyler yapması muhakkak lâzımdı. Önce kadınlar başladılar. Artık daha fazla tahammül edememişlerdi. Bu meselenin icabına bakmaları lâzımdı, Joanna'nın bir daha geçişinde, ip gibi sıska bir kadın seslendi :

«Hiç utanmıyor musun sen?»

Joanna, «Neden utanacak mışım?» diye sordu.

Bu kadını deli etti. Öteki kadınlara, «Neden, diye soruyor?» diye bildirdi. «Sana söyleyeyim, neden. Sen mahallenin yüzkarasısın da ondan. Piçinle sokaklarda dolaşmağa hakkın yok. Masum çocuklar seni görebilir.»

Joanna, «Burası hür memleket, değil mi?» diye sordu.

«Senin gibileri için hür değil. Çekil sokaktan, çekil git!»

«Gel de beni kovmağa çalış, bakalım.»

Sıska kadın, «Çekil git sokaktan, kahbe seni,» diye emretti.

Cevap verdiği zaman kızın sesi titriyordu. «Söylediğin lâfa dikkat et.»

Başka bir kadın, «Sokak kızına söylediğimiz şeye dikkat etmemize hacet yok,» diye söze karıştı.

Sokaktan geçen bir adam ne olduğunu anlamak için durdu. Joanna'nın koluna dokundu.

«Bak, hemşire, bu cadalozların öfkesi geçinceye kadar neden eve girmiyorsun? Bunlarla başa çıkamazsın.»

Joanna kolunu çekti. «Sen kendi işine bak.»

«Fenalık olsun diye söylemedim, hemşire. Affedersin.» Adam geçti gitti.

Sıska kadın Joanna'ya alaylı alaylı, «Neden gitmiyorsun, onunla?» diye sordu. «Çeyrek dolara pekâlâ çekilir.»

Joanna sakin bir sesle tane tane, «Hepiniz kıskanıyorsunuz,» dedi.

Kadınların sözcüsü, «Bize kıskanıyorsunuz diyor,» diye bildirdi. «Neyi kıskanıyormuşuz, seni mi?» («Seni» yi sanki kızın ismiymiş gibi söylüyordu.)

«Erkeklerin benden hoşlanmasını kıskanıyorsunuz. İşte bu.» Joanna sıska kadına döndü. «İyi ki evlenmişsin,» dedi. «Yoksa hiç koca bulamazdın. Eminim kocan senin üstüne tükürüyordur... yaptıktan sonra. Eminim üstüne tükürüyordur.»

Sıska kadın deli gibi, «Kahbe! Kahbe!» diye bağırdı. Sonra yerden bir taş aldı ve Joanna'ya attı.

Bu, öteki kadınların da taş atmağa başlamaları için bir işaretti. Ötekilerden daha şakacı olan biri bir topak at pisliği attı. Taşlardan bazıları Joanna'ya geldi ama sivri uçlu bir tanesi isabet etmeyerek çocuğun alnına rasladı. Bebeğin yüzünden derhal ince ve berrak bir kan çizgisi sızarak temiz göğüslüğünü lekeledi. Bebek hıçkırmaya başladı ve kucağına alsın diye kollarını annesine uzattı.

Tekrar taş atmağa hazırlanmış olan birkaç kadın, taşları usulcacık sokağa bıraktılar. İşkence bitmişti. Kadınlar ansızın utandılar. Çocuğu incitmek istememişlerdi. Sadece Joanna'nın sokaktan çekilmesini istemişlerdi. Dağıldılar ve sessiz sessiz evlerine gittiler. Etrafta durup onları dinleyen birkaç çocuk da oyunlarına döndü.

Şimdi ağlamağa başlamış olan Joanna çocuğunu arabadan aldı. Bebek, yüksek sesle ağlamaya hakkı yokmuş gibi için için hıçkırmakta devam ediyordu. Joanna yanağını çocuğunun yüzüne dayadı ve gözyaşları çocuğunun kanına karıştı. Kadınlar kazanmışlardı. Joanna, arabanın sokağın orta yerinde kalmasına aldırmadan çocuğunu içeri götürdü.

Ve Francie bunların hepsini görmüştü, hepsini. Her kelimeyi işitmişti. Joanna'nın kendine nasıl gülümsediğini, kendinin de nasıl gülümsemeden başını çevirdiğini ha-

tırladı. Neden gülümsememişti? Neden gülümsememişti? Şimdi azap çekecekti... Ölünceye kadar, gülümsemediğini her hatırlayışında azap çekecekti.

Birkaç küçük oğlan çocuğu arabanın etrafında kovalamaca oynamağa başladılar. Arabanın yanlarına asılıp arabayı itiyorlardı, ebe de arkalarından kovalıyordu. Francie onları dağıttı ve arabayı Joanna'ların kapısına sürdü. Birşey, ait olduğu evin kapısının önünde duruyorsa ona el sürülmez diye, yazılmamış bir kanun vardı.

Francie, elinde hâlâ içinde kendi hikâyesi olan dergiyi tutuyordu. Arabanın yanında durdu ve bir defa daha ismine baktı. «Kış Günleri. Yazan : Frances Nolan.» Joanna'ya gülümsemediği için birşeyler yapmak, birşeyini feda etmek istiyordu. Hikâyesini hatırladı; hikâyesiyle ne kadar iftihar ettiğini, babasına, Evy ve Sissy Teyzelerine göstermeğe ne kadar heveslendiğini... Hikâyesine bakmak ve baktığı zaman, içinde uyanan o güzel, ılık hissi duymak için dergiyi daima yanında alakoymak istiyordu. Birisine verirse, bir tane daha almasının imkânı yoktu. Dergiyi bebeğin yastığının altına soktu. Kendi hikâyesinin sayfasını açık olarak bıraktı.

Bebeğin kar gibi yastığının üstünde bir iki tane ufak kan lekesi görür gibi oldu; yüzündeki ince kan çizgisini; annesi kucaklasın diye kollarını açışını... Francie'nin kalbinde bir acı dalgası kabardı ve geçtiği zaman Francie'yi kuvvetsiz bıraktı. Bir dalga daha geldi, kalbine çarptı ve çekildi. Francie evlerinin bodrumuna indi, en karanlık köşede bir çuval yığının üstüne oturdu ve içinde acı dalgaları kabarırken bekledi. Her dalga dağılır ve yeni bir tanesi toplanırken titriyordu. Oturduğu yerden kendisini sıkıyor ve dalgaların dinmesini bekliyordu. Dinmezlerse ölürdü artık... ölürdü.

Bir süre sonra dalgalar daha hafif hafif geliyordu. Francie düşünmeğe başladı. Şimdi Joanna'dan alacağı dersi alıyordu ama bu annesinin demek istediği ders değildi.

Joanna'yı hatırlıyordu. Çok zaman geceleri kütüphaneden eve dönerken Joanna'ların evinin önünden geçmiş ve Joanna'yla delikanlısının dar sahanlıkta yanyana durduklarını görmüştü. Delikanlının, Joanna'nın güzel saçlarını şefkatle okşadığını görmüştü; Joanna'nın da nasıl elini kaldırıp onun yanağını okşadığını görmüştü. Sokak lâmbasının serptiği ışıkta, Joanna'nın yüzü sakin ve rüyalı görünürdü. Bu başlangıçtan utanç ve o çocuk doğmuştu. Neden? Neden? Başlangıç o kadar sıcak ve doğru görünmüştü. Neden?

Taş atan kadınlardan birinin, evlendiğinden hemen üç ay sonra çocuk doğurduğunu biliyordu. Francie düğün alayının kiliseye gidişini seyretmek için sokakta duran çocuklardan biriydi. Gelin kiralık arabaya binerken, Francie onun o bakirelik ifade eden duvarının altındaki şiş karnını görmüştü. Güveyin gözlerinin altında siyah halkalar vardı ve pek üzgün görünüyordu.

Joanna'nın babası, bir erkek akrabası filân yoktu. Kilise mihrabına giderken, sevgilisinin kolunu sıkı sıkı tutacak kimsesi yoktu. Francie, Joanna'nın işlediği suç bu, diye kanaat getirdi. Ahlâksızlık yapması değil de, akıllılık edip delikanlıyı kiliseye götürmemesi.

Francie'nin hikâyenin tamamını bilmesine imkân yoktu. Aslında delikanlı Joanna'yı seviyordu ve —herkesin dediği gibi— başını ateşe, vardıktan sonra da kızla evlenmeğe razıydı. Ama oğlanın ailesi vardı... bir tanesi, üç de kızkardeşi. Onlara Joanna'yla evlenmek istediğini söylemiş, onlar da konuşa konuşa onu vazgeçirmişlerdi.

Aptallık etme, demişlerdi. Joanna iyi kız değil. Bütün ailesi kötü. Hem çocuğun babasının kendin olduğunu nerden biliyorsun? Seninle yattıysa başkalarıyla da yatmıştır. Kadınlar kancıktır. Biz biliriz. Biz kadınız. Sen iyi ve yumuşak kalplisin, Joanna'nın, çocuğun babası sensin, demesine inanıyorsun. Joanna yalan söylüyor. Aldanma oğlum, aldanma, kardeşimiz. Eğer evleneceksen iyi bir kızla

evlen, papaz izin veren kelimeleri söylemeden seninle yatmayacak olan bir kızla. Eğer bu kızla evlenirsen artık benim oğlum değilsin, kardeşimiz değilsin. Çocuğun senin olup olmadığını asla bilmiyeceksin. Çalışırken içini bir kurt kemirecek. Sabahleyin ben çıktıktan sonra yatağıma kim giriyor diye merak edeceksin. Evet, evet, oğlum, kardeşimiz, kadınların âdeti böyledir. Biz biliyoruz. Biz kadınların huyunu biliriz.

Delikanlı kendini kandırmalarına müsaade etti. Eline para verdiler. Jersey'de bir oda ve iş buldu. Joanna'ya onun nerde olduğunu söylemiyorlardı. Joanna evli değildi. Joanna'nın çocuğu vardı.

İçinde kabaran dalgalar hemen hemen dinmişti. Francie kendine birşeyler olduğunu farkederek korktu. Elini kalbine bastırdı ve elinin altında kırık birşeyler hissetmeğe çalıştı. Babasından kalp hakkında... kalbin kırılması... ağrıması... oynaması... dolu, yüklü olması... sevinçten hop etmesi... hüzünle ağırlaşması... ağza gelmesi... durması hakkında o kadar çok şarkı dinlemişti ki kalbin bu işleri yaptığına gerçekten inanıyordu. Joanna'nın çocuğu yüzünden kalbi kırıldı da şimdi kanı kalbinden çekiliyor ve vücudundan akıp gidiyor zannederek dehşete düştü.

Yukarı; kendi katlarına çıktı ve aynaya baktı. Gözlerinin altında karanlık gölgeler vardı ve başı ağrıyordu. Mutfaktaki eski muşamba kanapeye uzandı ve annesinin eve gelmesini bekledi.

Annesine bodrumda başına gelenleri söyledi. Joanna'dan bahsetmedi. Katie içini çekti ve «Bu kadar erken ha?» dedi. «Daha on üç yaşındasın. Daha bir yıl gelmez zannediyordum.»

— «Yani... demek... bu olan şey zararlı değil?»

— «Her kadının başına gelen tabiî birşey.»

— «Ben kadın değilim ki...»

— «Demek ki çocukluktan çıkıp kadın oluyorsun.»

— «Kesilecek mi dersin?»

— «Bir kaç günde... Bir ay sonra gene gelir.»

— «Ne kadar zaman için?»

— «Uzun bir zaman için. Kırk yahut elli yaşına kadar.» Bir parça düşündü. «Ben doğduğum zaman annem elli yaşındaymış.»

— «Haa, bu çocuk doğurmakla ilgili bir şey.»

— «Evet, iyi bir kız olmayı hiç aklından çıkarma, çünkü şimdi bir çocuğun olabilir.» Francie'nin aklına birden Joanna geldi. Katie, «Oğlanların seni öpmesine müsaade etme,» dedi.

— «Çocuk bundan mı doğar?»

— «Hayır ama, insanı gebe bırakan şey çok zaman öpüşmekle başlar.» Sonra ilâve etti, «Joanna'yı unutma.»

Katie'nin sokaktaki sahneden haberi yoktu. Joanna aklına tesadüfen gelivermişti. Ama Francie onun insanın düşüncelerini okumak gibi fevkalâde bir kudrete sahip olduğunu zannetti. Annesine yeni bir hürmetle bakmağa başladı.

Joanna'yı unutma. Joanna'yı unutma Francie, Joanna'yı asla unutmadı. O günden sonra, onu taşlayan kadınları hatırlayarak, kadınlardan nefret etti. Çapraşık hareket tarzlarından dolayı onlardan korkuyor, içgüdülerine güvenemiyordu. Birbirlerine karşı sadakatsizlik ve zulüm gösterdikleri için onlardan nefret etmeğe başladı. Joanna gibi damgalanmak korkusu yüzünden, taş atanlardan biri bile kızı müdafaa edecek bir tek kelime söylemek cesaretini göstermemişti. Müşfik bir sesle konuşan tek kişi, sokaktan geçen adam olmuştu.

Çocukla kadınların müşterek bir tarafları vardı; çocuklarını doğururken büyük bir sancı çekerlerdi. Bunun, onların hepsini birbirine bağlayan bir ilişki olması lâzımdı; birbirlerini sevmelerine ve erkek dünyasına karşı birbirlerini korumalarına bir sebep gerekliydi. Ama böyle değildi. Sanki o müthiş doğum sancıları kalplerini ve ruhlarını kasıyordu. Sadece bir tek şey için birleşiyorlardı: baş-

ka bir kadını ezmek için... ister taşlayarak olsun ister alçakça dedikodu ederek... Kadınların bildikleri tek bağlılık bu idi sanki...

Erkekler başkaydı. Belki birbirlerinden nefret ediyorlardı; ama, dünyaya ve içlerinden birini kapmak isteyen herhangi bir kadına karşı birleşiyorlardı.

Francie hâtıra defteri olarak kullandığı okul defterini açtı. Taassup hakkında yazdığı paragraftan sonra bir satır atladı ve yazdı :

«Yaşadığım sürece asla kadın arkadaş edinmeyeceğim. Bir daha hiç bir zaman hiç birkadına itimat etmeyeceğim, belki annemden ve bazan da Evy teyzemle Sissy teyzemle Sissy teyzemden başka.»

XXXI

Francie on üç yaşına bastığı yıl iki önemli şey oldu. Avrupa'da savaş patladı ve Evy teyzesine at âşık oldu.

Evy'nin kocasıyla, kocasının atı Davulcu sekiz yıldır birbirlerine düşmandılar. Adam ata fena muamele ederdi; tekmeler, yumruklar, küfreder ve dizginlerini pek fazla çekerdi. At da Willie Flittman'a fena muamele ederdi. Yolu bildiği için süt verecek her evin önünde kendiliğinden dururdu. Flittman arabaya biner binmez gene yürümeğe başlamak âdetiydi. Ama son zamanlarda, Filttman sütleri vermek için arabadan iner inmez yürümeğe başlamıştı. Tırıs giderdi ve Flittman'ın çok zaman ona yetişmek için koşması lâzım gelirdi.

Flittman işini öğleyin bitirirdi. Yemek yemek için evine gider, sonra atla arabayı ahıra götürürdü. Burada ikisini de yıkaması lâzımdı. Davulcunun hain bir oyunu vardı. Flittman karnının altını yıkarken çok zaman üstene işerdi. Öteki adamlar etrafta durur ve at işesin de gülelim, diye beklerdi. Flittman buna tahammül edemezdi. Onun için atı kendi evinin önünde yıkamayı âdet edinmişti. Bu yazın iyiydi ama kışın at için biraz zordu. Çok zaman acı soğuk havalarda Evy aşağı iner ve Willie'ye, Davulcuyu soğukta hem de soğuk suyla yıkamanın alçaklık olduğunu söylerdi. Lt, Evy'nin kendi tarafını tuttuğunu biliyor gibiydi. Evy kocasıyla tartışırken Davulcu dertli kişner ve başını onun omuzuna koyardı.

Soğuk bir gün, Davulcu meselesi kendi eliyle... daha

doğrusu Evy'nin dediği gibi kendi ayağıyla halletti. Evy Teyzesi bunun hikâyesini Nolan'lara anlatırken Francie büyülenmiş gibi dinledi. Hiç kimse Evy Teyzesi gibi hikâye anlatamazdı. Evy anlatırken herkesin taklidini yapardı... atın bile. Sonra iki taraf için de, ne düşündüğünü belirtir, çok komik bir şekilde, bu düşünceleri de araya sokardı. Davulcu meselesi Evy'nin anlattığına göre şöyle olmuştu :

Willie sokakta, tiril tiril titreyen atı soğuk su ve katı sarı sabunla yıkıyordu. Evy de pencerede durmuş seyrediyordu. Willie atın karnının altını yıkamak için eğildi, at da kendini sıktı. Flittman, Davulcu gene işeyecek zannetti. Geri çekildi ve atın karnına bir yumruk indirdi. At da bir bacağını kaldırdı ve kesin bir tavırla Flittman'ın başını tekmeledi. Flittman atın altına yuvarlandı ve kendinden geçmiş bir şekilde yattı. Kaldı.

Evy hemen aşağı koştu. At onu görünce sevinçli sevinçli kişnedi ama Evy ona ehemmiyet vermedi. At başını çevirip de Evy'nin Filittman'ı sürükleyip çıkarmağa çalıştığını görünce, yürümeğe başladı. Belki arabayı baygın adamdan uzaklaştırıp Evy'ye yardım etmek istiyordu, belki de arabayı Willie'nin üstünden geçirip meseleye bir son vermek istiyordu. Evy, «Çüşş, oğlum,» diye bağırdı ve Davulcu tam vaktinde durdu.

Küçük bir oğlan polise, polis de can kurtarana haber vermişti. Can kurtarandaki doktor, Flittman'ın çarpışmadan sadece baygın mı düştüğünü, yoksa başının mı yarıldığını anlayamadı ve Willie'yi Green-point Hastanesine kaldırdı.

Herşey, şimdi atın ve boş süt şişeleriyle dolu olan arabanın ahıra götürülmesi lâzımdı. Evy ömründe hiç araba sürmemişti ama bu onun araba sürmemesi için de bir sebep olamazdı. Kocasının eski paltolarından birisini giydi, başına bir atkı sardı, arabaya bindi ve «Haydi eve Davulcu,» diye seslendi. At başını çevirip ona muhabbetle

baktı, sonra neşeli neşeli tırıs gitmeğe başladı.

İyi at yolu biliyordu. Çünkü Evy'nin ahırın nerede olduğundan haberi bile yoktu. Davulcu akıllı bir attı. Her yol ağzında duruyor ve Evy yolu gözden geçirsin diye bekliyordu. Yol boş ise, Evy «Deh, oğlum,» diyordu. Başka bir araba filân geliyorsa «Bir dakika, oğlum,» diyordu. Bu şekilde kazasız belâsız geldiler ve at gururla, her zamanki yerine geçti. Arabalarını yıkamakta olan öteki arabacılar bir kadın arabacı görünce şaşırdılar. Öyle bir gürültü, patırtı yaptılar ki patron koştu geldi, Evy de ona olan biteni anlattı. Patron

— «Bekliyordum, zaten,» dedi. «Flittman atı sevmezdi, at da onu hiç sevmezdi. Ne yapalım, başka birini almamız gerekiyor.»

Kocası işinden olacak diye korkan Evy, o hastanedeyken ben onun yerine geçemez miyim? diye sordu. Sütlerin karanlıkta dağıtıldığını ve kimsenin bilmeyeceğini söyledi. Patron güldü. Evy ona, haftada Willie'nin aldığı yirmi iki buçuk peniye ne kadar ihtiyaçları olduğunu anlattı. O kadar çok yalvardı ki ve öyle minnacık, öyle cici ve cesur görünüyordu ki patron nihayet razı oldu. Evy'ye müşterilerin listesini verdi ve öteki arabacıların arabayı doldurıvereceklerini söyledi. Nasıl olsa at yolu biliyor, işin pek güç olmaz, dedi. Arabacılardan biri Evy'nin yoldaş olsun ve süt hırsızlarına karşı onu korusun diye ahırın köpeğini de beraberinde götürmesini teklif etti. Patron da bu fikri uygun buldu. Evy'ye sabaha karşı saat ikide ahıra gelmesini söyledi. Evy o çevrenin ilk sütçü kadını oldu.

İşleri iyi gidiyordu. Ahırdaki adamlar onu seviyor ve Flittman'dan daha iyi çalıştığını söylüyorlardı. Pratik olmasına rağmen Evy yumuşak ve kadın kadıncıktı ve adamlar onun o alçak sesle nefesi kesilmiş gibi konuşmasına bayılıyorlardı. At da hayatından memnundu ve Evy'le mümkün olduğu kadar iyi çalışıyordu. Süt verilecek olan

her evin önünde kendiliğinden duruyor ve Evy arabaya binip yerleşmeden kalkmıyordu.

Flittman gibi Evy de yemeğini yerken atı evinin önüne getiriyordu. Hava soğuk olduğu için yatağından eski bir yorgan alıyor ve kendini beklerken soğuk almasın diye atın üstüne örtüyordu. Atın karnını doyurmazdan evvel yulafını yukarı götürüyor ve fırında bir iki dakika ısıtıyordu. Çünkü buz gibi soğuk yulafın pek iştah açıcı birşey olduğunu zannetmiyordu. At da ısınmış yulafı iştahla yiyordu. Yemesini bitirdikten sonra Evy ona yarım elma yahut bir parça şeker veriyordu.

Havanın pek soğuk olduğunu, atın sokakta yıkanamayacağını düşünüyor, yıkamak için atı ahıra götürüyordu. Sarı sabunu pek sert bulduğundan bir kalıp Sevgi Sabunu aldı ve atı kurulamak için eski bir havlu getirdi. Ahırdaki adamlar atla arabayı onun yerine yıkamayı teklif ettiler ama Evy atı kendisi yıkamakta ısrar etti. İki adam arabayı kimin yıkayacağını söyleyerek meseleyi halletti.

Davulcunun yıkanma suyunu patronun ofisindeki gaz ocağında ısıtıyordu. Atı soğuk suyla yıkama hiç aklından geçmiyordu. Ilık su ve kokulu sabunla yıkıyor ve havluyla her tarafını kuruluyordu. Evy onu yıkarken at da hiç bir münasebetsizlik etmiyordu. Yıkandığı sürece zevkle soluyor, kişniyordu. Evy onu havluyla kurularken derisi zevkle titriyordu. Hiç şüphe kalmamıştı. At, Evy'ye deli gibi âşıktı.

Flittman iyileşip tekrar işine dönünce, Davulcu, arabacı yerinde oturuyor diye ahırdan dışarı çıkmayı reddetti. Flittman'a başka bir semt ve başka bir at vermeğe mecbur oldular. Ama Davulcu başka arabacılarla da yola çıkmıyordu. Patron tam onu satmağa karar vermişti ki aklına bir şey geldi. Arabacıların arasında peltek peltek konuşan kadın gibi genç adam vardı. Bu adama Filttman'ın arabasını verdiler. Davulcu memnun gibiydi. Bu kadın gibi arabacıyla yola çıkmağa razı oldu.

Böylece Davulcu gene her zamanki işine devam etti. Ama her gün öğleyin Evy'nin oturduğu sokağa dönüyor ve Evy'nin kapısının önünde duruyordu. Evy inip ona bir dilim elma yahut biraz şeker verip burnunu okşamadan ve tatlı sözler söylemeden ahıra dönmüyordu.

Francie bu hikâyeyi dinledikten sonra,

— «Tuhaf atmış,» dedi.

Evy Teyzesi, «Tuhaf olabilir,» diye cevap verdi. «Ama ne istediğini biliyordu.»

XXXII

Francie on üçüncü yaş gününde hatıralarını tutmağa başlamış ve ilk olarak :

— 15 Aralık. Bugün on üçüme basıyorum. Bu yıl neler gösterecek, acaba? diye yazmıştı.

Yıl ilerledikçe daha kısalan yazılara göre, yıl pek az şey göstermişti. Francie hâtıra tutmağa, roman kahramanları hâtıra defteri tutuyor ve sayfaları romantik, hazin düşüncelerle dolduruyor diye başlamıştı. Kendi hâtıra defterinin de böyle olacağını sanmıştı. Ama bütün yazdıkları kuru ve sıradandı. Yıl sonuna doğru sayfaları karıştırırken farkına vardı bunun :

8 Ocak. Ninem Mary Rommaly'nin güzel oymalı bir sandığı var. Yüzyıldan fazla bir zaman evvel dedesinin dedesi Avusturyada yapmış. İçinde ninemin siyah bir entarisi, beyaz bir gömleği ve pabuçlarıyla çorapları duruyor. Bunları onun cenaze elbiseleri, çünkü kefenle gömülmek istemiyor. Willie Flittman Eniştem ölünce yakılıp küllerinin Hürriyet Abidesinin tepesinden savrulmasını istiyor. Bir dahaki hayatında kuş olacağını sandığından işe iyi başlamak istiyor. Evy Teyzem Eniştemse sen zaten kuşsun, guguk kuşu, dedi. Ben de güldüm diye annem beni azarlardı. Ölünce yakılmak gömülmekten daha mı iyidir, acaba?

10 Ocak. Babam bugün hasta.

21 Mart. Neeley, Mc Carren Parkından çiçek çalıp Gretchen Hahn'a vermiş. Annem Neeley'nin daha kız

düşünecek yaşta olmadığını söylüyor. Daha çok vaktin var, diyor.

2 Nisan. Babam üç haftadır çalışmıyor. Ellerinde bir şey var. Elleri öyle titriyor ki hiç birşey tutamıyor.

20 Nisan. Sissy Teyzem gebe olduğunu söylüyor. Hiç inanmıyorum, çünkü karnı dümdüz. Anneme, çocuğu arka tarafımda taşıyorum, dediğini duydum. Acaba?

8 Mayıs. Babam bugün hasta.

9 Mayıs. Babam bu gece işe gitti ama dönmeğe mecbur oldu. Ona ihtiyaçları olmadığını söylemişler.

10 Mayıs. Babam hasta. Gündüzün fena kâbuslar görüp bağırdı. Sissy Teyzemi çağırmam gerekti.

12 Mayıs. Babam çalışmayalı bir aydan fazla oluyor. Neeley işçi kâğıdı çıkarıp okulu bırakmak istiyor. Annem olmaz, dedi.

15 Mayıs. Babam bu gece işe gitti. Bundan sonra evi kendi idare edeceğini söylüyor. İşçi kâğıtları yüzünden Neeley'i azarladı.

17 Mayıs. Babam eve hasta döndü. Sokakta bir kaç çocuk peşinden geliyor ve onunla alay ediyorlardı. Çocuklardan nefret ediyorum.

20 Mayıs. Neeley artık gazetecilik yapıyor. Benim de yardım etmeme müsaade etmiyor.

28 Mayıs. Carney bugün yanağımı çimdiklemedi. Başka bir yerimi çimdikledi. Hırdavat satacak zamanım geçiyor, galiba.

30 Mayıs. Miss Gardner, Kış Günleri yazımı dergiye koyacaklarını söyledi.

2 Haziran. Babam eve hasta geldi. Neeley'le ben annemin onu yukarı taşımasına yardım ettik. Babam ağlıyordu.

4 Haziran. Bugün yazı ödevimden 5 aldım. Konu : Ne Olmak İstiyorum'du. Bir tek yanlışım çıkmış. Piyes yazarı cevabını verdim. Miss Gardner aslının piyes müellifli olduğunu söyledi.

7 Haziran. Babamı bugün eve iki adam getirdi. Hastaydı. Annem yoktu. Babamı yatırdım ve sade kahve verdim. Annem geldiği zaman yapılacak şeyin bu olduğunu söyledi.

12 Haziran. Miss Tynmore bugün bana Schubert'in sonad'ını verdi. Annem benden ilerde. Tannhauser'in Akşam Yıldızı'nı aldı. Neeley, ben ikinizden de ilerdeyim, diyor. Alexanders's Ragtime Band'i notasız çalabiliyor.

20 Haziran. Tiyatroya gittim. Altın Batının Kızı'nı gördüm. Bu şimdiye kadar gördüğüm piyeslerin en iyisiydi.

21 Haziran. Babam iki gündür evde yoktu. Nerede olduğunu bilmiyorduk. Hasta geldi.

22 Haziran. Annem bugün yatağımı kaldırmış hâtıra defterimi bulup okumuş. Nerde sarhoş yazmışsam sildirip hasta yazdırdı. İyi ki annemin aleyhinde birşey yazmamıştım. Eğer bir gün çocuklarım olursa hâtıra defterlerini okumayacağım, çünkü bence bir çocuğun biraz gizliliğe hakkı vardır. Annem bunu gene bulur ve okursa, inşallah bu imâdan anlar.

23 Haziran. Neeley, bir sevgilim var, diyor. Annem onun daha pek genç olduğunu söylüyor. Acaba?

25 Haziran. Bu gece Willie Eniştem, Evy Teyzem, Sissy ve Sissy'nin John'u geldiler. Willie Eniştem bir dolu bira içti ve ağladı. Diyor ki, ona verdikleri yeni at, Bassie, üstüne işemekten de fena birşey yapmış. Güldüm diye annem beni azarladı.

27 Haziran. İncil'i bugün bitirdik. Şimdi yeni baştan başlamamız lâzım. Shakespeare'i dört defa devrettik.

1 Temmuz. Taassup...

Francie kelimeleri örtmek için elini sayfaya kapadı. Bir an için kalbinde gene o dalgalar kabaracak zannetti. Ama bu his geçti. Sayfayı çevirdi ve başka bir yerden okudu.

4 Temmuz. Bugün babamı eve Polis Mc Shane getirdi.

Babam önce zannettiğimiz gibi tevkif edilmemiş. Hastaymış Mr. Mc Shane Neeley'le bana bir çeyrek verdi. Annem bize parayı geri verdirtti.

5 Temmuz. Babam hâlâ hasta. Bir daha işe gidebilecek mi, acaba?

6 Temmuz. Bugün Kuzey Kutbu oynunu oynamağa başladık.

7 Temmuz. Kuzey Kutbu.

8 Temmuz. Kuzey Kutbu.

9 Temmuz. Kuzey Kutbu.

9 Temmuz. Kuzey Kutbu. Beklediğimiz yardım gelmedi.

10 Temmuz. Bugün teneke kutudan kumbaramızı açtık. İçinde sekiz dolarla yirmi sent vardı. Altın penilerim kararmış.

20 Temmuz. Kutudaki bütün para gitti. Annem yıkamak için Mrs. Mc Garrity'den bir kaç çamaşır aldı. Ben ütüsüne yardım ettim ama, Mrs. Mc Garrity'nin külotunun bir yerini yakıp deldim. Annem bir daha ütülememe izin vermeyecek.

23. Temmuz. Hendler Lokantasında sırf yaz için bir iş buldum. Geceleyin yemek zamanında tabakları yıkıyorum. Bir varilin içinde duran yumuşak sabundan kullanıyorum. Pazartesi günü bir adam gelip üç varil dolusu artık yemek yağı alıyor ve çarşamba günü bir varil yumuşak sabun getiriyor. Bu dünyada hiç bir şey ziyan olmuyor. Haftada iki dolar alıyorum. Yemeklerim de oradan. Zor bir iş değil ama o sabunu sevmiyorum.

24 Temmuz. Annem, göz açıp kapayıncaya kadar kadın olacaksın, diyor. Acaba?

28 Temmuz. Frank, ücretine zam yapılır yapılmaz Floss Gaddis'le evleniyor. Frank diyor ki Başkan Wilson işleri böyle idarede devam ederse göz açıp kapayıncaya kadar savaşa başlayınca dövüşmeye mecbur kalmasın diye evlendiğini söylüyor. Flossie bu doğru değil diyor; gerçek

bir aşk macerasıymış. Acaba? Hatırlıyorum, yıllar evvel Frank atı yıkarken Flossie onun nasıl peşinden koşardı.

29 Temmuz. Babam bugün hasta değildi. İş bulacak. Annemin Mars. Mc Garrity'ye çamaşır yıkamamasını, benim de işimi bırakmamı söyledi. Zengin olup kırlık bir yerde oturacağız, diyor. Acaba?

10 Ağustos. Sissy yakında doğuracağını söylüyor. Acaba? Karnı bisküvi gibi yamyassı.

17 Ağustos. Babam artık üç haftadır çalışıyor. Nefis yemekler yiyoruz.

18 Ağustos. Babam hasta.

19. Ağustos. Babam işinden atıldı diye hasta. Mr. Kendler beni istemiyor. Bana güvenilemeyeceğini söylüyor.

7. Eylül. Bu akşam, Evy Teyzemle Willie Eniştem geldiler. Willie, «Francie'yle Johnny» yi söyledi ve içine ayıp kelimeler karıştırdı. Evi teyze sandalyanın üstüne çıktı ve kocasının burnunu sıktı. Güldüm diye annem beni azarladı.

10 Eylül. Okuldaki son yılıma başladım. Miss Gardner dedi ki, kompizisyon'dan hep 5 almağa devam edersem, mezuniyet günü için bir piyes yazmama izin verecekmiş. Çok güzel bir fikrim var. Saçları arkasına sarkmış, beyaz elbiseli bir kız olacak, bu Kader. Sahneye başka kızlar da çıkacaklar ve Hayattan ne beklediklerini söyleyecekler. Kader de Hayatın onlara ne vereceğini söyleyecek. Sonunda mavi entarili bir kız kollarını açıp, «Hayat, yaşamağa değer mi, öyleyse?» diye soracak. Sahnedeki koro da, «Evet,» diyecek. Yalnız bunların hepsi kafiyeli olacak. Babama bundan bahsettim, ama öyle hastaydı ki anlayamadı. Zavallı babacığım.

18 Eylül. Anneme saçımı kestirebilir miyim, diye sordum. Hayır, saç kadının en büyük süsüdür, dedi. Yakında bir kadın olacağımı mı umuyor, acaba? İnşallah öyledir, çünkü ben kendi kendimin hâkimi olmak ve canım isterse saçlarımı kestirebilmek istiyorum.

24 Eylül. Bu gece yıkandığım zaman, artık bir kadın olmağa başladığımı gördüm. Zamanıdır.

25 Eylül. Bu defter bitince sevineceğim, çünkü hatıra tutmaktan bıktım. Önemli birşey olmuyor ki!

Francie yazmış olduğu son sayfaya geldi. Bir tek boş sayfa kalmıştı. Bu sayfa ne kadar çabuk dolarsa, hatıra tutmak da o kadar erken bitmiş olur ve artık Francie'nin canını sıkmazdı. Kaleminin ucunu ıslattı.

2 Kasım. Cinsiyet, herkesin hayatına mutlaka giren birşeydir. Bir çokları onun aleyhine yazılar yazar. Papazlar onun aleyhine vaazlar verir. Hattâ cinsiyete engel olmak için kanunlar bile var. Ama o hâlâ sürüp gitmekte. Okuldaki kızların sadece birtek konusu var; cinsiyet ve oğlanlar. Bunu çok merak ediyorlar. Ben de **merak ediyor muyum?**

Francie son satırı okudu. Sağ kaşının iç tarafındaki çizgi derinleşti. Satırı çizdi ve yeniden, **«Merak ediyorum,»** diye yazdı.

XXXIII

Evet, Williamburg'un erginlik çağındaki çocukları arasında cinsiyete karşı büyük bir merak vardı. Cinsiyet hakkında bir sürü şey konuşulurdu. Daha küçük çocukların arasında teşhircilik (sen bana göster, ben de sana göstereyim,) olurdu. Bazı yaramazlar, «Evcilik» yahut «doktorculuk» gibi kaçamaklı oyunlar uydururlardı. Serbest olan bir kaçı da, «ayıp şeyler oynamak,» dedikleri şeyleri yaparlardı.

O cıvarda cinsiyet büyük bir sır perdesi altında tutulurdu. Çocuklar soru sordukları zaman anne ve babaları nasıl cevap vereceklerini şaşırırlardı, çünkü kullanacak kelimeleri bilmiyorlardı. Her halde karı kocanın, geceleyin yatakta fısıldanan şeyler için kullandıkları kendi gizli kelimeleri vardı. Fakat pek az anne bu kelimeleri meydana çıkarıp çocuğuna söyleyecek kadar cusurdu. Büyüdükleri zaman bu sefer de çocuklar, kendi çocuklarına söyleyemeyecekleri kelimeler uydururlardı.

Katie Nolan, hiçbir konuda korkak değildi. Kendiliğinden cinsiyet hakkında bilgi vermezdi ama Francie soru sorduğu zaman, elinden geldiği kadar cevaplandırmağa çalışırdı. Bir kere, Francie'yle Neeley küçükken annelerine bazı şeyler sormağa karar vermişler ve bir gün katie'nin karşısına geçip durmuşlardı. Sözcü Francie'ydi.

— «Anne, biz nerden geldik?»

— «Allah sizi bana verdi.»

Katolik olan çocuklar buna inanmağa razıydılar ama,

bundan sonraki soruyu atlatmak biraz güçtü. «Allah bizi sana nasıl gönderdi?»

— «Anlatamam, çünkü bir sürü büyük kelimeler söylemem lâzım siz de bunu anlayamazsınız.»

— «Sen o büyük kelimeleri söyle bakalım biz anlamazmıyız.»

— «Mademki anlarsınız, öyleyse benim size söylememe hacet yok.»

— «Başka türlü kelimelerle söyle. Çocukların buraya nasıl geldiğini anlat.»

— «Olmaz, siz daha çok küçüksünüz. Söylersem bildiğinizi gider bütün çocuklara anlatırsınız, onların anneleri de buraya gelip bana sen terbiyesiz kadınsın derler. Sonra kavga olur.»

— «Öyleyse kızlarla oğlanların arasındaki farkı söyle.»

Katie biraz düşünmüştü. «Başlıca fark şudur: helâya girdikleri zaman kızlar otururlar, erkekler de ayakta dururlar.»

Francie, «Ama anne,» demişti. «Ben o karanlık helâda korktuğum zaman ayağa kalkıyorum.»

Küçük Neeley, «Ben de,» diye itiraf etmişti, «büyüğümü ederken oturu...»

Annesi onun sözünü kesmişti. «Her kadında biraz erkeklik, her erkekte de biraz kadınlık vardır.»

Bu, münakaşayı sona erdirmişti, çünkü çocuklara öyle şaşırtıcı gelmişti ki, konuya daha fazla girmemeğe karar vermişlerdi.

Francie, hatıra defterine yazdığı gibi, kadın olmağa başladığı zaman, cinsiyet hakkındaki merakını gidermek için annesine baş vurdu. Katie de ona kendi ne biliyorsa hepsini basit ve açık olarak anlattı. Anlatırken bazı zaman ayıp sayılan kelimeleri kullanması gerekiyordu ama Katie bunları çekinmeden, cesaretle kullandı çünkü kullana-

cak başka kelime bulamıyordu. Kızına söylediği şeylerden ona hiç kimse sözetmemişti. Ve o günlerde Katie gibi insanların cinsiyet hakkında iyi bir şekilde bilgi edinilebilmek için alabilecekleri bir kitap yoktu. Ama kaba kelimelere ve basit cümlelere rağmen, Katie'nin anlattıklarında Francie tiksinecek birşey bulamadı.

Francie mahalledeki çocukların çoğundan daha talihliydi. Öğrenmeğe ihtiyacı olan şeyleri, öğrenmesi gerektiği zamanda öğrendi. Hiç bir zaman kız arkadaşlarıyla karanlık köşelere gidip ayıp sırlar fısıldaşmak ihtiyacını duymadı. Hiç bir zaman cinsiyet meselelerini biçimsiz kalıplara sokulmuş olarak öğrenmeğe mecbur kalmadı.

O çevrede cinsiyetin normal cephesi bir sırsa, anormal cephesi açık bir kitaptı. Şehirlerin bütün yoksul ve kalabalık mahallelerinde sinsi cinsiyet canavarı, anne babaları rahat bırakmayan kâbus dolu bir korkudur. Her mahallede böyle bir canavar var gibidir. Francie'nin on dördüne bastığı yıl Williamsburg'da da vardı. Uzun zamandan beri küçük kız çocuklarına dadanmıştı ve polislerin onu tutmak için hep tetikte olmalarına rağmen, bir türlü yakalanmıyordu. Bunun bir sebebi de şuydu: bir kız çocuğu saldırıya uğradı mı, kimse bilip de çocuğu başkalarından ayırt ederek başka gözle bakmasın ve onun arkadaşlarının arasında tabiî bir çocukluk hayatı sürmesine engel olmasın diye anne ve babası meseleyi gizli tutarlardı.

Birgün Francie'lerin sokağında oturan küçük bir kız öldürüldü ve herşey işte o zaman meydana çıktı. Öldürülen kız, yedi yaşında terbiyeli, yumuşak ve sessiz bir çocukcağızdı. Okuldan dönmediği zaman annesi merak etmedi; bir yerde kalıp oynamağa daldığını tahmin etti. Yemekten sonra çocuğu aramağa çıktılar. Arkadaşlarına sordular. Okuldan çıktıktan sonra, çocuğu gören olmamıştı.

Mahalleyi bir korku dalgası kapladı. Çocuklar sokaktan içeri çağırıldı ve odalara kilitlendi. Mc Shane beş altı

polisle, çıkageldi. Bodrum katlarını ve damlarını aramağa başladılar.

Çocuk nihayet on yedi yaşındaki aptal ağabeysi tarafından bulundu. Küçük cesedi yakınlardaki bir evin bodrumunda, eski bir bebek arabasının üstünde duruyordu. Yırtılmış olan çamaşırları ve elbisesi, pabuçları ve minnacık kırmızı çorapları bir kül yığınının üstüne atılmıştı. Ağabeysi kekeliyordu. Tutukladılar. Mc Shane caninin kendini güven içinde hissedip gene hücuma geçeceğini biliyordu; bu sefer de polisler katili bekliyor olacaktı.

Anne, babalar harekete geçtiler. Çocuklara canavardan ve canavarın yaptığı korkunç şeylerden bahsedildi. (Kullanacak kelime bulamamağa da boş verildi.) Kız çocuklarına yabancılardan şeker almamaları ve yabancı erkeklerle konuşmamaları tembih edildi. Anneler okul dağılırken çocuklarını kapılarda bekler oldular. Sokaklar tenhaydı. Fareli Köydeki gibi bir kavalcı gelmiş ve çocukları alıp bir dağın içine kapatmıştı, sanki. Bütün mahalle dehşet içindeydi. Johnny, Francie için o kadar endişelendi ki bir tabanca sağladı.

Johnny'nin köşedeki bankada gece bekçisi olan Burt isimli bir arkadaşı vardı. Burt kırk yaşındaydı ve yaşı kendi yaşının yarısı kadar olan bir kızla evliydi. Karısını deli gibi kıskanıyordu. Kendisi bankadayken kızın içeri âşığını aldığından şüpheleniyordu. Bu zihnini o kadar çok kurcaladı ki sonunda bundan emin olmanın içini rahatlatacağına karar verirdi. İçini kemiren şüpheyi kalp kırıcı bir gerçekle değişmeğe razıydı. Onun için geceleyin olmayacak saatlerde evine giderdi. Bu sırada da arkadaşı Johnny Nolan onun yerine bankayı beklerdi. İşaretleri vardı. Geceleyin zavallı Burt şüpheden deliye döner de evine gitmeyi isterse, nöbetçi polise Nolan'ların zilini üç defa çalmasını rica ederdi. İşaret geldiği zaman Johnny evdeyse derhal yataktan fırlar, acele acele giyinir ve bütün hayatı buna bağlıymış gibi bankaya koşardı.

Bekçi gittikten sonra Johnny onun dar yatağına uzanır ve ince yastığın altından tabancanın katılığını hissederdi. Birisi bankayı soymağa kalkışsa da paraları kurtarıp bir kahraman olsam, diye aklından geçirirdi. Ama bütün geceleri hâdisesiz geçerdi. Bekçinin karısını suçüstü yakalamasının heyecanından bile yoksundu, çünkü adam gizlice kendi katlarına girdiği zaman karısını yalnız başına, mışıl mışıl uyur bulurdu.

Johnny tecavüz ve cinayet meselesini duyduğu zaman arkadaşı Burt'ü görmek için bankaya gitti. Bekçiye bir başka tabancası var mı diye sordu.

— «Tabiî. Neden sordun?»

— «Bana vermeni istiyorum, Burt.»

— «Neden, Johnny?»

— «Bizim sokaktaki küçük kızı öldüren herif serbest geziyor.»

— «İnşallah yakalarlar, Johnny. İnşallah yakalarlar, köpoğlunu.»

— «Benim de bir kızım var.»

— «Evet, biliyorum, Johnny.»

— «Ondan, senin bana bir tabanca vermeni istiyorum.»

— «Ama bu Sullivan Kanununa aykırı.»

— «Senin bankayı bırakıp da yerine beni bırakman da başka bir kanuna aykırı. Ne biliyorsun? Belki ben hırsızım.»

— «Haydi canım sende, Johnny.»

— «Bence bir kanuna aykırı hareket edersek, öbür kanuna da aykırı hareket edebiliriz.»

— «Peki, peki, vereyim.» Bekçi bir çekmeceyi açtı ve bir tabanca çıkardı. «Şimdi sana öğreteyim. Birisini öldürmek istedin mi böyle nişan alırsın,» tabancayı Johnny'ye çevirdi, «ve bu şeyi çekersin.»

— «Anladım. Bırak bir deneyeyim.» Tabancayı bu sefer de Johnny, Burt'e çevirdi.

Burt, «Fakat,» dedi. «Ben bu Allahın belâsı şeyi hiç patlatmadım.»

Johnny, «Ben de ilk defa olarak elime tabanca alıyorum,» diye itiraf etti.

Bekçi, «dikkat et övleyse» dedi. «Tabanca dolu.»

Johnny titredi ve tabancayı indirdi. «Burt, be, bilmiyordum. Birbirimizi öldürebilirdik.»

— «Vay canına, hakkın var.» Bekçi ürperdi.

Johnny düşünceli düşünceli, «Parmağını bir kımıldatırsın, bir adam ölür,» diyordu.

— «Kendini öldürmeği filân tasarlamıyorsun, değil mi? Johnny?»

— «Yok, o işi içkiye gördürüyoruz.» Johnny gülmeğe başladı ama ansızın durdu. O tabancayı almış giderken Burt,

— «Alçağı yakalarsan bana haber ver,» diye seslendi.

Johnny, «veririm,» dedi.

— «İyi. Allaha emanet ol.»

— «Eksik olma, Burt.»

Johnny ailesini etrafına topladı ve tabanca meselesini anlattı. Francie'yle Neeley'e tabancaya hiç dokunmamalarını tenbih etti. «Bu küçük silindirin içinde beş kişi için ölüm saklı,» diye açıkladı.

Francie tabancayı birisini çağıran biçimsiz bir parmağa benzetti, ölümü çağıran ve koşa koşa yanına getirten bir parmak. Babası tabancayı yastığının altına koyup gözönünden çekince memnun oldu.

Tabanca Johnny'nin yastığının altında bir ay durdu ve hiç dokunulmadı. Mahallede başka hâdise olmamıştı. Canavar başka yere gitmişe benziyordu. Anneler gevşemeğe başladılar. Ama Katie gibi bir kaçı çocuklarının okuldan döneceğini bildikleri zamanlarda kapılarda, sofalarda beklemeğe devam ediyorlardı. Kurbanlarını karanlık sofalarda beklemek caninin âdetiydi. Katie dikkatli olmaktan bir za-

rar gelmeyeceğini hissediyordu.

Halkın çoğu kendilerini emniyette hisderek uyuştukları bir anda, canavar gene harekete geçti.

Bir gün öğleden sonra Katie kendilerinden iki kapı ötedeki evin sofasında temizlik yapıyordu. Sokakta çocuk sesleri duydu ve okulun dağıldığını anladı. Cinayetten beri hep yaptığı gibi, sofaya gidip Francie'yi beklemek lâzım mı acaba, diye düşündü. Francie ondört yaşındaydı ve kendi kendini idare edebilirdi. Hem sonra cani altı, yedi yaşlarındaki küçük kızlara taarruz ediyordu. Belki de başka bir mahallede yakalanmış ve hapse tıkılmıştı. Ama gene de... Katie biran duraksadı, sonra eve gitmeğe karar verdi. Bir saat sonra bir kalıp daha sabuna ihtiyacı olacaktı, nasıl olsa. Şimdi gider alırsa iki taşla bir kuş vurmuş olurdu.

Sokakta etrafına bakındı ve çocukların arasında Francie'yi göremeyince endişelendi. Sonra Francie'nin okulunun daha uzak olduğunu ve eve biraz daha geç geldiğini hatırladı. Kendi katlarına çıkınca bir fincan kahve ısıtıp içmeğe karar verdi. O zamana kadar Francie eve gelir, Katie'nin de içi rahat ederdi. Tabanca hâlâ yastığın altında mı diye bakmak için yatak odasına gitti. Tabanca oradaydı, tabiî. Katie baktığı için kendi kendini aptal buldu. Kahveyi içti, bir kalıp sarı sabun aldı ve tekrar işine dönmek için merdivenleri inmeğe koyuldu.

Francie eve her zamanki saatinde geldi. Sofanın kapısını açtı, uzun dar kapıyı kapadı. Şimdi sofa loşlaşmıştı. Francie sofadan geçip merdivenlere doğru yürüdü. Ve ayağını ilk basamağa koyarken adamı gördü.

Adam merdivenlerin altında, bodruma açılan ufak bir aralıktan çıktı. Sessiz fakat kararlı adımlarla yürüyordu. Sıska ve bücürdü, koyu renkli pejmürde bir kostümle yakasız, kravatsız bir gömlek giymişti. Alnı çok dardı. Gür, çalı gibi saçları hemen kaşının üstünden başlıyordu. Gaga gibi bir burnu vardı ve ağzı ince, iğri bir çizgiydi. Sofanın

yarı karanlığında bile, Francie adamın sulu, çipil gözlerinin farkına varmıştı. Bir adım daha attı ve o zaman, adama daha iyi bakınca, bacakları taş kesildi, Adım atmak için ayaklarını kaldıramadı! Elleri trabzanın iki çubuğuna yapıştı, sarıldı. Onu ipnotize edilmiş gibi yapıp hareketten meneden şey, adamın ona doğru, pantolonunu açmış olarak gelmesiydi. Francie dehşetten felce uğramış bir halde adamın vücudunun bu açık yerine bakakaldı. İçinde bir bulantı hissetti. «Anne» diye bağırmağa çalıştı ama boğazı tıkandı ve ağzından sadece hava çıktı. Hani korkunç rüyalar vardır, haykırmak istersiniz ama sesiniz çıkmaz, işte tıpkı öyleydi. Kımıldayamıyordu! Adım atamıyordu! Trabzana yapışmaktan elleri acımıştı. Hiç ilgisi yokken, bu kadar sıktığım halde, trabzanın tahtaları acaba neden kopup kırılmıyor, diye düşündü. Şimdi de adam kendine doğru geliyordu ve Francie koşamıyordu! Koşamıyordu! Ne olur Allahım, diye dua etti, kiracılardan biri gelsin.

Tam bu sırada Katie, elinde sarı sabun, sessiz sessiz merdivenlerden iniyordu. En alt katın merdivenlerinin başına geldiği zaman aşağı baktı ve adamın Francie'ye doğru geldiğini, Francie'nin de donmuş gibi trabzana yapışmış kalmış olduğunu gördü. Katie hiç ses çıkarmadı. Aşağıdakilerden hiç biri onu görmedi. Usulcacık döndü ve iki kat merdiveni koşarak çıkıp kendi katlarına geldi. Paspasın altından anahtarı alıp kapıyı açarken eli titremiyordu. Ne yaptığının farkında olmadan, sarı sabunu çamaşır teknesinin kapağının üstüne koyarak çok kıymetli olan saniyeler kaybetti. Yastığın altından tabancayı aldı, çevirdi ve hazır olarak önlüğünün altına soktu ve tabancayı iki eliyle tuttu. Bu vaziyette, merdivenlerden aşağı koştu.

Cani merdivenin ayağına vardı, döndü, iki basamağı birden atladı ve bir kedi çevikliğiyle bir kolunu Francie'nin boynuna doladı. Bağırmasına mani olmak için de elini kızın ağzına bastırdı. Öteki kolunu Francie'nin beline doladı ve onu sürükleyip çekmeğe çalıştı. Bu arada ayağı

kaydı ve vücudunun meydanda olan kısmı Francie'nin çıplak bacağına dokundu. Bacak, kızgın ateşe değmiş gibi silkindi. Francie'nin bacakları o zaman felçten kurtuldu. Debelenip çırpmağa başladı. Bunun üzerine adam vücudunu kızın vücuduna bastırdı ve onu trabzanla kendi arasında sıkıştırdı. Francie'nin trabzana yapışmış olan parmaklarını bir bir çözmeğe başladı. Elinin birini çözdü, kolu zorla Francie'nin arkasına büktü ve kolunu çekmesin diye göğsüne abanıp öbür elinin parmaklarıyla uğraşmağa başladı.

Birden, bir ses duyuldu, Francie başını kaldırdı ve annesinin alt katın merdivenlerinden aşağı indiğini gördü. Katie iki eli birden önlüğünün altında olduğundan dengesini bulamadığı için tuhaf tuhaf koşuyordu. Adam onu gördü. Ama elinde tabanca olduğunu göremiyordu. Kızın vücudunu istemeye istemeye bıraktı ve sulu gözlerini Katie'den ayırmadan, arka arka, iki basamaktan aşağı indi. Francie bir eliyle hâlâ trabzana tutunmuş olarak orada duruyordu. Elini bir türlü açamıyordu ki. Adam basamaklardan aşağı indi, arkasını duvara dayadı ve sürtüne sürtüne bodrum kapısına doğru ilerlemeğe başladı. Katie durdu, bir basamağın üstüne diz çöktü ve önlüğünün altındaki çıkıntıyı trabzanın aralığına soktu, adamın vücudunun çıplak yerine baktı ve tetiği çekti.

Bir patlama oldu ve Katie'nin delinen önlüğünden yanık kumaş kokusu geldi. Adamın dudağı yukarı doğru kıvrıldı ve kırık pis dişleri göründü. İki elini birden karnına götürdü ve düştü. Yere düşünce elleri açıldı ve vücudunun leş kurtları gibi beyaz olan yerine kanlar yayıldı. Dar sofa duman dolmuştu.

Kadınlar bağırdı. Kapılar hızla açıldı. Sofalarda koşuşan ayak sesleri vardı. Sokaktaki insanlar içeri dolmağa başladılar. Bir saniye içinde kapının önü öyle kalabalıklaştı ki hiç kimse ne dışarı çıkabiliyor ne de içeri girebiliyordu.

Katie, Francie'nin elini kavradı ve kızı yukarı çıkarmağa çalıştı. Ama çocuğun eli trabzana yapışıp, donmuştu sanki. Parmaklarını açamıyordu. Çaresizlik içinde kalan Katie tabancanın kabzasını Francie'nin bileğine vurdu ve uyuşmuş parmaklar nihayet açıldı. Katie onu merdivenlerden ve sahanlıklardan yukarı sürükleyerek çıkardı. Her katta kapılardan çıkan kadınlarla karşılaşıyordu. Kadınlar;

— «Ne var? Ne oldu?» diye haykırıyorlardı.

Katie onlara, «Bir şey yok artık, bir şey yok artık,» diyordu.

Francie durmadan sendeleyip dizlerinin üstüne çöküyordu. Son sofanın boyunca Katie'nin onu öyle diz çökmüş olarak sürüklemesi gerekti. Kızı evlerine soktu ve mutfaktaki kanapenin üstüne yatırdı. Sonra kapının zincirli sürgüsünü sürdü. Tabancayı ihtiyatla sarı sabun kalıbının yanına koyarken eli namluya değdi. Namlunun sıcak olduğunu görünce korktu. Katie tabancalar hakkında hiç bir şey bilmezdi, bundan evvel hiç tabanca atmamıştı. Şimdi hararetin tabancayı kendiliğinden patlatacağını zannetti. Çamaşır teknesinin kapağını açtı ve tabancağı içinde bir kaç kirli çamaşır ıslanan tekneye attı. Bütün bu meseleye karıştı diye, sarı sabun kalıbını da tabancanın arkasından tekneye attı. Sonra Francie'nin yanına gitti.

— «Seni incitti mi, Francie?»

Francie, «Hayır, anne,» diye inledi. «Ama o... onun... yani şeysi... bacağıma dokundu.»

— «Neresine?»

Francie mavi çorabının üstünde bir noktayı işaret etti. Bacağın derisine bir şey olmamıştı. Francie hayretle baktı. Oranın cildinin yenmiş olacağını sanmıştı. Annesi :

— «Hiç birşey olmamış,» dedi.

— «Ama değdiğini hâlâ hissediyor gibiyim.» Francie inledi ve deli gibi, «Bacağımı kesin!» diye bağırdı.

Dışardakiler kapıya vuruyor ve ne olduğunu öğrenmek istiyorlardı. Katie onlara aldırmıyor ve kapıyı sürgülü tutuyordu. Francie'ye bir fincan sıcak, sade kahve içirdi. Sonra odada bir aşağı bir yukarı dolaşmağa başladı. Şimdi her tarafı titriyordu. Ne yapacağını bilemiyordu.

Tabanca patladığı zaman Neeley sokakta geziniyordu. Sofaya dolan insanları görünce, o da içeri sokuldu. Merdivene çıktı ve trabzandan eğilip baktı. Adam düştüğü yerde yığılmış kalmıştı. Kadınlar pantolonunu parçalayıp çıkarmışlardı ve yanına yaklaşabilen herkes onu çiğneyip eziyordu. Bir kısmı tekmeleyip üstüne tükürüyordu. Hepsi de adama pis küfürler savuruyorlardı. Neeley ablasının ismini duydu.

— «Francie Nolan mı?»

— «Evet. Francie Nolan.»

— «Emin misin? Francie Nolan mı?»

— «Gördüm diyorum sana.»

— «Annesi de öldürdü adamı!»

— «Francie Nolan!»

Neeley cankurtaranın sesini duydu. Francie öldürüldü sandı. Hıçkıra hıçkıra yukarı koştu. «Kapıyı aç, anne! Kapıyı aç!» diye haykırarak kapıya vurdu.

Katie onu içeri aldı. Francie'yi kanapede yatar görünce Neeley daha fazla bağırmağa başladı. Bu sefer de Francie gözyaşlarını koyuverdi. Katie, «Susun! Susun!» diye haykırdı ve Neeley'yi içinde hiç hıçkırık kalmayıncaya kadar sarstı.

— «Koş da babanı çağır. Buluncaya kadar her tarafı ara.»

Neeley babasını Mc Garrity'nin meyhanesinde buldu. Johnny içmeğe başlamak üzereydi. Bir kere başladı mı akşama kadar ağır ağır içerdi. Neeley'nin anlattıklarını duyunca kadehini attı ve oğluyla dışarı koştu. Eve giremediler. Cankurtaran kapıdaydı ve dört polis cankurtaran

doktoru içeri girebilsin, diye kalabalığın içinde ite kaka yol açıyorlardı.

Johnny'yle Neeley yandaki evin bodrumundan avluya çıktılar, birbirlerinin yardımıyla parmaklıktan atlayıp kendi avlularına geçtiler ve yangın merdivenine tırmandılar. Katie pencerenin dışarısında şapkanın peyda olduğunu göründe bir çığlık attı ve koşup deli gibi tabancayı aramağa başladı. Neyse ki Johnny'nin talihi varmış, Katie tabancayı nereye attığını unutmuştu.

Johnny hemen Francie'ye koştu ve koskocaman kız olmasına rağmen, bebekmiş gibi kucağına aldı. Onu kollarında salladı ve uyumasını söyledi. Francie durmadan, ısrarla bacağının kesilmesini istediğini söylüyordu. Johnny, Katie'ye :

— «Çocuğa birşey yaptı mı?» diye sordu.

Katie acı acı, «Hayır, ama ben ona yapacağımı yaptım,» diye cevap verdi.

— «Tabancayla mı vurdun?»

— «Başka neyle vuracaktım?» Katie Johnny'ye önlüğündeki deliği gösterdi.

— «İyice vurdun mu?»

— «Elimden geldiği kadar. Ama çocuk durmadan, bacağımdan bacağım, diyor. Adamın...» Katie'nin gözleri Neeley'ye kaydı, «... işte biliyorum, bacağına deymiş de.» Katie o noktayı gösterdi. Johnny baktı ama birşey göremedi. Katie, «Bunun, Francie'nin başına gelmesi çok fena,» dedi. «Hafızası öyle kuvvetli ki! Biliyor musun, bunun yüzünden evlenmeyebilir de.»

Johnny, «Biz o bacağın çaresine bakarız,» diye söz verdi.

Francie'yi gene kanapeye yatırdı, asit karbolik şişesini aldı ve Francie'nin bacağındaki yeri bu keskin acı suyla sildi. Asidin yakıp acıtması Francie'nin hoşuna gitti. Adamın temasındaki kötülük kavrulup temizleniyormuş gibi geliyordu.

Birisi kapıya vurdu. Seslerini kestiler ve cevap vermediler. Bu zamanda evlerinde bir yabancı istemiyorlardı. Kuvvetli bir ses İrlanda şivesiyle;

— «Kapıyı açın. Polis!» diye bağırdı.

Katie kapıyı açtı. İçeri bir polis girdi. Arkasından da eli çantalı can kurtaran doktoru geliyordu. Polis Francie'yi gösterdi:

— «Tecavüz etmek istediği çocuk bu mu?»

— «Evet.»

— «Doktorun muayene etmesi lâzım.»

Katie, «Buna müsaade edemem,» dedi.

Polis sükûnetle, «Kanun böyle,» diye cevap vrdi.

Böylece Katie'yle Doktor Francie'yi yatak odasına götürdüler. Zaten dehşet içinde kalmış olan çocuk bir de muayenenin utancına boyun eğmek zorunda kaldı. Şen bir adam olan doktor, çabucak, itinayla muayene etti. Doğruldu ve âletini çantasına koymağa başladı.

— «Bir şeysi yok. Adam yanaşamamış,» dedi. Francie'nin şişmiş olan kol bileğini eline aldı. «Bu nasıl oldu?»

Katie, «Trabzanı bıraksın diye tabancayla vurmağa mecbur oldum,» diye açıkladı. Doktor Francie'nin berelenmiş dizini gördü.

— «Ya bu ne?»

— «Sofada sürüklerken oldu.» Doktor nihayet Francie'nin bacağındaki kırmızı yanığa geldi. «Peki bu ne Allah aşkına?»

— «Babasının asit karbolikle sildiği yer, adam oraya dokunmuş da.»

Doktor, «Hey yarabbim!» diye bağırdı. «Kızcağızın canını mı acıtmak istiyorsunuz?» Gene çantasını açtı, yanığa serinletici merhem sürdü ve Francie'nin bacağını güzelce sardı. Tekrar, «Hey yarabbim!» dedi. «Siz ikiniz kendi aranızda caniden daha fazla zarar yapmışsınız.» Francie'nin entarisini indirdi ve yanağını okşadı: «Hiç bir şeyin yok, kızcağızım,» dedi. «Şimdi sana uyutacak birşey ve-

receğim. Uyandığın zaman sadece fena bir rüya gördüm, de. Bu kadar; fena bir rüya. Anladın mı?»

Francie, minnettarlıkla, «Evet, efendim,» dedi. Sonra gene sivri iğneyi gördü. Çok eski zamanlara ait bir olayı hatırladı. Endişelendi. Kolu temiz miydi, acaba?

İğne battığı zaman doktor, «Cesur kızmış, maşallah,» dedi.

Francie mahrum mahrum, «Tuhaf, doktor benim tarafı mı tutuyor,» diye düşündü. İğneden sonra derhal uyudu.

Katie'yle Doktor mutfağa girdiler. Johnny'yle polis masanın başında oturuyorlardı. Polis kocaman pençesiyle minnacık bir kalem tutmuş, ufak bir deftere bin güçlükle zabıt tutuyordu. Doktora

— «Çocuk iyi mi?» diye sordu.

Doktor, «İyi,» dedi. «Sadece fena halde korkmuş.» Sonra Katie'ye, «Hatırınızda olsun, uyandığı zaman hep fena bir rüya gördün, devin,» dedi. «Başka türlü bahsetmeyin.»

Johnny, «Borcum ne kadar, doktor?» diye sordu.

— «Borcunuz yok Mac. Bu Belediyeden.»

Johnny, «Teşekkür ederim,» diye fısıldadı.»

Doktor Johnny'nin titreyen ellerini farketti. Cebinden bir şişe çıkardı ve Johnny'ye uzattı. «Al!» Johnny sevinçle bir hayli içti. Doktor şişeyi Katie'ye verdi. «Sen de, hanım. Biraz kendini toplamağa ihtiyacın var.» Katie de uzun uzun içti. Ötede polis,

— «Ben neciyim?» diye sordu. «Beni Meryem Ana mı taşladı?»

Doktor şişeyi polisin elinden aldığı zaman, içinde bir iki santimlik birşey kalmıştı. Doktor içini çekti ve şişeyi boşalttı. Polis de içini çekti ve Johnny'ye döndü.

— «Şimdi. Tabancanız nerede?»

— «Yastığın altında.»

— «Gidin getirin. Karakola götürmem lâzım.»

Tabancayı nereye attığını unutan Katie, yastığın al-

tına bakmak için yatak odasına gitti. Endişeli bir yüzle döndü.

— «Orada değil!»

Polis güldü. «Tabiî. O köpeği vurmak için aldın ya!»

Katie'nin, tabancayı çamaşır teknesine attığını hatırlaması uzun sürdü. Nihayet sudan çıkardı. Polis tabancayı sildi ve kurşunlarını aldı. Sonra Johnny'ye bir sual sordu.

— «Bunu taşımağa iznin var mı, Mac?»

— «Hayır.»

— «Burası fena işte.»

— «Tabanca benim değil ki!»

— «Kim verdi?»

— «Kim... kimse vermedi.» Johnny bekçinin başını derde sokmak istemiyordu.

— «Nereden buldun öyleyse?»

— «Buldum. Evet, sokakta buldum.»

— «Böyle yağlanmış, doldurulmuş olarak mı?»

— «Vallahi.»

— «Söyleyeceğin bütün bu mu?»

— «Bu...»

— «Bana göre hava hoş, Mac. Sen yalnız dediğinde ısrar et.»

Can kurtaranın şoförü sofadan seslendi. Adamı hastaneye götürüp dönmüştü.

Katie, «Hastane mi?» diye sordu. «Onu öldürmemişim demek?»

Doktor, «Tamamen öldürmemişsin,» dedi. «Biz onu iyi edeceğiz ki elektrik sandalyasına yürüye yürüye gitsin!...»

Katie, «Yazık,» dedi. «Niyetim öldürmekti.»

Polis, «Kendini kaybetmezden evvel itiraf ettirdim,» dedi. «Sizin sokaktaki o küçük çocuğu bu öldürmüş. Başka iki iş daha yapmış. İfadesini aldım, imza ettirdim, şahitlerim var.» Cebini sıvazladı. «Komiser bunu duyunca

rütbemi yükseltirse hiç şaşmam.»

Katie, üzüntüyle, «İnşallah,» dedi, «İnşallah bu meseleden birisi istifade eder.»

Ertesi sabah Francie uyandığı zaman babası herşeyin bir rüya olduğunu söylemek için başında bekliyordu. Vakit geçtikçe sahiden de bütün bu mesele Francie'ye rüya gibi gelmeğe balşadı. Hafızasında hiç bir çirkin iz bırakmadı. Bunu takip eden hâdiseler de, hiç alışmadığı uyku ilâcının yüzünden aklında dumanlı dumanlı kaldı. Mahkemede başına gelenleri anlatması bile, kendinin pek az rolü olduğu asılsız bir piyes gibi geldi.

Mahkemede ifadeleri alındı, ama bunun sırf âdet yerini bulsun diye yapıldığını Katie'ye önceden söylemişlerdi. Francie'nin aklında mahkemeden pek birşey kalmadı. Sadece kendisi başına gelenleri anlattı, Katie de kendi başına gelenleri. Francie;

— «Okuldan geliyordum,» dedi. «Sofaya girdiğim zaman bu adam çıktı ve bağırmama meydan vermeden beni kavradı. Beni merdivenlerden aşağı sürüklemek isterken annem indi.»

Katie de, «Aşağı inerken bu adamın kızıma asıldığını gördüm. Yukarı koşup tabancayı aldım (çok sürmedi) sonra gene koştum ve adam bodruma kaçmağa çalışırken vurdum.»

Francie, acaba adamı vurdu diye, annemi tevkif edecekler mi, diye merak etti. Ama hayır, mahkeme, yargıcın annesinin ve kendinin elini sıkmasıyla sona erdi.

Gazetelerde de iyi bir şey oldu. Sarhoş bir muhabir her geceki gibi o günkü olayları öğrenmek için karakollara telefon ederken, vak'ayı doğru işitti ama Nolan ismini meseleyle alâkadar olan polisin ismiyle karıştırdı. Bir Brooklyn gazetesinde, Williamsburg'lu Mrs. O'Leary'nin evinin sofasında bir serseriyi vurduğunu yazan yarım sütunluk bir haber çıktı. Ertesi gün, New York gazetelerinden ikisi bu habere beş altı santimlik yer ayırdılar ve Wil-

liamsburg'lu Mrs. O'Leary'nin evinin sofasında bir serseri tarafından vurulmuş olduğunu yazdılar.

Zamanla olay önemini kaybetti. Bir süre için Katie mahallenin kahramanı oldu, ama vakit geçtikçe mahalle caniyi unuttu. Akıllarda sadece Katie Nolan'ın bir adamı vurmuş olduğu kaldı. Ondan bahsedilirken, Katie kavgaya tutuşulacak kadın değil deniliyordu. İnsanı vuruverir alimallah...

Asit karbolik yanığının yeri Francie'nin bacağından hiç geçmedi ama küçüle küçüle para kadar kaldı. Francie zamanla buna alıştı ve büyüdükçe artık pek nadir olarak farketmeğe başladı.

Johnny'ye gelince, Sulivan Kanununa aykırı hareket edip izinsiz silâh kullandığı için beş dolar para cezası yedi ve ha evet! Bekçinin karısı da sonradan kendi yaşına daha yakın olan bir İtalyanla kaçtı.

Bir kaç gün sonra Mr. Shane, Katie'yi aradı. Katie'nin sokağa bir teneke kül taşıdığını gördü ve kalbi merhametle doldud. Katie'nin kül tenekesini taşımasına yardım etti. Katie teşekkür etti ve başını kaldırıp ona baktı. Onu Mattie Mahony gezintisinden, hani Francie'ye, bu hanım senin annen mi? diye sorduğu günden beri bir defa görmüştü. O da Johnny'nin eve kendiliğinden gelmeyip de Mr. Shane'nin onu getirdiği akşamdı. Katie, Mrs. Mc Shane'nin şimdi, kurtulamayacak veremliler için açılmış olan bir sanatoryumda olduğunu duymuştu. Pek fazla yaşayacağı umulmuyormuş. Katie, «Mc Shane gene evlenir mi acaba... sonradan?» diye düşündü. Sonra kendi sualine cevap verdi, «Tabiî evlenir. Yakışıklı, şerefli bir adam, işi de iyi. Kadının biri gelir onu kapar.»

Mc Shane şapkasını çıkararak Katie'yle konuştu.

— «Mrs. Nolan, ben ve dairedeki arkadaşlar caninin yakalanmasında yardım ettiğiniz için size minnettarız.»

Katie, «rica ederim, birşey değil,» dedi.

— «Minnetlerini göstermek için arkadaşlar da size yardım etmeyi düşündüler.» Mc Shane bir zarf uzattı. Katie,

— «Para mı?» diye sordu.

— «Öyle.»

— «Sizde kalsın.»

— «Ama sizin ihtiyacınız olur, bakın kocanız her zaman çalışmıyor, çocuklara da daima öteberi lâzım.»

— «Bu sizin üstünüze vazife değil, Mr. Mc Shane. Görüyorsunuz ki ben çalışıyorum. Kimseden yardım almağa muhtaç değiliz.»

— «Nasıl isterseniz.»

Mc Shane zarfı gene cebine soktu. Gözlerini ayırmadan Katie'ye bakıyordu. «Öyle bir kadın ki,» diye düşündü. «Güzel bir vücudu, muntazam, beyaz tenli bir yüzü ve kıvırcık siyah saçları var. Ama kendi gibi altı kişiye yetecek kadar cesarete ve gurura sahip. Ben kırk beşlik, orta yaşlı bir adamım. O daha şu kadarcık kız.» (Katie otuz bir yaşındaydı ama daha genç görünüyordu.) «Evlilik bahsinde ikimizin de kaderi çetinmiş. Çok çetin.» Mc Shane Johnny'nin ayyaşlığını ve bu gidişle fazla dayanmayacağını biliyordu. Johnny'ye karşı ve kendi karısı Molly'ye karşı merhametten başka birşey duymuyordu. İkisine de zarar gelmesini istemezdi. Hiç bir zaman karısına bedeniyle sadakatsızlıkta bulunmak aklından geçmemişti. Kendi kendine, «Ama içimden ümit etmek, ikisinden birine zarar getirir mi?» diye sordu. «Tabiî, beklemek lâzım gelecek. Kaç yıl? İki mi? Beş mi? Ne olsa, bu kadar zaman mutlu olmayı hiç ümit etmeden bekledim. Şimdi biraz daha bekleyebilirim.»

Katie'ye tekrar teşekkür etti ve resmî bir sesle Allahaısmarladık, dedi. Katie'nin elini sıkarken, «Allah ve kendisi razı gelirse, bir gün benim karım olacak,» diye geçiriyordu aklından.

Katie onun ne düşündüğünü bilemezdi. (Yoksa bilebilirmiydi?) Belki de. Çünkü içinden gelen bir duyguya kapılarak arkasından seslendi :

— «İnşallah bir gün hak ettiğiniz mutluluğu bulursunuz, Mr. Mc Shane.»

XXXIV

Francie, Sissy Teyzesinin annesine bir çocuk alacağım dediğini duyunca, Sissy'nin neden öteki kadınlar gibi çocuğum olacak demediğini merak etmişti. Sonradan Sissy'nin **olacak** yerine **alacağım** demesinde bir hikmet olduğunu anladı.

Sissy, şimdiye kadar üç koca almıştı. Servili Tepedeki St. John mezarlığında Sissy'ye ait olan on tane minik mezar taşı vardı. Ve her taşın üstündeki ölüm tarihi, doğum tarihiyle birdi. Sissy şimdi otuz beş yaşındaydı ve çocuğu olmadığı için üzülüyordu. Katie'yle Johnny çok zaman bundan bahsederlerdi. Katie, Sissy bir gün bir çocuk çalıp kaçıracak, diye korkuyordu.

Sissy bir evlâtlık edinmek istiyordu ama, John'u bu bahsi açtırmıyordu bile.

— «Başka bir adamın piçine bakamam, anlıyormusun?» derdi.

Sissy gayet tatlı bir sesle, «Çocuk sevmiyor musun, sevgilim? diye sorardı.

O da, «Çocuk kendimin olmalı, benden başka bir serserinin değil,» diye cevap vererek farkında olmadan kendi kendine hakaret ederdi.

Bir çok bakımlardan «John» Sissy'nin elinde yumuşak hamur gibiydi. Ama bu bir tek konuda Sissy'nin istediği gibi yuğurulmağa razı olmuyordu. Çocuk olacaksa benim çocuğum olacak, başka birinin değil, diye ısrar ediyordu. Sissy onun ciddî olduğunu biliyordu. Bu haline kar-

şı bir çeşit saygı bile duyuyordu. Ama muhakkak, yaşayan bir çocuğu olmalıydı.

Sissy birgün Maspeth'de oturan on altı yaşında güzel bir kızın evli bir adamla başını derde soktuğunu ve gebe kaldığını öğrendi. Kızın ailesi Amerikaya son zamanlarda göçeden Sicilyalılarmış. Gitgide büyüyen ayıbını komşular görmesin diye kızı karanlık bir odaya kapamışlar. Babası kıza sadece ekmek ve su veriyormuş. Bunun onu zayıf düşüreceğini doğururken çocuğuyla birlikte öleceğini düşünüyormuş. Kendisi evde yokken merhametli anne Lucie'ya yemek vermesin diye sabahleyin işe giderken eve hiç para bırakmıyormuş. Her gece eve dönerken bir torba yiyecek getiriyor ve kıza yemek ayrılmamasına dikkat ediyormuş. Herkes karnını doyurduktan sonra da baba gidip kıza günlük yiyeceği olan yarım somun ekmekle bir sürahi suyu veriyormuş.

Bu açlık ve eziyet hikâyesini duyunca, Sissy çok fena oldu. Hemen bir plân kurdu. Bu durumda kızın ailesinin doğacak çocuğu birisine vermeğe severek razı olacaklarını bilseler çocuğu almayı teklif edecekti.

Kapıya gittiği zaman anne onu içeri almadı. Ertesi gün Sissy yakasına bir rozet iğneleyip geldi. Kapıyı çaldı. Kapı azıcık aralanınca rozeti gösterdi ve sert bir sesle, içeri girmek istediğini söyledi. Sissy'nin göçmenlerle uğraşan dairelerden geldiğini zannederek korkan anne, onu içeri aldı. Okumasını bilmiyordu, yoksa rozetin, «Tavuk Müfettişi» dediğini görürdü.

Sissy meseleyi açtı. Gebe kız korkmuş ve meydan okur gibi bir hâl takınmıştı. Babasının uyguladığı plânı yüzünden, çok zayıftı. Sissy kıza daha iyi bakmazsa tevkif edeceğini söyleyerek kızın annesini korkuttu. Gözyaşları ve çetrefil bir İngilizceyle, anne ona utançlarını ve babasının kızı ve daha doğmamış olan çocuğu açlıktan öldürmek düşüncesini anlattı. Sissy bütün gün anneyle ve kızı Lucia'yla konuştu. Konuşmanın büyük kısmı gürültülü geç-

ti. Nihayet Sissy çocuğu doğunca almaya razı olduğunu anlattı. Anne, Sissy'nin eline sevinç öpücükleri kondurdu. O günden sonra da Sissy ailenin deli gibi sevilen ve güvenilen bir dostu oldu.

John'u sabahleyin işe gittikten sonra Sissy, Lucia için bir tencere yemek pişiriyor ve bunu İtalyanların evine götürüyordu. Lucie'yı Alman ve İrlânda yemekleriyle iyice besliyordu. Aklınca çocuk doğmazdan evvel bu yemeklerle beslenirse, İtalyanlığı pek o kadar kuvvetli olmayacaktı.

Sissy, Lucia'ya iyi bakıyordu. Güzel günlerde parka götürüyor ve güneşte oturtuyordu. Bu tuhaf dostlukları esnasında Sissy kız için sadık bir arkadaş ve şen bir yoldaş oldu. Luica, bu yeni dünyada, kendine iyi davranan tek kimse olan Sissy'ye hayrandı. Varlığından haberi olmayan babadan başka bütün aile Sissy'yi seviyordu. Anne ve öteki çocuklar babalarını işin farkına varmasın diye işbirliği ediyor ve merdivenlerde babanın ayak sesini duyunca Lucia'yı gene karanlık odaya kapatıyorlardı.

Hiç biri iyi İngilizce konuşamıyordu. Sissy de hiç İtalyanca bilmiyordu, ama aylar geçtikçe onlar Sissy'den biraz İngilizce öğrendiler, Sissy de onlardan biraz İtalyanca öğrendi ve böylelikle karşılıklı konuşabilmeğe başladılar.

Sissy Lucia'yı, ailesini ve daha doğmamış olan çocuğu avucunun içine aldı. Herşey kararlaştırılıp anlaşma yapıldıktan sonra da arkadaşlarına gebe olduğunu haber verdi. Kimse aldırmadı. Sissy zaten durmadan gebe kalırdı.

Tanınmamış bir ebe buldu ve doğum için önceden para verdi. Katie'ye rica ederek bir kâğıda John'unun ismiyle kendi kızlık ismini yazdırdı. Ebeye kâğıdın hemen doğumdan sonra sağlık Memurluğuna verileceğini söyledi. İtalyanca bilmiyen (onu tuttuğu zaman Sissy bu noktaya dikkat etmişti,) cahil kadın kendine verilen isimlerin doğacak çocuğun anne ve babasının isimleri olduğunu zannetti. Sissy her işin düzgün olmasını istiyordu.

Sissy yalancı gebeliğinde öyle artistçe davrandı ki ilk haftalarda bulantı ve baş dönmesi taklitleri yaptı. Lucia çocuğun kımıldadığını söylediği zaman Sissy de kocasına çocuğun kımıldadığını söyledi.

Lucia'nın doğum sancılarının başladığı gün Sissy eve gitti ve yatağına girdi. John'u işinden dönünce Sissy ona bebeğin yolda olduğunu söyledi. «John» ona baktı. Sissy balerinler gibi incecikti. Adam tartışmaya başladı ama Sissy öyle ısrar etti ki gidip Sissy'nin anasını aldı getirdi. Mary Rommaly, Sissy'ye baktı ve çocuk doğurması imkânı olmadığını söyledi. Cevap olarak Sissy insanın kanını donduran bir feryat kopardı ve sancıların onu öldürdüğünü söyledi. Mary düşünceli düşünceli kızına baktı. Sissy'nin amacının ne olduğunu bilmiyordu ama, Sissy'yle münakaşa etmenin boş olduğunu biliyordu. Sissy çocuğum olacak diyorsa, çocuğu olacak demekti, işte bu kadar. Sissy'nin John'u itiraz etti :

— «Ama bak ne kadar sıska. Bu karında çocuk mocuk yok, görmüyor musun?»

Mary Rommely, «Belki de çocuk Sissy'nin başından çıkacak. Görüyorsun ya, başı çok büyük,» dedi.

«John». «Aaa, öyle şey olmaz,» dedi.

Sissy, «Sen kimsin nerden bileceksin?» diye sordu. «Bâkire Meryem Ana bir erkekle yatmadan çocuk sahibi olmadı mı? O bunu yaptıysa ben daha kolaylıkla yapabilirim, çünkü evliyim ve kocam var.»

Mary, «Kimbilir?» diye sordu. Sonra zavallı kocaya döndü ve yumuşak bir sesle. «Erkeklerin anlamadığı bir çok şeyler vardır,» dedi. Şaşkına dönmüş olan adama bütün bu meseleyi unutmasını, kendisinin pişireceği yemeği yiyip yatmasını ve güzelce uyumasını tavsiye etti.

Şaşırıp kalan adam bütün gece karısının yanında yattı. Ama bir türlü uyuyamadı. Durup durup dirseğinin üstünde doğruluyor ve karısına bakıyordu. Zaman zaman

da elini Sissy'nin düz karnında gezdiriyordu. Sissy bütün gece mışıl mışıl uyudu.

Ertesi sabah adam işe giderken Sissy ona o akşam eve dönmezden evvel baba olacağını bildirdi.

Deliye dönmüş olan adam. «Ben bu işi anlamaktan vazgeçtim!» diye bağırdı ve matbaaya gitti.

Sissy hemen Lucia'ların evine koştu. Çocuk baba gittikten tam bir saat sonra doğmuştu. Çok sağlıklı bir kız çocuğuydu. Sissy öyle sevindi ki! Başlangıçta Lucia'nın çocuğu on gün emzirmesi gerektiğini, sonra çocuğu kendi evine götüreceğini söyledi. Dışarı çıktı, bir piliç ve fırından pasta aldı. Anne piliçi İtalyan usulü pişirdi. Sissy köşedeki İtalyan bakkaldan ödünç bir şişe Chianti şarabı aldı ve hep beraber güzel bir yemek yediler. Evde bayram var gibiydi. Herkes memnundu. Lucia'nın karnı gene hemen hemen düzdü. Artık ayıbının hiç bir belirtisi yoktu. Herşey eskisi gibiydi daha doğrusu Sissy çocuğu alınca öyle olacaktı.

Sissy çocuğu saatte bir yıkadı. O gün bezini üç defa değiştirdi. Değiştirmek gerekli olsun olmasın, çocuğun bezi beş dakikada bir değiştiriliyordu. Sissy Lucia'yı yıkadı ve tertemiz yaptı. Saçlarını, ipek gibi parlayıncaya kadar fırçaladı, Lucia'yla çocuğa nasıl davranacağını bilemiyordu. Babanın eve dönme vakti gelince kendini zorla çekip ayırdı.

Baba eve geldi ve Lucia'ya günlük yiyeceğini vermek için karanlık odaya girdi. Gaz lâmbasını yaktı ve yüzü sevinçten parlayan bir Lucia'yla, yanında mışıl mışıl uyuyan şişman, gürbüz bir çocuk gördü. Baba şaşırıp kalmıştı. Bütün bunlar ekmek ve suyla olmuştu ha! Sonra içini bir korku bürüdü. Bu bir mucizeydi! Herhalde Meryem Ana genç anneye şefaat etmiş olacaktı. Meryem Ananın İtalya'da böyle mucizeler yaptığı görülmüştü. Belki de kendi etinden, kanından, kanından bir parça olan kızına böyle hayvanca muamele ettiği için ceza görecekti. Pişman ola-

rak Lucia'ya bir tabak dolusu makarna getirdi, Lucia ekmekle suya alıştığını söyleyerek makarnayı yemedi. Anne de Lucia'nın tarafını tuttu ve kuru ekmekle suyun bu kusursuz bebeği yarattığını söyledi. Baba bir mucize yaratılmış olduğuna gitgide daha fazla inanmağa başladı. Lucia'ya iyi davranmağa çalıştı ama bu defa ailesi onu cezalandırıyordu. Kızına şefkat göstermesine izin veremiyorlardı.

John, o akşam eve geldiğinde Sissy sakin sakin yatağında yatıyordu. John şaka olsun diye sordu:

— «Bugün o çocuğu doğurdun mu?»

Sissy yorgun bir sesle, «Evet,» dedi.

— «Haydi, sende.»

— «Bu sabah sen gittikten bir saat sonra doğdu.»

— «Amma da yalan!»

— «Yemin ederim.»

Adam etrafına bakındı. «Nerde öyleyse?»

— «Coney adasındaki kuluçka makinesinde.»

— «Nerde?»

— «Yedi aylık doğdu, senin anlayacağın. Ancak bir buçuk kilo geliyordu. Gebeliğim ondan belli olmuyormuş, meğer.»

— «Yalan söylüyorsun.»

— «Kuvvetimi toplar toplamaz seni Coney adasına, çocuğun durduğu cam muhafazanın yanına götüreceğim.»

— «Ne yapmak istiyorsun? Beni çıldırtmak mı?»

— «On gün sonra eve getireceğim. Tırnakları çıkar çıkmaz.» Sissy bunu o an hemencecik uyduruvermişti.

— «Ne oldu sana, Sissy? Domuz gibi biliyorsun ki bu sabah çocuk filân doğurmadın.»

— «Çocuğum oldu. Bir buçuk kilo geliyordu. Ölmesin diye kuluçka makinasına götürdüler. On gün sonra geri alacağım.»

Adam, «Yeter! Yeter!» diye bağırarak dışarı çıktı ve içip içip sarhoş oldu.

Sissy çocuğu eve on gün sonra getirdi. Çocuk adam-

akıllı büyüktü ve beş kilo geliyordu. Sissy'nin John'u son defa olarak itiraz etti.

— «On günlük bebek bu kadar iri olmaz.»

Sissy, «Sen kendin de iri yarısın, sevgilim,» diye fısıldadı. John'un yüzünde bir memnuniyet ifadesi belirdiğini gördü. Kollarını onun boynuna sardı ve kulağına, «Benimle yatmak istiyorsan, artık bir engel yok,» dedi.

Sonradan, adam çocuğa baktı. «Biliyor musun,» dedi.

Sissy uykulu uykulu, «Hele kulakları,» diye mırıldandı.

Bir kaç ay sonra Lucia'nın ailesi İtalyaya döndü. Döndüklerine seviniyorlardı, çünkü yeni dünya onlara keder, yoksulluk ve utançtan başka birşey getirmemişti. Sissy onları bir daha hiç görmedi.

Çocuğun Sissy'nin çocuğu olmadığını... olamayacağını herkes biliyordu. Ama Sissy'nin dediği dedikti ve meseleyi başka türlü açıklamamanın da yolu olmadığı için, herkes onun dediğini kabule mecbur kaldı. Ne derlerse desinler, dünyada garip şeyler olmuyor muydu? Sissy çocuğun adını Sarah koydu, ama zamanla herkes ona Küçük Sissy demeğe başladı.

Sissy'nin çocuğun nereden geldiğini doğru olarak söylediği tek insan Katie'ydi. Sissy, Katie'ye doğum kâğıdı yazıversin diye rica ettiği zaman sırrını açmıştı. Ha, sahi Francie de biliyordu. Geceleyin sık sık sesler duyarak uyanmış ve annesiyle Sissy Teyzenin sırrını ölünceye kadar saklamağa yemin etti.

Bu işi Lucia'nın ailesinin dışında bir Johnny biliyordu. Katie ona söyledi. Francie onu uyuyor zannettikleri zaman annesiyle Sissy Teyzenin bütün konuştuklarını duymuştu.

— «Ne olursa olsun hiç adama böyle pis bir oyun oynamak doğru değil. Birisi gidip ona söylemeli. Ben söyleyeyim bari.»

Annesi sert bir sesle, «Hayır,» dedi. «Adam şimdi

mutlu, bırak öyle kalsın.»

— «Mutlu mu? Bir başkasının çocuğunu **senin** diye yutturdukları için mi? Anlayamıyorum.»

— «Sissy için deli oluyor; Sissy onu bırakacak diye korkuyor, bırakırsa ölür vallahi. Sissy'yi biliyorsun. Âşıktan âşığa kocadan kocaya gitti... daima çocuğu olsun diye çalışarak. Bu çocuk çıktığı zaman bu adamı da bırakmak üzereydi. Bundan sonra Sissy bambaşka bir kadın olacak. Sözlerimi iyi dinle. Durulup oturacak ve adama çok daha iyi karılık edecek.» Katie kendi kendisinin sözünü kesti. «Hem bu John da kim zaten? Sissy iyi bir ana olacak. Çocuk onun bütün hayatı olacak, onun için erkeklerin peşinde koşmak ihtiyacını duymayacak, artık. Gidip de işleri büsbütün karıştırma, Johnny.»

Johnny, «Siz Rommely kadınları, biz erkeklerin anlayamayacağımız kadar derinsiniz» dedi. Sonra aklına birşey geldi, «Hey sen bana bir oyun oynamadın, değil mi?»

Cevap olarak Katie çocukları yataktan kaldırdı. Sırtlarında uzun beyaz gecelikleri, babalarının karşısında durdurdu... Johnny'ye, «Bak,» diye emretti. Johnny oğluna baktı. Hileli bir aynaya bakıyordu da kendini aynen, yalnız daha küçük olarak görüyordu, sanki. Francie'ye baktı. Karşısında, biraz daha ciddî olmak şartıyla Katie'nin yüzü duruyordu; gözlerden başka. Gözler de Johnny'nin gözleriydi. İçinden gelen bir hevese kapılarak, Francie bir tabak aldı ve Johnny'nin şarkı söylerken şapkasını kalbine bastırdığı gibi, kalbine bastırdı. Sonra Johnny'nin şarkılarından birini söylemeğe başladı :

Ona havaî Saly derlerdi,
Garip huylu bir kızdı.

Francie, Johnny'nin ifadelerine, Johnny'nin hareketlerine sahipti.

Johnny, «Biliyorum, biliyorum,» diye fısıldadı. Çocuklarını öptü kıçlarına vurdu ve gene yatmalarını söyle-

di. Çocuklar gittikten sonra, Katie Johnny'nin başını kendine doğru çekti ve birşeyler fısıldadı. Johnny şaşırmış bir sesle;

— «Yok canım!» dedi.

Katie yavaşça, «Evet, Johnny,» dedi. Johnny şapkasını giymişti. «Nereye gidiyorsun, Johnny?»

— «Dışarı.»

— «Johnny ne olur...» Katie yatak odasına baktı.

Johnny, «Peki, içmem, Katie,» diye söz verdi. Karısını sevgiyle öptü ve çıktı.

Francie gece yarısı uyandı ve onu uykusundan neyin uyandırdığını merak etti. Evet!... Babası gelmemişti. Onu uyandıran buydu. Babasının geldiğinden emin oluncaya kadar uyuyamazdı. Uyandıktan sonra düşünmeğe başladı. Sissy'nin çocuğunu düşündü. Doğum üzerine düşünmeğe başladı. Aklı doğumun sonucuna: ölüme kaydı. Ölümü, herkesin nasıl ölmek için doğduğunu düşünmek istemiyordu. Ölüm düşüncesini aklından kovmağa çalışırken, Johnny'nin alçak sesle şarkı söyleyerek merdivenden yukarı çıktığı duyuldu. Babasının «Molly Malone»nun son mısralarını söylediğini duyunca Francie baştan ayağa ürperdi. Babası bu ölümü hiç söylemezdi. Hiç! Neden...?

Bir hummaya tutulup öldü,
Kimse onu kurtaramadı.
İşte bu yüzden kaybettim,
Canım Molly Malone'umu...

Francie kıpırdamadı. Babası eve geç geldiği zaman kapıyı annesi açacak diye bir kural vardı. Katie çocukların uykularının dağılmasını istemezdi. Şarkı bitmek üzereydi. Annesi duymuyordu... kalkmıyordu. Francie yataktan aşağı atladı. Daha kapıya varmazdan önce şarkı bitti. Kapıyı açtığı zaman babası elinde şapka öylece duruyordu. Tam karşısına, Francie'nin başının üstünde bir noktaya bakıyordu. Francie,

— «Sen kazandın, baba,» dedi.

Johnny, «Kazandım mı?» diye sordu. Francie'ye bakmadan içeri girdi.

— «Şarkıyı bitirdin.»

— «Evet, şarkıyı bitirdim, herhalde.» Pencerenin yanındaki sandalyeye oturdu.

— «Baba...»

— «Işığı söndür de git yat.» (Johnny geliverir diye lâmba kısılıp bırakılırdı.) Francie ışığı söndürdü.

— «Baba... hasta mısın...?»

Karanlığın içinde Johnny berrak bir sesle, «Hayır, sarhoş değilim,» dedi. Francie onun doğru söylediğini biliyordu.

Gidip yattı ve yüzünü yastığa gömdü. Sonra, sebebini bilmeden, ağlamağa başladı.

XXXV

Gene Noelden önceki haftaydı. Francie bir süre önce on dördüncü yaş gününü kutlamıştı. Neeley de kendi dediği gibi, her an on üçüne basabilirdi. Bu Noel pek o kadar iyi geçmeyeceğe benziyordu. Johnny'de bir tuhaflık vardı. Artık içmiyordu. Johnny'nin içmekten vazgeçtiği başka zamanlar da olmuştu tabiî, ama o zamanlar çalışırdı. Şimdi hiç içmiyordu. çalışmıyordu da. Johnny'deki tuhaflık şuydu, içmiyordu ama içiyormuş gibi hareket ediyordu.

İki haftadan fazla bir zamandır evdekilerle konuşmamıştı. Francie babasının son olarak ona birşey söylediği zamanın, eve «Molly Malone» nun son bölümünü söyleyerek ayık geldiği gece olduğunu hatırlıyordu. Hem zaten o geceden beri şarkı da söylememişti. Hiç konuşmadan gelip gidiyordu. Gece geç vakte kadar dışarda kalıp eve ayık geliyordu ve o kadar vakti nere geçirdiğini kimse bilmiyordu. Elleri fena halde titriyordu. Yemek yerken çatalını zor tutabiliyordu. Ve birdenbire yaşlanmıştı.

Dün, evdekiler yemek yerken gelmişti. Birşey söyleyecekmiş gibi onlara bakmıştı. Fakat konuşacak yerde bir an için gözlerini kapamış, sonra yatak odasına gitmişti. Hiç birşeyi belli zamanlarda yapmıyordu. Gündüzleri eve geceleyin rasgele saatlarda gidip geliyordu. Evde olduğu zamanlarda gözleri kapalı, giyinik olarak yatağında uzanmakla vakit geçiriyordu.

Katie yüzü bembeyaz, ses çıkarmadan girip çıkıyordu. Etrafında bir felâket havası vardı, bunu kendi içinde

taşıyormuş gibiydi. Yüzü zayıflamıştı ve yanakları çökük çöküktü; ama vücudu daha dolgun görünüyordu.

Noelden evvelki hafta için fazlalık bir iş bulmuştu. Daha erken kalkıyor ve evlerdeki temizliğini daha hızlı yapıp öğleden hemen sonra bitiriyordu. Sonra Grand Sokağının Polonya mahallesine bakan tarafındaki büyük Gorling mağazasına koşuyordu. Burada saat dörtten yediye kadar çalışıyordu ve Noel kalabalığından ötürü yemek yemek için eve gidemeyen teşgâhtar kızlara kahve ve sandviç satıyordu. Günde kazandığı yetmiş beş sente ailenin o kadar ihtiyacı vardı ki.

Saat yediye geliyordu. Neeley gazete satmaktan dönmüş, Francie de kütüphaneden gelmişti. Evde ateş yoktu. Anneleri gelsin de biraz odun alacak para getirsin, diye beklemeleri lâzımdı. Çok soğuk olduğundan çocuklar paltolarını ve yün berelerini giymişlerdi. Francie annesinin ipe çamaşır asmış olduğunu gördü ve çamaşırları içeri aldı. Çamaşırlar soğuktan donup garip şekiller almışlardı ve içeri girmek istemiyorlardı.

Francie donmuş bir iç çamaşırını içeri sokmağa çalışırken Neeley;

— «Bırak bir de ben deneyeyim,» dedi. Uzun donun paçaları soğuk olduğundan açılıp yayılmış bir vaziyette dona kalmıştı. Neeley'nin çabaları boşunaydı. Francie :

— «Bu Allahın belâsı şeyin ayaklarını kıracağım,» dedi. Dona şiddetle vurdu. Don da çatırdayarak gerginliğini kaybetti. Francie onu hırsla içeri çekti. O anda tıpkı Katie'ye benziyordu.

— «Francie?»

— «Ha?»

— «Demin... küfrettin.»

— «Biliyorum.»

— «Allah da seni duydu.»

— «Lâf.»

— «Pekâlâ duydu işte. O herşeyi görür ve duyar.»

— «Neeley, Allahın bu küçük odaya da baktığına inanıyor musun?»

— «Tabiî bakıyor ya.»

— «Hiç inanma, Neeley. Onun bütün küçük kırlangıçların ölümünü seyretmekten ve küçük tomurcuklar çiçek açacak mı diye merak etmekten, bize bakacak vakti kalmaz.»

— «Böyle şeyler söyleme, Francie.»

— «Söyleyeceğim, işte. Eğer Allah senin dediğin gibi insanların pencerelerinden içeri baksaydı burada bizim ne vaziyette olduğumuzu görürdü; havanın soğuk olduğunu ve evde yiyecek birşey bulunmadığını görürdü. Babamın bu kadar çok çalışacak kadar kuvvetli olmadığını görürdü. Babamın da nasıl olduğunu görürdü de bir icabına bakardı. Öyle ya!»

— «Francie...» Çocuk endişeli endişeli etrafına bakındı. Francie onun üzüldüğünü anladı.

— «Artık onunla alay edecek yaşım geçiyor,» diye düşündü ve «Peki, Neeley,» dedi. Katie eve gelinceye kadar başka şeylerden sözettiler.

Katie acele acele geldi. Elinde iki sente aldığı biraz odun, bir kutu süt tozu ve bir kese kâğıdının içinde üç muz vardı. Sobaya kâğıtla odun tıktı ve hemencecik ateşi yakıverdi.

— «Ee, çocuklar bu akşam gene yulaf unundan çorba yiyeceğiz, galiba.»

Francie somurtarak, «Gene mi?» diye mırıldandı.

Annesi, «Pek fena olmayacak,» dedi. «Nasıl olsa sütümüz var. Üstüne dilimlemek için muz da aldım.»

Neley, «Benim sütümü çorbaya karıştırma, anne,» diye emretti. «Üstünde dursun.»

Francie, «Muzları kes de çorbayla beraber pişir,» dedi.

Neeley, «Ben muzumu bütün yiyeceğim,» dedi.

Anneleri münakaşayı halletti. «İkinize de birer muz veririm, nasıl isterseniz öyle yersiniz.»

Çorba pişince Katie iki tabağı doldurdu. Süt kutusuna iki delik açtı ve her tabağın yanına birer muz koydu. Neeley,

— «Sen yemeyecek misin, anne?» diye sordu.

— «Sonra yiyeceğim. Şimdi karnım aç değil.» Katie içini çekti.

Francie, «Anne, canın yemek istemiyorsa biz yerken bize piyano çal da lokantada yiyormuşuz gibi olsun,» dedi.

— «Misafir odası soğuk.»

İki çocuk bir ağızdan, «Yağ sobasını yak,» dediler.

— «Peki.» Katie dolaptan portatif sobayı aldı. «Yalniz biliyorsunuz. iyi çalamıyorum.»

Francie samimiyetle, «Harikulâde çalıyorsun,» dedi.

Katie memnun oldu. Çömelerek sobayı yaktı. «Ne çalayım?»

Francie, «Gelen, Küçük Yapraklar,» diye seslendi.

Neeley, «Hoş Geldin Güzel Bahar,» diye bağırdı.

Anneleri, «Önce Küçük Yaprakları çalacağım,» dedi. «Çünkü Francie'ye yaş günü için hediye almadım.» Soğuk misafir odasına gitti.

Francie, «Ben muzumu çorbanın üstüne dileceğim,» dedi. «İyice ince ince dileceğim ki bir dolu olsun.»

Neeley. «Ben kendiminkini bütün yiyeceğim,» diye karar verdi. «Hem ağır ağır yiyeceğim, uzun sürsün diye.»

Annesinin çaldığı melodiye uyarak Neeley şarkı söylemeğe başladı :

Hoş geldin, güzel bahar, seni şarkılarla karşılıyoruz.

Son kelimeyi söylerken sesi birden inceliverdi. Francie güldü. Biraz sonra Neeley de o kadar gülmeğe başladı ki şarkı söyleyemez oldu Francie,

— «Annem burada olsa şimdi ne derdi biliyor musun?» diye sordu.

— «Ne derdi?»

— «Göz açıp kapayıncaya kadar bahar gelir, derdi.» Güldüler.

Neeley, «Noel geliyor,» diye fikir yürüttü.

Onüç yaşını az önce bitirmiş olan Francie, «Hatırlıyor musun,» dedi. «Çocukken nasıl havadan Noel'in kokusunu alırdık?»

Neeley hevesli hevesli, «Gel bakalım hâlâ koku alabiliyor muyuz,» dedi. Pencereyi azıcık açtı ve burnunu dışarı çıkardı. «Tamam.»

— «Nasıl kokuyor?»

— «Kar kokuyor. Hatırlıyor musun küçükken nasıl gökyüzüne bakardık da, (Tüycü çocuk, tüycü çocuk bize gökyüzünden biraz tüy silk,) diye bağırırdık.»

— «Kar yağınca da yukarda sahiden bir tüycü çocuk var zannederdik.» Sonra ansızın, «Çekil ben koklayayım,» dedi. Burnunu pencereden dışarı çıkardı. «Evet, ben de duyuyorum. Portakal kabuğuyla Noel ağaçları gibi kokuyor.» Pencereyi kapadılar.

Birden Neeley konuyu değiştiriverdi.

— «İsmim Mary deyip de o bebeği aldığın zaman seni anneme söylemedim.»

Francie gülerek «Evet söylemedim» dedi. «Hani kahve telvesinden sigara yaptındı, kâğıt da ateş alıp gömleğine düştüydü ve büyük bir delik açtıydı, o zaman da ben seni ele vermedim. Gömleği saklamana yardım ettim.»

Neeley düşünceli düşünceli, «Biliyor musun,» dedi. «Annem o gömleği bulup deliği yamamış. Ama bana hiç bir şey söylemedi.»

Francie, «Annem tuhaf bir kadın,» dedi. Bir süre annelerinin anlaşılmaz huylarını konuştular. Artık ateş sönmek üzereydi ama mutfak hâlâ sıcaktı. Neeley sobanın pek o kadar sıcak olmayan ucuna oturdu. Annesi sıcak soba-

nın üstünde oturursa basur olacağını söylemişti ama, Neeley aldırmıyordu. Arkasının sıcacık olması hoşuna giderdi.

Çocuklar mutluydular. Mutfak sıcaktı, karınları toktu ve annelerinin piyano çalması içlerine bir emniyet ve huzur veriyordu. Geçmiş Noelleri andılar ya da Francie'nin dediği gibi eski günlerden sözettiler.

Onlar konuşurlarken birisi hızla kapıyı vurdu. Francie, «Babam,» dedi.

— «Yok. Babam onun geldiğini anlayalım diye merdivenlerden çıkarken şarkı söyler.»

— «Neeley, hani o geceden beri babam hiç şarkı söylemedi...»

Johnny'nin sesi, «Açın kapıyı!» diye bağırdı. Kapıyı kıracak gibi vuruyordu. Katie misafir odasından koştu geldi. Gözleri kaygılıydı. Kapıyı açtı. Johnny içeri girdi. Üçü birden ona baktılar. Johnny'yi hiç böyle görmemişlerdi. Smokinin ceketi sokakta yatmış gibi pisti, şapkası yamru yumru olmuştu. Ne paltosu ne de eldivenleri vardı. Soğuktan kızaran elleri titriyordu. Gidip masanın başına oturdu.

— «Yok, sarhoş değilim,» dedi.

Katie, «Kimse sana...» diye söze başladı.

— «Sonunda vazgeçtim. Nefret ediyorum, nefret, nefret!» Masayı yumrukluyordu. Karısıyla çocukları onun doğru söylediğini biliyordu. «O geceden beri ağzıma bir tek damla koymadım. Ama kimse inanmıyor bana artık, kimse...»

Katie onu teskin etmek için, «Aldırma, Johnny,» dedi.

Francie, «Ne oldu, baba?» diye sordu.

Annesi, «Sus, babanın canını sıkma,» dedi. Sonra Johnny'ye döndü. «Sabahtan kalma kahve var, Johnny. Ne güzel, sıcacık. Bu akşam süt de aldım. Sen gel de beraber yiyelim diye bekliyordum.» Bir fincan kahve boşalttı.

Neeley, «Biz önceden yedik» dedi.

Annesi, «Sus!» diye söylendi. Kahveye süt koydu ve Johnny'nin karşısına oturdu. «İç soğumadan, Johnny.»

Johnny fincana baktı. Ansızın fincanı itti. Fincan yere düşüp kırılınca Katie nefesini hızla içine çekti. Johnny başını kollarına gömdü, sarsıla sarsıla ağlamaya başladı. Katie onun yanına gitti. İnsana sükûn veren bir sesle,

— «Ne oldu, Johnny, ne oldu?» diye sordu. Johnny hıçkırarak derdini söyledi.

— «Beni Garsonlar Birliğinden kovdular. Sen serseri sarhoşun birisin dediler. Ölünceye kadar bir daha iş vermeyeceğiz, dediler.» Bir an hıçkırıklarını tuttu ve ürkmüş gibi bir sesle. «Ölünceye kadar!» dedi. Sonra gene acı acı ağlamaya başladı. «Birlik rozetini ver, dediler.» Elini yakasına taktığı minicik yeşilli beyazlı rozete götürdü. Babasının sık sık, bu rozeti bir süs, bir gül gibi takıyorum, dediğini hatırlayan Francie'nin boğazına birşeyler takıldı. Johnny, Birliğin üyesi olmakla o kadar övünürdü ki! «Ama ben vermedim,» diye hıçkırdı.

— «Bu birşey değil, Johnny. Sen bir güzel dinlenip gene kendini topla da bak nasıl sevine sevine alırlar. İyi bir garsonsun. Hem senden iyi şarkıcıları da yok.»

— «Artık işe yaramıyorum. Şarkı söylemiyorum, artık. Şimdi şarkı söylediğim zaman bana gülüyorlar, Katie. Son çalıştığım yerlerde beni müşterileri güldüreyim diye tuttular. Benim işim bitti, artık.» Johnny deli gibi hıçkırıyordu hıçkırıkları hiç dinmeyecek gibiydi.

Francie yatak odasına koşup başını yastığının altına sokmak istedi. Kapıya doğru ilerledi. Annesi onu gördü ve sert bir sesle,

— «Burda dur!» dedi. Sonra gene Johnny'ye döndü. Gel, Johnny. Biraz dinlen, daha iyileşirsin. Yağ sobasını yakmıştım. Yatak odasına koyarız, ne güzel sıcacık olur. Sen uyuyuncaya kadar ben senin yanında dururum.» Kollarını ona doladı. Johnny yavaşça karısının kollarını çekti ve sessizce hıçkırarak tek başına yatak odasına gitti. Ka-

tie çocuklara döndü. «Ben biraz babanızın yanında duracağım. Siz gene konuşun yahut ne yapıyorduysanız onu yapın.» Çocuklar birşey anlamıyormuş gibi ona bakıyorlardı. «Ne diye bakıyorsunuz bana böyle?» Katie'nin sesi hafifçe titredi. «Bakacak birşey yok.» Çocuklar gözlerini çevirdiler. Katie sobayı almak için misafir odasına gitti.

Francie'yle Neeley uzun zaman birbirlerine bakmadılar. Sonunda Neeley,

— «Eski günlerden bahsetmek istiyor musun?» diye sordu. Francie, «Hayır» dedi.

XXXVI

Üç gün sonra Johnny öldü.

O gece yatmış ve Katie o uyuyuncaya kadar başında beklemişti. Sonradan onu rahatsız etmemek için Francie'nin yatağında yattı. Johnny geceleyin bir aralık kalkmış, ses çıkarmadan giyinmiş ve gitmişti. O gece dönmedi. Ertesi gün aramağa başladılar. Her tarafta baktılar ama Johnny her zaman gittiği yerlere bir haftadan beri uğramıyormuş.

İkinci gece Mc Shane gelip Katie'yi yakınlardaki bir Katolik Hastanesine götürdü. Yolda da elinden geldiği kadar yumuşak bir tavırla Johnny'den bahsetti. Johnny o sabah bir kapı eşiğinde büzülmüş yatarken bulunmuş. Polis bulduğu zaman Johnny kendinde değilmiş. Polis Katolik Hastanesinin cankurtaranını çağırmış, Johnny'nin üstünde kimliğini belirtecek birşey yokmuş. Sonradan polis karakola meseleyi bildirmiş ve adamı tarif etmiş. Olup bitenleri teftiş eden Mc Shane'de bu tarifi okumuş. Altıncı hissi ona bu adamın kim olduğunu söylemiş. Hastaneye gitmiş ve adamın sahiden de Johnny Nolan olduğunu görmüş.

Katie hastaneye vardığında Johnny yaşıyordu. Doktor hastalığının zatürree olduğunu ve hiç ümit kalmadığını söyledi. Artık ölümü bir saat meselesiymiş. Ölümden evvel gelen komaya dalmış bile. Katie'yi onun yanına götürdüler. Yatağı uzun, koridor gibi bir koğuştaydı. Koğuşta başka elli yatak daha vardı. Katie, Mc Shane'e teşekkür etti ve Allahaısmarladık, dedi. Mc Shane onun Johnny'yle

yalnız kalmak istediğini anlayarak gitti.

Johnny'nin yatağının etrafında, ölüm hastası olduğunu belirten bir paravana vardı, Katie'ye bir sandalye getirdiler. O da bütün gün kocasına bakarak oturdu. Jonny hırıltılı hırıltılı nefes alıyordu ve yüzünde kurumuş yaş izleri vardı. Katie o ölünceye kadar orada kaldı. Johnny gözlerini hiç açmadı. Karısına bir tek kelime bile söylemedi.

Katie eve döndüğü zaman gece olmuştu. Çocuklara sabaha kadar birşey söylememeğe karar verdi. «Bir gece daha uyusunlar,» diye düşündü, «bir gece daha dertsiz bir uyku uyusunlar.» Çocuklara sadece babalarının hastanede yattığını ve çok hasta olduğunu söyledi. Halinde öyle birşey vardı ki çocuklar daha fazla sual soramadılar.

Şafak sökerken Francie uyandı. Dar yatak odasına baktı ve annesinin, Neeley'nin yatağının yanına oturmuş, Neeley'i seyrederken gördü. Gözlerinin altı siyahtı ve bütün gece oturmuş gibiydi. Francie'nin uyandığını görünce kalkmasını ve derhal giynmesini söyledi. Neeley'yi de uyansın diye hafifçe sarstı ve ona da aynı şeyi söyledi.

Yatak odası kurşunî ve soğuktu ve Francie giyinirken titriyordu. Annesinin yanına yalnız başına gitmek istemediğinden Neeley'yi bekledi. Katie pencerenin önünde oturuyordu. Çocuklar onun karşısına geçtiler ve durup beklediler. Katie;

— «Babanız öldü,» dedi.

Francie taş kesilmiş gibi duruyordu. Hayret ya da üzüntü hissetmedi. Hiç birşey hissetmedi. Annesinin söylediği şeyin hiç bir mânası yoktu. Katie,

— «Onun için ağlamayacaksın,» dedi. Bundan sonraki sözlerinin de bir mânası yoktu. «Babanız artık kurtuldu. Belki de o bizden daha talihlidir.»

Hastanede bir hademe vardı. Cenaze işleriyle uğraşan bir, hastanedeki ölümleri haber versin diye onu parayla tutmuştu. Başkaları iş kendilerine gelsin diye beklerlerken o, işin peşinden koşuyordu. Bu adam sabahın erken saatin-

de Katie'yi ziyaret etti.

Hayatından memnun bir tavırla, hademenin yazdığı adres kâğıdına bakarak,

— «Mrs. Nolan,» dedi. «Kederinizin büyüklüğünü anlıyorum. Ama şunu düşünün : sizin başınıza gelen şey, hepimizin de başına gelmiştir.»

Katie, kısaca, «Ne istiyorsunuz?» diye sordu.

— «Dostunuz olmak.» Sonra Katie yanlış anlamasın diye acele acele devam etti: «Kocanızın... nâşı... yani, demek istediğim...» tekrar çabucak kâğıda baktı. «Mr. Nolan'la ilgili bazı muameleler var. Bunları kim... yani, herşeyi bana bırakmanızı istiyorum.»

Katie anladı. «Basit bir cenaze merasimi için ne kadar istersiniz?»

Adam doğrudan doğruya münakaşadan kaçınarak, «Siz masraf için merak etmeyin. Ben güzel bir merasim hazırlarım. Mr. Nolan dünyada en hürmet ettiğim insandı.» (Ömründe Mr. Nolan'ı görmemişti.) «Herşeyin mümkün olduğu kadar iyi olması için uğraşacağım. Para için hiç merak etmeyin.»

— «Etmem. Çünkü merak edilecek param yok.»

Adam dudaklarını ıslattı. «Sigorta parasından başka, tabiî.» Bu bir sualdi.

— «Sigorta parası var. Azıcık.»

— «Aaa!» Adam ellerini uğuşturdu. «İşte size burda yardım edebilirim. Sigorta parasını almanın bir sürü güçlükleri vardır. Parayı elinize alıncaya kadar vakit geçer. Şimdi siz (bakın, bunun için sizden hiç para istemiyorum ha,) «poliçelerinizi bana devredin. Ben size avans veririm, sonra parayı gider şirketten alırım.»

Katie poliçeyi getirdi. Masanın üstüne koyarken adamın tecrübeli gözleri paranın miktarını seçti: iki yüz dolar. Ama poliçeye hiç bakmamış gibi yaptı. Katie kâğıdı imzaladıktan sonra, adam bir süre başka şeylerden bahsetti. Nihayet bir karar veriyormuş gibi,

— «Bakın ne yapacağım, Mrs. Nolan,» dedi. «Dört araba, nikel saplı bir tabut dahil, yüz yetmiş beş dolarlık birinci sınıf bir cenaze merasimi tertip edeceğim. Bunun için her zaman iki yüz elli dolar alırım. Ama sizden kâr istemem.»

Katie, «Niçin yapıyorsunuz, öyleyse?» diye sordu.

Adam hiç bozum olmadı. «Mr. Nolan'ı severdim de onun için yapıyorum. Harikulâde bir adamdı, çalışkan bir adam.» Katie'nin gözlerindeki hayreti farketti.

Katie duraksayarak, «Bilmem ki,» dedi. «Yüz yetmiş beş...»

Adam telâşla, «Kilisedeki dua da buna dahil,» diye ilâve etti.

Katie usulca, «Pekâlâ,» dedi. Bunun hakkında konuşmaktan bıkmıştı.

Adam poliçeyi aldı ve paranın ne kadar olduğunu ilk defa görüyormuş gibi, sahte bir hayretle. «Aa, iki yüz dolarmış» dedi. «Yani cenaze merasiminin parası verildikten sonra size yirmi beş dolar kalıyor.» Bacağını önüne doğru uzatarak elini cebine soktu. «Daima söylerim, böyle zamanlarda biraz para insanın işine yarar diye... bana sorarsanız para her zaman işe yarar ya.» Hafifçe güldü. «Onun için geri kalanı şimdiden size ödeyeyim.» Masaya yirmi beş dolarlık yeni para koydu.

Katie teşekkür etti. Adam onu aldatıyordu, ama Katiye sesini çıkarmadı. İşlerin bu türlü yapıldığını biliyordu. Adam sadece kendi mesleğinin gerektiğini yapıyordu. Katie'ye hastanedeki doktordan ölüm raporunu almasını söyledi.

— «Ve lütfen oradakilere söyleyin, ben gelip kocanızın o... yani cenaze... demek istediğim ben gelip Mr. Nolan'ı alacağım.»

Gene hastaneye gittiği zaman Katie'yi doktorun odasına götürdüler. Mahallenin papazı da oradaydı. Ölüm raporunun çıkarılması için malûmat vermeğe çalışıyordu.

Katie'yi görünce takdis etmek için haç çıkardı ve sonra elini sıktı. Doktora da,

— «Mrs. Nolan sana benden çok bilgi verebilir,» dedi.

Doktor, Katie'ye gerekli sualleri sordu: ölünün ismini, doğum yeri ve tarihini. Nihayet Katie ona bir sual sordu:

— «Oraya ne yazıyorsunuz... ölümünün sebebini, demek istiyorum.»

— «İyice ilerlemiş alkolizm ve zatürree.»

— «Zatürree'den öldü, demişlerdi de!...»

— «Ölüme doğrudan doğruya sebep olan şey zatürree. Ama bu ilerlemiş alkolizm kuvvetli bir yardımcı sayılır; doğruyu söylemek gerekirse, belki de ölümünün esas sebebi.»

Katie sakin bir sesle ağır ağır, «Çok içmekten öldüğünü yazmanızı istemiyorum,» dedi. «Sadece zatürree'den öldüğünü yazın.»

— «Hakikatı olduğu gibi yazmam lâzım, hanımefendi.»

— «Öldü artık. Niçin öldüğünün sizce ne önemi olabilir?»

— «Kanun...»

Katie «Bana bakın,» dedi. «İki tane tosun gibi çocuğum var. Büyüyünce faydalı birer insan olacaklar. Eğer babaları... sizin dediğiniz şeyden öldüyse kabahat onların değil. Çocuklarıma babalarının sadece zatürreeden öldüğünü söyleyebilmenin bence çok önemi var.»

Papaz da işe karıştı. «Bu işi kendine zarar getirmeden yapabilirsin, hem başkalarına da yardım etmiş olursun, doktor,» dedi. «Ölüp gitmiş bir delikanlının başında bu kadar etme. Zatürree yaz. Zaten bu yalan değil, hem bu hanım bundan sonra dua ederken seni de hatırlar.» Ve rahat bir tavırla, «Sonra,» diye ilâve etti, «öyle yazsan elin kırılmayacak ya.»

«Peki,» dedi doktor. «Yapayım. Ama etraftan duyulmasın. Bu sırf sizin hatırınız için, Peder.» Böylece «ölü-

münün sebebi» nden sonraki boş yere «zatürree» yazdı.

Katie, yirmi beş doları matem kıyafeti düzmek için harcadı. Neeley'ye uzun pantolonlu yeni siyah bir kostüm aldı. Bu Neeley'nin ilk uzun pantolonlu takımıydı ve kalbinde gurur, sevinç ve keder çarpışıyordu. Katie kendisi için yeni siyah bir şapka ve Brooklyn'de dulların takması âdet olan bir metrelik siyah peçe aldı. Francie'ye zaten çoktandır olması gereken yeni ayakkabılar alındı. Yeni palto almamağa karar verdiler, çünkü Francie çok çabuk büyüyordu ve palto ertesi kışa küçük gelecekti. Katie, koluna siyah bir şerit geçirilirse Francie'nin eski yeşil paltosunun yasak savacağını söyledi. Francie memnun oldu çünkü siyahtan nefret ederdi ve annesi onu koyu mateme sokacak diye korkmuştu. Alış veriş bittikten sonra geri kalan birkaç kuruş teneke kumbaraya kondu.

Cenazeci tekrar geldi ve cenazenin hazırlandığını ve o akşam eve getirileceğini anlattı. Katie sert bir tavırla, teşekkür etti.

O zaman darbe indi.

«Mrs. Nolan yeriniz için vesika çıkartmam lâzım.»

«Ne yeri?»

«Mezarlıktaki yer.»

«Bunların hepsi yüz yetmiş beş doların içinde zannediyorum.»

«Yok, yok, yok! Size bedavadan iş görüyorum. Sadece tabut...»

Katie, her zamanki açıksözlülüğüyle, «Senden hoşlanmıyorum,» dedi. «Yaptığın işten de hoşlanmıyorum.» Sonra ilâve etti, «Ama birinin çıkıp da ölüleri gömmesi lâzım, herhalde. Bir mezarlık yer kaç paradır?»

«Yirmi dolar.»

«Ben yirmi doları hangi...» Ansızın durdu. «Francie, tornavidayı getir.»

Teneke kutudan yapılma kumbarayı açtılar. İçinde on sekiz dolar ve altmış iki sent vardı. Adam :

«Bu yetmez,» dedi. «Adam ben gerisinin icabına bakarım.» Parayı almak için elini uzattı.

Katie, «Ben parayı tamamlarım,» dedi. «Ama vesikayı elime almadan parayı vermem.»

Adam bir hayli münakaşadan sonra vesikayı getireceğini söyleyerek çıkıp gitti. Katie iki dolar ödünç almak için Francie'yi Sissy'lere gönderdi. Adam vesikayı getirince, Katie annesinin on dört yıl evvel söylediği birşeyi hatırlayarak kâğıdı bin güçlükle, ağır ağır okudu. Francie'yle Neeley'ye de okuttu. Nolan ailesinin üç ferdi de vesikanın muntazam olduğuna kanaat getirince, Katie parayı uzattı.

Adam parayı cebine koyarken şikâyetli bir sesle «Sizi niçin dolandırayım, Mrs. Nolan?» diye sordu.

Katie de, «Herkes niçin birbirini dolandırsın?» diye sordu. «Ama dolandırıyorlar, işte.»

Kumbara masanın ortasında duruyordu. On dört yaşındaydı ve kenarları yırtılmıştı. Francie, «Gene çivilememi istemiyor musun, anne?» diye sordu.

Katie ağır ağır, «Hayır,» dedi. «Buna ihtiyacımız yok. Görüyorsun, artık bir parça toprağa sahibiz.» Katlanmış kâğıdı biçimsiz yıldız kumbaranın üstüne koydu.

Tabut misafir odasında durduğu sürece Francie'yle Neeley mutfaktan çıkmadılar. Gece bile mutfakta yattılar. Babalarını tabutta görmek istemiyorlardı. Katie de bunu anlıyor gibiydi ve gidip babanıza bakın, diye ısrar etmiyordu.

Ev çiçek doluydu. Bir hafta önce Johnny'yi kovmuş olan Garsonlar Birliği beyaz karanfillerden yapılma koskocaman bir çelenk göndermişti. Çelengin üstünde, üzeri yaldızlı harflerle : **Kardeşimize**, yazılı çapraz, mor bir kordelâ vardı. Karakoldaki polisler, caninin yakalanmasını hatırlayarak kırmızı güllerden bir haç göndermişlerdi. Polis Müdürü Mc Shane bir demet zambak göndermişti. Johnny'nin, Katie'nin hiç bilmediği düzenlerle arkadaş-

larında da çiçekler vardı. Meyhaneci Mc Garrity sun'î defne yapraklarından bir çelenk göndermişti.

Evy çelengin üstündeki kartı okuyunca hiddetle, «Çöp sepetine atacağım,» dedi.

Katie yavaşça, «Hayır,» dedi. «Mc Garrity'ye kabahat bulamam. Johnny oraya gitmeğe mecbur değildi ki.»

Öldüğü zaman Johnny'nin Mc Garrity'te otuz sekiz dolardan fazla borcu vardı. Ama bilinmez ne sebepten, meyhaneci Katie'ye bundan bahsetmedi. Hiç ses çıkarmadan hesabı sildi.

Güllerin, zambakların ve karanfillerin birbirine karışan kokusu eve garip bir koku vermişti. Bundan sonra Francie bu çiçeklerden ebediyyen nefret etti. Ama dostlarının Johnny'yi ne kadar sevdiklerini görmek Katie'yi memnun ediyordu.

Johnny'nin tabutunun kapatılacağından bir kaç dakika evvel Katie mutfağa, çocuklarının yanına geldi. Ellerini Francie'nin omuzuna koydu ve alçak bir sesle,

«Komşulardan bir kaçının fısıldaştığını duydum,» dedi. «Babanıza, iyi baba olmadığı için bakmadığınızı söylüyorlar.»

Francie hırsla, «İyi babaydı,» dedi.

Katie, «Evet, iyi babaydı,» diye tasdik etti. Çocuklar kendileri karar versinler diye bekledi.

Francie, «Haydi gel, Neeley,» dedi. Çocuklar elele babalarının yanına gittiler. Neeley çabucak baktı, sonra ağlamağa başlayacağından korkarak koşa koşa oradan çıktı. Francie bakmaktan korkarak, gözleri yerde duruyordu. Nihayet gözlerini kaldırdı. Babasının yaşamadığına inanamadı! Johnny'nin sırtında temizlenip ütülenmiş olan smokini vardı. Yeni bir «önlük», yaka ve itinayla bağlanmış bir papyon takmıştı. Yakasında bir karanfil ve bunun üstünde de Birlik rozeti vardı. Saçları altın renkli, parlak ve her zaman ki gibi kıvırdı. Buklelerden biri kaymış ve biraz alnının yan tarafına doğru düşmüştü. Gözleri hafif

bir uykuya dalmış gibi kapalıydı. Genç, yakışıklı ve muntazam görünüyordu. Francie, Johnny'nin kaşlarının ne kadar güzel kavislendiğini ilk defa farketti. Küçük bıyığı düzeltilmişti ve her zamanki gibi çalımlı görünüyordu. Hayatının bütün acıları, kederi ve sıkıntısı yüzünden silinmişti. Çehresi düzgün ve çocuğumsu görünüyordu. Johnny öldüğünde otuz dört yaşındaydı. Ama daha genç görünüyordu; yirmisini yeni geçmiş bir delikanlı kadar, Francie onun, gümüş bir haçın üzerine öyle umursamadan devrilmiş duran ellerine baktı. Orta parmağında, evlendikleri zaman Katie'nin vermiş olduğu üstü yazılı yüzüğü taktığı yerde, teni daha beyazdı. (Katie, büyüyünce Neeley'ye vermek için yüzüğü çıkarmıştı.) Babasının ellerini, daima titrerdi diye hatırladığı halde bu kadar hareketsiz görmek garipti. Francie bu ellerin nasıl ince ve hassas, parmaklarının nasıl uzun ve sivri uçlu olduğunu farketti. Gözlerini ayırmadan babasının ellerine bakıyordu. Ansızın bu ellerin kımıldadığını görür gibi oldu. İçinde bir korku kabardı. Kaçıp gitmek istedi. Ama oda kendine bakan insanlarla doluydu. Sonra kaçıyor, derlerdi, çünkü Johnny... Johnny iyi bir babaydı. İyiydi! İyiydi! Francie elini babasının saçlarına götürdü ve kaymış olan bukleyi düzeltti. Sissy Teyzesi gelip kolunu onun omuzuna sardı ve «Vakit geldi,» diye fısıldadı. Francie geri çekildi ve tabutun kapağı kapanırken annesinin yanında durdu.

Ayinde Francie annesinin yanına diz çöktü. Bir tarafında Neeley vardı. Francie, mihrabın önündeki sehpanın üstünde duran çiçek kaplı tabuta bakmamak için, gözlerini yerden ayırmıyordu. Bir aralık yan gözle annesine baktı. Katie diz çökmüş sabit gözlerle karşısına bakıyordu. Matem peçesinin altında yüzü beyaz ve durgun görünüyordu.

Papaz aşağı inip de tabutun etrafında yürüyerek dört köşesine mukaddes su serperken, salonun öbür tarafından bir kadın deli gibi hıçkırmaya başladı. Ölüm karşısında

bile kıskançlığını ve sahip olma hırsını kaybetmeyen Katie, Johnny için ağlamak cüretini gösteren kadına bakmak için sert bir hareketle döndü. Kadına dikkatle baktı. Kadın gözlerini çevirdi. Katie'nin düşünceleri uçuşan yırtık kâğıt parçaları gibiydi.

«Hildy O'Dair vaktinden evvel yaşlanmış,» diye düşündü. «Sarı saçlarına pudra serpilmiş gibi. Ama benden pek büyük değil... Otuz iki ya da otuz üç yaşında. Ben on yedi yaşındayken o on sekizdi. **Sen kendi yoluna git, ben de kendi yoluma.** Yani Katie'nin yoluna gideceksin. **Hildy, Hildy O benim sevgilim, Katie Rommely**... Hildy, Hildy, ama Katie benim en iyi arkadaşım... **Ben iyi bir insan değilim, Hildy. Sana ümit vermeyecektim sen kendi yoluna**... Hildy, Hildy.» Katie, «Bırak ağlasın, ağlasın,» diye düşündü. «Johnny'yi seven birinin Johnny için ağlaması lâzım ve ben ağlayamıyorum. Bırak o...»

Katie, Johnny'nin annesi, Francie ve Neeley mezarlığa, cenaze arabasının arkasındaki ilk arabada gittiler. Çocuklar arkaları arabacıya dönük olarak oturuyorlardı. Francie bundan memnundu, çünkü alayın en önünde giden cenaze arabasını göremiyordu. Kendi arkalarından gelen arabayı görebiliyordu. Evy Teyzesiyle Sissy Teyzesi bu arabada yalnızdılar. Kocaları çalıştıkları için gelememişlerdi ve Mary Rommely nine de Sissy'nin çocuğuna bakmak için evde kalmıştı. Francie, keşke ikinci arabada olsaydım, diye düşünüyordu. Ruthie Nolan mezarlığa gidinceye kadar ağladı. Katie taş gibi sessiz ve hareketsiz duruyordu. Araba havasızdı ve nemli samanla bayat hayvan tersi kokuyordu. Bu koku, havasızlık, arabada ters gitmek ve asap gerginliği, Francie'ye alışık olmadığı bir baş dönmesi vermişti.

Mezarlıkta, derin bir çukurun yanında duran bir tahta kutu vardı. Parlak saplı, üstü kumaş kaplı tabutu bunun içine koydular. Mezara indirirlerken Francie başını çevirdi.

Kurşunî bulutlu bir gündü ve soğuk bir rüzgâr esiyordu. Francie'nin ayaklarının dibinde donmuş tozlar savrulup anaforlanıyordu. Biraz ötede, bir haftalık bir mezarda, bir kaç adam üstüne yığılmış çelenklerin kurumuş çiçeklerini tel kalıplardan ayırıyorlardı. Kurumuş çiçekleri muntazam bir küme halinde yığıp telleri üst üste koyarak çalışıyorlardı.

Birisi Francie'nin eline bir parça soğuk, nemli toprak sıkıştırdı. Francie annesiyle Neeley'nin mezarın kenarına gidip ellerindeki bir avuç toprağı çukura attıklarını gördü. Francie de ağır ağır mezarın kenarına gitti, gözlerini kapadı ve ağır ağır elini açtı. Bir saniye sonra yumuşak bir patırdı duydu ve o baş dönmesi geri geldi.

Merasimden sonra arabalar başka başka istikametlerde gittiler. Ruthie Nolan, evine yakın oturan bir kaç matemliyle beraber ayrıldı. Veda bile etmedi. Merasim sırasında ne Katie'yle, ne de çocuklarla konuşmamıştı. Sissy'le Evy, Katie, Francie ve Neeley'le bir arabaya bindiler. Beş kişilik yer olmadığı için Francie Evy'nin kucağına oturmağa mecbur kaldı. Evy, Willie'yle at hakkında yeni hikâyeler söyleyerek onları neşelendirmeğe çalıştı. Ama kimse gülümsemedi, çünkü onu dinleyen yoktu.

Katie arabayı kendi evlerinin köşesindeki bir berber dükkânının önünde durdurttu. Francie'ye :

«Bu dükkâna gir de babanın tasını iste,» dedi.

Francie annesinin ne demek istediğini anlamıyordu. «Ne tası?» diye sordu.

«Sen onun tasını iste...»

Francie dükkâna girdi. İçerde iki berber vardı ama hiç müşteri yoktu. Berberlerden biri duvar boyunca sıralanan sandalyalardan birine oturmuştu. Sol ayağının bileğini sağ ayağının üstüne koymuştu ve kucağında bir mandolin vardı. «O, Sole Mio» şarkısını çalıyordu. Francie bu şarkıyı bilirdi. Mr. Morton onlara bunu «Güneş Işığı» adıy-

la öğretmişti. Öteki berber aynanın önündeki sandalyalardan birine oturmuş uzun aynada kendini seyrediyordu. Kız içeri girince sandalyadan baktı :

«Evet?» diye sordu.

«Babamın tasını istiyorum.»

«İsmi?»

«Johnny Nolan.»

«Ha, evet. Çok acı.» Raftaki bir sıra tasın içinden bir tanesini alırken içini çekti. Bu, üstünde süslü yaldız harflerle Johnny Nolan yazılı, kalın beyaz bir tastı. Dibinde küçülmüş bir beyaz sabun ve yorgun görünen bir fırça vardı. Berber sabunu çıkardı ve fırçayla beraber büyük, üstü isimsiz başka tasa koydu.

Beklerken, Francie etrafına bakındı. Şimdiye kadar hiç berber dükkânına girmemişti. Dükkân sabun ve temiz havlu kokuyordu. Dostane ıslıklar çalan bir gaz ocağı vardı. Berber şarkısını bitirmiş ve yeni baştan başlamıştı. Mandolinin ince, ılık sesi dükkânın içine bir hüzün yayıyordu. Francie içinden, şarkının Mr. Morton'dan öğrendiği güftesini söyledi:

Sevgilim, güneş ışığı dolu
Bir günden daha güzel ne vardır?
Fırtına dindi nihayet.
Gökler mavi ve berrak.

Herkesin gizli bir hayatı var, diye düşündü. Babası berber dükkânından hiç bahsetmezdi, ama traş olmak için haftada üç defa buraya gelmeğe mecburdu. Titiz Johnny, maddi durumları iyi olan adamlardan özenerek kendine ayrı tas getirmişti. Gene tastaki sabunla traş olamazdı. Ne münasebet! Parası olduğu zaman haftada üç defa buraya gelmiş, bu sandalyalardan birinde oturmuş ve bu aynaya bakıp berberle —belki de— Brooklyn takımının o yıl iyi olup olmadığından yahut Demokratların her zamanki gibi, kazanıp kazanmayacağından bahsetmişti. Belki de

öteki berber mandolin çalarken şarkı söylemişti. Evet, Francie onun şarkı söylemiş olduğundan emindi. Şarkı söylemek ona nefes almaktan daha kolay gelirdi. Francie düşündü, beklemesi gerektiği zamanlar, kanepenin üstünde duran Polis Gazetesini okumuş muydu acaba!

Berber ona yıkayıp kurulamış olduğu tası verdi. «Johnny Nolan iyi adamdı,» dedi. «Annene söyle, berberi böyle dedi, de.»

Francie minnettarlıkla, «Teşekkür ederim,» diye fısıldadı. Kapıyı, mandolinin hüzünlü sesini içerde bırakarak kapadı ve dışarı çıktı.

Arabaya bindiği zaman tası annesine uzattı. Katie, «Bu senin olacak,» dedi. «Neeley'e de babanızın yüzüğünü vereceğim.»

Francie babasının yaldızla yazılmış ismine baktı ve şu son beş dakika içinde ikinci defa olarak, «Teşekkür ederim,» diye fısıldadı.

Johnny yer yüzünde otuz dört yıl kalmıştı. Bir hafta öncesine kadar bu sokaklarda yürümüştü. Şimdi de bu tas, yüzük ve evdeki iki ütülenmemiş garson önlüğü, bir zamanlar bu adamın yaşamış olduğunu gösteren maddî delillerdi. Smokini, kol düğmeleri ve on dört kıratlık altın yaka düğmeleriyle beraber gömüldüğü için Johnny'nin başka hiç bir maddî hâtırası kalmamıştı.

Eve vardıkları zaman komşuların gelip evi düzeltmiş olduklarını gördüler. Misafir odasındaki eşyalar yerli yerine konmuş ve kuru yapraklarla çelenklerden düşen çiçekler süpürülmüştü. Pencereler açılmış ve odalar havalandırılmıştı. Komşular kömür alıp mutfakta gür bir ateş yakmış ve masaya yeni beyaz bir örtü örtmüşlerdi. Tynmore hemşireler kendi pişirmiş oldukları bir pasta getirmişlerdi. Pasta tabakta hazır dilimlenmiş duruyordu. Floss Gad dis'le annesi dilinmiş salam almışlardı. Salamlar iki tabak tutuyordu. Bir kilo dilimlenmiş taze çavdar ekmeği vardı ve kahve ısınıyordu ve birisi masanın ortasına bir kepçe

sahici kaymak koymuştu. Bütün bunları Nolan'lar evde yokken yapmışlardı. Sonra çıkmışlar, kapıyı gene kilitlemişler ve anahtarı paspasın altına koymuşlardı.

Sissy, Evy, Katie, Francie ve Neeley masaya oturdular, Evy kahve boşalttı. Katie uzun zaman fincanına baktı. Johnny'nin bu masada son defa oturduğu zamanı hatırladı. Johnny'nin o zaman yaptığını yaptı; fincanı itti, başını masaya dayadı ve içini parçalar gibi çıkan derin, sert hıçkırıklarla ağlamağa başladı. Sissy kollarını ona sardı ve o yumuşak, okşar gibi sesiyle,

«Katie,» dedi, «Katie, ağlama öyle. Ağlama öyle, yoksa yakında dünyaya getireceğin çocuk mahzun bir çocuk olur.»

XXXVII

Cenaze merasiminin ertesi günü Katie yataktan çıkmadı. Francie'yle Neeley de evin içinde sersemlemiş bir halde şaşkın şaşkın dolaşıp durdular. İkindi üzeri Katie kalktı ve yemek yaptı. Yemekten sonra da, temiz havaya ihtiyaçları olduğunu söyleyerek çocukları çıkıp gezmeğe zorladı.

Francie'yle Neeley Graham Caddesinden Broadway'e doğru yürüdüler. Durgun bir geceydi. Acı bir soğuk vardı ama kar yağmıyordu. Sokaklar tenhaydı. Noel geçeli üç gün olmuştu ve çocuklar evde yeni oyuncaklarıyla oynuyorlardı. Sokak lâmbaları çıplak ve parlaktı. Denizden hafif ve buz gibi soğuk bir rüzgâr esiyor ve toprağın üstünden geçip gidiyordu.

Francie'yle Neeley bu son birkaç gün içinde çocukluktan çıkmışlardı. Babaları Noel günü öldüğü için, Noel'e Noel olarak önem vermemişler ve Neeley'in on üçüncü yaş günü bu arada unutulup gitmişti.

Büyük bir tiyatronun parlak ışıklarla aydınlanmış önüne geldiler. Okumayı seven ve her önlerine çıkanı okuyan çocuklar oldukları için durdular ve o hafta oynanan piyeslerin listesini okudular. Altıncı temsilin altında, büyük harflerle yazılmış bir ilân vardı :

«Gelecek hafta tiyatromuzda! Chaucy Osborne, Güzel Şarkıcı. Kaçırmayın!»

Güzel şarkıcı... Güzel şarkıcı...

Francie babası öldüğünden beri bir damla göz yaşı

dökmemişti. Neeley de öyle. Şimdi Francie'ye öyle geldi ki içindeki bütün gözyaşları boğazında katı bir yumru halinde donmuştu ve bu yumru gitgide büyüyor... büyüyordu. Bu yumru çok geçmeden eriyip de gene göz yaşı olmazsa, Francie ölecekti, sanki. Neeley'ye baktı. Neeley'nin gözlerinden yaşlar akıyordu. O zaman Francie'nin gözyaşları da dökülmeğe başladı.

Karanlık bir yan sokağa saptılar ve kaldırımın kenarına oturdular. Neeley, ağlamakla beraber, yeni uzun pantolonları kirlenmesin diye yere mendilini sermeyi akıl etti. Üşüdükleri ve kendilerini yalnız hissettikleri için birbirlerine sokulup oturdular. Ve o soğuk sokakta oturdukları yerde, uzun uzun, sessiz sessiz ağladılar. Nihayet, artık ağlayamaz olunca da konuşmağa başladılar.

«Neeley, babam neden öldü?»

«Allah onun ölmesini istiyordu, herhalde.»

«Neden?»

«Onu cezalandırmak için, belki de.»

«Ne diye cezalandırmak için?»

Neeley üzüntüyle: «Bilmem,» dedi.

«Babamı dünyaya Allahın gönderdiğine inanıyor musun?»

«Evet.»

«Öyleyse babamın yaşamasını istiyordu, değil mi?»

«Herhalde.»

«Öyleyse neden bu kadar çabuk öldürdü?»

Neeley başka ne söyleyeceğini bilemeyerek, «Belki de onu cezalandırmak için,» diye tekrar etti.

«Eğer böyleyse faydası ne? Babam öldü artık, Allahın kendini cezalandırdığını bilmiyor. Allah babamı olduğu gibi yarattı sonra da kendi kendine, elindeyse bu adamın çaresine bak, dedi. Eminim böyle,» dedi.

Neeley ürkek ürkek, «Allahtan böyle bahsetmek doğru değil,» dedi.

Francie, küçümseyerek, «Bir de Allah o kadar büyüktür, derler,» dedi. «Herşeyi bilir, herşeyi görür, derler. Madem o kadar büyük babama senin dediğin gibi ceza vereceği yerde neden yardım etmedi?»

«Ben sadece, belki, dedim.»

Francie, «Bütün dünyanın, güneşin, ayın, yıldızların, bütün kuşların, ağaçların, çiçeklerin, bütün hayvanların ve insanların idaresi Allahın elinde olduğuna göre, insan onun çok meşgûl olacağını ve bir tek insanı... babam gibi bir tek insanı cezalandırmak için bu kadar zaman sarfedemeyeceğini zannediyor, değil mi?»

Neeley endişeli endişeli, «Allahtan böyle bahsetmen doğru değil,» dedi. «Seni şu anda çarpıp öldürebilir.»

Francie hırsla, «öldürsün öyleyse,» diye bağırdı, «buracıkta, kaldırımda otururken çarpıp öldürsün!»

Korku içinde beklediler. Birşey olmadı. Francie elini Neeley'nin dizine koydu ve,

«Neeley,» diye fısıldadı. «Senden başkası olsa söylemezdim, ama, ben artık Allaha inanmıyorum.»

Neeley, «Eve gidelim artık,» dedi. Bütün vücudu titriyordu.

Katie kapıyı açtığı zaman çocuklarının yüzlerinin yorgun, fakat sakin olduğunu gördü. «Neyse, ağlayıp içlerini boşaltmışlar,» diye düşündü.

Francie de annesine baktı, sonra çabucak gözlerini çevirdi. «Biz dışardayken» diye düşündü, «annem takati kalmayıncaya kadar ağlamış, ağlamış.» Böylece hiç biri ağlamaktan yüksek sesle bahsetmediler.

Anneleri, «Eve üşümüş geleceğinizi tahmin ettim,» dedi. «Onun için size sıcak bir sürpriz hazırladım.»

Neeley, «Ne?» diye sordu.

«Şimdi görürsünüz.»

Sürpriz «sıcak çikolata»ydı. Bu, kakaoyla sütün macun haline getirilmesi ve kaynar suyla karıştırılmasından meydana gelmiş bir tatlıydı. Katie bu koyu, güzel tatlıyı

fincanlara boşaltti ve «Hepsi bu kadar değil,» diye ilâve etti. Önlüğünün cebindeki bir kesekâğıdından üç kurabiye çıkarıp her fincanın içine birer tane koydu.

Çocuklar bir ağızdan, sevinçle, «Anne!» diye bağırdılar. Sıcak çikolata yaş günlerine mahsus çok lüks bir tatlıydı.

Francie, kurabiyesini kaşığıyla bastırır ve eriyen beyaz unun siyah çikolatanın içinde damar damar dağılışını seyrederken, «Annem sahiden büyük bir kadın,» diye düşündü. «Ağladığımızı biliyor, ama hiç sual sormuyor. Annem hiç bir zaman...» Francie'nin aklına ansızın annesini tarif etmeğe uygun olan kelime geldi. «Annem hiç bir zaman **bocalamaz,** zaten.»

Evet, Katie hiçbir zaman bocalamazdı. Biçimli, fakat sert görünüşlü ellerini kendinden emin olarak kullanırdı, ister kopmuş bir çiçeği kolunun bir tek güzel kımıldanışıyla bir bardak suya koyarken olsun, ister sağ elini içeri, sol elini de dışarı bükerek tahta bezini sıkarken, olsun. Konuştuğu zaman da sade ve tam kelimelerle açık açık konuşurdu. Ve düşünceleri birbirine karışmadan tek bütün halinde ilerlerdi.

Katie, «Neeley'nin artık ablasiyle ayni odada yatacak yaşı geçiyor,» diyordu. «Onun için... bundan sonraki kelimeyi söylerken belli belirsiz tereddüt etti, «babanızla benim yattığımız odayı düzelttim. Orası Neeley'in odası olacak...»

Neeley gözlerini sevinçle annesinin gözlerine kaldırdı. Kendi başına bir oda! Bu gerçekten bir rüyaydı. Daha doğrusu iki rüya birden; uzun pantolon ve bir oda... Sonra bu güzel şeylerin eline nasıl geçtiğini hatırlayarak mahzunlaştı.

«Ben de senin odanda yatacağım, Francie.» İnce düşünceli Katie, «Sen benim odamda yatacaksın,» yerine «ben senin odanda yatacağım,» diyordu.

Francie, içinde anî bir kıskançlık parlayıp sönerek «Ben de kendi başıma bir oda isterdim,» diye düşündü. «Ama odanın Neeley'nin olması doğru. Sadece iki yatak odası var. Neeley de annemin yanında yatamaz ya.»

Francie'nin düşüncelerini sezen Katie, «Havalar ısındığı zaman da misafir odası Francie'nin olur,» dedi. «Yatağını oraya koyarız. Gündüzün de üstüne güzel bir örtü örteriz, oturma odası gibi olur. İyi mi Francie?»

«İyi, anne.»

Bir süre sonra Katie, «Şu son bir kaç gece okumamızı unuttuk,» dedi. «Ama şimdi gene başlayacağız.»

Francie ocağın üstünden İncili alırken hayretle, «Demek herşey gene eskisi gibi devam edecek,» diye düşünüyordu.

Annesi, «Bu yıl Noeli kutlamadığımıza göre,» dedi, «okumamız gereken yeri atlayalım da, İsa Çocuğun doğumuna geçelim. Sırayla okuyacağız. Sen başla, Francie.»

Francie okumağa başladı :

onlar orda otururlarken, Meryemin doğuracağı zaman geldi. Ve ilk oğlunu doğurdu ve kundak bezine sardı ve handa koyacak başka yer olmadığı için ahırdaki hayvan yemliğine koydu.

Katie hızla içini çekti. Francie sustu ve ne var diye sormak ister gibi başını kaldırdı. Annesi, «Birşey değil,» dedi. «Sen okumana devam et.»

Katie, «Evet, birşey değil,» diye düşünüyordu. «Çocuğun kımıldanışını duyacağım vakit geldi.» Karnındaki çocuk gene hafifçe kımıldadı. Katie içinden, «Acaba bu doğacak çocuğu bildiği için mi son günlerinde içmekten vaz geçmişti?» diye düşündü. Johnny'ya bir çocukları daha olacağını fısıldamıştı. Johnny bunu öğrenince değişmek mi istemişti? Ve bunu bildiği için daha iyi bir insan olmağa çalışarak mı ölmüştü? «Johnny...» Katie tekrar içini çekti.

Hepsi de sırayla İsa'nın doğuşunu okudular ve okurken Johnny'nin ölüşünü düşündüler. Ama hepsi de düşüncelerini kendi içlerinde sakladılar.

Çocuklar yatmağa hazırlandıkları zaman Katie hiç alışılmadık birşey yaptı. Katie hislerini belli etmeyen bir kadındı. Çocukları kendine çekti ve öptü.

«Şimdiden sonra,» dedi. «Ben sizin hem anneniz hem de babanızım.»

XXXVIII

Noel tatilinin sonuna doğru, Francie annesine artık okula dönmeyeceğini söyledi.

«Annesi, okulu sevmiyor musun?» diye sordu.

«Seviyorum. Ama artık on dört yaşındayım. İşçi kâğıdımı kolayca çıkarabilirim.»

«Neden çalışmak istiyorsun?»

«Sana yardım etmek için.»

«Yok, Francie. Ben senin okula dönmeni ve mezun olmanı istiyorum. Şurada bir kaç ay daha kaldı. Göz açıp kapayıncaya kadar Haziran gelir. Bu yaz için işçi kâğıdını filân unut da okuluna dön.»

«Ama anne, yaza kadar nasıl geçineceğiz?»

«Bir kolayına bakarız, elbet.»

Katie vaziyetten göründüğü kadar ümitli değildi. Johnny'yi bir bakımdan arıyordu. Johnny hiç bir zaman devamlı çalışmamıştı, ama cumartesi yahut pazar geceleri daima beklenmedik bir iş çıkar ve bu iş üç dolar getirirdi. Son vaziyetler iyice fenalaştığı zaman Johnny bunu anlatmak için kendini kısa zamanda toplayıverirdi. Ama şimdi, Johnny yoktu.

Katie bir hesap yaptı. O üç apartımanın temizliğini yapabildiği müddetçe kira verilmiş sayılırdı. Neeley'in sattığı gazetelerden haftada bir buçuk dolar geliyordu. Bu, sade geceleri ateş yaktıkları takdirde, kömürlerini temin ederdi. Ama dur! Haftalık yirmi sent sigorta parasının da buradan çıkması lâzımdı. Ne olacak, biraz daha az kö-

mür yakıp biraz daha erken yatmak bunu hallederdi. Ya giyecekler? Bunu düşünmek yersizdi. İyi ki Francie'nin o yeni ayakkabılarıyla Neeley'nin kostümü vardı. Demek ki en büyük mesele, yiyecekti. Belki Mrs. Mc Garrity ona gene çamaşır yıkattırırdı. Bu, haftada bir dolar demekti. Sonra dışardan da birkaç iş bulurdu. Evet, bir kolayını bulup geçinir giderdi, elbette.

Martın sonunu buldular. Katie'nin karnı artık iyice büyümüştü. (Çocuk Mayısta doğacaktı.) Onun bu büyük karnıyla mutfaklarındaki ütü tahtalarının başında duruşunu, yahut kollarını, bacaklarını açmış, biçimsiz vaziyetlerle tahtalarını silişini gören hanımlar fena oluyor ve gözlerini çeviriyorlardı. Merhametlerinden, ona yardım etmeğe mecbur kalıyorlardı. Çok geçmeden, parayla gündelikçi kadın tuttukları halde, işin çoğunu kendilerinin yaptıklarını farkettiler. Onun için birbirinin ardına hepsi de Katie'ye yol verdiler.

Bir gün geldi ki Katie sigorta memuruna verecek yirmi senti bulamadı. Tahsildar Rommely'lerin eski dostuydu ve Katie'nin vaziyetini biliyordu.

«Poliçelerinizin elinizden alınmasını hiç istemem, Mrs. Nolan,» dedi. «Hele bunca yıl devam ettirdikten sonra.»

«Parayı azıcık aksattım diye poliçeyi elimden almazsın değil mi?»

«Ben almam. Ama şirket alır. Bana bak, çocukların poliçelerini neden paraya tahvil ettirmiyorsun?»

«Böyle yapılabileceğini bilmiyordum ki.»

«Pek az kimse bilir. Haftalıklarını veremez olurlar, şirket de hiç sesini çıkarmaz. Sonra zaman geçer ve şirket verilen paraların üstüne yatar. Sana bunu söylediğimi bilseler beni işimden ederler. Ama ben meseleye şöyle bakıyorum: Senin babanı, anneni, siz bütün Rommely hemşireleri, sizin kocalarınızı ve çocuklarınızı sigorta ettim. Sonra aranızda doğum, hastalık, ölüm, hakkında o kadar

çok haber getirip götürdüm ki kendimi ailenin bir parçası sayıyorum.»

Katie, «Biz de sensiz yapamayız,» dedi.

«Şimdi senin yapacağın şu, Mrs. Nolan. Çocuklarının poliçelerini paraya tahvil et, ama kendininki dursun. Allah göstermesin, çocuklardan birine birşey olursa, sen ne yapar yapar onları gömdürürsün. Ama Allah saklasın, sana bir şey olacak olursa, onlar seni sigorta parası olmadan gömdürtemezler, değil mi?»

«Doğru, gömdürtemezler. Ben kendi paramı vermekte devam etmeliyim. Dilenciler gibi Potter Mezarlığına gömülmek istemem. Bu lekeyi insanın ne kendisi, ne çocukları, ne de çocuklarının çocukları silemez. Onun için benim poliçem dursun. Çocukların poliçesini de senin dediğin gibi yaparım. Anlat, neler yapmam lâzım.»

Katie'nin iki poliçeden aldığı yirmi beş dolar nisanın sonuna kadar idare etti. Beş hafta sonra çocuk doğacaktı. Sekiz hafta sonra da Francie'yle Neeley ilk okuldan mezun olacaklardı. Bu sekiz haftayı nasıl edip geçirmek lâzımdı.

Üç Rommely Kızkardeş, Katie'nin mutfağındaki masanın etrafında toplanmış bu durumu konuşuyorlardı. Evy,

«Elimde olsa ben yardım ederdim,» dedi. «Ama o at tekmeleyeliberi Will kendini toplayamadı. Patrona kabalık ediyor, öteki adamlarla da geçinemiyor. Hem artık o raddeye geldi ki hiç bir at onunla yola çıkmaz oldu. Onu artık ahırda çalıştırıyorlar. Parasını da indirdiler. Üç çocuk varken bu paranın ne gücü olur? Ben de kendime iş arıyorum.»

Sissy, «Bir çare düşünebilsem,» diye söze başladı.

Katie kesin bir sesle: «Yok!» dedi. «Annemizi yanına almakla kâfi derecede yardım ediyorsun.»

Evy, «Doğru,» dedi. «Katie'yle ben annemin bir tek odada yalnız başına oturmasına ve bir kaç kuruş kazan-

mak için gidip hizmetçilik etmesine öyle üzülüyorduk ki »

Sissy, «Annemin ne zahmeti var, ne de masrafı,» dedi. «Johnny da onun bizde kalmasına bir şey demiyor. Tabiî 'John'um' fazla para kazanamıyor, hem şimdi çocuk da var. Onun için gene eski işime girmek istedim, ama annem çok ihtiyar, hem çocuğa, hem eve bakamaz. Bugüne bugün seksen üç yaşında. Ben işe gidebilirim ama o zaman annemle çocuğuma bakmak için birisini tutmam lâzım gelir. İşe girsem sana yardım edebilirdim, Katie.»

Katie, «İşe girmem imkânsız, Sissy,» dedi. «Hiç çare yok.»

Evy, «Yapacak bir tek şey var, o da Francie'yi okuldan alıp işe sokmak,» dedi.

«Ama onun mezun olmasını istiyorum. Benim çocuklarım Nolan ailesinde diploma alan ilk insan olacaklar.»

Evy, «Diploma karın doyurmaz ki,» dedi.

Sissy, «Sana yardım edecek hiç erkek arkadaşın yok mu?» diye sordu. «Çok güzel bir kadınsın. »

Evy, «Daha doğrusu vücudu eski biçimini bulunca, güzel bir kadın olacak,» diye lâfa karıştı.

Katie bir an polis müdürü Mc Shane'i düşündü. Sonra, «Hayır,» dedi. «Hiç erkek arkadaşım yok. Johnny'den başkasına hiç bakmadım, zaten.»

Sissy, «Öyleyse Evy'nin hakkı var demektir,» diye karar verdi. «Çok acı, ama Francie'yi işe sokman lâzım.»

Katie, «Bir kere, mezun olmadan ilk okulu bıraktı mı bir daha hiç bir zaman orta okula giremez,» diye itiraz etti.

Evy, «Ne yapalım,» diye çekti, «Katolik kilisesinin ianeleri sağ olsun.»

Katie sükûnetle, «İane sepetleriyle geçinmeğe mecbur kalacak hale düştüğümüz zaman,» dedi, «kapıları pencereleri sıkıca kaparım ve çocuklar uyuyuncaya kadar bekleyip evdeki bütün gaz musluklarını açarım.»

Evy sert bir sesle, «Böyle konuşma,» dedi. «Yaşamak istiyorsun, değil mi?»

«Evet. Ama bir şey uğrunda yaşamak istiyorum. Kilisenin sadaka diye verdiği yemeği yiyip de kuvvetlenip, tekrar sadaka istemeğe gitmek için yaşamak istemiyorum.»

Evy, «Öyleyse iş gene benim dediğime geliyor,» dedi. «Francie'nin okuldan çıkıp işe girmesi lâzım.»

Sissy elini Katie'nin omuzuna koydu. «O kadar da fena olmaz. Francie akıllı kız, zaten bir dolu kitap okuyor. Bir kolayını bulur kendi kendini okutur, görürsün.»

Evy ayağa kalktı. «Bana bak, bizim artık gitmemiz lâzım.» Masanın üstüne bir elli sentlik koydu. Katie'ye «Bunun hediye olduğunu zannetme ha!» dedi. «Bir gün ödeyeceksin.»

Katie gülümsedi. «Bu kadar bağırmana hacet yok. Kendi kardeşimden para almağa aldırış etmem.»

Sissy hedefe kestirmeden gitti. Veda ederken Katie'nin yanağını öpmek için eğildiği zaman, kardeşinin önlük cebine bir dolar bıraktı. «Bana ihtiyacın olursa,» dedi, «çağırt, gecenin yarısı bile olsa gelirim. Ama Neeley'yi gönder. Kömür depolarının ötesindeki o karanlık sokaklar, bir kız için emin yer değildir.»

Katie gece geç vakte kadar mutfaktaki masanın başında olurdu. «İki ay lâzım... sadece iki ay,» diye düşünüyordu. «Yarabbim bana iki ay ver. İki ay o kadar az zaman ki! O zamana kadar çocuğum doğmuş olacak, ben de iyileşmiş olacağım. O zamana kadar çocuklarım ilk okulu bitirmiş olacak. Ben kendi zihnimle vücuduma hükmetmeğe başlayınca, senden bir şey istemeğe muhtaç olmam. Ama şimdi vücudum bana hükmediyor, onun için senden yardım dilenmeğe mecburum. Sadece iki ay... iki ay.» İçinde Allahıyla kendi arasında bir yol kurulduğunu belli eden o sıcak hissin uyanmasını bekledi. Ama hiç bir sıcaklık duymadı. Bir defa daha denedi.

«İsanın anası, Mukaddes Meryem, sen bu işlerin nasıl olduğunu bilirsin. Sen de çocuk doğurdun. Mukaddes Meryem Ana...» Katie o sıcak hissi bekledi. Birşey olmadı.

Sissy'nin dolarıyla Evy'nin elli sentini masanın üstüne koydu. «Bu bize üç gün yeter,» diye düşündü. «Ondan sonra...» Ve ne yaptığının farkında olmadan, «Johnny,» diye fısıldadı, «her neredeysen, kendini bir defacık daha topla. Bir defa daha...» Gene bekledi ve bu sefer içinde o sıcak his uyandı.

Ve beklenmedik bir olay sayesinde, Johnny onlara yardım etmiş oldu.

Meyhaneci Mc Garrity Johnny'yi aklından çıkaramıyordu. Bu bir vicdan azabı değildi yok, hayır. Mc Garrity insanları meyhanesine gelsinler diye zorlamazdı. Kapı rezelerini daima, bir dokunsan kolayca ardına kadar açılabilsin diye iyice yağlı bulundurmaktan başka birşey kullanmazdı. Verdiği bedava yemekler, başka meyhanecilerinkinden daha iyi değildi ve müşterilerin içlerinden gelerek yaptıkları dışında, hiç bir kandırıcı eğlence tertip etmezdi. Hayır, onu üzen vicdanı değildi.

Johnny'yi arıyordu. Evet, onu üzen buydu. Johnny'yi araması da para yüzünden değildi, çünkü Johnny ona daima borç yapardı. Hayır, Mc Garrity Johnny'yi meyhanede görmekten hoşlanırdı. Johnny meyhaneye bir kibarlık verirdi. O narin, genç çocuğun, şoförlerin ve lâğımcıların arasında, o çalımlı haliyle büfede duruşunu görmek hoş olurdu. Mc Garrity biliyordu: «Tabiî ki Johnny Nolan lüzumundan fazla içerdi. Ama burda içmese, başka yerde içecekti. Ama pis ayyaşlardan değildi. Bir iki kadeh içtikten sonra öyle sövmeğe ya da kavga etmeğe başlamazdı.» Mc Garrity, «Evet,» diye karar verdi, «Johnny iyi çocuktu.»

Mc Garrity'nin özlediği şey Johnny'nin konuşmasıydı. «Çocuk amma da konuşurdu ha,» diye düşündü. «Bana o güneydeki pamuk tarlalarından, Arabistan sahillerinden

yahut güneşli Fransadan öyle bir bahsederdi ki sanki bunları bildiği şarkılardan öğrenmemiş de, o yerlere sahiden gitmiş zannederdim. Onun o uzak yerlerden bahsetmesini dinlemeyi ne severdim!» Biraz daldı. «Ama en çok ailesinden bahsetmesini severdim.»

Mc Garrity'nin bir zamanlar aile hayatı hakkında bir hayali vardı. Hayalindeki bu aile meyhaneden uzak bir yerde otururdu, o kadar uzak ki Mc Garrity gece yarısından sonra meyhaneyi kapadığı zaman eve gitmek için otobüse binmeğe mecbur kalırdı. Hayallerinin uysal kadını yatmaz, onu bekler ve sıcak kahveyle güzel bir yiyecek hazır bulundururdu. Yedikten sonra konuşurlardı... meyhaneden başka şeyler hakkında konuşurlardı. Mc Garrity'nin hayalinde çocuklar da vardı... temiz, güzel, akıllı çocuklar. Bu çocuklar babalarının bir meyhaneci olmasından bir parça utanarak büyüyorlardı.

İşte, evlenme hakkında kurduğu hayaller buydu. Sonra Mae'yle evlenmişti. Mae dolgun vücutlu, şehvetli bir kızdı. Koyu kırmızı saçları ve geniş bir ağzı vardı. Ama evlendikten biraz sonra, Brooklyn'de «meyhaneci» tipi denilen tıknaz bir kadın oldu. Evlilik hayatları bir iki yıl güzel gitti, sonra Mc Garrity bir sabah uyandı ve bu hayatın beklediği hayat olamayacağını keşfetti. Mae hiç bir zaman hayalindeki kadın olamayacaktı. Mae meyhaneyi seviyordu. Meyhanenin üstündeki katı kiralayalım, diye ısrar ediyordu. Flushing'de oturmak istemiyordu; ev işi yapmak istemiyordu. Gece gündüz meyhanenin arka odasında oturmak ve müşterilerle gülüp içmekten hoşlanıyordu. Ve Mae'nin doğurduğu çocuklar da serseri serseri sokaklarda koşuyor ve babalarının meyhaneci olmasıyla övünüyorlardı. Onların bununla iftihar etmeleri Mc Garrity'yi hem hayal kırıklığına uğratıyor, hem üzüyordu.

Mae'nin kendine ihanet ettiğini biliyordu. Adamları arkasından güldürecek kadar etrafa yayılmadıktan sonra, Mc Garrity buna aldırmıyordu. Kıskançlığını yıllar önce,

Mae için duyduğu arzuyu kaybettiği zaman terketmişti. Zamanla, Mae'yla veya başka kadınlarla yatmak hususunda lâkayt davranmağa başladı. Nedense, zevkli konuşmayla zevkli cinsî münasebet, aklında birbirine karışmıştı. Konuşabileceği, bütün düşüncelerini söyleyebileceği bir kadın istiyordu; bu kadının da kendiyle samimî olarak, yakınlık ve olgunluk göstererek konuşmasını istiyordu. Böyle bir kadın bulabilirsem, diye düşünüyordu, erkek olmanın zevkini tekrar tadarım. Yıllar geçtikçe, bir kadınla samimî olarak konuşmak ihtiyacı sabit fikir halini aldı.

Mc Garrity, vicdanında büyük bir günahın yükünü taşıyordu. Çocuklarından nefret ediyordu. Kızı İrene, Grancie'yle yaşıttı. Pembe yüzlü bir kızdı, saçları da öyle açık kırmızıydı ki pembe denebilirdi. Fena kalbli ve aptaldı. O kadar çok sınıfta kalmıştı ki, on dört yaşında olduğu halde hâlâ dördüncü sınıftaydı. Mc Garrity'nin oğlu Jim on yaşındaydı ve pantolonlarının kıçına dar gelmesinden başka marifeti yoktu.

Mc Garrity'nin bir başka hülyası daha vardı; Mae bir gün gelecek çocuklarının ondan olmadığını itiraf edecekti. Bu hülya onu memnun ederdi. Öyle hissederdi ki başka bir adamın çocukları olduğunu bilse, bu çocukları sevebilirdi. O zaman fenalıklarını ve aptallıklarını tarafsız olarak görebilirdi; o zaman onlara acıyabilir ve yardım edebilirdi. Ama kendi çocukları olduklarını bildiği müddetçe ve onlarda Mae'yle kendisinin fena taraflarını gördüğü için nefret ediyordu.

Johnny, Mc Garrity'nin meyhanesine devam ettiği sekiz yıl boyunca her gün Mc Garrity'ye Katie'yi ve çocuklarını methetmişti. Bu sekiz yıl Mc Garrity de gizli bir oyun oynamış, kendinin Johnny olduğunu ve Mae ile çocuklarını methettiğini farzetmişti.

Johnny bir kere cebinden bir kâğıt çıkararak, «Sana birşey göstereceğim,» demişti. «Kızım bu yazıyı okulda

yazmış, hem de pekiyi almış. Halbuki daha on yaşında. Dinle bak, okuyayım.»

Ve Johnny okurken, Mc Garrity bu hikâyeyi yazanın kendi kızı olduğunu farzetmişti. Bir başka gün Johnny tahtadan yapılmış bir çift kaba süs getirmiş ve çalımla büfenin üstüne koymuştu. Bunlar kitapların yan taraflarına dayanmak için yapılmıştı. Johnny gururla,

«Sana birşey göstereceğim,» demişti. «Oğlum Neeley bunları okulda yapmış.»

Mc Garrity tahta süsleri incelerken kendi kendine gururla, «Oğlum Jimmy bunları okulda yapmış,» demişti.

Başka bir zaman da Johnny'yi konuşturmak için, «Ne dersin, harbe girecek miyiz acaba, Johnny?» diye sormuştu.

Johnny, «Ne tuhaf tesadüf,» diye cevap vermişti. «Biz de Katie'yle bu gece sabaha kadar oturup bu meseleyi konuştuk. Nihayet onu, Wilson'un bizi harbe sokmayacağına ikna ettim.»

Mc Garrity, Mae'yle ben de bütün gece uyumayıp bu meseleden bahsetsek? Nasıl olur diye düşünmüştü. Ve Mae, «Hakkın var, Jim,» dese, nasıl olur? Ama bunun asla olmayacağını biliyordu.

Onun için Johnny öldüğü zaman Mc Garrity hayallerini kaybetti. Johnny sağken oynadığı oyunu tek başına oynamağa çalıştı, ama olmadı. Ona ilham vermek için Johnny gibi birine ihtiyacı vardı.

Üç kızkardeşin Katie'nin mutfağında oturup konuştukları sıralarda, Mc Garrity'nin aklına birşey geldi. Harcıyamayacağı kadar fazla parası vardı, ama başka hiç birşeyi yoktu. Katie'nin darda olduğunu biliyordu. Belki Johnny'nin çocukları için okuldan sonra yapılacak hafif bir iş çıkarabilirdi. Böylelikle onlara yardım etmiş olurdu... Buna yetecek parası vardı, sonra belki parasına karşılık birşey de elde ederdi. Belki çocuklar babalarıyla nasıl konuşuyorlarsa, onunla da öyle konuşurlardı.

Mae'ye, çocuklara bir iş vermek hakkında Katie'yle konuşmağa gideceğini söyledi. Mae de neşeli neşeli, muhakkak seni kovalarlar, dedi. Ama Mc Garrity kovulacağını sanmıyordu. Ziyarete gitmek üzere traş olurken, Katie'nin ona çelenk için teşekkür etmeğe geldiği günü hatırladı.

Johnny'nin cenaze merasiminden sonra Katie, bütün mahalleyi dolaşarak çiçek gönderen herkese teşekkür etmişti. Mc Garrity'nin meyhanesine üstünde Kadınlar İçin yazılan yan kapıdan dolaşmağa tenezzül etmeyerek doğrudan doğruya, ön kapıdan girmişti. Büfenin önünde duran adamların gözlerini dikip kendine bakmalarına aldırış etmeden dosdoğru Mc Garrity'nin durduğu yere gelmişti. Onu görünce Mc Garrity, o an için vazife başında bulunmadığını ima etmek için önlüğünün ucunu kemerine kıstırmış ve Katie'yi karşılamak için büfenin arkasından çıkmıştı. Katie,

«Size çelenk için teşekkür etmeğe geldim,» demişti.

Mc Garrity de ferahlayarak, «Ha, o mu,» diye karşılık vermişti. Çünkü Katie'nin kavga etmeğe geldiğini sanmıştı.

«Bizi hatırlamışsınız.»

«Johnny'yi severdim.»

«Biliyorum.» Katie elini uzatmıştı. Mc Garrity de bir an aptal aptal bu ele bakmış, ondan sonra Katie'nin onun elini sıkmak istediğini anlamıştı. Katie'nin elini koparacak gibi sıkarken, «Bana kızgın değilsiniz ya?» diye sormuştu.

Katie, «Ne diye kızgın olacakmışım?» diye sormuştu. «Johnny serbestti, beyaz deriliydi ve yirmi bir yaşını doldurmuştu.» Bundan sonra da dönmüş ve meyhaneden çıkmıştı.

Mc Garrity, hayır, diye düşündü, eğer iyi niyetle gidersem, böyle bir kadın beni kovmaz.

Mc Garrity mutfaktaki sandalyalardan birinde oturmuş Katie'yle konuşuyordu. Çocuklar sözde ders çalışıyor-

lardı. Ama Francie başını önüne eğmiş, Mc Garrity'yi dinliyordu. Mc Garrity gerçeği hayalle karıştırarak,

«Bunu karımla da konuştuk,» dedi. «O da benimle ayni fikirde. Kızınıza ihtiyacımız var. Öyle ağır bir iş için değil, sadece yatakları yapsın, bir kaç bulaşık yıkasın, diye. Oğlunuzu da aşağıda kullanabilirim. Akşam müşterilere verdiğim bedava yemek için patates soyup, peynir keser. Korkmayın, büfenin yanına yaklaşmaz arka mutfakta iş görür. Okuldan sonra bir saat kadar, cumartesi günü de yarım gün. İkisine de haftada ikişer dolar veririm.»

Katie'nin kalbi hop etti. İçinden, «Haftada dört dolar!» diye hesapladı. «Gazetelerden de bir buçuk dolar. İkisi de okulda kalabilir. Yemeğimize yetecek kadar para artar. Ben iyileşinceye kadar geçindik gittik demektir.»

Mc Garrity, «Ne dersiniz, Mrs. Nolan?» dedi.

Katie, «Çocuklar bilir,» diye cevap verdi.

«Çocuklar!» Mc Garrity başını onlardan yana çevirdi. «Ne dersiniz?»

Francie kendini zorla kitabından ayırmış gibi yaptı. «Ne dediniz?»

«Ev işlerinde Mrs. Mc Garrity'ye yardım etmek ister misin?»

Francie, «Evet efendim,» dedi.

«Ya sen?» Mc Garrity Neeley'ye baktı.

Neeley bir yankı gibi ablasının cevabını tekrarladı. «Evet, efendim.»

«Bu iş oldu, öyleyse.» Mc Garrity, Katie'ye döndü. «Bu iş geçici, tabiî. Ev mutfak işlerine bakacak bir kadın buluncaya kadar.»

Katie, «Öyle olması bence de daha iyi,» dedi.

«Belki ihtiyacınız vardı.» Mc Garrity elini cebine soktu. «Onun için ilk haftanın parasını peşin vereyim.»

«Yok, Mr. Garrity. Çocuklar para kazandıkları zaman haftanın sonunda kendi elleriyle alıp eve getirirler.»

«Pekâlâ.» Ama Mc Garrity elini cebinden çekeceği yerde, cebindeki kalın banknot destesine götürdü. «O kadar çok param var, halbuki bana hiç saadet getirmiyor. Onlarınsa hiç paraları yok,» diye düşündü. Birden aklına geliverdi.

«Johnny'yle aramızdaki anlaşma nasıldı, biliyorsunuz, Mrs. Nolan. Ben ona veresiye verirdim, o da aldığı bahşişleri bana getirirdi. Öldüğü zaman o benden biraz ilerideydi.» Cebinden kalın bir banknot destesi çıkardı. Bu kadar parayı bir arada görünce Francie'nin gözleri açıldı. Mc Garrity, Johnny'nin on iki dolar ilerde olduğunu söylemek ve bu parayı Katie'ye vermek istiyordu. Para destesinin etrafındaki lâstik şeridi çıkarırken Katie'ye baktı. Katie'nin gözleri kısılmıştı. Mc Garrity on iki dolar demekten vazgeçti. Katie'nin buna asla inanmayacağını biliyordu. Hiç önem vermiyormuş gibi, «Fazla bir şey değil, tabiî,» dedi. «İki dolarcık bir şey. Ama ne de olsa sizin sayılır.» Desteden iki dolar ayırdı ve Katie'ye uzattı.

Katie, hayır der gibi başını salladı. «Bize borcunuz olmadığını biliyorum. Doğruyu söylemek gerekse, Johnny'nin size borçlu olduğunu söylerdiniz.»

Yalanının meydana çıkmasından utanan Mc Garrity, kalın desteyi gene cebine koydu. Bu deste cebinin içinden kalçasına değdikçe onu rahatsız ediyordu.

Katie, «Fakat iyi niyetleriniz için size minnettarım, Mr. Mc Garrity,» dedi.

Onun bu son sözleri Mc Garrity'nin dilini çözdü. Konuşmağa başladı; İrlandada geçen çocukluğundan, annesinden, babasından ve pek çok olan kardeşlerinden bahsetti. Hayalindeki evlilik hayatını anlattı. Ama karısıyla çocuklarını kötülemedi. Onları tamamiyle anlattıklarının dışında bıraktı. Johnny'den bahsetti; Johnny'nin her gün karısı ve çocukları hakkında konuştuklarında... Şişman elini, kırmızı gül desenli sarı basma perdelere doğru sallayarak,

«Şu perdeler, meselâ,» dedi. «Johnny sizin nasıl, eski bir elbisenizi yırtıp da mutfağa perde yaptığınızı anlatmıştı. Bu perdelerin mutfağı güzelleştirdiğini, bir çingene arabasının içine benzettiğini söylerdi.»

Çalışma numarası yapmaktan vazgeçmiş olan Francie, perdelere yeni görüyormuş gibi bakarak, «Çingene arabası,» diye düşündü. «Demek babam böyle demiş. O zaman yeni perdelerin farkına varmadığını zannetmiştim. Çünkü perdeler hakkında hiç bir şey söylememişti. Ama farketmiş demek ve bu adama o güzel şeyi söylemiş.» Johnny'den böyle bahsedildiğini duyunca babasının öldüğüne inanmayacağı geliyordu. «Demek babam bu adama öyle şeyler söylermiş.» Mc Garrity'ye yeni bir ilgiyle baktı. Meyhaneci kısa boylu, tıknaz bir adamdı. Kalın parmaklı kısa elleri, kısa kırmızı bir boynu ve seyrek saçları vardı. Francie, «Dışından bakınca, içinin o kadar bambaşka olduğunu kim tahmin eder?» diye düşündü.

Mc Garrity iki saat hiç durmadan konuştu. Katie dikkatle onu dinliyordu. Aslında Mc Garrity'nin **konuşmasını** dinlemiyordu. Mc Garrity'nin **Johnny hakkında konuşmasını** dinliyordu. Adam bir an için dursa; Katie, «Evet?», «Sonra ne olmuş?» yahut, «Ya sonra?» gibi geçici cevaplar veriyordu. Mc Garrity bir kelime arayarak bocaladı mı, Katie bir kelime söylüyor, o da bunu severek kabul ediyordu.

Ve konuştukça şaşılacak bir şey oluyordu. Mc Garrity kaybetmiş olduğu erkeklik zevkinin gene içinde uyandığını hissediyordu. Bunun sebebi Katie'yle aynı odada bulunmaktan doğan maddî bir duygu değildi. Katie'nin karnı şişmiş ve vücudu biçimsizleşmişti. Öyle ki adam ona bakınca bir tuhaf oluyordu. Hayır, erkeklik zevkini ona geri veren kadının kendisi değildi. Bunu, kadınla konuşmak yapıyordu.

Hava kararmıştı. Mc Garrity sustu. Sesi kısılmıştı ve yorgundu. Ama bu yeni, sakin bir yorgunluktu. İstemeye

istemeye, gitmem lâzım, diye düşündü. Meyhane şimdi işlerinden dönen ve yemekten evvel bir iki kadeh bir şeyler içen adamlarla dolardı. Meyhane kalabalık olduğu zaman Mae'nin tezgâhın arkasında durması da Mc Garrity'nin hoşuna gitmiyordu.

Kahverengi şapkasını elinde evirip çevirerek «Mrs. Nolan,» dedi. «Arada sırada konuşmak için buraya gelebilir miyim?» Katie, hayır der gibi ağır ağır başını salladı. Meyhaneci yalvarır gibi, «Sırf konuşmak için?» diye tekrar etti.

Katie sesini elinden geldiği kadar yumuşatarak,

«Hayır, Mc Garrity,» dedi.

Meyhaneci içini çekti ve gitti.

Francie bu kadar işi olduğuna seviniyordu. Bu, onun babasını pek fazla özlemesini önlüyordu. Neeley'le Francie saat altıda kalkıyor, okula gitmeden önce bir saat annelerinin temizlik yapmasına yardım ediyorlardı. Anneleri pek fazla iş göremiyordu artık, Francie üç apartımanın da antresindeki pirinç levhaları cilâlıyor ve trabzanları yağlı bezle siliyordu. Neeley de bodrumları ve halılı merdivenleri süpürüyordu. İkisi de dolu kül tenekelerini her gün kapı önüne çıkarıyorlardı. Bu zor bir meseleydi çünkü ikisi birlikte olduğu halde, o ağır tenekeleri yerlerinden kımıldatamıyorlardı. Sonra Francie'nin aklına tenekeleri devirip külleri yere yığmak, boş tenekeleri kapı önüne çıkarmak ve sonra kürekle yeniden doldurmak geldi. Durmadan bodruma inip çıkmak icap ediyordu ama, bu daha kolaylarına geliyordu. Annelerine sadece muşamba kaplı sofaları silmek kalıyordu. Kiracılardan üçü, Katie doğuruncaya kadar kendi sofalarını kendileri silmeyi teklif ettiler. Bu da Katie'nin işini büsbütün hafifletti.

O bahar kiliseye kabul merasimine iştirak edecekleri için çocukların okuldan sonra bir saat kiliseye, din dersleri öğrenmeğe gitmeleri gerekiyordu. Dersten sonra Mc Garrity'lerde çalışıyorlardı. Meyhanecinin söylediği gibi,

iş kolaydı. Francie dört karmakarışık yatağı düzeltiyor, bir kaç kahvaltı tabağını yıkıyor ve odaları süpürüyordu. Bu işler bir saatten az bir vakit alıyordu.

Neeley'nin işi de Francie gibi kolaydı. Yalnız onun bir de gazete satışı vardı. Bazen akşam saat sekizden önce eve gelemiyordu. Neeley, meyhanenin arkasındaki mutfakta çalışıyordu. İşi, dört düzine kadar kaynamış yumurtanın kabuğunu çıkarmak, katı peyniri iki, üç santim büyüklüğünde parçalar halinde kesip her parçaya bir kürdan batırmak ve büyük salatalık turşularını uzun uzun dilimlemekti.

Mc Garrity, çocuklar meyhanede çalışmağa alışsın diye bir kaç gün bekledi. Sonra çocukların onunla, Johnny nasıl konuşuyorduysa öyle konuşmasının vakti geldiğine karar verdi. Mutfağa gitti, oturdu ve Neeley'nin iş görmesini seyretti. «Hık demiş de babasının burnundan düşmüş, sanki,» diye düşündü. Çocuk kendine baksın diye bir süre bekledi. Sonunda hafifçe öksürdü.

«Hiç tahtadan oyma yaptın mı son günlerde?» diye sordu.

Bu garip suale karşı Neeley, «Hayır... yapamadım, efendim,» diye kekeleyerek karşılık verdi.

Mc Garrity o konuşsun diye bekledi. Çocuk niçin konuşmaya başlamıyordu? Neeley şimdi yumurtaların kabuklarını daha hızlı hızlı soyuyordu. Mc Garrity tekrar onu konuşturmayı denedi. Wilson savaşa girmemize mani olur mu, dersin?»

Neeley, «Bilmiyorum,» dedi.

Mc Garrity uzun zaman bekledi. Neeley, onu kendi çalışmasını kontrol ediyor zannetti ve memnun etmek için o kadar hızlı çalıştı ki, işi vaktinden önce bitti. Son soyduğu yumurtayı da cam tabağın içine koydu ve gözlerini kaldırdı. Mc Garrity, «Hah! İşte şimdi benimle konuşacak,» diye düşündü.

Neeley, «Hepsi bu kadar mı?» diye sordu.

«Bu kadar.» Mc Garrity hâlâ bekliyordu.

Neeley, «Ben gideyim, öyleyse,» dedi.

Mc Garrity içini çekti. «Peki, oğlum.» Ve Neeley'nin arka kapıdan çıkışına baktı. Ah, bir dönüp bir şey söylese... Kendine ait bir şey,» diye düşündü. Ama Neeley dönmedi.

Mc Garrity ertesi gün Francie'yi denedi. Yukarı, evine çıktı, oturdu ve hiç bir şey söylemedi. Francie biraz korktu ve kapıya doğru süpürmeğe başladı. «Üstüme gelirse,» diye düşündü. «Dışarı kaçabilirim.» Mc Garrity, kızı kendime alıştırıyorum sanarak uzun zaman ses çıkarmadan oturdu. Kızı korkuttuğunu bilmiyordu.

«Son günlerde gene pekiyi'lik yazılar yazdın mı?» diye sordu.

«Hayır, efendim.»

Mc Garrity biraz bekledi. «Bu harbe girecek miyiz dersin?»

«Bil... bilmem.» Francie kapıya biraz daha yaklaştı.

Mc Garrity, «Kızı korkutuyorum, beni de o sofadaki serseri gibi sanıyor,» diye düşündü ve yüksek sesle, «Korkma, güdyorum,» dedi. «İstersen arkamdan kapıyı kilitlersin.»

Francie, «Peki, efendim,» dedi. Meyhaneci gittikten sonra, kendi benim ona söyleyecek hiç birşeyim yok ki,» diye düşündü.

Bir gün de Mae Mc Garrity yukarı çıktı. Francie diz çökmüş, musluğun altındaki su borularının arkasındaki süprüntüleri çıkarmağa çalışıyordu. Mae ona kalkmasını ve o süprüntülere aldırmamasını söyledi.

«Allah cezanı vermesin, çocuk,» dedi. «Çalışacağım diye kendini harap etme. Sen de, ben de ölüp gittikten çok sonra bile bu ev hâlâ burada kalacak!»

Buz dolabından büyük bir parça pelte aldı, ikiye böldü ve bir kısmını bir başka tabağa koydu. Üstüne bol bol

krema döktü, iki kaşık çıkardı, oturdu ve Francie'nin de aynı şeyi yapmasını işaret etti.

Francie, «Karnım aç değil,» diye yalan attı.

Mae, «Öyleyse bana arkdaşlık etmek için ye,» dedi.

Francie ilk defa olarak pelteyle krema yiyordu. Bu o kadar nefis birşeydi ki. Bir taraftan pelteyi yerken bir taraftan da, «Mrs. Mc Garrity iyi kadınmış,» diye düşünüyordu. «Mr. Mc Garrity de iyi adam ama, birbirlerine iyi gelmiyorlar, herhalde.»

Mae ve Jim Mc Garrity meyhanenin arka tarafında, ufak yuvarlak bir masanın başına oturmuş, her zamanki gibi hiç ses çıkarmadan, acele acele yemek yiyorlardı. Mae ansızın, elini kocasının koluna koydu. Bu hiç beklemediği temas adamı baştan aşağı titretti. Küçük açık renkli gözleriyle karısının büyük, koyu kahverengi gözlerine baktı ve bu gözlerde merhamet okudu. Mae yumuşak bir sesle.

«Boşuna, Jim,» dedi. Meyhanecinin içinde bir heyecan kabardı. «Mae biliyor,» diye düşündü. «Hem de anlıyor!»

Mae sözüne devamla, «eski bir ata sözü vardır,» dedi. «Para herşeyi satın almaz.»

Mc Garrity, «Biliyorum,» dedi. «Bırakayım, gitsinler, öyleyse.»

«Çocuk doğduktan bir kaç hafta sonraya kadar bekle. Onlara yardım et, biraz.» Bundan sonra Mae kalktı ve meyhaneye gitti.

Mc Garrity orada oturdu, kaldı. İçinde bir çok hisler kaynaşıyordu. Büyük bir hayret içinde, «Konuştuk,» diye düşündü. «Hiç isim söylemedik ve hiç bir şeyi açık olarak söylemedik. Ama o benim ne düşündüğümü biliyordu, ben de onun ne düşündüğünü biliyordum.» Mc Garrity karısının arkasından koştu. Aralarındaki bu anlaşmayı kaybetmek istemiyordu. Mae'nin tezgâhın öbür ucunda durduğunu gördü. İri yarı bir şoför kolunu onun beline dolamış kulağına birşeyler fısıldıyordu. Mae de gülmemek için elini ağzına kapamıştı. Mc Garrity girince şoför kolunu Mae'nin

belinden çekti ve gidip biraz ilerideki bir gruba karıştı. Mc Garrity, yüzünde gene o eski keder ve hayal kırıklığı çizgileriyle, o akşamki işine başladı.

Mary Rommely ihtiyarlamıştı. Tek başına Brooklyn'de dolaşamıyordu artık. Katie'yi doğumdan evvel bir kere daha görmek istiyordu. Onun için kızına sigorta tahsildarıyle haber gönderdi. Tahsildara,

«Bir kadın, dünyaya çocuk getirirken, kısa bir süre ölüm onun elini tutar,» dedi. «Bazen de tuttuğu eli bırakmaz. En küçük kızıma söyle, vakti gelmezden önce onu bir kere daha görmek istiyorum.»

Tahsildar bunları Katie'ye söyledi. Katie de ertesi Pazar Francie'yi yanına alarak annesini görmeğe gitti. Neeley arsadaki maçta, kalecilik yapmağa söz vermiş olduğunu söyleyerek, gelmedi.

Sissy'nin mutfağı geniş, sıcak, güneşli ve temizdi. Mary Rommely Nine sobanın başında alçak bir salıncaklı sandalyede oturuyordu. Bu Avusturya'dan getirmiş olduğu tek eşyaydı. Evlerinin ocağının başında, yüz yıldan fazla bir zamandan beri durduğu söylenirdi.

Eve geldiklerinde Sissy'nin kocası pencerenin yanına oturmuş, kucağındaki çocuğa biberonla süt içiriyordu. Mary ve Sissy'yle selâmlaştıktan sonra ona döndüler. Katie,

«Merhaba John,» dedi.

O, «Merhaba, Katie,» diye cevap verdi.

«Merhaba John Enişte.»

«Merhaba Francie.»

Orada kaldıkları sürece, adam bundan başka bir tek kelime söylemedi. Francie, acaba kimdir, diye merak ederek onu süzdü. Ailedekiler Sissy'nin öteki koca ve âşıkları gibi bunu da geçici sayarlardı. Francie, acaba o da kendini geçici hissediyor mu, diye düşündü. Adamın asıl adı Steve'di, ama Sissy ondan daima «Benim John» diye bahsederdi. Ötekiler de ona «John,» yahut «Sissy'nin John'u» derlerdi. Francie, acaba çalıştığı matbaadaki adamlar da

ona John mu diyorlar? diye düşündü. Adam hiç itiraz eder miydi? Hiç «Bana bak, Sissy. Benim adım Steve. John değil. Kardeşlerine söyle onlar da bana Steve desinler,» der miydi, acaba?

Katie, «Sissy, sen şişmanlıyorsun,» diyordu.

Sissy hiç bozmadan, «Çocuk doğurduktan sonra bir kadının kilo alması tabiidir,» dedi. Sonra Francie'ye dönüp gülümsedi. «Çocuğu kucağına almak ister misin, Francie?»

«Tabii!»

Sissy'nin uzun boylu kocası bir tek kelime bile söylemeden kalktı, çocukla süt şişesini Francie'ye verdi, sonra gene bir tek kelime söylemeden odadan çıkıp gitti. Hiç kimse onun gitmesi hakkında konuşmadı.

Francie onun boşalttığı sandalyeye oturdu. Ömründe hiç kucağına çocuk almamıştı. Joanna'dan gördüğü gibi, çocuğun yumuşak yanağına parmaklariyle dokundu. Parmak uçlarında bir ürperti belirdi ve bu ürperti koluna, sonra bütün vücuduna yayıldı. «Büyüdüğüm zaman,» diye karar verdi, «evde daima küçük bir çocuk bulunduracağım.»

Kucağında çocuğu tutarken annesiyle ninesinin konuşmalarını dinledi ve Sissy'nin aylık şehriyesini yapışını seyretti. Sissy oklavayla hamuru yassıltıyor, sonra yassı hamuru kat kat üstüvaneler şeklinde kıvırıyordu. Keskin bir bıçakla üstüvaneyi kâğıt gibi ince dilimlere ayırıyor, dilimleri açıyor ve sobanın önünde duran, ince sopalardan yapılma bir kafesin üstüne asıyordu. Bunlar kuruyup şehriye olacaklardı.

Francie'ye öyle geldi ki Sissy'nin halinde bir başkalık vardı. Sissy o eski Sissy Teyze değildi, artık. Başkalık, eskisinden daha az narin olmasında değildi; halindeki değişikliğin dış görünüşüyle bir ilgisi yoktu. Francie bu muammayı çözmeğe uğraştı.

Mary Rommely ne olup bittiyse öğrenmek istiyordu, Katie de ona sondan başlayıp başa doğru giderek herşeyi anlattı. Önce çocukların Mc Garrity'lerde çalıştığını ve onların kazandığı parayla geçindiklerini anlattı. Sonra Mc Garrity'nin mutfakta oturup Johnny'den bahsettiği güne döndü. Sözlerini,

«Vallahi anne, Mc Garrity o zaman karşımıza çıkmasaydı, ne olacaktı bilmiyorum,» diyerek bitirdi. «Ben öyle ümitsizdim ki, daha bir kaç gece evvel bana yardım etsin diye Johnny'ye dua etmiştim. Budalalıktı, tabiî, biliyorum.»

Mary, «Hiç de budalalık değil,» dedi. «Kocan seni duymuş ve sana yardım etmiş.»

Sissy, «Hayaletler kimseye yardım edemez ki, anne,» dedi.

Mary Rommely, «Hayaletler sadece kapalı kapılardan geçebilen varlıklar değildirler,» diye cevap verdi. «Demek ki konuştuğu bütün o yıllar boyunca, Johnny bu adama kendinden parçalar vermiş. Katie de yardım için erkeğini çağırınca, erkeğin varlığının bu adamdaki parçaları birleşmiş. Katie'yi duyan ve yardıma gelen, meyhanecinin ruhunda yaşayan Johnny'dir.»

Francie bu sözleri zihninde evirip çevirip, «Eğer sahiden böyleyse,» diye düşündü. «Mc Garrity babamdan o kadar uzun uzun bahsettiği zaman, içindeki babamın bütün parçalarını bize geri verdi, demektir. Şimdi içinde babamdan hiç bir şey yok. Belki de bundan dolayı onunla istediğimiz gibi konuşamıyoruz.»

Gitmek vakti gelince Sissy, Katie'ye eve götürsün diye, bir kutu dolusu şehriye verdi. Francie, Allahaısmarladık diyerek, ninesini öperken, Mary Rommely onu kendine çekti ve kendi diliyle,

«Önümüzdeki ay içinde annene itaat ve saygıdan daha fazla birşeyler ver,» diye fısıldadı. «Çünkü onun sevgiye ve anlayışa çok ihtiyacı olacak.»

Francie büyükannesinin söylediklerinin bir tek kelimesini bile anlamadı, ama, «Peki, nine,» dedi.

Tramvayla eve dönerken Francie kutuyu kendi kucağına koydu, çünkü annesinin artık kucağı filân kalmamıştı. Francie derin derin düşünüyordu. «Ninem Mary Rommely'nin dediği doğruysa, hakikatte hiç kimse ölmüyor, demektir. Babam öldü, ama bir çok bakımlardan hâlâ yaşıyor. Tıpkı ona benzeyen Neeley'de ve onu o kadar uzun zamandan beri tanıyan annemde yaşıyor. Onu meydana getiren ve hayatta olan annesinde yaşıyor. Belki benim de bir gün tıpkı babama benzeyen ve babamın içkiden başka bütün iyi taraflarını alan bir oğlum olur. Bu oğlanın da bir oğlu olur. Sonra Onun da bir oğlu olur. Belki de hakikatte hiç ölüm yoktur.» Aklı Mc Garrity'ye kaydı. «Onda babamın varlığından parçalar bulunacağına hiç kimse inanmaz.» Sonra Mrs. Mc Garrity'nin pelteyi yemesini nasıl kolaylaştırdığını hatırladı. Francie'nin zihninde bir pencere açıldı. Ansızın Sissy'nin neden başkalaştığını anlayıverdi:

«Anne, Sissy Teyzem o keskin, tatlı kokudan sürünmüyor artık, değil mi?»

«Hayır. Kullanmasına lüzum yok, artık.»

«Neden?»

«Artık çocuğu var. Çocukla kendine bakacak erkeği de var.»

Francie daha başka sualler de sormak istedi, ama annesi gözlerini kapamış ve başını kenara dayamıştı. Solgun ve yorgun görünüyordu. Francie onu daha fazla rahatsız etmemeğe karar verdi. Bu meseleyi kendisinin halletmesi lâzımdı.

«Herhalde,» diye düşündü. «Ağır esans kullanmanın, bir kadının çocuk istemesi ve kendine çocuk verebilecek, sonra da çocuğa ve kendine bakabilecek bir adam aramasıyla, ilgisi olsa gerek.»

Bu bilgi cevherini de durmadan toplamakta olduğu

öteki cevherlerin yanına koydu.

Başı ağrımağa başlamıştı. Bu ağrıya çocuğu kucaklamanın heyecanı mı, tramvayın sarsıntısı mı, babası hakkındaki düşünceleri mi, yoksa Sissy'nin esansı hakkındaki keşfi mi sebep oldu, bilemedi. Belki de sabahları erkenden kalkıp bütün gün o kadar çok çalıştığı için başı ağrıyordu. Francie :

«Her neyse,» dedi. «Bana bu baş ağrısını veren hayattır başka şey değil.»

Hâlâ gözleri kapalı, arkasına yaslanmış duran annesi, yavaşça :

«Saçmalık etme,» dedi. «Sissy Teyzenin mutfağı çok sıcaktı. Benim de başım ağrıyor.»

Francie silkindi. Artık annesi gözleri kapalıyken bile insanın zihninden geçenleri okur mu olmuştu? Sonra, düşündüğünü unutmuş ve hayat hakkındaki o düşünceyi yüksek sesle söylemiş olduğunu hatırladı. Babası öldüğünden beri ilk defa olarak güldü, annesi de gözlerini açtı ve gülümsedi.

XXXIX

Francie'yle Neeley konfirmasyon, yani kiliseye kabul merasimine baharda iştirak ettiler. Francie hemen hemen on dört buçuk yaşındaydı, Neeley de ondan bir yaş küçüktü. Francie'nin merasimlik sade, beyaz muslin elbisesini usta bir terzi olan Sisy dikti. Katie bir kolayını bulup kızına beyaz glâse ayakkabılarla bir çift uzun, beyaz ipek çorap aldı. Bunlar Francie'nin ilk ipek çoraplarıydı. Neeley babasının ölümünden sonra alınan siyah takımını giydi.

O civarda bir efsane vardı. O gün istenilen üç şeyin gerçek olacağı söyleniyordu. Dileklerden birinin imkânsız bir şey ikincisinin insanın kendi kendine gerçekleştirebileceği bir şey, üçüncüsünün de istikbale ait bir şey olması lâzımdı. Francie imkânsız dilek olarak düz kestane saçlarının Neeley'ninkiler gibi altın renkli ve kıvırcık olmasını istedi. İkinci olarak, konuşurken sesinin annesinin, Evy'nin ve Sissy'nin sesleri gibi güzel çıkmasını diledi. İstikbal hakkındaki isteği de bütün dünyayı dolaşmaktı. Neeley de, bir: çok zengin olmak, iki: karnesinde daha iyi notlar almak, üç: büyüdüğü zaman babası gibi içkiye alışmamak dileklerinde bulundu.

Brooklyn'de kiliseye kabul oldukları gün, çocukların bir fotoğrafçıda fotoğraf çektirmeleri gerekir, diye bir âdet vardı. Katie'nin fotoğraf çektirecek kadar parası yoktu. Ufak bir makinesi olan Flossie'nin çektiği resimlerle yetindiler. Flossie çocukları kaldırımın kenarına dizdi ve tam o anda köşeden bir tramvayın döndüğünden habersiz,

resmi çekti. Sonradan fotoğrafı büyütüp çerçeveletti ve konfirmasyon günü hediyesi olarak Francie'ye verdi.

Resim geldiği zaman Sissy de Francie'lerdeydi. Katie resmi aldı. Hepsi onun omzunun üstünden bakarak fotoğrafı incelediler. Francie o zamana kadar hiç fotoğraf çektirmemişti. İlk defa olarak, kendini başkaları nasıl görüyorsa öyle gördü. Kaldırımın ucunda dimdik durmuştu. Elbisesi de rüzgârdan yana doğru uçmuştu. Francie'nin yanına sokulmuş duran Neeley ablasından daha uzundu ve yeni ütülenmiş siyah takımıyla da pek zengin ve yakışıklı görünüyordu. Güneş damların üstünden öyle bir vurmuştu ki Neeley güneşteydi ve yüzü açık ve parlaktı. Francie ise gölgede kalmış, esmer ve hiddetli görünüyordu. Arkalarında da titrek ve bozuk olarak, köşeden dönen tramvay çıkmıştı.

Sissy, «Eminim bu dünyanın, içinde tramvay olan tek konfirmasyon resmidir,» dedi.

Katie, «İyi bir resim,» dedi. «Böyle sokakta durmak, fotoğrafçının kartondan kilise penceresinin önünde durmaktan daha tabiî görünüyor.» Fotoğrafı ocağın üstüne astı.

Sissy, «Ne isim aldı, Neeley?» diye sordu.

«Babamın ismini. Şimdi artık ben Cornelius Johnny Nolan'ım.»

Katie, «Bir doktor için iyi bir isim,» diye fikir yürüttü.

Francie çalımlı çalımlı, «Ben annemin ismini aldım,» dedi. «Şimdi ismimin bütün Mary Frances Katherine Nolan.» Francie bekledi. Ama annesi bunun bir yazar için iyi bir isim olduğunu söylemedi.

Sissy, «Sende hiç Johnny'nin resmi var mı, Katie?» diye sordu.

«Hayır. Sadece düğünümüzde çekilen bir fotoğrafımız var. Neden sordun?»

«Hiç. Zaman nasıl geçiyor, değil mi?»

Katie içini çekerek, «Evet,» dedi. «Dünyada kesin olarak bilebileceğimiz bir kaç şeyden biri de bu.»

Artık kiliseye kabul olduğu için Francie'nin din derslerine gitmesi gerekmiyordu. Her gün fazladan bir saati vardı ki bunu, yeni İngilizce hocası Miss Garnder'a, güzellikten anladığını isbat etmek için yazdığı romana ayırıyordu.

Babasının ölümünden beri Francie kuşlar, ağaçlar ve hisler hakkında yazılar yazmaktan vazgeçmişti. Babasını çok özlediği için onun hakkında küçük küçük hikâyeler yazmağa başlamıştı. Johnny'nin, bütün kusurlarına rağmen iyi bir baba ve iyi bir adam olduğunu göstermeğe çalışmıştı. Bu tarzda yazdığı üç hikâyeden pekiyi yerine orta almıştı. Dördüncü hikâyenin altında da Francie'ye dersten sonra sınıfta beklemesini söyleyen bir satır vardı.

Bütün çocuklar eve gitmişlerdi. Miss Garnder'la Francie, içine o büyük lûgat duran odada yalnızdılar. Francie'nin son dört ödevi Miss Garnder'in masasının üstünde duruyordu. Miss Garnder;

«Yazılarına ne oldu, Frances?» diye sordu.

«Bilmem.»

«En iyi öğrencilerimden biriydin. O kadar güzle yazardın ki! Yazılarını okumaktan zevk duyardım. Ama bu sonuncuları...» Miss Garnder kâğıtları işaret etti.

«Kelimelerin yazılışına lûgatte baktım, yazıma da dikkat ettim, hem...»

«Konulardan sözediyorum.»

«Konuyu kendiniz seçebilirsiniz, demiştiniz.»

«Ama yoksulluk, açlık sarhoşluk, çirkin şeylerdir. Konu olarak seçilmez. Bunların var olduğunu hepimiz biliriz. Ama bunlar hakkında yazı yazmayız.»

«Ne hakkında yazı yazarız?» Francie, kendi de farkında olmadan öğretmenin konuşma tarzına uymuştu.

«Hayâl gücümüzü yoklar, orada güzel şeyler ararız.

Yazarlar da ressamlar gibi daima güzele erişmek için gayret etmelidirler.»

«Güzellik nedir?»

«Keats'in tarifinden daha iyi bir tarif düşünemiyorum: (Güzellik hakikattir, hakikat güzellik.)»

Francie bütün cesaretini topladı ve «O hikâyeler hakikattir.» dedi.

Miss Garnder, «Saçma!» diye bağırdı. Sonra sesini yumuşatarak sözüne devam etti: «Hakikat yıldızların gökte olması, güneşin doğması, insanların duyguları, anne sevgisi, gibi şeylerdir.»

Francie. «Anlıyorum,» dedi.

Miss Garnder konuşmasına devam ederken Francie içinden acı acı cevaplar veriyordu.

«Sarhoşluk ne hakikattır, ne güzellik. Kötü bir huydur. Sarhoşların yeri hapistir, hikâye değil. Açlık ta öyle. Aç kalmak için hiç bir mazeret yoktur. İş isteyenlerin hepsine yetecek kadar iş var. İnsanlar çok tembel olup çalışmadıkları için aç kalıyorlar. Tembellikte de güzel hiç bir şey yok.»

Annem tembel demek, diye içinden alaylı alaylı güldü Francie...

«Açlık güzel bir şey değildir. Ayni zamanda lüzumsuz bir şeydir de. Fakirler için yemekhaneler var. Kimsenin aç gezmesine gerek yok.»

Francie dişlerini sıktı. Annesinin en çok nefret ettiği kelimeler bunlardı, çocuklarını da ayni şekilde yetiştirmişti.

Miss Garnder, «Bak ben öyle burnu havada bir insan değilim,» dedi. «Zengin bir aileden gelmiyorum. Babam çok ufak maaşlı bir papazdı.»

Ama ne de olsa bir maaşları varmış!...

«Anneme de sadece, çoğu köyden gelme tecrübesiz hizmetçi kızlar yardım ederdi.»

Anladım. Fakirmişsiniz, Miss Garnder, hizmetçili fakir.

«Çok zaman hizmetçisiz kalırdık da annem evin bütün işini tek başına yapmağa mecbur olurdu.

Miss Garnder, benim annem, kendi evinin bütün işini kendi yaptığı gibi bunun on misli de dışarda iş yapıyor.

— «Üniversiteye gitmek istedim ama, halimiz müsait değildi. Babam beni ufak bir liseye göndermeğe mecbur kaldı.»

Ama liseye gitmekte hiç bir sıkıntı çekmediğinizi itiraf ediyorsunuz.

— «Hem emin ol, böyle bir liseye gidenler fakir sayılır. Ben açlığın ne demek olduğunu da bilirim. Çok zaman babamın maaşını geç verirlerdi de yemeklik paramız olmazdı. Hele bir seferinde tam üç gün sadece çayla peksimet yemeğe mecbur kaldık.»

— «Demek aç kalmanın ne demek olduğunu da biliyorsunuz.»

— «Ama şimdi tutsam da fakirlik ve açlıktan başka bir şeyden bahsetsem can sıkarım, değil mi?» Francie cevap vermedi. Miss Garnder daha şiddetli, «Değil mi?» diye tekrar etti.

— «Evet, efendim.»

— «Şimdi mezuniyet günü için yazdığın piyese gelelim.» Miss Garnder masanın çekmecesinden piyesi çıkardı. «Bazı kısımlar hakikaten çok iyi bazı yerlerde de sapıtmışsın. Meselâ,» bir sayfa çevirdi, «burada Kader : «Ey genç, ya sen ne olmak istiyorsun?» diye soruyor. Çocuk da cevap veriyor : «Doktor olmak istiyorum. İnsanların harap vücutlarını alıp tamir etmek istiyorum...» Bak bu güzel bir fikir, Frances. Ama sonra her şeyi bozuyorsun. «Kader: Bu senin olmak istediğin şey. Ama bak! Bu da olacağın şey.» Işık bir süprüntü tenekesinin dibini tamir eden ihtiyar bir adamı gösterir. İhtiyar adam : «Ah, bir zamanlar, insan tamircisi olmayı düşünüyordum, şimdi ise

teneke...» Miss Garnder ansızın başını kaldırdı. «Bunu komiklik olsun diye yazmadın, değil mi Frances?»

— «Hayır, efendim.»

— «Bu ufak tartışmadan sonra piyesini mezuniyet gününde niçin kullanmayacağımızı anlarsın.»

«Anlıyorum,» Francie'nin kalbi nerdeyse parça parça olacaktı.

— «Bak, Beatrice Wiliams'ın hoş bir fikri var. Bir peri değneğini sallıyor ve sahneye değişik kıyafetlerle giyinmiş kız ve erkekler çıkıyorlar. Yılın her bayramı için bir kişi var ve herkes temsil ettiği bayrama dair ufak bir şiir okuyor. Bu mükemmel bir fikir ama Beatrice şiir yazamıyor. Sen bunu ele alıp şiirleri yazmak ister misin? Beatrice bir şey demez. Programda fikri onun verdiğini yazarız. Haksızlık olmaz değil mi?»

— «Elbette olmaz, efendim. Ama ben onun fikirlerini kullanmak istemiyorum. Kendiminkini kullanmak istiyorum.»

— «Kendin bilirsin tabiî. Israr etmiyorum.» Miss Garnder ayağa kalktı. «Senin kabiliyetli bir çocuk olduğuna hakikaten inandığım için bu kadar vakit harcadım. Mademki görüşüp anlaştık, böyle sefil hikâyeler yazmaktan vazgeçersin artık.»

Sefil, Francie bu kelimeyi evirip çevirdi. Anlamını bilmiyordu. «Ne demek o... sefil?»

Miss Garnder komik bir tavırla şarkı söyler gibi. «Bir kelimeyi - bilmediğiniz - zaman - ne - yapın dedim?» diye sordu.

— «Ha sahi unuttum.» Francie büyük lûgatı açtı ve sefil kelimesine baktı. Sefil=Kirli Kirli mi? Francie babasının her Allahın günü yeni bir yaka taktığını ve o eski ayakkabılarını günde iki defa boyattığını hatırladı. Pis, Babasının berber dükkânında hususî bir tası vardı. Kaba. Asla! Babası dansetmek için yaratılmıştı. Narin ve çevikti. Vücudu kaba değildi ki. Adi. Mânasını tam mânasiyle

bilmediği için Francie bu kelimeyi geçti. Kötü ve alçak. Babasının binbir tane küçük küçük iyiliklerini, düşünceli ve anlayışlı hareketlerini hatırladı. Babasını herkesin nasıl sevdiğini hatırladı. Bütün kanı yüzüne hücum etti. Sayfa gözlerinin önünde kıpkızıl kesildiğinden, bundan sonraki kelimeleri göremedi. Yüzü hiddetten büsbütün değişmiş olarak Miss Garnder'a döndü.

— «Bizim hakkımızda sakın o kelimeyi kullanmayın bir daha!»

Miss Garnder, Francie'nin ne dediğini anlamayarak, «Biz mi?» dedi. «Yazılardan bahsediyorduk. Frances!» Öğretmeninin sesi hayret doluydu. «Saştım doğrusu! Senin gibi terbiyeli bir kız! Öğretmenine kabalık ettiğini bilse annen ne der?»

Francie korktu. Öğretmene kabalık etmek Brooklyn'de hapisle cezalandırılan suçlar kadar büyük bir kabahatti. Francie korktu: «Affedin beni, ne olur affedin,» dedi. «Kabalık etmek istemedim.»

Miss Garnder müşfik bir tavırla, «Anlıyorum,» dedi. Kolunu Francie'nin omuzuna sardı ve kapıya doğru götürdü. «Konuşmamız sende bir tesir uyandırmış, görüyorum. Sefil hakikaten çirkin bir kelimedir. Bu kelimeyi kullanmama kızdığın için memnun oldum. Bu, benim ne demek istediğimi anladığını gösterir. Herhalde artık beni sevmiyorsundur, ama emin ol senin iyiliğin için söyledim. Bir gün bu sözlerimi hatırlayacak ve bana teşekkür edeceksin.»

Francie, büyükler hep bunu söylemekten vazgeçseler diye düşündü. Daha şimdiden gelecekteki teşekkürlerin ağırlığı omuzlarını çökertiyordu. Kadınlığının en güzel yıllarını teşekkür etmekle geçirecekti, galiba...

Miss Garnder «sefil» piyesle, yazılarını geri vererek, «Eve gittiğin zaman bunları sobada yak,» dedi. «Ateşi kendi elinle tutuştur ve alevler yükselirken, «Çirkinliği yakıyorum, çirkinliği yakıyorum, de.»

Okuldan eve yürürken Francie bu meseleyi halledip anlamağa çalıştı. Miss Garnder'in fena kalpli olmadığını biliyordu. Öğretmeni bunları Francie'nin iyiliği için söylemişti. Francie hayatının bazı okumuş kimselere iğrenç gelebileceğini anlamağa başladı. Düşündü, acaba okulu bitirdiği zaman kendi de muhitinden utanacak mıydı? Kendi ailesinden utanacak mıydı; hayatında o kadar şen, müşfik ve anlayışlı olan yakışıklı babasından utanacak mıydı; kendi annesiyle (Mary Rommely okuma yazma bilmediği halde) öylesine iltifat eden cesur ve açık sözlü annesinden utanacak mıydı; o kadar iyi ve dürüst olan Neeley'den utanacak mıydı? Hayır! Hayır! Öğrenim yapmak onu kendinden utandıracaksa, okumak istemiyordu. «Ama ben o Miss Garnder'a gösteririm,» diye yemin etti. «Hayal gücümün ne kadar kuvvetli olduğunu göstereceğim. Hem de nasıl.»

Romanına o gün başladı. Romanın kahramanı, aşırı bir zenginlik içinde doğup büyümüş bir kız olan Sherry Nola'ydı. Romanının adı, BEN BUYUM'du ve bu, Francie'nin hayatının doğru olmayan hikâyesiydi.

Francie yirmi sayfa yazmıştı. Romanı bittiği zaman, Sissy'nin Johnn'una müsveddeyi matbaaya götürüp dizmesi için rica etmeyi tasarlıyordu. Kitabını Miss Garnder'a hediye ettiği zaman ne yapacağını merak ediyordu.

Bu düşüncenin verdiği güçle Francie romana heyecan içinde sarıldı. Hayallerinin gerçekleşmesi için çabucak yazıp bitirecekti. Yazmağa başladı :

Sherry Nola oda hizmetçisine sordu : «Parker, bu akşam aşçı bize ne yemek hazırlıyor?»

— «Zannedersem sülün göğsü, kuş bahçesinden gelme kuş konmaz, Avrupa mantarı ve kremalı ananas, Miss Sherry.»

Sherry, «Hiç de iştah açmayan şeyler,» dedi.

Hizmetçi kız saygıyla: «Evet, Miss Sherry,» diyerek Miss Sherry'nin sözlerini doğruladı.

— «Biliyor musun, Parker, şu anda kaprisime göre hareket etmek istiyorum.»

— «Sizin kaprisleriniz ev halkı için emir demektir.»

— «Bir çok tatlılar görüp yemeğimi bu tatlıların arasından seçmek istiyorum. Lûtfen bana biraz çilek reçeli, biraz dondurma... çikolatalı olsun, on, on iki tane kadın parmağı ve bir kutu Fransız çikolatası getir.»

— «Baş üstüne, Miss Sherry.»

Sayfaya bir damla su düştü. Francie başını kaldırdı. Hayır, tavan akmıyordu, sadece Francie'nin ağzı sulanmıştı. Karnı çok, çok açtı. Sobaya gitti ve tencereye baktı. İçinde suda yüzen soluk renkli bir kemik vardı. Ekmek kutusunda biraz ekmek kalmıştı. Biraz katıydı ama, ne de olsa, hiç yoktan iyidi. Francie bir dilim ekmek kesti, bir fincan kahve boşalttı ve yumuşasın diye ekmeği kahveye batırdı. Bir taraftan da az önce yazdıklarını okudu, hayret verici bir keşifte bulundu. Kendi kendine:

— «Buraya bak, Francie Nolan,» dedi, «Miss Garnder'in beğenmediği hikâyelerde ne yazdıysan, bu hikâyede de aynı şeyi yazıyorsun. Karnının aç olduğunu yazıyorsun.»

Ansızın romana kızarak defteri yırttı ve sobaya tıktı. Alevler kâğıtları yalamağa başlayınca öfkesi arttı ve koşup yatağının altından yazılarını koyduğu kutuyu aldı. Babası hakkında yazdığı dört yazıyı dikkatle ayırdı ve geri kalanını sobaya doldurdu. Bütün o güzel, pekiyilik ödevlerini yakıyordu. Sayfalar kararıp kırıklanmazdan evvel bir an için üzerlerindeki cümleler daha açık meydana çıkıyordu : **Gök yüzünün üstünde sakin ve serin duran, uzun ve yüksek, dev gibi bir kavak.**

— «Ömrümde hiç kavak görmedim ve sadece yalan yazdığım için pekiyi aldım.» Daha çabuk yansınlar diye kâğıtları maşayla dürttü. Kâğıtlar kül olurken Francie şarkı söyler gibi, «çirginliği yakıyorum, çirkinliği yakıyo-

rum,» diyordu. Son alev sönünce, «İşte benim yazarlığım da böylece gitti,» dedi.

Birdenbire içinde bir korku ve yalnızlık duydu. Babasını istiyordu. Babası ölmüş olamazdı. olmazdı. Biraz sonra «Molly Malone» u söyleyerek merdivenlerden yukarı koşacaktı. Francie kapıyı açacak, o da, «Merhaba, Prima Donna,» diyecekti. Francie de; «Baba, feci bir rüya gördüm. Sözde sen ölmüşsün,» diyecekti. Sonra Miss Garnder'in söylediklerini anlatacak, babası da uygun kelimeler bulup, bunun üzülecek bir şey olmadığını anlatacaktı. Francie dinleyerek bekledi. Belki de babasının ölümü sahiden bir rüyaydı. Ama yok hiç bir rüya bu kadar uzun sürmezdi. Babası ebediyyen yok olmuştu, artık.

Francie başını masaya dayadı ve hıçkırmağa başladı : «Annem beni Neeley'yi sevdiği gibi sevmiyor,» diye ağladı. «Beni sevsin diye o kadar çalıştım. Yanına oturuyorum, o nereye giderse ben de oraya gidiyorum ve ne derse yapıyorum. Ama kendimi bir türlü ona, babamın beni sevdiği gibi sevdiremiyorum.»

Sonra annesi tramvayda arkasına yaslandığı zaman yüzünün nasıl olduğu gözünün önüne geldi. Annesinin ne kadar yorgun göründüğünü hatırladı. Hayır, annesi onu seviyordu. Tabiî, seviyordu. Yalnız sevgisini Johnny gibi dışarı vurmuyordu. Hem annesi iyiydi de. İşte meselâ yarın öbürgün doğuracağı halde hâlâ çalışıyordu. Ya doğururken ölüverirse? Bunu düşününce Francie'nin damarlarındaki kan buz kesildi. Neeley'le o annesiz ne yaparlardı? Nereye gidebilirlerdi? Evy'yle Sissy çok fakirdiler. Onları alamazlardı. Oturacak evleri olmazdı. Dünyada annelerinden başka kimsecikleri yoktu.

Francie, «Yarabbim,» diye dua etti. «Annemi öldürme. Biliyorum. Neeley'ye sana inanmadığımı söyledim, ama inanıyorum! İnanıyorum! Onu öylece söyleyiverdim. Annemi cezalandırma. Annem hiç de fenalık etmedi. Ben sana inanmıyorum dedim diye onu alma. Annemin hayatı-

nı bağışlarsan, sana yazılarımı veririm. Sen onun hayatını bağışla, ben bir daha ölünceye kadar hiç hikâye yazmam. Mübarek Meryem Ana, oğlun İsaya söyle, annemi öldürmesin diye Allaha yalvarsın.»

Francie'ye öyle geliyordu ki duası boşunaydı. Allah onun, Allaha inanmıyorum, dediğini hatırlıyordu ve onu babasını aldığı gibi annesini de alarak cezalandıracaktı. Francie korkudan deliye döndü ve annesinin gerçekten öldüğünü zannetti. Annesini aramak için kattan dışarı fırladı. Katie kendi evlerinde temizlik yapmıyordu. Francie ikinci eve girdi ve «Anne!» diye bağırarak üç kat merdivenden yukarı koştu. Katie bu evde değildi. Francie üçüncü ve son eve girdi. Annesi orada da değilse, ölmüş demekti. Francie,

— «Anne! Anne!» diye haykırdı.

Üçüncü kattan Katie'nin sakin sesi geldi. «Buradayım. Bağırma öyle!»

Francie öyle ferahladı ki nerdeyse yere yıkılacaktı. Ağladığını annesinin bilmesini istemiyordu. Gözlerini gömleğinin ucuyla sildi ve son katı ağır ağır çıktı.

— «Merhaba, anne.»

— «Neeley'ye bir şey mi oldu?»

— «Hayır, anne.» (Daima önce Neeley'yi düşünüyor.)

Katie gülümseyerek, «Merhaba, öyleyse,» dedi. Herhalde okulda Francie'yi üzecek bir şey olmuştur, diye tahmin etti. Eğer anlatmak istiyorsa...

— «Anne, beni seviyor musun?»

— «Çocuklarımı sevmezsem pek acayip bir insan olurum, değil mi?»

— «Beni Neeley kadar güzel buluyor musun?» Francie merakla annesinin cevabını bekledi, çünkü annesinin hiç yalan söylemediğini biliyordu. Annesi bir süre durakladıktan sonra cevap verdi.

— «Güzel ellerin ve güzel gür saçların var!»

Francie «Ama beni Neeley kadar güzel buluyor musun?» diye ısrar etti. Annesinin yalan söylemesini istiyordu.

— «Bana bak Francie, dolaşık bir yoldan başka bir tarafa çıkmak istediğini biliyorum, ama o kadar yorgunum ki neyi sormak istediğini anlayamıyorum. Çocuk doğuncaya kadar sabret. Ben Neeley'yi de, seni de severim. Bence ikiniz de iyi çocuklarsınız. Şimdi ne olur, beni rahatsız etmemeğe çalış.»

Francie yaptığına pişman oldu. O kadar az bir zaman sonra doğuracak olan annesinin biçimsiz bir şekilde dört ayak olmuş, yerleri sildiğini görünce kalbi merhametle burkuldu.

— «Kalk, anne. Bu sofayı ben bitireceğim. Nasıl olsa vaktim var.» Elini kovadaki suyun içine soktu.

Katie sert bir sesle, «Bırak!» diye bağırdı Francie'nin elini sudan çekti ve önlüğüne sildi. «Elini o suya sokma. İçinde soda var. Bak, benim ellerime ne yaptı.» Katie iş görmekten çatlamış olan biçimli ellerini uzattı. «Senin ellerinin böyle olmasını istemiyorum. İstiyorum ki senin ellerin hep güzel kalsın. Hem sonra, işim nerdeyse bitiyor.»

— «Madem yardım edemiyorum, merdivene oturup seyredebilir miyim?»

— «Yapacak daha iyi bir işin yoksa, evet.»

Francie oturup annesini seyretti. Orada oturmak ve annesinin hayatta ve yakınında olduğunu bilmek ne iyiydi.

— «Konuşacak hiç kız arkadaşın yok mu, Francie?»

— «Yok. Ben kadınlardan nefret ediyorum.»

— «Bu iyi birşey değil. Kendi yaşındaki kızlarla konuşmak senin için faydalı olur.»

— «Senin hiç kadın arkadaşın var mı, anne?»

— «Yok.»

— «Gördün mü? Sen de tıpkı benim gibisin.»

— «Ama bir zamanlar bir kız arkadaşım vardı. Ba-

banı da onun vasıtasıyla elde etmiştim. Görüyorsun ya, kız arkadaşlar bazan işe yarar.» Katie şakacı bir tavırla konuşuyordu ama tahta fırçasının sesi, sen - kendi - yoluna - git - ben - kendi - yoluma, der kibiydi. Katie gözyaşlarını tutmak için büyük bir çaba harcadı ve sözüne devamla, «Evet,» dedi. «Senin arkadaşa ihtiyacın var. Ben ve Neeley'den başka kimseyle konuşmuyorsun, bütün gün kitap okuyup yazı yazıyorsun.»

— «Yazı yazmaktan vazgeçtim.»

Katie o zaman Francie'yi üzen şeyin yazılarıyla ilgili olduğunu anladı. «Bugün fena bir not mu aldın?»

Annesinin seziş kudreti karşısında hayrette kalan Francie, «Hayır,» diye yalan söyledi. «Mc Garrity'lere gitmek vakti geldi galiba.»

— «Dur!» Katie fırçasını ve tahta bezini kovanın içine koydu. «Bugünkü işim bitti.» Ellerini uzattı. «Yardım et de kalkayım.»

Francie annesinin ellerini kavradı. Katie kızının ellerine bütün ağırlığını verip asılarak beceriksiz tavırla ayağa kalktı. «Benimle eve kadar gel, Francie.»

Francie kovayı aldı. Katie bir kolunu trabzana koydu ve öbür kolunu Francie'nin omuzuna doladı. Ağır ağır merdivenlerden aşağı inerken kızına iyice abanıyor, Francie de adımlarını annesinin kararsız adımlarına uyduruyordu.

— «Francie, ben bugün yarın doğuracağım. Sen yanımdan uzaklaşmazsan kendimi emniyette hissederim. Daima yakınımda ol. Çalıştığım vakit de arasıra gelip bana bak. Sana ne kadar güvendiğimi anlatamam. Neeley'ye güvenemem, çünkü böyle zamanlarda oğlanların insana bir faydaları dokunmaz. Şimdi sana çok ihtiyacım var. Senin yanımda olduğunu bilmek beni rahatlatıyor.»

Francie'nin kalbine, büyük bir sevgi doldu. «Ben senden hiç bir zaman uzaklaşmayacağım, anne,» dedi.

— «Sen benim iyi kızımsın.» Katie elini kızının omuzuna bastırdı.

Francie, «Belki beni Neeley'yi sevdiği kadar çok sevmiyor,» diye düşünüyordu. «Ama bana. Neeley'ye olduğundan daha çok ihtiyacı var. Aranmak da sevilmek kadar iyidir. Belki daha da iyi.»

XL

İki gün sonra Francie öğle yemeği için eve geldi ve öğleden sonra okula dönmedi. Annesi yataktaydı. Francie, Neeley'yi okula gönderdikten sonra, Sissy'yle Evy'yi çağırmak istedi ama, annesi daha vaktinin gelmediğini söyledi.

Bütün evin idaresi üstünde olduğu için Francie kendini önemli bir insan gibi görüyordu. Odaları temizledi, evdeki yiyecekleri gözden geçirip, akşama ne yiyeceklerini tesarladı. Her on dakikada bir annesinin yastığını kabartıyor ve su içecek misin, diye soruyordu.

Saat üçten biraz sonra Neeley nefes nefese geldi, kitaplarını bir köşeye fırlattı ve koşup birini çağırmanın zamanı geldi mi? diye sordu. Katie onun bu hevesine gülümsedi ve Evy'yle Sissy'yi işlerinden ayırmaktan bir anlam olmadığını söyledi. Francie evde annesinin yanında kalacağı için Neeley meyhaneye yalnız gitti. Mc Garrity Neeley'nin iki işi birden yapmasına razı olmadı. Üstelik, bedava yemeğin hazırlanmasında çocuğa yardım etti, öyle ki dört buçukta Neeley'nin bütün işi bitmişti. Akşam yemeğini erken yediler. Neeley gazete işine ne kadar erken başlarsa, o kadar çabuk bitirirdi. Hemen işinin başına koştu.

Francie çayı pişirdikten sonra da Katie içmek istemedi. Annesi birşey yemiyor diye Francie endişeleniyordu. Neeley gittikten sonra bir kâse çorba getirdi ve annesine yedirmeğe çalıştı. Katie kızıp bağırdı, onu rahat bırakma-

sını, bir şey yiyecek olursa isteyeceğini söyledi. Francie göz yaşlarını zaptetmeğe çalışarak çorbayı gene tencereye boşalttı. Sadece yardım etmek istemişti. Annesi onu tekrar çağırdı. Artık kızgın değildi.

— «Saat kaç?» diye sordu.

— «Altıya beş var.»

— «Saatin geri olmadığından emin misin?»

— «Evet, anne.»

— «Belki de ileridir.» Katie öyle endişeli görünüyordu ki Francie misafir odasının penceresinden kuyumcu Woronov'un büyük sokak saatine baktı.

— «Bizim saat doğru.»

— «Hava karardı mı?» Katie havanın kararıp kararmadığını bilemezdi, çünkü hava aralığının penceresinden içeri öğleyin bile sadece donuk kurşunî bir ışık süzülürdü.

— «Hayır dışarısı aydınlık.»

Katie huzursuz bir sesle : «Burası karanlık,» dedi.

— «Gece mumunu yakayım.»

Duvardaki küçük rafın üstünde ellerini yalvarır gibi uzatmış mavi entarili alçıdan bir Meryem Ana heykeli duruyordu. Heykelin dibinde, içinde sarı mumlu bir fitil olan kalın kırmızı bir bardak vardı. Bunun yanına da kırmızı kâğıttan güllerle dolu bir vazo konmuştu. Francie bir kibrit çakıp fitile götürdü. Mum ışığı kalın camın arkasından donuk ve yakut gibi kırmızı görünüyordu. Bir süre sonra Katie,

— «Saat kaç?» diye sordu.

— «Altıyı on geçiyor.»

— «Saatin geri olmadığından emin misin?»

— «Elifi elifine tamam.»

Bu cevap Katie'yi tatmin etmiş gibiydi. Ama beş dakika sonra gene saatı sordu. Önemli bir randevusu vardı da geç kalmaktan korkuyordu, sanki.

Altı buçukta Francie ona tekrar saatı söyledi ve Neeley'nin bir saat sonra eve döneceğini ilâve etti. Katie, «Ge-

lir gelmez Neeley'yi Evy Teyzene gönder,» dedi. «Söyle, yürüyüp de vakit kaybetmesin. Ona bir yerden tramvay parası bul, Evy'ye gitsin, çünkü Svy'nin evi Sissy'ninkinden daha yakın.»

— «Anne, ya çocuk ansızın doğarsa? Ben de ne yapılacağını bilemem.»

— «Nerede bende o talih ansızın doğuruvermek. Saat kaç?»

— «Yediye yirmi beş var.»

— «Emin misin?»

— «Evet. anne... Keşke yanında benim yerime Neeley dursaydı daha iyi olurdu.»

— «Neden?»

— «O seni teselli ediyor da ondan.» Francie bunu ne kıskançlığından, ne de intikam almak için söylemişti. «Ben... bense seni avutmak için söyleyecek şeyleri bilemiyorum.»

— «Saat kaç?»

— «Yediye yirmi beş kalayı bir dakika geçiyor.»

Katie uzun süre sesini çıkarmadı. Tekrar konuştuğu zaman sesi kendi kendine konuşuyormuş gibi hafifti. «Hayır, bu zamanda erkekler evde olmamalı. Halbuki kadınlar onları yanı başlarında durdururlar. Onların her inilti ve çığlığı işitmelerini, her damla kanı görmelerini ve etin her yırtılışını duymalarını isterler. Kendileriyle beraber erkeklerine de acı çektirmekten zevk alırlar. Allah kendilerini kadın yarattı diye intikam alıyorlar, sanki. Saat kaç?» Sorusunun cevabını beklemeden devam etti. «Evlenmezden evvel bir erkek onları korsesiz yahut saçları bigudili görse ölürler. Ama doğururken erkeğin onları bir kadının görünebileceği en çirkin durumda görmesinin neticesi olarak kadının çektiği acıları düşünür ve onu bir daha üzmek istemez. İşte erkekler bunun için çocuktan sonra karılarına ihanet etmeğe başlarlar...» Katie ne dediğinin kendi de farkında değildi. Johnny'yi o kadar özlüyordu ki, Johnny'-

nin yanında bulunmamasını başka türlü izah etmeğe çalışıyordu. «Sonra şu da var. İnsan birini sevdi mi, onu ıstıraptan korumak için, tek başına ıstırap çekmeyi tercih eder. Onun için senin de vaktin geldi mi erkeğini evden uzaklaştır.»

— «Peki anne peki!... Saat yediyi tam beş geçiyor.»

— «Bak bakalım Neeley geliyor mu.»

Francie baktı, Neeley görünürlerde yoktu. Katie'nin aklı, Francie'nin Neeley hakkında söylediklerine gitti.

— «Hayır, Francie, benim tek tesellim sensin şimdi.» İçini çekti. «Erkek olursa adını Johnny koyarız.»

— «Evde gene dört kişi olacağız, anne.»

— «Evet.» Bundan sonra Katie bir müddet konuşmadı. Saatı sorduğu zaman, Francie yediyi çeyrek geçtiğini ve Neeley'nin yakında geleceğini söyledi. Katie ona Neeley'nin geceliğini, diş fırçasını ve temiz bir havluyla bir parça sabunu bir gazeteye sarmasını tembih etti. Neeley geceyi Evy'lerde geçirecekti.

Francie, hazırladığı paket kolunun altında, iki defa sokak kapısına gitti. Üçüncüsünde Neeley'nin geldiğini gördü. Çocuk koşa koşa geliyordu. Francie de koşup onu karşıladı; paketi ve tramvay parasını verdi, annesinin tembihlerini bilirdi ve acele etmesini söyledi. Neeley;

— «Annem nasıl?» diye sordu.

— «İyi.»

— «Emin misin?»

— «Eminim. Bir tramvay sesi duydum. Koşsan daha iyi edersin.» Neeley koşarak uzaklaştı.

Francie döndüğü zaman annesinin yüzünün ter içinde olduğunu ve alt dudağı, sanki ısırılmış gibi kanadığını gördü.

— «Anneciğim anneciğim!» Francie annesinin elini aldı ve yanağına bastırdı.

Annesi, «Bir bez al, soğuk suyla ıslatıp sık ve yüzümü siliver,» diye fısıldadı. Francie yüzünü sildikten sonra Ka-

tie zihninde tamamlanmamış duran noktaya döndü. «Tabiî, sen benim tesellimsin.» Sonra zihni, bu meseleyle ilgisi yokmuş gibi göründüğü halde, gerçekte çok ilgili olan bir şeye takıldı. «Hep senin o pekiyilik yazılarını okumak istiyorum ama, vaktim olmuyor. Şimdi biraz vaktim var. İstersen bir tanesini oku.»

— «Okuyamam. Hepsini yırttım.»

— «Sen düşünüp bunları yazmışsın, pekiyi almışsın, sonra biraz daha düşünüp yakmışsın. Halbuki ben birini bile okumadım.»

— «Ziyanı yok, anne, çok iyi değildiler nasıl olsa.»

— «Bu benim içime dert olacak.»

— «İyi değildiler, anne, hem senin de okuyacak vaktin olmadığını biliyorum.»

Katie, «Ama oğlanın yaptığı şeyler için daima vaktim olurdu,» diye düşündü. «Onun için vakit yaratırdım.» Düşüncelerine yüksek sesle devam etti: «Ama Neeley daha fazla ilgi istiyor. Sen kendi içindekilerle ilerleyebilirsin; benim gibi. Ama onun dışarıdan itilmeye ihtiyacı var.»

Francie «Üzülme, anne,» dedi.

Katie, «Elimden başka türlü hareket etmek gelmezdi. Ama ne de olsa gene içime dert olacak. Saat kaç?»

— «Yedi buçuğa geliyor.»

— «Havluyu getir gene, Francie.» Katie'nin zihni bir şeyler yakalayıp kavramak ister gibiydi. «Bir tanecik bile kalmadı mı okumam için?»

Francie babası hakkında yazdığı dört yazıyı ve Miss Grander'in bunlar için söylediklerini düşünerek, «Hayır,» diye cevap verdi.

— ««Öyleyse bana Shakespeare kitabından birşeyler oku.» Francie kitabı aldı. **«'Böyle bir geceydi'** bölümünü oku. Çocuk doğmazdan önce aklımda güzel bir şey olsun istiyorum.»

Kitabın harfleri öyle ufacıktı ki Francie okuyabilmek için gazı açmağa mecbur kaldı. Işık parlayınca dikkatle

annesinin yüzüne baktı. Bu yüz kurşunî ve buruşuktu. Annesi annesine benzemiyordu. Mary Rommely. Işık yanınca gözlerini kırpıştırıp başını çevirdi, Francie de hemen söndürdü.

— «Anne, bu sayfaları o kadar çok okuduk ki hemen hemen hepsini ezbere biliyorum. Ne ışığa, ne de kitaba ihtiyacım var, anne. Dinle. Francie okumağa başladı....

Bir kaç satır okumuştu ki, Katie sordu

— «Saat kaç?»

— «Sekize yirmi var.»

Katie inledi. Francie gene onun yüzündeki terleri sildi. Katie iki elini uzattı. Francie bu elleri tuttu ve ayaklarını yere sıkı sıkı bastı. Katie asıldı ve Francie kolları omuz başlarından çıkacak sandı. Sonra annesi biraz gevşedi ve kızın ellerini bıraktı.

Böylece bir saat geçti. Francie, Shakespeare'den ezbere bildiği parçaları okudu... Katie bazan sual soruyordu. Bazan ellerini yüzüne kapayıp inliyordu. Kendi de bilmeden ve verilen cevaplara kulak asmadan saatı sorup duruyordu Francie sık sık annesinin terini siliyordu. O saat zarfında üç dört defa da Katie iki elini Francie'ye uzattı. Sekiz buçukta Evy geldiği zaman Francie sevincinden nerdeyse ölüyordu. Evy yatak odasına koşarken,

— «Yarım saate kadar Sissy Teyzen gelecek,» dedi. Katie'ye bir an baktıktan sonra Francie'nin yatak çarşafını çekti, bir ucunu Katie'nin karyolasına düğümledi, öbür ucunu da Katie'nin eline verdi. «Bir değişiklik olsun diye biraz da buna asıl» dedi.

Katie çarşafa bütün kuvvetiyle, öyle bir asıldı ki yüzünü gene ter içinde bıraktı. Bundan sonra Katie, «Saat kaç?» diye fısıldadı.

Evy neşeli neşeli, «Nene lâzım saat?» diye cevap verdi. «Bir yere gidecek değilsin ki.» Katie gülmek istedi ama bir acı tebessüm bunu yarıda bıraktı. Evy Katiyetle, «Işıkla daha iyi iş görebiliriz,» dedi.

Evy misafir odasının lâmbasının etrafındaki cam küreyi aldı, dışına sabun sürdü ve yatak odasındaki lâmbaya taktı. Gazı açtığı zaman odayı gözü acıtmayan yumuşak ve yaygın bir ışık doldu. Ilık bir Mayıs gecesi olmasına rağmen Evy ateş yaktı. Francie'ye kısa kısa emirler veriyordu. Francie koşup ibriği doldurdu ve ateşin sütüne koydu. İçi sırlı çamaşır teknesini ovup temizledi, içine bir şişe tatlı yağ boşaltıp sobanın arkasına getirdi. Çamaşır sepetinin içindeki kirliler atıldı, sepet eski fakat temiz bir battaniyeyle döşendi ve sobanın yanına kondu. Evy bütün yemek tabaklarını ısınsın diye fırının içine soktu ve Francie'ye sepete sıcak tabaklar koymasını, soğuyunca almasını ve yeniden sıcak tabak koymasını tembih etti.

— «Annen hiç çocuk elbisesi hazırladı mı?» diye sordu.

Francie, «Sen bizi ne sanıyorsun?» diye sorarak, dört tane elde yapılmış fanilâ, dört kuşak, on, on iki tane elde dikilmiş çocuk bezi ve küçükken kendisiyle Neeley'nin de giymiş olduğu dört eski püskü zıbından ibaret bir takım gösterdi. Sonra gururla, «Hem zıbınlardan başka, hepsini ben yaptım,» dedi.

Evy mavi tüy işlemelerini muayene ederek, «Hım. Görüyorum ki annen erkek çocuk bekliyor,» dedi. «Bakalım.»

Sissy geldiği zaman iki kız kardeş Francie'ye dışarda beklemesini emrederek yatak odasına girdiler. Francie onların konuşmalarını dinledi. Sissy,

— «Ebeyi çağırmanın zamanı geldi,» diyordu. «Francie biliyor mu onun nerde oturduğunu?»

Katie, «Hiç bir şey hazırlamadım,» dedi. «Evde ebeye verilecek beş dolar yok ki.»

Evy, «Belki Sissy'yle ben parayı çıkartabiliriz,» diye söze başladı. «Eğer...»

Sissy, «Bana bak ben, on bir çocuk doğurdum. Senin üç, Katie'nin de iki çocuğu oldu. Üçümüzün birden doğur-

duğu çocuklar on altı eder. Artık bir çocuk doğurtacak kadar bilgimiz olması lâzım.»

Evy, «Peki, Çocuğu biz doğurtuyoruz,» diye karar verdi.

Yatak odasının kapısını kapadılar. Şimdi Francie içerden sesler duyuyordu ama ne dediklerini anlayamıyordu. Onlar gelene kadar bütün evin idaresi kendi üzerindeyken, şimdi teyzelerinin kendisini böyle dışarda bırakmalarına kızıyordu, doğrusu. Sepetin içinden soğumuş olan tabakları aldı, fırına koydu ve fırından iki tane ısınmış tabak çıkardı. İçinde, dünyada yapayalnızmış gibi bir his vardı. Keşke Neeley evde olsaydı da eski günlerden bahsetseydik, diye düşündü.

Francie silkinerek gözlerini açtı. Ama uyuklamıyordum, diye düşündü, uyukluyor olamazdım. Sepetteki tabaklara dokundu. Tabaklar soğumuştu. Francie çabucak bunları değiştirip yerine sıcak tabak koydu. Sepetin çocuk için sıcak bulundurulması lâzımdı. Francie yatak odasından gelen sesleri dinledi. Bunlar, Francie uyukladığından beri değişmişlerdi. Yavaş gezinmeler, sakin konuşmalar yoktu artık. Teyzeleri kısa, seri adımlarla oraya buraya koşuyor gibiydiler. Kısa kısa cümlelerle konuşuyorlardı. Francie saate baktı. Dokuz buçuk. Evy dışarı çıktı ve kapıyı kapadı.

— «Al sana elli sent, Francie. Git, iki yüz elli gram tuzsuz tereyağ, bir kutu sodalı bisküvi ve iki tane portakal al.»

— «Ama bütün dükkânlar kapalı..»

— «Yahudi mahallesine git. Oradakiler hep açıktır.»

— «Sabah gitsem olmaz mı?»

Evy sert sert, «Ne dedimse onu yap» dedi.

Francie istemeye istemeye gitti. En aşağı kata inerken, genizden gelen boğuk bir haykırış işitti. Dönüp yukarı mı koşsun, yoluna devam mı etsin, bilemeyerek durdu. Sonra Evy'nin sert emrini hatırladı ve merdivenlerden in-

meğe devam etti. Kapıyı kapadığı zaman ikinci bir feryat daha duyuldu. Francie sokağa çıktığına memnun oldu.

Katlardan birinde, kendisiyle yatmak istemeyen karısına hazırlanmasını emreden canavar gibi şoför, Katie'nin birinci bağırışını duyunca, «Vay canına!» dedi. İkinci çığlık duyulduğu zaman da, «İnşallah beni bütün gece uykusuz bırakmaz,» dedi. Çocuk denecek kadar genç olan karısı elbisesinin iliklerini çözerken ağlıyordu.

Flossie Gaddis'le annesi mutfaklarında oturuyorlardı. Flossie, Frank'le evlendiği zaman giyeceği beyaz setenden gelinliğini hazırlıyordu. Mrs. Gaddis, Henny için kurşunî bir çorap örüyordu. Henny ölmüştü, tabiî, ama yaşadığı müddetçe annesi ona çorap örmüştü, şimdi de bu âdeti bırakmıyordu. Birinci çığlık geldiği zaman Mrs. Gaddis bir tel kaçırdı. Floos,

— «Zevki erkekler sürüyor, acıyı da kadınlar çekiyor,» dedi. Anne sesini çıkarmadı. Katie'nin bir dahaki bağırışında bütün vücudu ürperdi. Floss, «İki kollu bir tuvalet yapmak tuhaf geliyor,» dedi.

— «Evet.»

Bir süre ses çıkarmadan çalıştılar. Sonra Floos, «Acaba bu kadar acıya değerler mi?» dedi, «çocuklar, demek istiyorum.»

Mrs. Gaddis ölen oğlunu ve kızının yanık kolunu düşündü. Sesini çıkarmadı. Başını örgüsüne doğru eğdi. Tel kaçırdığı yere gelmişti. Teli çekmekle uğraşmağa başladı.

Tynmore hemşireler, katı bâkirelik yataklarında yatıyorlardı. Birbirlerinin elini aradılar. Miss Maggie, «Duydun mu?» diye sordu.

Miss Lizzie, «Vakti geldi,» dedi.

— «İşte Harvey'le bunun için evlenmemiştim... çok eskiden, evlenelim dediği zaman. O kadar çok korkuyordum ki bundan. O kadar korkuyordum ki!»

Miss Lizzie, «Bilmem,» dedi. «Bazan düşünüyorum da, acı görmek, mücadele edip bağırmak, hattâ bu müthiş acı-

yı bile çekmek böyle bizler gibi, sadece emniyette olmaktan daha iyi.» Katie'nin bir dahaki çığlığı da duyulmaz oluncaya kadar bekledi. «O hiç olmazsa yaşadığını biliyor.» Miss Maggrie'nin verecek cevabı yoktu.

Nolan'ların karşısındaki daire boştu. Evin geriye bakan dairesinde de Polonyalı bir iskele kaynakçısı, karısı ve dört çocukları oturuyordu. Adam Katie'yi işittiğinde bardağına bira koyuyordu. Küçümseyerek,

— «Kadın dediğin işte bu!» diye seslendi.

Karısı hırıldar gibi, «Kes sesini!» dedi.

Katie'nin her bağırışında, evdeki bütün kadınlar kendilerini sıkıyor ve sanki onunla beraber acı çekiyorlardı. Bu, kadınların arasındaki tek müşterek bağdı... doğum acısının kesin bilgisi.

Francie'nin, kapanmamış peynirci dükkânı buluncaya kadar Manhattan caddesinden yukarı, bir hayli yürümesi icap etti. Sonra bisküviler için bir başka dükkâna gitmesi ve portakal satan bir manav bulması lâzım geldi. Eve dönerken Knipe'in Eczahanesindeki büyük saata baktı ve on buçuğa geldiğini gördü. Saatın kaç olduğuna aldırmıyordu ama, bu annesi için çok önemli gibiydi de.

Mutfağa girdiği zaman bir başkalık hissetti. İçerde yeni, sakin bir hava ve tarif edilmez bir koku vardı. Sissy arkasını sepete dönmüş, duruyordu.

— «Annem?»

— «Annen iyi.»

— «Demek beni bunun için çarşıya gönderdiniz.»

Yatak odasından çıkan Evy, «Zaten on dört yaşında kızların bilmeyeceği kadar çok şey biliyorsun, diye düşündük,» dedi.

Francie hiddetle, «Bir tek şey istiyorum,» dedi, «Beni annem mi gönderdi?»

Sissy hafifçe, «Evet Francie, o gönderdi,» dedi. «İnsanın sevdiği kimseleri ıstıraptan koruması hakkında bir şeyler söyledi.»

Francie yatışarak, «İyi öyleyse,» dedi.

— «Bebeği görmek istemiyor musun?»

Sissy kenara çekildi. Francie bebeğin üstündeki battaniyeyi çekti. Çocuk beyaz tenli siyah bukleli, güzel minik bir şeydi. Saçları, Katie'ninkiler gibi alnının üstünde sivri bir noktadan çıkıyordu. Gözleri bir an için açıldı. Francie bunların sütlü bir mavi olduğunu gördü. Sissy bütün yeni doğan çocukların gözlerinin mavi olduğunu ve büyüdükçe kahve çekirdekleri gibi koyulaşacağını söyledi.

Francie, «Anneme benziyor,» dedi.

— «Biz de öyle dedik.»

— «Bir şeysi yok ya?»

Evy, «Mükemmel,» dedi.

— «Kambur filân değil ya?»

— «Tabiî değil. Bu da aklına nerden geldi?»

Francie Evy'ye, annesi son dakikaya kadar dört ayak üstünde iş gördü diye çocuğun kambur doğacağından ne kadar korktuğunu söylemedi. Kendi evinde yabancı hissediyordu. Mahçup mahçup,

— «Girip annemi görebilir miyim?»

— «Tabağı götürüver.» Francie içinde tereyağı bisküviler duran tabağı annesine götürdü.

— «Merhaba, Anne.»

— «Merhaba, Francie,»

Annesi gene annesine benziyordu, yalnız çok yorgundu. Başını kaldıramıyordu, onun için Francie bisküvileri onun ağzına uzattı. Bisküviler bittikten sonra, Francie, elinde boş tabak, öylece durdu. Annesi bir şey demiyordu. Francie'ye öyle geldi ki annesiyle kendisi gene birer yabancıydılar. Son bir kaç gün süren yakınlık kaybolmuştu.

— «Sen de oğlan ismi seçmiştin, anne.»

— «Evet. Ama bu kız oldu diye üzülmüyorum.»

— «Çok güzel çocuk.»

— «Kıvırcık siyah saçları olacak. Neeley'nin de kı-

vırcık sarı saçları var. Düz kahverengi saç da zavallı Francie'ye düşmüş.»

Francie meydan okur gibi, «Ben düz kahverengi saçtan hoşlanıyorum,» dedi. Çocuğun ismini öğrenmek için sabırsızlanıyordu ama annesi şimdi ona o kadar yabancı geliyordu ki, doğrudan doğruya sormak istemedi. «Sağlık memurluğuna gönderilecek kâğıdı yazayım mı?»

— «Hayır. Çocuk vaftiz edildiği zaman kâğıdı papaz gönderir.»

— «Ya!»

Katie, Francie'nin sesindeki kırgınlığı derhal farketti. «Ama mürekkeple kitabı getir de çocuğun ismini yaz.»

Francie, Sissy'nin on beş yıl önce aşırmış olduğu İncili ocağın üstünden aldı. «Kitabın başındaki boş sayfaya yazılmış olan dört cümleye baktı. İlk üçü Johnny'nin itinalı, güzel yazısıyla yazılmıştı.

1 Ocak, 1901. Evlendiler. Katherine Rommely ve John Nolan.

15 Aralık, 1901. Doğdu. Francie Nolan.

23 Aralık 1902. Doğdu. Cornelius Nolan.

Dördüncü cümle Katie'nin kalın, arkaya doğru yatık harfleriyle yazılmıştı.

25 Aralık, 1915. Öldü John Nolan, 34 yaşında.

Francie'nin arkasından Sissy ve Evy de yatak odasına girdiler. Onlar da Katie'nin çocuğa ne isim vereceğini merak ediyorlardı. Sarah mı? Eva mı? Ruth mu? Elizabeth mi?

Katie, «Yaz,» dedi. **«28 Mayıs. 1916. Doğdu.»** Francie kalemini mürekkebe batırdı. **«Annie Laurie Nolan.»**

Sissy, «Annie! Ne adi isim,» diye söylendi.

Evy sabırla, «Neden, Katie? Neden?» diye sordu.

Katie, «Johnny'nin bir zamanlar söylediği bir şarkı,» diye açıkladı.

Francie ismi yazarken gene o piyanonun notalarını

duydu babasının sesini duydu «**İşte orda Annie Laurie**...» baba... baba...

Katie, «Daha güzel bir dünyanın şarkısı, demişti,» diye sözüne devam etti. «Çocuğa şarkılarından birinin isminin verilmesi herhalde hoşuna giderdi.»

Francie, «Laurie güzel bir isim,» dedi.

Ve çocuğun adı Laurie kaldı.

XLI

Laurie uslu bir çocuktu. Çoğu zaman hayatından memnun bir halde uyuyordu. Uyanık olduğu zaman da kahverengi gözlerini minnacık yumruğuna dikerek vakit geçiriyordu.

Katie çocuğu kendi emziriyordu; bunu sadece içinden geldiği için değil, aynı zamanda taze süt alacak parası olmadığı için yapıyordu. Çocuk yalnız bırakılmayacağı için Katie işe sabah beşte başlıyor ve önce öteki iki evin temizliğini yapıyordu. Hemen hemen dokuza kadar çalışıyordu. Dokuzda Francie'yle Neeley okula gidiyorlardı. O zaman Katie, Laurie ağlarsa duyayım diye kapıyı açık bırakarak kendi evlerinin temizliğini yapıyordu. Her akşam yemekten sonra yatıyordu. Francie annesini o kadar az görüyordu, annesi evden gitmişti, sanki.

Mc Garrity, önceden kararlaştırdığı gibi, çocuk doğduktan sonra Francie'yle Neeley'e yol vermedi. Şimdi onlara hakikaten ihtiyacı vardı, çünkü 1916 yılının baharında işi ansızın yükselivermişti. Meyhanesi her zaman kalabalıktı. Memlekette büyük değişiklikler oluyordu ve meyhanenin müşterileri de, bütün Amerikalılar gibi bir araya girip konuşmak ihtiyacını duyuyorlardı. Köşedeki meyhane onların toplantı yerleriydi; fakir erkeklerin kulübü...

Meyhanenin üstündeki katta iş gören Francie, onların ince zemin tahtalardan geçen yüksek seslerini duyuyordu. Çok zaman işini bırakıyor ve onları dinliyordu. Evet dünya süratle değişiyordu ve bu sefer Francie biliyordu ki,

değişen dünyaydı kendisi değil. Adamların seslerini dinlerken dünyanın değişen sesini duyuyordu adeta...

Doğruymuş. Artık içki yapmayacaklarmış. Bir iki yıl sonra memleket kupkuru kalacakmış.

Çalışan bir adamın bira içmeğe hakkı vardı.

Bunu başkasına söyle de, bak seni dinliyor mu.

Burası halkçı bir memleket. Biz kurulmasını istemezsek kuramaz.

Tabii halkçı memleket ama içki yasağını zorla kabul ettirecekler.

Öyleyse ben de kendi şarabımı kendim yaparım. Eski memlekette babam kendi şarabını kendi yapardı. Bir sepet üzüm alırım.

Haydi sen de! Kadınlara rey kullanma hakkını verirler mi hiç!

O kadar emin olma.

Öyle olacak olursa, karım da benim gibi rey verir, yoksa kafasını kırarım.

Benim karım sandık başına gidip de bir sürü serserilerin, sarhoşların arasına karışmaz.

Belki de kadın bir reisicumhur...

Hiç devleti kadına idare ettirirler mi?

Şimdi devleti idare eden kadın ya!

Hem de nasıl!

Wilson. Mrs. Wilson'un rızasını almadan helâya bile gidemiyormuş.

Wilson zaten mymıntının biri.

Ama bizi savaşa sokmuyor.

Kolej profesörü!

Beyaz Eve akıl başında bir devlet adamı lâzım.

...otomobiller... Yakında atlar maziye karışacak.

Detroit'teki o herif öyle ucuz otomobil yapıyormuş ki, yakında her işçi bir tane alabilecekmiş.

İşçinin kendi otomobili olacak ha! Rüyamda görsem inanmam!

Tayyare! Sırf delice bir heves. Çok sürmez.

Sinemalar artık yerleşecek. Brooklyn'deki tiyatrolar bir bir kapanıyor. Ben meselâ; karımın bayıldığı Corset Paytonu'nu görmektense, şu Charlie Chaplin'i görmeyi tercih ederim.

telsiz. Dünyanın en büyük keşfi.

Havadan kelimeler geliyor, hem de telsiz. Bu kelimeleri yakalamak için bir makine, dinlemek için de kulaklık lâzım...

Alacakaranlık uykusu diyorlarmış. Çocuk doğarken kadın bir şeycik hissetmiyormuş. Bu arkadaşı karıma bundan bahsedince, karım böyle bir şeyin olamayacağını söyledi.

Sen neden bahsediyorsun Allah aşkına, gaz lâmbalarının modası geçti artık. En ucuz apartımanlara bile elektrik koyuyorlar.

Bu zamane çocuklarına da ne oldu bilmiyorum. Hepsi dans delisi. Dans... dans... dans...

Sana dediğim gibi, herşey makine artık. Geçen gün komik bir hikâye işittim. Adamla karısı çıkıp yiyeceklerini, elbiselerini, herşeyini makinalardan alıyorlar. Sonra çocuk makinasına geliyorlar. Adam para atıyor ve dışarı bir çocuk çıkıyor. Adam da dönüp, nerde o eski güzelim günler, diyor.

Güzelim eski günler! Evet. O günler ebediyyen geçti artık.

Doldur bardakları, Jim.

Ve dinlemek için süpürgesini bırakmış olan Francie bütün bu işittiklerini zihnine yerleştirip, karmakarışıklık içinde dönen bu dünyayı anlamaya çalışıyordu. Laurie doğduğu zamanla, okulu bitirdiği gün arasında bütün dünya değişivermişti, sanki.

XLII

Francie, Laurie'ye adamakıllı alışmağa vakit bulamadan, diploma günü geldi çattı. Katie iki merasime birden gidemezdi, onun için Neeley'ninkine gitmesine karar verildi. Bu, doğru bir şeydi. Francie'nin canı okul değiştirmek istedi diye Neeley mahrum kalamazdı ya. Francie bunu anlıyordu ama, ne de olsa gene bir parçacık kırıldı. Babası hayatta olsaydı onun diploma alışını görmeğe gelirdi. Sissy'nin Francie'yle gitmesi kararlaştırıldı. Evy, Lauri'nin yanında kalacaktı.

1916 Haziranın son gecesinde, Francie o kadar çok sevdiği okuluna son defa olarak gitti. Çocuktan sonra değişip durulmuş olan Sissy, hanım hanımcık onun yanında yürüyordu. İki itfaiyeci geçti. Sissy onların farkına bile varmadı. Halbuki bir zamanlar Sissy üniformalara dayanamazdı. Francie Sissy Teyzem keşke değişmemiş olsaydı, diye düşündü. Sissy'nin değişmiş olması Francie'nin içine bir yalnızlık veriyordu. Eli, Sissy'nin eline sokuldu ve Sissy bu eli sıktı. Francie'nin içi rahatladı. Bu değişikliğin altındaki Sissy gene eski Sissy'di.

Mezunlar, tiyatro salonunun önünde oturdular, davetliler de arkada. Müdür çocuklara, günün şartlarına uygun bir kaç söz söyledi. Bu dünyayı kurmağa daha iyi hazırlanmak için, yüksek tahsil görmelerini ısrarla tavsiye etti. Francie bu sözlerin tesiri altında kaldı ve içinden, müdürün dediği gibi, meş'alenin sönmemesine yardım edeceğine dair and içti.

Bundan sonra mezuniyet piyesi geldi. Francie'nin gözleri akıtamadığı göz yaşlariyle yanıyordu. Sahnede bir şeye benzemeyen şiirler arı vızıltısı gibi devam edip dururken, Francie, «Benim piyesim daha iyiydi,» diye düşündü. «Süprüntü tenekesini çıkarırdım. Öğretmen oynanmasına müsaade etseydi her istediğini yapardım.»

Müsamereden sonra sıra olup diplomalarını aldılar. İşte şimdi Francie için işkence başlıyordu.

Kız mezunlara buketler hediye etmek âdetti. Toplantı salonuna çiçek sokmak yasak olduğu için de buketler sınıfa götürüldü. Burada öğretmenler her çocuğun buketini sırasının üstüne koyarlardı.

Francie'nin karnesini, kalem kutusunu ve hâtıra defterini almak için sınıfına gitmesi lâzımdı. Üstü buketsiz tek sıranın kendi sırası olacağını bildiğinden, kendini hazırlamak için kapının önünde durdu. Çiçeği olmayacağından emindi, çünkü, evde böyle şeyler için para olmadığını bildiğinden, annesine okulun bu âdetinden hiç bahsetmemişti.

Nihayet bu işkenceden bir an evvel kurtulmak için sınıfa girdi ve kendi sırasına bakmağa cesaret edemeyerek dosdoğru kürsüye gitti. Hava çiçek kokularıyla ağırlaşmıştı. Francie kızların çiçeklerini görünce hafif sevinç çığlıkları atıp birbirleriyle konuştuklarını işitti.

Karnesini aldı; dört pek iyi ve bir orta. Bu sonuncusu İngilizce notuydu. Okulun en iyi yazı yazan talebesiyken sonunda İngilizceden zoru zoruna geçmişti. Ansızın okuldan ve bilhassa Miss Garnder'dan nefret etti. Hem artık çiçek alıp almadığına aldırmıyordu. Aldırmıyordu, işte. Bu budalaca âdetti, nasıl olsa. «Sırama gidip eşyalarımı alacağım,» diye karar verdi. «Hem birisi konuşmağa kalkarsa, çenini tut, diyeceğim. Sonra da bu okuldan ebediyen çıkıp gideceğim ve kimseyle vedalaşmayacağım.» Gözlerini kaldırdı. «Üstünde çiçek olmayan sıra benimdir.» Ama sı-

nıfta hiç üstü boş sıra yoktu ki! Her bir sıranın üstünde çiçek vardı!

Francie kızlardan birinin, buketlerinden birini bir an için kendi sırasının üstüne koymuş olacağını düşünerek sırasına, gitti. Buketi alıp sahibine uzatmayı ve soğuk soğuk, «Affedersin, sıramdan bir şey almam lâzım,» demeyi kuruyordu.

Çiçekleri aldı yeşil yapraklar üstünde yirmi, yirmibeş tane koyu kırmızı gül. Francie gülleri, öteki kızların yaptığı gibi kucağına aldı ve bir an için kendininmiş farzetti. Güllerin asıl sahibinin ismini öğrenmek için buketten karta baktı. Ama kartın üstünde kendi ismi vardı! Kendi ismi! Kartta, **Mezuniyet günü için Francie'ye, babasının sevgileriyle,** diye yazıyordu.

Babası!

Kart babasının o ince, itinalı yazısı ve evde dolabın içinde duran şişedeki siyah mürekkeple yazılmıştı. Babasının ölümü **sahiden** rüyaydı demek, uzun karmakarışık bir rüya. Laure bir rüyaydı. Mc Garrity'lerdeki işi, mezuniyet piyesi ve İngilizceden aldığı kırık not hep bir rüyaydı. Şimdi Francie bu rüyadan uyanıyordu ve her işi yolunda gidecekti artık. Babası dışarda salonda bekliyordu, herhalde.

Ama salonda sadece Sissy vardı.

Francie, «Demek babam sahiden ölmüş,» dedi.

Sissy, «Evet,» diye cevap verdi. «Hem de altı ay oluyor.»

— «Ama ölmüş olamaz, Sissy Teyze. Bak bana çiçek göndermiş.»

— «Francie, bir iki yıl kadar önce baban bana iki dolar ve yazılmış olarak o kartı verdi. «Francie mezun olduğu zaman ona benim tarafımdan çiçek gönder...» eğer ben unutursam, dedi.»

Francie ağlamağa başladı. Artık hiç bir şeyin rüya olmadığını öğrendiği için değil; çok fazla çalışıp annesini

merak etmekten sinirleri gerildiği için mezuniyet piyesini yazamadığı ve İngilizceden kırık not aldığı için; ve kendi kendini, çiçek almayacağım diye hazırladığı için.

Sissy onu kızların tuvaletine götürdü ve helâlardan birine soktu. «Bağıra bağıra iyice ağla,» diye emretti. «Çabuk ol, hem. Sonra annen nerde kaldılar diye merak eder.»

Francie helâya girdi, güllerini göğsüne bastırdı ve ağladı. Her defa kapı açılıp da konuşma sesleri, içeri kızların girdiğini haber verdiği zaman Francie, suyun gürültüsü hıçkırıklarının sesini bastırsın diye helâyı yıkıyordu. Biraz sonra gözyaşları dindi. Dışarı çıktığı zaman Sissy ona soğuk suyla ıslatılmış bir mendil uzattı. Francie gözlerini kurularken teyzesi, biraz açıldın mı? diye sordu. Francie evet der gibi başını salladı ve kendisi arkadaşlarıyla vedalaşırken onun bir dakika beklemesini rica etti.

Francie müdürün odasına gitti ve onunla tokalaştı. Müdür, «Eski okulunu unutma, Francie,» dedi. «Arasıra gel, bizi gör.»

Francie, «Gelirim,» diye söz verdi. Sonra öğretmeniyle vedalaşmak için sınıfa döndü.»

Öğretmen, «Seni özleyeceğiz, Frances,» dedi.

Francie sırasından kalem kutusuyla hâtıra defterini aldı. Kızlarla vedalaşmağa başladı. Kızlar hemen onun etrafını aldılar. Biri kolunu onun beline sardı, ikisi de yanağından öptü. Hepsi veda ederken bir şey söylüyorlardı.

— «Bizim eve gel, Francie.»

— «Bana mektup yaz da ne yaptığını öğreneyim, Frances.»

— «Frances, bizim telefonumuz var artık. Arasıra beni ara. Yarın telefon et.»

— «Hâtıra defterime bir şey yaz, Frances? Sen meşhur olduğun zaman herkese söylerim.»

— «Ben kampa gidiyorum. Dur adresimi yazayım. Bana mektup yaz emi Frances?»

— «Eylülde Kız Ortaya gidiyorum. Sen de kız Orta-

ya gel, Frances.»

— «Yok, benimle Lincoln Ortaya gel.»

— «Kız Orta!»

— «Lincoln Orta!»

— «Erasmus Orta Okulu en iyisi. Sen oraya gel, Frances. Bütün okul boyunca arkadaşlık ederiz. Gelirsen, senden başka kimseyle arkadaş olmam.»

— «Frances, bana hiç hâtıra defterini vermedin ki bir şeyler yazayım.»

— «Bana da vermedi.»

— «Ver yazayım, ver yazayım.»

Hepsi de Francie'nin hemen hemen boş olan defterine hatıra yazdılar. Francie, «İyi kızlar,» diye düşündü. «Onlarla pekâlâ arkadaş olabilirdim. Arkadaş olmak istemiyorlar zannetmiştim. Yabancılık gösteren bendim, belki de!...»

Kızlar hatıra defterlerine birşeyler yazıyorlardı. Kimi küçük, sıkışık harflerle yazıyordu, kimi gevşek, dağınık harflerle. Ama bütün yazılar çocuk yazısıydı. Francie onlar yazarken yazdıklarını okuyordu.

Talihli, ol, mes'ut ol.
Önce bir oğlun doğsun.
Saçları kıvrıldığı
Zaman da bir kızın olsun.

Florence Fitzgerald

Evlendiğin zaman
Kocan kızarsa,
Önce maşayla döv,
Sonra da boşa.

Jeanneie Leigh

Gece perdesini indirip
Bir yıldızla iğnelediği zaman,
Hatırla ki ben hâlâ senin dostunum,
Sen uzaklarda da olsan.

Noreen O'Leary

Beatrice Williams defterin son sayfasını açtı ve

İşte buraya, defterinin sonuna inat olsun diye, ismimi yazıyorum.

diye yazdı ve **Meslektaşın, Beatrice Williams** diye imza attı. Beatrice'in niyes yazmasını hâlâ kıskanan Francie, «Meslektaşın demesiydi olmazdı sanki,» diye düşündü.

Nihayet kızların yanından ayrılıp salona çıktı ve Sissy'ye, «Bir kişiyle daha vedalaşacağım,» dedi.

Sissy iyi kalplilikle, «Mezun olman amma da uzun sürüyor ha,» diye itiraz etti.

Miss Garnder parlak lâmbalarla aydınlanmış olan odasında masanın başında oturuyordu. Yalnızdı. Öğrenciler arasında pek sevilmediğinden, şimdiye kadar onunla vedalaşmağa gelen olmamıştı. Francie girince sevinçle gözlerini kaldırdı. Memnuniyetle, «Demek ki İngilizce öğretmenine allahaısmarladık demeğe geldin,» dedi.

Miss Garnder işi bu kadarla bitirmedi. Öğretmenlik damarı kabardı. «Şu senin not meselesi: ikinci karneden sonra hiç ödev getirmedin. Seni bırakmam gerekirdi. Ama son dakikada sınıfınla mezun olabilesin diye geçirmeğe karar verdim.» Miss Garnder susup bekledi. Francie sesini çıkarmadı. «Eee, bana teşekkür etmiyecek misin?»

— «Teşekkür ederim, efendim.»

— «Konuşmamızı hatırlıyor musun?»

— «Evet, efendim.»

— «Neden inat ettin de yazmaktan vazgeçtin, öyleyse?»

Francie'nin buna verecek cevabı yoktu. Bu, Miss Garnder'in anlatamayacağı birşeydi. Elini uzattı. «Allahaısmarladık, Miss Garnder.»

Miss Garnder şaşırdı. «Güle, güle, bakalım,» dedi. Tokalaştılar. «Bir gün benim haklı olduğumu göreceksin, Frances.» Francie sesini çıkarmadı. Miss Garnder sert «Değil mi?» diye sordu.

— «Evet, efendim.»

Francie odadan çıktı. Miss Garnder'dan nefret etmiyordu, artık. Garnder'ı sevmiyordu ama ona acıyordu. Miss Garnder'in dünyada hiç bir şeyi yoktu; kendinin ne kadar haklı olduğuna dair inancından başka.

Mr. Jenson okulun önündeki merdivende duruyordu. Her çocuğun elini iki elinin içine alıyor ve «Güle güle, Allaha emanet ol,» diyordu. Francie için bir kaç söz ilâve etti. «Daima iyi bir insan ol, çok çalış ve okulunun namını yükselt.» Francie bunu yapacağına söz verdi.

Eve dönerlerken Sissy, «Bana bak!» dedi. «Çiçekleri kimin gönderdiğini annene söylemiyelim. Bu ona acısını hatırlatır. Halbuki Laurie'den sonra ancak yeni yeni kendini toplamağa başlıyor.» Çiçekleri Sissy'nin aldığını söylemeğe karar verdiler. Francie, babasının kartını buketten çıkarttı ve kalem kutusunun içine koydu.

Çiçekler hakkında hazırladıkları yalanı söyledikleri zaman Katie, «Paranı boşuna harcamasaydın, Sissy,» dedi. Ama Francie annesinin memnun olduğunu görebiliyordu.

İki diploma da beğenilip takdir edildi, ama herkes Mr. Jenson'un güzel yazısından dolayı, Francie'nin diplomasının Neeley'nin diplomasından daha güzel olduğunu söylüyordu.

Katie, «Nolan ailesinde ilk diploma,» dedi.

Sissy, «Ama son diploma olmaz inşallah,» dedi.

Evy, «Ben her çocuğumun üç diploma almasını temin edeceğim,» dedi. «İlk okul orta okul, lise.»

Sissy, «Yirmi beş yıl sonra, dedi. «Bizim aile de şu yükseklikte bir diploma destesi olacak,» Sissy ayaklarının ucuna basıp kalktı ve yerden iki metre yukarda bir yeri işaret etti.

Katie son defa olarak karneleri gözden geçirdi. Neeley hal ve gidiş ve jimnastikten «iyi» ve bütün öteki derslerden «orta» almıştı. Annesi, «Aferin, oğlum,» dedi. Fran-

cie'nin «pek iyi» lerine aldırmayıp geçti ve bütün dikkatini «orta» üstünde topladı.

— «Francie! Doğrusu çok şaştım. Nasıl oldu bu?»

— «Bundan bahsetmek istemiyorum, anne.»

— «Hem de İngilizceden. En sevdiğin ders.»

Francie, sesi bir perde daha yükselip tizleşerek, «Anne, bahsetmek istemiyorum,» diye tekrarladı.

Katie kardeşlerine, «Francie'nin yazıları okulun en iyisi olurdu,» diye anlattı.

— «Anne!» Francie'nin sesi âdeta bir çığlık gibiydi.

Sissy sert bir sesle, «Katie! Yeter artık,» diye emretti.

Evy konuyu değiştirmek için atıldı. «Gezmeğe gidiyor muyuz, yoksa gitmiyor muyuz?» diye sordu.

Katie, «Şapkamı giyiyorum,» diye cevap verdi.

Sissy, Laurie'nin yanında kaldı. Evy, Katie ve iki mezun da Scheefly'nin dondurmacı dükkânına gittiler. Dükkân mezunların aileleriyle doluydu. Çocuklar diplomalarını beraberlerinde getirmişler, kızlar da buketlerini yanlarına almışlardı. Her masada ya bir anne, ya bir baba, bazan da hem anne hem baba vardı. Nolanların grupu salonun arka tarafında boş bir masa buldular.

Francie annesiyle övünüyordu. Öteki annelerin kır saçları vardı ve çoğu öyle şişmandılar ki arkaları sandalyelerinin yanından taşıyordu. Halbuki kendi annesi narindi ve hiç de yakında otuz üç yaşına basacağa benzemiyordu. Cildi düzgün ve berrak saçları her zamanki gibi siyah ve kıvır kıvırdı. Francie, «Anneme beyaz bir elbise giydir,» diye düşündü. «Eline de bir demet gül ver, tıpkı on dört yaşında bir okul mezununa benzer... ama kaşlarının arasındaki o, babam öleliberi daha derinleşen çizgi olmasa.»

Yiyecekleri şeyleri ısmarladılar. Francie'nin aklında bütün dondurma cinslerinin bir listesi vardı. Dünyadaki bütün dondurma cinslerinden tattım diyebilmek için, her

seferinde bir başka çeşit dondurma yerdi. Şimdi aklındaki listede ananaslı dondurmaya sıra gelmişti. Onun için ananaslı dondurma ısmarladı, Katie'yle Evy de vanilyalı dondurma seçtiler.

Evy dükkândaki insanlar hakkında küçük küçük hikâyeler uyduruyor ve Neeley'le Francie'yi güldürüp duruyordu. Francie zaman zaman annesinin yüzünü tetkik ediyordu. Annesi Evy'nin fıkralarına gülümsemiyordu. Dondurmasını ağır ağır yiyordu. Kaşlarının arasındaki çizgi derinleşmişti. Francie onun bir şeyler düşündüğünü anladı.

Katie, «Çocuklarım,» diye düşünüyordu, «on üç ve on dört yaşlarında, benim otuz iki yaşında olduğumdan daha fazla tahsilliler. Ama gene de kâfi değil. Ben onların yaşındayken ne kadar cahil olduğumu düşününce... Evet, evlenip çocuğum olduğu zaman bile. O zaman büyüye inanırdım... ebenin balık pazarındaki kadın hakkında söylediklerine. Çocuklar hayata benden fersah fersah ilerde başladılar. Onlar hiç bir zaman benim kadar cahil değildiler.

«Onlara ilk okulu bitirebildim. Daha fazla bir şey yapamadım.»

Salonun içinde kabaran bir şarkı dalgası Katie'nin düşüncelerini kesti. Birisi o zamanlar pek tutulan bir şarkıya başlamış, ötekiler de ona katılmışlardı.

Ben oğlumu asker olsun diye yetiştirmedim,
Medarı iftiharım, sevinç kaynağım olsun diye büyüttüm.

Katie gene düşüncelerine devam etti. «Bize yardım edecek kimse yok. Kimse». Biran Polis Müdürü Mc Shane'i düşündü. Laurie doğduğu zaman Mc Shane büyük bir sepet meyva göndermişti. Katie onun Eylülde polislikten çekileceğini biliyordu. Mc Shane gelecek milletvekili seçiminde, New York'un beş kısmından biri olan Queens'dan adaylığını koyacaktı. Herkes onun muhakkak seçileceğini söylüyorlardı. Katie, Mc Shane'nin karısının çok hasta oldu-

ğunu ve belki de kocasının seçildiğini göremeyeceğini işitmişti.

— «Mc Shane gene evlenir,» diye düşündü. «Tabiî. Sosyete hayatını bilen bir kadın... ona yardım edebilecek bir kadın... Siyaset adamlarının karıları kocalarına yardım edebilmeli.» Katie uzun uzun, iş görmekten yıpranmış olan ellerine baktı, sonra utanmış gibi, ellerini masanın altına soktu.

Francie bunun farkına vardı. Çok eskiden, gezintide, Mc Shane baktığı zaman annesinin nasıl keten eldivenlerini giymiş olduğunu hatırlıyordu, «Polis Müdürü Mc Shane'i düşünüyor,» diye tahminde bulundu. «Mc Shane'le annemden hoşlanıyor,» diye düşündü. «Acaba annem bunu biliyor mu? Bilmesi lâzım. Annem her şeyi bilir. İstese Mc Shane'le evlenebilir de. Ama Mc Shane ona baba diyeceğimi zannederse yanılmış olur. Benim babam öldü. Annemin bundan sonra evlendiği kim olursa olsun, benim için sadece Mr. Şu veya Bu. dur.»

Salondakiler söyledikleri şarkıyı bitiriyorlardı.

Bugün hiç savaş olmaz,
Bütün anneler eğer,
Ben oğlumu asker olsun diye yetiştirmedim, deseler.

Katie, «... Neeley,» diye düşünüyordu. «On üç yaşında. Savaş buraya da gelse, Neeley askerlik çağına erişmeden biter, Allaha şükür.»

Şimdi Evy demin söylenilen şarkıya komik bir mısra uydurarak hafif sesle şarkı söylüyordu. Neeley'le beraber gülmekten katılan Francie,

— «Evi Teyze, **dehşetsin, yani!**» dedi.

Katie kendini düşüncelerinden ayırdı ve gülümsedi. Tam o sırada garson hesabı getirdi. Hepsi seslerini keserek Katie'ye döndüler.

Evy, «İnşallah bahşiş verecek kadar aptal değildir,» diye düşünüyordu.

Neeley, «Annem beş sent bahşiş bırakmak icap ettiğini biliyor mu acaba?» diye düşünüyordu.

Francie, «Annem ne yaparsa yapsın doğrudur,» diye düşünüyordu.

Önemli günler dışında dondurmacı dükkânında bahşiş vermek âdet değildi. Böyle günlerde de beş sent bahşiş bırakılırdı. Katie hesabın otuz sent olduğunu gördü. O eski cüzdanında bir tek elli sentlik vardı. Katie bunu hesap kâğıdının üstüne koydu. Garson parayı alıp götürdü ve dört tane beşer sentlik getirip yanyana sıraladı. Masadan pek uzaklaşmayarak Katie'nin beş sentliklerden üçünü almasını bekledi. Katie dört tane maden parçasına baktı. «Dört somun ekmek,» diye düşündü. Dört çift göz Katie'nin elini seyrediyorlardı. Katie elini paralara götürünce hiç tereddüt etmedi. Kesin bir hareketle paraları garsona doğru itti. Muhteşem bir tavırla,

— «Üstü kalsın,» dedi.

Francie sandalyesinin üstüne çıkıp, «yaşasın» diye bağırmamak için bütün gayretini sarfetti. Kendi kendine, «Annem büyük bir kadın,» diye düşünüyordu. Garson paraları sevinçle aldı ve gitti.

Evy, «Katie, ne aptallık ettin,» dedi. «Eminim o verdiğin sizin son paranızdı.

— «Son paramızdı. Ama belki bu da son mezuniyetimizdir.»

Francie annesini korumak için, «Mc Garrity yarın bize dört dolar veriyor,» dedi.

Katie, «Vız gelir,» diye cevap verdi. «Bir kerecik kendimi milyonerler kadar zengin hissetmek istedim. Bunun ücreti yirmi sent ise, ucuz bile.»

Evy Katie'nin Francie'nin kahvesini dökmesine nasıl izin verdiğini hatırlayarak sustu. Kardeşinin, anlaşılmaz bir çok tarafları vardı.

Herkes dağılıyordu. Zengin bir bakkalın oğlu olan

uzun bacaklı Albie Send More, Francie'lerin masasına geldi. Bir nefeste,

— «Yarın - benle - sinemaya - gider misin - Francie?» diye sordu, alelâcele ilâve etti : «Parası benden.»

(Sinemalardan biri Cumartesi günü mezunlara, diplomalarını getirmek şartıyla, iki kişi beş sentten filim gösteriyordu.)

Francie annesine baktı. Annesi razı olduğunu göstermek için başını salladı.

Francie, «Tabiî Albie,» diyerek oğlanın davetini kabul etti.

— «Görüşürüz. İkide. Yarın.» Böyle diyerek Albie geniş ve rahat adımlarla uzaklaştı.

Ey, «İlk randevun,» dedi. «Bir şeyler dile.» Küçük parmağını uzatıp kıvırdı. Francie de küçük parmağını, Evy Teyzesinin küçük parmağına geçirdi.

— «Hep bu geceki gibi beyaz elbise giyip kırmızı güller taşıyabilmek ve etrafa para saçabilmek dilerim.»

XLIII

Ustabaşı kadın Francie'ye, «Anladın ya şimdi,» dedi. «Zamanla iyi bir sapçı olursun.» Ustabaşı gitti ve Francie tek başına kaldı : ilk işinin ilk gününün ilk saati.

Ustabaşının talimatına uyarak, sol eline bir metre uzunluğunda parlak bir tel aldı. Aynı zamanda sağ eline de koyu yeşil krapon kâğıdından ince bir şerit aldı. Şeridin ucunu ıslak bir mantara değdirdi sonra her iki elinin üçer parmağını bir döndürme makinesi gibi kullanarak, kâğıdı tele sardı. Bu şimdi bir saptı.

Ortada hizmet gören sivilceli yüzlü oğlan Mark, sapları düzgün aralıklarla, «çiçekçi» lere dağıtıyordu. «Çiçekçiler,» saplara kâğıttan güller iliştiriyorlardı. Bir başka kız gülün alt tarafına üç köşeli yeşil kâğıtlar geçirip, «yaprakçı» ya veriyordu. «Yaprakçı!» önündeki yaprak yığınından, kısa bir sapın üstünde duran üç koyu parlak yaprak seçiyor ve gülün sapına iliştirip «Birinci» diye uzatıyordu. «Bitirici» de sapın etrafına daha kalın bir yeşil kâğıt sarıyordu.

Francie'nin sırtı acıyor ve omuzuna bıçak gibi ağrılar saplanıyordu. Herhalde bin tane sap sarmışımdır, diye düşünüyordu. Yemek vakti gelmiş olmalıydı. Dönüp saate baktı, işe başlayalı bir saati geçmemişti.

Kızlardan biri alaylı alaylı, «Saat budalası,» dedi Francie irkilerek gözlerini kaldırdı ama bir şey demedi.

Çalışmasına bir tempo verdi. Böyle çalışmak daha kolay gibiydi. Vücudu gevşedi ve omuzundaki ağrı dindi.

Zihni serbest kaldı ve düşünmeğe başladı.

— «Bu, bütün bir hayat olabilir,» diye düşündü. Günde sekiz saat çalışıp, yemek ve yatacak bir yer temin etmek için para kazanıyorsun ki, yaşayabilesin de, tekrar gidip tellere kâğıt sarabilesin diye. Bazı insanlar sırf böyle bir hayat sürmek için doğup yaşıyorlar. Tabiî, bu kızlardan bazıları evlenecekler, ayni tarz hayat süren erkeklerle evlenecekler. Ellerine ne geçmiş olacak? Geceleyin işle uyku arasındaki saatlerde konuşmak için bir insan.» Ama Francie bu kazancın da sürekli olmadığını biliyordu. Çocukları olup borçları yükseldikten sonra, birbirlerine ancak acı, sert kelimeler söylemeğe başlayan pek çok işçi karı koca görmüştü. «Bu insanlar bir tuzağa yakalanmışlar, diye düşündü. «Neden?» (Ninesinin tekrar edip durduğu sözlerini hatırladı.) «Yeterince tahsilleri yok da ondan.» Francie'nin içini bir korku bürüdü. Belki kendisi de hiç orta okula gidemeyecekti; belki de hiç bir zaman o zamankinden daha fazla tahsil göremeyecekti. Belki de bütün ömrünce tel sarmağa mecbur kalacaktı... dört... beş... altı... yedi... sekiz... dokuz... on. On bir yaşında bir çocukken, Losher'in fırınında iğrenç ayaklı ihtiyarı gördüğü zamanki gibi, içini gene o mantıksız, çılgın korku kapladı. Bütün aklını işine vermeğe mecbur kalıp düşünmeğe vakit bulamamak için temboyu sıklaştırdı.

Bir «bitirici» alaylı alaylı, «ilk heves,» dedi.

Bir yaprakçı, «patronun gözüne girmeğe çalışıyor,» diye fikir yürüttü.

Biraz sonra hızlı çalışmak bile makineleşti ve Francie'nin zihni gene serbest kaldı. Yavaşça, uzun masanın etrafındaki kızları tetkik etmeğe başladı. On on iki kız vardı. Polonyalı ve İtalyan. En genci on altı, en yaşlısı otuz yaşında görünüyordu ve hepsi de esmerdiler. Sadece Francie açık renkli bir entari giymişti ve bu haliyle küçük, şaşkın bir bebeğe benziyordu. Keskin gözlü işçiler onun seri bakışlarını farkettiler ve ona kendilerine mahsus alay

şekliyle cevap verdiler. Alaya, masanın başındaki kız başladı :

— «Bu masada birinin yüzü kirli,» diye bildirdi. Kızlar birer birer, «Benim değil,» diye cevap verdiler. Sıra Francie'ye gelince ellerindeki işi bırakıp beklediler. Francie ne cevap vereceğini bilmeyerek hiç ses çıkarmadı. Ele başı, «Yani kız bir şey demiyor,» dedi. «Demek ki onun yüzü kirli.» Francie'nin yüzü yanmağa başladı, fakat kızların bu saçmalıktan vazgeçeceklerini ümit ederek daha hızlı çalışmağa başladı.

— «Birisinin boynu kirli.» Oyun yeni baştan başlamıştı. Kızlar sırayla, «Benim değil,» diye cevap verdiler. Sırası gelince Francie de, «Benim değil,» dedi. Fakat bu onları yatıştıracak yerde, ellerine daha fazla fırsat verdi.

— «Yeni kız boynum kirli değil, diyor.»

— «Kendisi öyle diyor.»

— «Nerden biliyormuş? Kendi boynunu görebiliyor mu?»

— «Kirli olsa da kirli der mi?»

Francie şaşkın şaşkın, «Benim bir şey yapmamı istiyorlar, ama ne?» diye düşündü. «Kızıp da onlara küfretmemi mi istiyorlar? Bu işten vazgeçmemi mi istiyorlar? Yoksa hani çok eskiden silgileri temizlemesini seyrettiğim kız gibi ağlamamı mı istiyorlar? Ne isterlerse istesinler, yapmayacağım, işte,» Başını eğdi ve parmaklarını daha çabuk işletmeğe başladı.

— «Yeni kız, Mark'tan sakın» diye ihtar ediyorlardı. «Mark iki defa ırza tecavüz, bir kere de esir ticareti suçundan tevkif edilmiştir.»

Saatler geçti. Nihayet yemek vaktini bildiren bir zil çaldı. Kızlar işlerini bıraktılar, yemek paketlerini çıkardılar, kâğıtları açıp bir masa örtüsü yaptılar ve sandviçlerini çıkarıp yemeğe başladılar. Francie'nin elleri ısınmış ve yapış yapış olmuştu. Yemekten evvel ellerini yıkamak istediği için yanındaki kıza tuvaletin nerde olduğunu sordu.

Kız muhacir şivesiyle, «İngiliz konuşmak yok,» diye cevap verdi.

— «Nixerstandt,» dedi.

Şişman bir kız, «Tuvalet nedir?» diye sordu.

Bir şakacı, «Tuvalet yapılan yer» diye cevap verdi.

Mark kutuları topluyordu. Kolları yüklü olarak kapıda durdu, bir iki defa yutkundu Francie ilk defa olarak onun konuştuğunu duydu. Oğlan hırsla,

— «İsa Peygamber sizin gibi insanların uğruna çarmıha gerildi.» dedi. «Şimdi de bir yeni kızı **terletin** nerde olduğunu göstermiyorsunuz.»

Francie hayretle ona baktı. Sonra kendini tutamadı, —Mark'ın hali ve sözleri o kadar tuhafına gitmişti ki— kahkahalarla gülmeğe başladı. Mark yutkundu, döndü ve koridora dalıp gözden kayboldu. O zaman herşey değişti. Masanın etrafında bir mırıltı dolaştı.

— «Güldü!»

— «Hey! Yeni kız güldü!»

— «Güldü!»

Genç bir İtalyan kızı Francie'nin koluna girdi ve «Haydi gel, yeni kız, sana **terlet**'i göstereyim,» dedi.

Tuvalette musluğu açtı, sabunu çıkardı ve Francie ellerini yıkarken etrafında pervane gibi döndü durdu, Francie hiç kullanılmadığı besbelli olan kar gibi havluya elini silmek istediği zaman, rehberi onu hemen geriye çekti.

«O havluyu kullanma, yeni kız.»

— «Neden? Temize benziyor ama.»

— «Tehlikelidir. Burada çalışan kızlardan bazılarında frengi var. Elini silersen sana da geçer.»

— «Ne yapayım?» Francie ıslak ellerini salladı.

— «Sen de gömleğine sil; bizim gibi.»

Francie o ölüm saçan havluya korku dolu gözlerle bakarak ellerini gömleğine kuruladı.

Odaya döndüğü zaman paketinin açılmış ve annesinin

hazırlamış olduğu iki salamlı sandviçi çıkarılmış buldu. Birisinin, kâğıdının üstüne güzel, kırmızı bir domates koymuş olduğunu gördü. Kızlar onu güler yüzle karşıladılar. Bütün sabah o alaylara elebaşılık etmiş olan kız bir viski şişesini ağzına dikti sonra Francie'ye uzattı.

— «İç, yeni kız,» diye emretti. «Bu sandviçler kuru kuru gitmez.» Francie ürperdi ve çabucak reddetti. «Haydi iç! Soğuk çay, başka birşey değil.» Francie helâdaki havluyu düşündü ve başını «hayır» der gibi ısrarla salladı. Kız, «Aaa!» diye bağırdı. «Şişemden neden içmediğini biliyorum. Terlet'de Anastasia seni korkutmuş. Sen inanma ona, yeni kız. O frengi lâfını, biz havluyu kullanmayalım diye patron çıkardı. Bu şekilde her hafta çamaşır parasından iki dolar kâr ediyor.»

Anastasia, «Öyle mi?» dedi. «Sizin hiç birinizin havluyu kullandığınızı görmüyorum, ama.»

— «Zaten yemek için yarım saatimiz var. El yıkamak için kim vakit sarfeder? İç, yeni kız.»

Francie viski şişesindeki çaydan uzun uzun içti. Soğuk çay buruk ve canlılık veriyordu. Francie kıza teşekkür etti ve domatesi veren kıza da teşekkür etmek istedi. Derhal bütün domatesi vermiş olduklarını inkâr ettiler.

— «Neden bahsediyorsun, Allahaşkına?...»

— «Ne domatesi?»

— «Yeni kız yemeğiyle domata getirmiş de hatırlamıyor, bile.»

Francie'yle böyle alay ettiler. Ama şimdi alaylarında sıcak ve dostane birşey vardı. Francie zevkli bir yemek yedi ve kızların ondan ne istediğini öğrendiği için memnun oldu. Kızlar onun sadece gülmesini istemişlerdi... o kadar basit bir şey, halbuki keşfetmesi o kadar güç.

Günün geri kalan tarafı hoş geçti. Kızlar Francie'ye çalışayım diye kendini öldürmemesini, bunun mevsimlik bir iş olduğunu ve sonbahar için yapılan sipariş sona erdiği zaman hepsinin açıkta kalacağını söylediler. Sipariş ne

kadar erken biterse o kadar çabuk işten olacaklardı. Kendinden daha büyük, daha tecrübeli işçilerin sırlarına ortak edildiğine memnun olan Francie, onları hoşnut etmek için yavaşladı. Kızlar akşama kadar fıkralar anlatıp durdular. Francie de, ister komik olsun, ister pis olsun, hepsine güldü ve ötekilerle bir olup biçare Mark'la alay ettiği zaman, vicdanı onu pek az rahatsız etti. Mark bilmiyordu ki bir defacık gülse, dükkânda çektiği dertler sona erecekti.

Cumartesi günü on ikiyi bir kaç dakika geçiyordu. Francie Broadway El'in Flushing Caddesi İstasyonunun dibinde durmuş Neeley'i bekliyordu. Elinde, içinde beş dolar olan bir zarf vardı; ilk haftalığı. Neeley de eve beş dolar getirecekti. Eve beraber gitmeyi ve parayı annelerine ufak bir merasimle vermeyi kararlaştırmışlardı.

Neeley New York'da bir komisyonculuk şirketinde çalışıyordu. Bu işi ona, Sissy'nin John'u bulmuştu. Francie, Neeley'ye gıpta ediyordu. Çünkü kendisi işi için sadece Brooklyn'in Şimal tarafına gittiği halde Neeley her gün büyük Williamsburg köprüsünden geçiyor ve o yabancı, büyük şehre dalıyordu. O da ilk günü yemeğini Francie gibi evden götürmüştü ama arkadaşları onunla Brooklyn'den gelme köylü çocuğu diye alay etmişlerdi. Ondan sonra annesi ona her gün yemek için onbeş sent veriyordu. Neeley, Francie'ye otomat denilen bir yerde yemek yediğini ve bir makineye bir beş sentlik atınca kremalı kahve çıktığını anlatmıştı. Kahve ne çok azmış, ne de çok fazla, tam bir fincan. Francie de o köprüden geçerek işe gidebilmeyi ve evden sandviç taşıyacağı yerde Otomat'dan yemek yiyebilmeyi istiyordu.

Neeley, merdivenlerden aşağı koşarak indi. Koltuğunun altında yassı bir paket vardı. Francie onun ayaklarını nasıl yan yan bastığını farketti. Böylelikle sadece topuk kısmı değil, bütün ayağı merdivenin üstündeydi. Bu onun daha emin adımlar atmasını temin ediyordu. Johnny de merdivenlerden daima böyle inerdi. Neeley, işin tadı kal-

maz diyerek pakette ne olduğunu Francie'ye söylemedi. Kapanmak üzere olan bir bankaya girdiler ve veznedara eski paralarının yerine yeni bir dolarlıklar vermesini rica ettiler. Veznedar,

— «Yeni parayı ne yapacaksınız?» diye sordu.

Francie, «İlk haftalığımızı aldık da eve yeni yeni götürmek istiyoruz,» diye izah etti.

Veznedar, «İlk haftalık ha?» dedi. «Hey gidi günler hey. Zaman nasıl geçiyor. İlk haftalığımı eve götürdüğüm gün hâlâ aklımdadır. Bir çiftlikte çalışıyordum. Evet, efendim...» Sıra bekleyenler sabırsızlıkla ayaklarını sürtüp dururken, veznedar hayatının hikâyesini anlattı. Sözlerini, «... ilk haftalığımı eline verdiğim zaman annemin gözleri yaşla doldu. Evet, efendim, gözleri yaşla doldu,» diyerek bitirdi.

Bir deste yeni paranın etrafındaki kâğıdı yırttı ve Francie'yle Neeley'nin eski paralarını değiştirdi. Sonra, «alın size birer de hediye,» diyerek çekmeceden darphaneden yeni çıkmış altın gibi iki peni aldı ve ikisine de birer tane verdi. «Yeni 1916 penil'eri,» diye ilâve etti. «İlk önce size veriyorum. Sakın harcamayın ha. Saklayın.» Cebinden iki eski para çıkardı ve açığı kapatmak için çekmeceye koydu. Francie veznedara teşekkür etti. Gişenin önünden ayrılırken, kendisinden sonra gelen adamın dirseğini gişenin önüne dayayıp,

— «İlk haftalığımı anneme götürdüğüm gün hâlâ aklımdadır,» dediğini duyabiliyordu.

Bankadan çıkarken, acaba sıra bekliyen herkes ilk haftalığını aldığı günü anlatacak mı? diye merak etti. «Çalışan herkesin müşterek bir tek hatıraları var,» dedi. «İlk haftalıklarını eve götürdükleri gün hâlâ akıllarında.»

Neeley, «evet,» diyerek bu fikre katıldı. Sonra «Graham Caddesinin yerine Manhattan Caddesinden gidelim,» dedi.

— «Neeley, bir fikrim var. Anneme söylemeden bir kumbara yapıp senin dolabına çivileyelim. İlk önce bu yeni penilerle başlarız. Annem bize harçlık verirse de her hafta onar sent atarız. Sonra Noelde açar, annemle Laure'ye hediye alırız.»

Neeley sevinçle, «Kendimize de,» dedi.

— «Evet. Ben sana hediye alırım, sen de bana. Ne istediğimi o zaman sana söylerim.»

Hızlı hızlı yürüyor ve hırdavatçı dükkânlarından eve dönen öteki çocukları geçiyorlardı. Scholes sokağından geçerken Carney'in dükkânından tarafa baktılar ve Ucuzcu Charlie'nin önündeki kalabalığı gördüler. Neeley cebindeki paraları şıngırdatarak küçümseyen bir tavırla

— «Hepsi çocuk,» dedi.

— «Neeley, hatırlıyor musun, biz de nasıl hırdavat satardık.»

— «Çok eskidendi, o.»

Francie, «Evet,» diye tasdik etti. Ama, son torba hırdavatları Carney'ye götüreli iki hafta olmuştu.

Neeley elindeki yassı paketi annesine verdi. «Francie'yle sana,» dedi. Annesi paketi açtı. İçinden yarım kiloluk bir fıstıklı gevrek kutusu çıktı. Neeley memnun bir tavırla. «Hem de bunu haftalığımdan almadım,» dedi. Annelerini bir dakika için yatak odasına soktular. On yeni doları masanın üstüne sıraladılar, sonra annelerini çağırdılar. Francie kolunun muhteşem bir hareketiyle,

— «Senin için anne,» dedi.

Anneleri, «Aman yarabbim!» dedi. «Gözlerime inanamayacağım geliyor.»

Neeley, «Daha hepsi bu değil,» dedi. Cebinden bozukluk seksen sent çıkardı ve masanın üstüne koydu. «Oraya buraya gönderdikleri zaman çabuk gidip geldiğim için verdikleri bahşişler.»

Anneleri, «Aman yarabbim!» dedi. Gözlerine inanamıyordu, bahşişler sende kalsın. Harçlık yap.»

(Francie, tıpkı babam gibi, diye düşündü.)

— «Yaşasın! Dörtte birini de Francie'ye veririm.»

— «Yok.» Anneleri çatlak kâseden bir elli sentlik aldı ve Francie'ye verdi: «Bu da Francie'nin harçlığı. Haftada elli sent.» Francie sevindi. Bu kadar çok harçlık alacağını ummamıştı. Çocuklar teşekkürleriyle annelerini âdeta ezdiler.

Katie kevrek kutusuna, yeni dolarlara, sonra da çocuklara baktı. Dudağını ısırdı ve ansızın dönüp yatak odasına giderek kapıyı kapadı.

Neeley, «Bir şeye mi kızdı?» diye fısıldadı.

Francie, «Hayır,» dedi. «Kızmadı. Sadece ağladığını bizim görmemizi istemedi.»

— «Ağlayacağını nerden biliyorsun?»

— «Paraya baktığı zaman gözlerinin yaşla dolduğunu gördüm de.»

XLIV

Francie çalışmağa başlayalı iki hafta olmuştu ki, işsona erdi. Patron bu işsizliğin sadece bir kaç gün süreceğini anlatırken, kızlar birbirlerine bakışıyorlardı.

Anastasia, Francie'ye, «Altı ay uzunluğunda birkaç gün,» dedi.

Kızlar, kış siparişleri için Noel süsü diye kullanılacak sun'i çiçek ve çelenk yapmak üzere bir Greenpoint fabrikasına gidiyorlardı. Orada da iş bitince bir başka fabrikaya gideceklerdi Bunlar, mevsimlik işleri peşinden, Brooklyn'in bir semtinden öbürüne giden gezgin işçilerdi.

Francie'yi de kendileriyle beraber gelsin diye zorladılar, ama o yeni bir iş denemek istiyordu. Madem çalışmak zorundaydı, bari her fırsatta başka bir işe geçerek değişiklik yapardı... Sonra, dondurmalar gibi, dünyadaki her türlü işi denedim, diyebilirdi.

Katie, **Dünya** gazetesinde, tasnif memuru arandığını yazan bir ilân gördü. Tecrübesizler tercih edilecekmiş. Asgarî yaş 16. Din de bildirilecekmiş. Francie bir peni'ye zarf kâğıt aldı, düzgün bir istida yazdı ve ilândaki posta kutusuna gönderdi. Daha on dört yaşındaydı ama, annesi de kendi on altı yaşında olduğunu söyledi.

İki gün sonra cevap geldi. Kâğıdın üstünde pek heyecan verici bir arma vardı : katlanmış bir gazetenin üstünde duran bir makas, yanında da bir zamk kavanozu. Bu cevap New York'un Canal Sokağındaki Modern Matbaa Bürosundan geliyor ve Miss Nolan'dan, görüşmek için

Matbaa'ya gelmesini istiyorlardı.

Sissy, Francie'yle beraber alış verişe çıktı ve kızın büyüklere yakışır bir elbiseyle ilk defa olarak uzun topuklu bir iskarpin almasına yardım etti. Francie yeni kıyafetini giydiği zaman, annesiyle Sissy onun on altı yaşında göründüğüne yemin ettiler. Yalnız saçları meseleydi. Örgüleri onu pek çocuksu gösteriyordu.

Francie, «Anne, ne olur bırak kestireyim,» diye yalvardı.

Annesi, «Bu saçları on dört yılda bu kadar uzattın» dedi : «Kesmene müsaade edemem.»

— «Aman anne, ne kadar eski kafalısın.»

— «Kısa saçla uğraşmak daha kolay.»

— «Saçıyla uğraşmak bir kadın için zevktir.»

Sssy, «Ama Katie,» diye itiraz etti. «Şimdi bütün kızlar saçlarını kesiyorlar.»

— «Aptallık ediyorlar öyleyse. Saç kadının esrarıdır. Gündüzleri toplanıp kaldırılır. Ama geceleyin, erkeğiyle başbaşayken çözülür ve parlak bir pelerin gibi salınıverilir. Saç kadını erkeğin gözünde müstesna, esrarlı bir mahlûk yapar.»

Sissy hain hain, «Geceleyin bütün erkekler kurşunî görünür,» dedi.

Katie sert bir sesle, «Böyle lâflar istemem,» dedi.

Francie, «Saçlarım kısa olsa tıpkı İren Castle'a benzeyeceğim,» diye ısrar etti.

— «Evlendikleri zaman, başka bir erkek yüzlerine bakmasın diye Yahudi kadınlarının saçlarını keserler. Rahibeler, dünyayla alâkalarını kestiklerini göstermek için saçlarını kestirirler. Öyleyse bir genç kız hiç mecbur değilken neden saçlarını kessin?» Francie tam cevap vermek üzereyken, annesi, «Artık münakaşa etmeyelim,» diye ilâve etti.

Francie, «Peki,» dedi. «Ama on sekiz yaşıma geldiğim zaman her istediğimi yapacağım göreceksin.»

— «Onsekiz yaşına geldiğin zaman istersen kafanı kazıtabilirsin. O zamana kadar da...» Katie, Francie'nin iki kalın saç örgüsünü başının etrafına doladı ve kendi başından çıkardığı kemik firketelere tutturdu. «İşte!» Geriledi ve kızını süzdü. Artistçe bir tavırla, «Tıpkı parlak bir taca benziyor,» dedi.

Sissy, «Francie'yi en aşağı on sekiz yaşında gösteriyor,»

Francie aynaya baktı. Bu kadar büyük göründüğü için memnun olmuştu. Ama yumuşayıp da memnun olduğunu söylemedi.

— «Bu ağır saçları tepemde taşıya taşıya bütün hayatımca başağrısı çekeceğim,» diye şikâyet etti.

Annesi, «Bütün hayatınca sana sadece bu başağrısı verecekse, ne mutlu,» dedi.

Ertesi sabah Neeley ablasını New York'a götürdü. Tren Marcy Caddesi istasyonundan ayrılıp Wiliamsburg Köprüsüne gelince Francie vagondaki bir çok kişinin anlaşmış gibi ayağa kalktıklarını, sonra da gene oturduklarını gördü.

— «Neden böyle yapıyorlar, Neeley?»

— «Tam köprüye girerken, büyük saatli bir banka var. Herkes vaktin erken mi geçmi olduğunu anlamak için kalkıp saata bakıyor. Eminim o saata her gün bir milyon insan bakıyordu.»

Francie, köprüden ilk defa olarak geçerken bir heyecan duyacağını zannetmişti. Halbuki bu ona, ilk defa olarak genç kız elbisesi giymesinin yarısı kadar bile heyecan vermedi.

Bürodaki mülâkat kısa sürdü. Francie bir süre denenmek üzere işe alındı. Çalışma saatleri dokuzdan beş buçuğa kadardı. Yarım saat öğle tatili vardı. Ücret başlangıç olarak haftada yedi dolardı. Patron onu Matbaa Bürosunda şöyle bir gezdirdi.

Büronun on memuru uzun, meyilli yazı masalarının başına oturmuşlardı. Bütün Birleşik Devletlerde çıkan gazeteler bunların arasında taksim ediliyordu. Amerikanın her devletinin her şehrinden Büroya her gün, her saat gazete yağıyordu. Kızlar aradıkları yazıları işaret ediyor ve işaret edilen yazıların miktarını kendilerinin numaralarını baş sayfaya yazıyorlardı.

İşaretli gazeteler toplanıp mürettibe getiriliyordu. Bu kadının bir el baskı makinası, tarih ve isim klişeleri vardı. Gazetenin tarihini, ismini, çıktığı şehri ve devleti bir kâğıt parçasının üstüne basıyordu. İşaret edilen her yazı için böyle bir kâğıt basılıyordu.

Sonra kâğıtlarla gazeteler kesme memuruna gidiyordu. Bu kadın büyük, meyilli bir yazı masasının başında duruyor ve işaretli yazıları keskin, kıvrık bir bıçakla kesiyordu (Mektuptaki armaya rağmen Büroda bir tek makas yoktu.) Kadın yazıları kesip lüzumsuz gazeteleri yere attıkça, her onbeş dakikada bir, yerden beline kadar bir gazete denizi yükseliyordu. Bir adam bu lüzumsuz gazeteleri topluyor ve balya yapmak için alıp götürüyordu.

Kesilen yazılar ve basılan kâğıtlar yapıştırma memuruna gönderiliyordu. Bu kadın yazıları basılan başlıkların altına yapıştırıyordu. Sonra, bunlar tasnif ediliyor, toplanıyor, zarfa konuyor ve postaneye veriliyordu.

Francie tasnif işine çabuk alıştı. İki hafta içinde dosya çekmecelerinin üstündeki iki bin kadar ismi ezberlemişti. Bunun üzerine bir okuma memuru olmak için çalışmağa başladı. İki hafta tecrübeden sonra yapılan bir imtihanda bu işi de yapabileceği anlaşılınca ona okumak için Oklahoma gazetelerini verdiler. Gazeteleri kesme memuruna gitmezden evvel patron işaret ettiklerinin üstünden geçiyor ve ona yaptığı hataları gösteriyordu. Francie buna ihtiyaç göstermeyecek kadar ustalaşınca, gazetelerine Pennsülvanla gazeteleri de ilâve edildi. Biraz sonra New York devlet gazeteleri de verildi. Francie şimdi üç devletin gaze-

telerini okuyordu. Ağustos sonunda artık Bürodaki bütün kızlardan daha fazla gazete okuyor, daha fazla yazı işaret ediyordu. İşin yenisiydi, patronun gözüne girmek istiyordu, kuvvetli, keskin gözleri vardı (gözlük takmayan tek okuma memuru oydu,) ve işine pek çabuk alışmıştı. Bir bakışta önündeki yazının işaret edilip edilemeyeceğini anlayıveriyordu. Günde yüz seksenle iki yüz arası gazete okuyordu. Ondan sonra gelen en iyi okuma memuru yüzle yüz on arasında gazete okuyabiliyordu.

Evet, Francie Bürodaki en sür'atli... ve en az ücretli okuma memuruydu. Gerçi işine başlayınca haftalığı on dolara çıkmıştı ama, ondan sonra en iyi okuyan memur haftada yirmi beş, öbürleri de yirmişer dolar alıyorlardı. Francie hiç bir zaman öbür kızlarla sır ortaklığı yapabilecek kadar samimî olmadığı için ne kadar az para aldığını bilmiyordu.

Gerçi Francie gazete okumasını seviyor ve haftada on dolar kazandığı için iftihar ediyordu ama, mutlu değildi. İlk önce New York'ta çalışacağım, diye heyecanlanmıştı. Kütüphanedeki kahverengi vazonun içinde duran çiçek gibi ufacık bir şey ona bu kadar heyecan verdiğine göre, Koca New York şehrinin ona yüz misli daha fazla zevk ve heyecan vereceğini ummuştu. Ama böyle olmamıştı.

Hayal kırıklığının birincisi köprüydü. Evin damından bakarken bu köprünün üstünden geçerken kendini havada uçan bürümcek kanatlı bir peri gibi hissedeceğini sanmıştı. Fakat köprüden geçmek Brooklyn sokaklarından geçmekten pek farklı olmamıştı. Köprünün tıpkı Broadway sokakları gibi kaldırımları ve yolları vardı, raylar ayni raylardı. Köprüden geçerken trende bir başkalık hissedilmiyordu. New York da Francie'yi hayal kırıklığına uğratmıştı. Sadece binaları daha yüksek ve sokakları daha kalabalıktı, yoksa Brooklyn'den pek az farklıydı. Francie, acaba, diye düşündü, bundan sonra bütün yeni şeyler beni hayal kırıklığına mı uğratacak?

Francie kendini işe giden ya da dönen New York'luların kılı kırka yaran temposuna alışmıştı. Ofise gitmek bir sinir buhranıydı. Francie dokuzdan bir dakika evvel geldi mi bütün gün endişe eder dururdu, çünkü patron o gün huysuzsa, geç geldi diye Francie'yi azarlayıp duracağı tabiî bir şeydi. Onun için Francie saniye kırıntılarını israf etmemek çareleri öğrendi. Kapı açılınca herkesten önce çıkmak için tren durmazdan çok evvel etrafındakileri ite kaka kapının önüne geliyordu. Trenden çıkınca, sokağa çıkan merdivenlere herkesten evvel erişmek için, kalabalığın etrafından dolaşarak bir geyik gibi koşuyordu. Ofisin bulunduğu binaya gelince asansörcü çocuk, «Dolmuştur!» diye bağırdığı halde, asansöre atlıyordu. Bütün bunlar dokuzdan bir dakika önce, işe yetişmek içindi.

Bir kere daha bol vakti olsun diye evden on dakika önce çıktı. Gerçi acelenin lüzumu yoktu ama, o gece trenden itişe kakışa indi, merdivenleri uçar gibi çıktı, sokaklardan koşarak geçti ve dolu bir asansöre tıkıldı. On beş dakika erken gelmişti. Büyük oda o kadar boştu ki en ufak bir ses aksi sadalar yapıyordu. Francie kendini pek yapyalnız, ıssız ve çaresiz hissetti. Öteki kızlar dokuzdan saniyeler önce geldikleri zaman onlara fenalık yapmış gibi oldu. Ertesi sabah on dakika fazla uyudu ve gene eski programını tekrarladı.

Francie Bürodaki tek Brooklyn'li kızdı. Ötekiler Manhattan, Boboken, Bronx gibi yerlerden, biri de New Jersey'deki Baynne'dan geliyordu. En eski okuma memurlarından olan iki kız kardeş Ohio'luydular. Francie'nin Büroda çalıştığı ilk gün bunlardan biri, «Siz Brooklyn aksanıyla konuşuyorsunuz,» demişti. Bu sözler Francie'ye öfkeli bir itham gibi gelmiş ve kız konuşmaktan çekinir olmuştu. Artık kelimeleri dikkatle telâffuz diyordu.

Büroda çekinmeden konuşabildiği iki kişi vardı. Bunlardan birisi patronun menejeriydi. Harvard mezunu olmasına rağmen konuşması basitti ve kullandığı kelimeler,

çoğu orta okul mezunundan daha sadeydi. Öteki de bürodaki tek lise mezunu olan Miss Armstrong'du.

Miss Armstrong özel şehir «okuyucu» suydu. Masası tek başına, odanın en seçme köşesinde duruyordu. Bu köşede kuzey ve doğuya bakan iki pencere vardı ki okumak için en iyi ışığı temin ederdi. Miss Armstrong Chicago, Boston, Philadelphia ve New York şehir gazetelerinden başka gazete okumazdı. New York şehir gazetelerinin her nüshasını, matbaadan çıkar çıkmaz ona getiren bir adam vardı. Miss Armstrong gazetelerini bitirince, öteki memurlar gibi, geri kalan kızlara yardım etmeğe mecbur değildi. Öteki nüshaları beklerken örgü örer yahut tırnaklarıyla uğraşırdı. Büronun en yüksek ücretli memuruydu. Haftada otuz dolar alıyordu. İyi kalbli bir kadındı, Francie'yle ilgilenmişti. Kız pek yalnız kalmasın, diye ona yardım ediyor ve konuşturmağa çalışıyordu.

Francie bir kere helâda kızlardan birinin, Miss Armstrong patronun metresi, dediğini duydu. Francie metreslerden bahsedildiğini duymuş ama kendilerini hiç görmemişti. Derhal Miss Armstrong'un güzel olmadığını gördü; vücudu da şöyle böyleydi. Francie onun bacaklarına baktı. Bu bacaklar uzun, narin ve biçimliydiler. Miss Armstrong incecik, kusursuz ipek çoraplar giymişti ve güzel ayaklarında ökçeleri uzun, pahalı ayakkabıları vardı. Francie, «Demek metres olmanın sırrı güzel bacaklarda,» sonucuna vardı.

Bir gün kesme memuru Francie'ye Miss Armstrong'un eylülde işten çıkacağını ve şehir «okuyucu» luğuna onun tayin edileceğini söyleyince, Francie bunu, hepsi de Miss Armstrong işten çekildiği zaman şehir okuma işine tayin edilmeyi bekleyen memurların arasında kıskançlık yaratmak için uydurulan bir haber olarak kabul etti. İlk okul tahsilinden başka bir şeyi olmayan on dört yaşında bir kızın Miss Armstrong gibi otuz yaşında bir lise mezununun işine uygun görülmesi ona imkânsız geldi.

Ağustos sonu yaklaşıyordu ve annesi onun orta okula gitmesinden hiç bahsetmediği için Francie endişe içindeydi. Orta okula gitmeyi deli gibi istiyordu. Yıllardır ninesinden, annesinden ve teyzelerinden işittiği yüksek tahsil hakkındaki sözler ona yalnız tahsil görmek hevesi vermekle kalmıyor, aynı zamanda onu şimdiki durumunda da utandırıyordu.

Hatıra defterine yazı yazmış olan kızları sevgiyle hatırlıyordu. Onlar kendinin çıktığı hayattan çıkmışlardı. Daha pek fazla ileride değildiler. Onun asıl yeri onlarla birlikte okula gitmekti, kendinden daha yaşlı kadınlarla rekabet etmek değil.

Francie New York'da çalışmaktan hoşlanmıyordu. Etrafında taşıp kabaran kitleler onu korkutmaktaydı. Yabancı bir yaşayış tarzına doğru sürüklendiğini ve bu yaşayış tarzına uymak için henüz hazırlıklı olmadığını hissediyordu. New York'da çalışmanın onu en fazla dehşete düşüren bölümü kalabalık trenlerdi.

Bir gün tavandaki kayışa asılmış duruyordu. Kalabalık o kadar sıkıştı ki kolunu bile indiremiyordu. Bu vaziyette giderken ansızın vücudunda bir erkek eli hissetti. Ne kadar bükülüp dönerse dönsün, bu elden bir türlü kurtulamadı. Vagon sarsılıp da Francie kalabalıkla beraber, öne ya da arkaya doğru gidince el tuttuğu yeri büsbütün sıkıyordu. Francie başını döndüremediği için elin sahibini göremiyordu. Çaresizlik içinde bu utanca tahammül ederek öylece durdu. Ağzını açıp bir şeyler söyleyecekti ama, herkesin dikkatini çekmeğe utanıyordu. Kalabalık azalıp da vagonun başka bir tarafına gidebilinceye kadar bir ebediyet geçmiş gibi geldi. Bundan sonra kalabalık ve vagonlarda gitmek ona dehşet veren bir işkence oldu.

Bir Pazar, annesiyle beraber Laure'yi ninesine göstermeğe gitmişlerdi. Francie, Sissy'nin onu teselli edeceğini umarak trendeki elden bahsetti. Ama teyzesi buna çok eğlenceli bir şaka gözüyle baktı.

«Demek seni trende bir erkek okşadı,» dedi. «Ben olsam buna üzülmezdim. Vücudun biçimleniyor demektir. Bazı erkekler vardır ki kadın vücudu görünce dayanamazlar. Ben artık ihtiyarlıyorum, galiba! Trende beni kimse çimdiklemiyeli yıl oluyor.» Sonra iftiharla ilâve etti. «Bir zamanlar kalabalık trenlerden her tarafım mavi, siyah çürüklerle dolmadan inemezdim.»

Katie, Övünülecek bir şey mi bu?» diye sordu.

Sissy bu suali duymazlıktan geldi. «Bir gün gelecek, Francie,» dedi, «kırk beş yaşında olacaksın, vücudun da ortadan bağlı bir yulaf desteresine benzeyecek. İşte o zaman geçmişi anacak ve erkeklerin seni çimdiklemek istedikleri eski günleri mumla arayacaksın.»

Katie, «Geçmişi anarsa, sen aklına soktun diye anacak, yoksa trende yabancı erkekler tarafından okşanılmak fevkalâde bir şey değil,» dedi. Sonra Francie'ye döndü. «Sana gelince, trende kayışa tutunmadan durmasını öğren. Ellerini yanına sarkıt, cebinde de uzun, sivri bir iğne bulundur. Vücudunda bir erkek eli hissettin mi, iğneyi bu ele iyice batır.»

Francie annesinin dediği gibi yaptı. Kayışa tutunmadan ayakta durmasını öğrendi. Ceketinin cebine uzun, hain bir iğne koydu. Birisinin onu gene okşamasını temenni ediyordu, iğneyi batırabilmek için. «Sissy'nin vücutlardan, erkeklerden öyle bahsetmesi iyi, hoş ama, ben arkamın sıkılmasından hoşlanmıyorum. Kırk beş yaşına geldiğim zaman da, inşallah anacak bir yabancı el tarafından okşamaktan, daha güzel hatıralarım olur. Sissy'ye ayıp doğrusu...

«Bana da ne oluyor, Allahaşkına? Burada durmuş Sissy'yi tenkit ediyorum, bana o kadar iyilik etmiş olan Sissy'yi. Bu kadar iyi bir işim olduğu için kendimi şanslı görmem gerekirken, işimden de memnun değilim. Tasavvur et, okumayı o kadar çok sevdiğim halde, okumak için ayrıca para alıyorum. Sonra herkes New York'u sevmiyorum

bile. Dünyada benim kadar hayatından memnun olmayan insan yoktur, herhalde. Ne kadar isterdim, gene çocuk olmayı. O zaman herşey bana harikulâde gelirdi!»

İşçi bayramından kısa bir süre önce Patron Francie' yi ofisine çağırdı ve Miss Armstrong'un evlenmek üzere Bürodan ayrılacağını söyledi. Sonra bir iki öksürdü ve Miss Armstrong'un kendisiyle evleneceğini bildirdi.

Francie'nin metresler hakkındaki düşünceleri parça parça olup dağıldı. O zamana kadar erkeklerin metresleriyle asla evlenmediklerine, metreslerini eski eldivenler gibi fırlatıp attıklarına inanırdı. Demek Miss Armstrong eski eldiven olacağı yerde bir zevce oluyordu. Şaşılacak şeydi doğrusu!.

Patron, «Onun için yeni bir şehir okuma memuruna ihtiyacımız var,» diyordu. «Miss Armstrong bu... işte sizi... tecrübe etmemizi söyledi, Miss Nolan.»

Patron, yarı ücretle karısı kadar iyi bir okuma memuru kazanacağını hesaplayarak Francie'ye haftada onbeş dolar teklif etmeyi kuruyordu. Kızın buna sevinmesi gerekirdi. Küçücük bir kız... haftada onbeş dolar... Kendisi on altısını doldurduğunu söylüyordu. Ama on üç yaşında görünüyordu. Ama işini iyi yaptıktan sonra, yaşı patronun üstüne vazife değildi. Kızın yaşı küçük diye kanun ona bir şey yapamazdı. Patrona yalan söyledi der, kurtulurdu.

Müşfik bir tavırla, «Ücretinizi de biraz yükselteceğiz,» dedi. Francie gülümseyince bu defa adam endişelendi. «Acaba ihtiyatsızlık mı ettim?» diye düşündü. «Belki de zam beklemiyordu.» Hatasını örtmek için çarçabuk, «Nasıl çalıştığınızı sonra ufak bir zaman yapacağız,» dedi.

Francie tereddütle, «Bilmem ki...» diye söze başladı.

Patron içinden, «Herhalde benden daha büyük bir zaman isteyecek,» diye düşündü ve Francie'nin birşey söylemesine meydan vermeden, «Haftada onbeş dolar verece-

ğiz,» dedi ama pişman oldu. Lüzumundan fazla iyi kalpli olmakta mâna yoktu. «Bir ekimden itibaren,» diye ilâve etti ve kendini Allah kadar lûtüfkâr zannederek arkasına yaslandı.

«Yani demek istediğim, burada daha fazla çalışacağımı hiç zannetmiyorum da.»

Patron, «Bu işi Pinski'ye vermeğe mecbur kalacağım,» diye düşündü. Yüksek sesle,

«Neden?» diye sordu.

«Zannedersem İşçi Bayramından sonra okula gideceğim.»

«Liseye mi?»

«Ortaokula.»

Patron, «Bu işi Pinski'ye vermeğe mecbur kalacağım,» diye düşündü. «Pinski şimdiki halde yirmibeş alıyor. O zaman otuz isteyecek. Gene aynı şey. Hem bu küçük kız, Pinski'den daha iyi. Allah Irma'nın cezasını versin! Kadınlar evlenince çalışmamalıdırlar, diye aklına nerden koydu bilmem ki! Pekâlâ çalışabilirdi... Para dışarı çıkmazdı... ev alırdı.» Yüksek sesle Francie'ye,

«Ya, üzüldüm, doğrusu,» dedi. «Gerçi yüksek tahsilin aleyhinde değilim. Ama bence gazete okumak da çok iyi bir tahsil. İyi, canlı ve zamana göre hızla ilerleyen bir tahsil. Okul ise... sadece kitap,» Sonra küçümseyerek ilâve etti: «Ölü kitaplar.»

«Ben... annemle konuşmam lâzım.»

«Hay hay. Annenize tahsil hakkında söylediklerimi anlatın. Deyin ki,» gözlerini kapadı ve son bir hamle yaptı, «haftada yirmi dolar teklif ediyoruz. Bir kasımdan itibaren.» Böylece bir ay kâr etmiş olacaktı.

Francie büyük bir samimiyetle, «Yirmi dolar çok büyük para,» dedi.

«Bizden ayrılmasınlar diye memurlarımıza iyi para vermek prensibimizdir. Hem... Mis Nolan, lûtfen ücretinizi kimseye söylemeyin.»

Patron konuşmanın bittiğini gösterir bir tavırla önündeki mektupları imzalamağa başladı.

«Bu kadar, Miss Nolan. Kararınızı İşçi Bayramının ertesi günü bildirin.»

«Peki, efendim.»

Haftada yirmi dolar! Francie sersemlemişti. İki ay önce haftada beş dolar alıyorum diye seviniyordu. Willie eniştesi haftada on sekiz dolar kazanıyordu. Hem de kırk yaşındaydı. Sissy'nin John'u da akıllıydı ama haftada sadece yirmi iki buçuk dolar kazanıyordu. Mahallede pek az adam haftada yirmi dolar kazanıyordu hem de onlar çoluk çocuk sahibi kimselerdi.

Francie, «Bu para bütün sıkıntılarımıza son verir,» diye düşündü. «Bir başka yerde üç odalı kat kiralarız, annem işe gitmez, Laurie de o kadar zaman yalnız kalmaz. Eğer böyle birşey becerebilirsem hatırı sayılır bir insan olurum, hani.»

«Ama okula gitmek istiyorum!»

Evde tahsil lehine konuşulan sözleri hatırladı.

Ninesi : Tahsil insanı yükseltir.

Evy : Üç çocuğumun üçü de üçer diploma alacaklar.

Sissy : Annem öldüğü zaman —Allah uzun ömür versin— çocuğum da Ana okuluna gidecek kadar büyüyünce, gene işe gireceğim. Kazandığım parayı bankaya yatıracağım ki büyüdüğü zaman küçük Sissy'yi en iyi liseye yazdırabileyim.

Annesi : Çocuklarımın da benim sürdüğüm çetin hayatı sürmelerini istemiyorum. Tahsil onların hayatlarının daha kolay olmasını sağlayacak...

Francie, «Ama işim de o kadar iyi bir iş ki,» diye düşündü. «Yani, şimdilik iyi. Ama çalışmaktan gözlerim yorulacak. Bütün öteki kızlar gözlük takıyorlar. Miss Armstrong, okuma memurları gözleri bozuluncaya kadar işe yararlar, diyordu. Öteki kızlar da ilk başladıkları zaman benim gibi hızlı okuyorlardı, herhalde. Ama şimdi gözleri...

gözlerimi korumalıyım... iş haricinde okumamalıyım.

«Annem haftada yirmi dolar kazanabileceğimi bilse, belki beni okula göndermez. Göndermiyor diye ona kabahat bulamam. O kadar uzun zamandan beri fakiriz ki. Annem her yönden iyi düşünür ama belki bu para yanılmasına sebep olabilir. Haklıdır da. İyisi mi, okul hakkında kararını verinceye kadar ona zamandan bahsetmeyeceğim.»

Francie annesine okul meselesini söyledi, annesi de, evet! bunu konuşmamız lâzım, hemen bugün, akşam yemeğinden sonra konuşalım, dedi...

Akşam kahvelerini bitirdikten sonra Katie, lüzumsuz yere (çünkü herkes zaten biliyordu), okulların gelecek haftaya açılacağını bilirdi. «İkinizin de orta okula gitmesini istiyorum,» dedi. «Ama görünüşe göre bu sonbahar sadece biriniz başlayabileceksiniz. Kazandıklarınızı mümkün olduğu kadar biriktiriyorum, ikiniz de okula gidebilirsiniz.» Katie bekledi.

Uzun zaman bekledi. Çocukların hiç bir cevap vermedi. «E? Orta okula gitmek istemiyor musunuz?»

Cevap verirken Francie'nin dudakları donmuş gibiydi. Annesine o kadar çok şey borçluydu ki sözlerinin iyi bir tesir uyandırmasını istiyordu. «Evet anne. Orta okula gitmeyi hayatımda herşeyden çok istiyorum.»

Neeley, «Ben gitmek istemiyorum,» dedi. «Beni okula gönderme, anne. Çalışmasını seviyorum hem sonra yılbaşında ücretime iki dolarlık zam yapılıyor.»

«Doktor olmak istemiyor musun?»

«Hayır. Komisyonculuk etmek ve patronlarım gibi çok para yapmak istiyorum. Bir gün borsaya gireceğim ve milyoner olacağım.»

«Benim oğlum büyük bir doktor olacak.»

«Ne biliyorsun? Belki de Maujer sokağındaki Dr. Hueller'e benzerim. Bodrum katında muayenehanem olur, onun gibi daima kirli gömlekle gezerim. Hem zaten bildik-

lerim bana yeter. Okula dönmeme hiç lüzum yok.»

Katie, «Neeley okula gitmek istemiyor,» dedi. Francie'ye adeta yalvarıyor gibiydi. «Bunun ne demek olduğunu biliyorsun, Francie.» Francie dudağını ısırdı. Şimdi ağlamak sırası değildi. Sakin olmalıydı. Açık açık düşünmeliydi. Annesi, «Bu demektir ki,» dedi. «**Neeley'nin okula gitmesi şart.**»

Neeley, «Gitmeyeceğim!» diye bağırdı. «Ne derseniz deyin gitmeyeceğim işte! Çalışıp para kazanıyorum ve para kazanmakta devam etmek istiyorum. Artık ofiste kendime bir mevki edindim. Halbuki okula dönersem gene çocuk olacağım. Hem zaten benim kazandığım paraya ihtiyacımız var, anne. Tekrar fakir düşmek istemeyiz, herhalde.»

Katie sükûnetle, «Sen okula gideceksin,» dedi «Francie'nin kazandığı para bize yeter.»

Francie, «Neden gitmek istemediği halde onu göndermekte ısrar ediyorsun da, ben o kadar istediğim halde beni göndermiyorsun?» diye bağırdı.

Neeley de, «Öyle ya,» diye onun fikrine iştirak etti.

Annesi, «Çünkü, mecbur etmezsem Neeley hiç bir zaman okula gitmez,» dedi. «Halbuki sen uğraşır didinir gene okula gidersin.»

Francie, «Neden bu kadar kesin konuşuyorsun, anne?» dedi. «Neeley de gelecek yılda okula gidebilir.»

«Saçma. Gelecek yıl sen de on beş yaşında olacaksın.»

Francie, «On yedi,» diye düzeltti. «On sekizime basacağım. Yaşım geçmiş olacak.»

«Bu ne saçma sözler böyle?»

«Hiç de saçma değil. Büroda ben on altı yaşındayım. On dört yerine on altı yaşındaymışım gibi hareket etmem lâzım. Gelecek yıl yaş itibariyle on beş yaşında olacağım. Artık tekrar talebeliğe dönmek için vaktim geçmiş olacak.»

Katie ısrarla, «Neeley gelecek hafta okula başlayacak,» dedi. «Francie de gelecek yıl gidecek.»

Neely, «İkinizden de nefret ediyorum!» diye bağırdı. «Eğer beni okula gitmeğe mecbur ederseniz evden kaçarım. Evet kaçarım!» Sonra kapıyı hızla çarparak odadan dışarı fırladı.

Katie'nin yüzünde keder çizgileri belirdi ve Francie annesine acıdı. «Üzülme, anne. Korkma, kaçmaz. Blöf yapıyor.» Ama annesinin yüzünde beliren rahat ifade onu kızdırdı. «Ama kaçacak olan benim. Hem öyle Neeley gibi kavga gürültü edecek değilim. Benim kazandıklarıma ihtiyacın olmadığı gün çıkıp gideceğim.»

Katie acı acı, «Çocuklarımın içine hangi şeytan girdi?» dedi. «Eskiden o kadar iyiydiler ki!»

«Bizim içimize yıllar girdi. On altı yaşındayız dediğimiz için, on altı yaşındaymışız gibi hareket etmemiz lâzımdı. Halbuki sen bize hâlâ on üç yaşında çocuk muamelesi yapıyorsun.»

Katie, «Babanız ölmemiş olmalıydı,» dedi. «O senin benim anlayamadığım taraflarını anlardı.»

Francie'nin kalbine bıçak gibi bir acı saplandı. Bu acı geçtikten sonra annesine bir Kasımda haftalığının yirmi dolara çıkacağını söyledi.

«Yirmi dolar mı!» Katie'nin ağzı şaşkınlıktan bir karış açık kaldı. «Aman yarabbim! Ne zaman öğrendin?»

«Cumartesi günü.»

«Şimdiye kadar bana haber vermedin.»

«Evet.»

«Bunu bilirsem seni işten alıkoymağa karar veririm, diye düşündün, değil mi?»

«Evet.»

«Ama Neeley'in okula gitmesi şart dediğim zaman bunu bilmiyordum. Görüyorsun, nasıl doğru buluyorsam öyle yaptım. Paranın bu işte hiç tesiri olmadı.» Sonra yalvarır gibi sordu: «Görmüyor musun?»

«Hayır, görmüyorum. Görebildiğim tek şey varsa, o da senin Neeley'yi benden çok kayırman. Onun herşeyini hazırlıyorsun halbuki bana, sen kendi başının çaresine bak diyorsun. Bir gün, seni aldatacağım, anne. Kendim nasıl doğru buluyorsam öyle hareket edeceğim. Benim doğru bulduğumu da sen doğru bulmayabilirsin.»

«O yandan hiç endişem yok, çünkü biliyorum ki kızıma itimat edebilirim.» Katie öyle sade bir vekarla konuşuyordu ki Francie kendinden utandı. «Oğluma da itimat ediyorum. Şimdi istediğini yapmıyor diye kızdı ama, bu geçer. Okulda da iyi bir talebe olur. Neeley iyi çocuktur.»

Francie, «Evet, iyi çocuk,» diye doğruladı. «Ama fena da olsa sen farkına varmazsın ki. Halbuki ben olsam...» Bir hıçkırık Francie'nin sesini kıstı.

Katie acı acı içini çekti ama birşey söylemedi. Kalktı ve sofrayı toplamağa başladı. Elini bir fincana uzattı ve Francie hayatında ilk defa olarak, annesinin bocaladığını gördü. Katie'nin eli titriyor ve fincanı tutamıyordu. Francie fincanı onun eline verdi ve fincanda büyük bir çatlak olduğunu farketti.

«Bizim aile sağlam bir fincan gibiydi,» diye düşündü. «Bütündü, kırıksızdı ve herşeyi iyi dayanırdı. Babam öldüğü zaman ilk olarak çatladı. Bu akşamki kavga da ikinci bir çatlak yaptı. Çok geçmeden bir dolu çatlaklar meydana gelecek ve bir bütün değil de ayrı birer parça olacağız. Bunun böyle olmasını istemiyorum, ama bile bile derin bir çatlak meydana getiriyorum.» Francie'nin iç çekişi de tıpkı Katie'ninki gibi acı ve keskindi.

Anne çamaşır sepetinin yanına gitti. Sepetin içinde Laure, bütün bu acı konuşmalara rağmen mışıl mışıl uyuyordu. Francie annesinin hâlâ bocalayan ellerle, uyuyan çocuğu sepetten aldığını gördü. Katie pencerenin yanındaki salıncaklı sandalyeye oturdu, çocuğu bağrına bastı ve sallanmağa başladı.

Francie'nin kalbi merhametten çatlayacak gibi oldu. «Ona böyle fena davranmamalıyım,» diye düşündü. «Havatında çalışmakla dertten başka ne gördü? Şimdi de Laurie'den teselli umuyor. Belki de şimdi kendisine o kadar bağlı olan, o kadar çok sevdiği Laure'nin de büyüyünce benim gibi onun aleyhine dönebileceğimi düşünüyordu.»

Elini beceriksiz bir hareketle annesinin yanağına götürdü. «Aldırma anne, seni üzmek istemedim. Haklısın. Sen nasıl dersen öyle yapacağım. Neeley'in okula gitmesi lâzım. Biz ikimiz onun ortayı bitirmesini temin ederiz.»

Katie, elini Francie'nin elinin üstüne koydu. «Benim kızım iyi kızdır,» dedi.

«Seninle mücadele ettim diye bana kızma, anne. Doğru bulduğum şeyler için mücadele etmesini bana sen kendin öğrettin. Ben de kendi düşündüğümü doğru, zannediyordum.»

«Biliyorum. İstediğin şeyler için mücadele ettiğin, mücadele edebildiğin için memnunum. Ne olursa olsun sen sonunda her işin kolayını bulacaksın. Bu bakımdan bana benziyorsun.»

Francie, «İşte bütün mesele de burada ya,» diye düşündü. «Birbirimize lüzumundan fazla benzediğimiz için birbirimizi anlamıyoruz, çünkü kendi kendimizi bile anlamıyoruz. Babamla ben ayrı ayrı kimselerdik ve birbirimizi anlardık. Annem de Neeley'yi anlıyor, çünkü Neeley ondan başka bir insan. Keşke ben de Neeley gibi ondan farklı olsaydım.»

Katie gülümseyerek, «Demek artık aramızda her şey düzeldi?» diye sordu.

«Tabiî.» Francie de gülümsedi ve annesinin yanağını öptü.

Ama kalblerinin tâ içinde, ikisi de biliyorlardı ki aralarındaki herşey düzelmemişti ve artık hiçbir zaman düzelmeyecekti.

XLV

Gene Noel. Ama bu yıl hediye alacak para, buzdolabında dolu yiyecek vardı ve odaları daima sıcaktı. Francie sokaktan geldiği zaman sıcağı, bir âşığın onu içeri çeken kollarına benzetirdi. Bu arada acaba bir âşığın kolları nasıldır, diye de merak ederdi.

Francie, kazandığı parayla evdekilerin hayatlarını kolaylaştırdığını düşünerek kendini avutuyordu. Annesi çok doğru hareket etmişti. Francie'nin haftalığı yirmi dolara çıkınca, annesi ona yol parası, yemek ve elbise için haftada beş dolar ayırmıştı. Aynı zamanda Williamsburg Tasarruf Sandığına Francie'nin namına her hafta beşer dolar yatırıyordu; lise için, diyordu. Geri kalan on dolar ve Neeley'nin verdiği bir dolarla geçinip gidiyorlardı. Bu bir servet sayılmazdı ama 1916 da herşey ucuzdu ve Nolan'ların hali vakti yerinde sayılırdı.

Eski arkadaşlarından bir çoğunun aynı okula yazıldığını öğrenince, Neeley okula sevine sevine gitmişti. Okuldan sonra Mc Garrity'nin meyhanesinde çalışıyordu. Annesi de kazandığı iki dolardan birini ona harçlık diye veriyordu. Neeley okulda önemli bir şahsiyetti. Birçok çocuktan daha fazla harçlığı vardı ve Julius Caesar'ı hem baştan sona, hem sondan başa doğru, ezbere biliyordu.

Kumbaralarını açtıkları zaman dört dolara yakın para çıktı. Neeley bir, Francie de beş dolar eklediler. Noel hediyeleri almak için on dolarları oldu. Noelden evvelki

gün Lauri'yi de yanlarına alarak üçü birden alış verişe çıktılar.

İlk önce annelerine bir şapka almaya gittiler. Şapkacıda annelerinin sandalyasının arkasına geçtiler ve Katie'nin kucağında Laurie, şapkaları prova edişini seyrettiler. Francie onun parlak yeşil bir kadife şapka almasını istiyordu ama, Williamsburg'da o renk bir şapka yoktu. Katie siyah şapka almak lâzım, diye düşünüyordu.

Francie, «Şapkayı biz alıyoruz sen değil,» dedi. «Ve artık matem şapkası yasak, diyoruz.»

Neeley, «Bu kırmızıyı bir giy, anne,» dedi.

«Yok, şu vitrindeki koyu yeşile bir bakayım.»

Dükkân sahibi kadın şapkayı vitrinden çıkararak, «Yeni bir renk,» dedi. «Yosun yeşili diyoruz.» Şapkayı Katie'nin başına geçirip alnına kadar dümdüz indirdi. Katie de elinin sabırsız bir hareketiyle, şapkayı bir kaşının üstüne yatırdı. Neeley,

«Tamam,» dedi.

Francie, «Anne, çok güzel oldun,» diye karar verdi.

Katie, «Hoşuma gitti,» dedi ve kadına sordu: «Kaçar?» Kadın derin bir nefes aldı ve Nolan'lar pazarlığa hazırlandılar. Kadın,

«Mesele şu» diye söze başladı.

Katie, «Kaça?» diye tekrar etti.

«New York'da ayni şapka için on dolar vereceksiniz. Ama...»

«On dolar vermek istesem New York'a giderdim.»

«Bu kadar aksi olmayın efendim. Ayni şapkanın benzerleri Wanamaker'larda yedi buçuk dolar.» Mânâlı bir sessizlik. «Ben size ayni şapkayı beş dolara bırakıyorum.»

«Şapka almak için tam iki dolarım var.»

Kadın üzgün bir tavırla: «Lûtfen gidin dükkânımdan!» diye bağırdı.

«Pekâlâ.» Katie çocuğunu kucakladı ve ayağa kalktı.

«Bu kadar acele etmeyin, canım.» Kadın onu gene

sandalyeye oturttu ve şapkayı bir kâğıdın içine koydu. «Size son fiat dört buçuk dolara bırakıyorum. Emin olun, kendi kaynanam bile bu fiattan alamaz!»

Katie, «Eminim,» diye düşündü. «hele senin kaynanan da benimki gibiydi.» Yüksek sesle, «Bu şapka güzel ama ben sadece iki dolar verebilirim,» dedi. «Daha bir sürü şapkacı dükkânı var. Elbet iki dolara bir şapka bulabilirim, bunun kadar iyi olmasa bile gene de başımı rüzgârdan korur.»

«Beni dinleyin.» Kadın sesine derin ve samimî bir hava verdi. «Yahudiler için para herşeydir, derler. Ama benim öyle değil. Güzel bir müşteriye yakışan güzel bir şapkam bulundu mu buramda bir şey olur.» Elini kalbine götürdü. «Öyle ki... kâr etmeğe aldırmam. Bedava veririm.» Kâğıdı Katie'nin eline tutuşturdu. «Şapkayı dört dolara alın. Bana toptan o kadara geldi.» İçini çekti. Emin olun, ben iş kadını olmayacakmışım. Ressam olup resim çizsem daha iyiymiş.»

Pazarlık böylece sürüp gitti. Katie, fiat iki buçuk dolara vardığı zaman, kadının artık daha fazla inmeyeceğini biliyordu. Emin olmak için dükkândan gidiyormuş gibi yaptı, ama bu sefer kadın onu durdurmak için teşebbüste bulunmadı. Francie Neeley'ye işaret etti. Neeley kadına iki dolar ve elli sent verdi. Kadın,

«Ne kadar ucuza aldığınızı kimseye söylemeyin sakın,» diye rica etti.

Francie, «Söylemeyiz,» diye söz verdi. «Şapkayı bir kutuya koyuverin.»

«Kutu için ayrıca on sent alıyoruz... Bana toptan bu kadara geldi.»

Katie, «Kâğıt neyimize yetmez,» diye itiraz etti.

Francie, «Bu senin Noel hediyen,» dedi. «Kutunun içinde gelmesi lâzım.»

Neeley bir on sentlik çıkardı. Şapka ipek kâğıda sarıldı ve bir kutuya kondu. «O kadar ucuza verdim ki bir daha

sefere şapka aldığınız zaman gene buraya gelmeniz lâzım. Ama o zaman böyle pazarlık yapabileceğinizi ummayın.» Katie güldü. Dükkândan çıkarken kadın, «Güle güle giyin,» diye seslendi.

«Teşekkür ederim.»

Müşteriler kapıyı kapatıp çıkınca kadın acı acı «Goyem!» diye fısıldadı ve arkalarından tükürdü.

Sokakta Neeley, «Tevekkeli değil annem bir şapka almak için beş yıl beklemiyor,» dedi. «Meğer ne dertmiş.»

Francie, «Dert mi?» dedi. «Ayol, bu eğlence!»

Bundan sonra Laurie'ye Noellik bir yün takımı almak için Seigler'e gittiler. Seigler, Francie'yi görünce bağırmağa başladı.

«Ya! Demek nihayet benim dükkânıma geliyorsun! Acaba aradığın şey öteki manifaturacılarda yok da mı bana geliyorsun? Belki başka dükkânlarda yakalıklar bir peni daha ucuzdur, ama çürüktür, kusurludur, değil mi?» Sonra Katie'ye döndü ve izah etti. «O kadar zaman gelirdi bu kız, babası için «göğüslük» ve kâğıt yaka almak için. Ama şimdi tam bir yıldır gelmiyor.»

Katie, «babası bir yıl evvel öldü,» dedi.

Mr. Seigler elinin tersiyle alnına vurarak,

«Vah vah! Benim ağzım da o kadar büyük ki ayağım hep içine kaçıyor,» diye özür diledi.

Katie insanı yatıştıran bir sesle, «Ziyanı yok,» dedi.

Mr. Seigel önlerindeki işe dönerken kısaca, «Şimdi,» dedi. «Ne istiyorsunuz?»

«Yedi aylık bir çocuk için yünlü takım.»

«Tam ona göre birşeyim var.»

Seigel bir kutudan mavi yünlü bir takım çıkardı. Ama bunu Laurie'nin üstüne koyup ölçtükleri zaman kazak çocuğun göbeğine, pantolonlar da dizlerinin hemen aşağısına geldi. Başka boyları ölçtüler ve Laurie'ye tam gelen, iki yaşında çocuklar için yapılmış bir takım buldular. Mr. Seigel hayranlıkla,

«Yirmi yıldır manifaturacılık işindeyim... on beş yıl Grand sokağında, beş yıl da Graham Caddesinde. Ama yedi aylıkken bu kadar büyük olan çocuk **ins leben** (1) görmedim.»

Nolan'ların gözleri sevinçle parlıyordu.

Pazarlık yapılmadı. Çünkü Seigel'in fiatları sabitti. Neeley üç dolar verdi. Çocuğa takımı hemen oracıkta, giydirdiler. Kulaklarına kadar indirilen yün beresiyle, pek şeker oldu. Yünün parlak mavi rengi cildinin gül pembeliğini büsbütün meydana vurmuştu. Bunu kendi de anlıyor zannederdiniz... iki dişini göstere göstere bir gülümsüyordu ki!.»

Seigel ellerini dua eder gibi kavuşturdu :

«Ach, du Liebchen» (2) deyip duruyordu. «Güle güle giysin,» diye ilâve etti. Ve bu dilek, yahudi kadınınki gibi, arkalarından tükürmesiyle bozulmadı.

Anneleri çocukla yeni şapkasını alıp eve döndü. Neeley'le Francie de Noel alışverişine devam ettiler. Flittman için ufak tefek hediyeler ve Sissy'nin çocuğu için de bir şey aldılar. Sonra sıra kendi hediyelerine geldi.

Neeley, «Ne istediğimi söyleyeyim de, sen al,» dedi.

«Peki, ne istiyorsun?»

«Tozluk.»

«Tozluk mu?» Francie'nin sesi hayret doluydu.

«Orta boy.»

«Boyunu nerden biliyorsun?»

«Dün gidip denedim.»

Neeley, Francie'ye bir buçuk dolar verdi. Francie de gidip tozlukları aldı. Adama güzel bir paket yaptırttı ve dışarda paketi Neeley'e takdim etti. İkisinin de kaşları çatık, yüzleri ciddiydi.

---

(1) Ömrümde.

(2) Ah, sevgilimsin...

Neeley, ciddiyetle: «Teşekkür ederim,» diye cevap verdi. «Ya sen ne istiyorsun?»

«Siyah dantelden bir dans elbisesi, hani o Union Caddesinin yanındaki dükkânın vitrininde duruyor.»

Neeley endişeli endişeli, «Kadın işi bir şey mi bu?» diye sordu.

«Evet. Bel 60, göğüs 76 santim. İki dolar.»

«Sen git al. Ben böyle şeyler almaktan hoşlanmam.»

Francie ne zamandır istediği dans elbisesini aldı... ince siyah kordelâlarla birbirine tutturulmuş siyah dantel parçalarından ibaretti. Neeley hiç beğenmedi ve Francie'nin teşekkürüne soğuk bir sesle, «Bir şey değil,» diye karşılık verdi.

Kaldırımdaki Noel ağacı pazarının önünden geçtiler. Neeley, «Hatırlıyor musun, hani adama en büyük ağacı bize at, demiştik?» dedi.

«Tabiî hatırlıyorum. Ne zaman başım ağrısa, ağacın çarptığı yer acıyor.»

«Sonra ağacı yukarı taşımamıza yardım ederken babam nasıl şarkı söylemişti.»

O gün kaç defa babalarının adı geçmiş ya da akıllarına babaları gelmişti. Ve her defasında Francie eski bıçak gibi acının yerine bir sıcaklık duymuştu. «Babamı unutuyor muyum?» diye düşündü. «Acaba sonraları onu hatırlamak güç mü gelecek? Ninem Mary Rommely'nin dediği doğru galiba. «Zamanla herşey geçer.» Ölümünden sonraki ilk yıl güçtü, çünkü geçen seçimde reyini vermişti. Geçen Şükran gününde soframızdaydı, diyebiliyorduk. Ama gelecek yıl o... öleli iki yıl olacak: Ve zaman geçtikçe onu hatırlayıp yılları hesaplamak gitgide daha güçleşecek.»

«Bak!» Neeley ablasının kolunu tuttu ve tahta bir saksının içinde duran bir çam ağacını gösterdi.

Francie, «Büyüyen bir ağaç!» diye bağırdı.

«Ne zannettin, bütün Noel ağaçları kesilmezden evvel büyürler.»

«Biliyorum. Ama insan hep kesilmiş gördüğünden, o ağaçlar topraktan kesilmiş olarak çıkıyormuş gibi geliyor. Haydi bunu alalım, Neeley.»

«Pek de küçük.»

«Ama kökleri var.»

Eve götürdükleri zaman, Katie ağacı muayene etti ve kaşlarının arasındaki çizgi derinleşti. Birşeyler düşünüyordu. «Evet,» dedi. «Noelden sonra yangın merdivenine koyarız. Bol güneş görür. Ayda bir de at gübresi koyarız.»

Francie, «Yok, anne,» diye itiraz etti. «O at gübresini bizim üstümüze yükleme.»

Çocukken at gübresi toplamak en nefret ettikleri işlerden biriydi. Nineleri Mary Rommely'nin penceresinde bir sıra kırmızı sardunya çiçeği vardı. Bu sardunyalar kuvvetli, parlak ve berrak renkliydiler. Çünkü ayda bir ya Francie, ya da Neeley ellerinde bir sigara kutusuyla sokaklara çıkıp kutuyu iki sıra at gübresiyle doldurmağa mecburdular. Gübreyi götürüp verdikleri zaman nineleri onlara iki sent verirdi. Francie at gübresi toplamaktan utanırdı. Bir kere ninesine bunu söylemiş, ninesi de,

«Ailemizin üçüncü neslinde kan kuvvetini kaybetmiş,» diye cevap vermişti. «Avusturya'da benim oğlan kardeslerim koskoca arabalara gübre yüklerlerdi. Hem de kuvvetli bir dürüst adamlardı.»

Francie, «Herhalde,» diye düşünmüştü. «Böyle bir nesneyle uğraşabildiklerine göre.»

Katie, «Madem ki bir ağacımız oldu dikkatle bakıp büyütmemiz lâzım,» diyordu. «Utanıyorsanız gübreleri geceleyin toplarsınız.»

Neeley, «Ama şimdi o kadar az at var ki, hep otomobil,» dedi. «Gübre bulmak zor.»

«Otomobillerin geçmediği bir sokağa gidersiniz. Gübre yoksa bir at gelsin diye beklersiniz ve gübre oluncaya

kadar atın peşinden gidersiniz.»

Neeley, «İşte gördün mü,» dedi. «Keşke ağacı almaz olsaydık.»

Francie, «Ne oluyoruz Allahaşkına?» diye sordu. Eski günlerde değiliz artık. Şimdi paramız var. Bir çocuğa biraz para veririz, o da bize gübre toplar, olur biter.»

Neeley ferahlayarak, «Öyle ya,» diye ablasının sözünü doğruladı.

Anneleri, «Ağacınıza kendi ellerinizle bakmak isteyeceksiniz sanmıştım,» dedi.

Francie, «Zenginlerle fakirlerin arasındaki fark şudur,» dedi, «fakirler her şeyi kendi elleriyle yaparlar, zenginler ise parayla işlerini görecek el tutarlar. Biz fakir değiliz, artık. Bazı işlerimizi gördürmek için para verebiliriz.»

Katie, «Ben fakir kalmak istiyorum, öyleyse,» dedi. «Çünkü ellerimle iş görmesini pek severim.»

Annesiyle ablası gene münakaşaya başlayınca, Neeley her zamanki gibi sıkıldı. Konuyu değiştirmek için, «Eminim Laurie bu ağaç kadar vardır,» dedi.

Çocuğu çamaşır sepetinden çıkardılar ve boyunu ağaçla karşılaştırdılar.

Francie, «Boyları ayni,» dedi.

Neeley, «Hangisi daha çabuk büyüyecek, acaba?» dedi.

«Neeley, ömrümüzde ne köpeğimiz oldu, ne kedimiz. Onun için bu ağacı onların yerine koyalım.»

«Haydi canım, hiç ağaç kedi köpek yerine geçer mi?»

«Neden geçmesin? O da yaşıyor, nefes alıyor, değil mi?» Bir isim de koyalım. Annei! Ağacın adı Annie, çocuğun adı Laurie, ikisi beraber bir şarkı meydana getiriyorlar.»

Neeley, «Biliyor musun?» diye sordu.

«Neyi?»

«Sen delisin. İşte onu.»

«Biliyorum. Harikulâde değil mi? Bugün kendimi Mo-

dern Matbua Bürosunda baş okuma memuru olan sözde on yedi yaşında Miss Nolan gibi hissetmiyorum. Hırdavatçıdan aldığımız paraları sana verdiğim zamanlardaki gibi hissediyorum. Tıpkı bir çocuk gibiyim.»

Katie, «Zaten çocuksun,» dedi. «On beşine yeni basmış bir çocuk.»

«Sahi mi? Neeley'nin bana Noel hediyesi diye ne aldığını bilsen böyle demezdin.»

Neeley, «Bana aldırdığını,» diye düzeltti.

Francie, «Senin bana Noel hediyesi diye aldırdığını anneme göstersene, beyefendi,» dedi. «Haydi göster.»

Neeley, Noel hediyesini gösterince annesinin sesi de Francie'ninki gibi hayretten yükseldi. «Tozluk ha?»

Neeley, «Ayak bileklerimi sıcak tutsun diye,» dedi.

Francie, kendi elbisesini gösterdi ve annesi hayretle, «Aman yarabbim,» dedi.

Francie ümitle, «Açık kadınların giydiği şeylerden mi dersin?» diye sordu.

«Eğer açık kadınlar böyle şeyler giyiyorlarsa eminim hepsi zatürreeye yakalanıyorlardı. Şimdi bakalım, akşama ne yiyeceğiz?»

«Bunu aldım diye bana bir şey demeyecek misin?» Annesi bu meseleye önem vermediği için Francie şaşırmıştı sanki.

«Hayır. Bütün kadınlar bir defa siyah dantelli elbise devresinden geçerler. Şen bu devreye şimdiden eriştin, daha evvel de kurtulacaksın. Çorbayı ısıtsak da o etle patatesleri...»

Francie hafifçe kızararak, «Şu annem de herşeyi bildiğini, zanneder,» diye düşündü.

Noel sabahı duaya beraberce gittiler. Katie, Johnny'nin ruhunun huzuru için dua okutturuyordu.

Yeni şapkasını giyince çok güzel olmuştu. Yeni takımı çocuğa da çok yakışmıştı. Yeni tozluklarını giymiş olan Neeley bir adam tavrıyla çocuğu kucağına almakta ısrar

etmişti. Stagg sokağından geçerken bir şekerci dükkânının önünde pinekleyen bir kaç oğlan Neeley'le alay ettiler. Neeley'nin tozluklarıyla alay ettiklerini biliyordu. Ama kardeşini mahcup etmemek için Neeley'nin çocuğu taşımasıyla alay ediyorlarmış gibi yaptı ve «ver çocuğu ben alayım.» Neeley bunu kabul etmedi. Çocukların onun tozluklarıyla alay ettiklerini biliyordu. Williamsburg'un dar kafalılığına içerlemişti. Eve dönünce tozlukları bir kutuya kaldırmaya ve daha kibar bir mahalleye taşınıncaya kadar giymemeğe karar verdi.

Francie de dantel kilotunu giymişti ve donuyordu. Ne zaman buz gibi bir rüzgâr esip paltosunu açarak ince elbisesinden içeri geçse, sırtında hiç iç çamaşırı yokmuş gibi oluyordu. İçinden dertli dertli, «Keşke, ah keşke yün kilot giymiş olsaydım,» diye feryat ediyordu. «Annemin hakkı varmış. İnsan zatürreye yakalanabilir, yani. Ama ona söyleyip de, ben demedim mi, dedirtmeyeceğim. Bu dantel şeyleri yaza kadar kaldırsam daha iyi olacak galiba.»

Kiliseye girince, Laurie'yi boylu boyunca yatırarak bütün bir ön sırayı kapladılar. Sonradan gelen bir çok kimseler boş yer zannederek hemen hücrenin kapısına geliyor ve girmeğe hazırlanıyorlardı. Ama çocuğun iki kişilik yere uzatılmış olduğunu görünce ters ters Katie'ye bakıyorlardı. Dimdik oturmuş duran Katie de onlara iki misli ters bakıyordu.

Francie'ye göre bu kilise Brooklyn'in en güzel kilisesiydi. Eski kurşunî taştan yapılmıştı ve en yüksek apartmanları bile aşarak berrak çizgilerle gökyüzüne erişen çifte kulesi vardı. İçersi de, yüksek kubbeli tavanı, kalın duvarların içine oyulmuş dar, renk renk camlı pencereleri ve ince ince oymalı mihraplarıyla minyatür bir katedrale benziyordu. Francie orta mihrapla iftihar ederdi, çünkü bunun sol tarafı yarım asır önce dedesi Rommely tarafından oyulmuştu. O zaman Avusturyadan yeni gelmiş bir

genç olan Thomas Rommely istemeye istemeye kilisesine bu emek âşârını vermeğe mecbur olmuştu.

Tutumlu bir adam olduğu için oyulmuş tahta parçalarını toplamış ve eve götürmüştü. Üşenmeyerek bu parçaları birbirine yapıştırmış ve bu mubarek tahtadan üç küçük haç yapmıştı. Mary de evlendikleri zaman her kızına birer haç vermiş ve bunları ilk kızlarına vermelerini tembih etmişti.

Katie'nin haç'ı evde, ocağın üstünde asılı duruyordu. Francie evlendiği zaman bu onun olacaktı.

Düşüncelerine dalmış olan Francie duanın başını duymamıştı. Şimdi dinlemeğe başladı.

Papaz o derin ve zengin sesiyle, **Rübbabımla seni övüyorum, Yüce Tanrı benim Tanrım,** diyordu.

Koro, **Tanrıdan ümidinizi kesmeyin, diye** karşılık verdi.

Babanın, Oğlunun ve Mukaddes Ruhun ihtişamı sonsuzdur.

Koro, **Dünya yaratılırken olduğu gibi, şimdi olduğu gibi, kıyamete kadar da olacağı gibi, bütün ebed boyunca âmin,** diye karşılık verdi.

Papaz, **Allahın mihrabına gideceğim,** dedi.

Koro, **Gençliğime sevinç veren Allaha,** diye cevap verdi.

Ümidimiz ondandır.

Göğü ve yeri yaratan odur.

Papaz eğildi ve dua okumaya başladı.

XLVI

Francie, «On dakika sonra,» dedi, «1917 olacak.»

Francie'yle kardeşi ayaklarını mutfaktaki fırının altına sokmuş, yanyana oturuyorlardı. Gece yarısından beş dakika evvel beni çağırın, diye sıkı sıkı tembih etmiş olan anneleri yatağına uzanmış dinleniyordu. Francie sözüne devamla,

«İçimde öyle bir his var ki, 1917, gördüğümüz bütün yıllardan daha hareketli olacak,» dedi.

Neeley, «Sen bunu her yıl söylüyorsun,» dedi. «Önce 1915 en hareketli oluyordu. Sonra 1916, şimdi de 1917».

«Bu yılın önemi şurada : savaşa gireceğiz.»

«Ne zaman?»

«Yakında. Haftaya... gelecek aya.!»

«Ne biliyorsun?»

«Ben her gün gazete okuyorum, beyim... iki yüz tane.»

«İnşallah ben büyüyüp bahriyeye girinceye kadar devam eder.»

«Kim giriyor bahriyeye?»

Hayretle sıçrayarak döndüler. Anneleri yatak odasının kapısında duruyordu.

Francie, «Hiç konuşuyorduk, anne,» diye lâfı çevirdi.

Annesi sitemli sitemli, «Beni çağırmayı unuttunuz,» dedi. «Bir düdük duyar gibi oldum. Saat on iki herhalde.»

Francie pencereyi açtı. Rüzgârsız, kırağılı bir geceydi. Herşey durgun, herşey hareketsizdi. Avluların ötesinde,

evlerin sırtları karanlık görünüyordu. Pencerede dururlarken bir kilise çanının neşeli çanlarını işittiler. Sonra öteki çan sesleri ilk sesin üstüne yuvarlandı. Araya ışıklar karıştı. Bir canavar düdüğü çığlık kopardı. Karanlık pencereler gürültüyle açıldı. Birisi boş silâh patlattı. Bağırışlar ve kedi gibi miyavlamalar duyuldu.

1917!

Sonra bütün sesler sönüp gitti ve hava bekleyişle doldu.

İçkili bir ses :

Eski dostlar unutulacak (1)

Ve hiç hatıra getirilmeyecek!..

diye şarkı söylemeğe başladı. Nolan'lar da ona katıldılar. Komşular da bir bir şarkıya karıştı. Ve hep beraber söylediler.

Gece bir kere daha sessiz ve sakin kaldı. Francie annesiyle Neeley'ye sarıldı. «Haydi hep beraber,» diye emretti. Üçü birden pencereden sarktılar ve.

«Yeni yılınız kutlu olsun, komşular!» diye bağırdılar.

Bir an sessizlik oldu. Sonra karanlığın içinden kalın bir ses İrlânda şivesiyle cevap verdi :

«Yeni yılınız kutlu olsun, Nolan'lar!»

Katie hayretle, «O da kim ki?» diye sordu.

Neeley, «Yeni yılın kutlu olsun, pis İrlândalı sen de!» diye bağırdı.

Katie elini oğlanın ağzına kapadı ve onu pencereden içeri çekti. Francie pencereyi kapadı. Üçü de deli gibi gülüyorlardı. Francie nefes nefese,

«İşte yaptın işi.» Öyle gülüyordu ki, gözlerinden yaşlar akıyordu.

Gülmekten takati kesilen ve masaya tutunmağa mecbur kalan Katie, «Kim olduğumuzu da biliyor, şimdi bu-

(1) Ayrılık valsi.

raya gelip dö... dö... dövüşecek,» diye kekeledi, «Kim... kimdi?»

«İhtiyar O'Brien. Geçen hafta küfrede küfrede bahçesinden kovdu, pis İr...»

Annesi, «Sus!» dedi. «Biliyorsun, yeni yıl başlarken ne yaparsan, bütün yıl onu yaparsın.»

Francie, «Bütün yıl boyunca da bozuk plâk gibi, pis İrlândalı, deyip durmak istemezsin ya?» diye sordu. «Hem sonra sen de İrlândalısın.»

Neeley, «Sen de,» dedi.

«Annemden başka hepimiz İrlândalıyız...»

Katie, «Ben de evlenme yoluyla İrlândalı sayılırım,» dedi.

Francie, «Öyleyse yılbaşı gecesinde bir İrlânda içkisi içiyor muyuz, içmiyor muyuz?» diye sordu.

Annesi, «Tabiî içiyoruz,» dedi. «Durun, ben bir şey hazırlayayım.»

Mc Garrity, Nolan'lara Noel hediyesi olarak bir şişe güzel, eskimiş konyak vermişti. Katie üç uzun saplı bardağa bu konyaktan birer parça boşalttı. Bardakların geri kalan kısmını çarpılmış yumurta ve biraz şekerle karışmış sütle doldurdu. Hindistan cevizi rendeledi ve bunu da içkinin üstüne serpti.

Gerçi elleri titremiyordu ama içki meselesi onun için acı birşeydi. Katie ya çocuklar Nolanların içki sevgisini taşıyorlarsa, diye endişe ediyordu. Katie çocuklarının ikisine de birer bardak uzattı. Çocukların tepkilerine çok şey bağlıydı.

Francie, «Neyin şerefine içiyorum?» diye sordu.

Katie, «Bir ümidin,» dedi. «İnşallah ailemiz her zaman bu geceki gibi beraber olsun.»

Katie uyuyan çocuğu beşiğinden aldı ve sıcak mutfağa getirdi. Laurie gözlerini açtı, başını kaldırdı ve uykulu bir tebessümle dudaklarını aralayarak iki dişini gösterdi.

Sonra başını Katie'nin omuzuna dayadı ve gene uyuya kaldı.

Francie bardağını kaldırarak, «Haydi!» dedi. «Her zaman beraber olmak ümidine.» Kadehlerini tokuşturup içtiler.

Neeley bir yudum içti, yüzünü buruşturdu ve sade sütü tercih ettiğini söyledi. İçkiyi musluktan aşağı boşaltı, bir başka bardağa soğuk süt doldurdu. Francie kendi bardağındakini içerken Katie endişeyle seyrediyordu.

Francie, «Güzel,» dedi. «Çok güzel. Ama vanilyalı dondurma kadar değil.»

Katie içinden, «Neye merak ediyorum, sanki?» dedi. «Ne de olsa, çocuklar Nolan oldukları kadar Rommely de sayılırlar. Biz Rommely'ler de içkiye düşkün kimseler değiliz.»

Francie ansızın içinden gelen arzuya kapılarak, «Neeley, gel dama çıkalım da yıl başlarken dünya nasıl görünüyor, bakalım,» dedi.

Neeley, «Pekâlâ,» diyerek kabul etti.

Anneleri, «Ama önce ayakkabılarınızı giyin,» dedi, «paltolarınızı da.»

Sarsılıp duran tahta merdiveni tırmandılar. Kapağı yana ittiler ve dama çıktılar.

Gece ayazdı ve baş döndürüyordu. Hiç rüzgâr yoktu ama soğuk iliklerine kadar işliyordu. Yıldızlar pırıl pırıl ve çok alçaktaydılar. O kadar çok yıldız vardı ki ışıkları gökyüzüne koyu mavi bir renk vermişti.

Francie parmaklarının ucuna kalktı ve kollarını açtı. «Hepsini kucaklamak istiyorum!» diye bağırdı. «Gecenin bu halini... rüzgârsız soğukluğunu kucaklamak istiyorum ve yıldızların bu yakınlığını, parlaklığını, «Bırak beni gideyim! Bırak gideyim!» diye bağırıncaya kadar, hepsini kucaklamak istiyorum.»

Neeley meraklanarak : «O kadar kenarda durma,» dedi. «Sonra aşağı düşersin.»

Francie, «Birisine ihtiyacım var,» diye düşündü. «Birisine ihtiyacım var. Birisini kucaklamağa ihtiyacım var. Sonra bu kucaklamaktan başka bir şeye de ihtiyacım var. Böyle zamanlarda neler hissettiğimi anlayacak birisine ihtiyacım var. Bu anlamak da kucaklamanın bir parçası olmalı.

«Annemi, Neeley'yi ve Laurie'yi seviyorum. Ama onları sevdiğimden başka türlü sevecek birine ihtiyacım var.

«Bundan anneme bahsetsem mi acaba?... O zaman bana bu ihtiyacı duyduğun zaman karanlık sofalarda oğlanlarla oynaşma, der. Sonra bende Sissy'nin eskiden olduğu gibi olurum diye merak eder. Ama bu Sissy Teyze gibi bir şey değil, çünkü benim anlaşılmaya ihtiyacım var. Gerçi Sissy on dört, Evy de on altı yaşında evlenmiş, ama onlara söylesem onlar da annemin dediğini derler. Evlendiğinde annem de şu kadarcık kızmış. Ama hepsi de unutmuşlar... bana, sen daha çok küçüksün, böyle şeyler düşünecek yaşın değil, derler. Belki henüz on beş yaşından büyüğüm. Ama kucaklayabileceğim kimse yok, beni anlayabilecek hiç kimse yok. Belki bir gün... bir gün...»

«Neeley insanın ölmesi gerekirse, şimdi ölmek harikulâde olmaz mı?... İnsan her şeyin kusursuz olduğuna inanırken, gecenin de kusursuz olduğu gibi.»

Neeley, «Biliyor musun?» diye sordu.

«O sütlü punç seni sarhoş etti. İşte onu.»

Francie ansızın yumruklarını sıktı ve Neeley'nin üzerine yürüdü. «Bir daha sakın böyle bir şey söyleme!» dedi. «Sakın ha!»

Onun bu hırsından korkan Neeley geriledi. «Kı... kı... kızma,» diye kekeledi. «Bir kere ben de sarhoş oldum.»

Francie merakından öfkesini unuttu. «Sahi mi Neeley, doğru mu?»

«Evet. Bizim arkadaşlardan biri bir kaç şişe bira almış. Bodruma inip içtik.»

«Nasıl oldu?»

«Önce dünyanın altı üstüne geldi. Sonra da kustum...

Francie, «Öyleyse ben de sarhoş oldum,» diye itiraf etti.

«Biradan mı?»

«Yok. Geçen bahar Mc Carre Parkında ömrümde ilk defa olarak bir lâle görmüştüm.»

«Madem ki ömründe hiç görmedin, lâle olduğunu nerden bildin?»

«Lâle resimleri görmüştüm. İşte, lâlenin sapının düzlüğüne yapraklarının şekline, çiçeğinin o içi sarılı saf kırmızısına baktığım zaman dünyanın altı üstüne geldi, her şey karmakarışık oldu... senin dediğin gibi. Başım dönüyordu ki parktaki sıralardan birine oturmak zorunda kaldım.»

«Kustun mu?»

Francie, «Hayır,» diye cevap verdi, «Şimdi bu gece, bu damda da ayni hisleri duyuyorum. Biliyorum, punçtan değil.» Sonra aklına bir şey geldi. «O punçu verdiği zaman annem bizi denemek istedi. Biliyorum.»

Neeley, «Zavallı annem,» dedi. «Ama benden yana üzülmesine lüzum yok. Ben bundan sonra artık hiç sarhoş olmayacağım.»

«Benim için endişelenmesine de lüzum yok. Sarhoş olmak için içmem şart değil ki! Ben ufak tefek şeylerle sarhoş olabiliyorum, bir lâle gibi... bu gece gibi.»

Neeley, «Sahiden de harikulâde bir gece,» dedi.

«Öyle durgun ve parlak... âdeta... kutsal bir gece.»

Francie bekledi. Babası şimdi burda, yanında olsaydı

Neeley şarkı söylemeye başladı:

Sessiz gece, Kutsal gece.

Herşey sakin, herşey parlak.

Francie kendini çok mutlu hissederek, «Tıpkı babam gibi.» diye düşündü.

Neeley! Annesine ne kadar çok benziyordu, babasına ne kadar çok benziyordu. İkisinin de en iyi tarafları Neeley'deydi. Francie kardeşini çok seviyordu. Kollarını onun boynuna dolayıp öpmek istedi. Ama Neeley annesi gibiydi. İnsanların sevgilerini dışlarına vurmasını istemezdi. Şimdi Francie onu öpmeğe kalkışsa, Neeley muhakkak kızacak ve ablasını öpecekti. Onun için Francie elini uzattı.

«Yeni yılın kutlu olsun, Neeley.»

«Senin de öyle.»

İki kardeş ciddî ciddî birbirlerinin elini sıktılar.

XLVII

Noel tatili süresince Nolan ailesinin hayatı kısa bir zaman için gene eski günler gibi olmuştu. Ama yılbaşı geçince, tekrar Johnny'nin ölümünden sonraki gibi yaşamağa başladılar.

Artık piyano dersleri yapılmıyordu. Francie piyano çalmayalı aylar olmuştu. Neeley akşamları mahalledeki dondurmacı dükkânlarında piyano çalıyordu. Caz çalmakta ustaydı. Piyanoyu âdeta konuşturduğu söyleniyor ve çok sevilip aranıyordu. Bedava dondurma ısmarlayanlara piyano çalıyordu. Bazan da, cumartesi günleri bütün akşam çalsın diye Scheehly'nin ona bir dolar verdiği oluyordu. Francie bunu beğenmiyordu. Bir gün annesine,

«Ben olsam izin vermezdim, anne,» dedi.

«Ama ne zararı var?»

«Neeley'nin, bedava bir şey ısmarlasınlar diye piyano çalmağa alışmasını istemezsin değil mi? Sonra belki...» Francie durakladı. Yarı kalan cümleyi Katie tamamladı.

«Babana benzer mi demek istiyorsun? Hayır Neeley babasına benzemeyecek. Babanız hiç bir zaman, «Annie

Laurie» yahut «Son Gül» gibi sevdiği şarkıları söylemezdi. Halk ne isterse onu çalardı. «Güzel Adeline» yahut, «Eski Mitt Irmağı Kenarında» gibi. Ama Neeley başka. Neeley kendi canı ne isterse onu çalıyor. Başkaları beğenmiş beğenmemiş, hiç önem verdiği yok.»

«Yani, babam onları eğlendirirdi, halbuki Neeley bir sanatkâr mı demek istiyorsun?»

Katie meydan okur gibi, «Evet... öyle,» diye itiraf etti.

«Bence anne sevgisini biraz ileri götürüyorsun.»

Katie suratını astı, Francie de sustu.

Neeley orta okula başladığından beri İncil ve Shakespeare okumaktan vazgeçmişlerdi. Neeley derste **Julius Caesar**'ı etüd ettiklerini ve müdürün her toplantıda İncil okuduğunu, bunun da kendisi için yeter olduğunu söylemişti. Francie de bütün gün okumaktan gözleri yorulduğunu söyleyerek, geceleri okumak istemediğini bildirmişti. Katie ısrar etmedi. Çocukların artık büyümüş olduklarını, isterlerse okumayacaklarını hissediyordu.

Francie'nin akşamları yalnız geçiyordu. Nolan'lar sadece akşam yemeğinde beraberdiler. Yemekte Laurie bile yüksek sandalyasıyla masanın başına gelirdi. Yemekten sonra Neeley ya arkadaşlarının yanına, ya da dondurmacı dükkânlarında piyano çalmağa giderdi. Katie önce gazete okur, sonra da Laurie'yle beraber sekizde yatardı. (Francie'yle Neeley evde çocuğun yanındayken işinin çoğu kısmını bitirebilmek için, Katie hâlâ sabah beşte kalkıyordu.)

O yıl bahar erken geldi. Tatlı, ılık geceler Francie'nin içine bir huzursuzluk veriyordu. Sokaklarda ve parkta bir aşağı bir yukarı dolaşıyordu. Ve her nereye giderse gitsin, mutlaka başbaşa bir oğlanla bir kız görüyordu; kol kola yürüyen, yahut parktaki sıralarda birbirine sarılmış oturan, bir evin sahanlığında yanyana ses çıkarmadan duran bir oğlanla bir kız. Dünyada Francie'den başka herkesin bir sevgilisi ya da arkadaşı vardı. Brooklyn'deki tek

yalnız kimse Francie'ydi sanki.

1917 yılının Martı. Bütün mahalle savaşın muhakkak olduğundan başka birşey düşünemiyor, konuşamıyordu.

Derken Sissy öyle bir heyecan yarattı ki savaş bir süre için geri plânda kaldı.

Sissy, beş yıldan beri kocası olan «John»'a deli gibi âşık olarak aileyi altüst etti. Sadece beş yıllık kocasına âşık olmakla kalmadı, aynı zamanda dul kaldı, boşandı, evlendi ve gene gebe kaldı... hepsi de on günün içinde!

Williamsburg'un en tutulan gazetesi **The Standar Inion** bir gün gene her zamanki gibi Büro kapanmazdan hemen evvel Francie'nin masasına getirilmişti. Katie yemekten sonra okuyabilsin diye Francie gazeteyi eve götürmüştü. Ertesi sabah gene büroya götürecek ve okuyup işaret edecekti. İş haricinden hiç gazete okumadığı için gazetenin bu sayısında ne olduğunu bilemezdi.

Akşam yemeğinden sonra Katie gazeteye göz gezdirmek için pencerenin yanına oturdu. Üçüncü sayfayı çevirdikten bir an sonra büyük bir hayretle, «Aman Yarabbim!» diye bağırdı. Francie'yle Neeley koşup omuzunun üstünden baktılar. Katie başlığı işaret etti :

KAHRAMAN İTFAİYECİ WALLABOUT ÇARŞISINDAKİ YANGINDA ÖLDÜ

Bunun altında daha küçük yazıyla bir başlık vardı: «Gelecek ay tekaüt oluyordu.»

Yazıyı okuyan Francie bu itfaiyecinin Sissy'nin ilk kocası olduğunu anladı. Gazetede Sissy'nin yirmi yıl önceki bir resmi de vardı... Kıvırcık saçlarını yukarıya kaldırmış, iyice bol kollu elbisesiyle Sissy... on altı yaşında. Sissy'nin resminin altında şöyle bir yazı vardı: «Kahraman itfaiyecinin dul kalan karısı.»

Katie, «Aman yarabbim!» diye tekrar etti. «Demek adam bir daha evlenmemiş. Sissy'nin resmini bunca za-

man muhafaza etmiş olacak. Öldüğü zaman da birileri eşyalarını karıştırıp buldu herhalde... Sissy!»

«Hemen oraya gitmem lâzım.» Katie önlüğünü çıkardı. Bir taraftan şapkasını giyerken öbür taraftan, «Sissy' nin John'u gazeteleri okur,» diye anlatıyordu. «Sissy ona, boşandım, demişti. Şimdi adam hakikati öğrenince Sissy' yi öldürür. Hiç olmazsa sokağa atar.»

Francie, «'John' iyi bir adama benziyor.» dedi, «Zannetmem ki böyle bir şey yapsın.»

«Ne yapacağını bilemeyiz. Onu hiç tanımıyoruz. Adam bizce bir yabancı. İnşallah geç kalmamışımdır.»

Francie ben de geleceğim, diye ısrar etti. Neeley de Sissy'lerde olup biteni harfi harfine anlatmaları şartıyla evde, çocuğun yanında kalmağa razı oldu.

Eve vardıkları zaman Sissy'yi heyecandan yüzü kızarmış buldular. Mary Rommely çocuğu almış karanlıkta dua etmek üzere misafir odasına gitmişti.

Sissy'nin John'u, Katie'lere meseleyi kendi bildiği gibi anlattı.

«Ben dükkânda çalışırken adamlar eve geliyorlar ve Sissy'ye, «Kocan öldü, anladın mı?» diyorlar. Sissy de ben öldüm zannediyor.» Ansızın Sissy'ye dönerek: «Ağladın mı?»

Sissy, «Üç sokak öteden sesim işitiliyordu,» diye yemin etti. «John» memnun oldu.

«Adamlar Sissy'ye cesedi ne yapalım, diye soruyorlar. Sissy de sigorta var mı, diye soruyor, anladınız mı? Her neyse, sigorta varmış... beş yüz dolarlık. On yıl önce verilmiş, hâlâ Sissy'nin üstüne yapılmış duruyormuş. Bunun üzerine Sissy ne yapıyor, cesedi Speht'in Cenaze Salonuna göndermelerini söylüyor, anladınız mı? Beş yüz dolarlık bir cenaze merasimi yapsınlar, diyor.»

Sissy, «Bir şeyler yapmaya mecburdum,» diye özür diledi. «Benden başka kimsesi yokmuş.»

«John», «Hem bu kadar da değil,» diye sözüne devam

etti. «Şimdi tutup Sissy'ye bir de emekli maaşı verecekler.» Ansızın, «Ben buna tahammül edemem!» diye bağırdı. Sonra daha sakin devam etti; «Evlendiğimiz zaman bana, boşandım dediydi. Meğerse boşanmamış.»

Sissy, «Ama Katolik dininde boşanmak yasaktır,» diye savundu.

«Ama sen kilisede evlenmemişsin ki!»

«Biliyorum. Onun için kendimi hiç bir zaman evli saymadım; boşanmağa lüzum olduğunu da hiç düşünmedim.»

«John» ellerini havaya kaldırdı ve «Ben bu işten vaz geçtim!» diye bağırdı. Sonra nutuk verir gibi, «Ben onu iyi niyetlerle, güvenerek almıştım. Ama o ne yaptı?» diye sordu. «Tuttu ikimizi de meşru olmayan bir münasebet içinde yaşattı.»

Sissy sert, «Böyle söyleme!» dedi. «Münasebetimiz hiç de gayri meşru değil. Sadece ben üç kocalıyım.»

«Bütün bunlara derhal son verilecek, anlıyor musun? Birincisinden dul kaldın. İkincisinden boşanacaksın, sonra da benimle yeniden evleneceksin, anlıyor musun?»

Sissy uslu, «Evet, John,» dedi.

«John,» «Hem benim ismim de John değil!» diye bağırdı. «Benim adım Steve! Steve! Steve!» İsmini her tekrar edişinde masaya öyle bir vuruyordu ki, masanın üstündeki mavi şeker kâsesi ve kenarında duran kaşıklar şangırdayarak inip kalkıyorlardı. Adam parmağını Francie' nin yüzüne uzattı.

«Sen de duy! Bundan sonra ben Steve Enişteyim, anladın mı?» diye bağırdı.

Francie adamdaki bu değişikliği, hayretten dili tutulmuş bir vaziyette dinliyordu.

«M... m... merhaba, Steve Enişte.»

«Hah, şöyle.» Steve bir parça yatışmıştı. Kapının arkasındaki çivide asılan şapkasını aldı ve başına geçirdi.

Katie endişelenerek, «Nereye gidiyorsun, John... yani, Steve?» diye sordu.

«Dinle! Ben küçükken eve misafir geldiği zaman babam daima gider dondurma alırdı. İşte bu da benim evim, anladınız mı? Benim misafirim var. Onun için gidip iki yüz elli gram çilekli dondurma alacağım, anladınız mı?»

O gidince Sissy içini çekerek, «Fevkalâde adam değil mi?» dedi. «İnsan böyle bir adama âşık olabilir.»

Katie, sadece, «Galiba Rommely kızlarının birinin evinde bir erkek var nihayet,» diye fikir yürüttü.

Francie karanlık misafir odasına gitti. Sokak lâmbasında vuran ışıkta ninesinin, kucağında Sissy'nin uyuyan çocuğuyla pencere başında oturduğunu gördü. Titreyen parmaklarından kehribar tesbihi sarkıyordu. Francie,

«Duanı bırakabilirsin artık, nine,» dedi. «Herşey halloldu. Eniştem çilekli dondurma almaya gitti, anladın mı?»

Steve, Sissy'nin ikinci kocasına onun ağzından bir mektup yazdı, adamın en son bildikleri adresine gönderdi ve zarfın üstüne, «Mühimdir,» diye yazdı. Mektupta Sissy tekrar evlenmek istediğini yazarak adamdan boşanmaya razı olmasını rica ediyordu. Bir hafta sonra Wisconsin'den şişkin bir zarf geldi. Sissy'nin ikinci kocası yedi yıl önce Wisconsin'de Sissy'yi boşadığını ve hemen evlenerek Wisconsin'e yerleştiğini yazıyordu. İyi bir işi varmış ve üç çocuk babasıymış. Çok mes'ut olduğunu yazıyor ve altı çizilmiş kelimelerle, mes'ut kalmağa niyetli olduğunu bildiriyordu. Sissy'nin boşanma davasından gazeteler yoluyla resmen haberdar edilmiş olduğunu isbat için zarfa eski bir ilân koymuştu. Mahkeme kararının da bir kopyasını (sebep: terk) ve üç gürbüz çocuğun resmini göndermişti.

Sissy bu kadar çabuk boşandığına öyle sevindi ki adama düğün hediyesi olarak gümüş kaplamalı bir turşu tabağı gönderdi. Bir tebrik mektubu da yazması gerektiğini

hissediyordu. Steve bu mektubu yazmak istemediğinden Sissy Francie'ye rica etti.

«İnşallah çok mes'ut olursun diye yaz,» dedi.

«Ama Sissy Teyze, adam yedi yıldır evli. Belli olmuştur artık... mes'ut olup olmadığı.»

«Birisinin evlendiğini ilk defa duyunca nezaket gereği saadet dilenir. Sen yaz.»

«Peki.» Francie denileni yazdı. «Başka?»

«Çocukları hakkında bir şey yaz... ne cici olduklarını... sonra...» kelimeler Sissy'nin boğazına takıldı. Adam o resmi ölü doğan çocuklarından dolayı suçlu olmadığını isbat için göndermişti muhakkak. Bu, Sissy'yi incitmişti. «Güzel, sıhhatli bir kız çocuğunun annesi olduğumu yaz, hem sıhhatinin altına bir çizgi çiz.»

«Ama ilk mektubunda sadece evlenmeğe niyetli olduğun yazılıydı. Sonra bu kadar çabuk çocuk sahibi olmanı adam garip bulabilir.»

Sissy, «Sen dediğim gibi yaz,» diye emretti. «Sonra, önümüzdeki hafta bir daha doğuracağımı yaz.»

«Sissy! Atma! Doğuramayacaksın, işte!»

«Tabiî doğuramayacağım. Ama sen gene yaz.»

Francie bunu da yazdı. «Başka?»

«Boşanma kâğıdı için teşekkür et. Benim onu, onun beni boşadığından bir yıl önce boşadığımı ama... unuttuğumu yaz.»

«Ama yalan bu.»

«Ben onu daha önceden boşamıştım işte. Aklımdan boşamıştım.»

Francie, «Peki, peki,» diyerek teyzesine boyun eğdi.

«Mesut olduğumu, hem de mesut kalmağa niyet ettiğimi yaz ve bu kelimelerin altına da onun yaptığı gibi bir çizgi çiz.»

«Vay canına, Sissy, sen herşeyde üste mi çıkmalısın, daima?»

«Evet. Nasıl ki senin annen de öyledir. Evy de, sen de.»

Francie bundan sonra hiç itiraz etmeden mektubu bitirdi.

Steve bir evlenme kâğıdı aldı ve Sissy'yle yeni baştan evlendi. Bu defa nikâhı bir Metodist papaz kıydı. Bu Sissy'nin kilisede kıyılan ilk nikâhıydı ve nihayet Steve'le, ölüm ayırıncaya kadar beraber kalmak üzere, gerçekten evlendiğini hissediyordu. Steve de mutluydu. Sissy'yi seviyordu. Daima onu kaybedeceğinden korkmuştu. Öyle ya Sissy öteki kocalarını hiç pişmanlık duymadan, umursamadan bırakıvermişti. Steve daima Sissy'nin onu da terkedeceğinden ve Steve'in candan sevdiği çocuğu da alıp götüreceğinden korkmuştu. Sissy'nin bütün dinlere inandığını ve kilisede kıyılan bir nikâhı hiç bozmayacağını biliyordu. Bunca yıldır ilk defa olarak kendini emniyette, mutlu ve hâkim hissediyordu. Sissy de ona deli gibi âşık olduğunu keşfetmişti.

Bir akşam Katie yattıktan sonra Sissy geldi. Katie'ye kalkmamasını, söyledi. Francie mutfaktaki masanın başına oturmuş eski bir deftere şiirler yapıştırıyordu. Büroda bir jileti vardı. Bununla, defterlerine yapıştırmak için beğendiği şiir ve hikâyeleri kesiyordu. Francie'nin bir kaç defteri vardı. Birisinin adı, **Nolan**'ın **Klâsik Şiirler Koleksiyonu**'ydu. Bir başkasının adı, **Nolan**'ın **Çağımız Şiirler Koleksiyonu,** üçüncüsü de **Annie Laurie**'nin **Kitabı**'ydı. Bu son kitaba anlayabilecek yaşa geldiği zaman Laurie'ye okunmak üzere çocuk şiirleri ve hayvan hikâyeleri yapıştırıyordu.

Karanlık yatak odasından gelen sesler insana huzur veren bir âhenk meydana getiriyordu. Francie bir taraftan yapıştırırken bir taraftan da dinliyordu. Sissy konuşuyordu :

«... Steve öyle dürüst ve iyi ki. Bunun farkına vardığım zaman, kendimden nefret ettim.»

Katie ürkek, «Ona ötekilerden bahsetmedin, değil mi?» diye sordu.

«Ben budalaya benziyor muyum? Ama sahiden bütün kalbimle isterdim ki. Steve tanıdığı ilk ve son erkek olsun.»

Katie, «Bir kadın bu türlü konuştuğu zaman, artık kadınlığını kaybediyor demektir.»

«Bunu nereden tahmin ediyorsun?»

«O zamana kadar hiç âşık tutmadıysa, o zaman yaklaşınca, yazık, ne kadar eğlenebilirdim, halbuki eğlenemedim. Şimdi de hiç eğlenemeyeceğim, diye övünür. Ama bir çok âşıkları olduysa, kendi kendini yanlış hareket ettiğine ve artık pişman olduğuna inandırır. Ondan sonra da hep böyle hareket eder, çünkü nasıl olsa yakında bütün kadınlığının yok olacağını biliyordur. Onun için erkeklerle yatmanın zaten iyi bir şey olmadığını kabul ederek, kadınlığını kaybetmekten teselli bulur.»

Sissy gururu incinmiş gibi, «Ben kadınlığımı filân kaybetmiyorum,» dedi. «Bir kere daha çok gencim, ikincisi öyle şeye tahammül edemem.»

Katie içini çekerek, «Bir gün hepimizin başına gelecek,» dedi.

Sissy'nin sesinde bir dehşet vardı. «Artık hiç çocuk doğurmamak... yarım kadın olmak... şişmanlamak... çenesinde tüyler bitmek.» Hırsla, «Kendimi öldürürüm daha iyi!» diye bağırdı. Sonra hayatından memnun bir tavırla ilâve etti. «Ama benim o vaktime daha çok var, çünkü gene gebeyim.»

Karanlık yatak odasında bir hışırtı oldu. Francie annesinin dirseğine dayanıp doğrulduğunu gözünün önüne getirebiliyordu.

«Hayır, Sissy! Hayır! Buna dayanamazsın artık. On defa oluyor... on çocuk ölü doğdu. Hem de bu sefer daha zor olacak, çünkü otuz altı yaşındasın.»

«Çocuk doğuracak yaşım geçmiş sayılmaz ki!»

«Hayır ama, üzüntülerin etkisinden kolay kurtulacak yaşın geçti artık.»

«Üzülme, Katie. Bu çocuk yaşayacak.»

«Her defasında böyle derdin, zaten.»

Sissy güvenle, «Bu sefer eminim, çünkü Allahın bana yardım edeceğini hissediyorum,» dedi. Biraz sonra ilâve etti: «Küçük Sissy'yi nerden aldığımı Steve'e söyledim.»

«Ne dedi?»

«Çocuğu benim doğurmadığımı biliyormuş ama benim, doğurdum, diye ısrar etmem aklını karıştırmış. Hem zaten doğar doğmaz aldığımız için kendi çocuğu gibi seviyor. Çocuğun ona benzemesi de tuhaf. Gözleri Steve'inkiler gibi kara, çenesi ayni onunki gibi yuvarlak, kulakları da aynı.»

«O kara gözleri Lucia'dan almıştır. Dünyada milyonlarca insanın da yuvarlak çenesi, ufak kulakları var. Ama çocuğun kendine benzediğini düşünmek Steve'i mutlu ediyorsa, ziyanı yok.» Uzun bir sessizlik, oldu, sonra Katie, gene konuştu. «Sissy, o İtalyanlardan öğrendin mi, çocuğun babası kimmiş?»

«Hayır.» Sözüne devam etmezden evvel Sissy de uzun zaman bekledi. «Kızın başının derde girdiğini, nerde oturduğunu filân bana kim söyledi, biliyor musun?»

«Kim?»

«Steve.»

«Aman Yarabbim!»

İkisi de uzun zaman sessiz kaldılar. Sonra Katie, «Tesadüfen söylemiş, tabiî,» dedi.

Sissy, «Tabiî,» dedi. «Ona da matbaadaki adamlardan biri söylemiş. Lucia'ların sokağında oturan bir adam.»

Katie, «Tabiî,» diye tekrar etti. «Biliyor musun, şu Brooklyn'de hiç mânâsı olmayan garip şeyler oluyor. Meselâ bazan sokakta yürürken belki beş yıldır görmediğim biri aklıma gelir, sonra bir köşeyi döner bakarım ki o insan bana doğru gelmiyor mu?»

Sissy, «Biliyordum,» diye cevap verdi. «Bazan ben de ömrümde hiç yapmadığım birşey yaparken ansızın içime öyle bir his gelir ki, ben aynı şeyi önceden yapmıştım... başka bir hayatta, belki de...» Sissy sustu. Bir süre sonra gene konuştu.

Katie, «Bütün erkekler böyle der. Şu hayat ne garip,» diye sözüne devam etti. Senin o kızı haber alman tesadüf olabilir. O adam meseleyi matbaada on on beş kişiye söylemiştir, her halde. Steve de sana bundan tesadüfen bahsetti. Sen o aileyle tesadüfen tanıştın, çocuğun dört köşe yerine yuvarlak çeneli olması da tesadüf. Fakat bunların hepsi de...» Katie kullanacak bir kelime aramak için sustu.

Mutfakta oturan Francie öyle meraklanmıştı ki dinlememesi gerektiğini unutmuştu. Annesinin kullanacak uygun bir kelime aradığını anlayınca, hiç düşünmeksizin,

«Tesadüf mü demek istiyorsun anne?» diye seslendi.

Yatak odasında hayret dolu bir sessizlik oldu. Sonra konuşmağa devam edildi... ama bu sefer fısıltı halinde.

XLVIII

Francie'nin masasının üstünde bir gazete duruyordu. Özel bir nüshaydı ve doğrudan doğruya matbaa makinesinden alınıp getirilmişti. Yazılarının mürekkebi kurumamıştı. Gazete geleli beş dakika oluyordu, ama Francie hâlâ yazıları işaret etmek için kalemini almamıştı. Gözlerini gazetenin tarihinden ayırmıyordu.

6 Nisan, 1917.

Gazetenin bir kelimelik başlığı yirmi santim yüksekliğindeydi. Harflerin kenarlarında mürekkep dağılmış olduğundan, SAVAŞ kelimesi dalgalanıyor gibiydi.

Francie'nin gözünün önüne bir hayal geldi. Bundan elli yıl sonra torunlarına, nasıl büroya geldiğini, masasının başına nasıl oturduğunu ve iş esnasında savaşın ilânını okuduğunu anlatacaktı. Ninesini dinlemek, ihtiyarlığın böyle gençlik hâtıralarından ibaret olduğunu biliyordu.

Ama Francie hatırlamak istemiyordu. Yaşamak istiyordu... daha doğrusu, hatırlamaktan çok, tekrar yaşamak istiyordu.

Savaş Büroya zırhlı parmağıyla dokundu ve Büroyu tuzla buz etti. İlk önce Büronun belkemiği olan müşteri — Panama Kanalı hakkında gazetelerde çıkan yazılar için her yıl binlerce dolar veren adam — Savaş ilân edildiğinin ertesi günü geldi ve yazıları almak için her gün bizzat büroya geleceğini söyledi.

Bir kaç gün sonra iki adam patronu görmeğe geldiler. Biri avucunu patronun burnunun dibine uzattı ve bu avuçta gördüğü şey patronun benzini uçurttu. En önemli müşterisinin dosyasından kalın bir deste yazı aldı. Adamlar bunları bir zarfa, zarfı da masasına koydu. İki adam patronun helâsına girip kapıyı ardına kadar açık bıraktılar. Bütün gün orada beklediler. Öğleyin bir çocuk gönderip sandviçle kahve aldılar ve helâda yediler.

Panama Kanalının yazılarını alan müşteri dört buçukta geldi. Yavaş hareketlerle, patron ona şişkin zarfı uzattı. Müşteri zarfı tam paltosunun iç cebine koyarken adamlar helâdan çıktılar. Birisi müşterinin omuzuna dokundu. Müşteri içini çekti zarfı cebinden çıkardı ve teslim etti. İkinci adam da onun omuzuna dokundu. Müşteri topuklarını birleştirdi, belini kırmadan eğildi ve iki ağır adamın arasında Bürodan çıktı gitti. Patron da müthiş hastalanarak eve döndü.

O akşam Francie, annesiyle Neeley'ye Büroda gözlerinin önünde bir Alman casusunun yakalandığını haber verdi.

Ertesi gün eli çantalı çevik bir adam geldi. Patron bir sürü suallere cevap vermek zorunda kaldı, çevik adam da cevapları matbu kâğıttaki boş yerlere yazdı. Ondan sonra meselenin hazin tarafı geldi. Patronun, en mühim müşterinin fesedilen hesabı için dört liralık bir çek yazması icap etti. Çevik adam gittikten sonra Patron yazdı çeki karşılayacak para bulmak için hemen fırladı gitti.

Bundan sonra herşey dağılıp gitti. Patron, ne kadar masum görünürlerse görünsünler, yeni müşteri kabul etmekten korkuyordu. Tiyatro mevsimi sona erdiği için artist müşteriler de azaldı. Baharda basılan kitapların, yüzlerce beş dolarlık müşterisi ve düzinelerle yüz dolarlık müşteriler bir sızıntı haline geldi. Müesseseler önemli işlerini, etraf azıcık düzelsin diye bekleyerek geciktiriyorlardı. Bir çok ilim adamları askere alınacaklarını tahmin ederek siparişlerini feshettiler. İşler normal olsa bile Büro idare edemeyecekti, çünkü işçilerden çoğu Bürodan ayrılmağa başlamıştı.

Erkek işçi kıtlığı olacağını bilen hükümet Otuz Dördüncü sokaktaki büyük postanede kadınlar için bir imtihan açmıştı. Bürodaki okuma memurlarından çoğu imtihanlara girip kazandılar ve derhal işe çağırdılar. İşçiler savaş malzemeleri yapan fabrikalarda çalışmak üzere hemen hemen hep beraber Büroyu terkettiler. Böylece sade kazançlarını üç misline çıkarmakla kalmadılar, vatanperverlikleri için de çok takdir kazandılar. Patronun karısı gene Büroya geldi. Patron da Francie'den başka bütün okuma memurlarına yol verdi.

Üçü beraber işi tek başlarına idare etmeğe çalışırlarken koca oda boşluktan çın çın yankılar yapıyordu. Francie'yle İrma okuyor, yazıları ayırıyor ve yazıhane işlerine bakıyorlardı. Patron da gazeteleri beceriksiz beceriksiz doğruyor, silik başlıklar basıyor ve yazıları iğri büğrü yapıştırıyordu.

Haziranın ortasında işten vazgeçti. Ofisteki eşyanın

satılması için haber gönderdi. Mukaveleli müşteriler hakkında «Dava etsinler» diyerek işleri basit şekilde, halletti.

Francie, New York'da bildiği bir başka Matbua Bürosuna telefon etti ve bir okuma memuruna ihtiyaçları olup olmadığını sordu. Büronun hiç bir zaman yeni memur almadığını öğrendi. Telefondaki kavgacı ses, «Biz okuma memurlarımıza iyi muamele ederiz ve hiç bir zaman yerlerine yenisini almak mecburiyetinde kalmayız,» diyordu. Francie bunu pek güzel bulduğunu söyledi ve telefonu kapadı.

Bürodaki son sabahını, işçi aranıyor ilânlarını çizerek geçirdi. Gece bir sekreter olarak başlamağa mecbur kalacağını bildiğinden, yazıhane işlerini atladı. Daktilo ve stenografi bilmeyince yazıhanelerde insan hiç bir şey yapamazdı. Hem Francie fabrika işçiliğini tercih ediyordu. Fabrikadaki insanları hem daha çok seviyordu, hem de bir taraftan elleri işlerken, zihninin serbest kalması hoşuna gidiyordu. Ama annesi onun fabrikada çalışmasına asla izin vermezdi.

Nihayet fabrika işiyle yazıhane işini güzel bir şekilde birleştiren bir ilân gördü bir yazıhanede makine işletmek. Bir Haberleşme Derneği kızlara telgraf makinası işletmesini öğretmeyi ve öğrenirlerken haftada on iki buçuk dolar vermeyi teklif ediyordu. Çalışma saatleri öğleden sonra beşte gece yarısı bire kadardı. Hiç olmazsa Francie akşamları vakit geçirecek bir iş bulmuş demekti. İşe girerse tabiî...

Francie veda etmeğe gittiği zaman patron, son haftalığını veremeyeceğini bildirdi. Francie'nin adresini bildiğini ve sonradan göndereceğini söyledi. Böylece Francie patronuna, İrma'ya ve son haftalığına veda etmiş oldu...

Haberleşme Derneği'nin ofisi East River'a bakan yüksek bir apartmandaydı. Francie, patronunun yazmış olduğu ateşli bir tavsiye mektubunu verdikten sonra, on,

on iki kızla beraber müracaat kâğıdı doldurdu. Sonra birçok saçma suallere cevap verdi. Bir kilo tüy mü bir kilo demir mi ağırdı? Bu suallerden biriydi. Her halde imtihanı geçmiş olacak ki Francie'ye bir numara ve bir dolap anahtarı verdiler ve ertesi gün beşte gelmesini söylediler.

Francie eve döndüğü zaman saat daha dört olmamıştı. Katie kendi evlerinde temizlik yapıyordu. Francie'nin merdivenlerden çıkıp geldiğini görünce şaşırdı ve merak etti :

— «Merak etme, anne. Hasta filân değilim.»

Katie ferahlayarak, «Hele şükür,» dedi. «Yoksa, işten mi ayrıldın?»

— «Evet!»

— «Aman yarabbim!»

— «Hem de son haftalığımı da alamayacağım. Ama yeni bir iş buldum... Yarın başlıyorum... haftada on iki buçuk dolar. Zamanla zam da yaparlar, herhalde.» Katie sualler sormağa başladı. «Anneciğim, yorgunum, konuşmak istemiyorum. Sadece yatmak istiyorum.» Francie yukarı çıktı.

Francie büyük odada bir daktilo makinesinin başında oturuyordu. Tuşları göremesin diye, makinesinin üstüne madenî bir çatı gerilmişti. Odanın ön duvarında harflerin yerlerini gösteren kocaman bir resim vardı. Francie bu resme bakıyor ve eliyle harfleri arıyordu. Bu ilk gündü. İkinci gün kopya etsin diye bir deste telgraf verdiler. Francie'nin gözleri telgraftan resime gidiyor ve elleri harfleri arıyordu. İkinci günün sonunda harflerin yerini bellemiş olduğundan artık resme bakmasına lüzum kalmadı. Bir hafta sonra makinenin üstündeki kapağı kaldırdılar. Bunun olmaması farketmezdi artık. Francie daktilo yazmasını öğrenmişti.

Bir öğretmen bu «Teletayp» telgraf makinesinin esaslarını öğretti. Francie bir gün uydurma telgraflarla alıcı -

vericiyi öğrendi. Sonra New York — Cleveland hattına memur edildi.

Bu, kolay bir işti. Francie bir saat telgraf gönderiyor, sonra bir saat alıyordu. İki tane on beşer dakikalık istirahat devresi ve akşam dokuzda yarım saat yemek tatili vardı. Çalışmağa başlayınca haftalığı on beş dolara çıkarılmıştı. Hani pek de o kadar fena bir iş değildi.

Evdekiler kendilerini Francie'nin yeni programına uydurdular. Francie öğleden sonra saat dördü geçe evden çıkıyor ve sabaha karşı ikiye doğru dönüyordu. Annesinin kulağı kirişte olsun da Francie'nin, sofada gizlenen biri tarafından hücuma uğramasına meydan vermesin diye, Francie eve girmezden evvel zile üç defa basıyordu.

Sabahları saat on bire kadar uyuyordu. Evde Laurie'nin yanında kalacak birisi olduğu için Katie artık o kadar erken kalkmıyordu. İlk önce kendi evlerinde işe başlıyordu. Öteki iki apartmana gitmek vakti gelince Francie kalkmış oluyor ve Laurie'ye bakıyordu. Francie'nin pazar geceleri de çalışması lâzımdı ama çarşamba gecesi boştu.

Francie yeni işini seviyordu. Bu program Francie'nin yalnız geçen akşamlarının çaresine bakıyor, annesine yardım ediyor ve Francie'yle Laurie'ye her gün parkta oturmak için bir kaç saat bırakıyordu. Sıcak güneşin her ikisine de çok faydası dokunuyordu.

Katie'nin aklına iyi bir fikir gelmişti. Francie'ye bundan bahsetti.

— «Ofiste seni geceleyin çalıştırırlar mı?» diye sordu.

— «Hem de nasıl! Hiç bir kız gece çalışmak istemiyor. Onun için bunu hep yeni kızlara yüklüyorlar.»

— «Düşünüyordum ki sonbaharda belki geceleri çalışıp gündüzün okula gidebilirsin. Biliyorum, zor olacak. Ama sen bunu başarabilirsin.»

— «Anne, ne dersen de, ben orta okula girmiyorum.»

— «Ama geçen yıl o kadar istemiştin.»

— «O geçen yıldı. O zaman orta okula başlamak için

tam zamandı. Şimdi artık çok geç.»

— «Hiç de geç değil. İnat yapma.»

— «Ama ben şimdi orta okulda ne öğrenebilirim ki? Kibirli filân değilim ama ne de olsa, bir yıl günde sekiz saat gazete okudum ve bir çok şey öğrendim. Tarih, coğrafya, edebiyat, şiir hakkında benim kendime göre fikirlerim var. İnsanlar hakkında çok şey okudum; ne yaptıkları, nasıl yaşadıkları hakkında. Suçlara ve kahramanlıklara dair şeyler okudum. Anne, her şeye ait yazılar okudum. Şimdi bir çocuk sınıfta oturup bir öğretmenin şundan bundan bahsetmesini dinleyemem. Durmadan kalkıp yanlışını çıkararım. Onun için orta okula gitmeyeceğim. Ama bir gün mutlaka liseye gideceğim.»

— «Ama seni liseye almaları için önce orta okulu bitirmen lâzım.»

— «Dört yıl orta okul... Belki de beş. Çünkü mutlaka beni geri bırakacak bir şey çıkar. Sonra da dört yıl lise. O zamana kadar ben yirmi beş yaşında kupkuru bir ihtiyar kız olurum.»

— «İstesen de, istemesen de, bir gün nasıl olsa yirmi beş yaşına varacaksın. Bir taraftan yaşın ilerlerken bir taraftan da tahsil gör bari.»

— «İlk ve son defa olarak söylüyorum, anne, orta okula gitmeyeceğim.»

Katie, «Görürüz,» dedi ve dudaklarını kıstı. Çenesine kararlı bir ifade geldi.

Francie başka bir şey söylemedi. Ama onun çenesinin ifadesi de tıpkı annesininki gibiydi.

Mamafih bu konuşma Francie'ye bir fikir verdi. Annesi gece çalışıp gündüz okula gidebileceğini düşünüyordu madem, neden liseye böyle gidemiyordu? Gazetede bir ilân okudu. Brooklyn'in en eski en iyi lisesi, ileri sınıfların derslerini görmek, ikmallerine çalışmak isteyen orta okul öğrencileri için yaz kursları açtığını bildiriyordu. Francie kendinin bu son gruba dahil olabileceğini tahmin etti.

Gerçi tam mânasıyle bir orta okul talebesi değildi ama, sayılabilirdi. Liseye bir mektup yazıp katalog istedi.

Katalogtan, dersleri öğleden sonra yapılan üç kurs seçti. On bire kadar uyuyabilecek, sonra okula, oradan da doğrudan doğruya işe gidebilecekti. Fransızca, Kimya ve Restorasyon Devrinde Tiyatro diye bir ders seçti. Bütün ders masrafını hesapladı; lâboratuvar ücretiyle beraber altmış dolar... Francie'nin bankada yüz beş dolar parası vardı. Hemen annesine gitti.

— «Anne, benim okul için biriktirdiğin paradan altmış beş dolar alabilir miyim?»

— «Niçin?»

— «Lise için, tabiî.» Francie işe romantik bir hava vermek için mahsus umursamadan konuşuyordu.

Annesi «Lise?» diye tekrar ederken sesinin hayretten yükselmesi Francie'yi tatmin etti.

— «Yaz kursları için.»

Katie, «Ama... ama... ama,» diye kekeledi.

— «Biliyorum. Ortaokullu değilim. Ama belki diploma, karne filân istemediğimi ...surf okumak istediğimi söylersem alırlar.»

Katie yeşil şapkasını dolabın rafından indirdi.

— «Nereye gidiyorsun ,anne?»

— «Parayı almak için bankaya.»

Francie annesinin hevesine güldü. «Vakit geç oldu. Banka kapanmıştır. Sonra acelemiz yok. Kayıt gününe kadar bir hafta var.»

Lise Brooklyn Heights'daydı; Koca Brooklün'in Francie'ye yabancı olan bir semti daha. Kayıt kâğıdını doldururken, tahsil derecesi sualine geldiği zaman Francie tereddüt etti. Kâğıtta altları boş üç başlık vardı : İlk okul, Orta okul ve Lise.Biraz düşündükten sonra Francie bu kelimelerin üstünü çizdi ve yukarlarındaki boş yere, «özel tahsil» diye yazdı. Kendi kendine de,

— «Doğrusunu söylemek lâzım gelirse yalan da değil,» diye konuştu.

Bu yazdıklarından hiç birine itiraz edilmediğini görünce son derece ferahladı ve hayret etti. Veznedar Francie'nin verdiği parayı aldı ve bir makbuz verdi. Francie'ye bundan sonra bir kayıt numarası, kütüphaneden istifade edebilmek için izin kâğıdı ve gerekli ders kitaplarının listesi verildi.

Francie yakınlardaki bir kitapçı dükkânına gitti. Elindeki listeye baktı ve bir Fransızca kitabıyla Kimya Kitabı istedi.

Dükkândaki adam, «Yeni mi, müstamel (1) mi?» diye sordu. Francie «Müstamel» den bir şey anlayamadı.

— «Bilmem. Hangisinden almam lâzım?»

Adam, «Yeni,» dedi.

Birisi Francie'nin omuzuna dokundu. Francie döndü ve iyi giyinmiş yakışıklı bir genç gördü. Delikanlı, «Müstamel alın,» dedi. «Yenisinin gördüğü işi görür, hem de yarı yarıya ucuzdur.»

Francie, «Teşekkür ederim,» dedi ve adama dönüp, «Müstamel,» diye emretti. Sonra tiyatro dersleri için kitap istemeğe başladı. Derken omuzunda gene bir el hissetti.

Delikanlı, «A, a,» dedi. «Bu kitapları dersten önce veya sonra kütüphaneden okuyabilirsiniz.»

— «Tekrar teşekkür ederim.»

Delikanlı, «Birşey değil,» diye cevap verdi ve uzaklaştı.

Francie onun dükkândan çıkışını gözleriyle takip etti. «Vay canına, hem uzun boylu, hem yakışıklı,» diye düşündü. «Lise sahiden harikulâde bir yermiş!»

---

(1) Kullanılmış.

XLIX

Francie ilk kimya dersinden içinde büyük bir sıcaklıkla döndü. Bir saat içinde herşeyin, durmadan hareket eden atomlardan yapılmış olduğunu öğrenmişti. Hiç bir şeyin yok olmadığını anlamıştı. Bir şey yansa, yahut bırakılıp çürürse gitse bile yer yüzünden kaybolmuyordu; başka bir şekle geliyordu... gaz sıvı ya da toz. Francie ilk kimya dersinden sonra Kimyada her şeyin hayatla kaynaştığına, Kimyada ölüm olmadığına kanaat getirdi. Aydın kimselerin Kimyayı bir din olarak kabul etmediklerine şaştı.

Evde bunca zaman Shakespeare okumuş olduğu için, tiyatro dersleri Francie'ye kolay geldi. Sadece bu ders için kitap okumak çok zaman alıyordu. Francie ne bu dersten, ne de kimya dersinden korkmuyordu. Ama iş Fransızcaya gelince ne yapacağını şaşırıyordu. Okuduğu ders birinci sınıf Fransızca değildi. Öğretmen, öğrencilerin nasıl olsa ya lisede Fransızca okuyup kalmış olduklarını, ya da orta okulda Fransızca öğrendiklerini kabul ederek, başlangıç derslerini çabucak geçiştirmiş ve çeviriye geçmişti. İngilizce gramer bakımından bile acemi sayılan Francie, Fransızcada bocalıyordu. Bu dersten geçmesinin imkânı yoktu. Elinden gelen tek şey her gün bir sürü kelime ezberlemek ve sürüklenip gitmekti.

Trenlerde gidip gelirken, istirahat devrelerinde ders çalışıyor ve yemeklerini önüne, masanın üstüne bir kitap açarak yiyordu. Ne geç kalıyor, ne de gitmemezlik ediyordu. Derslerinin hiç olmazsa ikisini geçmekten fazla bir şey istediği yoktu.

Kitapçı da ona akıl vermiş olan genç, okulda da Francie'nin koruyucusu oldu. Adı Ben Blake'di ve enteresan bir delikanlıydı. Maspeth Orta okulunun son sınıfındaydı.

Okul mecmuasını çıkarıyor, sınıfının mümessilliğini ve futbol takımının santrhaflığını yapıyordu, hem de iftihar listesindeydi. Şu son üç yıl zarfında yazları lise dersleri almıştı. Orta okuldan, lisenin bir sınıfını da bitirmiş olarak mezun olacaktı.

Okuldaki derslere ilâve olarak, öğleden sonraları da bir hukuk firmasında çalışıyordu. Senetler çıkarıyor, mahkeme celpleri yazıyor, vesikaları, kayıtları tetkik ediyor ve eski vesikaları, araştırıp buluyordu. Hükümetin kanunlarını öğrenmişti ve mahkemede bir dâvayı yürütebilirdi. Okulda o kadar parlak olduğu gibi haftada yirmi beş dolar para da kazanıyordu. Firması onun ortaokuldan mezun olduktan sonra bütün gün ofiste çalışmasını orada hukuk çalışıp sonradan imtihana girmesini istiyordu. Ama Ben, lise mezunu olmayan avukatlara küçümseyerek bakıyordu. Kendine büyük bir lise seçmişti. Burada bakaloryasını verdikten sonra hukuk fakültesine girmeyi tasarlıyordu.

On dokuz yaşındaydı. Hayat plânı hiç bir tarafa sapmayan dümdüz bir hat halinde çizilmişti. Hukuku bitirdikten sonra küçük bir şehirde avukatlık edecekti. Genç avukatlar için küçük şehirlerde daha çok siyasî fırsat olduğunu düşünüyordu. Avukatlık edeceği küçük şehri bile seçmişti. O şehirde iyice yerleşmiş yaşlı bir avukat olan uzak bir akrabasının yerine geçecekti.

Bu şehirde avukatlık etmeyi ve savcılık yapmasına sıra gelinceye kadar beklemeyi kuruyordu. (Bu şehirde avukatlar aralarında anlaşmışlar, hepsi sırayla savcılık yaparlarmış.) Bu, Ben'in siyasî hayatının başlangıcı olacaktı. Bundan sonra Ben, çok çalışıp halka kendini tanıttıracak, sevdirecek ve zamanla milletvekili seçilecekti. Sadakatle iş görecek ve tekrar seçilecekti. Sonra dönecek ve liseye gittiği devletin valiliğine seçilmek için çalışacaktı. Tasarısı buydu.

Bu tasarısının takdir edilecek tarafı şuydu. Ben Bla-

ke'i tanıyanlar, her şeyin onun tasarladığı gibi olacağından emindiler.

İşte bu delikanlı Ben Blake'di, şık, şen, yakışıklı, fevkalâde zeki, kendinden emin, arkadaşları tarafından sevilen, bütün kızların uğruna çıldırdığı... ve Francie Nolan'ın ürkek ürkek âşık olduğu Ben Blake.

Francie, Ben'i her gün görüyordu. Ben'in dolma kalemi Francie'nin Fransızca vazifelerinin üstünden geçiyordu. Ben, Francie'nin kimya vazifelerini düzeltiyor ve okuduğu piyeslerin karanlık noktalarını aydınlatıyordu. Francie'nin gelecek yıl alacağı dersleri ve hattâ bütün hayatını tasarlamasına yardım ediyordu.

Yaz sonu yaklaşırken Francie'yi mahzun eden iki şey vardı. Yakında artık Ben'i her gün göremeyecekti ve Fransızca dersinden geçmeyecekti. Bu son derdini Ben'e açtı.

Ben kısaca, «Saçmalık etme» dedi. «Dersin parasını verdin, bütün yaz sınıfta oturdun, aptal da değilsin. Geçeceksin.»

Francie gülerek, «Yok,» dedi. «Kalacağım.»

— «İmtihan için kafanı tıka basa doldurmak lâzım, öyleyse. Nereye gidebiliriz?»

Francie mahçup mahçup, «Bize gidelim mi?» diye sordu.

— «Yok. Kimse olmamalı.» Biraz düşündü. «Tamam. İyi bir yer buldum. Pazar günü. Gates'le Brodway'n birleştiği köşede bekle.»

Francie otobüsten indiği zaman Ben'i bekler buldu. Francie beni bu taraflarda nereye götürecek, diye merak ediyordu. Ben onu yakındaki bir tiyatronun artistler kapısına götürdü. Bu sihirli kapıdan sadece, sandalyesinin ön bacaklarını kaldırmış oturan beyaz saçlı adama, «güney dın, baba,» diyerek geçti. O zaman Francie çocuğun Cumartesi geceleri bu tiyatroda çalıştığını öğrendi.

Francie o zamana kadar hiç tiyatro akulise görmemiş olduğundan o kadar heyecanlandı ki neredeyse ateşi yük-

seliyordu. Sahne çok geniş görünüyordu ve tiyatronun tavanı o kadar yüksekti ki, gözden kaybolmuş gibiydi. Sahnede yürürken Frncie yürüyüşünü değiştirdi ve eskiden Clarence Harodu'un yürdüğü gibi dizlerini bükmeden, ağır ağır yürümeğe başladı. Ben bir şeyi söylediği zaman da dramatik, mânalı bir hareketle yavaş yavaş döndü ve dolgun bir sesle konuştu: «Bir şey mi» (duraladı, sonra mânalı mânalı,) «söyledin?»

Ben, «Görmek ister misin?» diye sordu.

Perdeyi açtı ve Francie asbestosun bir devin istoru gibi yukarı doğru kıvrılışını gördü. Ben ışıkları yaktı, Francie de sahnenin önüne gitti ve meyilli salondaki yüzlerce karanlık, boş, bekleyen sıraya baktı. Başını kaldırdı ve en yüksek balkona seslendi,

— «Hey, oradakiler!» Salonun karanlık, bekleyen boşluğunda sesi yüz defa daha büyümüş gibi oldu.

Ben, gülerek, «Bana bak,» dedi, «seni tiyatro mu daha alâkadar ediyor, Fransızca mı?»

— «Suale de bak tiyatro tabiî.»

Francie'nin dediği doğruydu. Hemen oracıkta bütün öteki hayallerinden sıyrılıp ve ilk aşkı olan sahneye döndü.

Ben gülerek ışıkları söndürdü. Perdeyi indirdi ve karşılıklı iki sandalye koydu. Nasıl yapmışsa yapmış son beş yılın imtihan kâğıtlarını eline geçirmişti. Bunlara bakıp en çok ve en az sorulan sualleri kullanarak, büyük bir imtihan kâğıdı hazırlamıştı. Günün çoğu kısmında Francie'ye bu suallerin cevaplarını çalıştırdı. Sonra Molière'in **Le Tartuffe**'ünden bir sayfa ve bu sayfanın İngilizce tercümesini ezberlettirdi.

— «Yarınki imtihanda öyle bir sual olacak ki, sana Çince gibi gelecek,» diye izah etti. «Buna cevap vermeğe kalkışma. Şöyle yap : açıkça, suale cevap veremediğini, ama onun yerine Molière'den bir parça tercüme ettiğini yaz. Kurtulursun.»

— «Ama farzet ki o parçayı öteki suallerden birinde soruyorlar?»

— «Sormazlar. Hiç akla gelmeyecek bir parça seçtim.»

Ben haklıydı, çünkü Franice Fransızca imtihanını geçti. Gerçi zoruna zoruna geçmişti ama, geçmenin ne de olsa geçmek olduğunu düşünerek kendini teselli ediyordu. Kimya ve tiyatro imtihanlarını da çok iyi yazmıştı.

Ben'in talimatına göre hareket ederek bir hafta sonra karnesini almağa gitti. Kararlaştırmış oldukları gibi buluştular. Ben onu çikolatalı dondurma yemek üzere Huyler'in dükkânına götürdü. Dondurmalarını yerken,

— «Kaç yaşındasın, Francie?» diye sordu.

Francie aklından acele acele bir hesap yaptı. Evde on beş, işte on yedi yaşındaydı. Ben'se on dokuz yaşındaydı. Ancak onbeş yaşında olduğunu öğrenirse bir daha Francie'yle hiç konuşmazdı. Ben, onun tereddüt ettiğini gördü ve;

— «Söylediğin herşey aleyhine kullanılabilir,» dedi.

Francie bütün cesaretini topladı ve sert sert, «On... beş,» dedi. Sonra utancından başını önüne eğdi.

— «Hım. Ben senden hoşlanıyorum, Francie.»

Francie, «Ben de seni seviyorum,» diye düşündü.

— «Sen benim şimdiye kadar tanıdığım bütün kızlardan daha çok hoşuma gidiyorsun. Ama tabiî, benim kızlarla sarfedecek vaktim yok.»

Francie bütün cesaretini toplayarak, «Pazar günleri yarım saatçık da mı?» diye sordu.

— «Bütün boş saatlarım anneme aittir. Annemin tek varlığı benim.»

Francie o zamana kadar Mrs. Blake'in adını işitmemişti. Ama Ben'in boş saatlarını önceden işgâl ettiği için ondan nefret etti. Halbuki o boş saatlardan bir kaçı Francie'yi ne kadar mutlu edebilirdi.

Ben, «Ama seni düşüneceğim,» diye sözünü devam etti. «Bir dakika boş kalırsam yazarım da. Ama bana ihtiyacın olursa bir kaç satır yaz. Ben ne yapar yapar seni görürüm.» Francie'ye firmasının kartlarından birini verdi. Kartın kenarında Ben'in isminin tamamı olan Benjamin Blake yazılmıştı.

Huyler'in dükkânının önünde birbirlerinin elini sevgiyle sıkarak ayrıldılar. Ben uzaklaşırken, «Gelecek yaza görüşürüz,» diye seslendi.

Francie durdu ve köşeyi dönünceye kadar Ben'in arkasından baktı. Gelecek yaz mı? Daha ancak Eylülde ve gelecek yaz bir milyon yıl sonraymış gibi geliyordu.

Francie'ye yazıhaneden gündüz işi vermişlerdi. Francie şimdi süratli ve usta bir telgraf memuruydu. Gündüzün iş en sıkışıkken ona ihtiyaçları oluyordu. İsterse yazın gene geceleri çalışabileceğini söylediler. Maaşına tekrar zam yapıldı. Şimdi haftada on yedi buçuk dolar kazanıyordu.

Akşamları yalnızdı, ama düşünceleri doluydu hiç olmazsa. Güzel güz gecelerinde Brooklyn sokaklarında dolaşıyor ve Ben'i düşünüyordu.

(Bana ihtiyacın olursa yaz, ben ne yapar yapar seni görürüm.)

Evet Francie'nin Ben'e ihtiyacı vardı, ama, «Yalnızım. Ne olur gel benimle yürü, konuş,» diye bir mektup yazsa Ben'in asla gelmeyeceğinden emindi. Ben'in hayat plânında «yalnızlık» diye bir yer yoktu.

Mahalle gene her zamanki gibi görünüyordu ama başkaydı. Apartman pencerelerinden bazılarında altın yıldızlar belirmişti. Oğlanlar akşamları hâlâ sokak köşelerinde şekerci dükkânlarının önünde toplanıyorlardı. Ama şimdi içlerinden biri resmî giyinmiş oluyordu.

Durdukları yerde şarkı söylüyorlardı. «Eski Denizci Mahallesinde bir Denizci Kulübesi,» «Yakana Lâle Taktığın Zaman,» «Seni Ağlattığım için üzgünüm.»

Bazen aralarındaki asker önce geçiyor, hep beraber savaş şarkıları söylüyorlardı: «Tâ Orada,» «K-K-K-Katy» ve «Savaş Meydanının Gülü.»

Ama hangi şarkıyı söylerlerse söylesinler, daima Brooklyn'e has o eski halk türkülerinden biriyle bitiriyorlardı: «Machree Ana,» «İrlândalı Gözleri Gülümserken,» «Sana Sevgilim Diyeyim,» ya da, «Çalgı Devam Ediyordu.»

Francie akşamları onların yanından geçiyor ve acaba neden bütün şarkılar bana bu kadar hüzünlü geliyor, diye düşünüyordu.

L

Sissy çocuğunun Kasım sonlarına doğru doğacağını tahmin ediyordu. Katie'yle Evy, Sissy'le bu meseleden bahsetmemek için büyük gayretler sarfediyorlardı. Çocuğun gene ölü doğacağından emindiler ve ne kadar az şey söylerlerse, Sissy'nin sonradan bu meseleyi o kadar az hatırlayacağını düşünüyorlardı. Ama Sissy öyle bir görülmedik şey yaptı ki konuşmağa mecbur kaldılar. Sissy çocuğu bir doktora doğurtacağını hem de hastaneye gideceğini bildirdi.

Annesiyle kardeşleri yıldırımla vurulmuşa döndüler. Rommely ailesinde hiç bir kadın çocuk doğururken doktor çağırmamıştı. Doktor çağırmak doğru değilmiş gibi geliyordu. Bir ebe, bir komşu kadın, yahut da annenizi çağırırdınız ve işi kapalı kapıların ardında, gizlice bitirir ve erkekleri dışarda bırakırdınız. Çocuklar kadınların işiydi. Hastanelere gelince, oraya gidince ölündüğünü herkes bilirdi.

Sissy onlara geri kafalı olduklarını; ebelerin maziye karıştığını söyledi. Sonra gururla, bu meselede kendinin

bir şey söylemeğe hakkı olmadığını bildirdi. Doktor ve hastane bahsinde Steve'i ısrar ediyormuş.

Sissy'nin beyninden vurulmuşa dönen kızkardeşleri,

— «Neden, Sissy? Neden?» diye sordular.

— «Böyle zamanlarda doktorlar daha bilgili oluyorlar da ondan.»

— «Böyle bir» (Katie, «ölüm,» diyecekti ama tam vaktinde kendini tuttu) «doğum vaktinde yanında kendi ailesinden birini istersin sanmıştım.»

Sissy, «Bebecik var ya!» dedi.

Doğum aynı bütün ötekiler gibi oldu. Sissy her zamanki gibi kolay doğurdu. Doktorun mahareti doğumunu büsbütün kolaylaştırdı. Çocuk dünyaya geldiği zaman Sissy gözlerini sıkı sıkı yumdu. Çocuğa bakmağa korkuyordu. Bu çocuğun yaşayacağına o kadar inanmıştı ki! Ama şimdi tâ kalbinde bunun böyle olmayacağına dair bir his vardı. Nihayet gözlerini açtı. Çocuk yanı başında bir masanın üstünde yatıyordu. Hareketsiz ve morarmış görünüyordu. Sissy başını çevirdi.

— «Gene,» diye düşündü. «Hep böyle, hep böyle, hep böyle. On bir defa. Bir çocuğum olmasına niçin müsaade etmiyorsun, Allahım? On bir tanenin içinde bir tanecik bir çocuk? Bir kaç yıl sonra doğuracak zamanım geçecek. Hey, Yarabbim, neden beni lânetledin?»

Sonra bir kelime duydu. Hiç bilmediği bir kelime duydu... «Oksijen» kelimesini duydu. Doktorun,

— «Çabuk, oksijen,» dediğini duydu.

Doktorun çocukla uğraşmasını seyretti. Ve annesinin ona anlatmış olduğu Azizlerin mucizelerini geçen bir mucize gördü. Ölü maviliğin canlı beyaz çevrilmişini gördü. Cansıza benzeyen bir çocuğun nefes aldığını gördü. Ve ilk defa olarak, kendi doğurmuş olduğu bir çocuğun ağlamasını duydu. İnanmağa bile korkarak,

— «Çocuk... ya... yaşıyor mu?» diye sordu.

— «Neden yaşamasın?» Doktor bir çok şeyler ifade

eden bir hareketle omuzlarını silkti. «Bütün gördüğüm çocuklardan daha güzel bir oğlunuz var.»

— «Emin misiniz yaşayacağından?»

— «Neden yaşamasın?» Doktor gene omuzlarını silkti. «Eğer, üçüncü kat penceresinden aşağı atarsanız o başka.»

Sissy doktorun ellerini tuttu ve öpmeğe başladı.

Sissy çocuğun adını Stephen Aron koydu.

Sissy'nin yaşayan oğlu aile için büyük bir sürprizdi. Derken Willie Flitman ortaya konuşacak bir konu daha çıkardı. Willie orduya yazılmağa çalışmış ve kabul edilmemişti. Bunun üzerine Sütçüler Birliğindeki işinden çıkmış, eve gelmiş, artık hiç bir işe yaramayacağını bildirmiş ve yatmıştı. Ne ertesi sabah, ne de ondan sonraki sabah yataktan çıkmadı. Artık ölünceye kadar yatakta kalacağını ve hiç yataktan çıkamayacağını söylüyordu. Bütün hayatımca hiç bir işe yaramayarak öleceğim; onun için ne kadar çabuk ölsem o kadar iyi, diyordu.

Evy kardeşlerini çağırttı.

Evy, Sissy, Katie ve Francie, hiç bir işe yaramayan adamın içine gömülmüş olduğu büyük, pirinç yatağın etrafını aldılar. Wilie bu demir iradeli Rommely kadınlarının çevirdiği halkaya baktı. «Ben bir işe yaramam,» diye feryat etti ve battaniyeyi başından yukarı çekti.

Evy kocasını Sissy'ye devretti. Francie de Sissy'nin Willie'yi yola getirmesini seyretti. Sissy kollarını onun boynuna doladı ve biçare küçük adamı göğsüne bastırdı. Bütün cesur adamların siperlerde olmadıklarına... bir sürü kahramanın vatanları için her gün silâh fabrikalarında hayatlarını tehlikeye koyduklarına onu inandırdı. Konuştu, konuştu, nihayet Willie vatanı savaşı kazansın diye yardım etmeğe öyle heveslendi ki, yataktan aşağı atladı ve pantolonunu, ayakkabısını filân bulup getirmesi için Evy'yi telâşa soktu.

Steve, şimdi Morgan caddesindeki bir silâh fabrikasında işçi başıydı. Willie'ye, çok iyi bir ücretle, rahat bir iş buldu.

Erkeklerin kazandığı bahşişleri ve fazla paraları almamak Rommely ailesinde âdetti. Willie de iş saatinden sonra çalıştığı için kazandığı ilk parayla pirinç bir davul ve iki bateri aldı. Akşam, çalışmağa mecbur olmadığı zaman, bütün vaktini misafir odasında davul ve bateri çalmakla geçiriyordu. Francie ona Noel'de iki dolarlık bir armonika aldı.

Böylece akşamları misafir odasında armonikayı üflüyor, gitarının tellerine dokunuyor, büyük davula vuruyor, pirinç baterileri birbirine çarpıyordu. Ama gene de siperlerde bir işe yaramadığına yanıyordu.

LI

Havalar soğuyup da akşamları sokaklarda dolaşılmamağa başlanınca, Francie iki akşam kursuna yazıldı... dikiş ve dans.

Kâğıt patronlar çıkarmasını ve dikiş makinesini kullanmasını öğrendi.

Sonra «balo» dansı öğrendi. Mamafih ne kendisi, ne de kavalyeleri hiç bir zaman balo denilen bir yere gideceklerini ummuyorlardı. Bazen kavalyesi mahallenin saçları biryantinli züppelerinden biri oluyordu. Çok iyi danseden bu züppeler onun yaptığı adım hatalarını düzeltiyorlardı. Bazen de kavalyesi ondört yaşında kısa pantolonlu bir oğlan oluyor, bu sefer Francie onun yaptığı adım hatalarını düzeltiyordu. Dansetmeyi çok seviyordu. Bütün figürleri çarçabuk kapmıştı.

O yıl da sona ermeğe başladı.

— «Nedir o çalıştığın kitap, Francie?»

— «Neeley'nin Goemetri kitabı.»

— «Geometri nedir?»

— «Liseye girmek için bilinmesi gereken bir ders anne.»

— «İyi ama, bu kadar geç vakte kadar oturma.»

Katie sigorta şirketinin tahsildarına, «Annemden ve kardeşlerimden ne haber?» diye sordu.

— «Bir kere, az önce ablanın çocuklarını Sarah ve Stephen'i sigorta ettim.»

— «Ama onlar doğduklarından beri sigortalılar... haftada on sent'e.»

— «Bu başka türlü sigorta.»

— «Nasıl?»

— «Paranın alınması için çocukların ölmesi lâzım değil. On sekiz yaşına bastıkları zaman biner dolar alacaklar. Bu onlara liseyi okutmak için sigorta.»

— «Aman yarabbim. Önce doğurmak için doktorla hastane, sonra lise için sigorta. Bakalım daha başka neler yapacak?»

Mary Rommeli dar, beyaz yatağında yatıyordu. Başucundaki çıplak duvarda bir haç vardı. Üç kız ve en büyük torun Francie yatağının çevresini almışlardı.

— «Seksen üç yaşındayım artık. İçimde öyle bir his var ki bu benim son hastalığım. Yaşamaktan kazandığım cesaretle ölümü bekliyorum. Size yalancıktan, öldüğüm zaman benim için ağlamayın demeyeceğim. Çocuklarımı sevdim ve iyi bir anne olmağa çalıştım. Ondan, çocuklarımın benim için ağlaması doğrudur. Ama üzüntünüz sıcak ve kısa olsun. Üzüntünün yerini sabır alsın. Bilin ki ben öteki tarafta da mutlu olacağım ve bütün hayatımca sevmiş olduğum büyük azizlerin yüzünü göreceğim.»

*
* *

Neeley, korka korka, «Anneme söylemeyeceksin ya?» diye sordu.

Francie, «Hayır. Ama senin daha o çeşit kızlarla gezip tozacak yaşın değil. Pek yaramazmış diyorlar,» dedi.

— «Uslu kızı kim ister?»

— «Bana göre hava hoş ama yalnız senin... şey filân... seks hakkında pek bilgin yok da.»

— «Senden çok bilgim vardır.» Neeley elini kalçasına koydu ve peltek, ince bir sesle : «Anne!» diye zırladı. «Bir erkek beni öperse çocuğum olur mu? Olur mu anne? Olur mu?»

— «Neeley! O gün dinlemişsin, sen!»

— «Tabiî. Dışarda sofradaydım. Her kelimesini duydum.»

— «Dünyanın en alçak...»

— «Sanki sen dinlemezsin değil mi? Kaç defa yakaladım seni, annemle Sissy ve Evy Teyzem konuşurlarken dinliyordun. Onlar da seni sözde yatakta uyuyor zannederlerdi.»

— «O başka. Benim her şeyi öğrenmem lâzım.»

— «Haydi, canım!»

— «Francie! Francie! Saat yedi. Kalk!»

— «Ne diye kalkayım?»

— «Sekiz buçukta dairede olman lâzım.»

— «Bana yeni birşeyler söyle, anne.»

— «Bugün on altı yaşındasın.»

— «Yeni bir şeyler söyle. İki yıldır on altı yaşındayım.»

— «Bir yıl daha on altı yaşında kalmak zorundasın, öyleyse.»

— «İhtimal! Bütün hayatımca on altı yaşında kalacağım.»

— «Hiç şaşmam.»

LII

On altı yaşında olduğu yılın baharında güneşli bir gün, Francie saat beşte daireden çıktı ve kendi sırasında çalışan Anita'yı gördü. Anita yanında iki askerle binanın kapısında duruyordu. Askerlerden biri, kısa boylu ve sevimli yüzlü olanı, kıza sahip olduğunu göstermek ister gibi Anita'nın koluna yapışmıştı. Uzun boylu, uzun bacaklı olan öteki asker de ne yapacağını şaşırmış bir vaziyette yanlarında duruyordu. Anita onlardan ayrıldı ve Francie'yi bir kenara çekti.

— «Francie, bana **mutlaka** yardım etmelisin. Joey'nin alayı yakında Avrupa'ya sevkediliyor. Bu son izni. Nişanlandık.»

Francie gülerek, «Madem ki nişanlanmışsınız, herşey yolunda demektir, kimsenin yardımına ihtiyacınız yok,» dedi.

— «Yani şu öteki çocuğun bir icabına bak, demek istiyorum. Joey onu beraberinde getirmeğe **mecbur** olmuş, Allah belâsını versin. Çok arkadaşmışlar da biri nereye giderse öbürü de oraya gidermiş. Bu çocuk Pennsylvania'nın ufak bir şehrinden gelmeymiş. New York'da kimsecikleri tanımıyormuş. Eminim bize yapışıp duracak. Ben de Joey'le hiç yalnız kalmayacağım. Ne olur, bana yardım et, Francie. Zaten şimdiye kadar üç kız reddetti.»

Francie on adım kadar ötede duran Pennsylvania'lı çocuğu şöyle bir süzdü. Çocuk pek bir şeye benzemiyordu. Bu yüzden öteki üç kız Anita'ya yardım etmek istememişlerdi. Sonra çocuk Francie'yle göz göze geldi ve ağır ağır, utangaç utangaç gülümsedi ve tuhaftır, yakışıklı olmadığı halde yakışıklıdan daha hoş oluverdi. Bu utangaç tebessüm Francie'ye kararını verdirtti. Anita'ya :

— «Bana bak,» dedi. «Kardeşimi çalıştığı yerde bulabilirsem, onunla anneme haber gönderirim. Yok, eğer çıktıysa eve gitmeğe mecburum, çünkü yemeğe gitmezsem annem merak eder.»

Anita telâşla, «Çabuk ol öyleyse, hadi telefon et,» dedi.

Francie köşedeki tütüncüden telefon etti. Neeley hâlâ Mc Garrity'lerdeymiş. Francie ona eve geç kalacağını söyledi. Dışarı çıktığı zaman Anita'yla Joey'nin gitmiş olduklarını gördü. Utangaç yüzlü asker yapayalnızdı. Francie;

— «Anita nerde?» diye sordu.

— «Size azizlik etti galiba. Joey'le beraber gittiler.»

Francie'nin canı sıkıldı. İki çift olarak birlikte gezeceklerini zannetmişti. Bu yabancıyla ne yapacaktı, şimdi?

Bu sırada çocuk, «Yalnız kalmak istedikleri için onlara kabahat bulmuyorum,» diyordu. «Ben de nişanlı bir insanım. Halden anlarım. Son izin... tek sevgili.»

Francie, «Nişanlı ha?» diye düşündü. «Hiç olmazsa sırnaşıklık etmeğe kalkışmaz.»

Çocuk, «Ama siz bana bağlanıp kalmağa mecbur değilsiniz,» diye sözüne devam etti. «Otuz Dördüncü sokağa giden tüneli gösteriverirseniz... bu şehrin yabancısıyım da... otele dönerim. Yapacak başka şey olmayınca, insan hiç olmazsa mektup yazar.» Sonra gene o yalnız, utangaç bir bir tavırla gülümsedi.

— «Eve geç döneceğim diye nasıl olsa evdekilere telefon ettim. Onun için isterseniz...»

— «İstersem mi? Vay canına! Bugün benim şanslı günüm. Teşekkür ederim, Miss...»

— «Nolan, Frances Nolan.»

— «Benim adım Lee Rhynor. Aslında Leo ama herkes «Lee» der. Sizinle tanıştığıma çok memnun oldum. Miss Nolan.» Asker elini uzattı.

— «Ben de memnun oldum. Onbaşı Rhynor.» Tokalaştılar.

— «Demek şeritlerin farkına vardınız.» Asker mem-

nun memnun gülümsedi. «Bütün gün çalıştınız, acıkmışsınızdır, herhalde. Bir şeyler yemek için gitmek istediğiniz bir yer var mı?»

— «Yoo-ok. Sizin?»

— «Buranın şu methini işittiğim pirzolalarını tatmak isterim.»

— «Kırk ikinci sokakta iyi bir yer var. Çalgılı.»

— «Haydi gidelim!»

Tünelden giderlerken asker, «Size Frances dersem kızar mısınız Miss?» dedi.

— «Neden kızayım? Ama herkes bana Francie der.»

Asker ismi tekrar etti : «Francie! Sonra bir şey daha var, Francie: Sizin benim sevgilim olduğunuzu farzedebilir miyim... sırf bu gecelik?»

Francie, «Hımm,» diye düşündü. «Seni kurt, seni!»

Asker, Francie'nin zihnindeki bu düşünceyi yakaladı. «Herhalde beni bir kurt zannediyorsunuz ama, bakın anlatayım : Belki on aydır bir kızla gezmeğe gitmedim. Bir iki gün sonra gemiye binip Fransa'ya yol alacağım. Ondan sonra da ne olacak bilmiyorum. Onun için şu bir kaç saat için... sizce bir mahzur yoksa... çok memnun olurum.»

— «Bence hiç bir mahzur yok.»

— «Teşekkür ederim.» Kolunu işaret etti. «Gir bakalım, sevgilim.»

Ruby'nin dükkânındaki garson önlerine iki tabak pirzola ve çay getirdi.

Lee, «Benim çayımı sen boşalt ki daha çok ev gibi olsun,» dedi.

— «Kaç şeker?»

— «Şeker koymam.»

— «Ben de öyle.»

— «A! Zevklerimiz birbirinin ayni, değil mi?»

İkisinin de karnı açtı. Kendilerini tamamen yemeklerine vermek için konuşmayı bıraktılar. Ne zaman Francie gözlerini kaldırıp ona baksa Lee gülümsüyordu. Ne zaman

Lee gözlerini indirip ona baksa Francie memnun memnun gülüyordu. Pirzola, pilâv ve çay silip süpürüldükten sonra Lee arkasına yaslandı ve bir sigara paketi çıkardı.

— «İçer misin?»

Francie hayır demek ister gibi başını salladı. «Bir kere denedim ama pek sevmedim gibi.»

— «Güzel. Ben sigara içen kızlardan hoşlanmam.»

Ondan sonra Lee konuşmağa başladı. Francie'ye, kendisi hakkında bütün hatırlayabildiklerini anlattı. Pennsylvania'nın küçük bir şehrinde geçen çocukluğunu anlattı. (Francie Büroda haftalık gazetesini okumuş olduğu için bu şehri hatırlıyordu.) Lee ona annesinden, babasından, erkek ve kız kardeşlerinden, okul günlerinden... gittiği partilerden... yaptığı işlerden bahsetti. Yirmi iki yaşında olduğunu ve yirmi bir yaşında orduya girdiğini söyledi. Askerlik hayatını... nasıl onbaşı olduğunu anlattı. Francie'ye kendisi hakkındaki her şeyi söyledi. Doğduğu şehirdeki nişanlısından başka...

Francie de ona kendi hayatını anlattı. Hayatının sadece iyi taraflarından bahsetti... babasının ne kadar yakışıklı olduğundan... annesinin ne kadar akıllı... Neeley'nin ne kadar iyi bir kardeş ve küçük kız kardeşinin ne kadar tatlı olduğundan bahsetti. Kütüphanedeki yazı masasının üstünde duran kahverengi vazoyu... Neeley'le beraber damda konuşmuş oldukları yılbaşı gecesini anlattı. Ben Blake'den bahsetmedi çünkü Ben hiç aklına gelmedi. Francie sustuktan sonra Lee :

— «Bütün hayatımca o kadar yalnızlık çektim ki.» dedi. «Kalabalık toplantılarda yalnızlık çektim. Kızlarla öpüşürken yalnızlık çektim. Ve kampta, yüzlerce çocuğun arasında yalnızlık çektim. Ama şimdi yalnız değilim artık.» Sonra o kendine has ağır, utangaç tebessümüyle gülümsedi.

Francie, «Ben de hep yalnızlık çektim,» diye itiraf et-

ti. «Yalnız ben hiç kimseyi öpmedim. Şimdi de ilk defa olarak yalnızlık hissetmiyorum.»

Garson hemen hemen dolu olan su bardaklarına gene su koydu. Francie bunun çok fazla oturduklarına dair bir ima olduğunu biliyordu. Masa bekleyenler vardı. Lee'ye saati sordu. Ona geliyormuş! İki genç konuşmağa başlayalı hemen hemen dört saat olmuş!

Francie üzgün bir sesle : «Eve gitmem lâzım, artık,» dedi.

— «Ben seni eve götüreyim. Brooklyn Köprüsüne yakın mı oturuyorsun?»

— «Hayır Williamsburg Köprüsünün yakınında.»

— «Brooklyn Köprüsünün yanında otursun diye ümit etmiştim. Bir gün New York'a gidersem, Brooklyn Köprüsünden geçmek isterdim.»

Francie, «Neden olmasın?» dedi. «Oradan bir Graham Caddesi Otobüsüne binerim. Bu otobüsler tam bizim köşede duruyorlar.»

Tünele binip Brooklyn Köprüsüne gittiler, tünelden indiler ve köprüde yürümeğe başladılar. Yarı yolda durup East River'a baktılar. Birbirlerine sokulmuş duruyorlardı ve Lee, Francie'nin elini tutmuştu. Lee, Manhattan sahilindeki ufuk çizgisine baktı.

— «New York, her zaman görmek isterdim. İşte şimdi de gördüm. Söylenilenler doğruymuş meğer. New York dünyanın en harikulâde şehri.»

— «Brooklyn daha iyi.»

— «New York'taki gibi yüksek binaları yok, değil mi?»

— «Yok. Ama Brooklyn'de bir hava var. Anlatamam ki. Bunu bilmek için Brooklyn'de oturman lâzım.»

Lee yavaşça, «Bir gün Brooklyn'de otururuz inşallah,» dedi. Ve Francie'nin yüreği ağzına geldi.

Köprüde devriye gezen polislerden birinin kendilerine doğru geldiğini gördü.

— «Yürüyelim bari,» dedi. «Brooklyn Bahriye Komutanlığı ta oracıkta, o komoflajlı gemi de bir nakliye gemisi. Polisler de daima casus peşinde.»

Polis yanlarına yaklaşınca Lee, «Korkmayın, bir şey filân uçuracak değiliz,» dedi. «Sadece nehre bakıyoruz.»

Polis, «Tabiî, tabiî,» dedi. «Güzel bir Mayıs gecesini bilmez miyim ben? Ben de genç değil miydim, bir zamanlar, hem de pek öyle sizin zannettiğiniz kadar uzak değil.»

Polis gülümsedi. Lee gülümsedi. Francie de ikisine birden gülümsedi. Polis Lee'nin koluna bir baktı.

— «Eee, hoşça kal, general,» dedi. «Gittiğin yerde düşmanları tepele.»

Lee, «Tepelerim,» diye söz verdi.

Polis yoluna devam etti.

Lee, «Hoş adam,» diye fikir yürüttü.

Francie mutlulukla, «Herkes hoş,» dedi.

Köprünün Brooklyn tarafına geçtikleri zaman Francie, Lee'ye onu daha fazla geçirmemesini söyledi. Geceleyin çalışırken kendisi çok zaman eve yalnız dönüyordu. Francie'lerin mahallesindein New York'a döneyim derken Lee yolunu kaybedebilirdi. Brooklyn'in bu çeşit hileleri vardı. İnsanın yolunu bulabilmesi için Brooklyn'de oturması lâzımdı. Francie böyle söyledi.

Ama aslında Francie nerede oturduklarını görmesini istemiyordu. Francie mahallesini severdi ve çevresinden utanmazdı. Ama orasını kendi bildiği gibi bilmeyen bir yabancıya mahallenin basit bir yer gibi görünebileceğini hissediyordu.

Önce Lee'ye New York'a gitmek için trene nereden bineceğini gösterdi. Sonra kendinin otobüse bineceği yere doğru yürüdüler. Yolda tek pencereli bir dövmeci dükkânının önünden geçtiler. İçerde, gömleğinin kolunu sıvamış oturan genç bir gemici vardı. Dövmeci yanıbaşında renkli

mürekkep şişeleriyle, gemicinin önüne geçmişti. Oğlanın koluna okla delinmiş bir kalp resmi çiziyordu. Francie'yle Lee durup pencereden içeri baktılar. Gemici serbest kolunu onlara salladı. Onlar da kollarını sallayarak karşılık verdiler. Dövmeci de başını kaldırdı ve içeri girebileceklerini işaret etti. Francie kaşlarını çattı ve hayır der gibi başını salladı.

Uzaklaşırken Lee hayret dolu bir sesle, «O gemici koluna sahiden dövme yaptırıyordu, vay canına!» dedi.

Francie şakacı bir sertlikle, «Sakın, sakın, sakın ha senin dövme yaptırdığını görmeyeyim,» dedi.

Köşede durarak otobüsü beklediler. Aralarında gergin bir sessizlik belirmişti. Birbirlerinden ayrı duruyorlardı ve Lee sık sık sigara yakıyor ve yarısına kadar bile içmeden atıyordu. Nihayet bir otobüs göründü. Francie,

— «İşte benim otobüsüm geliyor,» dedi ve sağ elini uzattı. «Allah rahatlık versin, Lee.»

Lee biraz evvel yakmış olduğu sigarayı attı ve «Francie?» diyerek kollarını açtı.

Francie ilerledi ve Lee onu öptü.

Ertesi sabah Francie beyaz blûzuyla yeni mavi tayyörünü ve bayramlık siyah rugan ayakkabılarını giydi. Lee'yle randevusu yoktu, tekrar buluşmayı filân kararlaştırmamışlardı. Ama Francie onun saat beşte binanın önünde bekleyeceğini biliyordu.

Francie işten çıktığı zaman Lee kapıda bekliyordu. Francie'yi o kendine has gülüşüyle karşıladı.

— «Merhaba, sevgilim,» diyerek Francie'nin kolunu kendi koluna geçirdi.

— «Merhaba, Lee. Seni gene gördüğüme ne sevindim bilsen.»

— «... canım, de.»

Francie, «Canım,» dedi.

Yemeği Otomat'da yediler. Lee burasını da görmek istemişti. Otomat'da sigara içmek yasak olduğu, Lee de si-

gara içmeden duramadığı için kahveyle tatlıdan sonra orada fazla kalmadılar. Dansetmeğe karar verdiler. Broadway'in hemen içersinde dansı on sent'e bir yer buldular. Askerlere yarı yarıya tenzilât vardı. Lee bir dolara yirmi tane bilet aldı ve dansetmeğe başladılar.

Pistin ancak yarısına gelmişlerdi ki, Francie Lee'nin beceriksiz tavırlarının son derece aldatıcı olduğunu anladı. Lee çok ahenkli ve ustaca dansediyordu. Birbirlerine sıkıca sarılarak dansettiler. Konuşmağa lüzum yoktu.

Orkestra Francie'nin en sevdiği şarkılardan birini çalıyordu : «Bir Pazar Sabahı.»

Günlük Güneşlik
Bir Pazar Sabahı

Francie nakaratı orkestranın şarkıcısıyla birlikte mırıldandı.

Ketenler giyinmiş
Ne güzel bir gelin olacağım.

Francie, Lee'nin kendini kollarında daha fazla sıktığını farketti.

Biliyorum kız arkadaşlarım
Beni kıskanacaklar.

Francie o kadar mutluydu ki! Pistin etrafında bir defa daha döndüler. Şarkıcı gene nakarata gelmişti. Ama bu sefer salondaki askerlere uydurmak için bir parça değiştirdi.

Hâkiler giyinmiş
Ne güzel bir damat olacaksın.

Francie kolunu Lee'nin omuzuna daha fazla sardı ve yanağını onun göğsüne dayadı. On yedi yıl önce Katie Johnny'yle dansederken ne düşünüyorsa, Francie de şimdi

onu düşünüyordu... Bu adamı ebediyyen yanında alakoymak uğruna her türlü fedakârlığa katlanabileceğini düşünüyordu. Ve Katie gibi Francie'nin de aklına, bu fedakârlık ve sıkıntılardan kurtulmak için kendine yardım etmek zorunda kalabilecek olan çocuklar gelmiyordu bile.

Bir asker grupu salondan çıkıyordu. Orkestra çalmakta olduğu şarkıyı kesti ve «Tekrar Buluşuncaya Kadar»a başladı. Herkes dansı bıraktı ve askerler için bu veda şarkısını söylemeğe koyuldu. Francie'yle Lee de elele tutuştular ve gerçi ikisi de şarkının sözlerinden emin değildiler, ama gene de söylediler.

Bulutlar açıldığı zaman
Sana döneceğim.
O zaman gök daha mavi görünecek.

«Güle güle!», «Yolunuz açık olsun!», «Tekrar buluşuncaya kadar,» diye bağıranlar oldu. Sonra giden askerler bir grup halinde durdular ve hep bir ağızdan şarkıyı söylediler. Lee Francie'yi kapıya doğru çekti.

«Şimdi gidiyoruz ki bu an kusursuz bir hatıra olarak kalsın,» dedi.

Merdivenlerden ağır ağır indiler. Şarkı da arkalarından geliyordu. Sokak kapısına vardıkları zaman, şarkı bitsin diye beklediler.

Her gece benim için dua et,
Tekrar buluşuncaya kadar.

Lee, «Bu bizim şarkımız olsun,» diye fısıldadı. «Bunu her duyuşunda beni hatırla.»

Yürürlerken yağmur yağmaya başladı, koşup boş bir dükkânın eşiğine sığınmağa mecbur oldular. Kuytu ve karanlık eşikte durup elele tutuştular ve yağmurun yağışını seyrettiler.

Francie, «İnsanlar daima mutluluğun uzakta olduğunu zannederler,» diye düşünüyordu, «erişilmesi güç bir şey sa-

nırlar. Halbuki ne kadar küçük olaylar mutluluk verebiliyor; yağmurda sığınacak bir yer... sıkıntılı olduğum zaman bir fincan sıcak, acı kahve; erkekler için sükûnet verici sigara; yalnız olduğun zaman okuyasın diye bir kitap... sevdiğin birisinin yanında olmak. Bazan ufacık şeyler mutluluğun kapısı oluyor.

— «Yarın sabah erkenden hareket ediyorum.»

Francie ansızın «Fransaya mı?» diye sordu.

— «Hayır, eve. Annem beni bir iki gün görmek istiyor... gitmezden evvel.»

— «Oo!»

— «Seni seviyorum, Francie.»

— «Ama nişanlısın. Bana söylediğin ilk şey buydu.»

Lee acı acı, «Nişanlı,» dedi. «Herkes nişanlı. Küçük şehirlerde oturanların hepsi ya nişanlıdır, ya evlidir, ya da başı derttedir. Küçük şehirlerde yapacak başka birşey yok ki.

— «Ama onunla evleneceksin, değil mi?»

Lee cevap vermeden önce uzun zaman bekledi. Sonra, «Hayır,» dedi.

Francie kendini gene mutlu hissetti.

Lee, «Söyle, Francie,» diye fısıldadı, «Birşeyler söyle.»

Francie, «Seni seviyorum, Lee,» dedi.

— «Francie» Lee'nin sesinde rica ve ısrar vardı. «Oradan dönmeyebilirim ve korkuyorum... korkuyorum. Belki ölürüm... ölürüm, hiç bir gün görmeden... hiç... Francie, bir parçacık kalamaz mıyım?»

Francie büyük bir masumiyetle, «İşte, beraberiz,» dedi

— «Yani bir odada... yapayalnız... sabah ben gidinceye kadar?»

— «Ya...pamam.»

Francie samimiyetle, «İstiyorum,» diye cevap verdi.

— «Öyleyse niye...»

Francie büyük bir cesaretle, «Daha on altı yaşındayım,» diye itiraf etti. «Hiç... kimsenin yanında kalmadım.

Nasıl yapılacağını bilemem ki.»

— «Farketmez.»

— «Sonra gece hiç başka yerlerde kalmadım. Annem merak eder.»

— «Bir kız arkadaşımın evinde kaldım, dersin.»

— «Bilir benim hiç kız arkadaşım olmadığını.»

— «Bir mazeret uydurursun... yarın.»

— «Bir mazeret uydurmama lüzum yok. Ona doğruyu söylerim.»

Lee hayretle, «Sahi mi?» diye sordu.

— «Seni seviyorum. Senle kalırsam... sonradan utanmam ki. Gurur ve mutluluk duyarım. Bunun hakkında yalan söylemek istemem.»

Lee kendi kendine konuşur gibi, «Bilemezdim ki, bilemezdim ki,» diye fısıldadı.

— «Sen de bunun öyle... gizli kapaklı bir şey olmasını istemezsin, değil mi?»

— «Francie, beni affet. İstememeliydim bunu. Ama bilemezdim ki.»

Francie anlamayarak, «Bilemezdim ne demek?» diye sordu.

Lee kollarını ona sardı ve onu göğsüne bastırdı. Francie onun ağladığını gördü.

— «Francie, korkuyorum... öyle korkuyorum ki. Gidersem seni kaybedeceğim... seni bir daha hiç göremeyeceğim diye korkuyorum. Bana eve gitme de, gitmeyeyim. Yarınla öbür günümüz olur. Beraber yemek yeriz, parkta gezinir, otururuz, ya da otobüsün üstüne çıkarız. Sırf birbirimizin yanında olur ve konuşuruz. Gitme, de bana.»

— «Ama gitmen lâzım. Anneni bir defa daha görmen lâzım, herhalde... bilmiyorum. Ama gitmen doğru olur, galiba.»

— «Francie, harp bittiği zaman benimle evlenir misin... eğer dönersem.»

— «Döndüğün zaman seninle evlenirim.»

— «Sahi mi Francie?... ne olur, sahi mi?»
— «Evet.»
— «Gene söyle.»
— «Döndüğün zaman seninle evleneceğim, Lee.»
— «Sonra, Brooklyn'de otururuz, Francie.»
— «Sen nerede oturmak istersen orda otururuz.»
— «Brooklyn'de otururuz, öyleyse.»
— «Eğer sen istiyorsan, Lee.»
— «Bana her gün mektup yazar mısın? Her gün.»
Francie, «Her gün,» diye söz verdi.

— «Hemen bu gece mektup yazıp beni ne kadar çok sevdiğini yazar mısın, ben eve gittiğim zaman mektubunu bulayım?» Francie söz verdi. «Kendini hiç kimseye öptürmeyeceğine söz veriyor musun? Kimseyle gezmeyeceğine? Ne kadar uzun zaman olursa olsun beni bekleyeceğine söz veriyor musun? Eğer ben dönmezsem de başka kimseyle evlenmek istemeyeceğine söz veriyor musun?»

Francie söz verdi.

Lee kızın bütün hayatını bir randevu ister gibi istemişti. O da bütün hayatını bir selâm ya da veda için elini uzatır gibi verivermişti.

Biraz sonra yağmur durdu ve yıldızlar meydana çıktı.

LIII

Francie söz vermiş olduğu gibi o gece bir mektup yazdı... içinde bütün aşkını anlattığı ve vermiş olduğu sözleri tekrar ettiği uzun bir mektup.

Ertesi gün mektubu Otuz dördüncü Sokaktaki postahaneye atabilmek için evden biraz daha erken çıktı. İçerdeki memur mektubun gideceği yere o gün öğleden sonra

varacağına onu temin etti. Bu, çarşamba günüydü.

Perşembe akşamı Francie belki bir mektup alırım diye bekledi. Belki cevap yazacak vakti olmamıştı... ancak Lee de ondan ayrıldıktan hemen sonra yazmışsa... ama tabiî Lee'nin bavulunu hazırlaması... trene yetişmek için erken kalkması lâzımdı. Kendisinin mektup yazmağa vakit bulabilmiş olması Francie'nin aklına bile gelmiyordu. Perşembe gecesi mektup çıkmadı.

Cuma günü Francie'nin tam on altı saat çalışması lâzım geldi. Çünkü, grip salgını olduğundan dairede pek az memur vardı. Saat gece yarısından sonra ikiye doğru eve geldiğinde, mutfaktaki masanın üstünde duran şeker kâsesine dayanmış bir mektup gördü. Zarfı sevinçle yırtıp açtı.

— «Aziz Miss Nolan :»

Francie'nin bütün sevinci söndü. Bu mektup Lee'den olamazdı, çünkü Lee olsa, «Sevgili Francie» diye yazardı. Francie sayfayı çevirdi ve imzaya baktı. Elizabeth Rhynor: Yani Lee'nin annesi ya da erkek kardeşlerinden birinin karısı. Belki de Lee hastaydı da yazamamıştı. Francie mektubu okumağa başladı:

«Lee bana sizden bahsetti. New York'tayken ona o kadar iyi ve samimî davrandığınız için size teşekkür etmek isterim. Lee eve çarşamba günü öğleden sonra geldi ama, ertesi akşam dönmesi lâzımdı. Sadece bir buçuk gün kaldı. Düğünümüz çok sade oldu, yalnız iki tarafın aileleri ve bir kaç dost geldi...

Francie mektubu bıraktı. «Hiç durmadan on altı saat çalıştım,» diye düşündü. «Onun için yorgunum. Evvelâ yüzümü yıkayıp gözlerimden şu uykuyu çıkarayım, sonra mektubu gene okuyayım. Bu sefer doğru okurum belki.»

Kahve ısınırken Francie yüzünü soğuk suyla yıkadı. Mektubun «düğün» diyen kısmından sonra gelen kelimelerin; «Ben Lee'nin erkek kardeşiyle evlendim,» olacağını ümit ediyordu.

Bu sırada Katie yataktaydı. Ama uyanıktı ve Francie'nin mutfakta kıpırdadığını duyuyordu. Sinirleri gerilmiş bir vaziyette yatıyor... bekliyordu. Ve acaba ne bekliyorum, diye merak ediyordu.

Francie mektubu gene okudu.

ve bir kaç dost geldi. Lee benden size mektup yazmamı ve mektubunuza niçin cevap vermediğini anlatmamı rica etti. Şehrinizde onu iyi eğlendirdiğiniz için size tekrar teşekkür ederim. Saygılarımla,

Mrs. Elizabeth Rhynor

Bir de not vardı :

«Lee'ye gönderdiğiniz mektubu okudum. Size âşıkmış gibi görünmesi bence çok büyük bir alçaklık. Bunu kendisine de söyledim. Size, çok üzgün olduğunu, yazmamı rica etti. E. R.»

Francie titriyordu. Dişleri birbirine çarptıkça, bir şey ısırır gibi küçük küçük sesler çıkarıyordu. İnler gibi, «Anne,» dedi. «Anne!»

Katie dinledi. «İşte nihayet geldi,» diye düşünüyordu «çocuğumla kalp ağrısının arasında duramayacağım zaman geldi. Evde yetecek kadar yiyecek olmadığı zaman, onlar daha fazla yiyebilsinler diye, sen karnın aç değilmiş gibi yapardın. Kış gecelerinin ayazında onlar üşümesin diye kalkar kendi battaniyeni onların yatağının üstüne sererdin. Onları incitmeğe kalkanları öldürebilirsin... Sonra bir güneşli gün bütün hayatınızca onlara gelmesine mani olmak için çırpındığınız kederin kollardan atılırlar.»

Francie mektubu ona verdi. Katie ağır ağır okudu ve okudukça meselenin nasıl olduğunu anladığını zannetti. Yirmi iki yaşında bir çocuk, (Sissy'nin dediği gibi) hayli gözü açılmış. Bir de on altı yaşında; ondan altı yaş küçük bir kız. Dudaklarındaki parlak boyaya, sırtındaki elbiselere ve ordan burdan kapmış olduğu bir sürü bilgiye rağmen, hâlâ ürkek ve masum olan bir kız; dünyanın bir kısım kötülükleri ve güçlükleriyle yüz yüze gelmiş ama gene de

dünyanın fena tesirlerinden garip bir şekilde uzak kalmış bir kız. Evet, böyle bir kızın öyle bir genci çekebileceğini Katie anlayabiliyordu.

Şimdi ona ne söylemeliydi? Çocuğun fena bir insan olduğunu ya da her gördüğüne kolayca kapılan zayıf karakterli bir adam mı olduğunu söyleyecekti. Yok, bunu söyleyecek kadar zalimlik edemezdi. Hem zaten söylese de kızı ona inanmazdı ki.

Francie, «Bir şeyler söyle,» diye emretti. «Neden hiç bir şey söylemiyorsun?»

— «Ne söyleyebilirim ki?»

— «Daha küçük olduğumu söyle... unutacağımı söyle. Ben de olsam öyle derdim. Ama biliyorum bunun doğru olmadığını. Bir gün gene mutlu olacaksın, hiç korkma. Ama unutmayacaksın. Ne zaman âşık olsan, karşındakinin herhangi bir şeyi sana onu hatırlattığı için âşık olacaksın.»

— «Anne, gece onunla kalmamı istemişti. Gitmeli miydim?»

Katie'nin zihni söyleyecek uygun kelime aramağa başladı.

— «Yalan uydurma, anne. Doğruyu söyle.»

Katie söyleyecek kelime bulamıyordu.

— «Sana söz veriyorum, evlenmeden önce hiç bir erkeğin yanında kalmayacağım... bir gün evlenirsem şayet. Ama evlenmeden evvel birisiyle kalmak istersem, önce sana söyleyeceğim. Bak bu ciddî bir vaad. Onun için, şimdi hiç korkmadan hakikati söyleyebilirsin.»

Katie nihayet, «İki tane hakikat var,» dedi.

«Bir anne olarak derim ki, bir kızın bir yabancıyla... kırk sekiz saattan az bir vakitten beri tanıdığı bir adamla yatması feci bir şeydir. Başına kötü şeyler gelebilirdi. Bütün hayatın mahvolabilirdi. Anne olarak sana hakikati söylüyorum... Ama bir kadın olarak...» Katie tereddüt etti. «Sana hakikati bir kadın olarak söyleyeceğim : Çok

güzel bir şey. Çünkü insan yalnız bir defa o türlü sevebilir.»

Francie, «Onunla gitmeliydim öyleyse,» diye düşündü. «Bir daha kimseyi onun kadar çok sevmeyeceğim. Gitmek istedim ve gitmedim, şimdi de artık onu o türlü istemiyorum, çünkü şimdi ona o kız sahip. İstiyordum, halbuki gitmedim. Şimdi de çok geç.» Başını masanın üstüne koydu ve ağlamağa başladı.

Biraz sonra Katie, «Benim de bir mektubum var,» dedi.

Katie'nin mektubu bir kaç gün evvel gelmişti ama Katie bundan bahsetmek için uygun bir zaman beklemişti. Şimdi o zamanın gelmiş olduğunu düşündü.

— «Benim de bir mektubum var,» diye tekrarladı.

Francie hıçkırıklarının arasında, «Kim... kim yazmış?» diye sordu.

— «Mr. Mc Shane.»

Francie daha fazla hıçkırmağa başladı.

— «Merak etmiyor musun?»

Francie hıçkırıklarını dindirmeğe çalıştı ve isteksiz isteksiz, «Peki. Ne yazıyor?» diye sordu.

— «Hiç. Yalnız önümüzdeki hafta bizi görmeğe geleceğini söylüyor.» Katie bekledi. Francie daha fazla bir ilgi göstermedi. «Mr. Mc Shane'i babalığa ister misin?»

Francie'nin başı şiddetle kalktı. «Anne! Bir adam evimize geleceğini yazıyor. Sen de derhal bundan başka mânalar çıkarıyorsun. Neden öyle her zaman herşeyi bildiğini düşünüyorsun?»

— «Bilmiyorum. Aslında ben hiç bir şey bilmem. Sadece sezerim, hissederim. Bu his yeteri kadar kuvvetliyse, biliyorum deyiveririm. Her neyse, Mr. Mc Shane'i baba olarak nasıl buluyorsun?»

Francie acı acı, «Kendi hayatımı böyle feci bir hale

soktuktan sonra,» dedi ve (Katie de gülmedi), «sana nasihat verecek son insan benim, herhalde.»

— «Senden nasihat istemiyorum. Yalnız çocuklarımın onu nasıl bulduklarını bilirsin, ona.»

Francie annesinin Mc Shane'den bahsetmesinin, onun düşüncelerini dağıtmak için bir hile olduğundan şüpheleniyordu. Ve bunda muvaffak oldu diye de kızmıştı.

— «Bilmiyorum, anne. Hiç bir şey bilmiyorum. Artık hiç bir şey konuşmak da istemiyorum. Ne olur git de beni rahat bırak.»

Katie gidip gene yattı.

İnsan ancak şu kadar ağlayabilir. Sonra vaktini başka bir şeyle doldurmak zorundadır. Saat beşti. Francie yatmanın bir işe yaramayacağına karar verdi; nasıl olsa saat yedide gene kalkması lâzımdı. Karnının çok acıktığının farkına vardı. Dün öğleden beri gündüz ve gece nöbeti arasında atıştırdığı sandviçten başka hiç bir şey yememişti. Taze kahve pişirdi, ekmek kızarttı ve iki yumurta kırdı. Her şeyin bu kadar tatlı gelmesi onu şaşırttı. Ama yerken gözleri mektuba kaydı ve göz yaşları gene akmağa başladı. Mektubu musluğa koydu ve bir kibritle tutuşturdu. Sonra musluğu açtı ve siyah küllerin delikten aşağı gidişini seyretti. Sonra gene kahvaltısına devam etti.

Daha sonradan, mektup kâğıdı kutusunu çıkardı ve bir mektup yazmağa başladı.

Sevgili Ben : Bana ihtiyacın olursa yaz, dediydin. Onun için yazıyorum.

Kâğıdı yırttı.

— «Hayır! Kimseye muhtaç olmak istemiyorum. Birisi bana muhtaç olsun istiyorum... Birisi bana muhtaç olsun istiyorum.»

Gene ağlamağa başladı; ama bu sefer eskisi kadar şiddetle ağlamıyordu.

LIV

Francie, Mc Shane'i ilk defa üniformasız görüyordu. Mc Shane'nin pahalı kumaştan yapılma iyi dikilmiş kruvaze kurşunî elbisesiyle, çarpıcı buldu. Tabiî, Johnny kadar güzel değildi; Johnny'den daha uzun boylu ve daha iri yapılıydı. Ama, saçlarının kır olmasına rağmen, o da başka türlü yakışıklıydı. Fakat Katie'ye göre çok yaşlıydı. Gerçi Katie de pek genç değildi. Otuz dördünü sürüyordu. Ama gene de otuz dört, elliye göre çok sayılırdı. Mamafih hiç bir kadın Mc Shane gibi kocası olduğu için utanmazdı. Mc Shane'nin zeki bir siyaset adamı olduğu belliydi; konuşurken sesi çok tatlı ve yumuşak çıkıyordu.

Kahveyle pasta yiyorlardı. Francie, Mc Shane'nin Johnny'nin yerine oturmuş olduğunu farketti ve kalbine bıçak gibi bir acı saplandı. Katie, Johnny öleli beri neler olup bittiğini anlatmıştı. Mc Shane yaptıkları bu hamlelere şaşmış gibiydi. Francie'ye baktı.

— «Demek bu parmak kadar kız geçen yaz liseye girdi ha!»

Katie iftiharla, «Bu yaz da gidecek!» dedi.

— «İşte ben buna harikulâde derim.»

— «Aynı zamanda çalışıyor da, şimdi haftada yirmi dolar alıyor.»

Mc Shane içten bir hayretle: «Bütün bunları yapıyor, hem de bu kadar güzel!»

— «Oğlum da orta okulu yarıladı.»

— «Aferin.»

— «Akşamları da şurada burada çalışıyor. Bazan haftada beş dolar kazandığı oluyor.»

— «Maşallah, çalışkan çocuk. Ömrümde böyle çalışkan çocuk az gördüm. Sonra şu sıhhatine de bakın, ne dersiniz?»

Francie, Mc Shane'nin niçin, kendilerinin sağlığıyle bu kadar çok uğraştığını merak etti. Sonra onun kendi çocuklarını hatırladı; bu çocukların nasıl daha büyümeden hastalanıp öldüklerini.

— «Ya en küçüğünüz?» diye sordu.

Katie, «Git çocuğu getir, Francie,» dedi.

Çocuğun beşiği misafir odasında duruyordu. Bu oda sözde Francie'nin odasıydı ama hepsi de çocuğun havadar bir yerde uyuması icap ettiğini düşünmüşlerdi. Francie uyuyan çocuğu kucakladı. Çocuk gözlerini açtı ve derhal her şeye hazır olduğunu gösterdi.

— «At-tâ, Fre-nii? Park? Park?» diye sordu.

— «Hayır, canım. Sadece bir adam görmeğe gidiyoruz.»

Laurie şüpheli şüpheli, «Adam?» dedi.

— «Evet. Büyük, kocaman adam.»

Çocuk sevinçle, «Kocaman adam!» diye tekrar etti.

Francie onu mutfağa götürdü. Çocuk hakikaten de güzel bir şeydi. Sırtındaki pembe fanilâ gecelikle, üzerinde taze, çiğli çiçek gibi bir hâl vardı. Saçları bir yığın yumuşak kara bukleden ibaretti. Gözleri ışıl ışıldı ve yanaklarında koyu bir pembelik vardı.

Mc Shane şarkı söyler gibi, «Ah, bebecik, bebecik,» dedi. «Bebek değil bu, yaban gülü.»

Francie, «Babam burda olsaydı. «İrlândalı Yaban Gülüm» şarkısını söylemeğe başardı,» diye düşündü. Annesinin içini çektiğini duydu ve merak etti, acaba o da düşünüyor muydu...

Mc Shane çocuğu aldı. Çocuk onun dizine oturdu ve arkaya doğru kaykılarak Mc Shane'i şüpheli şüpheli süzdü. Katie, inşallah ağlamaz, diye dua ediyordu.

— «Laurie,» dedi. «Bak, Mr. Mc Shane, Mr. Mc Shane, desene.»

Çocuk başını indirdi, kirpiklerinin arasından baktı, bilgiç bilgiç gülümsedi ve hayır der gibi başını salladı.

Mc Shane, «Pişş, pişş,» diye ninni söylemeye başladı. Çocuk onun kucağında uyudu.

— «Mrs. Nolan, bu akşam niçin geldim, diye merak ediyorsunuzdur. Şahsî bir sual sormağa geldim.» Francie'yle Neeley odadan çıkmak üzere ayağa kalktılar. «Yok. Gitmeyin, çocuklar. Sualim anneniz kadar sizi de ilgilendirir.» Çocuklar gene oturdular. Mc. Shane, hafifçe öksürdü. «Mrs. Nolan, Toprağı bol olsun, kocanızın ölümü üzerinden hayli zaman geçti. »

— «Evet. İkibuçuk yıl. Yeri cennet osun!»

Francie'yle Neeley de bir aksi seda gibi, «Yeri cennet olsun» dediler.

— «Benim karım aramızdan ayrılalı da bir yıl oluyor.»

«Katherine Nolan, sizinle arkadaşlık etmek istiyorum. Maksadım, sonbaharda evlenmek!»

Katie. Francie'ye baktı ve yüzünü buruşturdu. Francie, anneme de ne oluyor bilmem ki, diye düşündü. Gülmek aklımdan bile geçmiyor.

— «Size ve üç çocuğunuza bakabilecek vaziyetteyim. Emekli maaşım ve Woodhaven'la Richamand Hill'deki emlâkimden gelen gelirimle beraber, yılda elime on bin dolardan fazla geçiyor. Sigortam da var. Kızınızla oğlunuza liseyi bitirmeyi teklif ediyorum ve mazide olduğum gibi gelecekte de sadık bir koca olacağıma söz veriyorum.»

— «Bunu iyice düşündünüz mü, Mr. Mc Shane?»

— «Düşünmeme lüzum yok. Kararımı beş yıl önce, Mahony Gezintisinde sizi ilk defa gördüğüm zaman vermiştim. İşte o zaman kızınıza sizin onun annesi olup olmadığınızı sormuştum.»

— «Ama ben tahsili olmayan bir hizmetçi kadınım.» Katie bunu bir gerçek olarak söylemişti, özür değil.

— «Tahsil ha! Bana okuyup yazmasını kim öğretti sanki? Kendim, başkası değil!»

— «Ama sizin gibi bir adamın... siyaset hayatında...

sosyete işlerinden anlayan... sizin tesirli iş arkadaşlarınızı ağırlayabilecek bir kadına ihtiyaç vardır. Ben öyle bir kadın değilim.»

— «Ben iş arkadaşlarımı dairemde ağırlarım. Evimde ise yaşarım. Ayrıca seni sevdiğimi söylememe, bilmem lüzum var mı?» Katie'nin ilk ismini kullanmazdan evvel tereddüt etti. «... Katherine? Düşünmek için zaman mı istiyorsun?»

— «Hayır. Karar vermek için zamana ihtiyacım yok. Seninle evlenirim. Mr. Mc Shane.»

— «Seninle iyi bir adam olduğun ve seni kocam olarak görmek hoşuma gideceği için evleniyorum.»

Katie'nin dedikleri doğruydu. Katie, kendini sevecek bir erkek olmayınca hayatı eksik bulduğu için — eğer teklif ederse — Mc Shane'le evlenmeğe karar vermişti. Bunun, Johnny'ye karşı olan aşkıyla ilgisi yoktu. Johnny'yi daima sevecekti. Mc Shane'e karşı olan hisleri daha sakindi. Mc Shane'i takdir ediyor ve sayıyordu. Evlilik hayatlarında Mc Shane'i mutlu edeceğini biliyordu.

Mc Shane samimî bir utançla, «Teşekkür ederim, Katharine. Güzel bir zevce ve üç sıhhatli çocuğa karşılık benim verebileceğim şey ne kadar az,» dedi. Sonra Francie'ye döndü.

— «En büyük çocuk olarak, sen bunu uygun buluyor musun?» diye sordu.

Francie annesine baktı. Katie onun konuşmasını bekliyor gibiydi. Francie kardeşine baktı. Neeley, evet der gibi başını salladı.

— «Kardeşimle ben sizi ba...» Francie babasını düşündü, gözlerine yaşlar geldi ve kelimenin arkasını getiremedi.

Mc Shane teskin edici bir sesle,

— «Ağlama, ağlama,» dedi. «Üzülmeni istemem.» Katie'ye döndü.

— «İki büyüğün bana «baba» demelerini istemiyorum,» dedi. «Onların babaları vardı, hem de güzel delikanlıydı...»

Francie boğazına birşeyler düğümlendiğini hissetti.

— «Benim ismimi almalarını da istemiyorum... Nolan, çok güzel bir isim.

«Ama kucağındaki bu küçük... babasını hiç bilmemiş olan bu çocuk : onun bana baba demesine izin verir misin? Onu kanunen evlât edinmeme ve onun da, ikimizin birlikte yaşayacağımız ismi almasına müsaade eder misin?»

Katie, Francie'yle Neeley'ye baktı. Onlar bunu... kardeşlerine Nolan yerine Mc Shane denmesini nasıl karşılayacaklardı? Francie uygun bulduğunu bildirmek için başını salladı. Neeley de öyle.

Neeley de ansızın, «Size baba diyemeyiz ama belki beybaba deriz,» diye lâfa karıştı.

Mc Shane samimî bir tavırla, «Eksik olmayın,» dedi. Sonra arkasına yaslandı ve gülümsedi. «Pipomu içebilir miyim acaba?»

Katie hayretle, «Tabiî! Sormadan da istediğin zaman içebilirdin,» dedi.

Piposunu içebilsin diye, Francie uyuyan çocuğu onun kucağından aldı.

— «Gel bana yardım et de çocuğu beşiğine yatıralım, Neeley.»

— «Neden?» Neeley çok eğlendiği için gitmek istemiyordu.

— «Beşikteki battaniyeleri düzeltivermek için. Ben çocuğu tutarken bir başkasının yatağı düzeltmesi lâzım.» Şu Neeley de hiç mi bir şey bilmiyordu? Mc Shane'le Katie'nin belki de, hiç olmazsa bir kaç dakika için yalnız kalmak istediklerini anlamıyor muydu?

Misafir odasının karanlığında Francie kardeşine fısıldadı : «Ne dersin bu işe?»

— «Annem için çok iyi bir şey. Babam gibi değil, tabiî...»

— «Hayır. Kimse... babamız gibi olamaz. Ama buna rağmen iyi bir adam.»

— «Laurie'nin hayatı ne kolay olacak!»

— «Annie Laurie Mc Shane! O bizim çektiğimiz sıkıntıları çekmeyecek, değil mi?»

— «Hayır. Ama bizim kadar zevkli, mücadeleli bir hayat da sürmeyecek.»

— «Vay canına! Bizim sürdüğümüz hayat sahiden güzeldi, değil mi, Neeley?»

— «Tabiî.»

Francie acıyarak, «Zavallı, Laurie,» dedi.

Koluna birisinin dokunduğunu duyan Francie yerinden sıçradı. Sonra sakinleşti ve gülümsedi. Saat gece yarısından sonra birdi ve kendinden sonra çalışacak olan kız gelmişti. Francie,

— «Ne olur, bir telgraf daha göndereyim,» diye yalvardı.

Kız, «Bazı kimseler de işlerini nasıl sever,» diyerek gülümsedi.

Francie telgrafı ağır ağır, seve seve gönderdi. Bunun bir ölüm değil de doğum haberi olduğuna sevindi. Bu telgraf Francie'nin son telgrafıydı. İşi bıraktığını kimseye söylememişti. Gidip herkese Allaha ısmarladık demeğe kalkarsa boşanıp ağlayacağından korkuyordu. Annesi gibi o da hislerini açığa vurmaktan çekinirdi.

İşte sonra doğrudan doğruya dolabına gideceği yerde büyük dinlenme odasına uğradı. Burada beş altı kız piyanonun başındaki kızın etrafını almış, «Alo, Santral, Bana Sperleri Ver,» şarkısını söylüyorlardı.

Francie içeri girince piyanodaki kız, Francie'nin yeni mevsimlik kurşunî tayyörü ve kurşunî süet ayakkabıların-

dan ilham alarak yeni bir şarkıya geçti. «Quaker (1) Mahallesinde bir Quaker Var,» şarkısını söylemeğe başladılar. Kızlardan biri kolunu Francie'nin beline doladı ve onu aralarına aldı. Francie'de onlarla bir şarkı söylemeğe başladı.

Biliyorum hakikatte, böyle ağır değildir.

— «Francie bu kurşunî takım nereden aklına geldi?»

Gözlerimde, «seni sonra beklerim,» diyen bir bakış var...

Quaker Mahallesindeki küçük Quaker'ımın.

Sonra «Sevgilini Fransa'da Bulacaksın» şarkısını söylemeğe başladılar. Francie gidip büyük pencerenin yanında durdu. Buradan, yirmi kat aşağıda akan East River'i görebiliyordu. Bu, nehri o pencereden son seyredişi olacaktı. Bütün «son defa» larda da ölüm gibi iç sızlatan bir şey vardır. Francie, şimdi, bir daha hiç bu türlü görmemek üzere gördüğüm şey... diye düşündü. Ah, son defasında insan herşeyi ne kadar açık görüyor, büyütücü bir ışık tutulmuş gibi. Sonra da her gün gördüğü zamanlar buna daha sıkı sarılmadığı için yanıyordu.

Ninesi Mary Rommely ne demişti? «Daima herşeye, ilk veya son defa görünüyormuşsunuz gibi bakın. İşte böylece yeryüzünde geçen vaktiniz ihtişamla dolar.»

Mary Rommely Nine!

Son hastalığı aylarca sürmüştü. Ama nihayet bir gün Steve şafak sökmezden evvel gelmiş ve onlara acı haberi getirmişti.

— «Onu arayacağım,» demişti. «Büyük bir hanımdı.»

Katie, «Yani büyük bir kadındı, demek istiyorsun,» diye cevap verdi.

Francie merak ediyordu : acaba Willie Eniştesi ailesini terketmek için niçin o zamanı seçmişti? Köprünün al-

(1) Quaker'ler. Amerikadaki Dostlar Cemiyetinin savaşa karşı olan üyeleri.

tında bir vapurun kayıp geçişini seyretti, sonra gene düşüncelerine döndü. Acaba, hesap verilecek bir Rommely kadının eksik olması ona kendini daha fazla serbest mi hissettirmişti? Mary'nin ölümü ona firar diye bir şeyin mümkün olduğu fikir mi vermişti? Yoksa, «Evy'nin iddia ettiği gibi» evinden kaçmak için ninenin ölümünün sebebiyet verdiği kargaşalıktan istifade edebilecek kadar alçak mıydı? Hangisi olursa olsun, asıl mesele Willie'nin kaçmış olmasıydı.

Willie Flittman!

Büyük bir gayretle uğraşmış, didinmiş ve nihayet bütün çalgılarını ayni zamanda çalmasını öğretmişti. Tek kişilik bir bando olarak bir amatör gecesinde bir sinemada başkalarıyla rekabete girişmiş ve birinciliği kazanarak on dolar almıştı.

Bu parayı ve çalgılarını evine götürmemişti. Ve o geceden sonra aileden kimse onu görmemişti.

Arasıra ondan haber alıyorlardı. Willie tek kişilik bir bando halinde Brooklyn sokaklarında geziyor ve topladığı peni'lerle geçiniyormuş, Evy, karlar başlayınca gene eve gelir, diyordu ama, Francie bundan şüphe ediyordu.

Evy kocasının kaçmazdan evvel çalıştığı fabrikada bir iş bulmuştu. Haftada otuz dolar alıyor ve iyi geçiniyordu. Yalnız geceleyin, Rommely ailesinin bütün kadınları gibi, ona da erkeksiz yatmak biraz zor geliyordu.

Irmağa bakan pencerenin önünde duran Francie, Willie eniştesinin etrafında daima rüyaya benzeyen bir hava olduğunu hatırladı. Ama ona bakarken, Francie'ye o kadar çok şey rüya gibi geliyordu ki. O gün sofrada üzerine yürüyen o adam: bir rüya değil miydi? Mc Shane'nin bunca yıl annesi için beklemesi... rüya. Babasının ölmüş olması. Uzun zaman bu Francie'ye bir rüya gibi gelmişti, ama şimdi babası gerçekte hiç yaşamamış olan birisiydi Laurie de bir rüyadan çıkmış gibiydi... öleli beş ay olan bir babanın çocuğu doğuyor... Brooklyn de bir rüyaydı.

Brooklyn'de geçen şeylerin gerçek olmasına imkân yoktu ki. Hepsi de rüyaların yapıldığı maddeden yapılmaydı. Yoksa hepsi gerçekti de, Francie mi rüya görüyordu?

Her neyse, Michigan'a gidince öğrenirdi elbet. Eğer Michigan'da da ayni hissi varsa, Francie o zaman kendisinin rüya gördüğünü anlardı.

Ann Arbor!

Michigan Üniversitesi işte oradaydı. İki gün sonra Francie Ann Arbor'a giden bir trende olacaktı. Yaz kursları bitmişti. Francie seçmiş olduğu dört dersin imtihanlarını da vermişti. Ben'in yardımıyla liseye girme imtihanlarından da geçmişti. Yani bu demekti ki Francie on altı yaşında, lisenin yarısını okumuş sayılarak liseye kabul edilecekti.

New York'taki Columbia yahut Brooklyn'deki Adephi Üniversitesine gitmek istemişti, ama Ben, tahsilin bir cephesinin de insanın kendini yeni bir muhite alıştırması olduğunu söylemşti. Katie'yle Mc Shane de ona hak verolduğun usöylemişti. Katie'yle Mc Shane de ona hak vermişlerdi. Neeley bile uzakta bir liseye gitmesinin iyi olacağını; böylece Francie'nin belki o Brooklyn şivesinden kurtulabileceğini söylemişti. Ama Francie isminden nasıl kurtulmak istemiyorsa, şivesinden de kurtulmak istemiyordu. Bu şive, Francie'nin bir yere ait olduğunu gösteriyordu. Francie ismiyle de, şivesiyle de Brooklyn'e ait olan Brooklyn'li bir kızdı. Değişip de bir parçası başka, öbür parçası başka bir şey olmak istemiyordu.

Ben, Francie için Michigan'ı seçmişti. Bunun liberal bir devletin lisesi olduğunu, edebiyat bölümünün kuvvetli ve ücretinin az olduğunu söylemişti. Francie, madem ki bu lise o kadar iyi, sen neden buraya girmedin de başka liseye yazıldın? diye sormuştu. Ben de izah etti : İstikbalde o devlette çalışıp siyasî hayata atılacaktı. Onun için o devletin ileri gelenleriyle sınıf arkadaşı olması daha iyiydi.

Ben, yirmi bir yaşındaydı şimdi. Lisenin Yedek Subay Yetiştirme Kurslarına devam ediyor ve üniformasiyle pek alımlı görünüyordu.

Ben!

Francie sol elinin üçüncü parmağındaki yüzüğe baktı. Ben'in orta okul yüzüğü, «M. S. H. 1918.» Yüzüğün içinde de «B. B.'den F. N.'ye» kazılmıştı. Ben, Francie'ye kendisinin ne istediğini, fakat Francie'nin henüz çok genç olduğunu, ne istediğini anlayamayacağını söylemişti. Yüzüğü Francie'ye aralarındaki anlaşmayı sağlasın diye vermişti. Tabiî, ancak beş yıl sonra evlenebileceğini söylemişti. O zamana kadar Francie ne istediğini anlayacak yaşa gelirdi. Eğer aralarındaki anlaşma hâlâ varsa, o zaman Ben, Francie'ye başka türlü bir yüzük verirdi.

Çalışkan Ben!...

Orta okuldan 1918 yılının Ocak ayında mezun olmuş ve derhal liseye girip baş döndürücü bir yekûn tutan derslere devam etmişti. Daha fazla ders almak ve —kursun sonunda itiraf ettiği gibi— gene Francie'yi görmek için Brooklyn'deki yaz kurslarına gelmişti. Şimdi 1918 yılının Eylülünde, yani orta okulu bitirdikten yedi ay sonra, lisenin üçüncü sınıfına başlamak üzere liseye dönüyordu!

Sevgili Ben!

Dürüst, şerefli ve müthiş zeki. Ben, ne istediğini biliyordu. Ben, hiç bir zaman bir gün bir kıza evlenme teklif edip de öbür gün gidip başkasıyla evlenmezdi. Ben, hiç bir zaman Francie'den aşkını ortaya döken bir mektup isteyip de sonra mektubu başkasına okutmazdı. Asla... asla. Evet. Ben harikulâdeydi. Francie, Ben'le arkadaş olduğu için iftihar ediyordu. Ama aklı Lee'deydi.

Lee!

Lee şimdi neredeydi?

Lee, limandan kayıp giden gemi gibi bir nakliye gemisiyle Fransaya gitmişti; içinde yüzlerce beyaz yüzlü sessiz asker olan üstü dalga dalga kamuflâjlı bir nakliye ge-

misiyle. Gemideki askerlerin yüzü Francie'nin durduğu yerden, uzun, biçimsiz bir iğnedenliğe batırılmış yüzlerce beyaz başlı toplu iğneye benziyordu.

(Francie, korkuyorum... öyle korkuyorum ki. Gidersem seni kaybedeceğim... seni bir daha hiç göremeyeceğim diye korkuyorum. Bana eve gitme de...)

(Gitmezden evvel anneni bir defa daha görmen lâzım, herhalde... Bilmiyorum...)

Lee, Gökkuşağı Bölüğündeydi, şu anda Argonne ormanlarına sokulan bölükteydi. Acaba daha şimdiden Fransa'da ölmüş de beyaz bir haçın altında mı yatıyordu? Ölürse Francie'ye kim haber verirdi? O Pennsylvania'daki kadın değil, herhalde...

Anita aylar evvel daireden ayrılıp başka bir işe geçmiş ve adresini bırakmamıştı. Sorabileceği kimse yoktu... ona söyleyecek kimse yoktu.

Pennsylvania'daki kadın ona hiç sahip olamasın diye, Francie şiddetle Lee'nin ölmüş olmasını arzuladı. Fakat biran sonra «Yarabbim onu öldürme de, kim sahip olursa olsun, şikâyet etmem. Ne olur... Ne olur!» diye dua etti.

Zaman... Zaman, ne olur geç de unutayım.

(Bir gün gene mutlu olacaksın, hiç korkma. Ama unutmayacaksın.)

Annesi yanılıyordu. Annesinin yanılması lâzımdı. Francie unutmak istiyordu. Onu tanıyalı dört ay olmuştu, ama Francie unutamıyordu. (Mutlu olacaksın... ama unutamayacaksın.) Unutamazsa nasıl mutlu olabilirdi?

Zaman, büyük Doktor, üzerimden geç ki unutayım.

(Ne zaman âşık olsan adamın herhangi bir şeyi sana onu hatırlattığı için âşık olacaksın.)

Ben de, Lee gibi ağır ağır gülümsüyordu. Ama Francie geçen yıl Ben'e âşık olduğunu zannetmişti... Lee'yi görmezden çok evvel. Onun için Ben'in sevgisi ayrılıyordu.

Lee, Lee!

Teneffüs bitmişti. İçeri yeni bir grup kız geldi. Şimdi onların dinlenme zamanıydı. Piyanonun etrafına toplandılar ve bir biri ardına bir sıra «Gülümseme» li şarkılar söylemeğe başladılar. Francie sonradan neyin geleceğini biliyordu.

Koş, koş, budala, yeis dalgaları kabarmağa başlamazdan evvel kaç.

Ama Francie yerinden kıpırdamıyordu.

Kızlar, «Sevgilim Bana Gülümsediği Zaman» ı söylediler. Bundan sonra «İnsanı Mutlu Eden Gülümsemeler vardır» a geçecekleri muhakkaktı.

Sonra da Francie'nin beklediği şarkı geldi : «Tekrar Buluşuncaya kadar.»

Ayrıldığımız zaman beni hazin hazin
Öperken, hep gülümse...

«... bunu her duyuşunda beni hatırla. Beni hatırla...»

Francie koşa koşa odasına çıktı. Kurşunî şapkasını ve yeni kurşunî çantasıyla eldivenlerini dolabından kaptı. Koşa koşa asansöre gitti.

Uçuruma benzeyen sokağı süzdü. Sokak karanlık ve tenhaydı. Yandaki binanın gölgeli eşiğinde üniforma giymiş uzun boylu bir adam duruyordu. Adam karanlığın içinden sıyrıldı ve dudaklarında yalnızlık ifade eden mahçup bir tebessümle Francie'ye doğru geldi.

Francie gözlerini kapadı. Ninesi, Rommely ailesindeki kadınlarda sevdiklerinin hayaletlerini görmek kudreti vardır, demişti. Francie babasının hayaletini hiç görmediği için buna inanmamıştı. Ama şimdi... şimdi...

— «Merhaba, Francie.»

Francie gözlerini açtı. Yok, bu hayalet filân değildi.

— «Canının sıkılacağını tahmin ettim... burada son gecen diye... onun için seni evine götürmeğe geldim. Şaşırdın mı?»

Francie, «Hayır, geleceğini biliyordum,» dedi.

— «Karnın aç mı?»

— «Müthiş.»

— «Nereye gitmek istersin? Otomat'da kahve mi içersin yoksa pirzola mı yiyelim!»

— «Yok! Yok!»

— «Child'in dükkânına gidelim mi?»

— «Evet. Child'in dükkânına gidip pastayla kahve içelim.»

Ben, Francie'nin elini tuttu ve kolunu kendi koluna geçirdi.

— «Francie, bu gece çok garip bir halin var. Bana kızgın filân değilsin, değil mi?»

— «Yoo.»

— «Geldiğime sevindin mi?»

Francie yavaşça, «Evet, çok sevindim, Ben,» dedi.

LVI

Cumartesi! Eski evlerinde geçirecekleri son cumartesi. Ertesi gün Katie'nin düğün günüydü ve kiliseden çıkar çıkmaz dosdoğru yeni evlerine gideceklerdi. Hammallar eşyaları almak için Pazartesi günü geleceklerdi. Nolan'lar eşyalarının çoğunu yeni hizmetçiye bırakıyorlardı. Sadece şahsî eşyalarıyla misafir odasının döşenmesini alacaklardı. Francie büyük pembe güllü yeşil halıyı, krem renkli tül perdeleri ve o küçük, güzel piyanoyu istemişti. Bunlar, yeni evlerinde Francie için ayrılan odaya konulacaktı.

Katie bu son cumartesi sabahı da her zamanki gibi iş yapmakta ısrar etti. Elinde kovası ve süpürgesiyle yola çıkarken çocukları gülüyorlardı. Mc Shane, Katie'ye düğün hediyesi olarak bin dolarlık bir çek defteri vermişti. Nolan ölçülerine göre Katie artık zengin bir kadındı ve bundan

sonra çalışmasına hiç lüzum yoktu. Ama gene de Katie bu son gün de temizlik yapmakta ısrar etmişti. Francie onun bu üç eve karşı âdeta bir yakınlık duyduğunu ve gitmezden evvel onları son bir defa iyice temizlemek istediğini anlıyordu.

Francie, Laurie'yi parka götürdü ve çimenlerin arasında koşup gezebilsin diye arabadan çıkardı. Önlerinden kurabiye satan bir çocuk geçti. Francie, bir peniye bir kurabiye aldı. Kurabiyeyi ufaladı ve otların üstüne serpti. Ansızın bir sürü güvercin peyda oldu. Kırıntıları yemek için kavga etmeğe başladılar. Laurie onları yakalamak için koşup duruyordu. Bu oyundan usanan kuşlar çocuğun onlara yetişmesine bir santim kalıncaya kadar bekliyorlar, ondan sonra kanatlarını kaldırıp havalanıyorlardı. Her kuşun kanat açısında çocuk çığlık çığlığa sevinçli kahkahalar atıyordu.

Francie, Laurie'nin arabasını süre süre eski okuluna son bir defa daha bakmağa gitti. Okul, her gün gittikleri parktan biraz ötedeydi ama nedense Francie, mezun olduğu geceden sonra oraya hiç gitmemişti.

Okulun şimdi gözüne bu kadar küçük görünmesine şaştı. Okul gene aynı eskisi gibiydi ama, Francie'nin gözleri daha büyük yapılara bakmağa alışmıştı, herhalde. Laurie'ye,

«İşte Francie bu okula gitti,» dedi.

Laurie, «Fre-nii okula gitti,» diye tekrarladı.

«Babam bir gün benimle geldi ve bir şarkı söyledi.»

Laurie anlamayarak «Babam?» diye sordu.

«Sahi, unuttum. Sen babanı hiç görmedin ki.»

«Laurie baba gördü. Adam. Kocaman adam.» Çocuk Francie'nin Mc Shane'den bahsettiğini zannetmişti.

Francie, «Doğru,» diyerek çocuğu okşadı.

Okulu son defa gördüğünden beri geçen üç yıl içinde Francie çocukluktan çıkmış, kadın olmuştu.

Dönüşte, adresini kullandığı evin önünden geçti. Bu ev ona şimdi küçük ve eski görünüyordu ama, Francie onu hâlâ seviyordu.

Mc Garrity'nin meyhanesinin önünden geçti. Ama meyhane artık Mc Garrity'nin değildi. Mc Garrity yaz başlarında taşınıp gitmişti. Neeley'ye, kendisinin kulağı kirişte gezen bir adam olduğunu, onun için içkinin yasak edileceğini duyduğunu söylemişti. İçki yasağına hazırlanıyordu. Long Island'da Hampstead Turnikesinden büyük bir yer satın almıştı. Buranın bodrumlarına her ihtimale karşı içki dolduruyordu. İçki yasak edilir edilmez bir Kulüp açacaktı. Kulübün ismini bile seçmişti: Mae-Marie Kulübü. Karısı tuvaletler giyecek ve kulüpte teşrifatçılık yapacaktı. Mc Garrity Neeley'ye bunun karısına uygun bir iş olduğunu söylemişti. Francie, bir gece kulübü teşrifatçısı olmanın Mrs. Mc Garrity'yi çok mesut edeceğinden emindi. Mr. Mc Garrity'nin de bir gelip mutlu olmasını temenni ediyordu.

Öğle yemeğinden sonra Francie son defa olarak kitaplarını geri götürmek üzere kütüphaneye gitti. Kütüphane memuru Francie'nin kartını her zamanki gibi yüzüne bile bakmadan damgalayıp geri uzattı. Francie,

«Bir kız çocuğu için iyi bir kitap tavsiye edebilir misiniz?» diye sordu.

«Kaç yaşında?»

«On bir.»

Memur masanın altından bir kitap çıkardı. Francie kitabın ismini gördü : **Kral Olsam.**

«Eve götürmek istemiyorum,» dedi. «Hem ben on bir yaşında değilim ki.»

Memur ilk defa olarak Francie'ye baktı.

Francie, «Tâ küçüklüğümden beri buraya gelirim,» dedi. «Bu güne kadar bana hiç bakmadınız.»

Kütüphane memuru yavaş bir sesle, «O kadar çok çocuk var ki!» dedi. «Hepsine ayrı ayrı bakamam ya!

Başka bir arzunuz var mı?»

«Yok, yalnız şu kahverengi vazodan bahsetmek istiyorum... benim için ne kadar kıymetli olduğundan... içinde her zaman bir çiçek bulunmasının.»

Kadın kahverengi vazoya baktı. Vazonun içinde bir dal pembe yabanî güz çiçeği vardı. Francie'ye öyle geldi ki memur kahverengi vazoyu da ilk defa olarak görüyordu.

«Ha, şu vazo! Çiçekleri hizmetçi koyuyor. Yahut başka birisi.» Sonra sabırsızlanarak sordu: «Başka arzunuz?»

«Kartımı geri veriyorum.» Francie üstü tarih damgalariyle dolu, kenarları yırtılmış, bumburuşuk olmuş kartı masanın üzerine koydu. Kütüphane memuru kartı kaldırdı, tam yırtmak üzereydi ki, Francie kartı onun elinden aldı.

«Bende kalsın bari,» dedi.

Dışarı çıktı ve küçük, külüstür kütüphaneye son defa olarak uzun uzun baktı. Burasını bir daha göremeyeceğini biliyordu. Gözler, yeni şeylerle baktıkça değişiyordu. Yıllar sonra buraya gelirse, belki de yeni gözleri ona her şeyi şimdi gördüğünden daha başka türlü gösterirdi. Halbuki Francie kütüphaneyi hep şimdi gördüğü gibi hatırlamak istiyordu.

Hayır, eski mahalleye bir daha dönmeyecekti.

Hem zaten gelecek yıllarda döneceği eski mahalle olmayacaktı ki. Savaştan sonra belediye ucuz apartmanları ve eskiden müdiresi küçük oğlanları kamçılayan o çirkin okulu yıkacak ve yerine modern evler yaptıracaktı.

Laurie ikindi uykusu için beşiğine yatırıldıktan sonra Francie bir sabun kasasına son bir kaç eşyasını da yerleştirdi. Ocağın üstünden haçı ve Neeley'le kendisinin Konfirmasyon gününde çekilen resmini aldı. Bunları İlk Komünyonunda takmış olduğu peçeye sardı ve kasaya koydu. Babasının iki garson önlüğünü de katlayıp kasaya koydu. Üstünde yaldızlı harflerle John Nolan yazılı olan traş tasını beyaz blûza sardı. Yıkanırken dantelleri fena halde yırtıldığı için Katie'nin «fakirlere verilecekler» sepetine

koymuş olduğu bu blûz, Francie'nin Lee'yle bir kapı eşiğinde durduğu o yağmurlu gecede giymiş olduğu blûzdu. Francie'nin fakir kütüphanesi bunları takip etti : İncil, Shakespeare Külliyatı yırtık pırtık bir **Ottan Yapraklar** nüshası, sonra kendi hazırlamış olduğu üç defter — **Nolan'ın Modern Şiirler Koleksiyonu, Nolan'ın Klâsik Şiirler Koleksiyonu ve Annie Laurie'nin kitabı.**

Francie yatak odasına gitti, şiltesini devirdi ve altından on üç yaşındayken içine dağınık hâtıralar yazmış olduğu defterle kahverengi bir zarf çıkardı. Kasanın önüne diz çökerek, hatırâ defterini açtı ve rasgele, üç yıl evvel 24 Eylûlde yazdığı bir kaç satırı okudu :

Bu gece yıkanırken artık bir kadın olmağa başladığımı gördüm.

Zamandır!

Gülümseyerek hâtıra defterini kasaya koydu. Sonra zarfın üstündeki yazılara baktı.

İçindekiler :
1967 de açılacak olan kapalı bir zarf.
Bir diploma.
Dört hikâye.

Miss Garnder'ın yak dediği dört hikâye. Francie Allaha, annemi öldürme, hikâye yazmaktan vazgeçerim, diye nasıl söz vermiş olduğunu hatırladı. Sözünde durmuştu. Ama şimdi Allahı biraz daha iyi tanıyordu. Tekrar hikâye yazmaya başlarsa Allahın hiç aldırmayacağından emindi. Her neyse, belki de bir gün gene yazmayı denerdi. Kütüphane kartını da zarfın içine ilâve etti, zarfın üstüne **Bir kütüphane kartı** diye yazdı ve kasanın içine koydu. Francie'nin işi bitmişti. Elbiselerinden başka bütün eşyası bu kasanın içindeydi.

Neeley merdivenlerden yukarı ıslıkla şarkı söyleyerek koşa koşa çıktı. Hızla mutfağa girdi. Bir taraftan da ceketini çıkarıyordu.

«Acele işim var, Francie. Temiz bir gömlek bulabilir miyim?»

«Yıkanmış bir gömlek var ama, ütülü değil. Dur ütüleyivereyim.»

Ütü ısınırken Francie gömleği ıslattı ve ütü tahtasını iki sandalyenin üzerine kurdu. Neeley dolaptan pabuç cilâsını çıkardı ve zaten iyice cilâlı olan pabuçlarını büsbütün parlatmağa koyuldu.

Francie, «Bir yere mi gidiyorsun?» diye sordu.

«Evet. Tiyatroya yetişeceğim. Bu akşam Van'la Schenck var; hem de görsen Schenck ne şarkı söylüyor! Piyanonun başına böyle oturuyor.» Neeley mutfaktaki masanın başına geçti Schenck'in nasıl durduğunu gösterdi. «Böyle yan oturup seyircilere dönüyor ve bacak bacak üstüne atıyor. Sonra sol dirseğini piyanonun üst tarafına dayıyor ve bir taraftan şarkı söylerken sağ eliyle de piyano çalıyor.» Neeley hayran olduğu adamın, «Evimden Çok, Çok Uzaklardayken,» şarkısını söylemesinin güzel bir taklidini yaptı.

«Çok şahane!. Tıpkı babam gibi söylüyor...»

Babam!

Francie Neeley'nin gömleğindeki birlik rozetini aradı ve önce onu ütüledi.

(«Bu rozet bir süs gibidir... yakaya takılan bir gül gibi.»)

Nolan'lar aldıkları herşeyde birlik rozeti ararlardı. Bu onların Johnny için diktikleri mânevi bir âbide gibiydi.

Neeley musluğun üstünde asılan aynada kendine baktı.

«Acaba traş olmam lâzım mı?» diye sordu.

«Daha beş yıl beklemen lâzım.»

«Öf, sus be.»

Francie annesini taklit ederek, «Birbirinize - öf - süs - be - demeyin,» dedi.

Neeley gülümsedi ve yüzünü, boynunu, kollarını ve

ellerini yıkamaya koyuldu. Yıkanırken bir taraftan da şarkı söylüyordu :

Rüyalı gözlerinde Mısır var,
Halinde de bir parçacık Kahire

Francie hayatından memnun, ütülüyordu.

Neeley nihayet hazırlanmıştı. Kruvaze elbisesi, yumuşak yakalı yeni yıkanmış beyaz gömleği ve benekli papyonuyla Francie'nin karşısında duruyordu. Yıkandığı için taze ve temiz bir kokusu vardı ve kıvırcık sarı saçları pırıl pırıldı.

«Nasılım, Prima Donna?»

Ceketini çalımlı bir tavırla düğmeledi ve Francie onun babasının yüzüğünü takmış olduğunu farketti.

Doğruydu demek... ninesinin dediği: Rommely ailesindeki kadınları, sevdikleri ölülerin hayaletlerini görmek kudretine sahip oldukları... Francie karşısında babasını görüyordu.

«Molly Malone'u hâlâ hatırlıyor musun, Neeley?»

Neeley bir elini cebine koydu, ablasına arkasını döndü ve söylemeye başladı :

Güzel Dublin şehrinde
Kızların hepsi yosma

Baba... Baba!

Neeley'nin de ayni babasındaki gibi berrak, pürüzsüz bir sesi vardı. Hem nasıl inanılmayacak kadar yakışıklıydı! O kadar yakışıklı ki, daha on altı yaşında bile olmadığı halde, sokakta yürürken kadınlar içlerini çekerek dönüp arkasından bakıyorlardı. O kadar yakışıklıydı ki onun yanında Francie kendini kara bir leke gibi görüyordu.

Neeley işinin acele olduğunu söylemişti. Halbuki şimdi gitmek istemiyor gibiydi.

«France! Mc Shane... yani beybabamız bu akşam yemeğe bize geliyor. Sonra ben işe gideceğim. Yarın düğün, akşam da yeni evde bir toplantı var. Pazartesi günü ben okula gideceğim. Ben okuldayken sen trene bineceksin.

Seninle yalnız başıma vedalaşmak için fırsat olmayacak. Onun için şimdiden vedalaşalım.»

«Noel'de döneceğim, Neeley.»

«Ama eskisi gibi olmayacak ki.»

«Biliyorum.»

Neeley bekliyordu. Francie sağ elini uzattı. Neeley bu eli itti, ablasının boynuna sarıldı ve yanağını öptü. Francie de ona sarıldı ve ağlamağa başladı. Neeley onu itti.

«Aman siz kızlar insanı deli edersiniz,» dedi. «Hepiniz sulu gözlüsünüz.» Ama onun da sesi, ağlayacakmış gibi boğuk ve kısık çıkıyordu.

Döndü ve evden koşarak çıktı. Francie sofaya gitti ve onun merdivenlerden aşağı koşuşunu seyretti. Neeley merdivenlerin karanlık kuyusunun dibinde dönüp Francie'ye baktı. Etraf karanlık olduğu halde onun durduğu yerde bir parlaklık vardı.

Francie : babama o kadar benziyor ki... babama o kadar benziyordu ki, diye düşündü. Ama Neeley'nin, yüzünde Johnny'nin, yüzündekinden çok daha fazla bir kuvvet ifadesi vardı. Francie'ye elini salladı. Sonra gitti.

Saat dört.

Ben geldiği zaman hazır olmak için, Francie önce giyinip sonra yemek hazırlamaya karar verdi. Ben bilet almıştı. Beraberce tiyatroya gideceklerdi. Bu, Noel'e kadar son görüşmeleri olacaktı. Çünkü Ben ertesi gün liseye gidiyordu. Francie Ben'den hoşlanıyordu. Hem de çok hoşlanıyordu. Ah, Ben'i biraz da sevebilseydi. Ben her zaman kendinden o kadar emin olmasaydı. Azıcık sendeleseydi... bir defacık. Azıcık Francie'ye muhtaç olsaydı. Ama neyse kararını vermek için önünde beş uzun yıl vardı.

Sırtında beyaz kombinezonla aynanın karşısına geçti. Yıkanmak için kolunu başının üstüne doğru kıvırırken, küçüklüğünde nasıl yangın merdiveninde oturduğunu ve avluların ötelerindeki evlerde oturan kızların gezmeğe gitmek için hazırlanışlarını seyrettiğini hatırladı. Bir zaman-

lar kendinin seyretmiş olduğu gibi, şimdi de kendini seyreden birisi var mıydı?

Pencere tarafına baktı. Evet, iki avlu ötede, kucağında bir kitap, yanında bir külâh şekerle, yangın merdiveninde oturmuş bir kız gördü. Kız parmaklıkların arasından Francie'ye bakıyordu. Francie onu tanıyordu. Wendy adında, on yaşında, ince yapılı bir kızdı.

Francie uzun saçlarını fırçaladı. Yeni çoraplarını ve yüksek topuklu beyaz pabuçlarını giydi. Pembe keten elbisesini giymezden evvel bir pamuk parçasının üstüne menekşe kokusu serpti ve sütyeninin içine soktu.

Faber'in arabasını duyar gibi oldu. Pencereden eğildi ve baktı. Evet, araba gelmişti. Yalnız bu artık bir araba değildi. Yanlarına yaldız harflerle doktorun ismi yazılmış olan küçük, kahverengi bir otomobildi.

Francie gözlerini kaldırdı ve Florry'nin hâlâ, yangın merdiveninin parmaklıkları arasından kendini seyrettiğini gördü. Elini salladı ve,

«Merhaba, Francie!» diye seslendi.

Küçük kız, «Benim adım Francie değil,» diye bağırdı. «Florry. Bilmiyor musun sanki?»

Francie, «Biliyorum,» dedi.

Sonra kendi avlularına baktı. Yapraklardan şemsiyeleri yangın merdiveninin etrafında, altında ve üstünde kıvrılan ağaç kesilmişti. Çünkü kadınlar ipe asılan çamaşırların dallara takıldığından şikâyet etmişlerdi. Ev sahibi de iki adam göndermiş ve ağacı kestirmişti.

Ama ağaç ölmemişti... ölmemişti.

Kütükten yeni bir ağaç bitmiş, üstünde çamaşır ipi olmayan bir yere gelinceye kadar yere yatık olarak büyümüştü. Sonra da gene gökyüzüne doğru yükselmeğe başlamıştı. Nolan'ların su ve gübreyle besledikleri çam ağacı Annie çoktan ölmüştü. Ama avludaki bu ağaç... adamların kesmiş oldukları bu ağaç... köküne kadar yakmak için

etrafında ateş yakmış oldukları ağaç... bu ağaç yaşıyordu!.

Yaşıyordu! Ve hiç bir şey onu öldüremezdi.

Francie, yangın merdiveninde kitap okuyan Florry Wendy'ye bir defa daha baktı.

«Allahaısmarladık Francie,» diye fısıldadı.

Ve pencereyi kapadı.

S O N

BİR GENÇKIZ YETİŞİYOR

betty smith